

ISTORIA BISERICESCĂ

**a lui
MELETIE**

Mitropolitul Atenei

**Tălmăcită din vechea elineasca limbă în cea simplă, și
îmbogățită cu multe trebuințe și de nevoie sub însemnări,
și cu scumpătățite tabule, de**

Gheorghe Bendoti din Zachint.

Iar acum tălmăcită în limba românească de smeritul

VENIAMIN COSTACHI

MITROPOLITUL MOLDOVEI

Tomul III.

Partea I-a.

**IAȘI .
În tipografia Sfintei Mitropolii
1842.**

ISTORIA BISERICESCĂ

CARTEA XII.

VEACUL 12.

CAPITOLUL I.

ERIC 5 CRAIUL ALAMANILOR, ȘI CELE CE SAU FĂCUT DE DÂNSUL ÎN BISERICA APUSEANĂ.

Eric V monarhul Apusului anul 1106.

1.Pe la începutul acestui veac, în Răsărit era monarh Alexie Comnino. În Apus Eric 4 după ce a biruit atâția vrăjmași, în sfârșit prin nelegiuitele lucrări ale fiilor lui a căzut din monarhie, căci fiul lui cel mai mare Curados fiind rânduit eparh al Italiei, întrebuița totdeauna sfetnici pe Matilda Comitisa (adică Grafina), și pe Urban 2, a apostatisit despre tatăl său, și fără știrea lui a supus împărăția Italiei. Deci greu sa scârbit Eric pentru răutatea lui Curados, și așa a ales pe fiul său cel mai tânăr la moștenirea monarhiei. De aici a stat frică peste toți pentru războiul ce urma a se face între amândoi frații, ci fiul cel mai mare după puțină vreme au murit. Deci după moartea lui, Eric 4 ia chemat pe cei mai mari ai monarhiei, și aceștia au mărturisit prin jurământ căci vor ține pacea cu amândouă mâinile, și o vor păzi cu toată sârguința întru toată monarhia. Dar pacea multă vreme nu a ținut la dânșii. Căci Eric fiul cu mână înarmată sa sculat asupra tatălui său, punând pricină, că nu se cade a asculta cineva de tatăl său, când nu se supune scaunului Apostolic. Așadar mulți din Ighemoni pentru hatârul papii, iar despre alta bucurându-se de tulburări, au urmat fiului nerecunoscător. Care cu amăgitoare dragoste, și cu colacii la alegerea

Ighemoniei ce sa făcut în Moguntia, prinzând pe tatăl său, la lipsit de împărăție, cu blagoslovenia papei Pashal 2, care prin Ligații săi sa silit înaintea tuturor celor ce sau aflat în adunare să aducă iarăși anatema asupra monarhului. Acest monarh Eric 4 era prea bun, deși *Baronie Hronica an 1106 num: 24* nu sa rușinat al numi prea nelegiuit decât toți monarhii dinaintea lui. Trupul acestuia fiind îngropat în chinovia lui Lambert, papa Leon a poruncit diaconilor ca să-l dezgroape, rămânând 5 ani neîngropat, în sfârșit fiul său la învrednicit unei încuviințate îngropări în Spira, *precum scrie Ava Uspergicescul an 1111 foaia 265*.

2.Deci a început Eric 5 a împărăți în anul 1106 iar după puțină vreme adunându-se ighemonii în Goslaria, atâta furtună de ploaie cu fulgere și trăsnete sa făcut, încât un fulger a lovit vârful sabiei monarhului, și încingătoarea pavezei împărătești o a stricat, și fierul sabiei la strâmbat, și piciorul ia rănit, care semn a rămas neșters toată viața, precum povestește Dodekinus în adăogirea cea către Marian Scotul an 1107. Acest monarh nu a păzit multă vreme dragostea către papa, dragoste pe care a dobândit-o cu fărădelege împotriva celui ce la născut.

3.Căci vrând el să aibă pronomion¹ al îmbrăcării (adică de înmâna toiagul păstoresc, și a îmbrăca cu mantie pe Arhieriei cei proaspăt hirotoniți) mai și el a căzut în aceleași ce le-a lucrat împotriva tatălui său. Întărâtându-se Arhieriei cei din Roma au dat anatema pe Ighemonii care ar mai fi rămas sub ascultarea lui Eric 5 îndemânându-i prin aceasta la apostasie. De către aceștia Eric a fost silit, cu multă pagubă și vătămare a măririi sale, să lase dreptul pronomion al îmbrăcării despre care sa zis mai înainte, precum vom zice mai înainte mai pe larg. Aceasta făcând-o Eric 5 cu sfatul și îndemnul împăratului Eric al Angliei, pe fiica căruia Matilda o avea de soție toată împărăția voia să o facă roabă, pentru care pricină a atras asupra lui vrăjmășie de la mulți principii, și ar fi căzut în mari primejdii, dar a murit în Traektul Frisieii în anul 1125 și așa a scăpat de toate acestea, fiind îngropat și acesta în Spira împreună cu părinții săi.

Arhieriei Romii.

---

¹ Aici dreptul de a înmâna Arhierieilor semnele investirii, prin aceasta și de a fi aprobați de el în funcție. N.tr.

4.În vremea acestui monarh Arhieriei ai Romii s-au făcut Pashal 2, apoi Ghelasie 2, după acesta Calist 2 și Onorie 2.

5.Pashal 2 care mai înainte se numea Rainiros, acesta a încoronat pe Eric 5 mai întâi slobozindu-l de anatemă, fiindcă a pornit armele împotriva tatălui său, (din această pricină era căzut sub anatema) aceasta prin Ligatul său Geberadu epitropul Constantiei, *precum scrie Dodekinos în adăogirea către Marian Scotul an 1105*. Câte puțin însă Eric nu a vrut să se poarte după socoteala papii și papa la dat anatema. Papa acesta era foarte mândru și trufaș, și fiindcă se obișnuise a se scrie întâi, el a început cel dintâi a scrie în Diplome de la anul arhieriei sale iar nu după cum se obișnuia în vechime a scrie anul după anul de când domneau împărații. Pe lângă aceasta el a fost primul care a cerut jurământ de credință de la Mitropoliții cei sub ascultarea lui, pentru Guibertu, Albert, Teodorih, Maglufu, și Burdinu. Papii care sau împotrivit lui Pashal, precum vom zice în Capitolul 3.

6.După răsturnarea lui Pashal, prohirisindu-se papă Ghelasie 2 numitul Kigbius al Fregepanii, foarte tulburându-se pentru această alegere, căci el hotărâse papă pe unul din cardinalii săi, a lovit cu slujitori înarmați la Mănăstirea lui Paladie, unde erau adunați cardinalii, și alesul papă fiind aruncat la pământ cu picioarele lui ca de cai se lovea și se pălea și cu lanțuri sa legat, iar pe ceilalți cardinali cu tot felul de cuvinte ocărâtoare ia ocărât, *precum scrie Platin în Istoria lui Ghelasie 2*. Însă Ghelasie scăpând din închisoare cu silința mulțimii din Roma, au rușinat foarte pe monarhul, adică mult l-au ocărât. Iar el intrând cu armele în Italia, a silit pe Ghelasie să fugă din Roma, care fugind îl gonia ostașii germani cu săgeți, iar în scaunul Arhieresc de la Roma au așezat împotrivă pe Mavrachie Burdino, ce fusese odinioară Arhiepiscop în Spania, care apoi sa numit Grigore. Între acestea Ghelasie răpuindu-și viața în Cluniacul din Galia, diadoh al lui sa făcut Calist 2 care mai înainte se numea Guidon și se trăgea din craiul Galiei, și foarte de veselea în apropierea și prieteșugul bărbaților celor slăviți și procopsiți. Acesta prinzând pe Burdino și îmbrăcându-l cu piei de urs, la pus călare pe o cămilă, având fața înapoi către coadă, și în Mănăstirea Cabiene, *precum mărturisește Platin, în Viețile Arhierelor Romii*. Asemenea acesta a lipsit pe Eric 5 de dreptul de pronomion îmbrăcămintelor, prin Lambert episcopul Ostion, care după moartea aceluia făcându-se papă, apoi a fost numit Onorie 2. Platin însă scrie, că nu a fost primit sau ales de cei buni ci că

sa suit în scaun mai mult cu filotimia oarecărui, drept aceea de către oarecare a fost hotărât Celestin. Iar după ce a fost scos Celestin cu autorul lui Leon Fregapaneo, întru-n cuget a fost ridicat de către toți papă Onorie, care a trimis în Anglia pe Ioan de Crema ca să publice legea pentru clerici să nu se însoare, și acela în Soborul adunat în Ludini, în anul 1125 a oprit pe clerici de cinstita nuntă. Acest Ioan în aceeași seară a fost prins arătat cu o casoridă (curvă) făcând păcatul, precum mărturisesc Istoricii Englezi.

Starea Bisericii Apusene.

7.În acești ani starea Bisericii Apusene, a ajuns la atâta înnegrire și rușinare a sfințitei vrednicii, încât mulți din oamenii procopsiți socotea cum că sa arătat în acest veac Antihristos, *precum mărturisește Baronie în Hronica an 1106 num: 26.* Între alții Fluentius episcopul Florenței adeverea, că atunci sa născut Antihristos. Platinas zice că papa Pashal auzind acestea, fiindcă nu se arătase altă cidmă ori semn, cu vreun chip oarecum, fără numai din cele întâmplate în acei ani, și tulburându-se mult, a venit îndată în Florența și făcând Sobor, cu cuvinte a certat pe om, că din ușurarea minții sale, adică din necunoștința sa, așa a semănat dogma sa, că sa arătat pe sine oamenilor aflător al unui vreo oarecare mare lucru, măcar că erau adevărate cele ce din Florența a învățat Fluentius. Dar adunarea cea din Roma nu putea să sufere vestea cea pentru Antihrist cel atunci cu adevărat născut. Însă după *Baronie Hronica an 1106 num 26*, zice că sar fi semănat în Florența o veste, nu că atunci venise Antihristos, ci că se apropie venirea lui.

Papa Pashal 2 a poruncit ca Hristianii să se împărtășească numai din pâine.

8.Aici este lucru vrednic de însemnat, că în acești ani sa început în Biserica Apuseană acest obicei, ca să nu zic călcare de lege, a se împărtăși Hristianii la Dumnezeiasca Cuminecare numai cu felul pâinii, din această pricină. Obicei vechi era în Biserică, ca unii din Ierei să împlânte Trupul Domnului în Sângele cel de viață dătător, și înmuindu-l spre a împărtăși, să-l împartă la norod. Iar acest Pashal 2 care a gândit să strice acest vechi obicei al Bisericii, a scris o Epistolă către Ava Pontiul Klunicescul, prin care a poruncit ca de atunci înainte împărtășania să se dea osebit în felul pâinii și osebit în felul vinului. Ci fiindcă nici așa nu au încetat Ierii a urma vechiul obicei al

împlântării, în urmă a poruncit să se facă împărțirea numai cu singur felul pâinii, cele ale Bisericii adeseori să le aștepte.

9.În acești ani tagma monahilor Cistertinsienilor, care sau rânduie de la Ava Robert din Chinovia Molisminsiensc pe la sfârșitul veacului 11 la anul 1098, sau întins pretutindeni, în vreme de 50 ani mai la 500 de Abații (Egumenii) le-a supus luiș. Așa cu de la sine vrută religie sa semănat în Apus tagma Preumstratinsinilor cea dată și rânduie de monahul Norbert, care luând de la papa Calist 2 recomandare prin Epistolă către Bartolomeu episcopul Laudunon, ca să arate lui un loc spre zidirea unei Mănăstiri, și arătându-i episcopul feluri de locuri, în sfârșit al a locuit cu tovarășii săi în Premonstrato, adică în pro-arătatul loc Limoni, de unde tagma aceasta sa numit ordinul Premonstratienilor, care și de la proestosul lor Norbertu se numește Norbertianescă.

Starea Spaniei.

10.În Spania în vremea crailor Alfonso de Aragon, și Alfonso al Castiliei, care cu voia papei Inocențiu, sa numit pe sine Autocrator al Spaniei, se citește că oarecare arapi au pus scaunul, care pe Hristianii cei de sub stăpânirea lor ce venea îi omora, dacă nu se lepădau de credința lor. Iar afară de aceasta în Biserică nu se povestește că au urmat, decât că Pashal 2 ar fi poruncit în Epistola sa cea către Didacus episcopul Composteliei, ca obiceiul acela după care se ierta să locuiască monah împreună cu monahie să se prefacă, și a poruncit să nu mai fie aceasta între monahi. Iar craiul Alfonso de Aragon fiind ucis, au luat stăpânirea Ramir, fiind chemat din Mănăstire la împărăție.

Starea Galiei

11.În Galia Ludovic Crasul a împărțit după Filip I. În vremea acestuia Petru episcopul de Poitiers pentru pricini binecuvântate a oprit de a se cumineca Vilelmu Graful (contele) de Poitiers, pentru care Vilelmu îngrozea pe episcop că-l va omorî cu sabia, iar episcopul de bună voie venind la mucenie, Vilelmu atâta ia zis, te-am urât încât nici urâciunii mele să te judec vrednic, nici cu slujba mâinilor mele să te învrednicești împărăției cerurilor, precum Istoricii Magdemburgiești de la Malmensburicescul pomenesc în a 12-a Ekatonțetiridă cap: 3. Asemenea și nemilostivirea care a arătat-o Laudoniceștii asupra lui Vadricu episcopul lor a fost fără măsură, când au vrut ei să-l oprească de la Sfânta împărțire. Că au junghiat pieptul

aceluia, încă au ars și sfințitul altar, din a cărui ardere au ars toate cele din jurul Bisericii și zidirile, precum mărturisesc Sigibertos Gemblakicescul la an 1112.

Starea Angliei.

12.În Anglia, pe vremea lui Eric 1 fratele lui Guilelmu Rifului, numitul Anselmos Arhiepiscopul Cantuariei, mult tulbura Biserica, încât se întărea să facă toate cele închipuite de Arhieriei Romii, încât nu primea a lăsa împăratului, omagiul, adică jurământul de credință, nici alegerea episcopilor și a egumenilor nu a lăsat a fi la voia împăratului. Iar Eric foarte tulburându-se de acestea, după multă rugămintă a surorii sale Adela Grafini Blesinsiei, în sfârșit împăratul a primit să fie lipsit de acest pronomion, care a murit în anul 1135 precum scrie Robertos în anul 1135. După moartea acestuia sa mutat împărăția de la Normani la Ștefan Graful (contele) Bononiei, fiind fiu al surorii lui Eric.

Starea Germaniei.

13.În Germania cu feluritele prigoniri ale episcopilor, precum în vremea lui Eric 4 așa și în vremea lui Eric 5 Bisericile se tulburau.

14.În Olsatia credința lui Hristos a fost propovăduită de Vicelinus episcopul Aldenburgului, fiind total dăruit lui Dumnezeu, și având râvnă Dumnezeiască să câștige suflete, precum mărturisește Grantie, vezi pentru el și *pe Ava Stadicescul în Hronica an 1146.*

15. Pomerania a fost luminată cu lumina credinței în Hristos de Bambergii episcopul, care cu rugămintea lui Polizlau ducele Polonilor pe acest neam, ce împreună cu Bratislav Ighemonul adică de la slujirea de idoli, din păgânătate la adus la lumina adevărului, și cu toate că era tulbure cu noile izvodiri ale episcopilor din Roma. El îi ținea pe aceia cu amândouă mâinile sale, și spre a ai face voia lui Pashal 2 a înduplecat pe Eric 5 să apostatisească împotriva însuși tatălui său. Vezi pentru această întoarcere a Pomeranilor *pe Ava Uspergicescul la anii lui Eric 5 pe Stadicescul, pe Grantie și pe Daniil Cramicescul*, care asemenea cuprinde pentru întoarcerea Rugilor, la care credința în Hristos a fost propovăduită de oarecare episcopi ai Danilor, precum cel al Suinealor, al Bernilor și al Absalilor, și însuși Ighemonul Rugilor, numit Ieromar.

CAPITOLUL II.

CUMPLITA NEÎNȚELEGERE ÎNTRE ERIC 5 ȘI PAPA PASHAL 2 ȘI CEI DUPĂ DÂNSUL PENTRU PRONOMION AL BISERICESTII ÎMBRĂCĂRI

1. Eric 5 venind în Roma cu putere de oaste, ca să-și adevereze lui-și dreptul îmbrăcării (investirii) Bisericești, Ligații lui Pashale 2 întâmpinându-l aproape de Sutrie, mai înainte de a intra în cetate a cerut de la împărat să se lepede de a da clericilor episcopiile, și Abatiile (adică stăreția și rangul de arhimandrit). Și sa făcut învoială pentru aceasta între Autocratorul, și între Ligații papei în acest chip: în ziua încoronării sale, să lase el pronomion al îmbrăcării care a fost dat în vechime craiului Alamanilor de către papă pentru bani și daruri împărătești. Iar pronomion al îmbrăcării (investiturii cum zic latini), adică alegerea care se făcea de către principi, adică de stăpânitori, pentru funcția de episcop sau de egumen, prin înmânarea toiagului, și a inelului. De care multe povestește însuși Eric 5 în Epistola către toți Hristianii, *pe care o pomeneste Dodekinos în adăogirea lui Marin Scotul an 1110*, însă aceste învoieli după ce Eric a intrat în Roma au rămas fără putere, și întărindu-se gâlceava și tulburarea, mulțimea din Roma năvălind asupra oștii monarhului, a ucis pe mulți. Însă Eric luptând împotriva lor cu vitejie, pe unii din Romani ia omorât, iar pe alții ia înecat în râul Tibru. Și monarhul crezându-se întru nesiguranță în cetate, cu ostașii a ridicat pe Pashal și pe ceilalți cardinali, și ia pus în turnurile cele dinaintea cetății, și a poruncit Patriarhului Akiliei să-i păzească. Deci Pashal fiind silit, a dat jurământ monarhului prin episcopii săi, ca mai mult nimic să nu miște pronomion de care am vorbit, încă nici să nu mai zică vreodată anatema împotriva monarhului, și așa a scăpat papa din închisoare și la încoronat pe monarh, și ia adevărit pomenitul pronomion, a dat chezaș pentru adevărea sa Trupul și Sângele Domnului, *precum povestește Sigibert Gemblakinskiul la an 1111*.

2. Ci episcopii cei supuși papii, în Soborul din Roma ca pe o dare de lege au lepădat acest pronomion, și însuși Pashal fiind față, Brunon episcopul Signiului nu sa temut a zice, că pronomion dat monarhului cuprinde în sine eres, *precum mărturisește Ava Uspergicescul la anii*

lui Eric 5, foaia 272. De aici monarhul iarăși a fost dat anatema, ca unul ce cu silnicie a răpit de la papa pronomion (dreptul de a investi episcopi, stareți). Între acestea Albert Arhiepiscopul Moguntiei cu alți episcopi multă vrăjmășie formăluiau împotriva lui Eric, cu vrăjmășie îndemnând pe toți spre apostasie, măcar deși de acest monarh a fost pus în scaunul de Arhiepiscop, și oarecând a fost cancelar al monarhului. Din care pricină el a fost pus la închisoare, unde 3 ani sa ticăloșit. Încă aducându-și aminte Saxonii de părinteasca urâciune, iarăși au apostatisit împotriva lui Eric, care după cum putea se împotrivea acestor rele. Însă bine cunoscând monarhul că pentru anatema care ia venit de la papa, se face apostasie împotriva lui, a trimis pe episcopii și Ighemonii lui către papa Pashal, ca din aceasta să fie el iarăși slobod. Ci papa a zis că nu poate a dezlega cuminecația care a fost hotărâtă de mădulările cele mai tari ale Bisericii, precum istorisește Uspergikescul la același loc.

3. Murind și Pashal, urmașii lui Ghelasie și Calist 2 strașnic sau împotrivit lui Eric cu anatema, căci nu voiau să lase pronomion de care sa zis. Drept aceea Ighemonii cei de sub monarhia lui gășind pricină cum că nu se cade a se supune unui om necuminecat, mulți și din noroadе în fiecare zi se despărțea de el, episcopii punând untdelemn în cuptor, după cum se zice: Albertos Arhiepiscopul Moguntiei, Frederih al Coloniei, și Curados al Iubaniului, din care Eric temându-se din pilda tatălui său, au dat pricină papii să vestească Sobor (precum zic ei) Lumnice, pentru a face pace. Deci adunându-se Soborul în Lateran s-au rânduie cele de pace, și monarhului prin Lambert Cardinalul episcopul Ostion sau adus. Carele venind și adunând Sobor în Bormentia, alegerile episcopilor pe care monarhii și împărații le făcea clerului și monahilor, lea lăsat, însă cu acestea împrejurări și învoieli, ca episcopii și Abatele împodobirea prin toiag și inel de la dânșii să o ia, iar cele împărătești, prin sceptru de la monarhul, asemenea alegerea episcopilor Teutoni, și a Abatelui întru ființa monarhului să se facă. Iar de se va ivi oarecare neînvoire între părțile alegătoare, monarhul împreună cu învoirea sa să fie dator a aproba pe partea cea mai dreaptă, și cu chipul acesta cumplita neînvoire cea între monarhie și Arhierie au încetat. Pentru care atâtea, și fel de ucideri și vătămări (pagube) i sa făcut monarhiei Apusene, iar Bisericeasca monarhie sa mărit, în vremea lui Calist 2. Acestea le

Istorisesc Sigibertu, Otton Frisiggicescul, Ava Urspergicescul, Stadicescul, și Onufrios Panuniniul.

CAPITOLUL III.

SHISMA CE SA FĂCUT ÎN ROMA ÎNTRE PASHAL 2, ȘI ÎNTRE POTRIVNICII LUI, ADICĂ ANTIPAPII ÎMPOTRIVA PAPII.

1.În vremea lui Eric 5 sa ridicat în Roma o shismă tulburătoare și supărătoare. Fiindcă îndată ce Pashal II sa urcat în scaun, a fost tulburat de 5 Antipapi. Drept aceea mai întâi împotriva lui Clement 3 ce în același an arhierateisea, a pornit război, având ajutor pe Roger Siceliotul, care i-au trimis pe generalul Ila cu destulă putere. Iar Clement nu sa bizuit pe oștile sale, pe care le luase de la Richard graful Campaniei, au fugit, și și dobândit scăparea sa, însă apoi a murit de moarte năprasnică, și graful Richard în locul lui a pomăzuit un alt papă, pe Albert cetățeanul din Atilaneni, pe care l-au gonit cei ce locuiau în Prenestineasca țarină și au declarat papă pe un oarecare Teodorih, însă rămânând el fără apărare despre cei ce l-au pomăzuit sa întors la viața din singurătate. Însă astfel nu sa făcut sfârșit tulburărilor. Căci Romanul Maginuflos, care apoi sa numit Silvestru, a luat titlul de papă al Ravenei. Deci ostașii lui Pashal pogorându-l pe acela, și închizându-l în Mănăstire, apoi Eric 5 a suit în scaun pe Mavrachie Budinonul, de acesta a fost încoronat, fiind mai întâi încoronat de Pashal, socotind căci cu această încoronare se va ridica toată puterea anatemei, ce sa zis asupra monarhului acestuia de către Pashal.

2.Shisma aceasta să păzit fără întrerupere și după răsturnarea lui Pashal. Că monarhul apăra arhieria lui Mavrachie împotriva lui Ghelasie 2. Însă în vremea lui Calist 2 care cu loviturile Romanilor la obosit pe Mavrachie, la prins și pedepsindu-l la surghiunit într-o Mănăstire, precum sa zis mai sus.

CAPITOLUL IV.

SOBOARELE CELE MAI ÎNSEMNATE CE SAU FĂCUT ÎN ACEȘTI ANI ÎN APUS.

1.Sau făcut dese Soboare în acești ani adunate de Apuseni, pentru îndreptarea năravurilor stricate și a oamenilor, și pentru adeverirea stăpânirii papale celei fără cuvânt, din care cele mai însemnate sunt aceste Soboare: **Pictagion (Poitiers?) Dudion 1 și 2, Lateran 1, în Guastelo, Pictagion 2, în Ierusalim, și Lateran 2, Sirian, Lateran 3 și 4** și care zic ei Lumnic 9, în vremea lui Calist 2.

2.Sobor Pictagion I (Poitiers?) sa adunat împotriva împăratului Filip din Galia în anul 1100, și au poruncit împăratului să scoată de la sine pe țitoarea Bertrada (pe care după ducerea din viață a lui Urban iarăși a adus-o lipit-o de sine), și au așezat 11 Canoane, potrivite bunei rânduieli Bisericești, pe care le însemnează *Baronie în Hronica an 1100 num. 22.*

3.Sobor Ludino sa adunat în anul 1102 spre oborârea clericilor care viețuiau împreună cu femeile lor legiuite. Iar ce roade a adus această oprire a cinstitei nunți, arată Soborul Ludino 2. La acesta a fost exarh Anselmos Arhiepiscopul Cantuariei, care a fost silit cu ceilalți Părinți să publice o punere la cale împotriva înverșunării sodomite. Între altele acest Sobor a oprit ca să nu mai neguțătorească cineva de aici înainte oameni și să nu-i vândă asemenea animalelor necuvântătoare așa cum se obișnuia în Anglia. Practicalele acestui Sobor le arată *Baronie.*

4.Sobor Lateran I sa adunat în același an pentru dezlegarea dezbinării dintre Eric 5 și papa Pashal 2 această shismă a fost numărată de ei între cumplitele eresuri. Și Eric 4 tot din această pricină a fost dat anatema de toate Bisericile Apusene. Pe lângă acestea rânduirile lui Ildebrandu (papa Grigore 7) sau mai adeverit pentru că nu erau după rânduirile Părinților după obiceiul ce îl au ei.

5.Sobor în Guastelo cetate în Lombardia ce stă lângă râul Padul, în anul 1106, la care Sobor mulți din principii și din episcopi au venit cu voroavă au cheltuit pentru omagii, pentru feude, pentru jurămintele ce se dau de episcopi, ori pentru cele ce urmau să se dea după acestea. Sa poruncit lor ca cei hirotoniți de Antipapi, să fie hirotoniți a doua oară, și să schimbe veșmintele de la hirotonia Antipapilor. Cu acest

cuvânt Pashal să lipsească pe norodnici de tot dreptul de a da ei episcopi, și să adune el multe gloabe (amenzi). Că acest pedepsitor nu schimba veșmintele în dar, precum zic Istoricii Magdemburgicești în Ekatontaetirida 12 cap: 9 foaia 572.

6.Soborul Pictagion II (Poitiers?) sa adunat în anul 1109 și a legiuit în Canonul 6 ca nici un Abate de aici înainte să întrebuințeze mânuși, ori papuci, ori inel, de nu i se va de Biserica Romană osebit pronomion.

7.Soborul Ierusalim adunat în anul 1111 de Cardinalul Conon întâi șezător episcop Prenestiu, și Ligatul lui Pashal 2. Care înștiințându-se de cele ce s-au făcut împotriva papii de Eric 5 pentru pronomion al veșmintelor, adunând Sobor au dat anatema pe Eric, și a adeverit hotărârea ca Eric să nu fie cuminecat ce se făcuse în 5 Soboare, în Elada, Ungaria, Saxonia, Lotariggia și în Fraggia, pe aceste Eparhii le cerceta cu cuvântul propovăduiri, și pentru o mică pricină sa pornit ca și cum la o mare lucrare, și precum zice paremia, din mic țânțar, făcea mare armăsar.

8.Sobor Lateran II sau adunat 100 de episcopi, care a anerisit (stricat) pronomion dat de Pashal II lui Eric 5. Căci prevedea ca cel ales canonic nimeni să nu-l poată hirotoni și a-l așeza papă, de nu va lua mai înainte veșminte de la monarhul.

9.Sobor în Siria sa făcut în anul 1115 la care exarh a fost episcopul Aragșicescul care a fost trimis în Siria de Pashal II care Sobor la pogorât pe Arnulfu cel prohirisit de dânsul Patriarh al Ierusalimului pentru faptele lui cele de rușine. Iar acela viind în Roma, cu amăgitoare cuvinte și cu daruri pe papa și pe cardinali ia făcut priincioși lui-și. Și așa liniștindu-se Pashal, iarăși a luat scaunul din Ierusalim, urmând împreună cu faptele, care mai înainte de caterisire le făptuia la arătare, și fără rușine le deplinea, precum mărturisește Villelmu Tiriul, în *Istoria Sfînțitului război Cartea 8 cap: 26*.

10.Soborul 3 Lateran sa adunat în anul 1116 și a adeverit practicele Soborului 2 Lateran, și pe cele lucrate de cardinalul Conon, fiindcă era Ligatu. La sfârșitul acestui Sobor papa a dăruit Indulgențe, adică iertare de păcate pentru 40 zile tuturor celor ce se pocăiesc pentru păcatele cele de moarte precum zic când vor cerceta Biserica Sfinților Apostoli.

11.Soborul 4 Lateran în vremea lui Calist 2 pe care se zice de Latini Sobor Lumnice adunat de papa în anul 1123 și s-au adunat la el

mai mulți de 300 de episcopi, care îndreptând neînțelegerile între papa și monarhul, precum sa zis mai sus, le-au dăruit lor pacea. Încă au dat și 22 de Canoane care nestatornicia clericilor și alte oarecare plăcute lor le-au adevărit, care se află în Tomurile Soboarelor și la Baronie an 1122 num. 1.

CAPITOLUL V

BĂRBAȚII CE AU ÎNFLORIT ÎN FAPTA BUNĂ ȘI CE AU FĂCUT VREDNIC DE LAUDĂ FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA.

1. Au înflorit în acești ani bărbați vestiți în cuvinte, Alexie Comnino Autocratorul, Nichifor Vregenniul, Ana Comnini, Eustatie Mitropolit Niceii, Ioan Zonara, Eftimie Zigabenu, Mihail Glica, și alții. Iar la Apuseni se numără cei mai însemnați, Leon Italianul, Petru Alfonsul, Sigibert Ghemblachinskiul, Hrisiolanul din Mediolan, Odon, Ildebert episcopul Kenomanon, Algeros, și Berneros.

Alexie Comnino.

2. Alexie Comnino însuși stăpânitor, împărat prea înțelept și procopsit, și întru teologie prea îndeletnicit, care apărând dogmele noastre pravoslavnice, de multe ori cu înțelepciune și știință sa împotrivit Latinilor, și locuind la hotarele Filipupoli în vremea verii și a secerișului, încă și din toamnă multă vreme, sânguința și lucrul lui era, precum istorisește Zonara, *Hronica Cartea 18 foaia 239* vorovirea cu Maniheii, pe care prostul norod îi numește Pavlichiani. Au dat un hrisov și alte legi osebite, care se află în *Tomul 3 al Bibliotecii Părinților*, și în *greco-latinească legiuirea cartea 2 foaia 123* asemenea și un cuvânt către Armeni care dogmatisează o fire în Hristos, iar cuvântul începe așa: „În zadar o Armeanule silești pe cei ce cred cu blagocestie, etc.” și o veche logică a Caesarului August, și alta nouă, încă și cuvinte împărătești către nepotul său numit Spanea, și alte oarecare.

Nichifor Vrienie.

3. Nichifor Vrienie Caesarul, bărbat cu multe învățături, și în cuvinte pururi îndeletnicind-u-se, întru care era multă putere sânguință, și prin ele toate cele se iconomisea în curțile împărătești, prin el se

vorovea pentru aceasta, și toți către dânsul alerga, și i s-au dat voie să judece, și să cerceteze pricini, și hotăra împărătește, precum zice *Zonara în Hronica Cartea 18 foaia 239*, și a lăsat o Istorie prea minunată în 4 Cărți, pe care le alcătuit pentru lucrurile Bizantine, de la 1057 până la 1081.

Ana Comnini.

4.Împreună cu aceștia se numără și Ana fiica lui Alexie Comnino monarhul, și a Augustei Irina porfiroghenita, și femeia Caesarului Nichifor Vrienie. Care se sârguia cu învățătura mai mult decât bărbatul său, întrebuițând limba cea mai aleasă elinească și minte spre înălțime înțelegerii prea ascuțită, aceasta sa adăogat ei din agerimea firii și din sârguința sa că nu se mișca de la cetirea cărților, ci era cu totul dată lor, și cu chibzuire vorovea cu bărbați cuvântăreți. De unde și cu toată învățătura sa împodobit, și a practicat-o, și se vedea a fi o melodie și dulceață filosofie a științelor *după Honiatul*. Aceasta a scris 8 Cărți, pe care lea numit Alexiadă (adică fiica lui Alexie) în care cu adâncime și de amănuntul povestește lucrările tatălui său de la anul 1069 d.Hr. până la 1118 de unde începe Istoria Ioan Kinaomos.

Eustatie al Niceii.

5.Eustatie Mitropolitul Niceii, care luând voie de la monarhul Alexie Comnino, a dat în scris cele câte a vorovit către Armeni, pentru cele ce rău se slăvesc de dânsii, cuprinzându-le în 4 întrebări.

Ioan Zonara.

6.Ioan Zonara, bărbat prea strălucit, îi vestit în fapta bună și învățătură, patrie avea pe Constantinopol din care sa dus, după ce a fost lipsit de iubiții săi fii, și cugetând să fie totdeauna în liniște, sa făcut monah. Și de voie fiind izgonit și înstrăinat, și depărtat de cetate viețuind întru un Ostrov, precum însuși zice la sfârșitul Istoriei celei pentru Ipații Romani, a scris o Hronică vrednică de cuvânt, împărțită în 3 Tomuri, de la zidirea lumii până la moartea monarhului Alexie Comnino adică până la anul 1117, de aici fără a întrerupe începe Istoria Nichifor Honiatul. A scris și sholii (adică tâlcuiri) la Canoanele Apostolilor, la Soboarele Lumnice și Localnice, etc. Tot a acestuia este facerea Canonului către Prea Sfânta Fecioară, și cel împotriva tuturor eresurilor. Vezi în Biblioteca Părinților, în Tomul 12.

Eftimie Zigabenul.

7.Eftimie Zigadinos, bărbat însemnat în cuvintele învățaturii, care depărtându-se de lume, sa făcut monah, și a scris sholii la

Dumnezeiasca Scriptură, adunându-le din scrierile Sfântului Ioan Hrisostom, și de la alți vechi Părinți cu porunca monarhului Alexie Comnino, și Panoplia (toată-întrarmarea) dogmatică a drept-slăvitoarei credințe împotriva tuturor eresurilor.

Mihail Glicas

8.Mihail Glicas, bărbat procopsit, a scris o Istorie de la zidirea Romii până la moartea lui Alexie Comnino, asemenea a scris feluri de voroave și tâlcuire a locurilor Scripturii celor mai nedescoperite, și mai anevoie de înțeles.

Leon Italianul.

9.Leon Italianul, mai înainte monah și Bibliotecar în Chinovia Casino începe Istoria de la Sfântul Benedict, adică din 542 până la săvârșirea papei Victor 3, la anul 1086 sfârșind-o. La aceasta a adăogat și a patra carte la Petru diaconul Ostiului, încă și Istoria Canonică până la anul 1138.

Petru Alfonsul.

10. Petru Alfonsul, născut din Iudei în Spania, și venind la cunoștința credinței în Hristos, a scris un dialog împotriva Iudeilor, ale cărora fețele sunt Petru și Moise.

Sigibert Gemblakicescul.

11. Sigibert Gemblakicescul monah din tagma Benedictinilor, a scris Eclesiastul cu iroiceasca măsură, și multe altele, pe care le enumeră în cartea sa cea pentru întâmplările bărbaților, asemenea a scris și Hronologie de la anul 383 d.Hr. până la 1112, pe care o a legiuit Ava Ghemblakinskiul până la 1156 și după acesta Avva Monticosul până la 1210. Acest Sigibert a stat vitejește împotriva lui papa Grigore 7, pentru legiuirea ce o poruncea papa ca Iero-săvârșirile celor ce aveau femei legiuite să fie fără putere, asemenea și împotriva lui Pashal 2 și Antipapilor. Pentru aceia și urât îl judecă Baronie, de la Belarmin, și de la ceilalți papiști.

Hrisolinos Arhiepiscopul Mediolanului.

12. Hrisolinos Arhiepiscopul Mediolanului, a fost trimis Ligat de papa Pashali către monarhul Alexie Comnino al Răsăritului, a vorovit împotriva grecilor (precum zic latinii) înaintea lui pentru purcederea Duhului Sfânt, și voroava lui a lăsat-o scrisă în elinește.

Odon episcopul Cameracului.

13. Odon întâiul Ava al Turnacului, apoi întâiul episcop al Cameracului, se zice că a lăsat sholii la Canonul Dumnezeieștii

mistagogii (a povățuirii către Taine) care se află *Tom 6 al Bibliotecii Părinților*.

Ildebertos de Kenomanon

14. Ildebertos episcop Kenomanon, a scris Epistole vrednice de laudă, întru care descrie cu scumpătate năravurile cele prea de rușine, și viața întinată a clericilor din Roma.

Algeros diacon.

15. Algeros diaconul Bisericii din Leodio, a scris 3 Cărți pentru trupul și Sângele Domnului împotriva lui Viregkarie, și alte oare care. Vezi pe Tritemie în Catalogul scriitorilor Bisericești.

Vellelomos monah.

16. Vellelomos monah din Chinovia Malmesbur a scris faptele împăraților Angliei în 5 Cărți din cea 1 intrarea a Saxonilor până la anul 25 al împăratului Eric 1. adică anul 1127 d.Hr. apoi a adăos și alte 2 Cărți de Istorie nouă de la zisul an până la anul 1143. Se află și alte scrieri ale acestuia.

Verneros Praveslistu

17. Verneros ori și Inorios, bărbat vestit în cele pravilicești, care avea mare știință de Legea Politicească, aceasta a învățat în Constantinopol. Drept acea pravila lui Iustinian aflată în Apulia în vremea lui Lotarie 2 puțin oarecare adăogând în dânsa de la sine a scos-o la lumină. Asemenea au îndemnat pe Lotarie, ca și Pandectele și alte Legi politicești care erau părăsite de multă vreme, iarăși să le aducă în mijloc, ca să ia putere de întrebuițare în împărăția lui.

CAPITOLUL VI.

MONARHII IOAN COMNINO AL RĂSĂRITULUI, ȘI LOTARIE SAXONUL AL APUSULUI, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICĂ ÎN VREMEA LOR.

Ioan Comnino monarh 1118.

1.După moartea lui Alexie Comnino, au luat împărăția fiul său Ioan Comnino, carele de obște se zicea Bunioanul, la anul 1118 d.Hr. (cu toate că maica sa nu voia, fiindcă mijlocea împărăția pentru fiica sa Ana). Acesta *după Istoricul Nichita foaia 25 cap: 12 litera 15*, era

un bărbat care a ocârmuit bine împărăția, și bine plăcând lui Dumnezeu a viețuit, și la moral înnodat și înfrânat, și întru dăruiri și cheltuieli gonind cu cuviință, și bun la toate isprăvile sale, de unde e și lăudat de toți, și ca să zic adevărul, între toți cei din neamul Comnino coroana a împărățit. Cu vitejie și norocire sa nevoit împotriva Perșilor, Turcilor, Sciților, a Pacinakilor, și a altor neamuri, pe care desăvârșit ia biruit, a luat multe cetăți. Pe lângă acestea a voit să izbăvească și Antiohia de sub stăpânirea autocratoriei Latinilor, însă sa ferit cu desăvârșire de războiul între Hristiani, și știind și mândria Latinească, socoteala lor fără smerenie, a întrebuițat toate chipurile, ca de voia lor să-i lase lui Latinii și o ar fi isprăvit de nu ar fi apucat mai înainte moartea. Că venind de la Antiohia în hotarele Ciliciei, și ieșind la vânat, din neatenție de o săgeată otrăvită din tolba sa cum se întâmplă în niște împrejurări ca acestea, sa lovit la mâna stângă, și din pricina acestei răni după câteva zile a murit în 8 Aprilie, împărățind 25 ani, ori după alții și 8 Luni. Și a lăsat diadoh împărăției pe fiul său Manoil, și au dat un hrisov rânduind ca Practorul să nu ceară ceva de la Biserica ce văduvește de episcop. *Vezi-l în greco-latina Legiuire Cartea 2 foaia 146. Citește încă pentru Ioan acesta pe Nichita Honiatul de la foaia 1 până la foaia 25, pe Ioan Kinamul Istoria cuvânt 1 etc.*

Sobor în Constantinopol adunat de Ioan Comnino.

2. Monarhul acesta Ioan a vestit Sobor în anul 1188 la care fiind trimis Anselmos episcopul Etelburgului de Lotarie în Constantinopol, a făcut voroavă cu Nichita Arhiepiscopul Nicomidiei pentru purcederea Duhului Sfânt, și prin urmare au mai vorovit și pentru alte oarecare pricini, precum pentru protiile Papii, pentru ungerea cu Sfântul (marele) Mir, pentru azime, și pentru alte oarecare Magdemburgiceștile Istoriei zic în Ekatontaetirida 12 cap: 9 foaia 591.

Leon Stippis Patriarh de Constantinopol. Starea Bisericii.

3. În vremea monarhiei lui Ioan Comnino, după adormirea lui Ioan 9, care a apărat Biserica 23 ani, Patriarh Constantinopol sa făcut Leon Stippis la anul 1134, și starea Bisericii Răsăritului era liniștită, afară de părțile unde stăpâneau Saracinii, și puțin mai înainte de Latini.

Lotar monarh al Apusului.

4. La Apus Eric 5 murind fără moștean, a luat împărăția Lotarie 2 (pe care Lutiri Ioan îl numește Kinamos în Istoria cuvântul 3 cap: 1)

fiind de neam saxon, a luat împărăția în anul 1125 mai întâi cu silința saxonilor, care prin aceasta au vrut să mute monarhia la neamul lor. Lotarie acesta a mers de 2 ori cu oști în Italia, aici prima dată a izgonit pe Petru fiul lui Petru Leon, bărbat tare, a pus pe Inocențiu, iar a doua oară atâta sa norocit, încât fără osteneală a supus sub stăpânirea sa toate Eparhiile Italiei, gonind din Campania și din Apulia pe Roger, dând Ighemonia din Apulia lui Rainu sau Rainard. Iar papa Romii mâniind-se de aceasta se sfădea cu monarhul. Însă sa potolit această gâlceavă, încât amândoi, monarhul și papa să apuce steagul, fiindcă prin steag încredințau Eparhiile, când urma ca împărații să dea vreo Eparhie în stăpânirea unui Ighemon, *precum scrie Otton Frisiggicescul în Cartea 7 cap: 8*. În sfârșit fiind amăgit de Roger prin mijlocirea fiului său fiind prins cu sila de către ostași, Lotarie, *precum povestește Kinamos la același loc*, și fiind dus din Italia în Germania, tulburându-se de întristare, a căzut în friguri strașnice aproape de calea Tridentului, și după puțină vreme a murit, împărățind 13 ani, iar viețuind peste 100 de ani fiind bărbat întru toate vrednic de laudă, *precum îl mărturisesc Otton Frisiggicescul, Urspergicescul, și alții*.

Starea Germaniei.

5.În vremile acestea starea Bisericii Germaniei a început a dobândi liniște, fiindcă se potoliseră mult tulburătoarele zurbalâcuri și gâlcevile episcopilor locului. **Papii Romii.** Arhieri ai Romii sau făcut Onorie 2 despre care sa zis mai sus, și Inocențiu 2.

Inocențiu papă.

6.Onorie murind după ce a stat în scaun 5 ani, sa prohirisit papă Inocențiu 2, care intrând în scaun, îndată a alcătuit oaste de Alamani, a declarat război împotriva lui Roger graful Siciliei, ca să-l lipsească de Apulia. Însă a fost prins sub pază cu cardinalii săi, care urmau lui la război, a fost silit să primească tratatul și învoiala alcătuită de Roger, iarăși sau lăsat. **Anaclet Antipapă.** Între acestea sa prohirisit papă Romii oarecare Petru din cetățenii din Roma, om prea puternic, fiind apoi numit de partizanii săi Anaclet. Care ca să atragă de partea sa pe Roger, la pomăzuit crai de Sicilia, iar Inocențiu a fugit în Galia, întru care au obicei papii a fugi episcopii fugari ai Romii mai de multe ori să se păzească, ca la un loc de ascundere. Și apoi cu ajutorul lui Lotarie a luat iarăși scaunul de papă, la încoronat cerând mai întâi jurământ că va păzi credința către dânsul. Ci Anaclet nu înceta a cere iarăși scaunul, până ce viind Lotarie a doua oară, și acesta murind, sa

potolit desăvârșit această tulburare și gălceavă. Iar Grigore cardinalul după moartea lui Anaclet a răpit Arhieria, care apoi sa numit Victor 4, care după 2 luni sa depărtat de dânsa. Între acestea mulțimea norodului din Roma a scos pe Inocențiu din treburile politice, și au pus oarecare sftetnici, care după vechiul obicei ocârmuia pe oastea Romanilor și toată stăpânirea. Deci atunci întâi a fost dat anatema poporul Romii de către papa pentru că au apostatisit de la papă, și a fost desăvârșit oprit de la stăpânirile papale, și sa dat alegerea papei către singuri cardinali, (câte puțin toți cei din cler au fost scoși) ori se întorceau al cei aleși de cardinali, precum mărturisește Onufrie, Pannuniul.

7.În anii aceștia Hristianii Apuseni ce erau în Ierusalim au biruit desăvârșit pe Saracini, în vremea lui Balduin I, frate cu Godefred, sau adaos în stăpânirea lor, Caesareia, Ptolemaida, Tripoli, și Bibla (Biblos?) și alte oarecare cetăți. Apoi sa făcut aliat cu Balduin Voemundus Ighemonul Antiohiei, gătind mare flotă ca să înconjure cetățile Birit, și Sidon.

Apusenii Ighemoni ai Ierusalimului. După Balduin I, urmează Balduin II ruda sa, care atâta noroc a avut încât au stăpânit în Ierusalim, pe care unii îl numesc Balduin de Burg, iar alți precum Ava Urspergicescul îl numesc Balduin de Roa, că cetatea Edesa se mai numea și Roa, în care el era Graf. Acesta la biruit pe Gazi împăratul turcilor ce bătea război împotriva sa cu o mare oaste, și a gonit pe Satrapul Damascului cu toată oastea lui, omorând 2000 de vrăjmași, și luând robi 1000. Dar a fost biruit de către Valahan împăratul Partilor, pierzând mulți ostași, și abia însuși scăpând, a fost prins rob împreună cu mulți alți ofițeri, și pus în închisoare. Atunci papa Calist 2 a ridicat pe Venețieni, care în anul 1129 au făcut mare stricăciune barbarilor, și a despresurat cetățile Iopi, și Tir, care erau împresurate de multă vreme.

8.Dar și în tagma Ospitalierilor în anii aceștia, sau adaos ordinul Templierilor. Ospitalierii sau numit cei ce șed aproape de Sfântul Mormânt al Domnului nostru Iisus Hristos, în casa primitoare de străini zidită de neguțătorii din Amalfi, în vremea când au mers Fraggi cu oști în Palestina, pentru locuința purtătorilor de grijă, a bolnavilor, și a săracilor. Iar Templierii sau numit ostașii care asemenea locuiau acolo aproape, și pe cei de afară ce veneau la Sfintele Locuri, îi aduceau înăuntru oameni înarmați, prin paza acestor ostași, pelerinii

puteau să se închine fără vătămare la Sfintele Locuri. Primii care au ridicat acest ordin au fost Ugon de Pagani, și Gaufredos din Sfântul Edemaru, și aceștia au luat mare sporire în vremea lui papa Onorie 2 fiind adeveriți de el în Soborul din Triki, care sa făcut în anul 1127 și aceasta a fost tagma (ordinul) al 9-lea. În care Sobor a fost dat și Canonul în care ei erau datori să viețuiască, și îmbrăcămintea albă lea fost prescris (legiuit).

CAPITOLUL VII.

ERESUL ADAMIȚILOR, ȘI ALȚI ERETICI CE SAU ARĂTAT ÎN ACEȘTI ANI ÎN APUS.

Eresul Adamiților.

1.Eresul Adamiților ar fi fost izvodit de unu, ce se numea Tandim, alți îl numeau Taghilino, iar alții Taghilino, și era el norodnic din cetatea Antuerpia, care cu ospete și bencheturi ce făcea, a tras pe mulți la sine, fiind împreună cu dânsul până la 3000 de oameni înarmați, care împotrivindu-se oarecând, ia adus întru sfială, și a oprit neorânduiala lor și pe el însuși, însă mulți din ei au fost uciși. Pentru aceasta următorilor lui li sau dat denumirea celor ce se bucură de sânge, și de ucigași. **1.** Ava Robertos Monticos prihănește pe acesta mai întâi că înaintea maicilor strica pe fiicele lor, de unde și sa numit Tachikinos. **2.** Că vredniciile Iereilor și a episcopilor zicea că sunt nimic. **3.** Tăgăduia că trupul și Sângele Mântuitorului ajută la mântuire. Însă acestea nu se cred de ceilalți Istorici.

Ereticul Petru Burnie.

2.Asemenea în Tandem cu acela, și mai întru aceiași vreme sau tâmplat a se semăna vătămarea de minte a lui Petru de Bruis, adică a Burniului în arhieriasca eparhie a Romii. *Baronie scrie în Hronica an 1126 numer 14* numărând capetele eresului lui *din cărțile lui Ava Petru Cluniacescului* în 5 puncte: **1.** Că pruncii prin Dumnezeiescul Botez nu pot să se mântuiască cu credința nașilor, fiindcă ei nu pot să o întrebuițeze. **2.** Că altarele de Biserici este necuviincios a se zidi, ci mai vârtos și cele care au fost zidite se cade a fi stricate, zicând că Hristianii nu au trebuință de locuri hotărâte pentru a se ruga. **3.** Că

Trupul și Sângele lui Hristos să nu se pro-aducă taină în public, adică în adunare de mult norod, nici des nici în fiecare zi, și că nici este cuviincios a se face prosfora (pro-aducere) pentru mântuirea celor adormiți, asemenea nici rugăciuni și milostenii, și cele asemenea, nici într-un chip. **4.** Că învățătura pentru prefacerea Tainelor ar fi mincinoasă. **5.** Sfințitele Cruci să fie sfârâmate și arse, și în tot chipul să fie necinstite, pentru că Hristos pe Cruce cumplit a pățimit, și cu slăbiciune a fost omorât, drept aceia să nu fie învrednicită de cinste sau de închinare, și altele ca acestea bârfea. Deci predicând această învățătură vreme de 20 de ani, a fost ars de vrăjmașii lui. *Alexandru de Natalis scrie în Tomul 14 veacul 12 cap: 4 num. 7.* că acest Petru în Vinerea Sfințelor Patimi adunând multe Cruci în satul Sfântului Egidiu al ocârmuirii Namaisu, și aprinzând foc aceștia a fript multă carne, pe care a împărțit-o ucenicilor săi, auzind aceasta Arhiepiscopul Arelatii la aruncat pe Petru în același foc, și la ars de viu.

4. În urmele lui Petru de Bruis, a urmat oarecare *monah eretic Eric* în vremea lui Curradu 3, care afară de predania dogmelor de obște ale lui Petru, propovăduia încă și în Eparhia de Tesalonic, după cum zice *Petru Cluniacicescul în cele două Epistole ale lui*, propovăduia cum că Dumnezeu prihănește cântările Bisericești, pe care monahii și Iereii le cântă în Biserici fără cuvioșie. Care cu chipul sfințeniei cele dinafară a tras după sine multă mulțime de norod, până și pe Alexandru episcopul Kenomanului din Frisia, care apoi cunoscând amăgirea rătăcitorului la înfruntat și la izgonit din ocârmuirea sa. Au întâmpinat și pe Bernardus Alaregali care cu învățăturile sale a adus pe norod iarăși la socoteala cea mai dinainte. Iar Eric a fost pus în închisoare de Ligul Apostolic, și acolo a murit. Asemenea și cei ce se numeau Apostolici au propovăduit multe din dogmele lui Petru de Bruis. Despre care zice *Bernardus în voroava 66 la Cântare*, că se numeau pe ei diadohi ai Apostolilor, în sfârșit aceștia sau denumit Petrovrusiani, ori căci se uneau cu numitul Petru într-un învățătură și năravuri, ori că ucenicii lui unindu-se cu Baldu (despre care vom zice în cele următoare) și ca unii ce viețuiau și petreceau într-o adunare, obștesc nume au câștigat.

4. Deci spre surparea învățăturilor vătămătoare de minte a Tandemului a fost trimis Norbertus în Antuerpia care a rânduit tagma (ordinul) Premonstratisienilor. Iar lui Petru de Bruis ia stat împotriva Petru Cluniacicescul cu două Epistole, care se află în Cartea I a

Epistolelor sale. Iar monahului Eric pe lângă Petru Cluniacicescul i sa împotrivit și Bernardos prin cărți și învățături, la care mărturisește monahul Godefridos la Viața lui Bernardos că a stat împotriva acestor eresuri și cu minuni. Însăși aceasta a făcut-o și papa Evghenie prin Ligații săi, pentru care mult se fălește *Baronie în Hronica an 1126 num. 12 și 1147. num. 13.*

CAPITOLUL VIII.

MONARHII MANUIL COMNINO LA RĂSĂRIT, CURRADU 3 LA APUS, ȘI CELE FĂCUTE ÎN BISERICĂ ÎN VREMEA LOR.

Manuil Comnino monarh al Răsăritului anul 1143.

1.Încoronându-se dar Manuil Comnino însuși stăpânitor al romano-grecilor după moartea tatălui său, încă copil fiind în anul 1143 d.Hr. și venind din Armenia, la împărăteasa cetăților, a fost primit de locuitorii ei cu veselie și cu bucurie, afară de Isachie fratele mai mare cu vârsta, una căci cu fărădelege a luat părinteasca împărăție, și a fost cinstit mai mult decât el, iar alta căci cu măgulirile lui era iubit mai de toți iubitorii de războaie. Acesta fiind copil se arăta mai cunoscător și mai bătrân decât cei ce îmbătrânise în conducerea politică, fiindcă era oștenesc adică iscusit în război, nu se cruța în primejdii, unde era greu nu se înpăimânta și arătându-se semeț, în bătălii iute alergător, și răbdător în osteneli când vremea cerea aceasta. Suferea frigul și zăduful arșiței, se lupta cu somnul priveghind, se desfăta însă când nu avea război și griji, și se bucura cu repaosul, și le făcea pe toate împărătește. A săvârșit însă războaie multe și osebite eroice, la Răsărit și la Apus, și multe cetăți a slobozit. În sfârșit bolnăvindu-se, a cerut shima monahicească, și cu îmbrăcăminte neagră și aspră a petrecerii celei după Dumnezeu, sa mutat din viața și împărăția cea pământescă, împărățind 38 ani fără 3 Luni și a lăsat clinorom și diadoh pe Alexie fiul său. Pentru acest monarh Manuil, au zis Nichita Mitropolitul Honon bărbat ce era locaș a toată fapta bună, către cei ce l-au întrebat, dacă Manuil fiind prea tânăr, oare vor putea să chivernisească împărăția și să biruiască pe Isachie fratele său? Așa, a

zis, tânărul acesta și împărăția o va chivernisi, și frate-său i se va supune, iar pe la sfârșitul vieții se va nebuni, (adică despre înțelepciunea lumii aceștia, precum se vede că sa plinit prezicerea, cu lepădarea împărăteștii slave). Vezi pe *Nichita în Cartea 7 foaia 116*. Acest Manuil a dat și feluri de nearale, și Hrisovul cuvânt, îl numesc și Iatira (adică vindecător), care se vede în *Legea (pravilă) în Cartea 2 foaia 149*. Asemenea avea și puțină limbuție, și era bogat cu firesc dar de cuvânt, a alcătuit și cuvinte de Cateheză, pe care le numesc Saleptia. Citește pentru el pe Nichita Honiatul la viața lui, pe Ioan Kinamul în Cuvântul Istoriei 2 și la alții.

Patriarhii Constantinopolului.

2.Patriarhi Constantinopolului în vremea acestui monarh sau făcut aceștia: Mihail monahul, Cosma Atticosul, Nicolae Muzale, Teodot monahul, Constantin monahul, și Teodosie 2.

Mihail.

3.Mihail cel ce era poreclit Curcuas, și Oxitul, din Ostrovul Oxia, căci el era epistat asupra casei cei purtătoare de grijă (pentru săraci) în acel Ostrov. La începutul monarhiei lui Manuil, fiindcă Leon Stipis sa mutat cele veșnice, mai de toți au fost ales în scaunul de Patriarh, și a încoronat cu cunună de monarh pe Manuil în Biserică. Un bărbat ce cu degetul gustând din învățatură și din științele cele dinafară, împodobit cu moralul și cu cugetarea la Dumnezeieștile cuvinte, nu se afla mai josit decât alții, mai mult strălucind cu fapta bună, precum mărturisește *Kinam în Istoria cuvântul 2, foaia 14*. Îndreptând Biserica 2 ani și 8 luni, a ieșit din înalta catedră, lăsând-o celui ce o ar vrea, și iarăși sa dus la Ostrovul Oxia, întru care din copilăria sa a ales viața cea fără de griji, și fără prisosiri. Unde și grumazul și-a plecat către intrarea ușilor Bisericii, sa dat a se călca, zicând fiecărui monah ce intra că fără folos a fost lui, și asemenea fără folos a lepăda cineva liniștea cea potrivită și iubită, și nimic nu-i va folosi a păși pe scaunul cel prea înalt. Precum zice *Nichita Honiatul la vremea lui Manuil Comnino Cartea 2 cap: 3 foaia 42*.

4.Acest Mihail adunând Sobor în Constantinopol, pe oarecare monah Nifon, care era puțin învățat, la fel și în învățăturile cele dinafară, însă se îndeletnicea din copilărie în Sfințitele cuvinte, la osândit, fiindcă nu avea dreapta-credință, ci era din eresul lui Bogomil, și tăindu-i barba cea lungă la pus în închisoare. Și pe lângă aceasta a caterisit și episcopi pe Clement al Sasimelor, și pe Leontie al

Babilonii pentru osebite pricini, adică pe Leontie, pentru că nu a voit să dea voie să se îngroape trupurile oarecăroră morți, iar acela zicea că a făcut aceasta, că încă vii fiind ei ia sfătuit pe aceia ca să se lase de fărădelegile lor, întru care se rostogolea, și pentru că nu sau întors la pocăință, episcopul ia osândit a nu fi vrednici de îngropare. Iar pe Clement pentru alte pricini pe care *Leon Allatie* pentru veșnica unime între Bisericile Apusene și Răsăriteni le descrie, *Cartea 3 cap: 12 lucrarea 3 foaia 669*.

Cosma Aticosul.

5. Cosma Atticosul sau suit în scaunul Patriarhal în anul 1145 care avea patrie Eghina, și era din rândul diaconilor. Și fiind împărțășit de toată înțelepciunea pentru mulțimea faptelor sale bune, era lăudat de toți cei din vremea sa, și foarte vestit. Drept aceea după Mihail Oxitul sa făcut Patriarh Constantinopolului. Însă fiind împodobit la viață și la cuvânt, adică îmbunătățit întru petrecerea și întru învățătura sa, mai mult decât cu celelalte fapte bune se împodobește cu milostenia. Căci atâta o lucra aceasta încât și cămașa și haina cea de din afară a dat-o săracilor, și acoperământul capului său, și nu da numai din cele ce avea, ci și pe ceilalți îi îndemna să dea milostenie celor lipsiți, pentru aceasta la toți era vrednic de evlavie. Iar Sebastocratorul Isachie fratele împăratului Mihail îl avea la osebită evlavie, socotind acel lucru la care îl sfătua Patriarhul a fi iubit lui Dumnezeu și cuviincios de a se face, și iarăși urât lui Dumnezeu la cele ce îl oprea Patriarhul. Deci fratria Arhierilor celor de atunci ce păreau îmbunătățiți și ceata cea potrivnică acestui sfințit bărbat l-au clevetit către împăratul Manuil, că mijlocește împărăția pentru Isachie fratele lui. Iar Manuil încă fiind tânăr și iubitor de sine, și mai ales prepuind pe fratele său, pentru pofta ce avea să împărățească fără lege împotriva lui, pofta să scoată pe Cosma din scaun. Drept aceea a lucrat să fie caterisit pentru o pricină ca aceasta, Nifon cel e sa zis mai înainte, luase iarăși mare îndrăzneală ca un prieten al lui Cosma, și ca unul ce de multe ori sa ospătat la masa lui și șezuse în chilia lui Cosma, era puternic în adunare de oameni, și avea nume de evlavioasă petrecere, și nimic altceva nu făcea decât în fiecare zi câte o dogmă întorcea, pe Dumnezeul evreilor nu-l primea fiindcă ei nu se închină Sfintei Treimi, și unele ca acestea voia să lucreze. Și fiind el în acest fel, Cosma îl ocrotea avându-l la cinste, și în adunarea sa, și întru cele ce era pârât mai înainte, și prihănit zicea că au fost nedrepte. Însă

multora acestea nu plăcea. Drept aceea unii dintre ei căși se grijea și apărau pe Cosma, venind către el în taină îl sfătuiau să se depărteze de împreună petrecerea și adunarea aceluia stricător, iar câți vrăjmașuiau pe acest Arhieriu, strigau arătat chemând ochii lui Dumnezeu și ai împăratului. Dar Cosma ținea pe Nifon cu amândouă mâinile sale, și laudându-l înaintea împăratului, pe care Arhieriei obștește îl numeau necinstitor de Dumnezeu, și așa ca și cum ar fi fost eretic și unit cu acela a fost lepădat din scaun, chivernisind 10 luni. Om care afară de a se amăgi, toate bunătățile le avea, precum scrie *Ioan Kinamul în Istorie cuvântul 2 cap: 10 foaia 28*. Iar după lepădarea lui Cosma din scaun, a văduvit Biserica 10 luni. Citește pe Nichita pentru Împărăția lui Manuil, asemenea și pe tâlcuitorul lui.

Nicolae monah din Muzale.

6. Nicolae cel din Muzale sa suit în scaun în anul 1147 care mai înainte lucra la Cataloagele Bisericești, apoi făcându-se Arhiepiscop al Ciprului, de voie a ieșit de acolo făcând paretis (demisie), precum zic mulți și de însăși Arhierie, iar alții zic că numai de ocârmuirea treburilor, și ala liniștindu-se 37 ani la urmă sa făcut Patriarh Constantinopolului. Ci îndată ce a început a ocârmui, sa pornit toată gura împotriva sa, zicând că fărădelege a luat scaunul, că demisionând din Eparhia Ciprului a demisionat împreună și de a face cele ale arhieriei. El însă întâi se îndărătnicea, și nu voia să lase scaunul cu nici un chip. Ci văzând că împăratul vrea să cerceteze pricina aceasta, a început a se sfii, nevoind a mai fi iarăși cercetat, și așa lăsând scaunul, iarăși viețuia în osebie. A stat Patriarh 3 ani și 4 luni. Citește pe *Ioan Chinamul în Istorie Cuvânt 2 cap: 18 foaia 37*.

Teodot monah.

7. Teodot monahul și egumenul Mănăstirii Sfintei Învieri, a luat scaunul în anul 1151 care sa nevoit multă vreme pusnicește, după Nicolae a fost prohirisit Patriarh. Acesta a poruncit să de divorț Buchinatorul (trâmbițașul) împărătesc de necredincioasă muierea sa, fiind el botezat, căci nu se îndupleca a se boteza și ea după îndemnul bărbatului său. Și apărând Biserica 3 ani a fost scos din scaun.

Neofit I.

8. Neofit I sihastru închis, din Mănăstirea Everghitinos (făcătoarei de bine) a luat scaunul în 1154 pe care la chivernisit 3 ani, iar după alții numai câteva luni, și a adormit. ***Constantin Lihudis.***

Apoi sa făcut Patriarh Lihudis care a fost diacon a Hliaruuilor (acelor calzi) în anul 1154 și a stat Patriarh 2 ani.

Luca Hrisoberghi.

9.După moartea lui Constantin a luat scaunul Luca Hrisoberghi în anul 1155 și a împodobit scaunul Constantinopolului până la anul 1169, așezând feluri de legiuiri Bisericești pentru care citește în *Legea Greco-Romană Cartea 3 foaia 217-226.*

Mihail a lui Aghialu.

10. Mihail al lui Aghialu diacon și ipat peste punga filosofilor, sa suit în scaun în anul 1169 și a încuviințat în el 8 ani și 2 luni, dând feluri de rânduieli Bisericești care se află în *Legea Greco-Romană Cartea 3 foaia 227-231.*

Hariton monah.

11. Hariton monahul, era din Mănăstirea Magganilor, a luat scaunul în anul 1178 și la apărat 1 an și 2 luni.

Teodosie II.

12. Teodosie 2 bărbat împodobit cu toate faptele bune, care avea patrie Antiohia, multă vreme petrecând în viața pusnicească în Muntele Sfântului Auxentie, și intrând în scaunul Patriarhal al Constantinopolului în anul 1180 a stat mult împotriva împăratului Mihail pentru Olosfirul (adică cel peste tot din ciocan) Dumnezeu lui Mohamet. Ci pentru acestea înainte vom povesti.

Nedumeriri dogmatice atâtea în Constantinopol.

13.În Biserica Constantinopolului împărățind Mihail Comnino sau făcut aceste nedumerii dogmatice: *1.* Pentru unde zice în Scriptură, întrupatul Dumnezeu împreună și aduce-înainte și se aduce-înainte. Iar cu ce chip sa pornit nedumerirea aceasta, povestește *Ioan Chinamul în Cartea 4 cap: 16 foaia 79*, care zice că în Bizantia era un diacon anume Vasile, prin osebite Biserici având slujbă la Liturghie, să predice la norod Dumnezeiasca învățătură. Și pe cei ce cât de puțin iar fi greșit lui, obișnuia să-i prihănească în voroavele sale cu chip și cu ascunsă înțelegere, iar lucrul sa făcut și împotriva lui Mihail și a lui Nichifor Vasiliscului. Din care Mihail era din Tesalonic și Ipat al retorilor, și fiind dascăl al retoricii, tâlcuia în Biserica Sfintei Înțelepciuni (Sofia). Iar Nichifor diacon vesti și cuvântăreț era și alcătuitor de bune cuvinte. Deci niște bărbați ca aceștia fiind batjocoriți de Vasile, foarte sau mâhnit și aveau pizmă asupra lui. Drept aceea în Biserica Apostolului Ioan Teologul ce era înaintea

zidului cetății, Vasile făcând slujba obișnuită a vorovirii, au mers și ei să-l audă, și zicând acela că Fiul lui Dumnezeu și jertfa sa făcut, și împreună cu Tatăl jertfa o au primit, îndată aceia au răpit cuvântul cu auz vrăjmaș și plin de dușmănie, și în tot chipul luând în răs și batjocorind pe Vasile ziceau: că două Ipostasuri mărturisește el în Hristos de vreme ce unul sa jertfit, iar altul împreună cu Tatăl a primit jertfa. Deci sau dezbinat bărbații cuvântători ai vremii aceleia în părți împotrivoare, în destulă vreme făceau cercetări pentru această nedumerire, contrazicându-se din ambele părți.

Sobor în Constantinopol pentru nedumeriri dogmatice anul 1156. Iar în sfârșit croindu-se drept această pricină căutând cea mai bună iubitoare de Dumnezeu socoteală, la care sa plecat și împăratul, sa vestit acest Sobor în Constantinopol în anul 1156. Exarhi începători erau Constantin Patriarhul local și Ioan al Ierusalimului, care a scris 3 Cuvinte, împotriva azimelor (pâinea nedospită la Dumnezeiasca Liturghie) tipărite în Tomul dragostei foaia 504, sau caterisit ca niște împotriva socotitori ipopsifiul (adică alesul spre a fi hirotonit Patriarh) al cetății lui Dumnezeu marii Antiohii, Sotirios Panteighenos, în vremea aceea bărbat covârșind pe alții cu înțelepciune și cuvinte, care a și scris un dialog după meșteșugul lui Platon, întărind cele împotriva socotelii lui Vasile Eustatie al Dirrahiului, și alții. Citește și pe *Nichita Honiatul Cartea 7 cap: 5 foaia 112 și pe Ioan Chinamul la Cuvântul 4 cap: 16 foaia 79 Hronica lui Efrem, și în sfârșit Sintagma (alcătuirea) cea împotriva Calvinilor și a Luteranilor făcută de Teodosie în sintagma lui Sirigu foaia 47 tipărită la București la anul 1690.*

14. Iar după câțiva ani și un oarecare Dimitrie, de neam roman, și se trăgea dintr-un sat ce se chema Lampi, puțin împărtășit de învățătura de rând, și de știința Bisericească, însă mai mult se îndeletnicea în Dumnezeieștile dogme, și totdeauna prepuind la acestea oarecare nemărginită îndeletnicire, și neguțătorind în părțile Apusului și la neamurile Italiene mult vorovind și întorcându-se în țara Alamanilor, voia să dovedească arătat că neamurile acelea cugetează cele străine, fiindcă îndrăznesc să zică că Fiul lui Dumnezeu, fiind de aceiași Dumnezeire, că ar fi mai mic decât Tatăl Său, fiind împreună vecuitor cu El. Către care împăratul Manuil a zis, cum că acestaș fiind Dumnezeu și om despre omenire este mai mic, iar după Dumnezeire este asemenea cu Tatăl, și de o cinste. De unde după omenirea Fiului se zice și se înțelege zicerea ce zice: „Tatăl Meu

este mai mare decât Mine”. Iar Dimitrie neliniștindu-se cu aceasta, și în osebire, și în public pe la adunări, vorovea înaintea tuturor pentru aceasta întru atâta, că filonikia (gâlceava) sa făcut mare și tulburătoare, căci socotelile erau împărțite, și precum zice *Kinam Istoria cuv. 6 cap: 2 foaia 114* cuvântul său se răspândea pretutindeni. În sfârșit împăratul Mihail a adunat Sobor, silea pe fiecare să iscălească în Cartea Dogmatică hotărând așa: „Primesc adevărat glasurile purtătorilor de Dumnezeu Părinți cele pentru această zicere: Tatăl Meu mai mare decât Mine este” și zic că aceasta sa zis pentru trupul Lui cel zidit și pătimitor.” Vezi *Nichita Cartea 7 cap: 10 foaia 113*.

15. Iar Ioan cel ce a luat episcopia în Kerkira, și un monah ce se numea Irinocos și alții din Cataloagele Bisericești, rămânând în socoteala cea potrivnică, au fost dați anatema de Patriarhul Luca, și au fost surghiuniți. Și mulți din cei de o cugetare cu împăratul mâhnindu-se pentru asprime, ziceau prihăniri împotriva lui, și voiau să-l scoată din scaunul Arhieresc, fiindcă în cele întărite și adevărate era neînvățat, și alții îl prihăneau de multe alte vinovății, însă nu sa făcut după voia lor.

16. La sfârșitul vieții lui Mihail Comnino, sa pornit altă nedumerire mai rea și război decât, și aduce înainte și se aduce înainte. Era în Cartea de Cateheze între alte blesteme și acesta: Anatema Dumnezeului lui Mahomet, că nici au născut, nici sa născut, și cum că totul este din ciocan.” Deci împăratul Manuil au poruncit ca anatema acesta să se șteargă din toate Cărțile Catehetice, făcând încetul de la Cartea ce era față a Bisericii celei mari, zicea însă cu pricină binecuvântată și cu obraz curat, că aceasta stă înainte sminteală pentru agarenii cei ce se întorc la adevărata credință a noastră cea cinstitoare de Dumnezeu, a se huli desăvârșit Dumnezeu. Dar Patriarhul Teodosie II cu alți Arhieri a stat împotriva împăratului Mihail, dovedind prin multe cuvinte, că nu este cu puțință ca prin aceasta să se dea anatema Dumnezeu făcătorul cerului și al pământului, dar nici cel de Mahomet prefăcut Olosfiros (adică cu totul din ciocan, sau tot des, tot gros, tot plin, tot mare, după înțelegerea lui Olosfiros) Dumnezeu, poate fi Dumnezeu adevărat. De aici sau ridicat rele gâlcevi și tulburări. Deci monarhul întrebuițând slujitori, oameni împărțășiți de cuvânt și procopsiți, care erau și din curtea împărătească, și carii părtineau împăratului, au alcătuit o scrisoare prihănind adevărat morologia

(cuvântul nebunesc) al lui Mahomet, atingând însă desăvârșit și vederat pe împărații cei mai dinainte de sine, și pe cei din sfințitul catalog, căci din neînvățatură și din nesocotință au suferit să se dea anatema adevăratul Dumnezeu, și aceasta spre auzire au dat-o în sfințitele arhive. Iar Patriarhul împotrivindu-se la cuvintele lui, și înduplecând și pe ceilalți arhieriei să le socotească și să le prepuie otrăvitoare. Monahul ca și cum ar fi pățimit vreun rău, cu oări înfruntat pe Arhieriei și-i numea pe aceștia nebuni ai lumii. Dar a poruncit să se facă adunare de mai mare Sobor și cercetare cea pentru pricinile ce le zăcea înainte și se jura ca o să facă și cu însuși papa. Atunci și întâi stătătorul Tesalonicului Eustatie cel mare în cuvinte, umplându-se de râvnă pentru cele ce se cetise, nu a suferit ca Dumnezeul cel adevărat să fi slăvit Olosfiron, o schimbare de minte a unui rău îndrăcit, a zis: „O mai bine să fiu călcat cu tălpile picioarelor norodului, avându-mi creierii în cap, și cu totul nevrednic de chipul acesta (arătând mantia cea de pe umeri) decât să socotesc Dumnezeu adevărat pe ibovnicul de copii, și cămilarul și învățătorul a toată spurcata lucrare și dascălul răutății,” precum scrie *Nichita în Cartea 7 cap:6 foaia 115*. Însă târziu oarecând și abia și-a venit întru sine și sa unit, ca și cu adevărat anatema să se dea Dumnezeul lui Mahomet și toată învățătura și moștenirea lui. Și multe Soboare acestea dogmatisind-o și adevărind-o, au încetat de acelea, precum scrie Nichita.

17.În Ierusalim murind Balduin, care și-a cumpărat libertatea cu mulți bani de la parți, a primit stăpânirea Filcon Andeganicescul Graf, care căzând de pe un cal a murit. Iar stăpânirea Ierusalimului, pe episcopi și pe toți ceilalți Hristiani, care nu au primit să se lepede de credința lor i-au omorât, și pe femeile cele ce covârșeau cu neamul cu bogăția și cu frumusețea le batjocoreau în sfințitele altare. Pentru aceea papa Eugenie 3 atât prin scrisori cât și prin Egumenul Bernard Catabalicescul a îndemnat pe autocratorul Curadul, adică pe craiul Alamanilor și pe Ludovic 7 craiul Galiei ca să meargă ei cu oști către Asia, precum se va zice mai jos. Iar mincino-patriarhi în Ierusalim sau făcut Filgiros și Almatricos.

18. După ce au stăpânit Latini în Antiohia, mincino-patriarh acolo sa făcut Rudolf, dar fiind siliți de monarhul Manuil, mai mult osebit Patriarh al lor nu au mai făcut, ci pe cel ce-l da Constantinopolul îl trimitea pe care ei primindu-l se linișteau.

19. Acest *Manuil Comnino* primind Epistolă de la Catolicosul Armeniei, care cuprindea pentru oarecare capete ale credinței și moraluri Bisericești, au trimis soli către însuși Catolicosul Armenilor Domnul Norseisi în anul 1170 pentru capetele credinței, pe care le-a făcut Teorianos, care vorovind cu pomenitul Catolicos și răsturnând rătăcirea Armenilor, au întors la drept slăvitoarea credință și pe el și pe mulți alții.

20. **Curadul** nepotul lui *Eric 5* a fost pomăzuit monarh autocrator al Apusului în anul 1138, fiind crai al Alamanilor. *Eric Noricosul*, adică *Superbus*, bărbat puternic între magistriani cei de o slavă cumnatul lui *Lotarie*, nevrând a-i aduce supunere și semnele măririi ce după datorie monarhului se dau, război sa pornit între dânșii. Întru care în cele din urmă *Eric* a fost biruit și scăpând din mâna monarhului în Saxoniam să săvârșit. Între acestea craiul Siciliei *Rogeriul*, pentru a nu fi oprit de craiul a chivernisi treburile cele din Italia după plăcerea sa, pe *Guilfon* fratele superbului *Eric*, cu daruri și cu peșcheșuri la ridicat asupra lui *Curadul*. Care cu toate că era biruit atât de monarhul cât și de fiul său *Eric*, nu înceta cât a viețuit *Curadul* a se uni și a ține alianță cu *Roger*. De aici au luat început numele *Filapehtimonilor*, adică a celor ce iubesc vrăjmășia, care se trăgea din neamul *Gilfonilor*, și al *Gubelianilor*. Că cei ce se împotriveau monarhului, se numeau *Gilfoni*, de la ducele *Gilfon* fratele Superbului *Ericu*, iar prietenii lui se numeau *Gubeliani* de la patria lui *Gubelia*. Acestui monarh *Curadul* pornind cu oști împotriva Asiei i-au urmat mulțimi de oști, încât covârșea a cerceta numărul lor, precum mărturisește *Kinamos Istoria cuv. 2. Cap: 12, foaia 31. și Otton Frisigicescul pentru lucrările lui Frederic Cartea 1 cap: 44* unde zice: „atâta mulțime de oameni ia urmat, încât cu anevoie le era de ajuns râurile spre a pluti și câmpiile ca să umble”. După urmare după dânșul asupra Asiei sa pornit *Ludovic* craiul *Fragkilor*. N-au fost însă puțină mândria care sa început de la Alamanii, pe care a arătat-o *Curadul* craiul lor, viind în *Filipupoli* cu Alamanii, al cărei Arhiereu de atunci *Mihail Italianescul*, carele și în cuvânt era mult, și de dulcea înțelepciune ar zice cineva, și în voroavă atrăgător, și potrivit cu piatra magnetului, precum zice *Nichita la vremea lui Manuil Comnino, Cartea 1 cap: 4 foaia 33.* foarte și-a împrietenit pe craiul cu dulceața cuvintelor lui, și cu mierea cuvintelor sale la tras cu totul la sine. Însă

după cuviință amândoi² aceștia sau smerit de amelițările cele Dumnezeiești și de meșteșugirile mult știutorului Manuil Comnino. Unindu-se în sfârșit oștile, Curadul cu Ludovic și Balduin au înconjurat Damascul, dar în zadar. Și gâlcevindu-se între dânșii Principii Apuseni, Ludovic cu Curadul nu au putut a isprăvi vreun lucru vrednic, după atâta de obositoare și ostenitoare strategie, sau întors la ale lor fără nici o lucrare.

21.În Italia, murind Rainard se supune iarăși sub Roger. În vremea când stăpânea Curadu, au stat 3 Arhieriei în Roma: Celestin 2, Lucius 2 și Eugenie 3.

22. Celestin 2 despre care istorisește Onufrie în sub însemnările către Platin la vremea lui Inocențiu 2 că a fost primul care sa prohirisit papă fără de alegerea norodului. Iar acesta murind în luna a 5-a a Arhieriei sale, a moștenit scaunul Lucius 2 tot în vremea aceea cetățenii Romii aleseseră papă pe Iordan patricianul fiul lui Petru Leon ca unul ce covârșea pe ceilalți senatori, care lucru cu greu suferindu-l Lucius a cerut ajutorul monarhului Curadul, și însuși sa înarmat, și a închis pe senatori (sfetnicii) Romii în Capitoliu atâta la împrôșcat norodul cu pietre încât după puțin și-a dat sufletul, precum mărturisește *Otton Frisiggicescul în Cartea 7 cap: 31.*

23. Eugenie III, fiind Ava al Sfântului Anastasie, a fost prohirisit papă. Care silit fiind de Romani ca să adevereze pe senatori, rânduți de ei, întru acest fel de strâmtorare au pus pe Sfetnicii aceștia ca să ceară pace, și să lase stăpânirea, și pe însuși Patriciul (adică guvernatorul) pogorându-l din dregătorie, să dea toată stăpânirea la papa de a ocârmui cetatea. Carele vrând de aceea înainte se șadă în Roma, iarăși cetățenii Romii au luat stăpânirea la ei-și, atunci cu mare nevoie și primejdie a putut papa să scape din mâinile lor, precum mărturisește Platinas în Viețile papilor Romii. Deci fugind în Galia, și acolo adunând ostași, pentru frică a fost iarăși primit de Romani, știind ei bine că nu puteau sta împotriva oștilor lui papa. În destul însă batjocorește această silnică iubire de slavă a papii, *Ava Bernardus în 5 Cărți*, a căroră supra-scriere zice: „Pentru socotința cea mai cu scumpătate întru Eugenie,” *Cartea 2 cap: 6.* Unde arată cu dovezi cum că nu se potrivește aceasta Arhieriei acestora, stăpânirea cea mai presus de Biserici, ci numai purtarea de grijă, și sârguința pentru

---

² Curadul și Ludovic n.tr.

ele, dar ei se silesc cu deadinsul ca nu numai pe Roma, ci și pe toată lumea, de ar fi cu putință, să o stăpânească. Și a murit Eugenie după 8 ani de arhierie, care a trăit cu atâta iubire de averi încât nici unul din mai marii cetățeni ai Romii nu a stat înaintea lui fără de daruri. Așa scrie *Bernardus în Cartea 4 cap: 2* cu de amănuntul.

24.În anii aceștia, și mai ales în vremea lui Eugenie 3 Biserica Apuseană a primit decretul, adică hotărârea lui Grațian monahul cel din Bononia, care a viețuit în Mănăstirea Sfântului Felix, pe care însuși scriitorul îl numește Simfonie (adică unire) a Canoanelor a celor ce nu se unesc, în care din destul decât cei mai înainte de el (adică decât Dionisie cel mic, Berhardus, Ubon, etc) a adunat Canoanele Soboarelor, leguirile Arhierilor Romii, dogmele Părinților, și Legile (pravelele) împăraților monarhi, fără osebite întrebuințând adunările, înscrisuri adevărate și neadevărate, bastarde, și a celor adevărați alcătuitori, adevărate și mincinoase înșirându-le, precum mărturisește Belarmin pentru scriitorii Bisericești în anul 1145. Pentru Simfonia aceasta a lui Grațian de obște prin școli, și bărbați procopsiți au povestind punând mâna spre arătarea și îndreptarea ei. La care după Antonie Dimohari și după Antonie Kontiul, și mulți cardinali, și dascăli Bisericii Romane o au lucrat, prin Arhierii Romii Pius 4 și al 5-lea, căci fiindcă Maltis, pravila lui Iustinian rămăsese nelucrătoare, care cu mulți ani mai înainte a fost părăsită, în nelucrare și defăimare se afla la judecători și stăpânitori. Arhierii Romii cu toate chipurile sau nevoit prin ea, ca nu numai monarhii, dar încă și drepturile papilor pretutindeni să fie în cinste. Pe această înturnare a pravilei lui Iustinian, alții obișnuiesc a o da lui Lotarie 2 cel din Saxonia, care împotriva socotelii Lipsiului, Calist tăgăduiește la începutul abaterii sale de arte nova, că scriitorii și Istoricii vremii de atunci, precum Otton Frisigcescul, Ava Urspergiscescul, și cei mai din urmă nici o pomenire fac pentru aceasta, însă cu sânguința lui Matilda, că pravila politică a Romii (sau lege) iarăși sa înnoit, socotește și sfârșitul iticeștii sale teologii.

Starea Spaniei.

25.În Spania gâlceavă care de multe ori sa pornit pentru protia (întâietatea) Bisericii din Tolit, neîncetând încă desăvârșit, papa Luciu 2 cu o nouă numire la rânduit pe Raimundus episcopul de Tolit să fie mai întâi decât toți episcopii Spaniei. Care murind a luat scaunul Ioan, care pentru această pricină înaintea lui Eugenie 3 împotriva lui Ioan

episcopul Brakarilor sa luptat, și la silit pe el ca venind în Tolit să adevereze cu jurământ stăpânirea protiei, pe care o au fost dat acestui scaun. Iar în anul 1187 o flotă adunându-se din Anglia, Flandra, și Lotarigia, au tăbărât la marginea Odisiei, pe care prădând-o și pustiind-o au prohirisit în ea episcopi ca să întoarcă pe cei necredincioși la credința lui Hristos.

Starea Galiei.

26.În acești ani Biserica cea din Galia a înflorit, cu blagocestia, și cu înțelepciunea oarecărora bărbați însemnați, precum istorisește Ava Robert Montinosul în anul 1139, dar ridicându-se neînțelegere între Ludovic 7 care a moștenit de la Ludovic Crasul, și între Teobfaldul Graful, și între cetatea Bitriac, (care atunci se supusese lui Ludovic ca una ce a fost robită de dânsul) sau ars Biserica cea din dânsa, în care au ars și 1300 de oameni de toată vârsta, și de feluri de neamuri, căreia cetăți mult jelindu-i craiul, cu amar a plâns pentru primejdia ei, și spre canonisirea sa au mers cu oști în ajutorul Ierusalimului.

Starea Germaniei.

27.În Germania Rudolf monahul â, nu numai Crucea ei numea au propovăduit norodului spre a merge cu oști în Palestina, ci încă i-au silit pe ei să-i omoare pe Iudei. De unde mare stricăciune pătimind aceștia au năzuit către monarhul Curadu, care a lăsat în cetățile sale, și prin satele statului său să petreacă viață fără frică precum istorisește Otton Frisigescul.

Întoarcerea Norvegienilor la credință.

28.În anii aceștia a fost trimis la împăratul Norvegiei, Nicolae englezul de papa Eugenie 3 ca să propovăduiască Evanghelia la cei ce locuiau acolo, care mergând și învățându-i, ia întors la credința lui Hristos. De unde întorcându-se el a fost prohirisit de papa Eugenie cardinal, și în urmă sa făcut papă, numit papa Adrian 4.

CAPITOLUL IX.

**ERETICII DIN APUS: PETRU AVAILARDUL, ARPOLDU
BRIKSIANUL, GILBERT PORETANUL ȘI EVDON.**

1. Petru Availardul, de neam gal, și de mic copil cu silință către învățătură a câștigat nume mare, atât la teologie, cât și la filosofie, pentru aceea a fost rânduit dascăl în Paris. Iar ducându-se de acolo pentru primejdiile ce a pățimit, a mers la Mănăstirea lui Dionisie, întru care în afară de celelalte scrieri de care pomenește *Bernard în Epistola 103 către Inocențiu*, a scris o carte de teologie, întru care așa tâlcuiește și zice pentru Sfânta Treime, și unime: precum la cercetarea filosofiei se vede că numește, și nici nu este dovedit ceia ce a zis, precum același cuvânt este protasu (punere înainte), adăogare, și încheiere, așa aceasta este estimea aceasta: Tată Fiu, și Sfântul Duh. Și povestesc de multe capete ale eresului lui, între care: **1.** Cum că singur Tatăl este prea deplinită putere, Fiul oarecare putere, iar Duhul Sfânt nici una. **2.** Că Duhul cel Sfânt nu ar fi din ființa Tatălui. **3.** Că Duhul cel Sfânt ar fi ființa lumii. **4.** Că Hristos nu ar fi luat trup, ca să ne slobozească din robia diavolului. **5.** Că nu ar fi greșit cei ce din neștiință au răstignit pe Hristos. Și pentru acestea Bernardus către Guidon prezbiterul cardinalul, (care a stat ucenic al lui Petru Availardu) în Epistola 195 scrie cum că Availardus când vorovește pentru Treime, arianisește, iar când pentru dar adică pentru înomenirea Mântuitorului Hristos, pelaghianisește, și când pentru fața lui Hristos nestorianisește.

2. Deci pentru dânsul sa adunat Sobor în anul 1116 în Sunion, care pe Petru Availardul la declarat eretic. După acestea acest Availardul a tras pe mulți după sine. Atunci episcopii și Ava al Fernariului l-au chemat la Soborul din Sunion în anul 1140, fiind față la sobor Ludovic craiul Galilor, iar Availardu a cerut de la Arhiepiscopul de Sunion să i se dea voie să vorbească împreună cu Bernardus, dar adunându-se Soborul, nu sa înduplecat a se cerceta de el pâra sa, ci a cerut apel la judecata Sfântului scaun. Deci știind că dogmele sale vor fi osândite și de Biserica Romii ca și de Părinții Soborului, a scris dezvinovățire, întru care despre capetele eresului său despre o parte adică lea tăgăduit, iar noima desăvârșit, precum povestește *Otton Frisigcescul în aceea pentru cele făcute de Frederic I Cartea I cap: 49*. Și de vreme ce sunt felurite și de luare aminte cele întâmplante lui Availardul, nu va fi afară de scop și de a scrie viața lui. Acesta sa născut în cetatea ce se numește palatul Nanentins (Nantes?) ținutul ocârmuitor. Pofta ce avea pentru învățătură la hotărât să meargă la Paris ca să învețe, și atâta a sporit, încât a covârșit pe

dascălii săi, și sa făcut prea bun dascăl al Scripturii. În puțină vreme a câștigat mare nume, a adunat ucenici mulți și bani nu puțini. Însă sa aflat într-o întâmplare care la făcut nenorocit în toată viața lui, învăța pe o tânără fecioară care se numea Elegia, nepoata lui Fubertu Canonicul Bisericii Parisului, prea frumoasă fiind, de a cărei dragoste sa rănit, și se împreuna cu ea trupește. Aceasta aflând-o Fulbertu a gonit din casa sa pe Availardu, care a răpit pe Elegia fiind însărcinată, și cu îmbrăcăminte monahicească a dus-o în patria sa unde a născut un fiu, care se numea Astrolabion. Ca să îmblânzească pe Fulbertus, Availardu sa făgăduit să ia pe Eligia soție după lege, de unde a dus-o în Paris și sa cununat cu ea, nunta sa făcut pe ascuns, fiindcă Availardu se bucura să primească un Canonicat, de care ar fi fost lipsit dacă sar fi vădit nunta, deci ca desăvârșit să se acopere Eligia sa dus într-o Mănăstire. Iar Fulbertus și rudele Eligiei, ca să-și izbândească, au gonit pe Availardu, l-au prins și iau tăiat părțile cele născătoare de prunci. Drept aceea a hotărât să se facă monah, înduplecând pe Eligia să facă și ea asemenea. Deci a luat Availardu haina de monah în Mănăstirea Sfântului Dionisie, iar Eligia între monahiile din Mănăstirea Argentoliului, ori a lui Argentegil. Această întâmplare ia oprit pe mulți și nu au mai venit să-l cerceteze și să asculte învățătura pe care o preda. Dar monahii acestei Abații nu au suferit certările lui Ava Availardu, pentru faptele lor cele de rușine, l-au silit să se ducă la o casă a Abației lor. Vestea lui a atras atâția ucenici încât nu-i încăpea nici casa nici locul, nici era destulă hrana lor. Deci acest mare număr de ucenici sa făcut pricină de a porni pe ceilalți dascăli împotriva lui. Cartea care o a fost alcătuit pentru unimea lui Dumnezeu și pentru Treime, a dat motiv potrivnicilor împotriva lui de al pârî ca pe un eretic. Drept aceea prin îndemnul lui Rudolf Arhiepiscop de Rimon, au venit Ligatul lui papa Conon și a adunat Sobor în anul 1121 în Suision, la care a fost chemat Availardu să stea de față și să aducă și cartea sa. Availardu sa supus și au adus cartea și sa supus la judecata Ligatului, care a hotărât ca Availardu însuși să arunce cartea sa în foc și pentru toată viața sa să fie surghiunit într-o Mănăstire. Singura pricină acestei aspre hotărâri era că învăța ucenici fără a lua voie de la papa, fiindcă pentru capetele de care a fost pârât nu au pomenit nici un cuvânt. Deci după ce a rămas închis în Mănăstirea Suision câțeva vreme, a fost trimis iarăși la Mănăstirea sa, adică în Abația Sfântului Dionisie, unde propovăduia aievea cum că Sfântul Dionisie al Galiei

nu este Areopagitul, a pornit împotriva lui pe Ava și pe monahii Mănăstirii, întru atâta că pentru a nu se primejdi a fugit de acolo și a năzuit la Augustobona a Tricasselor, care mai de obște se zice Troiesa, unde sau adunat mulți ucenici, și a zidit o Biserică pe numele Mângâietorului. Vrăjmașii lui au pornit asupra lui pe Norbertu și pe Bernardu, drept aceea pentru siguranța sa a luat Abația Sfintei Gilda în ocârmuirea Nantes, și Biserica Mângâietorului a dăruit-o lui Elegia, care dar a fost întărit de episcopul Troiei și de papa Inochentie 2. După ce Availardu a aruncat cartea sa în foc, nu mai era gonit pentru învățătura sa, măcar că preda ca și mai înainte. Ava Guliemos a Sfântului Teodoric citind această carte pomenită, a socotit că va găsi oarecare socotință potrivnică învățăturii pravoslavnice, și a arătat-o lui Bernard Klaravalinsiului, care a cetit-o a îndemnat pe Availard să se lepede de socotința sa, dar nu a ascultat, și a fost pârât ca un arian, pelaghian, și nestorian, la papa Inocențiu ca să fie cercetat. Availard a cerut în Sobor ca să se tălmăcească cu Bernard. Adunându-se Soborul au fost puse înainte greșitele socoteli ale lui Availard, și l-au silit sau să tăgăduiască cum că lea scris, sau să dovedească cu sunt drepte sau să le lepede. Însă Availardu în loc să se dezvinovățească, a chemat hotărârea papii. Părinții Soborului au osândit acele socotințe, și au scris către papa ca să întărească hotărârea lor, care a răspuns cum că osândește protasurile lui Availard, pe care i le-au fost trimis Părinții, și că poruncește de aici să tacă el, și că următorii și apărătorii lui sunt vrednici de anatema. Atunci Availardu a alcătuit o dezvinovățire, în care surpa pe răzvrătită tălmăcire ce făcuse ei la protasurile lui, și a purces să meargă la Roma și ajungând în Kluni a fost oprit de Ava Petru Beneravilen, unde a rămas împrietenindu-se cu Bernardu. În sfârșit bolnăvindu-se a murit în anul 1142 la vârsta de 63 de ani.

3. Acestui Availardu iau urmat împreună și alții și Arnold cel din Brixia, care afară de altele era vrăjmaș al Crucii lui Hristos, precum povestește Bernard în Epistola 195 a sa către Episcopul Constantiei, cum că învăța, că patima moartea lui Hristos celui ce sa răstignit pentru izbăvirea neamului omenesc, nu ar fi fost de trebuință, și pentru aceasta se împotriva la pătimirile Lui (această socoteală o avea și Availardu, precum se mărturisește din cuvintele sale, după *Bernard* care scrie despre el în *Epistola 190 cea către Inocențiu 2*) iar pe clerul cel din Roma întru nimic alta l-au atins, fără numai învăța cum că episcopilor și egumenilor se cuvine numai purtarea de grijă pentru

cele sfinte, iar nu ocârmuire politică. Asemenea prihănea și Ighemonia cea răpitoare a Arhiereilor Romii. Drept aceea în vremea când petrecea el în Roma în vremea lui Lucius 2 norodul cel din Roma socotea să restaureze dregătoria senatorilor, de care sa zis mai sus. Pentru aceasta Adrian 4 poruncind celor din Roma să-l scoată din ea pe Arnold, ei toți sau ferit, precum istorisește Platin în viețile Arhiereilor Romii.

4.Pricina adică vina acestui Arnold, episcopul Brixiei și alți clerici, a înfățișat-o în Soborul 2 cel din Lateran, care Sobor au poruncit lui Arnold să păzească tăcere. Și era acestuia potrivit puternic *Ava Bernard, care în Epistola 126* scrie așa: „Că împreună vorovirea lui Arnold din Brixia este miere, iar învățătura otravă, și al acestuia capul îi este de porumbel iar coada de scorpie.” Și și-a sfârșit viața cu rea moarte, că fiind gonit din toate părțile, la marginile Tirrinei, în vremea lui Frederih 1 și a papii Adrian 4 a fost prins și înțepat, și ars în cenușă și aruncat în Tibru. S-au făcut următori ai lui nenumărați, numindu-se Arnodiști, care întocmai ca și învățătorul lor batjocoreau iubirea de argint și mândria clericilor.

5.Gilbertu Poretanul, a fost episcop de Poitiers, care într-o adunare a clericilor din Eparhia sa, la voroava care pe de rost o zicea, au amestecat și a zis puține oarecare pentru Treime, pentru care la prihănit amândoi diaconii săi Arnoldul și Caton, fiindcă a grăit împotriva canonului Bisericii Catolicești. Și acestea au mers și la urechile papei Eugenie 3. Iar dogme ale lui a învățat acestea: **1.** Adeverea că Dumnezeiasca estime, nu ar fi Dumnezeu. **2.** Că însușirile fețelor nu ar fi însuși fețele. **3.** Că fețele teologice nu sar da la nici un protasu (înainte punere). **4.** Că Dumnezeiasca fire nu sar fi întrupat. Și osebuit de acestea, istorisește Otton Frisigicescul, că și altele oarecare mai mici a rânduit, care sunt acestea: defaimă omeneasca plată de la Hristos, pentru credința Tainelor Bisericii zicând că nimeni se botează fără numai acela ce se mântuiește, și alte oarecare bârfe. Pentru acesta sau adunat 2 Soboare, unul în Paris 1147 iar altul în Rigi la anul 1148 aici față fiind și papa Eugenie 3. Pentru vătămarile de minte ale acestui Gilbertu cuprinde pe larg *Dionisie Patabiul în Teologia Dogmatică Tomul 1 Cartea 1 cap: 8 num. 4 și înainte.*

6.Evdon numit și Eos după limba galilor, a fost naștere a Bretaniei, care fiind amăgit de un viclean demon, se socotea pe sie a fi

domn și judecător al viilor și al morților, și alte graiuri nebune bârfea nebunul, pe care nu se cade a le spune aici. Însă și cu un batjocoritor ca acesta și măscărici nu sa rușinat (vai!) a urma oarecare Apuseni, dintre care primii nevrând a se lepăda de acest fele de bârfe ale lui, au fost osândiți la ardere. Din care acel rătăcitor, pe alții îi numea Îngeri, iar pe alții Apostoli. Acest Eon nobil Bretan, auzind stihul exorcismului (blestemului) în Biserica Latină: „Prin Cel care va să vină să judece vii și morții.” Și-au nălucit să se propovăduiască pe sine, ca fiind acela ce va veni să judece vii și morții, drept aceea mulți îl socoteau pe el ca pe un proroc, și în cale mult norod a urmat lui. Iar fiind chemat la Soborul din Rimni, și fiind întrebat de Arhiepiscopul cine este? Eu a răspuns, sunt Eum cel ce are să vină să judece vii și morții, și veacul prin foc.” Fiind întrebat iar, pentru ce ținea toiagul acela? (că avea în mână un toiag despărțit deasupra în două), au răspuns, acesta este mare taină că până țin toiagul în mână precum vedeți acum, având cele două capete către cer, pe două părți ale lumii le stăpânește Dumnezeu, pe cea de a treia mi-a lăsat-o mie. Iar de voi întoarce toiagul ca acele capete să caute către pământ, iar capătul de jos al toiagului să caute către cer, pe cele două părți ale lumii ținându-le pentru mine, numai pe cea de a treia o voi lăsa lui Dumnezeu. Și au răs Părinții de o așa nebunie l-au închis ca pe un nebun în temniță unde a și murit. Mulți oameni vestiți atât pentru neam, cât și pentru învățătură au urmat nebuniei lui, și mulți sau mulțumit mai bine a fi aruncați în foc, decât să se lepede de dânsul. Istorisește despre el Gulielm, Robert, și Frisiginsiul.

CAPITOLUL X.

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN ACEȘTI ANI ÎN APUS.

Soborul 2 Lateran Lumnic 10 la anul 1139.

1. Din Soboarele ce sau făcut în zilele lui Curadu I, este Soborul 2 Lateran pe care Latinii îl numesc Lumnic 10, la acesta sau adunat ca la 1000 de Părinți protos fiind Inocențiu 2, au fost osândiți cei ce se uneau împotriva lui cu Antipapii Anaclet, și cu Victor. Asemenea a fost osândit Arnoldul cel din Brixia și învățătura lui. Soborul acesta a

rânduit și 30 Canoane, din care Înveșmântarea norodnicilor (adică a împodobi stăpânitorii mireni pe episcopi cu veșminte, cu darea inelului și celelalte spre adevierea lor) și au fost oprite nunțile clericilor. Iar de Canonul 15 așa se supun anatemei, cei ce ridică mâini silnice aspra unui cleric sau unui monah, ca nici unul să fie volnic ai primi pe ei, de nu va sta asupra lor moartea și de nu sar canonisi de însuși papa. La care Canon titlul este așa: „Să fie afurisit cel ce va bate cleric, și cel ce va pune mâinile asupra celui ce năzuiește la Biserică sau al țințirim.” Iar Canonul este așa: „Așa au plăcut, că dacă cineva prin bântuirea satanei ar cădea în această Ierosilie (răpirea de cele sfinte) adică ar pune mâini nedrepte asupra cleric sau monah, fie legat de legăturile anatemei, și nici unul din episcopi să nu îndrăznească a-l dezlega pe el de anatemă, fără numai de va sta asupra lui moartea până ce va sta înaintea feței Apostolești și va lua porunca lui. Hotărâm încă nimeni să cugete a pune mâinile asupra celor ce năzuiesc la Biserică, sau la țințirim. Iar de va face cineva aceasta să fie afurisit.”

Soborul din Sinoe anul 1141.

2.Soborul cel din Sinoe sa adunat în anul 1141 care pe lângă altele a adevărit hotărârea cea dată împotriva lui Availardu de Soborul cel adunat mai înainte la anul 1136 în Sionsion în zilele lui Ludovic Crasul la Galiei, la care Petru Availardul a fost declarat Sabelian și au silit să fie arse în foc scrierile lui.

Sobor în Antiohia anul 1142.

3.Soborul din Antiohia sa făcut în anul 1142 întru care cel dintâi a fost Alberihu Ostion și Ligatul papei, pentru pricina mincino-patriarhului Antiohiei Radulfu. Care fiind prihănit, căci a luat cu nelegiuire scaunul Patriarhal, și că păstora cu necuviință, și de 3 ori fiind chemat la Sobor să se înfățișeze spre a se dezvinovăți, și nevrând a veni, sau caterisit.

Sobor la Ierusalim anul 1143.

4.Soborul din Ierusalim a fost adunat de același episcop Ostion în anul 1143 la care venind Maxim Arhieraul Armenilor, și vorovind împreună cu episcopii pentru actele credinței, cu care Armenii se deosebeau de Biserica Romii, la oare care dintru dânsule sau unit cu Apusenii.

Sobor în Lodini anul 1143.

5.Întru același an sa adunat și Soborul din Lodini, care a legiuit că cel ce va silnici pe cleric, de altul să nu se ierte, decât de însuși

papa. Asemenea cu certare de anatema sau oprit a nu face cineva călcare de lege împotriva țințirurilor, sau să pricinuiască vreo pagubă țărinilor ori plugurilor lor la cele ce cad prin țărini.

Sobor în Paris anul 1147.

6.Soborul din Paris sa adunat în anul 1147 împotriva lui Gilbert Poretanul episcopul de Poitiers pe vremea papei Eugenie 3 de care am zis la capitolul de mai sus la numărul 5.

Sobor în Rime anul 1148.

7.Soborul din Rime sa adunat în vremea lui Eugenie 3 în anul 1148 împotriva lui Eon ereticul, care cu nebunie se numea pe sine fiul lui Dumnezeu, care va să vie să judece vii și morții, potrivit la sine ceea ce latinește se zice în blestemele Bisericii Apusene: „Per Eum” adică prin acela care va veni, nebunește luând pe antonimia cea anaforisească, în loc de domnitoare, etc. Osebit de acestea au rânduit și Canoane potrivite rânduielii Bisericești, pe care le povestește *Baronie în Hronica ani 1119 numer 10* unde arată 17 însă în cărțile Soboarelor se află 18 din care 12 oprește semeția și obrăznicia ostașilor, care spre arătarea vitejiei lor aleargă și se adună la iarmaroace, și se luptă până la moarte.

Sobor în Triberi.

8.Întru același an sa adunat și cel din Triberia, care a cercetat scrierile Egumenei Ildegardei din Muntele Sfântului Robert prin care se arată descoperirile sale, pe care lea primit Eugenie 3, și prin Epistole silea pe Egumenă ca să-și scrie descoperirile.

CAPITOLUL XI.

BĂRBAȚII CE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN ANII ACEȘTIA.

Constantin Armenopol.

1.Constantin Armenopol a fost Nomofilax (adică păzitor de legi, de pravile), și judecător al Tesalonicului, a alcătuit o îndemânatecă Carte de Pravilă, o cuprindere a Dumnezeieștilor Sfințitelor Canoane, o alcătuire a drept-slăvitoarei credințe pentru eresuri, etc.

Torianul.

2. Torianul pe care la trimis Manuil la Catolicosul Armenilor a scris vorovirea sa, cu acela care sa tipărit și întru altele, și în *Tomul I al Bibliotecii Părinților.*

Nicolae al Metonii

3. Nicolae episcopul Metonii, pe lângă altele a scris Apologetica împotriva lui Sotirihu Panteigenu.

Nichita al Tesalonicului.

4. Nichita episcopul Tesalonicului înflorea în vremea celui al 4-lea din Cominteni, lipindu-se către socotința Latinilor a scris dialoguri pentru Sfântul Duh, etc. *Citește pe Nil Cabasila.*

Ștefan Drugariul.

5. Ștefan marele Drugariul a scris împotriva lui Sotirihu.

Gheorghe al Kerkirei.

6. Gheorghe Mitropolitul Kerkirei, a scris o Carte împotriva Latinilor, întru care aduce pentru focul curățitor, și multe Epistole din care multe în tălmăcite în glasul Latinesc, le arată *Baronie în Tomul 12 al Hronicilor. Citește pentru el pe Alatie.*

Richardus.

7. Richardos de neam Scot, canonic al Sfântului Victor din Paris, a scris multe la Facere, la Ieșire și la cărțile Împăraților și altele ale Scripturii. Asemenea a scris sholii la Cântarea Cântărilor și la Apocalipsă Cartea 7. *Citește pe Sixtul Senicul în Biblioteca cartea 4 foaia 371 pe Baronie și Belarmin.*

Bernardus Clarebalicesul.

8. Bernardus monahul Clareblaicescul, bărbat prea însemnat la Latini întru fapta bună, în dulce voroavă și întru îndrăzneală, au zidit mai mult de 1160 de Mănăstiri, și a scris multe și feluri de cărți, care în multe locuri înfruntă mândria episcopului Romii, și iubirea de slavă care nu se cuvine lor. Pomenesc de acesta *Tritemie întru cea pentru scriitori Bisericești foaia 70. Sixt Senicul Biblioteca cartea 4 foaia 268, Belarmin, Posegin, Ericus, Agadanu, etc.*

Petru Cluniacicescul

9. Ava Petru Cluniacicescul din ordinul Benedictinilor, a scris împotriva lui Petru de Bruis, asemenea și împotriva Saracinilor și a Iudeilor, și alte oare care.

Petru Lobardul.

10. Petru Lombardul episcopul Parisului, a înflorit împreună cu mai sus zisul Grațian, și precum acela a adunat Canoanele și sa făcut magistru al Canoniștilor, așa și Lombardul în 4 Cărți a adunat toate capetele Teologiei, care se adevărea cu mărturiile Latinilor și a fost ales magistru al socotiștelor și sholastic.

Petru prezbiterul

11. Petru prezbiterul Bisericii din Treki, numit mâncăciosul, Istoriile Vechiului Testament și al Noului Testament, lea adunat pe scurt într-o Istorie, pe care au numit-o sholastică, sa numit magistru al Istoriei sholastice, multe scrieri se află în aceasta, și prin urmare a amestecat și neadevărate. Iar mâncăcios sa numit fiindcă nu era pustnic filosof, deși Tritemie zice alta.

Agikenas. Agerons.

12.În anii aceștia adică în anul 1140 înflorea în Spania Avei Sina, ori Ebulsina, din strănepoții lui Sina, de obște Agikenas, și Avei Rois, de obște Agerons, filosofi Arabi, care sau făcut prea vestiți. Mai ales la tâlcuirile ce au scris ei la Aristotel, iar Agikenas a mai scris multe pentru meșteșugul doftoresc și pentru cel himicesc. În alții dovedesc că Agikenas sa născut în 980, și a fost doftor al Sultanului Cabou, și a murit la anul 1036. Iar Ageros înflorea cu adevărat în veacul 12 și el cel dintâi pe Aristotel, în limba Arabă la tâlcuit.

CAPITOLUL XII.

AUTOCRATORII RĂSĂRITULUI ALEXIE COMNINO 2, ANDRONIC COMNINO, ISAC ANGHEL ȘI ALEXIE ANGHEL, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICĂ ÎN VREMEA LOR.

Alexie 2 Comnino Autocrator anul 1181.

1.Săvârșindu-și viața în shima monahicească Manuil Comnino, fiul său Alexie fiind de 12 ani, a luat împărăția în anul 1181 și fiindcă nici unul din prietenii părintești sau din rudonii nu purtau grijă de el și

de împărăție, trebile romano-grecilor se purtau cu greșeală și rău. Că la începutul împărăției lui Alexie, Proto-sebastorul Alexie Comnino, care după tată era nepot împăratului Manuil și văr mare tânărului împărat, a tras către dragostea sa pe maica copilului Alexie și multă îndrăzneală și putere avea, toate ale curții împărătești și cele obștești erau întunecate și înviforate. Apoi stăpânind Andronic Comnino, toate erau plie de ucideri și de tiranie. Care în sfârșit fiind pomăzuit împărat, au sugrumat împreună cu ceilalți ai săi pe maica și pe însuși Alexie, al cărui trup au poruncit să se lege cu o lespede de plumb și să se arunce în fundul Mării. A viețuit 15 ani, și a împărățit 3, nu însă de sineș, ci mai întâi sub stăpânirea maicii sale, apoi sub doi tirani, adică Alexie și Andronic Comnini. *Citește pe Honiatul la vremea lui Alexie 3 foaia 119.* De la acest Alexie sa dat și neara (Lege) de a nu se mai scrie lucrurile cele nemișcătoare ale Mănăstirilor.

Andronic Comnino Autocrator anul 1184.

2.Deci singur împărat ajungând Andronic Comnino tiranul în anul 1184 îndată a cerut de la Patriarhul Vasile și de la Soborul de atunci, să fie dezlegat de jurământul cu care sa jurat împăratului Manuil și fiului lui, pe care înscris l-au luat de la dânsul. Apoi arătându-și nemiloasa lui cruzime și tiranie către toți supușii lui cu tot felul de munci, și în sfârșit însuși cu rea moarte sa stricat. Că fiind biruit de Isac Anghel a fost batjocorit, a fost pălmuit peste obraz, la cur a fost bătut, barba i sa tăiat, dinții i sau dezdăcinat, părul capului i l-au ras, mâna i sa tăiat, ochii i s-au scos și alte multe chinuitoare și ocărătoare după dreptate a pățimit, viața și-a pierdut, stăpânind 2 ani și 1 an fără coroană. Acest Andronic nu voia cu nici un chip să se facă voroavă pentru Dumnezeieștile dogme, nici a vorovi cineva pentru Dumnezeu, ori să audă ceva nou, încât și pe Eftimie Mitropolitul Neon Patron, care era puternic în cuvinte și întru învățătură, și pe Ioan Kiinamul, nu numai că ia înfruntat înăuntru în cortul împărătesc la locul numit Lopadion, unde voroveau pentru graiul Dumnezeu-Omului: „Tatăl Meu mai mare este decât Mine” ci cu mânie îi îngrozea că o să-i arunce în râul Rindacon, de nu vor conteni a vorovi pentru Dumnezeu, precum scrie *Nichita la vremea lui Andronic cap: 5 foaia 175.*

Isac Anghel Autocrator anul 1186.

3.Luând împărăția Isac Anghel, în anul 1186 pe cei care au fost trimiși în surghiun de Andronic și se ticăloșeau, ia adus la casele lor,

pe toți care de la acela au pățimit rău, cu galantomie ia îmbrățișat. Apoi au gătit război împotriva Sicelioților care pe Tetalia, și Amfipoli, și pe alte cetăți le avea în stăpânire, și fără omenie se fălea să ia și cetatea împărătească, pe aceștia desăvârșit biruindu-i, au venit în Constantinopol și pe saracinii ce erau în Răsărit cu filotomie ia liniștit. Apoi a făcut feluri de Cruciade împotriva Misilor, pe care îi numesc și Vlahi, și asupra sciților, dar nu cu bună norocire. Asemenea sa luptat și împotriva multor apostatați. Că mulți după ce sa făcut Isac împărat, sau ridicat la apostasie, și au răsărit ca niște Spartiați uriași. Iar pricina acestor revoluții erau, căci Isac au luat fără osteneală împărăția, precum scrie Nichita la același loc. În sfârșit ieșind asupra Saracinilor și a Vlahilor, și ajungând la Kipsela, a fost izgonit cu necuvioșie din cortul împărătesc de Alexie fratele său, care acolo sa declarat împărat de cei împărtașiți cu dânsul la fapta aceasta, care se bucurau de tulburări, și fugind de primejdia de acolo în Stagira care acum se numește Makri, a fost prins de cei ce îl gonea, și din porunca fratelui său i sa scos ochii și a fost aruncat în temniță, pătimind întâmplare mai rea decât toate cele trecute, împărățind 9 ani 7 luni, până la 40 ani ai vârste sale, când a fost izgonit din împărăție.

Alexie Autocrat anul 1195

4.Izgonid Alexie din împărăție pe fratele său Isac, îndată el a intrat în scaunul împărătesc în anul 1195 și a fost pomăzuit împărat de toată tagma ostășească și de unii din bătrânime, și intrând în Constantinopol a lepădat numirea de Anghel, și se numi Comnino. Toți socoteau că după pomăzuire vor vedea oarecare liniște a lucrurilor, ori vreo prefacere spre mai bine, însă el sa plecat la cele potrivnice. Că luând ceea ce poftea și dorea, nu socotea împărăția ca o Legiuită purtare de grijă de oameni, ci îmbogățire și răsfăț și dar de odihnă, încât nu făcea nimic vrednic de împărat, totdeauna la vremea războaielor fiind trândav, cât și la ocârmuirea treburilor împărătești. Iar pe de lată parte era vesel, și la vârstă încuviințat, asemenea și la mărimea trupului, iar mai mult decât toate cu moralul se împodobeau. În sfârșit împărățind 8 ani 3 luni și 10 zile, a fost scos nu numai din împărăție, ci și din Constantinopol de către Latini, care l-au stăpânit precum se va zice: „Pe lângă acestea trebuie să se știe, că unealta care a pricinuit de a se smeri romano-grecii a pătimi robirea țărilor și cetăților, și în cele din urmă de a pierde și cetatea împărătească, pricină sau făcut cei din Comnini depărtându-se de patrie, și pofind

împărăția. Căci petrecând împreună cu neamurile cele ce nu iubeau cu prietenie pe romano-greci, erau pricinuitori de mare stricăciune patriei, cu toate că în partea noastră au început oarecare pricină să stăpânească și să domnească fiind foarte neiscușiți și decât toți mai netrebnici și prea barbari.” Citat de la *Nichita despre Alexie Anghel, Tom 3* unde povestește pentru ceilalți împărăția și stăpânitori.

Patriarhii Constantinopolului.

5.În vremea pomeniților împărați, Patriarhi ai Constantinopolului sa făcut Teodosie monahul, de care sa zis mai sus, Vasile Camatirosul, Nichita al Montanii, Leontie monahul, Dositei proin-Patriarhul Ierusalimului, Gheorghe Xifilinul și Ioan Camatirosul.

Teodosie.

6.Teodosie Patriarhul, (cu toate că nu era de față) a fost supus caterisirii de Alexie Proto-sebastorul, și Proto-vestiarul, care era nepot de tată al împăratului Mihail, și avea îndrăzneală și putere mai mult decât alții în vremea fiului lui Alexie și scoțându-l din Biserică la surghiunit în Mănăstirea Atot-văzătorului, sa mâniat greu pe dânsul, fiindcă se împotriva la voile lui, și îl oprea de la cele ce poftea. Atunci dar aflând pricinuire că sar fi aliat cu Caesarița împotriva împăratului Alexie la revoluția cea împotriva lui. Ci Teodosie iarăși cu cinste sa ridicat în scaun. Apoi văzând pe Andronic și înțelegând nemilostivirea lui, a ticăloșit întru sine pe cei ce nebunește au pus împărat un om ca acesta, pentru primejdiile lor fără vindecare. Și atingând cu gluma pe Andronic ia zis: „Cu auzul auzit-am de tine mai înainte, iar acum te-am văzut, și te-am cunoscut arătat,” precum mărturisește *Nichita la vremea lui Alexie Porfiroghenitul cap: 12 foaia 134*. În sfârșit văzând că nimic nu folosește, ci că răutățile se făceau la arătare, și covârșeau relele, sa pogorât din scaunul de Patriarh, și sa dus la Ostrovul Terekitul, întru care și-a gătit locul și mormântul îngropării sale, apărând și chivernisind cârma Bisericii 3 ani, în vremea lui sau făcut sobornicești oarecare însemnări pentru nunți, care se află în *Nomicon greco-latin Cartea 3 cap: 3 foaia 131*.

Vasile Camatirosul.

7.După demisia lui Teodosie și după plecarea lui, în scaunul de Patriarh a fost ridicat Vasile Camatirosul de către Andronic tiranul. Vasile a fost hartofilax al Bisericii Constantinopolului, care la momit pe Andronic în scris cu o făgăduință ca aceasta: „Ca în vremea

Arhieriei sale, va lucra acelea te vor fi plăcute și primite lui Andronic, și va urî cele ce nu îndulcesc pe Andronic,” precum scrie Nichita în același loc la cap: 15, 138. Pe acest Vasile după ce sa făcut împărat Isac Anghel, la scos din scaun (cu toate că la început a ajutat mult lui Isac) lipindu-i pricină și vină la caterisirea lui, cum că pe acele femei cinstite, pe care Andronic le-a tuns (călugărit) fără voia lor, acest Vasile lea iertat să lepede hainele lor cele negre și să se întoarcă la starea lor lumească, și podoabă și viață. Însă a apărat scaunul 2 ani și jumătate.

Nichita Montanul.

8.În locul lui Camatirosul, împăratul a rânduit Patriarh pe Nichita Montani, care era Savelariu al Bisericii celei mari însă nici pe acest bătrân nu la lăsat să moară în scaunul său, ci prihănindu-l și învinovățindu-l ca pe un prost și puțin întru știință, și ca fiind prea bătrân la pogorât din scaun, după ce a stat în scaun 1 an și 6 luni.

9.Apoi aflându-se Isac în mai multă purtare de grijă pentru a alege Patriarh vrednic și bun chivernisitor, a ales păstor pe Leontie monah fiind egumen al Mănăstirii Sfinților Apostoli din Muntele Sfântului Auxentie. Împăratul adeverea înaintea adunării că nu la cunoscut mai înainte pe acest om, că i sa arătat noaptea în vedenie Născătoarea de Dumnezeu, însemnând chipul și fapta bună a egumenului, asemenea ia arătat și locul în care locuia. Din care pricină pe acest Leontie l-au mai numit și Teotokitin (adică al Născătoarei de Dumnezeu). Cu toate acestea nici nu a ajuns anul, și la gonit din scaun, fără cuvânt, nici rușinându-se de laudele care mai înainte lea zis pentru el, și că la fost slăvit ca pe un bărbat Dumnezeiesc. Ci adeverea că iarăși a venit Născătoarea de Dumnezeu și ia poruncit să-l scoată din scaun.

Dositei al Ierusalimului.

10.În acest chip pogorându-l pe Leontie din scaun, a cugetat să facă mutare și să ia pe Dositei Patriarhul Ierusalimului și să-l așeze Patriarh al Constantinopolului, care era de loc din Veneția, și a pusnicit în Mănăstirea Studitului, și mai înainte se împrietenise cu Isac prorocindu-i dinainte că va fi împărat, și fiindcă sa plinit prezicerea lui, a câștigat mare cinste la împăratul, și avea mare îndrăzneală și stăpânire, și sa făcut Patriarh Ierusalimului murind Leontie. El era om cu chip vesel și vestit pentru fapta bună. Știind însă împăratul că aceasta nu o vor ierta Canoanele, a întrebuițat un

vicleșug, pe Teodor Balsamon Patriarhul Teupoli din Antiohia mare, care era un bărbat mult mai iscusit la Legi (pravile) decât cei de atunci, și deosebi vorovind cu dânsul, se preface că este necăjit, că este lipsită Biserica de bărbați iubitori de Dumnezeu și procopsiți, și că sa defăimat viața monahicească, și a lipsit fapta bună, cât nu afla pe cineva de a-l așeza în scaunul de Patriarh, și altele ca acestea punând înaintea cu mâhnire și cu necaz, a adaos că și de la început a vrut să-l mute de la scaunul Antiohiei mai sus la scaunul Ierusalimului, dar se sfia de mutare, de Canoanele din vechime și să nu fie împotriva legilor Bisericești. Iar Teodor amăgindu-se, ia făgăduit că va isprăvi lucrul. Deci adunându-se a doua zi Sobor, și fiind pusă înaintea pricina spre cercetare, și cuvântul pentru mutare, cel al Antiohiei au rămas al Antiohiei, iar Dositei al Ierusalimului a fost mutat la scaunul Constantinopolului. Iar cei ce s-au înșelat, nu au suferit multă vreme amăgirea, făceau osebite adunări, străngeri, și sfaturi până ce pe Dositei ca pe un călcător de Biserică străină l-ai pogorât din scaunul Patriarhal. Dar împăratul nesuferind să rămână biruit, iarăși a adevărit mutarea, și după puțină vreme iarăși a întărit pe Dositei în scaun, la care îndulcindu-se 2 ani, iarăși a fost izgonit și caterisit, lipsindu-se și de scaunul său cel dintâi, fiindcă a fost altul hirotonit Patriarh al Ierusalimului.

Gheorghe Xifilinul.

11. După acestea a fost prohirisit Patriarh Constantinopolului Gheorghe Xifilin fiind el mare Skevofilax, care apărând Biserica 6 ani și 10 luni bine plăcând lui Dumnezeu sa mutat către Domnul. Însemnează că acest împărat Isac punând 5 Patriarhi nici unul nu a murit în scaun.

Ioan Camatirosul.

12. Atunci însă lipsind împăratul Alexie, a rămas scaunul fără Patriarh 2 luni, apoi sa făcut Ioan Camatirosul, fiind diacon și Hartofilax, care a păstorit Biserică până la vremea luării Constantinopolului 5 ani, 8 luni și 14 zile stând Patriarh. Iar după luare venind în Didimotihu sa săvârșit acolo, și sa lipsit Biserica de păstor 1 an și 10 luni.

Starea Răsăritului.

13. Starea Bisericii Răsăritului nu era liniștită în acești ani, ci se tulbura atât de apostazia Comnini, cât și de vrăjmașii romano-grecilor. Că în Constantinopol ticălosul acela întru neam Andronic Tiranul a

urmat război, când și Sfânta marea Biserică sa umplut de sângele celor uciși, iar Niceia și țările dimprejur strașnic lea războit, iar cetățile cele mai răsăritene împreună cu cei de alt neam lea obijduit și ceilalți apostatați Comnini le-au păgubit. Las a mai zice și stricăciunea care a Sicelioții și Latinii au făcut-o în Tesalonic, al cărei arhiereu era atunci cel mult cuvântător, și pretutindeni vestit întru fapta bună Eustatie. Asemenea și celor din Tetalia și altor Hristiani lea pricinuit, arătându-și desăvârșit nemilostivirea, și nici o deosebire făcând între lucrurile cele Dumnezeiești și între cele omenești, precum mărturisește *Honiatul Tomul 1 despre Andronic*. Iar în vremea lui Alexie Anghel, Vlahii cu Cumanii prădând hotarele romano-grecilor, rușii Hristiani neamul cel prea blagocestiv, au arătat către greci o vrednică de mirare osârdie, pornindu-se de bună voie și ușurându-i ceva din cele nevindecate de care pătimea despre vrăjmași, și sau făcut lor ajutor și apărare, mângâiere, și ca și cum am zice o tabără adunată de Dumnezeu întru un neam de aceiași credință, arătându-se Romano-ighemonul Kaliții, precum istorisește *Nichita în cea pentru Alexie 3 Anghel, Comnino la cap: 5*.

14.În zilele lui Gheorghe Xifilin Patriarhul Constantinopolului în zisa cetate sa pus înainte o întrebare de oarecare minicino-monah numit Sichiditul, adică: de este nesticăcios Sfântul Sângele al lui Hristos, cu care ne împărtășim, ca după patimi și după înviere, ori stricăcios ca mai înainte de patimi? Deci această întrebare a despărțit pe Hristiani care erau în cetatea Constantinopolului în părți potrivnice. Căci unul îl zicea nesticăcios, aducând martor pe Sfântul Chiril care zice: „Că mărturisire și aducere aminte, este împărtășirea Dumnezeieștilor Taine, că au murit și au înviat pentru noi Domnul, și că ori care parte ar primi-o cineva, cu aceasta primește tot întru sine pe Cel pipăit de Toma, și că îl mănâncă după Înviere, precum zice Sf. Ioan Gură de Aur pe lângă cele următoare: O minune! Acela ce șade dea dreapta Tatălui, se află în mâinile noastre ale păcătoșilor. Și iarăși, a înflorit în Lege, ca crescut întru proroci, sau copt pe Cruce, se mănâncă după Înviere. Și pe lângă acestea, că nimic alta este, decât acel trup care sa arătat mai puternic decât moartea, și nouă ni sa făcut începător de viață. Și pe Eutihie luminătorul Bisericii unde zice: Deci pe Sfântul Trup tot întreg și Sfântul Sânge, primește cineva, măcar deși ar primi o părticică din acestea, că se împarte cu nedespărțire, întru toți pentru înmestecare. Deci nimeni aibă îndoială, că Cel

nemuritor nesticat după tainica Ierurgie, și după Sfânta Înviere, și Sfântul și de viață făcătorul Sângele Domnului punându-se întru cele închipuitoare prin Ierurgii, mai puțin ar fi împărțind pildelor celor ce stau înaintea spre ale sale puteri, tot întru toate părțile se află.” Iar potrivnicii ziceau: „Că nu este mărturisire și a Învierii, ci singură jertfa, lucrul ce se săvârșește și după urmare este stricăcios, și fără minte, și neînsuflețit, și că nici cel ce se apropie la împărtășire primește pe Hristos tot, ci parte, fiindcă și cu parte se împărtășește. Că de ar fi (ziceau ei) nesticăcios, cu minte și cu suflet, ar fi neatins, nepipăit, și nevăzut, și nemușcat de dinți, și ne măcinat, nici când se taie nimic năcăjindu-se și chinuindu-se, și ziceau altele ca acestea putrede, și nefolositoare.” Însă atâta sa întins shisma aceasta, încât la arătare prin târguri și prin căi cel ce voia pe cele de cinste și de tăcere le ocăra. Iar păstorul scaunului din Constantinopol Ioan Camatiroșul, care era dator, să dezrădăcineze dogma aceasta care începuse a se naște și a se vorovi în zilele lui Xifilin care a fost arhieru înaintea lui, și să dea anatema pe mincino-monahul acela începător ereziarh, adică pe Sichidiul, și ca pe unul ce băga în Biserică dogmă nouă, și pe ceilalți cu această pildă să-i plece spre tăcere, ca Taina să fie iarăși Taină, Patriarhul întrebuița chipuri logice, și dovezi silite să-i plece pe cei ce se filonikisea (contraziceau) pentru cele mai presus de fire, care nu au trebuință de meșteșugul gramatic cel dinafară, sau logic, și de dovadă, ne-deslușitorul și nesocotitul vrea să facă silogisme filosofice, precum scrie *Honiatul în Tomul 3 pentru Alexie 3 foaia 274*. În sfârșit în vremea acestui Ioan Camatiroșul au încetat filonikia aceasta, fiindcă Sobornicește a fost osândită, și lepădată cei ce ziceau că trupul Domnului este stricăcios. Citește și cartea cea prin stihuri *Istorică a lui Efrem, și alcătuirea lui Dositei cea împotriva Calvinilor, și a Luteranilor, în sintagma (cartea alcătuită) a lui Meletie, foaia 53* vei afla pe cărțile pomenite.

15.În anii aceștia, lepădând și lăsând eresurile lor, au venit la Biserica Răsăriteană. Căci în anul 1170 d.Hr. după ce monarhul Manuil a trimis pe Teorian către Nosersi Catolicosul Armenilor (se numea așa pentru că avea supuși lui mai mult de 1000 de episcopi) care după obșteasca lor socotință credeau numai o fire în Hristos, nu cumva zicând două firi în Hristos, să cadă în eresul lui Nestorie, care pentru două firi plăsmuiau doi Hristoși, ci Teorian vorovind și întrebându-se cu Catolicosul, arătat ia dovedit învățătura cea pentru

două firi în Hristos, și pe adevărarea Soborului din Calcedon, și punând înainte mărturiile Sfinților Părinți a isprăvit, și Catolicosul sa recunoscut pe sine biruit. Și atât pentru aceasta cât și pentru celelalte pricini Bisericești să se mărturisească că este de o cugetare, și împreună cu ceilalți Armeni să scrie o practică, ca Biserica Armenilor să fie de aici înainte de o cugetare cu cea Răsăriteană, atât în dogmele credinței cât și în slujbele Bisericii, și Simbolul Credinței să-l trimită la Constantinopol. Multe se văd pentru dânșii în cartea cea scrisă de Teorian pentru voroava ce a avut împreună cu Catolicosul. Însă mai înainte de a se face solia aceasta a lui Teorian, Armenii trimiseseră soli către papa Romii Eugenie 3, pentru care pomenește *Otton Frisiginsiul în Cartea 7 cap: 32*, pentru a se uni și împărtăși Armenii cu Biserica Romană, precum din cele ce au să se zică se arată de nu ar zice cineva, că ei nu s-au unit cu nici o parte, decât cu totul au stat potrivnici. Însă pentru eresul Armenilor, al Maroniților, al Iacobitenilor, și pentru celelalte eresuri ale părții Răsăritului, vom spune pe larg în *Tomul 4 al acestei Istorii Bisericești*.

Starea Rusiei. Ieroslav.

16.În Rusia era Ighemon Ieroslav, unde cu înțelepciunea și cu bărbăția sa a ridicat jugul Romanilor din parte de la Tătari, și fiind de neam împărătesc, precum sa zis în *Cartea 11 cap: 8 numer 21* a luat între ruși și sceptrul împărăției, și a stat Părinte al patriei și izbăvitor al Bisericii lui Hristos, mult folos făcând.

Alexandru. Iar după acesta a luat sceptrul împărăției fiul său Alexandru, care a ținut urmele tatălui său, și a slobozit desăvârșit ținuturile Rusiei din robia tătarilor, și a ales cetatea Moscova, și a fost primul care a împărățit în ea. Acesta este Alexandru cel ce a luptat mult pentru Biserica lui Hristos, și la sfârșit sa îmbrăcat cu shimă monahicească, și sa mutat cu sfințenie către Domnul, în anul 1263 ale cărui moaște Petru cel Mare a poruncit și lea adus la o Biserică zidită în numele lui Alexandru Nevski aproape de Petrograd. Iar diadohul lui a stat Daniil fiul său, despre care vom vorovi mai jos.

Arhiereii Rusiei. Iar în vremea tatălui său Arhiereu al Kievului sa făcut Chiril, care după 1 an a adormit, al cărui diadoh sau așezat Iosif (1197) cel din Mitropolit de Niceia.

Ioan Iereu Împărat Hampesiei. (Etiopia)

17.În Etiopia, (Hampesia) în anii aceștia mult vestit era Ioan Iereul cu neamul său, despre care scrie *Otton Frisiginsiul Cartea 7*

cap: 33, că a stat Iereu și împărat Hristian din eresul Nestorienilor, și *Baronie în Hronica 1177 num: 32*, numește pe Ioan prezbiterul, iar Italienii din ziua de azi, îl numesc pretegiainis, de la al cărui nume se numește până astăzi împărăția Hampesiei. Acest Ioan multe locuri a stăpânit în Etiopia și lea unit cu împărăția sa, luând și Epistole de la papa Alexandru 3 precum povestește *Iov Ludolful*, însă minte în *Istoria Etiopiei Cartea 3 cap: 9*.

Starea stăpânirii Latinilor la Răsărit.

18. Iar stăpânirea Latinilor la Răsărit sa micșorat, fiindcă craiul Ierusalimului Balduin 3 a hărăzit Comitatul Edesei lui Manuil, care din nebunia grecilor a intrat apoi în stăpânirea Sultanului Noradinu.

Amaricus împărat. Iar murind Balduin a moștenit stăpânirea fratele său Amaricus, care pe Ighemonul neamului Hasiilor, care obișnuia pe ascuns să vrăjmășuiască Hristianilor, din oarecare pricini, au adus ca să creadă și să cugete cele ale Hristianilor, iar aceasta nu se potrivea ostașilor Templieri, al cărora sol fiind omorât, și ei toate le-au pierdut. După Amaricul a luat împărăția ***Balduin 4***, fiind încă copil de 13 ani, și murind el, a luat Ighemonia Ierusalimului ***Ghidon***, în vremea acestuia sa arătat biruitor sultanul Saladin, a cucerit și a stăpânit 25 cetăți care au fost sub stăpânirea Antiohiei. În sfârșit a cucerit și Ierusalimul în anul 1187 care au fost sub stăpânirea Latinilor 88 ani, împreună și pe Antiohia amăgindu-se de daruri de la Patriahul, precum zic Istoricii Latini. Ghidon și Magistrul Templierilor au fost luați robi, în sfârșit sau liberat cu întocmirea ca Ascalonul să fie dăruit sultanului Saladin.

Cruciada 2-a.

Drept aceea Clement 3 a îndemnat pe stăpânitorii Hristiani să apuce armele și să meargă cu oști asupra Saracinilor care erau în Palestina. Deci a luat această cruciadă Frederih craiul Alamanilor Autocratorul, Filip craiul Francii, Richard al Angliei, Otton ducele Burgundiei și mulți din episcopi, asemenea și o armadă a Venețienilor și a Pisienilor. Deci trecând Frederih Elespontul și făcând război cu fii Sultanului Iconiei, cu ușurință ia biruit și împresurând cetatea Filipupoli au ars-o, și mai pe toată Cilicia au supus-o. Iar ajungând la Armenia a fost primit cu dragoste de Armeni căci ei singuri trecerea Alamanilor o au socotit nu ca pe o năvălire asupra lor, ci venire de prieteni. Fiindcă Alamani se unesc cu Armenii și întru cele mai multe eresuri. Căci și la Alamani și la Armeni este oprită închinarea la

sfintele Icoane, și Liturghia slujesc cu nedospită, și altele câteva lepădate de Hristiani, greșind ei din dreptul, le păzesc ca fiind Legiuite, precum scrie *Nichita în Tomul 2 despre Isac Anghel*. Și de acolo au năvălit în Antiohia și ajungând la un râu sau înecat de învolburarea aceluși râu, pe care îl traversau, fiind un om vrednic de pomenire și de trei ori fericit. Și a moștenit stăpânirea părintească Frederih fiul ducelui Suivilor. Carele având mai mari puteri decât tatăl său, căci a fost ucis de ostașii Francilor și ai Englezilor, au supus Biriton și alte multe cetăți din Siria, care mai înainte erau stăpânite de Latini iar atunci de Saracini. Ci și la Tir venind și înconjurând Ake care era stăpânită de Ismailiteni și ostenind multă vreme pentru numele lui Hristos, și el acolo și-a săvârșit viața, unde Filip craiul Galiei cunoscându-și împărăția că se strică și se surpă de vrăjmași, lăsând împresurarea cetății Ake, sau dus. În sfârșit la această împresurare întărindu-se gâlceavă între Richard craiul Angliei și Leopold al Austriei, fiindcă Richard o da biruința numai la sine, din care pricină tulburându-se, și îndemânându-se ceilalți Ighemoni împreună cu Leopold, sau întors la Eparhiile lor, nu pe uscat, prepuind pentru neamurile printre care trebuiau să treacă, ci cu corăbii rotunde. Căroră apoi urmându-le și Richard, a fost prins de Ducele Leopold, și cu mulți bani și-a răscumpărat libertatea sa, precum istorisește Honiatul la același loc. Și acestea pentru cele ce sau făcut în Răsărit.

CAPITOLUL XIII

AUTOCRATORII APUSULUI FREDERIH 1 BARBĂ ROȘIE, ȘI ERIC 6 ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA APUSEANĂ.

Frederih 1 barbă roșie Autocrator al Apusului anul 1152.

1. Frederih 1 Enoboarbos (barbă roșie), a fost socotit de toți a fi potrivit ca să potolească gâlcelele dintre Guilifi și Gibelini, fiind rudă și după neam apropiat cu Ighemonii ce se sfădeau. Drept aceea a fost pomăzuit Autocrator în anul 1152. Deci mergând cu oști împotriva

apostaților din Italia, ia biruit pe toți. Împotriva acestuia Autocratorul Răsăritului Manuil a ridicat cu război pe Italioți, și pe papa Adrian 4. Care când Frederih se întorcea din Italia, ia trimis Epistole pline de mândrie, de care mâniindu-se el a poruncit ca fără zăbavă să lipsească de acolo Ligații lui papa. Însă apoi făcându-se pace între Adrian și Frederih prin mijlocirea episcopilor Germani, iarăși sa întărit între dânșii gâlceavă. Că aflând Adrian cum că i sa înnoit împărăția lui Frederih de episcopi și de cei numiți Abații, și omagiul care sa cerut de la dânșii, foarte sa mâniat, ia trimis cărți împungătoare. Apoi murind, Adrian, și ațâțându-se dezbinare între Victor și Alexandru 3 în mai mari tulburări a căzut Frederih, că simpatizând cu Victor a câștigat mare vrăjmaș pe Alexandru, din care pricină și Roma fiind împresurată a fost luată sub stăpânire, și a fost prădată de Arhiepiscopii Moguntiei și ai Coloniei, și mai înainte de luarea cetății au fost uciși peste 15.000 de Romani. Iar Otton fiul lui Frederih fiind prins de flota Venețienilor întru al 5-lea război împotriva Italiei (că Frederih a făcut de 6 ori război împotriva Italiei) era ținut și păzit în Veneția. Iar în sfârșit venind Frederih de la războiul sfințit a fost înecat în învolburarea râului precum sa zis, la granița între Armenia și Antiohia în anul 1190 împărățind 38 ani, fiind un stăpânitor vrednic de laudă. Precum istorisește de el *Nichita Honiatul Tomul 7 în Istoria lui Manuil și în Tomul 2 în Istoria lui Isac Anghel*.

Eric 6 Autocrator la anul 1190. Tagrendus stăpânitor al Siciliei.

2. La Apus după ce sa înecat Frederih a fost pomăzuit crai al Alamanilor Eric 6 fiul său, la anul 1190 căruia multă osteneală și neodihnă ia pricinuit Tagrendus, ori Tagkre (*după Honiatul Tom 3 la Istoria lui Isac Anghel cap: 1*) fratele lui Rogerie, care apoi din Guliem a stăpânit cu tiranie Sicilia, a fost prins însă în aceste tulburări de oarecare boieri din Italia și Constantia împărăteasă fiind Rogerie, care fiind fecioară a fost dată mireasă lui Dumnezeu, papa Celestin 3 a dat-o în împărtășire de nuntă lui Eric, cu acest fel de tocmeală ca adică să gonească din Sicilia pe Tagkredu, asupra căruia căsca gura rău papa Clement 3. Papa cel mai înainte de dânsul, iar Celestin zicând anatema asupra vrăjmășuitorului Constantiei, a slobozit-o pe ea din robie. După puțin murind Tagkredul, și Eric prinzându-și femeia și pe fiul său, a supus împărăția Italiei, și cugeta a stăpâni și Constantinopolul, fiindcă foarte slăbise și obosise din pricina amândurora fraților, care se

gâlceveau pentru împărăție. Ci aceste cugetări sau arătat fără nădejde căci ia venit sfârșitul său după ce a împărățit 7 ani. Iar purtător de grijă pentru fiul lui Frederih a fost rânduit Filip Suibul, care lucru sa făcut pricină de mare neînvoire în Autocratoria Apuseană, precum vom scrie pe larg la veacul 13 cap: 3.

Arhierii Romii.

3.Arhierii ai Romii în vremea acestor crai au fost: Anastasie 4, Adrian 4, Alexandru 3, Lucius 3, Urban 3, Grigore 8, Clement 3 și Celestin 3.

4.Anastasie 4 abia un an sa îndulcit în scaun, (după Platina) când cu mare purtare de grijă ajuta la trebuințele săracilor, a lăsat diadoh pe Adrian 4, care mai înainte se numea Nicolae Bregksper de neam englez, om mândru și iute precum se vede din Epistolele sale cele trimise către Frederih, prin care se vedea că este întărâtat împotriva acestui monarh, fiindcă nu a izbândit ocară ce i sa făcut episcopului Londinii, care ducându-se de la adunare din Roma a fost prins în Germania și ținut acolo. Încă se lauda că el cu a sa facere a dat monarhului dregătoria și plinirea cinstii și stema Autocrației. Iar monarhul și principii cei ce erau cu dânsul foarte supărându-se pentru mândria papii. Unul din Ligații papei au zis: de la cine dar are, dacă nu de la Domnul, are papa Autocratoria? Care nesuferind Otton graful Palatinul, au vrut să-l omoare cu sabia. Dar oprindu-l Frederih, au poruncit să lipsească Ligații de acolo, precum sa zis mai sus. Acest Adrian a încoronat pe Frederih, însă mai înainte de a-l încorona, aprinzându-se de mânie, că ieșindu-i înainte aproape de Sutrio au apucat suișul cel dea stânga, că după obicei trebuia să-l aibă pe cel din dreapta. Pentru care pricină sa tâmplat, că în ziua aceea a amânat ziua încoronării. În sfârșit a doua zi monarhul, întru care au dat papii suișul cel dea dreapta, a luat și a primit încoronarea. Cu toate acestea papa Adrian încă mult era mânios împotriva lui Frederih, fiindcă în cărțile ce a făcut a pus numele său mai înainte de numele papii, pentru care pricină iarăși papa prin scrisori îndemna spre răzvrătire pe cei ce se aflau în Mediolan, și pe alții. Acest Adrian a scris o Epistolă către Vasile Arhiepiscopul de Ahridon și al Tesalonicului pentru a se uni Biserica Răsăriteană cu cea Apuseană, care *Epistolă se păzește în greco-romana Lege Cartea 5 foaia 305.*

Shismă între Victor 4 și Alexandru 3.

5. Murind Adrian, Cardinalii nu se învoiau între ei pentru alegerea papii, fiindcă unii din ei au ales pe Cardinalul Octavian și prezbiterul sfintei Cecilia, care apoi sa numit Victor 4. Iar alții au ales pe Roland Senicul Cardinalul și prezbiterul Sfântului Marco, care apoi sa numit Alexandru 3. Iar Frederih au adeverit Epistola lui Victor. Pentru care pricină sa aprins război.

Alexandru 3.

6. Deci papa Alexandru 3 a năzuit către Venețieni, care pentru dânsul au ales mai bine, și au hotărât război împotriva lui Frederih, împotriva căroră și Frederih a trimis pe Otton fiul său cu armada gata, fiindcă la arătare apărau ei pe vrăjmașul Autocratoriei, și de vrăjmași a fost prins însuși Otton în războiul cel de pe Mare, a rămas la dânsii. Atunci Alexandru înălțându-se cu mândrie, nu voia a se împăca cu Frederih, de nu va veni el personal la Veneția, ca să ia tratatele de pace cele scrise mai înainte. Deci venind Frederih, papa a poruncit ca la vedere să-și plece genunchii și să ceară iertare, și făcând așa monarhul, papa a pus piciorul său pe grumazul monarhului zicând cuvintele Psalmului 90: „Peste aspidă și vasilisc vei merge și vei călca peste leu și peste balaur”. Către care a răspuns monarhul: „Nu ție ci lui Petru m-am supus.” Iar papa dimpotrivă ia răspuns: „Și mie, și lui Petru.” Pe acest lucru Baronie îl tăgăduiește, în *Hronica an 1177 num: 87*. Asemenea cu Baronie și alții, dar cum căci cu adevărat sa făcut aceasta, se arată într-o Condică veche a Venețienilor, care a fost scrisă de *Patriciu Petru Iustinianul Venețianul, către Grigore 13 Cartea 1 foaia 27 num: 20*, și scrisoarea lor ce încă se află în Palat, unde arată lucrările lui Frederih Barbă-roșie, și din multe altele.

7. Însă shisma aceasta între Alexandru 3 și Victor a fost foarte rea, pentru care se jură Alexandru scriind către clerul Bononiei, zicând: „Că arhierasca hlamidă (mantie) pe care Victor a îmbrăcat-o cu sila, a lua-o de la el, da iarăși a fost răpită de la Alexandru de către oarecare cei dintre bătrânime.” Pentru această shismă Frederih monarhul a poruncit să se adune Sobor în Papia, la care a fost chemat atât Victor cât și Alexandru, întru care Alexandru a socotit că nu este cuviincios arhieriei sale a sta să fie judecat de alții, nu a venit, iar Victor în grabă au ajuns, și fiind caterisit Alexandru, în dregătorie a fost adeverit Victor cu Legiuire Sobornicească, pentru care sau unit principii Italiei, Germaniei, și mai tot clerul Romii, și craii Angliei, Boemiei, ai Daniei, și ai Ungariei. Iar cu Alexandru erau uniți craii

Galiei, Spaniei, și ai Siciliei. Și a ținut shisma aceasta mulți ani, și mulți din cei ce mai înainte ajutau lui Victor s-au împrietenit cu Alexandru. Însă monarhul pe Victor nu l-a lăsat fără ajutor, și pe Antipapi, adică pe cei ce după moartea lui Victor au fost împotriva lui Alexandru prohirisiți episcopi ai Romii, pe Ghidon episcopul Cremonei, care apoi sa numit Pashali, și pe Ava Ioan Sirmiulitus însă, făcându-se pace în Veneția la anul 1177, între Alexandru, și între Frederih, de bună voie și-a dat demisia, și în locul lui sa făcut Ladon, care, viu fiind Alexandru, a murit. Iar despre Alexandru se istorisește și aceasta, cum că el cel dintâi, a pus în rândul Sfinților pe craiul Eduard, afară de Sobornicească hotărâre, ci cu Lege, a poruncit pretutindeni să se închine, căci nu se vede, legile. Murind și Alexandru după 22 de ani de arhierie, a luat scaunul papal Lucius 3, având cu Frederih prieteșug curat și pace, precum mărturisește *Platin*.

Lucius 3.

8. Acest Lucius se nevoia să surpe vechea rânduială a Senatorilor ce era în Roma, a fost izgonit din cetate, iar cei împrietenți cu el, și ajutătorii lui au fost prinși, li s-au scos ochii, *după Platin*. Iar *Istoricii Magdemburghicești zic, din Cartea Simonetului*, cum că lui papa i-au scos ochii, care a murit la Verona.

Urban 3 papă.

Sa făcut papă Urban 3 acesta a dat anatema pe Frederih. Că fiind Urban din Mediolan, vrăjmășea cumplit pe Frederih, pentru că de atâtea ori a pornit război împotriva patriei sale, și multe tulburări iar fi pricinuit de nu ar fi fost răpit din Dumnezeiasca năstăvire, precum scrie *Abatele Urspergicescul la vreme lui Frederih foaia 311*.

Grigore 8 papă.

9. După Urban 3 sa făcut papă Grigore 8 care în ziua a 57 a arhieriei sale a murit. ***Clement 3.*** Apoi sa făcut papă Clement 3. În vremea acestuia a ținut veșnică împăcare de 50 ani între norod și între Arhieriei ei, dintre care Inocențiu 2 și Celestin 2 fiindcă încă persista această neîmpăcare, de întristare și de mâhnirea sufletelor sale au murit, Lucius 2 a fost omorât, Evghenie 3, Alexandru 3, Lucius 3 au fost izgoniți, din cetate, Urba 3 și Grigore 8 au fost surghiuniți, precum consemnează Onufrie Panuiniul în *Cartea lui Platin pentru Clement 3. Papa Celestin 3.* Urmează Celestin 3 care a oprit de la împărțășania Tainelor toată Galia, căci Filip craiul lor sa despărțit de femeia sa, precum mai înainte Clement 3 a oprit toată Dania de a

întrebuința toate cele sfințite, fiindcă ei nu au oprit dreptul clericilor la nuntă.

Starea Italiei.

10. Italia în anii aceștia atât de rău sa dosădit, că nici odinioară. Căci monarhul Frederih lea stat strașnic împotriva celor din Cremona, Plațentio, care au apostatisit. Asemenea și Alexandria cea zidită în cinstea lui Alexandru 3 a dat pricină nu puțin de gâlceavă și de tulburare, și în sfârșit pricinile Tagkredului pe toată Italia a umplut-o de război și vărsare de sânge.

11.În anii aceștia a început tagma Teutonilor, căci la Sfințita ekstratie (cruciadă) mulți fiind bolnavi, ori din răni, ori din vreo altă pricină, din pricină, din pricină că puțin purtau Ighemonii de grijă, cetățenii vremii (așa se denumeau) și ai Lubacului, care s-au adaos la Cruciadă, a arătat pentru dânșii o faptă de cuvioșie și de milostivire. Căci luând vetrele corăbiilor lea făcut colibe pe câmpii, întru care puneau pe cei bolnavi, ca să li se facă oarecare purtare de grijă și ocrotire. Deci Ighemonii cei ce se aflau de față au lăudat această faptă, și Adolf graful Olsatiei, și pentru dânșii a zidit locuințe prin cetăți, ca să poată cei nevoiași să fie căutați mai bine, decât prin colibe și umbrare. De aici după ce a trecut puțină vreme a fost rânduit ordinul Teutonilor, care a fost adeverită de Celestin 3, prin care aflându-se o parte din case, cuviința cuvioșiei o da bolnavilor, iar altă parte cu armele se nevoiau pentru creșterea credinței Hristiane, precum scrie *Granție în Cartea 8 a Saxoniei cap: 3*. Iar când propovăduiau credința cea în Hristos în Liuonia, Menandros prezbiterul ce în urmă episcop de Rigni, a chemat acolo pe ostașii Teutoni, ca prin silința lor să aducă pe localnici la cunoștința lui Hristos.

Starea Spaniei.

12.În Spania Alfonso a fost lovit de către Saracini și a murit în anul 1154, după *Hronica lui Roberus*, a moștenit fiul Sagktius 4 Ighemonia, care a stat 1 an, și a lăsat-o lui Alfonso 9 multe pătimind de la Ferdinand fratele maicii sale. Iar lui Alfonso I principele Portugaliei care a fost declarat rege în anul 1189 iar după alții în 1139, papa Alexandru 3 ia adeverit împărăteasca dregătorie, pentru slăvitele lui lucruri împotriva necredincioșilor precum istorisește *Baronie Hronica an 1179 num: 16*.

Starea Galiei.

13.În Galia prea cumplită goană sa ridicat împotriva Baldinsiilor, despre care se va zice în următorul Capitol. Iar în vremea fiului Filip numit și August, moșteanul lui Ludovic 7 Iudeii au fost izgoniți din Fraggia, și sinagogile lor sau pustiit, iar după puțină vreme iarăși au fost primiți.

14.În Anglia a ținut multă vreme războiul între Ștefan craiul și între urmașii lui Matilda fiica lui Eric 1. Apoi murind Ștefan a luat Ighemonia Eric 2 fiul lui Matilda, în anul 1154 de la care Toma Veket, care fiind Arhikag mare cancelar al Angliei, sa făcut Arhiepiscop al Canturiei, care toată stăpânirea care aparținea clerului și avuția Bisericească, el a vrut să le risipească, cu numele cu care craiul putea a le trage la sine. Deci Eric în Soborul ce sa făcut în Clarendon a adeverit drepturile care aparțineau Bisericii, și obiceiurile împărătești care se potriveau lui Eric, și Toma cu alți episcopi cu jurământ au iscălit, ca și cu nimic să nu supere împărăteștile drepturi. Dar în urmă ca și cum ar fi făcut oarecare necuviință, a cerut dezlegare de legătura jurământului a fost dezlegat de papa Alexandru 3. Întru acea vreme era împreună cu împăratul însuși episcopii Angliei, și mai întâi Gilbertos Foliot, episcopul Ludinii, carele de apostatise împotriva împăratului înaintea lui Alexandru a tras pe Vekket. Între acestea Toma în Soborul Norotomtonincescu, ca cel ce a călcat jurământul, și vrăjmaș luptător împotriva împăratului, a fost osândit de către toți episcopii, și li sa poruncit la episcopii să nu mai fie sub ascultarea lui Toma. Iar el sculându-se din Anglia au năzuit către papa Alexandru 3 și papa a dat anatema pe împăratul și pe episcopi și multele Canoane ce se legiuise pentru obiceiurile împărătești în Soborul din Clarendono, Toma a fost pricinuit de lea stricat papa, de care vom zice mai încolo. Iar Foliot Gilbertos fiind afurisit de Beket, și înștiințându-se că sa adeverit de papa Alexandru 3 ca să fie neîmpărtașit de Soborul cel adunat în Londini, au hotărât ca și hotărârea papii și a lui Beket, să se socotească ca o nimic. În sfârșit în anul 1170 episcopul Toma întorcându-se în Anglia, a fost omorât de sulițași la porunca craiului, fiind un om foarte iute și neînduplecat, precum mărturisește *Ioan Sarsburgicescul prietenul lui în Epistola 286.*

15. Alexandru 3 papa, auzind de moartea lui Toma, a trimis în Anglia pe cardinalii Albertus și Teodorihus. Și cu toate că și Carol fără hotărârea papii voia să săvârșească cuviinciosul canon pentru

uciderea episcopului Toma, dar fiindcă se socotea că a dat oarecare pricină de ucidere, de vreme ce și încă trăind Arhiepiscopul pentru urâciune îl vrăjmășuia, craiul sa arătat supus Ligaților și papii mult mai mult decât se cuvenea împărăteștii măririi. Pe lângă acestea a mers cu atâta smerenie la mormântul lui Toma, încât îndată ce a văzut de departe Biserica din Cantuaria, cât mai în grabă descălecând, a venit acolo cu picioare goale prin locuri aspre și pietroase, unde a suferit luând de la monahii din Cantuaria 83 lovituri de ștreanguri, precum mărturisește *Rogiru de Obedu în Hronicile Angliei și Robert la anul 1175*. În sfârșit Eric având vrăjmași, afară de papa, pe amândoi fii săi, pe Eric și Richard, de întristare a murit, pe care la moștenit Richard 1 fiindcă adăogise Angliei Ivernia, și fiindcă se silise craiul Scoției Villeloms ca să ia pentru sineș omagiul.

Starea Germaniei.

16.În Germania așa stare avea Biserica, încât episcopii se înarmau împotriva turmei încredințate lor, precum a făcut Arnold Arhiepiscopul împotriva cetății Moguntiei, de aceștia fiind ucis în Mănăstirea Sfântul Iacob, și Mănăstirea a fost arsă cu desăvârșire. Această faptă nu a suferit-o Frederih craiul Alamanilor risipind cetățile și zidurile Moguntiei, precum istorisesc istoricii în adăogirea cea către Lambert Shafi an 1160 și 1163 de unde și *Platin scrie în istoria lui Urban 4* că episcopii Germaniei s-au pedepsit între dânșii cu sabia și cu putere de oaste, și pentru aceasta Albertos Teutonul, care era din tagma monahilor propovăduitori, a demisionat din episcopia Ratisconi. Însă la aceasta este arătat, că episcopii au urmat capului lor, adică Arhiepiscopului Romii, de a cărui războaie pomenim mai în multe părți. Iar pentru neamul Slovenesc (care a adus multe rele danilor și germanilor în acea vreme) care prin Eric și prin Leon desăvârșit s-au stăpânit. Cel ce vrea să cetească în Hronica lui Elmoldu pentru Stavi.

CAPITOLUL XIV.

PENTRU ERESUL VALDICEȘTII ȘI PENTRU ÎNVĂȚĂTURA LOR.

Petru Valdu ereticul.

1. Valdicești ori Valinsii mai înainte de Petru Valdu se numeau cei ce locuiau prin văi, (iar acesta era sat din Galia), al cărora nume era vestit, când a început Petru Valdu a preda eresul său. Acesta oarecând vorovind oarecând cu niște bărbați de bun neam, și văzând în vremea vorovirii un om sănătos (precum se vedea) că de năprasnă a căzut, și de pilda aceasta înfricoșându-se pentru vremelnicia vieții omenești, cu osârdie a început a socoti și a lua aminte pentru a-și îndrepta viața, și împărțind la săraci averea sa, căuta să cetească Sfânta Scriptură, pe care la început o tălmăcea și o tâlcuia casnicilor săi și cunoscuților, apoi și la mulți alții care veneau la dânsul, și tălmăcind-o în limba locului, adică în limba galilor, o da la fiecare care vrea să cetească, precum se vede la Reinerul Plațentineanul al Saxonilor, care la anul 1170 cu multe altele a început să arate, că Biserica Romană nu este unită, sa abătut, și este împotriva dogmelor și învățăturilor Dumnezeieștii Scripturi, iar că învățătura sa este potrivită cu Vechiul și Noul Testament, și cu Simbolul Apostolilor.

Eresul lui.

2. Iar capetele eresului lui le arată istoricul Iacov August Tianos galul, acestea sunt: **1.** Să creadă cineva numai în sfințitele Scripturi pentru folosul mântuirii. **2.** Sfințitele Scripturi cuprind curat cele pentru mântuire. **3.** Să nu cheme cineva pe Sfinți. **4.** Purgatoriul, adică focul curățitor este plăsmuire neadevărată. **5.** Că sunt numai 2 Taine, Botezul și Dumnezeiasca Împărtașanie. **6.** Că jertfele cele fără de sânge, mai ales cele ce se fac pentru cei adormiți sunt oprite a se face. **7.** Că împărtașirea cea cu un singur fel este fărădelege. **8.** Că nunta Iereilor cea după lege este primită. **9.** Ca iertările (dezlegările) papii să se lepede. **10.** Protia (întâietatea) papii să se șteargă din rădăcină, și că papa este Antihristul, iar Biserica din Roma este Babilonul de care se pomenește în Apocalipsă.

3. Încă acest Petru primea numai 4 Soboare, ale cărora dogme zicea că sunt vrednice de închinat. Adică primea: Soborul 1 Niceia, Constantinopol, Efes, și Halkidon. Și învăța pe ascultătorii săi să creadă, cum căci covârșitoarele stăpâniri au fost rânduite de Dumnezeu, cărora nevoie este să se supună cei ce întru adevăr se tem de Dumnezeu, iar cel ce fuge de împărăția stăpânitorilor, oricine ar fi, se luptă cu Dumnezeu. Iar toată nelegiuirea de la adunarea sa și de la sine departe o aruncă adică: neiertatele călcări de jurăminte, beția,

înverșunarea, vrăjile, sorții, descântecurile, furturile, camăta, năluciturele, și cele asemenea. Și mărturisea că aceasta este credința cea din vechime predată de Sfinții Apostoli.

4.Deci această învățătură a lor propovăduin-o Valdiceștii au ridicat împotriva lor pe tot clerul Romii, care cler ca să-i biruiască mai cu ușurință, multe necuviințe le atribuiau lor, zicând că erau următori Maniheilor și Arienilor. Drept aceea atunci Petru Valdu cu următorii lui au fost izgoniți din Lugdun. Apoi în anul 1178 amândoi împărații ai Frangilor și ai Angliei sau sfătuit ca să piardă desăvârșit sistemul?? Valdicesc, dar schimbându-și sfatul au trimis către dânșii pe Petru Cardinalul Sfântului Hrisogon, ca să vorovească cu dânșii. Care cunoscând că nu-i poate strămuta cu cuvintele pe Valdicești din socoteala lor, ia dat anatema. De care multe pomenește *Baronie în Hronica an 1178 numer 23*. De aici în Soborul Lateran 3 pe care Latini îl numesc Sobor Lumnice 11, în anul 1179 papa Alexandru 3, pe acești Valdicești ce se numeau curari și amitori (fără maică), ia înspăimântat cu anatema călăilor, asemenea și pe toți cei ce aveau cuminecație cu dânșii. Care au fost hotărâți că nu este drept a se învrednici de cinstita îngropare.

5.Urmelor lui Alexandru au urmat și diadohii săi Lucius 3 și Clement 3 și ceilalți. Și nu numai aceasta, ci și în anul 1194 Alfonso craiul Aragoniei în împărăția sa a publicat prea aspru ucaz, pe aceștia ia lepădat ca pe niște vrăjmași de obște și străini de Crucea lui Hristos, după *Vzoviul an 1199 num: 38*. Iar pentru cealaltă goană a Valdiceștilor în veacul viitor se va zice.

6.Dar deși urmașii Arhierilor Romii se uniseră atâta între dânșii ca să piardă adunarea Valdiceștilor, însă cei ce mai înainte locuiau prin munți și văile Alovrogilor, pretutindeni sau împărțit, adică prin Italia, Spania, Germania, și Anglia umplându-le. Căci cu numărul erau ca nisipul Mării, precum mărturisește *Gullielmos Nevriginsiul Hronica Angliei Cartea 2 cap: 13*. Iar Valdus însuși petrecea în țările Vandalilor precum mărturisește *Tianos în Istoria vremii sale Cartea 5 foaia 159*.

7.Afară de numele acesta, multe feluri de denumiri sau dat Valdiceștilor, dintre care unele se dădeau ereticilor celor de mai înainte de dânșii, iar unele sau izvodit spre rușinarea lor, precum Teolosini, după acest nume erau numiți și Maniheii care erau ascunși în Eparhia Teolosanii, Catari, Ințavatati, de la Țavati (ciubotă), pe care

ei le întrebuița spre a se deosebi mai ales de ostașii lor, Patarini, Tarini, Turtupinori, Arnoldisti, Leoniste, Săraci din Lugdun, și alte multe, de care povestesc Istoricii, dând cuvântul pentru fiecare din ei, asemenea și Petrobrusiani, de care sa zis mai sus *în cap 7 num: 2 și 3*.

CAPITOLUL XV.

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN APUS ÎN ACEȘTI ANI.

1.Soboare sau făcut în acești ani în: Turon, Lateran, Lugdun, Lateran 3 adică 11 Lumnice după Latini, și Boraco.

2.Soborul Turon sa adunat în anul 1163 care a osândit pe Victor și pe cei lipiți de el. Care Victor în Soborul din Papia la anul 1160 și cel din Lugdun anul 1161 cu puterea monarhului Frederih se mai adeverise (adică i se întărise stăpânirea arhierescă în Roma). Acest Sobor a dat și 10 Canoane.

3.Soborul din Clarendono cetate din Anglia, sau adunat toți episcopii și Magistanii Angliei, în care Sobor împăratul Eric 2 al Angliei a făcut 16 capete ale englezilor (precum le numeau ei) au făcut ca lui să i se adevereze, care sunt acest fel: Că de se va ridica filonikie pentru stare de față Bisericească, trebuie să se aducă la judecătoria împărătească. Că dacă oarecare din clerici vor fi chemați și pârâți, sunt datori a se înfățișa înaintea judecătoriei împărătești și a se liniști în hotărârile ei. Că Arhiepiscopii să nu aibă voie a da anatema pe cineva din slujitorii împărătești fără socotința împăratului, și altele asemenea cu acestea, pe care le arată *Matei Paris în Istoria Angliei*, la care a iscălit și Toma Arhiepiscopul Cantuariei și alți episcopi.

4.Întru același an în Soborul Nortamtonicesc, Toma Arhiepiscopul Cantuariei a fost pârât că a călcat jurământul, că obiceiurile care a jurat să le păzească întârzia, și socotea precum sa zis mai sus.

5.Soborul Lateran la anul 1168 a dat Lega ca monarhul Frederihu să fie neîmpărtășit cu Biserica, și lipsit de Autocrație.

6.Soborul din Londinul din Anglia sa vestit în anul 1175 care adunându-se au învoit și au cercetat neînvoirea ce se ridicase între episcopul Eburacului, și episcopul Cantuariei pentru dreptul

Bisericilor lor, și au dat 19 Canoane, care se cuvin bunei rânduieli Bisericești, din care cel al 16 -lea în afara vechii predanii Bisericești oprește darea cinstitelor daruri, a fi împlântată cu cinstitul Sânge,³ iar Canonul 17 poruncește să nu se sfințească Euharistia, fără numai în potir de aur sau de argint, fiindcă sa ridicat cositorul.

7.Soborul Lateran 3, ori precum zic Latinii Soborul Lumnic 11, în vremea lui Alexandru 3 sa adunat la anul 1179 de 300 de episcopi, venind unii de la Răsărit, nu din cei Răsăriteni, ci din Apuseni, și din cei de o cugetare cu dânșii, care petreceau în Antiohia și în Ierusalim, din cei ce în anul acela erau sub stăpânirea Apusenilor. Acest Sobor a dogmatisit 27 Canoane, din care cel 1 sau pro-scris pentru alegerea episcopilor Romii. Canonul 27 cuprinde anatema care sa strigat împotriva Valdiceștilor, și a celor lipiți de dânșii, și făgăduia iertare de păcate celor ce porneau armele împotriva lor. În acest Sobor erau față și Pravoslavnici Răsăriteni Ava Nectrarie, care vitejește a vorovit pentru dogmele credinței.

8.Soborul din Boraco sa adunat în anul 1194 de Ubertul Arhiepiscopul Cantariei spre îndreptarea bunei rânduieli Bisericești care era căzută, pentru care au dat 12 Canoane.

Alte Soboare neînsemnate de Meletie, ci aflate cu încredințări.

În veacul acesta sau mai adunat și alte Soboare, dintre care cel dintâi este la Paris, în anul 1105 în care a stat față împăratul Filip cu picioarele goale, și cu chip smerit, după ce a jurat să nu mai vadă pe Bertrada, decât de față cu martori, pentru a nu se împreuna fărădelege cu dânsa, a fost dezlegat de afurisania în care căzuse, același jurământ la făcut și Bertrada și a dobândit iertare nelegiurii sale. În același an sa adunat Sobor în Moguntia, întru car Eric 4 cel încoronat Autocrator de Clement 3, a fost lipsit de Autocratorie. În anul 1110 Sobor în Constantinopol în vremea lui Alexie Comnino, și a lui Nicolae Patriarhul, care a osândit pe Nil monahul, și pe Vasile doftorul, pe începătorii eresului Bogomililor. În anul 1116 Sobor în Colonia prin Teodoric Cardinalul și Ligatul Apostolic, pentru a se publica afurisania împotriva lui Eric, care sa fost legiuit mai înainte în soborul Lateran. În 1118 Sobor în Capia și cel din Colonia împotriva lui Eric 4 monarhul și a lui Burdinu Antipapa adică a lui Grigore 8. În anul 1118 și în anul 1119 sau adunat Sobor în Tolosa. În anul 1119 sau adunat

---

³ Oprește a inmuia sfântul Trup în sfântul Sânge la Taina Euharistiei. N.tr.

mincino-soboarele cel din Remisia și Rotomagnisia, unul pentru îmbrăcămintea Bisericească, și pentru afurisirea monarhului Eric, și pentru alte asemenea pricini, iar alt Sobor împotriva prezbiterilor celor însurați. În anul 1120 sau adunat în Neapoli a Samariei de Patriarhul Apusean al Ierusalimului față fiind Balduin împăratul, care a dat 25 Canoane, împotriva Sodomitelor, și a celor ce se împreună cu femei samaritence, și pentru alte trebuințe. Și alte multe Soboare sau adunat în acest veac de către Apuseni.

Iar pravoslavnicii Răsăriteni au adunat Sobor: În anul 1140 Sobor în Constantinopol în luna Mai indiction 3, șezând întâi șezător Patriarhul Leon Stupiotul, și au osândit scrierile lui Constantin Hrisomalu, ca fiind eretice. În anul 1143 în Constantinopol în 20 August zi de Vineri, Indiction 6. Întâi stătător fiind Mihail Oxita în Tomaiti, pentru caterisirea lui Clement Sasimon, și a lui Leontie Babilatului, ca unii ce au fost hirotoniți afară de Canoane, care în urmă au fost vădiți fiind eretici Bogomili. În anul 1143 Sobor alt Sobor în Constantinopol în 1 Octombrie zi de Vineri, Indiction 7, în vremea aceluiași Patriarh, întru care începătorul Bogomililor Nifon monahul a fost trimis în Mănăstirea Peribleptului spre a se îndrepta, apoi în 3 Februarie anul 1144 a fost surghiunit în alt loc. În anul 1147 iarăși Sobor în Constantinopol în Vlaherna împotriva Patriarhului Cosma apărătorul lui Nifon ereticul. În anul 1166 în Constantinopol fiind față 56 episcopi care ia surghiunit pe Dimitrie Mitropolitul Kerkirei, Constantin al Bulgariei, și Ioan Irinicescul. Pentru acest Ioan zice Balsamon în Canonul 46 Apostolic, că nu numai el a fost osândit de Sobor ci și Iereii cei ce văzuseră scrierile lui, și lea adus la Sobor să se anerisească. Acest Sobor a dat 6 capete, vezi la Triod în Dumineca Ortodoxiei. În anul 1166 alt Sobor adunat în Constantinopol în vremea lui Pat. Luca Hrisobergi fiind 30 Mitropoliți și au dat 11 capete.

CAPITOLUL XVI.

BĂRBAȚII CE A ÎNCUVIINȚAT ÎN FAPTA BUNĂ ÎN ACEȘTI ANI.

Teodor Balsamon.

1.Teodor Balsamon Patriarhul Antiohiei, însă numai cu numele, căci și aceasta era stăpânită de Apuseni, era întru ea Patriarh de o socotință cu ei. Iar acest Balsamon era un bărbat procopsit în Legi (Pravele), și în Canoane prea îndelungit, ca nimeni altul din cei contemporani. Au scris tâlcuire la Canoanele Apostolilor, la Soboarele Lumnice și Localnice, și Epistolele Canonice ale Părinților. Asemenea a tâlcuit și Nomocanonul lui Fotie, afară de acestea a adunat și așazământuri Bisericești, unde se află 43 din însemnările lui Leugclaviu, și a lui Favortu în Tomul II al Bibliotecii lui Iustelu a Legiurii Canonice (sau pravile), adică răspunsuri către întrebările canonice întrebările Domnului Marcu Patriarhul Alexandriei, și osebitele cugetări. Pe lângă acestea să fi știut că Grigore protosinghell, în Epistola răspuns cea către Marcu al Efesului, adeverează că Teodor Balsamon, a stat cel dintâi care a zis că papa episcopul Romii este eretic, și cei dimprejurul lui. Încă a scris și feluri de Epistole, din care este și cea către monahi ce se nevoiau în Muntele Olimpului ca să fie pentru datoratele posturi întru care zice: sunt amorțit la glas, și bătrân nesprijinit, și nici scaunul cel sortit mie al vedea nu m-am învrednicit.

Eustatie al Tesalonicului.

2.Eustatie al Tesalonicului, avea patrie pe Constantinopol, și înflorea pe la 1180 d.Hr. în vremea monarhiei lui Andronic Comnino, care ajungând la vârful filosofiei și al învățaturii, a lăsat mulțime de scrieri, adică selecția din Iliada lui Homer, și la Odiseia, lucru prea vrednic de laudă, Istorie Eroică după Isminia, (însă aceasta a fost dovedit de bărbați, cercetători cum că aceasta nu a fost scrisă de Eustatie), Tâlcuire la Batrahominomia (adică la cartea numită războiul broaștelor și al șoarecilor), un Dicționar, sholii la Dionisie înconjurătorul Afronu (nebul) și altele.

Otton Frisiginsiul.

3.Otton Frisiginsiul, de neam austriac, nepot de fiu al lui Eric 4, și frate adevărat lui Curad 3 de către care a fost ales episcop al Frisignii, și lui Frederih 1 unchi, a scris o Hronică în 7 Cărți, de la zidirea lumii până la 1146 d.Hr. către care sau mai adaos și a 8-a, care cuprinde pentru sfârșitul a toată lumea, pentru venire lui Antihrist și pentru obșteasca Înviere a morților și lucrările lui Frederih 1 în două Cărți.

Radulf Nigros.

4.Radulfos Nigros au tâlcuit în 10 Cărți Leviticul, asemenea a scris și sholii la Cântarea Cântărilor.

Elmodos.

5.Elmodos prezbiterul Bosobiului a alcătuit o Hronică a Slavonilor de la anii lui Carol Magnu, până la anul 1209 și alți oarecare din Latini se numără la aceiași rânduială.

Rabi Mosis

6.Rabi Mosis, Ben Maimon, adică Rambam, se afla în acea vreme în Spania unde a ajuns la vârful științelor, care a tâlmăcit pe larg în limba evreiască Talmudul. Acest Mamonidu, a câștigat mare nume între Evrei pentru învățătura lui, a stat ucenic lui Averora și doftor sultanului Egiptului, a scris multe Cărți și Epistole evreiești. Evreii îl numesc vultur al dascălilor, și îl socotesc cel mai ager la minte după Moise puitorul de Lege.

În veacul acesta au stătut și alți bărbați străluciți întru învățatură, precum Guliemos galul Arhidiaconul Ierusalimului în vremea când stăpâneau Ierusalimul Latini, și apoi episcop al Tirului, ispitit în limba elinească, arabă, persană, gală, germană a scris o istorie de 570 ani Răsăriteni, și Istoria Ierusalimului pe 80 de ani, practicile Soboarelor Lateran, etc. a viețuit până la anul 1219. Gerardus din Nazaret, născut în Galia, monah din ordinul lui Benedict aproape de Nazaret apoi în Antiohia în ordinul Carmeliților, pustnic, și în sfârșit episcop al Laodiceii. Procopsit în Sfintele Scripturi, filosof, și retor prea vestit, cercat în Limba Elină, și Latină. A scris o Carte pentru împreuna vorovire a robilor lui Dumnezeu, către roabele lui Dumnezeu în Betania, viața lui Ava Ilie, etc. Robertos Polamos, adică Pulos de neam englez, care a îndreptat starea căzută a învățaturii în Oxonio, fiind ales cardinal în anul 1144 a scris tâlcuiri la Psalmi, și Apocalips, la zicerile dascălilor, și o carte în 8 bucăți pentru feluri de socotințe a murit în anul 1150. Ioan de Salisburg episcopul Karnotiu, a scris felurimi, în scrierile lui pe locul întâi cartea Policrația sau Nebuniile Magistraților?? curții. Ugos de neam saxon, prezbiter și Ava al Sfântului Victor în Paris unul din cei dintâi înțelepți ai vremii sale, a scris multe. Robertos Ava al Tuikiniceștii chinovii aproape lipit de a lui Agripa, vestit întru minuni, procopsit, și atâta dar la cetire încât și dormind se părea că cetește, a scris Tâlcuire la Vechiul Testament, și la cel Nou, voroviri pusnicești, cuvinte, epistole, etc. Rudolfos Ava Leodinsiul, bărbat înțelept, a scris o cronică amănunțită

a vremii sale, împotriva celor ce luau Simonie, și stihuri, și cântări. Nigilos monahul și dascăl al Bisericii din Canturia, bărbat nu numai înțelept, ci și de o viețuire îmbunătățită, strașnic muștrând pe papa, și pe cei duhovnicești ai lui. A scris pentru reaua întrebuințare a pricinilor Bisericești, tâlcuiri la Numerii, etc. Odon Belinsiul Ava a scris la Scriptura Veche pentru moralurile Bisericești, pentru faptele bune, pentru metehnele sufletului, etc. Osbertul monahul Glokestrinsiul a scris la Facere, Numerii, a II-a Lege, Ieșire, Judecători, și pentru înnomenirea Cuvântului, la Nașterea Domnului, Patimile, și Învierea Mântuitorului Hristos.

În veacul acesta au stat și 2 evrei vestiți, Aben-Esdra și David Kimhi. Avraam Aben-Esdra din Tolito, înțeleptul era numit la evrei mare și minunat dascăl, era procopsit la tâlcuirile Scripturii, la Gramatică, Poetică, la Filosofie, Astronomie, și la meșteșugul doftoresc. A scris minunate tâlcuiri la Vechiul Testament, chipul vorovirii lui este curat, dulce, amănunțit, și mai asemenea cu vorba Scripturii, totdeauna păzește urmele Scripturii, și nu cade în basme ca ceilalți evrei. Cea mai rară dintre cărțile lui este Iisud Mora carte de Teologie, care îndeamnă la cetirea la Talmud, a murit în anul 1174 fiind de 75 ani. David Kimihi înflorea în Narbona în anul 1190 a dobândit mare nume cu scrierile sale, și cu înțelepciunea sa, și a murit prea bătrân în anul 1240. La atâta cinste au evreii cărțile lui încât socotesc pe cel ce nu a cetit cărțile lui de neînvățat și neînțelept. Din cărțile lui cele mai alese sunt: **1.** Gramatica limbii evreiești care se numește Mihlol, adică deplinire. Gramatica aceasta este întrebuințată ca o temelie la toate Gramaticile limbii evreiești. **2.** O carte a rădăcinilor evreiești. **3.** Tâlcuire la Vechiul Testament. Nu se arată cu vrăjmășie împotriva Hristianilor ca ceilalți dascăli evrei. Tâlcuirile lui se socotesc ca cele mai alese dintre Tâlcuirile cele scrise de evrei.

SINOPSIS.

ADICĂ ADUNARE PENTRU ÎNVĂȚĂTURA, BUNA RÂNDUIALA, ȘI MORALUL BISERICII ÎN VEACUL 12.

1.În veacul 12 nu puțină tulburare au luat Bisericele mai ales de la eretici, ale Apusului, ori mai bine să zic de la niște oameni fără minte și nebuni, din care doi sau arătat mai tari. Petru Abaelardul, și Gilbert Poretanul, ci fiindcă Petru se arăta că pornea eresurile acelea care mai înainte au fost osândite, ale lui Arie, Nestorie, și a lui Pelaghie, Biserica nu a dogmatisit ceva mai mult decât Sfinții Părinți. Ci fiindcă de al doilea zicea că alta este Dumnezeu, și alta estimea lui Dumnezeu, adică ființa lui Dumnezeu, Dumnezeirea lui, înțelepciunea Lui, etc. nu este Dumnezeu, ci chip prin care este Dumnezeu. Încă zicea că un Dumnezeu nu este cel în trei fețe, nici cele trei fețe Dumnezeu, a fost osândit Sobornicește, și sa dovedit că Dumnezeu și estimea lui Dumnezeu, este aceiași. Asemenea și la Răsărit sa întărit sobornicește că zicerea: „Tatăl Meu mai mare decât Mine este” se înțelege pentru omenire, și nu pentru Dumnezeire, și a fost osândită socotința cea potrivnică. Botezul la Apus încă se făcea în trei scufundări. Botezul pe care îl făceau musulmanii pentru fiii lor de la Pravoslavnici se socotea puternic, deși țintirea născătorilor nu era dreaptă, însă era de ajuns numai a se zice numai Domnitoarele cuvinte. Pocăința sa răcit, pentru că la Apus sau inventat cruciadele (mergeau la război pentru a elibera țările creștine din robia musulmanilor) și așa ziceau ei că primesc iertarea păcatelor. În acest veac papii și episcopii au început a opri pentru sine iertarea anumitor păcate, care prin Ierei nu se iertau. În Galia, câți erau osândiți la moarte, măcar deși alergau cu pocăință la Dumnezeieștile Taine, nici pe acelea nu li se da, nici iertarea păcatelor lor. Împărtășirea cu amândouă felurile, adică a vinului și a pâinii erau încă întrebuințate, însă pe la începutul acestui veac au început unii a da numai un fel, adică numai pâine, aceasta la Apuseni.

2.Monahii înmulțindu-se și îmbogățindu-se, nu voiau mai mult a se supune episcopilor, (la Apuseni). Și mulți din cei ce erau Abate au luat învoire de la papa să poarte haine ca episcopii, și luau și pronomii. Însă Soborul Lateran 3 a pus hotară acestor pronomii ale monahilor și i-au oprit a săvârși Tainele. Cu toate acestea cu daruri de bani mulți se făceau episcopi și cardinali. Au aflat feluri de Canoane și de Legi ca să viețuiască monahii, și măcar că începutul lor a fost măsuratec și smerit, însă câte puțin, puțin creștea numărul și împreună creștea și reaua întrebuințare.

3.Cu toate acestea episcopii Romii au avut după vreme și după întâmplări mari pricini și gâlcevi au avut cu monarhii, însă în loc de a se micșora stăpânirea lor creștea. Mai ales în veacul acesta în Roma și-au întărit protia lor, și și-au scurtat grumazul lor din Împărăteasca supunere, și în locul să ia ei de la împărați episcopia, papa da împăraților împărăția. Cu cât mai mult își întindeau ei această stăpânire mai mult decât în celelalte veacuri, cu atâta găseau mai puțină împotrivire. Legații adunau Soboare și legiuiau orice voiau. Sa da Lege ca alegerea episcopilor Romii să se facă de Cardinali, pentru acesta această dregătorie sa suit la o așa mare cinste, încât se socotea nu numai mai mare decât cea a episcopilor, ci și decât cea a Patriarhului.

ISTORIA BISERICĂSCĂ

CARTEA XIII.

VEACUL 13.

CAPITOLUL I.

AUTOCRATORII RĂSĂRITENI, ALEXIE ANGHEL TÂNĂRUL, ȘI ALEXIE DUCA MARȚUFLULUI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICĂ.

Alexie Anghel Autocrator la răsărit anul 1203.

1.După ce a fost prins Isac Anghel de fratele lui Alexie Comnino și i-au scos ochii, Alexie fiul lui Isac fugind din închisoare și din Constantinopol sa dus în Sicilia, și sa arătat surorii lui Irina femeia lui Filip craiul Alamanilor și cu plecarea genunchiului și cu lacrimi și cu multe rugăciuni ruga pe cel ce era atunci papă în Roma, și pe

Ighemonii Latini care au venit cu mari puteri în ajutorul Palestinei, ca să scoată pe unchiul lui Alexie Anghel din Constantinopol. Era în acea vreme și alt rău între greci, adică Eric Dandulu ducele Veneției, pe care împărații grecilor când a fost el trimis la dâșii, l-au silit să privească la o aramă înfocată până să se lipsească de lumina ochilor. Deci Eric orbul și după vârstă gârbov, au luat tovarăși și ajutori, pe oarecare stăpânitori de locuri, pe graful Balduin al Filandriei, pe Bonifatie Markesiul Montii Feratii, pe Eric graful Sfântului Pavel, și pe Doloic graful Pleii, și pe alții oarecare, pe care ia sfătuit, ca să se înduplece, și să urmeze lui Alexie fiul lui Isac, care cere ajutor de la Latini cu tocmeli hotărâte. Drept aceea au plecat Latinii pe Alexie ca să făgăduiască cu jurământ ca să dea mulți bani Latinilor pentru războiul contra Saracinilor, și mai mult și mai necuviincios au cerut făgăduință să se abată de la credința sa, adică să primească dogmele Bisericii Latine.

2.Deci în acest chip Alexie întovărășit cu scrisori de la papa, și de la Filip craiul Alamanilor, cu putere de oaste, și cu Ighemonii despre care sa spus a pornit spre Constantinopol unde a ajuns în luna Mai, și împresurând cetatea după 8 zile a luat cetatea. Iar în vremea închiderii cetății Alexie Comnino adică Isac a fugit, zicând numai aceasta, David fugind sa mântuit. Iar Alexie cel tânăr cu Isac tatăl său, adică cu Anghel a fost pus în scaunul de monarh în anul 1203 d.Hr. Iar Ighemonii Latinilor și-au pus tabăra afară de cetate adică Lagărele, pentru a ierna acolo, și cerând cele promise și cele ce au cheltuit ei, Isac Anghel tatăl împăratului Alexie a dat sfat, ca să se adune Sfințitele vase, și odoare, și din acestea să plătească Italianilor cele făgăduite, și ce va lipsi să se dea din visteria împărătească, și fiecare să ajute din averea și după puterea sa. Însă în vremea ce urma gâlceavă, și mergeau și veneau soli din ambele părți, a fost omorât Alexie fiul lui Isac Anghel de către ducele Alexie, pe care el îl cinstise mai înainte cu cinul de proto-vistier care se numea Murțuflu, împărățind cel ucis numai 6 luni.

Alexie Murțuflu monarhul Răsăritului anul 1203. Ocuparea cetății Constantinopolului.

3.Acestea așa făcându-se, a fost pomăzuit de către cetățeni împărat Alexie Murțuflu. Din care pricină Latinii mâniind-se foarte sau făcut neprieteni vrăjmășuind cetății, și cetățenilor, unde având ajutor și de la Latinii cei ce se aflau în cetate au ocupat cetatea în 12

Aprilie, fugind Murțuflu împreună cu femeia lui Evdochia fiica lui Alexie Anghel. **Balduin împărat.** Galii au pus împărat Constantinopolului pe Balduin graful Filandrei în anul 1204. **Toma Patriarh Latin.** Iar Venețienii au pus Patriarh Constantinopolului pe Toma Mavrochinul, fugind adevăratul Patriarh în Didimotihu, și trimitând de acolo demisia sa la nobilii Constantinopolului care se aflau în Niceia. Și a mai trăit demisionatul Patriarh Ioan Camatirosul după luarea cetății 2 ani, 2 luni și 14 zile.

Ticăloasa stare a Răsăritului.

4.Cu ticăloșie și cu mișelie a fost robită împărăția romano-grecilor și însăși împărăteasa cetăților, din aceste Sfințite Biserici episcopii Latinilor furau și răpeau cele sfințite, precum mărturisesc și Istoricii Latini. O parte a împărăției o ținea Balduin cel pomăzuit Autocrator al Constantinopolului, care avea curtea împărătească ca și a celor din urmă era Mănăstirea Pantocratorului. Împărăția Tesalonicului cu Eparhiile megieșe, a fost sortită și dobândită de Bonifatie Markesiul, pe care Balduin la cinstit de crai al Tesalonicului. Venețienilor li sau lăsat Ostroavele cele mai multe ale Arhipelagului (adică o parte din Marea Albă) și a Mării Ionice, și alții luau altele. Din aceștia Balduin îndată a pornit împotriva cetăților dinspre Apus, câte sunt rare către traci, iar Bonifatie trecând până la Tesalonic și stăpânind cetățile și satele cele dimprejur, ca un pojar lesne le mistuia și le stăpânea. Ci Balduin fiind prins viu de Ioan stăpânitorul Bulgarilor în războiul ce la făcut cu dânsul, întru care război a căzut și Doloicul graful Pleii, și a fost ucis cu ticăloasă moarte, pe al cărui cap la făcut barbarul pahar și bea vin cu el, după ce abia 1 an sa îndulcit de împărăție.

Eric împărat Constantinopolului.

5.Diadoh al lui Balduin sa făcut Eric fratele lui, bărbat bine-cunoscător, care deși era de neam franc, însă se purta cu blândețe către Constantino-cetățenii greci, care împărățind, a fost trimis din partea papei un Ligat cu numele Pelaghie în Constantinopol, aducând cu sine toate pronomiile Papii, căci purta ciubote roșii, asemenea era și îmbrăcămintea lui, asemenea și șaua și frâul calului său cu aceiași boia erau boite toate. **Prigoană în Constantinopol.** Și fiind mândru și fudul la socoteală, multe rele pricinuia, că silea pe toți să se supună stăpânirii de la Roma cea veche, pentru aceasta monahii erau puși și închiși în temnițe. Iereii erau legați și toate Bisericile închise, și din

două una trebuia să se facă, ori să mărturisească și să creadă pe papa întâiul arhiereu, și numele lui să-l pomenească la sfințitele slujbe, ori să dobândească moartea cel ce nu se supunea la aceasta.

6.Lucrul acesta a adus multă mâhnire în cetatea Constantinopolului, mai ales pe boierii, care venind către împăratul Eric, iau zis: „Noi cu adevărat fiind de alt neam, și având alt Arhiereu, ne-am supus pe noi stăpânirii tale, ca să stăpânești trupurile noastre, iar nu și cele sufletești și duhovnicești. Că și a fi în oaste și a te apăra pe tine în război este trebuincios, dar a lăsa cinstirile noastre este din cele cu neputință. Deci dezleagă relele ce au venit asupra noastră, ori lasă-ne să ne ținem obiceiurile noastre.” Acestea au spus boierii împăratului, iar el nu a vrut să mâhnească atât de mulți buni bărbați, și fără voia Ligatului a poruncit și a deschis Bisericile și a slobozit pe cei din închisori, precum scrie *Gheorghe Acropolitul în Hronică cap: 17.*

7.Eric a împărățit 11 ani și murind, papa Onorie a pomăzuit împărat Constantinopolului pe cumnatul său Petru Antisiodoricescul, care pornind din Italia, s-au făcut lucrare a sabiei, adică a fost omorât în strâmtoarele Albanului de Teodor fratele lui Mihail Comnino, stăpânitorul Epirului.

Petru împărat Constantinopolului.

8.Iar Bonifatie numit și Markesiul Montii Feratii și craiul Tesalonicului, pe lângă altele a prins și pe Alexie Anghel, care precum sa zis, de frica Latinilor a fugit pe ascuns din Constantinopol și se afla lângă Traci în Mosciopoli (ce acum se numește Misini) rătăcindu-se, și de acolo a venit în Tesalonic, și aici fiind jefuit de bogăția ce avea cu sine, de aici a fos lăsat să umble gol, drept aceea cel ce mai înainte era împărat acum era mai sărac decât un cerșetor, rătăcind prin Ahaia și prin Pelopones, destulă vreme a petrecut. Căci (după Platon), jucării sunt înaintea lui Dumnezeu cele omenești, pentru că și pe ei Alexie Duca Murțuflul ce venise la dânsul în Mosciupoli din Tracia, unde viețuia și fiica sa Evdochia, lau orbit, și pe fiica sa o au ocărât pentru înviersunateca dragoste, și nerușinarea ei, și aceea iarăși a ocărât pe tatăl său, iar Murțuflul fiind orb înconjura părțile cele de acolo, pe care l-au aflat Italienii care veniseră din Constantinopol, și de la Flota care se numea Taurul aducându-l la Constantinopol, l-au dat de prăpastie, pentru că a ucis pe fiul lui Isac. Despre cei care sa spus multe istorisesc istoricii *Honiatul, Gheorghe Acropolitul, și Nichifor Grigora.*

CAPITOLUL II.

TEODOR LASCĂR ESTE POMĂZUIT ÎMPĂRAT ÎN NICEIA DUPĂ CE AU LUAT LATINII CONSTANTINOPOLUL.

Teodor Lascăr Autocrator Răsăritului. Anul 1206.

1. După ce Constantinopolul a fost stăpânit de Latini, împărăția romano-grecilor sa împărțit în multe părți, și fiecare care putea supunea Eparhia pentru el, și trecând ca la 2 ani, în Mitropolia Niceii împărat romano-grecilor a fost pomăzuit Teodor Lascăr Despotul (fiind încoronat de Mihail Anurianul, care acolo a fost prohirisit Patriarh al Constantinopolului), fiind de 30 de ani, și ginere de fiică a lui Alexie Comnino, iar în urmă și a împăratului Robert, ce era atunci în Constantinopol. Și atunci alții adică au fost biruiți, iar alții din voia lor depărtându-se, afară de Alexie Comnino și Mihail cel din Angheli, cei mai mulți fiind fugari din cetatea împărătească, din care peste pământul Colhis a stăpânit Alexie Comnino, iar peste Paflagonia David fratele lui Alexie celui ce ținuse stăpânirea Trapezuntii, care se numea și negru Comninu, aceștia au fost nepoți ai împăratului Andronic, născuți din fiul acestuia. Iar Teodor a apucat lucrurile mai cu tărie, și a făcut strălucită biruință împotriva sultanului Iatatinu stăpânitorul turcilor, care atunci poliorchisise pe Antiohia cea către Meandro, a și a pornit la război prin îndemnul lui Alexie socrul împăratului Teodor Lascar, care a mers la dânsul prin noianul Mării Egee, și a rugat să-i dea lui împărăția romano-grecilor făgăduindu-i mulțime de bani, pe care aflându-l Teodor (pe socrul său) între vrăjmași și la prins, cu cinste la adus la Niceia, și la îmbrăcat în shima monahicească. Și împărățind Teodor 18 ani, a murit, și nu a lăsat moștenitor împărăției pe nici unul din cei doi frați ai săi, adică Alexie și Isac, ci pe Ioan Duca Batațin ginerele său după fiica sa Irina. Și era Teodor iute la pornire, și neoprit, și în multe războaie primul pe el sa pus în primejdie, și a ridicat cetăți multe, cu frumoase zidiri, și multă

cheltuială, oprind și gonind din ele năvălirea Latinilor. Pe larg Istorisește despre acestea, Grigora și Acropolitul.

2.Iar Tetalia și vechiul Epir lea stăpânit Mihail Comnino cel din Angheli, pe care la încoronat cu coroană împărătească Arhiepiscopul Arhidon, asemenea ca episcopul Ipekiu ce ca pe un împărat cu nelegiuire a încoronat pe Bulcapinu Tiranul, pentru care pricină Patriarhii Răsăriteni pe aceștia ia supus afurisiri. Acest tiran avea trei frați: Constantin, Teodor, și Manuil, din care Teodor locuia împreună cu împăratul Teodor Lacar, care și venind către fratele său, după a lui surpare a luat stăpânirea mărindu-și Ighemonia, și a dobândit multe cetăți de la Italieni și de la Bulgari, între care și Dirrahion, unde și pe Petru Antisiodoricescul, care se numea a lui Balduin, și lui Eric celui ce împărătea în Constantinopol de pe Iolenta, sora lor, care a fost pomăzuit împărat Constantinopolului de papa Onorie, și care a purces de la Italia în Constantinopol cu mare urdie, pe acesta Mihail Comnino cel din Angheli la făcut jertfă sabiei. Acestui Petru de la Iolenta i sa născut trei fii, Filip, Robert, și Balduin, din care Robert și Balduin au împărățit în Constantinopol, și au rămas după ei multă vreme moștenitori.

Patriarhi Constantinopolului.

3.Deci fiindcă adevăratul scaun al Patriarhiei Constantinopolului văduvea de păstorul cel adevărat de 1 an, și 10 luni, sa făcut adunare în Niceia de bărbații cei aleși, și procopsiți ai Bisericii, care s-au sfătuit și sau socotit ca să vestească de împărat pe Despotul Teodor Lascar, însă pentru că nu era acolo Patriarhul, căci Ioan Camatiros Patriarhul de atunci sa fost dus la Didimotih, și petrecea acolo, și a fost chemat de dânșii sa lepădat a veni la ei, și lea trimis în scris demisia din Patriarhie. ***Mihail Antorianul Patriarh.*** Și a fost ales Patriarh Mihail Antorianul Marele Sachelariu, fiind bărbat frumos grăitor, iscusit în Scriptura Bisericească, și la învățătura cea dinafară, care fiind hirotonit a încoronat împărat pe Teodor Lascar, și a fost patriarh 8ani și 6 luni, iar după alții 6 ani, 5 luni și 6 zile, sa mutat la veșnicele locașuri. După acest Mihail Antorianul care unii îl numeau Nikaeu a fost numit Patriarh ***Teodor Irinicos*** care se mai numea și Copas, cu cuvintele și cu faptele plăcea lui Dumnezeu a împodobit scaunul 6 ani (iar după alții 3 ani) și sa dus către Domnul. ***Maxim monahul Patriarh.*** Apoi a fost pus Patriarh Maxim monahul care știa a purta grijă de harem, însă după 6 luni a murit. ***Manuil filosoful***

Patriarh. Și sa suit în scaunul de Patriarh Manuil care era filosof, și de mulți așa era numit. Acesta pe Isaia Arhiepiscopul Ciprului, care a fost supus lui papa de la Roma, și apoi sa căit de ceea ce a făcut, la primit la el să slujească împreună Liturghia. Asemenea și pe cei 3 Ieromonahi din Sicilia, adică pe Marc, Nectarie, Isachie, care veniseră cu Despina (stăpâna) Alamaniei, și care au fost hirotoniți de episcopi Apuseni, care și iscusindu-se, cu neoprire slujea în Mănăstirea din Niceia. Pentru aceasta și Ghermano 2 Patriarhul de după dânsul, în Niceia a primit pe Neofit Arhiepiscopul Ciprului, și pe Iereii cei împreună cu dânsul care sau fost supus la dogmele papii, și apoi sau căit, și ia lăsat în treapta lor.

CAPITOLUL III.

AUTOCRATORII DE APUS FILIP 2 ȘI OTTON 4, ȘI PENTRU CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICĂ.

Filip 2 Autocratorul Apusului anul 1198.

1.Împerecherea care sa iscat la sfârșitul veacului 12 pentru alegerea Autocratorului, a făcut să fie începutul acestui veac cu tulburare, fiindcă Filip 2 ducele de Suivia, ținea semnele Autocratoriei, a fost rânduit la această ocârmuire de principii la anul 1198 în care vreme era papă Inocențiu 3 care a moștenit de la Celestin 3. Inocețiu suindu-se în scaunul de papă, se împotrivea cu toată sânguinta și meșteșugul, întrebuintând pricini fără cuvânt, încă și multe necuviințe, și minciuni, după mărturia *lui Ava Urspergicescul*. Iar Filip cu dinadinsul cerea de la Arhiereu după obiceiul ce se păzea la procatohii lui, lăsându-i și dându-i stăpânire și cu smerenie cerea să fie dezlegat de anatema, la care a fost supus de Celestin 3, când a fost greșind către stăpânirea arhierească, dar Inocențiu nimic alta nu cugeta, fără numai ucideri și tulburări, zicând (precum se citește la Ava Urspergicescul în Hronica la anii lui Filip foaia 318 care atunci se afla în Roma) că ori el va oborî pe Filip din scaunul împărătesc, ori Filip pe dânsul din scaunul Apostolic.

Bertoldos ducele de Zariggei este proclamat Autocrator.

2.Deci în Colonia de către Principi și de oarecare episcopi, a fost pomăzuit Autocrator Bertoldos ducele Zariggiei, fiind mult mai puternic în lucru și în bani decât ceilalți principii. Însă nu se bizuia pe puterile sale, adică nu se întemeia pe bogăția sa, făcea har lui Filip. Drept aceea episcopii a lui Argentie adică și ai Coloniei în locul aceluia au pomăzuit cezar pe Otton fiul lui Eric Leon puternicul duce al Bavariei, și al Saxonilor, pe unchiul de pe maica lui Richard craiul Angliei. Din aceasta sau aprins război între aceiași seminție pentru monarhie, și sau făcut dese bătălii, la care se cam îndupleca și supunea Otton. Iar papa Inocențiu socotind că e vremea pentru a-și împlini scopul său, a trimis pe Ogon episcop de Ostion, și pe Cardinalul Leo să făgăduiască ei lui Filip pe a sa dragoste, și să poruncească lui Otton să se îndeletnicească în țările sale, precum mărturisește *Otton al Sfântului Vasile, în adăogirea către Frisiginsiul cap: 48*. În sfârșit pentru ca să se săvârșească pace, una din fiicele lui Filip sa măritat cu Richard fiul fratelui lui Inocențiu, iar alta cu Otton, care fiind rudă cu mirele ei, în a patra spiță de sânge, papa a iconomisit așa, că acest păcat al nunții i se iartă, numai să meargă la monahi și să zidească acele 2 Mănăstiri care a fost rânduite de Otton, precum Istorisește Ava Arnold Luskikicescul în Hronica Slavonilor Cartea a-7-a cap: 19. În sfârșit Filip a fost ucis în Bamberghi de Otton Palatinul de Botelsbah, în anul 10 al stăpânirii sale, fiindcă nu i sa împlinit nunta pe care i-o făgăduise cu fiica sa.

Otton 4 Autocrator al Apusului anul 1208.

3.Deci singur Otton 4 a început a stăpâni în anul 1208, și atât era de vrăjmaș papii cu cât mai înainte era blând și bine-primitor. Căci mai înainte de a se încorona Otton sa jurat să lase neatînse locurile ce erau sub stăpânirea Arhiereului, iar Markia Antonia pe care papa o voia pentru sine, el nu voia să i-o lase, pentru că mai mult se jurase ca să păzească puterile monarhiei sale, pentru aceasta papa Inocențiu la dat anatema, care lucru a fost publicat pretutindeni, și ca să nu lipsească lui vreo putere, au adaos și cele pe care obișnuiau alții, adică a ridica pe principii împotriva stăpânilor lor cu anateme. Deci Frederih 2 craiul Siciliei și fiul lui Eric 4 pentru Autocratorie sau ridicat împotriva lui Otton, căruia principii îi juraseră să-i fie credincioși, încă de când se piștea el în scutece. Deci Otton fiind părăsit mai de toți, a fugit în Saxonia și a murit acolo în anul 1218 fiind monarh numai 3

ani, după alții 11 ani, după Filip. Iar stăpânirea lui Frederih o încep de la anul 1219 căroră urmăm și noi.

Papa Inocențiu.

4.Inocențiu 3 papa Romii foarte mândrindu-se pentru Arhieria sa, atâta se obrăznicea și se semețea, încât a rânduit și a poruncit prin Lege, ca cine va grăi de rău pe papa, să i se taie capul. Și cu ce mândrie se arăta către Autocratori, se artă din cele zise mai sus. Blestemuri înfricoșătoare rostea împotriva craiului Galilor, ai Angliei, ai Siciliei, și ai Poloniei, de nu sa fi supus la poruncile lui. Iubirea lui de argint o arată tânguirile Istorichilor, nici vei apuca vreun papă care să caște gura cu atâta dor pentru bogăție precum el. Între Epistolele lui Inocențiu sunt unele dogmatice, care au fost trimise către cei din cetatea Meti, în care se oprește cetirea pe limba comună a Evangheliei, a Epistolelor Apostolilor, și a Psaltirii.

5.În vremea lui Inocențiu 3 au început noi începători de cete (ordine) al lui Domenic în Spania, iar ai lui Francisc în Italia, făcându-se înainte pricinuitori ai slujbei monahilor celor ce calicesc. Dominicus sa născut în Calagora Spania, din casa Gusmaților, pe care episcopul Tarraconiei l-a recomandat lu Inocențiu 3 de la acesta a luat stăpânire Dominic să învețe împotriva Baldicanilor, de unde și ceata lui afară de celelalte nume, se numește și a Predicatorilor, adică a propovăduitorilor, ca o deosebită îl ține.

6.Iar patria lui Francisc a fost Assigiul Umbriei, care a alcătuit ceata mai micilor, adică a fraților Minoriți, care mai înainte se numeau fratori neagonisitori. Acesta ca să dobândească nume de sfințenie, purta o haină întinată, încins peste mijlocul său cu o funie groasă, și umbla pe drumuri cu picioare goale, nici nu voia a le da altora rea pildă de fapte necurate, de se întâmpla să primească ocări pune puțin preț pe ele, sau bătăi de la norod, și mai ales, se zice că nu se ruga dea dreptul lui Dumnezeu, ci deosebi ca să i se topească măruntaiele. Atât așezemântul lui Francisc cât și al lui Dominic, care mai întâi învățau făgăduința necâștigării, noi legi de a posti, și alte vrute religii au izvodit, pe aceste ordine Onorie 3 l-ea adeverit, iar Grigore 9 a trecut pe unul dintre ei în numărul Sfinților.

7.Afară de aceasta ceata Carmeliților, care și-au luat denumirea după muntele Carmel din Palestina, fiindcă Ighemonii Latini în fiecare zi veneau aici, nu puțină mulțime s-au adunat cu numărul lor în toată Europa, încât toate Eparhiile s-au umplut și mulțimea monahilor sa

semănat peste tot, au sporit mai mult decât ceilalți Franciscanii ca la 90.000 iar Dominicanii 4143 cu fratorii lor, că umpleau Mănăstirile aceasta Istorisește *Tenebard*.

Începutul sfințitei cercetări, adică a sgkt offițion (inchiziției).

8.Întru acești ani au luat început și Oficiul al sfintei cercetări precum au zis Apusenii, pe care *Ludovic al Paramului în Cartea 1* pentru sfințita cercetare băsnuiește că din începutul lumii au fost în folosință. Că însuși Dumnezeu la căderea întâilor zidiți născători, cercetând mișelia lor ia chemat la judecată și ia osândit asemenea, ca și cum Dumnezeu ar fi avut trebuință, atâta încât însuși cerșetorii fratori iubeau cu toată sânguința și năvăla să urmărească eresurile. Deci aceștia din cinul (ordinul) cercetătorilor au fost primii care au adus în priveliștea lumii inchiziția și întâiul cercetător detectiv a fost Dominic, pe care Inochentie 3 în anul 1216 la chemat ca să primească asupra lui cercetarea, pe care obștește și vederat a întărit să o facă, încât când o va cere trebuința, să ridice armele atât duhovnicești cât și politice spre ajutor ca să oboare eresurile. *Aubertos dar Mireul* încredințează că Inocențiu la rânduit prim cercetător pe Petru de Castronob, dar nu dovedește cu de amănuntul aceasta. La început inchiziția sa băgat în Tolitul Narbaniceștii din Galia, apoi Frederih 2 cu porunci, și papa cu peceteile atâta au răspândit-o, încât să fie un mijloc neCaesar ca să păzească în împărăție curată învățătura, și în toată lumea, ori de voie să o primească ori cu sila să fie silniciți, iar celor pârâți în vreun eres, moartea prin foc le era ceremonia, neapărat.

Starea Spaniei.

9.În Spania după Alfons 9 a împărășit Eric I în timpul care a trecut în Spania cu o mare armadă Ighemonul Saracinilor Ilminolii, și înconjurând Tolitul, a vătămat tare pe Hristiani. Auzind aceasta Inocențiu 3 a dat în public ca toți cei ce vor putea să ajute Spaniolilor, drept aceia mulți din Gali au venit să ajute Spaniolilor, care apoi sau întors fără lucrare, cunoscând că venirea lor fără a fi chemați nu a fost plăcută Spaniolilor. Întru acestea Ilminolinul a umplut toată Spania de ucideri și de răpiri, alergând până la Arelati și la Avignon, până ce craiul Spaniei bătându-se cu saracinul, cu o strălucită biruință la gonit desăvârșit din Spania.

Starea Angliei.

10.În Anglia starea Bisericii era în mare tulburare, căci Richard I, a împrăștiat visteriile Bisericii, Sfințitele Potire, și Crucile dând

prețul răscumpărării sale din robie, precum mărturisește *Robert de Monte*, și *Otton de Blasie*. Ioan cel ce a moștenit pe fratele lui Richard, se pricea cu clerul pentru alegerea Arhiepiscopului Cantuariei, căci mulțimea monahilor cerea pe Ștefan Cardinalul Lagetoniul, fiind credincios și următor lui Inocențiu 3. Iar craiul nu voia, mai ales pe clerul care se împotriva craiul la gonit din împărăție. Drept aceea papa ținând lângă sine Sfințitele Soboare în șase ani pe crai la supus anatemei. Apoi Ioan fiind silit a le așeza iarăși, și coroana care a scos-o de pe capul său, ca să fie dezlegat de anatemă, a dat-o la Ligatul lui papa, făgăduind ca nici el nici moștenitor de al lui să nu ia corona aceea, decât dacă papa de la Roma o va da, fiindcă împreună sau supus scaunului de la Roma și Anglia și Ivernia cu dare de dajdie. După ce sa potolit gâlceava aceasta, sa ridicat vrajbă între Ioan și Magnații Angliei, fiindcă ei au chemat spre ajutor pe Ludovic fiul craiului Galilor, care a venit cu o mare flotă în Anglia, și l-au propovăduit crai. Întru acestea Ioan mâhnindu-se foarte, a murit de mâhnire, a lăsat moștenitor pe Eric 3 fiul său, care apoi la biruit pe Ludovic, precum istorisește Matei Paris, și Hronicile lui Godefrid al Coloniei.

Starea Galiei.

11. Pe Filip II al Galilor, la plecat papa Inocențiu ca să bată cu oști pe ereticii Baldicești, și să lepede din Biserica din Galia învățatura lor. Poruncindu-le însă și altor Ighemoni ca să-i scoată din oblăduirea lor, și ei nu au primit atunci papa sa întrarmat să-i pedepsească pe ei, adică pe Raimund Prințul de Tolossa, și pentru craiul Aragoniei, precum se va zice mai încolo despre ei mai pe larg.

Starea Germaniei.

12.În Germania ce fel de gâlcevi și prigoniri sa tâmplat între Filip 2 și Otton 4 și apoi între Otton, și Frederih 2 se arată din cele ce am zis. Deci spre stingerea acestui rău, se zice de oarecare, că pe la începutul Ighemoniei lui Otton 4 sar fi înfățișat o poruncă, după care stăpânirea de a alege sa dat Autocratorului, ca din partea celor Bisericești să o aibă Arhiepiscopii Moguntiei, adică: ai Triberii, Coloniei, iar din partea laicilor Principele Palatinul de Rin, Ducele Saxoniei, și Bradenburgicescul Markesiu, întru care de sar fi tâmplat neunire, împăciuitor să fie chemat craiul de Beemia. Iar cei ce urmează *Istoricilor Agentin*, și *Onufrie* argumentează că după moartea lui Frederih 2 sar fi făcut punere la cale pentru șapte electori. *Baronie*

istorisește în Hronică, că Autocratorul ar fi așezat pronomion, numai Principilor Germaniei, și săr fi dat de papa Grigore 5 în vremea lui Otton 3. Iar pe Inocențiu 4 în Soborul Lugdun numit de ei Lumnic 1 sau prescris numele celor 7 electori. Dar adevărul nu este așa: căci în vremea lui Otton 3 stăpânirea de a alege pe Autocrator de însuși Autocrator sa mutat la singuri Ighemonii și Magnații Germaniei, și nu a fost rânduit numărul lor, precum se arată de mulți. Dar care cuvânt are numărul de 7 electori care pomăzuiesc pe Autocrator, din istorici nimic se potrivește încât Carol 4 în adunare Principilor ce a fost în Meti, au dat Lege Carolină, adică hrisovul, în care se rânduieste să se păzească Legile (adică Pravilele) și obiceiurile care sunt datori a le păzi la Alegerea Autocratorului, și bătrânimea cea de șapte bărbați sa rânduit. De crezut însă se vede, că la așezarea tulburată a Autocratoriei carii însă se deosebea de ceilalți după bogăție, și după neam, și nici nu era ușor papilor să semene gâlceava întru această mulțime a Principilor germani care luau hotărârile, și pentru aceasta după cuviință va socoti cineva că pomeniții episcopi, și principii pe puterea de a așeza Autocrator, a păstrat-o lor, mai mult decât alții, pe a căroră dregătorie apoi Autocratorii o au adevărit cu Legi. Care lucru decât toate, mai mult se potrivește la folosul Bisericii, căci cu chipul acesta apucăturile necuviincioase ale episcopilor Romii rămân nelucrătoare, cu care obișnuiesc ei pe alți aleși Autocratori întru alegerile stăpânirii, zădărându-se vreo întâmplare a Principilor să-i lipsească de Autocratorie, și cum am zice pe toată Biserica Apuseană să o tulbure.

CAPITOLUL IV.

PENTRU PIEIREA VALDICEȘTILOR, ȘI PENTRU ÎNVĂȚĂTURA LUI ALMARIHU ȘI A LUI AVA IOACHIM FLORICESCUL.

Stavroforii împotriva Baldiceștilor.

1. Am zis mai sus că în veacul 12 pentru Baldicești, care adăogându-se, mult se micșora stăpânirea episcopilor Romii. Deci Inocențiu 3 luând bine aminte, cum că în zadar duce război împotriva Baldiceștilor cu cuvinte care nu sunt băgate în seamă și cu anateme, a

trimis 12 Abați din ordinul Cisterinilor, având împreună cu ei pe Dominic, ca să propovăduiască Crucea împotriva lor, iar semnul Crucii era cusut pe hainele ostașilor celor rânduți la acest război, nu în dos pe umere ca la ostașii ce luptau împotriva Saracinilor în sfințitul război, ci pe piept. **Feldmareșalul lor.** Deci sau adunat puteri de la felurite neamuri, mai ales din franci cărora lea fost rânduit feldmareșal Filip craiul Galiei, pe Simeon Principele Montfortiul, a căruia oaste în fiecare zi se adăoga, căci papa făgăduia deplină iertare de păcate câți se vor sili și se vor nevoi la pierzarea Baldiceștilor, și mai ales sa osebit Comitatul Tolosanilor, unde viețuiau mulți Baldicești. Însă Raimond Graful temându-se de ascultarea cea cu supunere a Bisericii, pe Sfințitul Trupul Domnului și pe trupurile Sfinților sau jurat, ca să atragă asupra lui dragostea lui Inocențiu, și pentru dânsa și alte oarecare necinste a suferit, precum scrie Bzobius în Hronica la anul 1208 că nădăjduia că în acest chip Comitatul său va fi nevătămat de armele Stavroforilor.

Raimond se împotrivește Stavroforilor.

2.Dar fiindcă în anul 1209 Stavroforii (purtătorii de Cruce) prădau pretutindeni cetățile și satele, a cunoscut Raimond că nu este păzit principatul său, ca să nu fie prădat de Stavrofori, pentru aceea a adunat oaste, și craiul Angliei Ioan ia trimis oști în ajutor și Petru al Aragonului și alții, încât toți sau numărat 100.000 de bărbați ca să stea împotriva cruciatului Montfortiul.

3.Deci Petru craiul Aragoniei ca să nu se facă război cu potrivnicii, a gândit să împace pe Raimond cu papa, drept aceea a trimis Ligați în anul 1213 către Soborul din Lateran, ca să ceară, ca principatul, dacă tatăl va fi judecat nevrednic de iertare, măcar să se dea lui Raimond fiului lui, iar tatăl pentru credința Hristiană, să meargă în urdie împotriva Saracinilor. Însă această socoteală părinții Soborului au lepădat-o, și prin Ligați a înduplecat pe papa Inocențiu, ca să săvârșească ceea ce a promis Ligaților lui Petru al Aragonului, adică să dea principatul lui Raimond fiul, precum se arată în Epistolele lui Inocențiu către craiul Petru, pe acestea le adaogă *Petru monahul în Istoria pentru Baldicești, în capitolul 116.*

4.Pentru acestea în anul 1213 sa făcut lovire între o oaste și alta, a căzut Petru al Aragonului și a fost ucis, și 30.000 de Baldicești au fost omorâți. La Soborul Lateran din anul 1215 papa Inocențiu 3 a afierosit Principatul Tolosan Principelui Simon, pe care iarăși apoi la

luat Raimond fiul. Iar Simon la împresurarea cetății Tolosa, a fost ucis de o piatră aruncată. Iar pentru nemărginita nemilostivire, cu care cete întregi ale Albinisiilor au fost aruncați în foc, nu le era milă nici de femeile cele de bun neam. Căci fiind cucerită cetatea cu război, Raimund de Temi pe femeie cu sora ei și cu fiica fecioară, care nu au primit să tăgăduiască credința lor lea ars, *precum Istorisește Bzoviul Hronica an 1209, Rainaldul în Hronica an 1209 num: 21 și Godefridul al Coloniei în anul 1210.*

Almarih.

5.Almarih Carnotinsiul, care în urmă sa numărat cu clerul Parisului, se vădește că în anul 1208 a semănat felurite rătăciri vătămătoare de minte. Că ucenicii și următorii lui ziceau, precum scrie Bernard Luțemburgicescul în Catalogul ereticilor, că nu ar fi trupul lui Hristos în pâinea ce de pe jertfelnic, ci este la fel ca o pâine obișnuită, și că așa ar fi grăit Dumnezeu prin Ovidie? Precum și în Augustin. Tăgăduia învierea trupurilor, raiul și iadul. Zicea cum că cine are întru sine pe cunoștința lui Dumnezeu, are întru sine și raiul, iar cel ce are întru sine păcat de moarte, ca pe un dinte putred în gura sa, acela are întru sine și iadul. Ei ziceau că este slujire de idoli, a tămâia sfințitele jertfelnice, coloanele Bisericii, icoanele. Multe alte dogme năstrușnice a scornit Almarih care se află în Catalogul care se află în practicele și în însemnările *Soborului Lateran 4 și în Magdemburgiceasca Ekatontaetirida 13 cap: 10 foaia 218.*

Potrivnicii lui Almarih.

6.Afară de alții care au luptat împotriva lui Almarih a fost Petru episcopul Parisului, care împreună cu alți Parizieni dascăli sobornicești au osândit pe Almarih, acesta nu a suferit osândirea lui și a năzuit către papa Romii, pe care judecător nădăjduia că va fi de o socoteală cu el. Iar papa a adevărit socoteala Parizienilor, iar Almarih întorcându-se în Lutetia, și topindu-se de întristare a murit. Iar după moartea lui în anul 1215 ca un eretic vătămat de minte a fost osândit, prin canonul 12 la Soborul adunat de Inocențiu 3 în Lateran, iar din porunca lui Filip craiul Galiei Almarih a fost scos din mormânt și ars împreună cu cărțile de Metafizică ale lui Aristotel, din care se socotea că ereticul a tras oarecare greșeli.

7.Mulți au urmat lui Almarih, între care și mulți din cler, și din monahi, la care cei mulți au fost trași la judecată și arși, și cenușa lor a fost semănată în gunoaie, ca unii ce pe lângă altele sau mai numit și

vrăjitori. În rândul primilor ucenici ai lui Almarih sau numărat și David Dinantiul, care ca eretic se osândește că a zis cum că Dumnezeu ar fi întâia materie, împotriva căruia Inocențiu 3 în Capitol 1 la Soborul Lateran a adevărit, că Dumnezeu la începutul lumii pe amândouă zidirile le-a făcut din nimic, adică pe cea duhovnicească și pe cea trupească.

Ioachim Floricescul Abatele eretic.

8.În Capitolul 2 al Soborului Lateran, în care este citat Almarih ca osândit, a fost încă aruncat și Libelul asupra lui Ioachim Floricescul Abatele, pe care împotriva lui Petru Lombardul Magistrul pentru unimea, adică pentru estimea Treimii l-au scris. Căci Lombardul zicând socotelile sale, că ar fi o estime prea-covârșitoare Tatăl, și Fiul și Sfântul Duh, și că aceasta nu ar fi născătoare, nici născută, nici purcegătoare. Ioachim adevărea cum că Lombardul nu Treime, pe cât pătrime făcea în Dumnezeu, trei fețe adică, și pe estimea aceea, ca a patra adevărand, că nu este nici estime, ceea ce ar fi Tatăl, Fiul, și Duhul Sfânt, nici ființă, nici Ipostas, nici fire precum se citește în zisul canon, și pentru aceasta Inocențiu pe Ioachim ca pe un rătăcit la osândit, și pe Lombardul cu dovezi să sânguit să-l arate nevinovat de vina eresului, pe care Alexandru 3 mai înainte Ioachim (și de Inocențiu n.tr) la fost osândit ca pe un eretic, căci pe Hristos după ceea ce este om, la zis că nu ar fi altceva. Pentru această pricină se află Epistole ale lui Alexandru către Gullielmon Arhiepiscopul Senon, în care poruncește ca învățătura lui Lombardul să fie pusă în nelucrare cu toată luarea aminte, și să nu fie predată la tinerimea din Academia Parisului, și că Hristos atât desăvârșit este Dumnezeu, precum și desăvârșit Om, înființat împreună din suflet și din trup. Însă încât după dogma, după care Ioachim se împotrivesc Lombardului, cum că nu este nici o estime, ceea ce ar fi Tatăl, Fiul, și Duhul Sfânt, înțelegerea lui din care pe care a dat-o împotriva lui, așa se cetește, ca să zică Lombardul că a adevărit că în Treime unimea nu este însușită și estitoare, ci adunătoare și asemănatecă, precum mulți oameni care zic un norod, apoi ar fi luat din *cap: 17 stih 11 de la Ioachim:* „Că să fie una, (credincioșii) precum și noi una suntem.” Cu adevărat aceste eresuri care se dau lui Lombardu și lui Ioachim sunt acest fel, în ce fel în zadar săr osteni cineva a căuta să afle asemenea la toți ereticii vremii acesteia. Deși Onorie 3 zicea că Ioachim să amăgit, iar nu că ar

fi fost eretic, precum se cetește în Epistola cea către episcopul Lucaniei.

CAPITOLUL V.

SOBOARELE CARE SAU FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA

1.În vremea lui Inocențiu 3 sau făcut aceste Soboare în Apus: Londinu, Scoția, Mospelio, și Lateran 4, pe care Latini îl numesc Sobor Lumnice 12.

2.Sobor în Londin din Anglia a fost adunat de Umberto Arhiepiscopul Cantuariei în anul 1200 la care sau dat 14 Canoane pentru îndreptarea învățăturilor Bisericești, în Canonul 2 a fost legiuit ca Euharistia nu în osebite, ci la arătare și cu luare aminte să se dea celui ce o va cere. În Canonul 6 se oprește să nu se prohirisească cineva fără de hotărât titlu.

3.Soborul din Scoția sa adunat pentru această pricină în anul 1201 sau 1203, Ava Eustatie de Flav întorcându-se de la Palestina, propovăduia pretutindeni cuvântul lui Dumnezeu, și cu tot chipul orea a se face cumpărături în zi de Duminică, pe care poruncă pentru a adeveri învățătura sa, zicea că a luat-o prin Epistola care a fost trimisă lui de la Dumnezeu, când se afla în altarul lui Simeon cel din Golgota, pe care basm îl desființează *Rainaldos în Hronica an 1201 număr: 34.* Și sa făcut din aceasta, că cei ce lăsase neguțatoriile în zi de Duminică, și nu lucrau, veneau la divanul împărătesc ca să răspundă pentru călcarea poruncii, și pentru cele vândute în ziua de Duminică.

4.Soborul din Mospelio sa adunat în anul 1215 și a făcut stăpân pe principele Simon Montofortiu peste toate Eparhiile ce au luat de la Baldicești. Au trimis însăși la Roma pe Bernard Arhiepiscopul Evredunului, ca să ceară de la Inocențiu în numele Părinților, ca să adevereze pe Legea Soborului (întru care erau 5 Arhiepiscopi, și 28 Arhiepiscopi) care sa și făcut.

5.Soborul din Lateran 4 sau cum zic Latini Soborul Lumnice 12 adunat de Inocențiu 3 în anul 1215 precum se zicea spre îndreptarea Bisericii în credință și în obiceiuri, și ca prin sfătuire să elibereze

pământul cel Sfânt din robia Saracinilor și a Turcilor. Deci sau adunat la acest Sobor 912 episcopi, și alți Părinți mai mult de 800 erau de față și Patriarhi Latinilor de la Răsărit, și advocații a multor crai, în Sobor au fost propuse 70 de capete, în care învățătura Bisericii lor să se mai întărească, se rânduiește ca eresurile să se șteargă, stăpânirea Arhierilor Romii să se adevereze. În Capitolul 1 pe lângă altele, și dogma prefacerii ființei (adică a pâinii și a vinului, în Trupul și Sângele Domnului) cu graiuri doveditoare așa se adeverește. Trupul adică jertfindu-se, și sângele lui Hristos în Taina Jertfelnicului sub felurile pâinii și a vinului căci cu adevărat se cuprind, prefăcându-se pâinea în Trupul, și vinul în Sânge cu puterea Dumnezeiască. În cap: 3 ori după alții 4, canonul poruncește, că dacă vreun stăpânitor nu ar voi să curățească Eparhia sa de eres, numaidecât să se raporteze la papa Romii, ca să dea acea Eparhie pentru a fi locuită de catolici. În Capitolul 21 dogmatisește că tot credinciosul, ori bărbat ori femeie, este dator ca în fiecare an să mărturisească la Iereu toate păcatele, și să primească cu supunere pocăința ce o va rândui Iereul. Încă trebuie a se ști că aceste capete au fost rânduite de Inocențiu 3, și numai au fost puse înainte la Sobor, de care au fost întărite și adeverate, însă nu toate, ci numai cele ce se cuvin la credință și la mărturisire, precum mărturisește *Godefrid Biterbicescul Hronica Matei Paris, istoricul englez. Citește și pe Platin la Istoria lui Inocențiu 3.*

CAPITOLUL VI.

BĂRBAȚII CEI CE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN FAPTA BUNĂ, ÎN ANII ACEȘTIA.

Nichita Honiatul.

1. Nichita Acominatul, care după patria lui se numea Honiatul, unul din Senatori și Mare Logotet, au alcătuit o carte numită Vistierie a drept slăvitoarei credințe cuprinsă în 27 de cărți, din care primele cinci au fost tipărite în anul 1593 la Genova. Afară de acestea a scris Istoria Autocratorilor Constantinopolului, de la anul 1118 și sa tipărit elinește și latinește în anul 1557 cu însemnări a lui Ieronim Onulfiul.

Ioachim de Calabria

2.Ioachim de Calabria Abate din ceata Benedictinilor din Mănăstirea Florica. Care foarte mâniindu-se pentru mândria papii și pentru iubirea de argint, nu sa lenevit a zice că acum sa născut Antihrist în Roma, contemporan cu el, apoi și că sa suit în scaunul arhieresc. Acesta se socotește că a luat dar prorocesc, și ar fi spus oarecare preziceri pentru 15 arhieriei ai Romii, la care a adaos oarecare tâlcuiri Iosif Scaligirul. Tâlcuirile acestui Ioachim sunt, prorocii: Isaia, Ieremia, și la Apocalipsă împreună și 5 cărți ale Testamentului Vechi și Nou, a fost tipărit la Veneția la anul 1519.

3.Curadul Alihtanul monahul din ordinul premonstratiilor, și Abate al Urspergiceștii Mănăstiri, a scris Hronica începând de la Bilu împăratul Asirienilor, adică de la 200 de ani după potop, până la 1229 d.Hr.

4.Roderihul Ximeniul Arhiepiscopul Tolitului, a alcătuit 9 Cărți cu Istoria Spaniei, de la întâia venire a lui Iraclie în Spania, până la 1243 d.Hr.

5.Pentru Papi, Ava Ioachim alesul între înțelepții cei care au fost în Spania, și viind la meșteșugul vrăjitoresc, îi însemna de mai înainte pe arhieriei cei ce era să fie, cu care chip va veni fiecare din ei la stăpânire fiecare din ei vrea să o silească să o ia. Acesta mai înainte era om prost, și nu știa nicidecum carte, și era portar la o Mănăstire în Italia, dar din întâmplare mergând într-o grădină, unde umblând i sa arătat un om frumos la față, care ținând în mâini un vas, și stând asupra-i a zis, o Ioachim ia și bea din vinul acesta, căci este prea bun, și el luând a băut din destul din vin, și sa săturat, din care sa făcut prea înțelept.

CAPTOLUL VII.

IOAN DUCA BATAȚI ÎMPĂRATUL, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICĂ.

Ioan Duca Batați împăratul grecilor anul 1222.

1.După moartea lui Teodor împăratul grecilor, în Niceia a fost proclamat împărat Ioan Duca Batați, fiind încoronat de Patriarhul Manuil, care era din Didimotihu. Acest împărat fiind îmbogățit cu

firească înțelepciune, și cu buna statornicie a propusurilor (adică a chipurilor oblăduirii), și covârșind cu moralul, prea bine îndrepta și împodobește treburile grecilor, și oștile în puțină vreme lea dat mult spor după măsura fiecăruia, nu lucra mai înainte de sfat, nici se lenea după ce lua sfat, ci la vreme cuviincioasă lucra cele cuviincioase, precum scrie *Grigora Istoria Cartea 2 cap: 1*. Pentru aceasta a făcut și multe și mari corăbii, cu acestea în puțină vreme toate cele din noianul Mării Egee lea luat, și multe cetăți ale Europei de la malurile Mărilor, precum și cele Mpoghino după ce sa încuscrit cu Asan lea luat de sub stăpânirea Latinilor, și din Bulgaria, acesta și împărăteasa sa au zidit Biserici frumoase. Împăratul pe cea de lângă Magnesia în numele Maicii lui Dumnezeu, care se numește Sosandra, și pe cea din interiorul Niceii în numele Sfântului Antonie cel Mare. Iar împărăteasa pe cea din interiorul Mitropoliei Prusei, în numele cinstitului Prorocului, Înainte Mergătorului și Botezătorului Ioan, și nu numai acestea, ci și bolnițe, și case hrănitore de săraci. În sfârșit căzând în boală rea a murit la vârsta de 60 de ani, împărățind 33 de ani, și fiind îngropat în Mănăstirea Sosandrelor, pe care însuși a ctitorit-o, și a lăsat moștenitor împărăției pe fiul său Teodor.

Robert împărat Constantinopolului.

2.În acești ani Bizantia o stăpânea graful Robertos Anisiodoricescul, nepotul lui Eric care cu puțin mai înainte sa săvârșit, și fiul lui Petru celui în Roma de papa încoronat, și pe cale bătut și omorât de Teodor, precum sa zis. După Robert Ighemonia a primit-o Balduin 2 pe care unii îl zic fiu al lui, iar alții frate, iar *Cuspinian în Viețile Caesarilor*, îl numește fiu al lui Robert, căci era încă prea tânăr cu vârsta. Acestui Ioan Caesarul ieșirilor celor către Marea Neagră, ia dat pe fiica sa întru împărțășirea nunții, cu care însoțire putea mult a se statornici treburile Latinilor, dar meșteșugirile boierilor au oprit a se face. Cu Balduin la ocârmuirea împărăției sau adaos și Ioan Principele Vrenii, cel ce era numai cu numele crai al Ierusalimului, care murind, la atâta lipsă de bani a ajuns Balduin, încât plumbul cel luat de pe acoperământul Bisericilor, și ale hanurilor, lea dat spre vânzare, pe Filip fiul său, și multe moaște de sfinți lea dat zălog Venețienilor ca să se împrumute cu bani.

Teodor Anghelos Ighemon Tetaliei.

3.În Tetalia, după Mihail Anghel, a stăpânit Teodor fratele lui, bărbat fără preget, și destoinic a scorni treburi noi, totdeauna iubind

cele mai multe, drept aceea și-a mai crescut stăpânirea mult și multe cetăți dinspre Apus nu demult supuse la Latini, le-au luat înapoi, și a luat și Tesalonicul, întru care și sau uns împărat de Arhiepiscopul Bulgariei de atunci, ca unul ce era de sine și nu era dator a da seama, adică nu era supus la alt scaun. Căci Constantin Mitropolitul Tesalonicului Mesopotamiteanul, împotrivindu-se la acestea, ținând și apărând obiceiurile canonice, a fost trimis în surghiun la pătîmire. Pe care Teodor biruind pe Ioan fiul întâiului Asan, fiind atunci Ighemon al Bulgarilor, l-au prins, și la orbit. Iar Ighemonia Tetaliei, a Etoliei, și a celor dimprejur sa mutat la Mihail fiul cel neadevărat al *I* Reboltariu, adică a lui Mihail Anghel, pe care împăratul Ioan l-a cinstit cu dregătoria de Despot, precum și pe Nichifor fiul lui pentru logodna încuscirii. Vezi pentru acestea la *Grigora Istoria Cuvântul 2 și a lui Gheorghe Acropolitul în Hronica Eghira paragraful 26 foaia 18*.

4.În vremea împăratului Ioan Batați, și a noului Ghermano Patriarhul Constantinopolului, papa Grigore 8, ori 9, a trimis soli la Constantinopol, în vremea ce o stăpâneau Latinii, cu Epistole, și cu tâlcuirea credinței Latinești pe care, făcându-se sobor o au anaskeiasit (adică o a stricat) oarecare nenumit. Care se află în *Tomul Dragostei foia 36* începând așa: „Tatăl este etc.” și împotriva zicere a pravoslavnicilor.

Episcopul Târnovului Avtonom.

5.În anii acestui împărat Ioan, venind Asan ighemonul Bulgarilor cu femeia și cu fiica sa în Caliuoli, și de acolo în Lampsac, și făcându-se nunta tânărului Teodor Lascar fiului lui Ioan, supus Arhiepiscopului întâii Iustinianii, pentru vechea a neamului de acolo rudenie, după *Grigora Istoria Cuvântul 2, cap: 3 paragraf 3 ori după Acropolitul cap: 33* supus Patriarhului Constantinopolului, a dobândit autonomie veșnică, cu Leguire sobornicească și împărătească, fiind atunci Patriarh Ghermano, însă cu cererea și sub presiunea Bulgarilor.

Patriarhii Constantinopolului.

6.Patriarhi ai Constantinopolului în anii acestui Autocrator Ioan Batați, după Mihail filosoful sa făcut patriarh în Niceia Ghermano 2 monah și înțelept bărbat, carele și împodobit viața cu fapta bună cu cuvântul fiind patriarh 17 ani și 6 luni, sa mutat la cele veșnice, și sa făcut Metodie Ighemonul, și după 3 luni a murit, și iarăși sa făcut

Manuil filosoful sa făcut a 2 oară Patriarh. Deci murind și acesta mai înainte de împăratul, a rămas Biserica văduvă de patriarh, apoi sa făcut Grigore 5, 6, 7, 8, 9, etc⁴.

7.Deci peste toate cetățile, și peste cele din Europa, și peste cele din Elespont ce erau sub stăpânirea Latinilor făcându-se stăpân Ioan Batați, atât a silit pe Balduin 2 împăratul Latinilor, din Constantinopol, încât a fugit în Italia, cerând oarecare ajutor de la papa, și de la crai, pentru care pricină și sa vestit Sobor în Lugdun. Acestea așa fiind, unirea Bisericilor sau pus înainte, care prea o iubea împăratul elinilor Ioan Duca, socotind în acest chip va câștiga iubirea lui papa Grigore 9, și a Ighemonilor din Italia, pe care zavistia și îndemnurile lui Balduin iau ridicat împotriva lui. Iubitor de unirea Bisericilor era și episcopul Romii, mai întâi adică să pună pe Patriarhul Constantinopolului, care lucru procatohii săi nu l-au putut isprăvi, și al doilea sa să împace pe greci și pe Latini, și să izgonească urâciunea dintre dânșii, care sa aprins pentru luarea Constantinopolului.

Voroavă în Niceia între Elini și Latini.

8.Papa Grigore 9 a trimis Ligați în Constantinopol care atunci era stăpânit de Latini pentru discutarea osebirilor, și sa făcut Sobor în Bitania, față fiind împăratul Ioan Batați, toate pricinile cele între Latini și elini pentru credință, au fost pentru două: **1.** Purcederea Duhului Sfânt, și **2.** Pentru azime (adică pâinea nedospită la slujirea Sfintei Liturghii. Deci făcându-se voroavă între Latini, primii fiind doi Dominicani fratori, și doi franciscani, și între elini peste care era începător Ghermano Patriahul, având în ajutor pe arhieriei cei din jurul său, și aceasta sa întins numai în gâlceavă de cuvinte, împăratul înțelept fiind, hotărâtor a zis, să aibă Latinii azimele, iar adăogirea cea din Simbol să o ridice. Iar Latinii zicând, că nici o iotă vor să strămute, ci au cerut și cele ce au fost scrise împotriva lor să se dea focului, foarte mâhnindu-se și împăratul și Patriarhul, împăratul prin lucruri iar patriarhul prin cuvinte îi depărta pe ei. Iar pricina adunării și a vorovirii acesteia sa făcut Ghermano Patriahul, care văzând pe Latini că în Constantinopol în Siria și în Ostroave, mai mult decât idolatrii silniceau pe pravoslavnici să creadă asemenea cu Roma, a trimis o Epistolă către papa Grigore 9, care cuprinde cum că Latinii

---

⁴ Pe care Grigore îi înțelege aici nu știu, căci după Manuil a văduvit Biserica mai 4 ani, și apoi sa făcut Arsenie monahul, precum vei vedea mai jos la cap: 12 și 6.

sunt adevărați shismatici (adică dezbinatici) și că sunt vinovați anatemei celei de la Galateni la Apostolul Pavel⁵. Că Latinii din Cipru atâta silniceau pe Hristianii localnici să se lepede de dreapta învățătură cea părintească și să primească de nou croita învățătură a credinței latinilor, încât cei ce nu voiau, se arătau mucenici, încă și pe Etiopienii Răsăriteni, pe criveceștii Sirienii, pe Iviri, pe Abasgi, pe Alani, pe Goți, Hazari, Ruși, și Bulgari etc, îi silea să se supună Bisericii Apusene. Deci Grigore a trimis pe Ugon și pe Petru din fratria Cercirienilor, iar pe Alonie și pe Radulfu din ceata celor ce se numeau frați, ca să vorovească și să se întrebe cu Răsăritenii. Întru această vorovire Vlemidul, au stătut împotriva minciunii și s-au luptat pentru adevăr.

9. Sa pus în discuție unirea Bisericilor în anul 1147. Arhierind în Roma Inocențiu 4 împreună cu lucrarea Ligatului de Răsărit Franciscanului Lavrentie și a Mariei fiica lui Teodor Lascar care atunci stăpânea care era femeia lui Bela 4 craiul de Ungaria. Deci în anul 1254 Ioan împăratul a trimis ca soli pe Mitropoliții Andronic al Sardelor, și pe Gheorghe al Cizicului către episcopul de Roma zicând prin ei, că îi este cu puțință, a se lăsa protiile sale, păzindu-se însă sobornicește hotarele cele unite cu Dumnezeuiasca Scriptură, și după urmare cerea: **1.** mai întâi adică pe scaunul Constantinopolului scaunul romano-elen împărății să fie. **2.** Adevăratul ei Patriarh să fie cu toate protiile sale, depărtându-se de acolo Patriarhul Latinilor, și **3.** Lui Balduin să nu i se dea vreun ajutor. Căroră lea răspuns papa Romii, că Sobor Lumnice se va rânduie pentru acestea. Citește pe *Pahgmeni? Cartea 5 cap: 12.*

Batie hanul tătarilor stăpânește Kievul.

10. În anul 1240 păgânul Batie Ighemonul tătarilor, ajungând în Rusia cumplit o a biruit, și stăpânind cetatea Kievul și risipind din temelie, pe Sfințitele Biserici cele de acolo lea aruncat.

Mamelucii stăpânesc Egiptul.

11. În anii aceștia Mamelucii au înconjurat Egiptul l-au stăpânit. Aceștia viețuiau fără a se însoți cu femei, și în ceata lor nu luau decât pe apostaiți (lepădați) Hristiani, ori pe cei ce se născuseră din Hristiani. Ighemonia lor după 300 de ani a stricat-o Selim sultanul Turcilor.

Iacobitenii ereticii din Răsărit.

---

⁵ Dar chiar dacă noi sau înger din cer v-ar propovădui altceva decât ceea ce v-am binevestit noi, să fie anatema. Galateni 1:8.

12. La Răsărit în acești ani încă se păzeau feluri de eresuri precum: Iacobiteni, Nestorienii, Maroniteni, și ale altora oarecare, (pentru aceștia se va zice mai pe larg în Tomul 4, al acestei Istории Bisericești). Patriarhul Iacobitenilor, adică al Eutihienilor și mulți episcopi adunându-se în Ierusalim, au vorovit întrebându-se și răspunzând pentru credință cu fratorii din ordinul predicatorilor, la care au dat mărturisirea credinței lor unită cu a Bisericii Romane, scrise cu litere haldeiești și arabe, precum istorisesc Latinii, și lăsând eresurile lor cele mai dinainte, au urât să păzească ascultare supusă Bisericii Romii, care lucru de este așa nu se adeverează. Că sau supus însă papii toată acea adunare a Iacobitenilor care viețuiau în Midia, Persia, și Armenia sub jugul tătarilor nu se vede, de unde să fi venit, și nici de latini nu se crede. Godefridus la Coloniei povestește în Hronica an 1287 că Iafelin apărătorul tuturor Nestorienilor celor care erau semănați în împărăția prezbiterului Ioan, celui ce avea locuință împărătească în Tenduk, și în țările dimprejur săr fi supus stăpânirii papii. Maroniții (fiind porecliți așa de la Maro Monotelitul) acum întâi a trecut în oștile papii, și de aici înainte sau numit pe sine Maroniți, precum ziceau sub sfântul Ava Maron. Patriarhul acestor Maroniți în Soborul Lateran 2 din vremea lui Grigore 3, sa unit mai mult cu Latinii și a învățat dogmele lor, a lăsat eresul lor, și ia sfătuit și pe ceilalți să facă aceasta, precum se scrie în practicele acestui Sobor. Cu toate acestea Maroniții încă erau între următorii lui Mahomet și între Hristiani.

Starea Latinilor în Palestina.

13.În Palestina Ioan Principele Vrennii, a luptat vitejește, și a silit pe Curradin fiul Sultanului Safadin, să facă învoieli de pace împotriva lui Pelaghie Ligatul lui papa, acesta gândea alte oarecare, și a tulburat toată pacea. ***Frederih 2 împărat al Ierusalimului.*** Apoi Frederih 2 deși papa Grigore a oprit să a-l ajuta cineva, a silit pe Sultan săi dea Ierusalimul, și după ce sa făcut pace de 10 ani, sa încoronat împărat al Ierusalimului. Iar cealaltă oaste a Cruciaților ce era supusă lui Teobald împăratul Navariei cu Almarih Principele Montisfortii și cu Eric Ighemonul de Bari și al Campaniei, cu privire la Siria nu au făcut nimic vrednic de pomenit. În sfârșit Ludovic 9 craiul Galiei au apucat sfințita ecstratie, care împreună cu doi frați ai lui sa bătut cu Saracinii, a fost luat rob, apoi sa liberat din robie, cu

străji au întărit Caesareia, cetatea Iope și Sidon, și în veacul 6 al ecstratiei, sa dus la împărăția sa.

Pentru Tătari.

14. Pe lângă acestea să zicem puține și pentru Tătari sau tartari, a căroră Autocratoria a crescut foarte întru acești ani. Gingis Hanul în anul 1187 a fost ales de tătari Ighemon al lor, împărăția cea prea desfătăată a lui Ioan Prezbiterul, care îi avea supuși pe Tătari, ridicându-se hanul a supus-o lui, și a crescut foarte, care la anul 1228 d.Hr., a împărțit-o la patru fii ai săi, din care fiecare Ighemonie ei au crescut-o. ***Supunerea Chinei.*** Și a supus hanul și China în anul 1278. Însă năvălind tătarii și asupra Europei, îndată au prădat Polonia, Ungaria, și Silezia, pe care în sfârșit Eric și Curadu fii lui Frederihu 2 i-au gonit. Iar dintre ceilalți din neamul acestui Han al 4-lea Autocrator al Tătarilor sa arătat Maggo Han, care împreună cu fratele său Alla, ori Ielloi pe la anul 1270 au primit credința în Hristos, și pentru credință sau luptat cu Saracinii. Încă zic că Allan a închipuit pe steagul său icoana cu Hristos răstignit. Însă este multă neunire între Istoricii pentru această convertire fiind între ei contrazicere unii numind pe Maggo alții pentru Alla. Aceasta însă este fără îndoială că mulți din tătari sau făcut Hristiani, însă așa încât cei mai mulți la Mahomet, ori la idolo-slujire sau adaos, alții aveau ca pe un mare proroc pe Sagomorbar Han, de unde și sau numit Samogbarii. Acela când rânduia petrecerea tătarilor, zic că pe lângă altele ar fi lăsat și dogmă, ca toți moștenitorii lui Gingis Han, să jure că vor porunci Tătarilor să nu gonească pe Hristiani, nici pe cei care viețuiesc în Stăpânirea lor să nu-i însărcineze cu biruri mai grele. Vezi pentru ei pe Ava Silvestru Stadicescul Hronica anul 1240 și ceva, marele Cneaz Dimitrie a făcut război cu Mamae Hanul Tătarilor, și au fost biruit Hanul cu desăvârșire.

Creșterea Hristianismului în Africa.

15.În Africa Hristianii au luat oarecare creștere în anii aceștia. Că Ludovic 9 prădând Cartagena, Carol craiul Siciliei a supus Tunezul. În sfârșit sau făcut tratative între ei în acest fel tocmindu-se, ca după ce vor libera pe cei robiți din ambele părți, Ighemonul barbarilor să plătească bir lui Carol, și să lase în Africa liber a fi propovăduit Hristianismul. Ava Stadicescul zice că, Frederih 2 era prihănit și pentru aceasta în cartea cea pentru necuminecația lui dată de Papa Grigore 9 că pe nepotul Ighemonului Tunetului ce venea la

Roma, la prins ca să se boteze. Din care încă se vede că Ighemonii Saracinilor celor din Africa se află blânzi către credința Hristianilor.

CAPITOLUL VIII.

FREDERIH 2 CRAIUL ALAMANILOR, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA APUSEANĂ.

Frederih 2 Autocrator al Apusului anul 1218.

1.Frederih 2 a primit sceptrul Autocratoriei Apusului în anul 1218, fiind încoronat de papa Onorie 3, căruia de voia lui ia dăruit multe sate și țărini în Italia, precum mărturisește Ava Urspergicesul în Istoria lui la foaia 333. Însă nu după multă vreme Autocratorul la câștigat de dușman pe papa, precum însuși zice jeluindu-se, că scaunul de la Roma îi apără pe vrăjmașii cei de obște. Lui Onorie ia urmat Grigore 9 care pentru pricini de nimic și mincinoase (după Ava Urspergicescul la foaia 337) a afurisit pe Autocrator, prihănindu-l că la Cruciada pe care a făgăduit să o facă în Palestina, încă nu o pornise, deși Autocratorul adeverea că din pricină de boală trupească a fost împiedicat a o porni. Și cu toate cuprinsurile sa sânguit papa ca să-l trimită, ca lipsind el, să aibă mai mare voie a stăpâni cele din Italia. Era și în Roma o casă prea strălucită din strămoși aparținând Fraggipanilor, pe care Frederih atâta o făcuse a sa, încât papa iarăși afurisindu-l pe acela (adică pe nobilul cu casa), nu fără ocară și necinste la izgonit din cetate.

2.Însă cu îngrozirile și înfricoșările de la papa obosind Frederih a făcut Cruciadă la Palestina, unde el se nevoia cu potrivnici vicleni, precum istorisește *Platinas*, Grigore răpind Apulia, prin Rainaldu Eparhul lui Frederih din Sicilia, pricinuind întâi că vânzările Pikentinești țărini sar fi luat de la scaunul Romii, și că aceasta au stătit pricina gâlcevirii. Dar papa ca mai cu îndemânare să supună Eparhiile Autocratorului, au semănat vestea că a murit Autocratorul, și pe ostașii Germani, asemenea și pe oarecare Gali, ca să nu arate ei acea mincinoasă veste, i-au rânduit să se întoarcă, și pretutindenii sau făcut tulburări, până ce Frederih cu puteri sau întors în Apulia.

3.Platinas deși descrie aceste gâlceviri între pontifi (papi) și între Caesari, se vede că vorovește mai mult în favoarea pontifilor decât întru a Caesarilor, însă despre Grigore 9 mărturisește, că Frederih a stat iubitor de pace, și că pentru aceasta a plătit 120 de unghii de galbeni papii, ca să fie dezlegat de anatemă. Ci papa și-a păzit neschimbată socoteala, în vremea Cinei cei de Taină, după ce (după obicei) s-au stins lumânările înaintea sa, la propovăduit pe Frederih neîmpărtășit. Închipuirea acestei neîmpărtășiri o descrie Granțiu, în care a arătat multe pricini ale anatemei. Iar Autocratorul unindu-se cu ceilalți vrăjmași ai papii din Italia, cu Lombarzii, și pe adepții papii din Mediolan ia domolit, și pe Venețieni ia supus. Deci papa ca să oprească pe Frederih feluri de mecanisme a meșteșugit. Că luptând Frederih în Palestina, papa prin scrisori a îndemnat pe Hristianii ce se ostășeau în Răsărit, să se ridice împotriva lui Frederih, poruncind să se păzească de vrăjmășirile lui, și totdeauna meșteșugea ceva nou spre vătămarea lui, precum mărturisește Platinas. Încă și pe Sultanul Saracinilor îl silea ca să lovească fără veste pe Frederih, la râul Iordanului unde se lupta cu potrivnicii, care scrisori prin purtarea de grijă a Sultanului au venit în mâna lui Frederih. Deci întorcându-se iarăși Frederih din Palestina, iarăși papa îl afurisește și îl desparte de adunarea credincioșilor. Și au voit ca să fie publicată această afurisanie în toate împărățiile, însă numai în Anglia, Galia și Dania a fost publicată, căci Germanii ca să nu fie siliți să urmeze ceia ce cuprindea el, au rugat pe papa de l-au oprit. Apoi Romanii (care erau hotărâți să se predea Autocratorului) ca nu cumva să se facă acest lucru, au poruncit papa să se aducă cinstitele capete ale Apostolilor prin cetate pentru Litanie, și îi silea pe aceia ca și cu glas rugător să se roage spre ajutorul lui.

4.De aici pe Cruciații ce aveau să propovăduiască iertare de păcate, și Cruci cu oarecare chip nou ia trimis împotriva Cezarului, ca împotriva unui necredincios. Iar Frederih întâmpinând oastea Cruciaților ia învins, pe unii din cei robiți la piept ia înțepat asemenea în chipul Crucii și ia bortit cu întreită rană, iar altora capetele adică fruntea așa în patru părți îi cresta, ca rana să arate în semnul Crucii. Iar clericilor ridicându-le cununa cea de pe creștet, cu fier aprins semnul Crucii l-au închipuit. Atunci papa Grigore sa sârguit cu tot sufletul să înduplece pe Eric fiul Caesarului ca să se ridice împotriva tatălui său, și nu a putut cu alt chip a-l înstrăina de tatăl său, decât cu mincinoase

bârfiri, și cu toate cleветirile, și mai ales a lipit de Frederih că este ateu. Iar Eric căutând să ridice apostasie împotriva tatălui său, sa prins împreună cu Lombarzii, și a fost trimis de tatăl său din Germania în Apulia, ca să fie păzit, precum mărturisește monahul Paduaneanul în Hronica Cartea 1 an 1132. Pe lângă acestea papa prin Ligați au îndemnat pe Robert fratele lui Ludovic craiul Fraggilor să ridice Autocratoria de la Frederih. Dar întorcându-se Ligații i-au adus răspuns plin de batjocură, și de ocară. Iar pentru câtimea banilor ce au cheltuit în războiul cel împotriva lui Frederih, arată cu amănuntul Matei Paris la anii lui Ioan, la leat 1215. Pe lângă acestea, acesta a fost primul care a rânduit ca în ceasuri hotărâte, dându-se semn din clopot, să se închine cu toții și să se roage pentru pacea Bisericească, pe care cu toate că el a tulburat-o, dar oamenii să o cheme, precum se arată întru cele vrednice de pomenire a clor adaose la Istoria Urspergicescului. Deci acestea au fost mecanismele lui papa Grigore 9 care deopotrivă se adeverește de Istorici, care deși cele mai multe nu au fost asemenea, și potrivite cu cele îndrăznite de Grigore 7 însă ar fi făcut și mai mari decât acelea de nu l-ar fi răpit moartea.

5.Pe Grigore la moștenit Celestin, și după acesta Inocențiu 4 acesta a ridicat noi tulburări împotriva lui Frederih, care nădăjduia că au scăpat de un prea rău vrăjmaș, de Grigore. Că a fost chemat Autocratorul la Soborul cel din Lugdun ca să răspundă pentru câte a făcut mai înainte. Deci a ieșit hotărâre papală, Taddeos Suisanul solul Autocratorului, sa rugat să i se dea lui Frederih vreme pentru călătorie, dar neajungând îndată Frederih, papa Inocențiu la propovăduit că este nevrednic de Autocratorie, și străin de împărtășirea Hristianilor și la dat anatema. Iar Autocratorul cu toate că întru nimica socotea anatema lui, însă știa cât de mult influența și se socotește, la Ighemoni, și la Austriacească mireasă sau făgăduit papii veșnic război să pornească împotriva necredincioșilor din Palestina, de-l va dezlega pe el de anatema, iar pe Eric fiul său să-l așeze în locul său. Ci toate sau făcut zadarnice. Căci Inocențiu a trimis în Germania pretutindenii Ligați îndemnând pe Principii de acolo să aleagă alt Caesar. Alegând dar ei pe Eric Lantgraiul Asiei, și acesta murind, Gullielmul Principele Olandei atâta se împotrivea atât lui Frederih cât și lui Curradu. **Moartea lui Frederih.** În sfârșit a murit și Frederih în anul 32 al stăpânirii sale, începând numărătoarea de la 1210 de când a fost ales

Autocrator, în anul 39 al Monarhiei sale, adică în anul 1250 d.Hr. în 12 Decembrie.

6. Acesta este Frederih acela ce de obște i se zice ateu (fără Dumnezeu), care pe Moise, pe Hristos și pe Mohamed, cei trei mai aleși amăgitori îi socotea, că au amăgit neamul oamenilor, Moise pe evrei, iar Hristos pe Hristiani, și Mohamed pe Mahomedani. Deci zicea de sar unii principii cu el, și sar împărtăși cu rânduielele sale, sar rândui un chip de viață și de cuvinte cu mult mai bun, precum mulți Istorici adeverează, adică Parizianul Matei, Lipsianul, etc. De nu ar zice cineva că aceasta este clevetire împotriva lui Frederih de la papa Grigore 9 și Inocențiu 4.

7. După moartea lui Frederih 2 se pune obștește între împărăție, până la anul 1273 în care an Rudolf au luat sceptrurile, ia alții zic să fi fost mijlocit ani mai puțini, și alții cum că nu ar fi fost deloc Autocratorie. Curadul fiul lui Frederih petrecând în Germania, ca un crai al Romanilor a biruit pe oastea lui Gulielmu Principele Olandei, pe care la omorât cu otravă Mafredul fiul vitreg al lui Frederih în anul 1254. Gulielmul a demisionat din tronul împărătesc mai înainte de a muri Curadu, la moartea lui Curadu Episcopul Coloniei și Principele Ludovic Palatinul, defăimând pe strănepoții lui Frederih prin sfatul papei, la chemat la dregătoria Autocratoriei pe Rihard principele Cordubei și frate cu Eric 3. Craiul Angliei la chemat la Autocratorie, pe care apoi principii Germaniei i-au lăsat. Iar în anul 1257 au pomăzuit Autocrator pe Alfonso 10 craiul Spaniei uns fiind de Arhiepiscopii Moguntiei, și al Triberilor și Brandeburgicescul Markezu, care Alfonso fugea de Autocratorie, până ce Rudolf Asbugicescul Principe a fost pomăzuit Autocrator în anul 1273.

8. Italia se afla foarte rău în anii aceștia, căci cetățile sau dezbinat osebindu-se în două, anume Gibelinii și Giilfeni partizanii papii. Însă Ezelinul bărbat roman puternic prieten al lui Frederih multe trude au pricinuit Giilfenilor. Cu Ezelinu sau unit Albericescul Markezu fratele său, și Ubertul Palabicinsiul Markezu, vrăjmași tari potrivnici ai papii. În Roma tulburare mare au pricinuit Aniba Senatorul Roman, care era de neam Anibicesc, acesta cu mulți clerici cu vitejie se împotriva tiraniei papii. Pe lângă acestea atâția oameni au murit de ciumă, încât din **10** abia a rămas **1** viu. În sfârșit prea cumplite porniri sau făcut întru împărăția Sicliei, pe care o stăpânea Mafredul neadevăratul fiu al lui Frederih. Că asupra acestuia papa Urban 4 a chemat din Gali pe

Carol Principele Probiggiei și al Andegagiei, ca să ia împărăția Siciliei, care în vremea lui Clement 4 lovind pe Sicilia, cu război a pierdut pe Mafredu, cu această tocmeală sa încoronat crai, ca pe an să plătească în nume de feudă 40.000 de galbeni scaunului Romii, și nici să primească cândva Autocratoria Romană, de i sar da de sineș. Pentru aceasta Curadinu nepotul de fiu al lui Frederih cu Agstriacescul (unealtă ascuțită) sau cioplit și sau hăcuit. Multe pentru cele tulburări din Italia se află la Paduano monahul în Hronica Cartea 1, 2 și 3, și la Platinas în Istoria Papilor, la Eric Steron, la Pavel Emiliul, etc.

Papii Romii.

9.Arhieriei Romii în anii aceștia au stătut Onorie 3, Grigore 9, Celestin 4, Inocențiu 4, Alexandru 4, Urban 4, și Clement 4.

Papa Onorie 3.

10. Onorie 3 a încoronat 2 Autocratori, pe Petru Antisiodoricescul, care petrecea în Constantinopol, și pe Frederih 2 pe care după puțin la despărțit de adunarea credincioșilor. A oprit a se ceti legea politică în Academia Parisului, ca să mai lipească mai multă autoritate la dreptul canonic, precum mărturisește Valeul. Însăși aceasta o zice Ghenebardul și pentru Grigore 9. Căci fiecare din ei pe Legea stăpânirii politicii o defăima. Acest Onorie au rânduit ca și cu genunchii plecați să aducă înainte slujba la Sfințita Jertfă, și spre adeverirea cuvântului, au dat și dovadă, că oarecând în Eparhia Tolisan, un oarecare dobitoc a îngenuncheat înaintea Tainei. Iar pentru prigoana pornită de Onorie împotriva Albiginisilor, se va zice mai jos.

Papa Grigore 9.

11. Grigore 9 cel ce l-a moștenit pe Onorie, din câte a făcut împotriva lui Frederih, precum am zis mai sus, se arăta atât de fudul și de mândru, încât abia la genunchii lui tăvălindu-se Autocratorul și cu buzele săruta picioarele papii ca să fie iertat, nicidecum nu a primit să uite vrăjmășia. Fiecare poate lesne să înțeleagă forăirea (mândria cea fără măsură) ale acestui Grigore, din cele ce *Urspergicescul la anul 1248 foaia 339* zice: „Cine drept socotind faptele cele de acest fel, nu ar plânge cu amar și nu ar da anatema, care se arată a fi oarecare cunoștință a unei Biserici ce cade cu desăvârșire?„

Celestin 4.

12. Urmează papa Celestin 4 care în a 18-zi a arhieriei sale a murit. Acesta murind, sa odihnit scaunul papilor 21 Luni. Că cei din Roma nu voiau să aleagă papă, mai înainte de a slobozi Frederih pe

Cardinali, pe care ia închis când voiau ei să meargă la Soborul Lateran vestit de Grigore 9.

Inocențiu 4, papă. Deci fiind aceștia liberați a fost prohirisit Inocențiu 4, întâi fiind prieten, iar apoi vrăjmaș mult luptător împotriva lui Frederih, care sa prins fățiș că voia să uneltească moartea lui, precum mărturisește *Petru de Bineis în Hronica Cartea 4 an 1240 foaia 641.*

Rânduielele acestui papă pentru Cardinali.

Acest papă a fost cel dintâi care a rânduit pe Cardinali. Căci mai înainte nu se numeau Cardinali, ci parohi arhicești (stăpânești) ai Bisericilor din Roma. Iar el a poruncit să se numească Cardinali și să încalice și să întrebuinteze umbrele roșii. Că în anul 1245 prohirisind el Cardinali în Lumnicul 12 (precum zic ei) Sobor din Lugdun, au dat lor ca semn de recunoaștere umbrele roșii ca să fie cunoscuți tuturor, cum că aceștia capul lor sunt datori, fiind neapărată trebuință pentru păzirea slobozeniei Bisericești, să-l aducă la sabie mai ales la vremea aceia când sa făcut atâtea gâlcevi între papa și Frederih 2 precum arată *Onufrie Panuiniul*, măcar că în Soborniceștile lucrări nici o pomenire se face de una ca aceasta.

Alexandru 4 papa.

13. Alexandru 4 a urmat cu amănuntul procatohului său. **Urban 4 papă.** Urban 4 sa născut în loc smerit, din tată cizmar cârpaci, mai întâi fiind Patriarh în Ierusalim. Acesta a rânduit praznicul Trupului lui Hristos (Colpus Dominus) să se prăznuiască în Joia Cincizecimii, din această pricină: Căci se zicea că la Bulanii sar fi tâmplat în Urbebetano, un preot făcând Ierurgia și îndoindu-se pentru prefacerea ființei pâinii și a vinului, să fi văzut că din Ostia ce ținea în mâinile sale a curs adevărat sânge, și că ia udat tot stiharul preoțesc. Pentru care lucru nu numai că a publicat Urban în scris, și a arătat norodului, ci și în Urberbatanii a zidit Biserică, în anul 1208 pentru pomenirea lucrului ce sa făcut, cu multe minuni care era atâta de frumoasă încât nu se putea compara cu alta din acea vreme precum consemnează Onufrie.

Clement 4 papă.

14. A luat scaunul Clement 4, care mai înainte de a fi Arhiereu a avut femeie, a fost tată a două fiice și unui fiu. Mai cu îmbielșugare decât cei dinainte el da bani rudelor sale. Slava lui, pe care o vestesc în fapte bune Platin și Onufrie, fără îndoială că sa stins pentru

nemilostiva hotărâre, împotriva lui Curadin și a lui Frederih pe care o a slobozit cu gura sa ca un tiran nemilostiv.

15.În anii acestor Episcopi ai Romii, Teologia sholastică și-a întins adânci rădăcini în Apus, a luat adevărată temelie, adăogându-se încă filosofia peripatetică pentru tâlcuirea Teologiei, care în zilele lui Lombardu nu era. Căci Frederih 2 fiind procopsit iubitor de învățatură, și iscusit în limbile, Latină, Elină, Saracină, și a Galilor, *precum mărturisește Cuspinian la viața lui Frederih 2*, a purtat grijă cu sârguință pentru scrierile filosofilor cele aduse de la Răsărit în Europa, după întoarcerea oștilor din Palestina, mai ales din ale lui Aristotel, ca să fie tălmăcit din limba elenă, și arabă, în cea Latină. Că era întru ele oarecare arabe, că și scriitorii eleni mai toți fiind tălmăciți în limba arabă, acum se tălmăcea din arabă în Latină. Iar cu încetul sa mai căutat izvoarele filosofilor elini, în vremea în care Latinii țineau Constantinopolul prădând. Deci acest cuvânt mai mult și mai cu descoperire și cu bună rânduială cărțile lui Galin și Aukena, a lui Agerou, a lui Ptolomeu, și a lui Euclid, mai ales ale lui Aristotel cu purtarea de grijă a lui Frederih 2, precum sa zis, au fost tălmăcite în Latină. Deci din punerile înainte ale lui Aristotel și acelorlalți filosofi, cei ce se zăboveau întru acestea le-au amestecat în Teologie, și de multe ori așa au băgat pe acestea în Teologie, încât se nasc mulțime de întrebări. Căci ei pe adevărul Teologiei în Filosofie nu îl înțelegeau, ci pe toate le trăgea la cele plăcute Bisericii Romane, și multe fără folos și fără nevoie se vorovea între dânșii pentru îngeri, pentru Sfânta Treime, pentru plata faptelor bune, pentru prefacerea ființei, etc. Dar când prisosița credinței Hristianilor (precum zice Grigore Teologul) iar de când cu sofisticata limbuție ca o boală cumplită și rea, sa băgat în Biserica lui Dumnezeu și bârfirea sa socotit a fi procopseală, s-au abătut din calea cea dreaptă. Căci firea tainelor are trebuință de credință și nu de iscodire. Și în sfârșit pe singura filosofia peripatetică, au părăsit celelalte procopseli, de care aveau ei trebuință, au legiuit să le unească cu înțelegerile cele de acest fel, și pe la scaune să stăpânească, și au prefăcut o nouă metodă a Teologiei, cu desăvârșire lăsând în părăsire vechea metodă, precum nu se cădea.

Rănila Sfântului Francisc.

16.În acești ani în Biserica Apuseană au legiuit rănila Sfântului Francisc, și Rozariul lui Dominic. Și pentru rănila lui Francisc așa povestesc: „Francis sa dus la Muntele Aluerilor. În timp ce se ruga el

Arhanghelului Mihail i sa arătat un duh Serafimicesc purtând sub aripi un chip de om răstignit pe Cruce, de unde sa întâmplat că acele răni s-au imprimat pe Francisc, și cu lovituri până la sânge. Precum oarecând s-au închipuit în mâinile, în picioarele, și în coasta lui Hristos cel răstignit, și că aceste răni ar fi rămas pe Francisc până la săvârșirea lui.” De aici sa crezut că poartă chipul lui Hristos, și aceasta a fost adeverit de episcopii Romii, și cine nu le da la acestea credință, sa dat lege să fie socotit eretic. O de nebunia și de bârfirea lor! Iar rozariul lui Dominic adică este Psaltirea fericitei Fecioare, întru care heretisirea Arhanghelului se repetă de 150 de ori, după numărul Psalmilor lui David, cu a căruia folos zic Latinii că s-au făcut adesea arătări, eresurile să slăbească etc. Vai iarăși de deșertăciunea lor!

Starea Spaniei.

17.În Spania Ferdinand 3 craiul Legheonului și al Castiliei, care sa numit Santos, adică Sfânt, cu bună norocire a luptat împotriva Saracinilor, și pe lângă altele au supus și pe însuși Valencia, Platin zice că și pe Maiorca, unul din Ostroavele balneare?? le-au supus Ferdinand, care ispravă alții o dau lui Iacob împăratul Aragonilor. Pretutendeni în Spania Saracinii au fost siliți de Hristiani ori să fugă, ori să primească credința Hristiană, după istoricul Ioan Mariana în Istoria Spaniei Cartea 12 cap: 15. Asemenea în acești ani. Asemenea în acești ani se aflau în Spania mulțime de Iudei, încât după Hronicile evreilor numai în cetatea Tolitul se aflau 22.000 de Iudei. Deci a fost trimis oarecare din Ierokirgicii fratori, ca să propovăduiască Iudeilor credința cea în Hristos, la care nu puțin ajuta făcându-le har craii Spaniei. În vremea aceasta se politicea mai mult învățătura de carte evreiască și Hristiană. Ferdinand spre iscusirea epistimilor⁶, a rânduit Academia Salamanticească, apoi Alfonso 10 numai cu puțină purtare de grijă zăbovea întru învățături, fiind un vestit scriitor al epocii Alfonsilor, care începe de la anul 1252 fiindcă Alfonsul chema în împărăția sa pe toți Matematicii cei mai vestiți, și cu silința lor a alcătuit pe cele numite de el Canoanele Astronomiei Alfonsina (adică Canoane Alfonsinecești) care ca să se îndeplinească a cheltuit 400.000 de ducați, precum zice Tihon al Branii.

Starea Galiei.

---

⁶ Teologiei simbolice n.tr.

18.În Galia după Filip a luat împărăția fiul său Ludovic 8 care încă viu fiind tatăl său, împreună cu Almericu fiul lui Simon Montfortul a dus război Cruciat împotriva Baldiceștilor iar dacă a murit Raimond bătrânul în anul 1221 a gătit mai mare război împotriva lui Raimond cel tânăr Principele Toscanei, care luase moștenirea părintească cu armele. Că papa Onorie 3 a înduplecat pe Ludovic prin scrisori și prin soli să ia asupra lui semnul Crucii, mulți încă și din Episcopi, și din norodnici au cusut semnul Crucii mai mult de frica (*precum zice Matei Parisianul*) craiului Francilor, ori pentru filotimia Ligatului, ce a fost trimis ca să propovăduiască Crucea, aceasta lucrând ei din convingere pentru dreptate și din constrângere. Căci rău lucru socoteau cei mulți că era a face un rău unui credincios Hristian. Deci Augeinilor a fost împresurată de un mare număr de oști și cotropită cu vicleșugul Ligaților, apoi fiind robită și Toulouse, sa făcut feluri de meșteșuguri prin Soboare, și prin școlile legilor, mult sau nevoit ca în ce chip să se ia și să se rupă cetele Baldiceștilor. Prin urmare au ajuns Baldiceștii să-și caute locuri dosnice și unghere ascunse. În sfârșit însuși Raimond sa supus Arhiereului de Paris, a luat pentru toată viața sa Comitatul Toulouse, iar cealaltă parte a stăpânirii sale, pe cea la Răsărit de Toulouse, a dat-o la craiul Galiei, de care pe cele mai multe le pomenește Rainaldul.

19. Ludovic 9 fiul lui Ludovic 8, a fost numărat întru sfinți de către papa Bonifatie 8 deși acesta a pus temelie de libertate Bisericii, după care libertate sa grămădit asupra lor jugul papii, și nu putea asemenea celorlalte Biserici să-l poarte. La acest Ludovic obișnuiesc cei mai mulți să o dea pe această vestită Lege lucrătoare, pe care măcar că *Selegdanos la tâlcuirea pentru starea Religiei și a Împărăției Tomul 1 Cartea 22* o pomenește la vremea lui Carol 7 craiul Francilor, și în vremea lui Ludovic 2 că s-au pus în lucrare, de la care de aici încolo sa pus în circulație însă nu se dovedește. Legea aceasta se împotrivesc pândirilor și așteptatelor faceri de bine (precum le numeau ei) a episcopilor Romani, care la alegerea episcopilor, și la abaților cereau totdeauna daruri, și toate judecățile care le puteau îndrepta episcopii Galilor, le trăgea la adunarea din Roma, nu pentru alta, ci pentru ca să umple vistierii lor. Pentru această Legiuire lucrătoare multe vom spune la locul ei. Acum însă să zicem cele pentru Ludovic, care a mers cu oști în Palestina, și de acolo a poruncit neapărat, că de nu va dezlega papa Inocențiu 4 pe Frederih

craiu Alamanilor, de anatemă, pe papă ca pe unul ce nu părăsește ura, și ca unul ce puțin se grijește pentru credința Hristiană, îl va scoate din scaun, precum istorisește Parisianul Matei. Încă ucaz a trimis din Palestina, prin care poruncește în anul 1253 ca toți evreii să fie izgoniți din împărăția sa, pentru că nu vrea a fi hulit de Saracini ca ceilalți împărați și stăpânitori pentru că ține în împărăția lui astfel de vrăjmași ai lui Hristos.

Starea Angliei.

20. Craiu Eric 4, a surghiunit din Anglia pe Ludovic 8 și a dat loc papii ca să stăpânească pe cei supuși lui ca pe ai săi, căci nu îndrăznește, nici într-un chip a se împotrivi precum însuși zice. Din care pricină Anglia cu nesățioasa iubire de argint a episcopilor Romii, i sa golit toată vistieria, cu Ligații care adesea erau trimiși acolo, și din această pricină mulți au fugit de acolo, sa pustiit ca să zicem așa. Însă nimeni nu era îndestulat a se împotrivi acestor adunători de biruri, căci se temea să nu se facă neîmpărțășit, ori să nu pătimească în vreun chip altceva. Căci Apostolii papii întrebunțau toate chipurile spre a lua banii. De unde starea Bisericilor în acea vreme era prea ticăloasă. Iar Iudeii au fost omorâși 700 în Londinu pentru că luau vamă multă. Precum arată la aceasta Matei Paris la anii lui Eric 3 etc.

Starea Scoției.

21.În împărăția Scoției fiind ucis episcopul Adam Catanunsiul, papa Onorie 3 nu a voit în alt chip a-i răsplăti moartea, decât cu spânzurarea a 300 de cetățeni, și cu scopirea copiilor lor, precum se istorisește în Cartea a 3-a a lui Boetie, Istoria Scoției Cartea 13 foaia 288 litera 41 tipărit la Paris anul 1575 zice așa: „Iar după ce a încetat și această tulburare, Cataninscii pe episcopul lor, numit Adamos, care cerea cu îngreuiere zeciuială de la norod după obicei, și norodul nu a dat, și el ia gonit cu înfricoșate blesteme, l-au prins, și cumplit l-au ars în bucătăria lui. Aflând aceasta împăratul Alexandru, adunând câțiva ostași, în grabă a venit acolo, căci atunci se afla în Ieburgu, și a prins pe capii relelor, mai mult de 400 pe toți ia pedepsit, iar pe copii cei mici ai lor (că băietanii au luat aceiași pedeapsă ca tații lor), ia castrat, ca să nu rămână urmași oamenilor răi. Și spre adevierea acestora și acum se află acel loc numit Testicolorum kolis, adică movila de boașe. Auzind dar Pontiful (papa) purtarea de grijă și graba lui Alexandru ai pedepsi pe răi, la lăudat prin Ligatul său.” După acest Onorie, Grigore 9 a trimis Ligat în Scoția ca să adune banii, ci Alexandru II împăratul

Scotiei la oprit de a merge acolo, zicând că Biserica lor este în bună stare, și nu are trebuință de Ligați. Acestea auzind Ligatul, sa întors, dar a venit în locul lui altul mai mic, care dajdiile Bisericești, și veniturile le lua cu dea sila pentru papa.

Starea Daniei și a Norvegiei.

22.În Dania starea lucrurilor era foarte mestecată și tulburată, că pe Eric împăratul Danilor, Abel fratele cel mai mic *după Abatele Stadinsiul* zice că la anul 1250 Eric jucându-se în casa oarecăruia, ce era lângă o apă, a venit fără veste fratele lui Ducele Abel, venit în grabă cu un caic, pe care la chemat cu prietenie, și cu vrăjmășie la luat la aruncat într-un caic, înadins adus acolo. A fost slobozit la mijlocul apei numită Sli, și un oarecare Lagos din cei mai buni ai Danilor, prieten lui Abel, în grabă ajunge cu alt caic, ia luat capul și trupul lui Eric îngreuiat cu mult fier, și la afundat în adâncul apei. Însă din aceasta puțin folos a luat, căci în cealaltă parte a stăpânirii sale vrând a supune pe Frinoni, a fost ucis de ei, precum mărturisește Abatele Stadicescul la anul 1257. În Norvegia Inocențiu 4 a trimis un Cardinal din Sfântul Savin, pentru a-l încorona pe Ugon împăratul, la care încoronare Ugon a cheltuit 15.000 de mărci de argint.

Starea Germaniei.

23.În Germania nu era altceva în acești ani decât vătămări prin fier și foc atât a Hristianilor, cât și a Iudeilor. La acestea sa făcut pricinuitor un fiu al oarecărui Iudeu, care în Francfurt iubind a se învăța cele ale Hristianilor, era oprit de prietenii săi. Drept aceea sa iscat gâlceavă între Hristiani și Iudei, și mulți din Iudei, de cuțit, de foc, ei însuși aprinzând văpaia sau pierdut, iar unii din ei au primit Sfântul Botez. Iar din Hristiani nenumărați, pot să zic au dați focului în Germania pentru pricinuire de eres, fiindcă nu aveau altă pricină decât eresurile. Încă și asupra Bisericilor Inocențiu 4 era foarte rău, care lua a 5-a parte din averile Bisericii, fiind obiceiul de a plăti zeciuiala din venituri. Frederih 2 nou Duce (Principe) și Ighemon al Germaniei prin Luninburgicescul a declarat pe nepotul Principelui Eric, în ziua în care la prohirisit, a poruncit să fie scris în Hronici, precum se zice în *Shafnaburgiceasca adăogire an 1232 și 1240 la Godefridu al Coloniei, și la Granțiul.*

Întoarcerea Borusiei la credința în Hristos.

24.În sfârșit să spunem și pentru întoarcerea păgânilor din Borussia la Hristos, care prădau fără cruțare marginile împărăției lui

Curadu Principele Mazoviei din Polonia, care nu putea sta împotriva bântuieiilor lor, a chemat pe ostașii Cruciați, care au biruit cu feluri de vătămări, în sfârșit obosindu-i pe cei din Borussia Sambinisei, ia silit să mărturisească credința cea în Hristos. După aceasta au stăpânit Cruciații în Borussia mai mult de 200 de ani. Mai întâi Baldemar împăratul Danilor ia silit pe cei din Borussia să vină la credința în Hristos, însă au primit-o de frică, dar iarăși au căzut în păgânătate, până au luat iarăși deplin credința în Hristos în vremea lui Frederih 2 prin cavalerii Teutoni, precum scrie *Granție, Cartea 7 a Vandalilor capitol 21*.

CAPITOLUL IX.

FELURI DE GÂLCEVI, COMLOTURI, ȘI ERESURI CARE SAU RIDICAT ÎN BISERICA APUSEANĂ DE CĂTRE MONAHII MEDICANȚI (CERȘETORI).

1. Fiindcă cei din Roma au aflat pe mendicanții, adică monahii cerșetori, pe cei ce prea mult ajutau papilor, spre ași adeveri monarhia lor, lea dat privilegii mai multe decât cele rânduite la celelalte ordine al monahilor. Deci propovăduitorii adică Dominicanii în anul 1253 fălindu-se că lor li sa dat dreptul de a învăța arătat Teologia, strașnic se contraziceau cu Teologii Academici din Paris, și se luptau în cuvinte, deși în Academie a fost hotărât un anumit număr al lor. Deci aducându-se neînțelegerea lor înaintea papii, a fost rânduit ca propovăduitorii Dominicani să învețe Teologia pe ceilalți oameni, precum li se va părea. Însă cu ocazia acestei priciri a ieșit la lumină o neformăluită vidimă, o carte ce se intitulează veșnică Evanghelie, care trebuia să fie mai deplină decât Evanghelia lui Hristos, al cărei scriitor se scotește a fi Ioan de Parma, a căruia apucătură ajuta mai mult spre întărirea slujbei monahilor cerșetori. Împotriva acestei veșnice Evanghelii au scris o carte Teologii din Paris pentru primejdiile anilor celor mai de pe urmă, întru care monahii se osândeau ca niște arătați eretici, și se arăta caracterul adevăratului Antihrist. Această carte ca o blestemată de Alexandru 4 în anul 1256 și de adunarea cea de atunci din Roma a fost aruncată în foc. Iar veșnica Evanghelie a poruncit

papa să fie arsă, însă pe ascuns, precum povestește *Iacob Useriul de la Matei Parizianul*, și de la alți istorici vrednici de crezare.

2. Apoi monahii cerșetori, filonikii (lupte în cuvinte) împreună cu celălalt cler cugeta, și ascundea, căci ei voiau în ocârmuiri străine să ispovăduiască fără aprobarea episcopilor, să facă ierurgii, și să ridice jertfelnice, și toate Tainele să săvârșească, încă și Eparhiile să le mănânce. Toate acestea au fost întărite pentru ei de papa Grigore 9, și Inocențiu 4 fără de a aduna de pretutindeni bani.

Gâlcevi între Dominicani și Franciscani.

3. Apoi monahii aceștia tagmelor celorlalți monahi și mai ales pusnicilor, cei mai mici adică Franciscanii, Carmeliților, Dominicanilor, iar Cistersienilor cu unite puteri cerșetorii Fratori de la trudiri și lupte. Dar dintre acești monahi sa ațâțat filonikii între Franciscani și Dominicani pentru stăpânirea de sine, pentru zămislirea pururi Fecioarei Maria, pe care Dominicanii o ziceau că sa zămislit sub păcatul strămoșesc, iar Franciscanii dimpotrivă, care filonikie a ținut multă vreme, și mai ales în acești ani nu puțină vorovire sa făcut între dânșii, pentru care din amândouă ordine sunt mai puternice a Dominicanilor ori a Franciscanilor? Și feluri de cuvinte pentru vrednicia tagmei lor sau pus înainte, și sa vorovit precum *istorisește Matei Paris*.

4. În sfârșit însuși episcopii Romii cu chipul întăritelor filonikii între Fratorii cerșetori, cu scrisori potrivnice și legi de răs se gâlceveau între dânșii. Inocențiu 4 cu a sa Carte poruncitoare a hotărât, că datori sunt Fratorii cerșetorii a se supune Episcopiei cu dare de drept. Și împotriva Alexandru 4 a publicat pretutindeni Lege, în care a poruncit să fie liberi de orice poruncă din partea episcopilor. Asemenea între Franciscani sa întărit filonikie pentru neagonisire, fiindcă mulți dintre ei au socotit că de a se lepăda toată însușirea ce se cuvine pentru întrebuințarea lucrurilor, și pentru aceasta au purtat grijă de canonul lui Francisc în anul 1230, să-l cinstească ei ca nimeni să nu fie dator să-și câștige vreo avere, ori de obște ori deosebi. După acest Canon au urmat următorii papi: Inocențiu 4, Alexandru 4, Nicolae 3, Martin 4, Nicolae 4, Clement 5, Grigore 9, între care Nicolae 3 a dat anatema pe cei ce dezvinovățesc, pe potrivnicii legiului, aducând pilda pe Hristos și pe Apostoli care nici obștește nici deosebi a câștigat ceva. Împotriva dogmelor acestor Arhieriei, urmașul lui Clement 5, papa Ioan așa a hotărât, încât lea surpat, și a publicat Lege în anul 1324, întru care pe

învățătura lui Nicolae 3 cea pentru averea tuturor celor trebuincioase oprite de Hristos și de Apostoli, a propovăduit-o că este eres și străină de credința catolicască, precum arată pe larg *Ludovic Elias Dupin, pentru vechea învățătură voroava 5 partea 4.*

5.Pe lângă acestea Flagelații, adică cei ce se biciuiesc, văzând stricată Italia de multe răutăți, au meșteșugit un nou fel de pocăință. Mai întâi Perusienii, apoi Romanii și alți Italieni nobili și de neam prost, luând cu ei prunci de 5 ani, și fiind cu trupul gol, însă acoperiți la părțile cele ascunse, de multe ori și la cap, pentru a nu fi cunoscuți, înconjurau prin ulițele cetății, și având ștreang în mâinile lor se băteau până la sânge, cu mare plângere chemând pe Hristos și pe curată Maica Lui pentru iertarea păcatelor sale. Următorii acestor ticăloși de multe ori înconjurau de zeci de ori și de 1000 de ori, cărora Iereii le aduceau înainte prapuri (steaguri) și Cruci, ca unor prea viteji.

6.Rătăciților acestora care se biciuiau, în Italia lea stat împotriva Mafredul împăratul Siciliei, și ia oprit cu pedeapsa tăierii capului, ca să nu întrebuințeze în stăpânirea lui acest chip al pocăinței prin ștreang, asemenea și Palabiciniul Markizu cât sa putut sa împotrivit acestor bârfitori. În Germania mult sau defăimat acești zadarnici și deșerți din partea episcopilor și de Eric Ducele de Bavaria, și pretutindenii cu batjocură au fost primiți, precum povestește monahul Paduanu în Hronica Augustină, și în Hroncile lui Eric Rebdorf.

Stediginsii eretici.

7.Stediginsii care locuiau în hotarele Frisiei și ai Saxoniei și dincolo de Bremen, Granție îi numește răi Hristiani, fiindcă prea rău prepunea pentru Euharistie, cu vrăjitori se sfătuiau și formăluiau idoli de ceară etc. Împotriva acestor vrăjmași ai Bisericii a ridicat război Arhiepiscopul de Bremen, Eric Ducele de Bragantia, Florentie graful Olantie, care au omorât în război 6000 iar pe ceilalți iau împrăștiat pretutindenii, precum mărturisește Abatele Stadinsiul și Granție.

Eresul Teologilor Parizieni.

8.Încă și Teologii Parizieni li sau pus numiri de feluri de eresuri, Gulielm de sagkto amore, Lavrentie cel Îngeresc, etc. și alți mulți învățători nu din altă pricină ci numai pentru că nu au voit să sufere nelegiuitele fapte ale monahilor cerșetori. Negreșit mai adevărate au stătit eresurile acelora, pe care le învățau monahii prin Mănăstiri, din care în anul 1263 unii cu socotința Teologilor Parizieni au fost osândiți de Ștefan episcopul Parisului, și cei ce luptau pentru dânșii,

adică cei ce îi apărau au fost dați anatema. Apoi în anul 1270 acest Ștefan a lepădat multe greșeli, pe care Magdemburgiceasca Ekatontaetirida 13 cap: 5 foaia 227 le arată, și mai înainte de acest Gulielm Aruerns în anul 1240 oarecare dogme a unor Teologi care nu se uneau cu dreapta credință lea lepădat în Paris la anul 1240 de Gulielm Moritul, din care se arată ce fel de dogme ciudate se semănau în acea vreme, de Teologii Parizieni pentru Sfânta Treime, pentru Dumnezeiasca pronie, pentru stăpânirea de sine, pentru viață, și pentru moraluri. Fiindcă unii dintre ei propovăduiau că Dumnezeu nu ar fi în Treime, și în unime, căci Treimea se luptă cu prostia cea mai de pe urmă (adică cu unimea), și că unde este câtime lucrătoare, acolo de nevoie este adăogire și alcătuire. Iar alții dintre ei iarăși au predanisit, că faptele omenești nu sar îndrepta de Dumnezeiasca Pronie, că voia noastră este supusă trupurilor cerești, că Duhul cel Sfânt cu cuvântul feluri ar fi osebit de Tatăl, și de Fiul, că lumea ar fi veșnică, că simpla curvie nu ar fi păcat, și multe ca acestea necuvioase și nelegiuite dogme.

9.Iar de ar cerceta cineva cu cuvântul eresurile cele ce s-au arătat în acești ani, ori adevărate, ori plăsmuite, cu adevărat va afla că eresurile acestea au răsărit din cugetarea cea mândră a episcopilor Romii, care pe stăpânitorii potrivnici lor îi puneau înainte ca pe niște blestemați eretici, și pentru aceasta în lume se întindeau prea cumplite eresuri, apoi nu puțin monahii au crescut eresuri, fiindcă nu înțelegeau suficient adaosurile de filosofie, din care pricină mult rătăceau la Taine și la Sfințitele dogme. Însă pentru mândrie cuviincios este a se da monahilor mulțimea greșelilor, căci au alcătuit ei acea Evanghelie veșnică cu aceasta au vădit înalta lor cugetare. În sfârșit trimiși de episcopii Romii ca să propovăduiască Crucii și iertare de păcate deplină, și între acestea mai ales Ioan de Argentina, la cei mai mulți înțelegerea (poate numele) lor sa schimbat, încât pe toată ziua mai rău să socotească pentru credința cea în Hristos, și tot orice altă necuviință ar fi putut să socotească, încât însemnându-se cu chipul Crucii (cruciații) da nume Sfințitului război, precum mărturisește *Urspergicescul la vremea lui Frederih 2 foaia 335* unde zice așa: „Atunci viind oarecare Ioan, cu numele din tagma propovăduitorilor, din cetatea Argentina au adaos cu vreme și fără vreme la propovăduire, încât greșelile oamenilor, și păcatele, care fără vreme le defăima, și ca să câștige suflete, aducea oarecare dogme nemaiauzite

în auzul lor, care deși cu oarecare cuvânt ar fi fost cu puțință a se apăra, ca și cum ar cuprinde adevărul, însă multe rele se cunoștea că se nasc din ele. Că cei ce le auzea întru alt chip le-au înțeles, și sau făcut îndemânateci spre a săvârși sălbatece răutăți și vicleniri.”

10. Iar pentru eresuri trebuie a ști, că oricine se împotriva noilor croieli ale episcopilor Romii, eretic era numit de dânșii. Iar cele mai însemnate din aceste eresuri au început a se plăsmui după rânduirea sfințitei cercetări în Bisericile Apusene, căci adevărații ereziarhi erau însăși cercetătorii (inchiziția), care ca să câștige râvnă lăudată⁷, atât pentru eresuri adevărate, cât și pentru cele neadevărate, precum scrie *Godefridus al Coloniei*, cu aprinsă râvnă pregăteau cuptoare și foc ca să bage în ele pe eretici când erau prinși, ori de ce neam și stare ar fi fost aceia. Dintre aceștia a fost Curados Marpurgicescul din ordinul Predicatorilor, prohirisit cercetător de Grigore 9, care în aceeași zi în care cineva era acuzat de eretic, fără milă îl și arunca în foc, ori după dreptate ori nu, ori de neam prost ori de neam nobil. Iar pe cei ce erau acuzați de erezie și nu erau dovezi, îi cerca cu judecata fierului înroșit în foc, și de se ardea, îndată porunca ca niște eretici să fie arși cu desăvârșire în foc, precum sa făcut în cetatea Argentinilor, că au fost aruncați în foc 80 la număr odată. În sfârșit acest Curadus pentru marea lui cruzime a fost omorât aproape de Marpurgu. Acest chip întrebuintând Grigore 9 ca mai cu îndemânare să războiască pe Frederih 2 a lipit nu numai eres asupra lui, ci la acuzat că este ateu. Și precum le era iubit Papilor să prefacă eresurile, așa obișnuia să declare nevinovat pe ereticii cei ce se apropiau de dânșii, se dovedește mai ales de la Sifiridus Arhiepiscopul Moguntiei, (printre alții) împotriva căruia papa a dat cărți de cercetare, iar când acest episcop sa ridicat împotriva lui Frederih 2 omora bărbați rămânând în urma lor văduve și orfani, și da foc satelor, acestea erau plăcute foarte papii, și pentru acesta spune *episcopul Curadus pe la sfârșitul Hronicilor Moguntiei* că papa îl numea pe Sifiridus frate prea cucernic. Pentru ceilalți se istorisește pe larg în adăogirea cea către Lambert Shafnaburghinsiul la anul 1232 și 1233 la Godefridos al Coloniei an 1233 și la Sifiridus Prezbiterul an 1232 și 1233.

---

⁷ Foarte pogorător (sigcatabatic) este la aceasta istoricul, zice că pentru ca să câștige cercetătorii laudă pentru râvna, aruncă în foc nenumărați vinovați, dar ținta lor până la urmă era ca să le răpească averile celor care erau osândiți, pentru aceia mai întâi erau osândiți cei mai bogați, precum se va zice mai jos.

CAPITOLUL X.

SOBOARELE APUSENE CE SAU FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA

1.În anii aceștia sau făcut următoarele Soboare: Oxoniu, Colonia, Taraconi, Lugdun 1 și Viena.

2.Sobor în Oxoniul din Anglia sa vestit în zilele lui Onorie 3 de Ștefan Lagetoniul în anul 1222 întru care prin 44 de Canoane sau pus multe la cale pentru îndreptarea stării Bisericești din Anglia și a vieții monahicești. Acest Sobor a osândit pe oarecare amăgitor, care arătând pe cele 5 răni ale lui Hristos, zicea de sine că este Hristos.

3.Sobor în Colonia adunat de Curadu episcop de Norticesc, cardinalul și Ligatul papei în anul 1225 în vremea lui Onorie 3 împotriva Simoniei și a posadnicelor clericilor, care fiind lipsiți de nunta legiuită, cu curve și cu monahe se împreuna. Acest Sobor a rânduit 14 Canoane.

4.Sobor în Taraconi din Spania sa făcut în anul 1242 împotriva Baldiceștilor, care locuiau în ținutul împărăției din Aragon. Sa scris la acest Sobor în ce chip săi caute și să-i muncească, încă și de se vor întoarce la Biserica Romană să fie primiți.

5.Soborul din Lugdun 1 pe care Apusenii îl numesc Sobor Lumnic 13, sa adunat în anul 1245 fiind de față papa Inocențiu 4 împreună cu alți 140 de episcopi, și Balduin cel ce fusese împărat în Constantinopol. Și cu toate că Inocențiu nici cum nu voia a se supune începătoriilor și stăpânirilor și după Scriptură să urmeze Apostolilor și înaintașii săi, a făcut anunț că a adunat Sobor pentru cele cinci pricini pe care cu cele cinci răni ale Mântuitorului Hristos și cu chinurile lui le asemana, însă fără îndoială că Părinții sau adunat pentru altă pricină, anume ca să propovăduiască ei pe Frederih 2 nevrednic de a fi împărat, pentru care în a 2-a adunare sa hotărât să nu fie împărțit, în zadar împotrivindu-se Petru de Binis, Tadeu de Suisanu, Baltir Cranu, și alți soli ai Autocratorului. Mai întâi însă Tadeu și-a întrebuintat slujba sa cu un chip, încât cu slavă au făcut îndestularea apucăturilor împotrivorilor, precum mărturisesc practicile Soborului. Acest Sobor a așezat 17 Canoane, pe lângă altele fiind cuprins în ele pentru cele de ajutor Latinilor din Constantinopol, și pentru oprirea

năvălirii Tătarilor. Pe lângă acestea, în dogmele acestui Sobor unele adică mai înainte de el, iar altele, întru el, și altele după sfârșitul lui sau rânduit, precum istorisește Matei Paris.

6.Soborul din Viena sa adunat în anul 1267 în vremea lui Clement 4 de Guidon Ligatul scaunului Apostolic, și în Canonul 19 a dogmatizat oarecare cuviincioase vieții, buneii cuviinței, și îndreptării clericilor. Iar unele le-au însemnat pentru Iudei, în ce chip sunt ei datori a vieții în cetățile Hristianilor, iar în ultimul Canon rânduieste ca evreii au datoria că dacă se va întâmpla a trece Preotul ducând Dumnezeieștile Daruri, și va merge calea pe lângă casele lor, și vor auzi clopoțelul, să intre în casele lor, și să închidă ușile și ferestrele lor.

CAPITOLUL XI.

BĂRBAȚII APUSENI CE AU ÎNFLORIT ÎN ACEȘTI ANI ÎN CUVINTE ȘI ÎN ÎNVĂȚĂTURI.

1.Sunt mulți bărbați Latini, care au lăsat nume vestit în acești ani, din care cei mai însemnați sunt aceștia:

Alexandru de Ales.

2.Alexandru de Ales, de neam englez dintr-un târgușor numit Ales, din ordinul Franciscanilor, învățătorul lui Bonaventura, și a lui Toma de Aquino, a scris Suma, o adunare de Teologie, adică tâlcuiri la Cărțile Numerii?? împărțite în patru părți, și la osebite Cărți ale Sfintei Scripturi.

3.Matei Paris, sau mai drept *după Belarmin*, Parizianul, de neam englez, monah Benedictin, a scris Istoria Angliei de la anul 1066 până la 1259 acesta era pictor, arhitect, matematician, istoric, și teolog, și bun poet și retor. Avea așa fel de năravuri și viață curată încât a fost rânduit să pună Mănăstirile în bună rânduială, și să îndrepte petrecerea monahilor. Între scrierile lui, pe primul loc Istoria în 2 părți, Partea 1 cuprinde de la Facerea Lumii, până la Gulielmu 1 al Angliei, și Partea 2-a cuprinde cele ce s-au întâmplat de la acest împărat, până la 1259.

Toma Aquino.

4.Toma Aquino Italian din Napoli monah din tagma Predicatorilor, a fost numit dascăl englezesc, a scris o adunare învățătură de Teologie în 3 părți, în care mai aleasă este partea II-a și altele care sunt cuprinse în 15 Tomuri.

Bonaventura.

5.Bonaventura Italian, pe care Grigore 10 la prohirisit Cardinal în anul 1274 a dat feluri de tâlcuiri cuprinse în 8 Tomuri a murit în acest an.

Albertos Magnos.

6.Albertos, care pentru covârșirea învățaturii sa numit Magnos adică Mare, de neam German, monah în tagma lui Dominic, și episcop de Ratisconi, a scris tâlcuiri la Aristotel, la cele 4 Evanghelii, și la alte Cărți ale Scripturii, etc. Zic că atât de mulți ucenici alergau ca să audă matimile lui, încât nu-i încăpea școala lui, preda învățăturile sale într-o uliță lată, încât și acum ulița se numește Albertos după numele lui. Scrierile lui au fost tipărite în Lugdun în anul 1651 în 12 Tomuri.

Martin Polonezul.

7.Martin Polonezul a fost hirotonit episcop la Genesii de papa Nicolae 3, a scris o Hronică pentru cele lucrate de Autocratorii și de episcopii Romii, de la venirea Mântuitorului Hristos până la 1277, pe acesta Belarmin îl numește bărbat tont, și prost, că precum însuși zice: „Basmul cel pentru papina Ioana în loc de adevărată Istorie scrie, de la care mai în urmă a fost tipărită în cărțile lui Marian, și ale lui Sigibertu, și ale altora”. Cu aceștia se numără și alții precum: Petru de Bineis, apoi Robert de Sorbona, acesta este cel ce a înființat vestitul Colegiu de Sorbona. Nu este de sânge împărătesc precum zice Dupleis, ci se trage din neam prost și sărac, și văzând greutățile ce întâmpina ca să învețe, după ce a câștigat bogății și mijloace a voit să ajute pe învățăceii săraci, pentru aceea a alcătuit școala Sorbona, vestită atât pentru profesorii teologi și alți dascăli, și pentru buna rânduială a școlii.

CAPITOLUL XII.

ÎMPĂRAȚII CONSTANTINOPOLULUI TEODOR LASCĂR CEL TÂNĂR, ȘI MIHAIL PALEOLOGUL

ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICĂ.

Teodor Lascăr cel tânăr împărat al Răsăritului anul 1255 d.Hr.

1.După ce a murit Ioan Duca, Teodor fiul său care a fost poreclit tânărul Lascăr, după părintească moștenire a fost ridicat împărat, fiind proclamat împărat cu ajutorul de obște al tuturor supușilor, și după obiceiul de atunci a fost pus să șadă în caretă împărătească în anul 1255 și la uns Patriarhul Arsenie. Acesta era bărbat iute la pornire, împodobit cu înțelepciune și multe daruri, de la care se află și o carte pentru cuminecație, însă numai 3 ani sa îndulcit de împărăție, și de boală grea a murit având 36 de ani. Iar puțin mai înainte de moarte a schimbat hlamida împărătească cu rasa călugărească, pentru sufletească lui mântuire cu mâinile sale a împărțit grămezi de aur. Și săvârșindu-se a lăsat epitrop împărăției și fiului lui Ioan, care avea 6 ani, pe Muzalon, și pe Patriarhul Arsenie, până ce va ajunge copilul în vârstă. Ci epitropia lui Muzalon după puține zile ia pricinuit că a fost junghiat cu necuvioșie pe Sfânta Masă cea Dumnezeiască în Biserica Sosandra, unde năzuise, întru care era îngropat și trupul împăratului, iar fiului împăratului, nu numai că ia lipsit împărăția, ci și ochii i sau scos, și Patriarhul Arsenie scos din scaun și izgonit.

2.Și măcar că înfricoșate legături și jurăminte au făcut cei mici și mari de multe ori, pentru a fi păzită împărăția nestrămutată și fără vrăjmășire la fiul împăratului, pe apă scriau acele jurăminte, fiindcă în ziua a 9 după moartea împăratului, ostașii fără milostivire tăind pe Muzalon epistat a treburilor obștești ale boierilor și de Patriarh a fost pus Mihail Paleologul, fiind din neamul Comninelor, bărbat îndestulat cu înțelepciune și la treburi iscusit a lua asupra lui greutatea ocârmuirii împărăției.

Mihail Paleologul împărat al Răsăritului la anul 1259 d.Hr.
Apoi după puține zile a dobândit vrednicia de despot de la fiul împăratului și de la Patriarh, și în sfârșit șezând pe pavază a fost pomăzuit împărat în Magnesia, de către nobile și de cei slăviți în anul 1259.

Caracterul lui.

3.Iar acest împărat Mihail era frumos la față, cu oarecare posomorâre și înfățișare de stăpân, și avea putere trupească, și iscusit

la lucrurile ostășești, îndemânat de a gândi, și a vorovi cele de cuviință, iar la lucrări prea iute, etc. ***Liberează Constantinopolul din robie***. Care după 2 ani de la pomăzuirea sa, a intrat împărătește în împărăteasa cetăților Constantinopol, pe care a luat-o Alexie stratigopul ce era atunci Caesar, având cu sine 800 de bărbați, dintre care 50 înarmați, intrând noaptea prin oarecare lagună, au junghiat pe străjerii Latini, și au deschis porțile, și făcându-se ziuă a intrat și Caesarul, și cu arme și cu foc a luat cetate în stăpânire. Iar Balduin împăratul ce era în cetate nu a întrebuințat război și arme, ci gol intrând întru o corabie, și cu fuga și-a mântuit viața. Și acesta este sfârșitul Autocrației Latinilor la Răsărit, care a ținut 60 de ani.

4.Deci unul ca acesta fiind Mihail, a luat și norocul ajutor la lucrările sale fiind înțelept, a întrebuințat tot felul de chipuri omenești, necuvioase, spre a-și statornici tronul împărătesc pe care la luat cu răpire. Drept aceea a surghiunit în Magnesia pe adevăratul împărat, pe care la lipsit și de ochi, fiind de 10 ani, iar pe Patriarhul Arsenie, care la îmbrăcat cu afurisanie nedezlegată pentru fapta lui la pogorât din scaun, și la trimis în surghiun precum se va spune mai jos. Asemenea și pe 3 frați ai împăratului orbit nu ia mestecat cu Ighemonii localnici, ci ia trimis într-o Eparhie străină, temându-se nu cumva vreunul din ei, sau dintre cei care se vor naște din ei, să caute a se sui la părinteasca împărăție. În sfârșit pentru moștenirea împărăției fiilor săi, a cărora dragoste îl făcea a fi ca o femeie, a căzut primind socoteala Latinilor, pentru care conștiința sfărâmându-se îl împungea, și din pedeapsă precum se cădea, au pățimit, că nu a fost învrednicit nici a fi îngropat, nici nu a murit împărătește, murind în anul 1283, lângă un sat între Pahomie și Ahlagi, prețuind mai mult iubirea față de copii decât de Biserică, a viețuit 58 ani, împărățind 25 ani precum scrie *Nichifor Grigora la Istorie cuvântul 3, 4 și 5, și Gheorghe Pahgmeri Cartea 5, Laonic Halcocodili, și Gheorghe Franți în Hronica foaia 6 cap 3* unde zice: „Acest împărat Mihail după ce a dobândind cetatea, auzind că Balduin fostul împărat a fugit în Italia, și că sa unit cu Carol craiul Italiei, și cu alți stăpânitori, făcând învoială ca pe uscat și pe Mare să vină să asedieze Constantinopolul, că doar vor putea pune iarăși la loc împărat pe Balduin în stăpânirea pe care o pierduse. Și privind la slăbirea cetății lui Constantin, și neavând altceva ce face, a trimis solie către papa Alexandru pentru a uni Bisericile, cu condiția să oprească acea pornire. Papa a primit bucuros solia, făgăduind a

plini toate câte vor plăcea împăratului Mihail. Și unirea sa făcut prin hotărârea a 3 capete: „**1.** Papa să fie pomenit în slujbe alături de cei 4 Patriarhi. **2.** Cel ce va vrea, să poată apela la Papa și a năzui la el ca la ultima instanță judecătorească. **3.** Papa să fie primul întru toate. Iar pentru cele ce ei le-au croit de nou, nu a zis nimic. Întru acestea nu sa liniștit sfințitul catalog al Bisericii, și tot norodul se clătea, fiindcă de aici se ridica mare gâlceavă și la mare vifor avea să ajungă lucrurile. Iar împăratul zicând că pentru economie sa făcut lucrul acesta, nu o nouă croire, și pe mulți din cei ce nu se pleca ia bătut, și ia dosădit, și ia izgonit. Acestea făcând împăratul nimic nu sa folosit nici nu a isprăvit. Ci Carol și Balduin au venit cu multă oaste împotriva stăpânirii grecilor, și făcându-se război, fără luptă și nelucrătoare făcând oastea Italianilor, cu pagubă și cu rușine ia izgonit, și sa plinit Dumnezeiasca zicere a lui David: Blestemat tot cel ce nădăjduiește spre om⁸. Și au biruit grecii armata lui Karol și pe Mare, apoi ieșind au adaos și Ostroavele cele din Marea Albă, apucând Rodosul, și Hios și Lemnos, etc, care fuseseră robite de Latini. Și după puțin în vremea acestui împărat, pentru războaiele din Europa care veneau de la Italiani, sa făcut rău stăpânirii grecilor în Asia de către Truci. Și mai jos, și venind la războiul din Tetlaia, și aflându-se în oarecare sat numit a lui Pahomie și a lui Allagis având semne de la inimă din boală grea în 2 zile a murit cu moarte grabnică, în anul de la zidirea lumii 5791 Indictionul 14 având 68 ani, din care împărățește 35. Iar fiul și împăratul Domnul Andronic fiind de față în acea vreme, nu a învrednicit pe tatăl lui de legiuita îngropare, dar nici precum se face proștilor sau săracilor, fără numai a poruncit la puțini oarecare să ducă leșul în lagăr, și grămădind mulțime de pământ la acoperit, ca să nu fie sfâșiat leșul împăratului de fiare. Iar pricina a fost abaterea lui din dreapta învățătură a Bisericii, pe care viu fiind a întrebuintat-o.”

Patriarhi ai Constantinopolului.

5. Patriarhii Constantinopolului în vremea acestor Autocratori au fost: Arsenie monahul, Nichifor Mitropolitul Efesului, Arsenie 2, Ghermano al Adrianopolului, Iosif Egumenul Galisiului, și Ioan Becu.

Arsenie monahul.

6. Nu cu mult înainte de suirea în tron a lui Teodor Lascăr tânărul, adormind Patriarhul Mihail, precum sa arătat în cap: 7&6

---

⁸ Isaia 17;5.

văduvind scaunul Patriarhal, a fost socoti vrednic să primească scaunul Nichifor Blemindul, care a refuzat și a fost ales Arsenie monahul, bărbat strălucit în fapta bună, iar în chipul petrecerii simplu, care într-o săptămână a fost făcut diacon, Iereu și Patriarh, după *Acropolitul Gheorghe Hronica foaia 45&53*, și a încoronat Autocrator pe Mihail Paleologul, din pricină că a fost defăimat fiul împăratului la care era episcop a lăsat scaunul de Patriarh, și a fost trimis de Mihail la Magnesia în pază, Mihail se temea de apostasii, și au fugit în schitul lui Psahasie din malul Mării ca să se liniștească, apărând Biserica 4 ani. ***Nichifor Patriarh***. Deci în locul lui sa suit la Patriarhie Nichifor Mitropolitul Efesului și viețuind un an sa mutat la Domnul.

Arsenie a doua oară Patriarh.

7.Văduvind scaunul Patriarhal, după ce a fost luat Constantinopolul de Stratigopol, Mihail Paleologul iarăși a chemat pe Arsenie la scaunul de Patriarh, de pe o parte nu voia, iar după alta voia, care intrând a doua oră Patriarh, și în sfârșind afurisind pe împăratul Mihail cu afurisanie nedezlegată, pentru că ia scos ochii lui Ioan fiul lui Teodor precum sa zis, a fost caterisit Sobornicește de Arhieriei ce erau în Constantinopol, și fugind 3 zile de judecată, a fost surghiunit în Priconisu, a doua oară a stat Patriarh 4 ani. ***Gherman 3 Patriarh Constantinopolului***. În locul lui a fost ridicat Patriarh Gherman 3 al Adrianopolului, fiind prieten al împăratului, de vreme ce la întâmpinat cu bucurie când fugea către sultanul Azatin, care venise în Iconia la hotarele romano-grecilor, când sihăstrea în viața monahicească, însă auzind că este ocărât de norod în toate zilele, căci încă era viu adevăratul Patriarh Arsenie, și el ținea scaunul acestuia, au lăsat scaunul la cine ar voi, și sa dus să se liniștească stând Patriarh 1 an.

Iosif.

8.După acesta în anul 1270 a primit scaunul Patriarhal Iosif, bărbat bătrân și vechi nevoitor, care petrecuse viață negrijelnică în Muntele Galisiul, însă fiind cu totul neîmpărtășit de învățătura elinească și în politică prost. Cu acesta vorovea duhovnicește împăratul Mihail, și în cugetările sale îi mărturisea, pentru aceasta și la Ierurgia care o săvârșea împreună cu alți Arhieriei, apropiindu-se împăratul și căzând cu fața la pământ înaintea ușilor Sfântului Altar, zicea că a greșit în două păcate, în călcarea de jurământ și întru al orbirii fiului împăratului, și pentru aceasta cerea iertare. Deci întâi

Patriarhul stând deasupra unde zăcea împăratul ia cetit rugăciune de iertare, și apoi fiecare din Arhieriei a cetit asemenea, și așa a ieși împăratul din Biserică bucurându-se socotind că împreună cu iertarea de la Arhieriei, îl face blând și împăcat cu Dumnezeu. Deci îndreptând Iosif Patriarhul scaunul, și neprimind unirea Bisericilor lucrată și neguțatorită de împăratul Mihail, și de Grigore 10 papa Romii, a lăsat scaunul și sa dus la Mănăstirea Voievodului Mihail cea de lângă Marea Neagră, ca să petreacă acolo rămășița vieții sale cu liniște și slobozenie duhovnicească.

Ioan Becul.

9.După demisia lui Iosif, Mihail împăratul ridică în scaunul de Patriarh pe Ioan Becu în anul 1274 fiind atunci Hartoflax (Condicar) al Bisericii Mari, bărbat prea înțelept, *după Nichifor Grigora*, hrănit cu cuvântul și învățătura, și cu alte daruri împodobit, care cu vitejie se împotriva la iconomia unirii Bisericilor pe care în zadar o neguțătorea împăratul Paleologul, unde se arăta că iartă dogmele Latinilor, pe care a început a le aduna din Scriptura Dumnezeiască, Nichifor Vlemidis, mai înainte cu 25 de ani când începuse pricina aceasta a unirii de către Latini, precum zic Istoricii în vremea împărăției lui Ioan Duca, acest priceput, care mai înainte luptând era sabie cu două ascuțisuri împotriva Latinilor, acum țuruc (trăgându-se cu dosul înainte) după vorba obștească, sa lăsat biruit, și a schimbat socoteala cea dreaptă de mai înainte, la cea potrivnică, pentru care nu numai că sa suit iarăși în scaun Patriarhal, totdeauna era împăratului și limbă și mână și trestie de cărturar grabnic scriitor, zicând, scriind și dogmatisind, având împreună lucrător și ajutor la lupta pe Constantin Militinotul, care era Arhidiacon al clerului împărătesc, și pe Gheorghe Cipriotul.

10.Împărățind dar după moartea lui Mihail, Andronic fiul lui, Becu lăsând pe ascuns scaunul său de patriarh a fugit, și sa închis în Mănăstirea Neîntinatei de Dumnezeu Născătoarea, temându-se nu cumva din pricina schimbării lui năprasnice din adevăr, alergând asupra lui să-l rupă fără veste, apoi fiind caterisit de Sinodul din Constantinopol în vremea lui Gheorghe Cipriotul, și fiind chemat să dea răspuns la judecată, blagocestivul Libelon (mărturisire în scris) a alcătuit și a dat în Sobor așa:

Mărturisirea lui Becu.

„De vreme ce cu greșeală sa pus înainte iconomia Bisericească ca și când pentru pace, ca să adun eu pe toți la pacea cea de acest fel, mi sa tâmplat a grăi și a scrie pentru dogmele Bisericii, în care sa aflat și oarecare pe care eu le-am zis că sunt potrivnice sfințitelor și Dumnezeieștilor dogme, și cu greșeală să fie, care că sunt așa a dovedit și Sfințitul Dumnezeiesc Sobor, adică ceea ce eu am zis, că Duhul cel Sfânt, are pricinuator al estimii sale pe Tatăl, și pe Fiul, și că la aceasta aduce și se unește și zicerea cea zice, că Duhul cel Sfânt din Tatăl prin Fiul se purcede, de unde se descopere două pricini ale Domnului, și începutul cel lipit de cel departe se prepune, și atâta este Fiul pricinuator al estimii Duhului, cât se potrivește a zice prin. Fiindcă sau aflat toate acestea zise în scrierile și în cuvintele mele, eu însumi acestea cugetând și scriind, și pe lângă acestea și a zice un pricinuator al Duhului pe Tatăl și prin Fiul, din care ca dintru un început și dintru un izvor își are estimea. Acestea toate și orice alta aduce la acest fel de necuviință a dogmei, înaintea lui Dumnezeu și a înfricoșăților Lui Îngeri, dar încă și înaintea Dumnezeiescul Sfințit Sobor, din adâncul sufletului fără viclenie, și fără a ascunde altele și altele a zice, le depărtez, le defăimez, le lepăd, ca pe unele ce aduc în cea mai de pe urmă pierzare de suflet. Și cu inima și cu gura cugetez, precum mărturisește dintru început Sfânta Biserică Sobornicească, și mărturisesc pe Sfânta Treime, pe un Dumnezeu așa, că Tatăl nici de la altul nici de la sine are estimea, ci este fără de început și fără de pricinuator. Iar singur Născut Fiul lui Dumnezeu din Tatăl, are estimea din naștere, și are pricinuator pe Tatăl, iar despre Duhul Sfânt mărturisesc, și cred că din Dumnezeu și Tatăl are pe estime după purcedere, și Tatăl după sfințitele glasurile Dascălilor Bisericii, este pricinuator al Fiului și al Duhului, și că zicerea, prin Fiul se purcede, nicidecum face pe Fiul pricinuator al Duhului. Acestea dar așa le cucetez și mă rog lui Dumnezeu, până la răsufierea mea cea mai de pe urmă, așa cugetând să mă aflu, și în toate dogmele deopotrivă a cugeta cu sfânta Sobornicească Biserica lui Dumnezeu, după cum am scris în a mea mărturisire. Iar pe toți cei ce nu cugetează așa, îi am neîmpărtășiți cu mine și lepădați, și departe de credința drept slăvitoare a Hristianilor. Acesta este libelul credința mea mărturisită, și arăt luminat că de aici înainte mă țin de adevărata cinstire, și că totdeauna mă țin de învățăturile Evangheliei ale Apostolilor, și ale Părinților. Și fiindcă pentru căci cu greșita cugetare care am cutezat

am îndrăznit împotriva unor dogme Dumnezeiești, am fost osândit cu caterisirea de Arhieriei de Prea Sfântul Stăpân și Lumnic Patriarh, și de acest Sfințit și Dumnezeiesc Sobor care împreună cu el, întru care și Sfântul papa Patriarhul Alexandriei, primesc caterisirea aceasta ca pe una ce sa făcut cu pravilă după canoane, și sufăr această hotărâre ca fiind cu dreptate după pravilă, niciodată nu mă voi ispiti a căuta Ierosini.

11. Acestea scriind, Becul și iscălind cu mâna sa, a câștigat ca o răsuflare de la judecătorie. Ci după ce lea surpat, iarăși a început a alcătui Cărți, și iarăși hule, și iarăși dogme mincinoase, și adăogiri de alte cuvinte. Din care pricină ca un rău slăvitor a fost dat anatema împreună cu cei ce cugetă cu el, din partea Soborului, și-au răpus viața în surghiun.

Ioan Lazul stăpânitor în Colhida.

12. În anii aceștia în Colhida stăpânea Lazul Ioan strănepotul lui Alexie, care după ce a fost luat Constantinopolul de Latini, a luat sub a sa tiranie pe politia Colhida și a Lajilor, care avea curte Trapezunta, și a luat în însoțire cu Legiuire pe Evdochia, fiica împăratului Paleologul, a născut fiu pe Alexie tânărul Comnino, care și sa făcut moștenitor întru această Ighemonie.

13. Iar Etolia și Epirul stăpânite de Mihail despre care sa zis mai înainte, avea fiu pe Nichifor, acesta ia soție pe Maria fiica împăratului Teodor cel tânăr. Acest Mihail a făcut de multe ori război cu împăratul, și pe stratigorul Caesarul la luat rob. Iar murind a lăsat trei fii adevărați, din care cel mai mare Nichifor Despotul, cumnatul de pe sora împăratului, și un fiu nelegitim, ci firesc, care a dat multă osteneală lui Mihail Paleologu.

Starea Rusiei.

14. În anii aceștia în Rusia, după moartea Ighemonului Alexandru, precum sa zis la veacul 12 cap: 12&16, moștenește tronul Daniil fiul ighemonului, în anul 1263 care a lăsat în Moshva (Moscova) de la care ceamul lui a luat numirea de Muscali, și aici a luat și titlul de Duce. Însă împărăția în vremea lui era mare tulburare din pricina răzvrătirii tătarilor, cât și de la Polonezi, care la urmă au fost înfrânți și biruiți. Acesta a mărit Moscova cu zidiri noi, și a zidit Mănăstire în numele lui Daniil Stălpnicul, și a murit în anul 1327 lăsând 4 fii, pe: Gheorghe, Ivan, Ispori, și Alexandru. Gheorghe a moștenit scaunul, ci Dimitrie nepotul lui Ierosalv la gonit din scaun, și

cu ajutorul hanului tătarilor la ucis, însă și el a luat răsplătirea de la același han al tătarilor după ce a împărățit puțină vreme a fost ucis, pentru bănuieli, și așa moștenirea a venit la Ivan 2, născut din Daniil, precum sa zis la cap: 20, al acestui veac. În vremea acestui Daniil, adormind Chiril Mitropolitul Kievului, a fost hirotonit Maxim, din neam elen, care pentru năpădirile și năvălirile Tătarilor a mutat scaunul din Kiev în cetatea împărătească a Moscovei, și în acești ani în Rusia sa arătat de 2 ori Crucea pe cer, în 18 Aprilie și 13 Februarie, așa: Sa arătat curcubeul ca o roată mare, sa cerc, și înăuntru lui Soarele, și în mijlocul lui era Crucea precum povestesc.

15. Ighemonul Egiptului, pe care localnicii în numeau Sultan, sa solit către Mihail Paleologul al Bizantieii, ca să nu oprească corbiile lui să treacă în Marea Neagră, și dându-i-se voie, atâta mulțime de robi cumpăra de la barbarii cei ce locuia împrejurul lor, încât din acești robi a făcut oaste, pe care a biruit pe cei ce biruiseră în Libia până la Gadire, și la Cilicia, pe Kelteni și Galateni care locuiau acele locuri, și pe alții. În sfârșit de la acești robi a sfârșit la mai bie, Ighemoni ai Egiptului se făceau până la anul 1511, în acest an Ighemonia lor a fost stricată de Selim Sultanul Constantinopolului.

CAPITOLUL XIII.

PENTRU ZADARNICELE TRATATIVE ALE UNIRII BISERICII RĂSĂRITULUI CU BISERICA APUSULUI DIN VREMEA LUI MIHAIL PALEOLOGUL ȘI PAPA GRIGORE 10 EPISCOPUL ROMII.

1.Deși mai înainte de acești ani de mai multe ori au zis episcopii Romii și împărații Romei celei noi (Constantinopolului) pentru unirea Bisericii Răsăritului cu Biserica Apusului, însă niciodată nu a fost tratat subiectul cu mai multă fierbințeală decât în anii lui Mihail Paleologul, și Grigore 10, despre care se va zice. Iar Patriarhi Constantinopolului precum și toți episcopii Răsăritului puțină purtare de grijă făceau pentru acest lucru deși erau siliți de împăratul. Dar nu pentru altceva, ci fiindcă bine cunoștea, că nici odinioară nu se va face acest lucru. Căci Romanii Apuseni nu căutau altceva, decât să supună

Biserica Răsăritului, și întru toate să aibă protia, (locul întâi) să aibă slobodă stăpânirea și pomenirea, și că aceasta era adevărata pricină, care îi îndemna pe papi, încât și vremea lui Leon cel înțelept de atâtea ori și mult sa ostenit să unească amândouă Bisericile, și a trimis Ligați la Constantinopol și către Constantin Monomahul, către Patriarhul Mihail Cirulariul, și către alții ce au împărățit în urma acestora, și către Patriarhi.

2.Iar Autocratorii Constantinopolului nu din curiozitate pentru dragostea de adevăr a Dumnezeieștii Biserici a Hristianilor urmăreau unirea, ci osârdie aveau să-și păzească nebântuită Autocratoria lor, precum și Latinii mărturisesc aceasta. Baronie în Hronica an 1053 num: 11 așa zice: Cum și Constantin Monomahul a tras dragostea papii la sine, pentru ca să poată să atragă la sine alianța stăpânilor Apuseni împotriva vrăjmașilor săi Germani, precum avea nădejde. Iar în veacul următor Mihail Comnino a făgăduit papii să aducă învoirea Bisericii Răsăritului cu cea a Apusului, și să le unească, de i se părea de curiozitate iarăși, ca Autocratoria Răsăritului să o unească cu cea a Apusului precum a fost mai înainte, precum mărturisește *Platin în Istoria lui Alexandru 3*. Către Mihail a răspuns papa că după isprăvnicia cea dată lui de la Dumnezeu nu poate să facă aceasta. Și cu adevărat dovedește aceasta, căci atunci când au stat Latinii la Răsărit, se arătau fierbinți pentru unirea Bisericilor mai mult ca să placă papii, adică episcopului Romii, și să ia ajutor de la dânsul pentru a-și păzi neșturmutată stăpânirea împărăției. Căci deși ei erau neîmpăcați vrăjmași grecilor, obișnuia a-i lăsa slobozi în dogma lor, precum arată *Leon Alatie în cea pentru veșnica unire a Bisericilor Cartea 2 cap: 13*.

3.Așadar și Mihail Paleologul văzând pe Carol Craiul Siciliei și a Neapolului, căci cu neastâmpărată turbă împotriva Constantinopolului și împotriva împărățiilor ei, și că gătea mare urgie și pe Mare și pe uscat, asemenea și pe Aluisiul fratele lui și Craiul Galiei, împreună cu alți stăpânilor ai Europei, care voiau să meargă cu oști în Palestina împotriva Saracinilor, și gândind nu cumva să supună ei împărăția Constantinopolului, care voroavă se vestea de însuși eleni și de Arsenie Patriarhul, că Paleologului nu i se cuvine împărăția ci lui Ioan fiul celui pe care el la orbit, care după moartea tatălui împărat, său a stăpânit un an. Pentru aceasta Mihail Paleologul căuta dragostea Episcopului Romii, și mai ales a lui Grigore 10 pe

care mai înainte de a fi arhiereu îl avea prieten, tratând și unirea Bisericilor nu pentru alta, decât cu adevărat pentru pricinile despre care sa zis mai sus.

4.Balduin 2 din pricina primejdiei fugе din Constantinopol, și vine în Italia, Filip fiul său ia pe fiica lui Carol craiul Italiei, trăgând nădejde că avându-l ajutor va lua iarăși Constantinopolul, făgăduindu-i zestre Ahaia și Peloponezul, și dacă cu ajutorul lui va lua iarăși Constantinopolul, și nu va dobândi copii și și va muri și fiul său fără moștenitor, să rămână Constantinopolul craiului Carol. Deci primind Carol în inima lui această făgăduință ca pe o sămânță, nu mai nălucea lucruri mici, ca să zicem așa nălucea să câștige toată stăpânirea fostă a cezarului Iuliu, dacă se va face cezar al Constantinopolului precum istorisește *Grigoras în Cuvântul 5 cap: 1 lucrarea 1 și 2*. Asemenea năzuiește și Balduin la papa Urban 4 episcopul Romii, rugându-se să ia și de la dânsul oarecare ajutor, rugăciunea lui fierbinte papa nu o trece cu vederea, și a îndemnat pe toți stăpânitorii Europei să ridice război împotriva lui Mihail Paleologul. Aflând aceasta Mihail, a început a trata pentru pace prin oarecare fratori Franciscani, și prin solii care îi trimitea din când în când și cu daruri de mare preț ia tras de partea sa împrietenindu-se cu Cardinalii și cu casnicii din jurul papii, precum istorisește *Pahgmeri la Cartea 2*. Asemenea a trimis solie și către Aluisiu fratele lui Carol 2, rugându-l pe el după cum va putea să mijlocească unirea Bisericilor. Iar după moartea lui Urban a început în același chip să trateze cu Clement 4 diadohul lui Urban, cu mai multă osârdie, căci atunci sa înfricoșat înștiințându-se de puterile lui Carol că sunt foarte mari, și că s-au unit cu puterile lui Aluisiu fratele său.

5.Iar Clement episcopul Romii cunoscând frica împăratului Mihail, și că din acest motiv ar primi toate tocmelile, a scris către el cum că pentru unirea Bisericilor nu este trebuință nici de voroavă nici de Sobor, căci dogmele Apusene prin Soboare de demult sunt foarte bine puse la punct, și că se cade ca împăratul, Patriarhul și toți ai Bisericii Răsăritene, și supușii împărăției lui, să iscălească în mărturisirea de credință, pe care papa le o va trimite, care cuprindea toată învățătura papii, iar după ce o vor iscăli să o trimită la Roma ca să rămână spre veșnică pomenire pentru cele ce s-au făcut.

6.Până aici Mihail la arătare ducea tratative numai în cuvinte, și cu promisiuni, iar pe ascuns se nevoia după cum putea să ridice

vrăjmași împotriva lui Carol, mai ales pe Venețieni. Ci între acestea murind Clement 4 a apucat scaunul Grigore 10 în anul 1271 care cunoscând sfaturile împăratului Mihail, a hotărât ca în tot felul și chipul să-l silească să săvârșească unirea Bisericilor. Drept aceea papa a oprit pornirea Venețienilor pe care o mișca împăratul Mihail, iar al doilea a scris către toți stăpânitorii Europei să fie înarmați, și împreună cu Arhieriei să vină la Soborul cel din Lugdun la anul viitor, iar către împăratul Mihail prin Ligații Ieronim de Ascule, Raimond Viregkariul, Bonograti Ade, Skagto Ioanis, Bonaventura de Monțela, Minoriții, etc, și prin scrisori foarte aspre îi arăta cum că negreșit, și fără scuze trebuie să se înfățișeze împăratul în persoană în Soborul ce sa vestit, sau să trimită epitropi, și mărturisirea credinței, pe care Arhieriei Romii cei de mai înainte o au trimis către dânsul, fără multă voroavă să o mărturisească înaintea Soborului și să o iscălească, și așa vor avea preietesugul Latinilor, și ajutor întru toate nevoile lor. Iar împăratul Mihail deși mai înainte a fost trimis soli către papa Grigore 10 pentru unirea Bisericilor pe Nichiforiți, și pe Alonbarda, ci ei în Italia au fost obijduiți și pedepsiți ca fiind vânzători ai Latinilor, dar și atunci văzând poruncile, și ucazurile lui Grigore 10, fără stânjeneală nu s-au lenevit, nici s-au mâhnit de purtarea Latinilor, ci numai spre una privind, spre a uni Bisericile, și cu acest chip să nu le mai fie frică de Carol, au trimis pe alți bărbați din Epalghema cea sfântită, și din cea politică, adică pe Gherman Proin Patriarh al Constantinopolului, pe Teofan Mitropolitul Niceii, pe Gheorghe Acropolitul marele Logofăt, pe Panaret mai întâi șezătorul Vestiarului, și pe marele Dragoman Beriotul împreună cu alți clerici, și cu daruri de mare preț către papa, și către Cardinali. Aceștia dar intrând în corabie, și purcezând pe Mare, au căzut într-o înfricoșată furtună cu întreită învăluire, iar corabia în care erau boierii senatului cu oameni și cu darurile s-au afundat, iar cei ce aveau pe cei Bisericești, între care era și Gheorghe Acropolitul, abia scăpând au ajuns la Roma, și după puține zile înfățișându-se înaintea papii, au împlinit cele ale soliei, precum istorisește Pahgmeri. Și de acolo au venit la Soborul cel din Lugdun adunat în anul 1274 mai mult pentru unirea Bisericilor Apusene și Răsăritene, grecii care căutau scăpare au fost primiți la acest Sobor cu aceste condiții: **1.** Că grecii sunt datori să pomenească pe papa (Romii) la Sfintele slujbe ca pe un întâi stătător. **2.** Ca toți grecii să poată apela la judecata recurs la scaunul Romii ca la cea

ultima instanță de judecată. 3. Ca să se dea întâietate întru toate scaunului Romii. Iar aceasta a fost pusă în adunare înainte de către Sobor. 4. Când sa cetit Epistola împăratului Mihail, care începea așa: „Prea Sfântului, și Prea Fericitului etc. Fiindcă a fost trimisă de fericirea ta, către împărăția mea etc. și Arhierilor Răsăriteni.” Iar după cetirea acestora papa Grigore 10 a zis ca în aceste tratative a unirii Bisericilor împăratul Mihail să nu ceară nimic lumesc, întru adevăr Părinții Soborului nu s-au dumirit pentru adevărul lucrului. Iar în a 5-a adunare a Soborului Latini au cântat în limba elinească Simbolul credinței, cu adăogirea că Duhul Sfânt purcede și din Fiul, și așa mai departe. Deci episcopii delegați au spus că primesc dogma cea de nou croită a papii, au primit cu jurământ mărturisirea de credință a papii, și jurând să păzească cu supunere ascultarea întru toate cele plăcute papii și Latinilor, din partea lui Mihail Paleologul, în acest chip supunând ei Biserica Răsăritului către Biserica Apuseană în anul 1274.

7. Așadar cu aceste tratative neguțătorind ei această unire a Bisericilor nu după cum se cade fraților Hristiani, ci după interesele lui papa de la Roma și a împăratului din Constantinopol, foarte sa făcut tulburare, și în zadar au făcut ei tulburare Hristianilor, cu tiranii, mucenicii, și exiluri, în loc de pace. Căci când sau întors episcopii delegați de Mihail și cu Ligații papii și spunând cele ce s-au făcut, era învederat că nu se va liniști sfințita adunare a Bisericii, și norodul se tulbura osebindu-se și nu se împărțăsea cu împăratul, zicând că este vreme de mucenicie și de cununi mucenicești, pentru care pricină și multă tulburare se pornea. Iar împăratul Mihail mai întâi cu chip blând cu cuvinte împăciuitoare încerca să împace pe cei ce se tulburau, zicând că lucrul acesta ar fi o iconomie și nu o kenotomie (nouă scornire), și că vor rămâne dogmele noastre nesurpate și neschimbate. Căci numai 3 dăm papii: protia, apelația și pomenirea. Și că prin acesta se va scuti de multă vărsare de sânge Hristianii, care se primejduiesc la perși, după *Pahgmeri Cartea 3*. Iar pentru cea de nou croită de Latini adăogirea în Simbolul Sfințit, ori pentru altă oarecare pricină nu sa făcut nici o filonikie în Sobor, ci mare liniște și repaus înconjură trebile cele ce sunt în mijloc, etc. Însă în zadar se spuneau toate acestea, căci mai întâi decât toți Iosif Patriarhul Constantinopolului sa împotrivit bărbătește unirii, de bună voia sa și-a dat demisia depărtându-se din scaun, și în locul lui sa prohirisit Ioan

Beccos. Apoi fiindcă împăratul nimic nu a isprăvit cu cuvinte blânde, sa întors la cele potrivnice, a poruncit să fie răpite averile, exiluri, închisori, scoaterea ochilor, bătăi, tăierea mâinilor și altele ca acestea, precum istorisește *Grigora Cuvântul 5 cap: 2 paragraf 1-4*, și pentru ca să arate Ligaților papii că este apărător desăvârșit al unirii ce sa făcut.

8.Deci împăratul făcând ce sa putut, nimeni altul afară de Patriarhul Becul, și alți câțiva primitori unirii, niciunul din elini nu a cutezat a zice în Simbol adică Sfântul Duh purcede și de la Fiul, nici nu au voit să liturghisească cu Ligații papii, decât unii din fratori în Biserica din Vlaherna pentru hirotonirea unora dintre ai lor. Deci văzând acestea Ligații papii și socotind că sunt luați în batjocură cu lucrul ce sa făcut, precum mulți spuneau, au cerut o încredințare pentru unire. Drept aceea întru o zi de prăznuire, fiind zi de praznic și la ai noștri au venit împreună la Sfânta Liturghie, iar diaconul a strigat cu glas pomenind: „Pentru Grigore întâi stătătorul și catolicescul (adică a toate, obștescul) Arhiereu și Papa.” Îndată sa făcut tulburare și dezbinare mare, până și se apucau cu mâinile, strigând între dânșii cei ce se împotriveau unor tratative ca acestea, nu te atinge! Nu te apropia! Până și prietenilor săi ziceau: fugiți departe de cei rău slăvitori, atât se îngrețosau de cei ce se învoiau la această unire, precum istorisește *Pahgmeri*. Acestea și fiul întâi născut al Paleologului deși nu la arătare defăima și lepăda lucrul cel făcut de tatăl său împăratul, și în ascuns se îngrețosa și nu primea. Și la Epistola prin care împăratul Mihail Paleologul cerea de la papa, să dea voie elinilor să citească Simbolul fără de adăogire, ca mai înainte de shismă, unde zicea: „Rugăm pe măria ta ca Biserica noastră să zică Sfântul Simbol, precum îl zicea mai înainte se shismă, și până în ziua de astăzi, și ca să rămânem în obiceiurile noastre.” Papa ia răspuns: „Ba.” Și mai ales papa Nicolae 3 silea ca în tot cuprinsul stăpânirii sale Simbolul să se cetească cu adăogirea.

10. Episcopul Romii după ce a cunoscut că toate cele ce s-au făcut pentru unire sunt zadarnice, Mihail Paleologul a trimis soli pe Leon al Iracliei și pe Teofan al Niceii, către papa Martin 4, pentru întărirea unirii și a dragostei în anul 1 al arhierii lui, papa a dat anatema pe Mihail, fiindcă nu a rămas în tocmelile unirii și ca unul ce este priincios și unit cu shismaticii greci, însuși fiind pricinuator shismii. Deși *Iezuitul Aluisius Maimburgicescul în Cartea 5* pentru

dezbinarea Bisericii Apusene cu Răsăriteană și alții din Latini zic că Martin a făcut aceasta nu pentru altă pricină, decât pentru hatârul lui Carol craiului Siciliei, cu care era prieten și se simpatizau, și a fost publicată această anatema pretutindeni în Europa. Acest dar a luat Mihail Paleologul pentru dragostea cea către scaunul Romii, și pentru tratativele cele pentru unirea Bisericilor, măcar deși nu a stricat el înțelegerea, precum îl învinovăța papa, și aceasta se vede. Căci de sar fi depărtat de împărțirea Latinilor, negreșit fiul lui Andronic l-ar fi învrednicit îngropării, care după *Istoria lui Grigora Cuvântul 5. cap: 7&6.* „Nu că nu l-a învrednicit pe tatăl său obișnuitei îngropări ce se face împăraților, ci nici celei ce se face unui sătean, și tăbăcar (dubălar) nu au făcut, decât că a poruncit unora oarecare să-l ridice noaptea, și ducându-l departe de tabăra oștilor să grămădească țărână multă deasupra lui, ca să nu fie rupt de fiare trupul cel împărătesc.” Pentru acestea istorisesc *Grigore Pahgmeri Cartea 5 și 6 și 7, Nichifor Grigora Istorie Cuvântul 5, și din Latini Aluisiul Maimburgul Tom 2 pagina 125, Practicalele Soborului 2 din Lugdun etc.*

10. Din aceste zise se înțelege că aceste tratative de unire a Bisericilor, ca unele ce nu a fost gândite după Dumnezeu, ci că Mihail pentru primejdia ce sta supra lui de la craiul Carol, de care se temea, iar episcopul Romii pentru iubirea de stăpânire, (după *Pahgmeri Cartea 3 și după Petagie Teologia Dogmatică Cartea 7 cap: 11*) au dus tratativele după cum se vede, căci cu adevărat nici Biserica Răsăriteană nu sa învoit, nici nu se va învoi cu Biserica Romană, de când cu iubirea de stăpânire a episcopilor Romii au căzut în noi scornituri, și în rele eresuri, cu atâția ani zicând dogmatice evanghelice dogme să lipsească, și nu au voit ei să urmeze Apostolilor și Părinteștilor predanii, ca cei mai dinainte de dânșii episcopi romani sfinți măcar deși Leon Allatius nu sa rușinat a scrie cum că sa făcut veșnică unire și împreună glăsuire Biserica Romii cu Biserica Răsăritului, pe care vrând să o dovedească cu zicerea pe sineși sa împleticit, arătându-se potrivnic atâtor istorici eleni și latini, încă și cea împotriva lui Mihail Paleologul, și cei vechi elini cei drept slăvitori fără sfială peste tot îi numește shismatici, și eretici, shismatartul și ereziarhul.

CAPITOLUL XIV

BĂRBAȚII ELINI CARE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN ACEȘTI ANI.

1.Bărbații străluciți în fapta bună întru acești ani s-au făcut Nichifor Blemmidis, și Gheorghe Acropolitul.

Nichifor Blemind.

2.Nichifor Blemmidul, a fost bărbat vestit, a zidit cu a sa cheltuială o Dumnezeiască Biserică, și spre a fi sălaș bărbaților sfinți și de Dumnezeu iubitori și nevoitori bărbați, întru care și el însuși petrecea o viață liniștită, topindu-și trupul cu o aspră nevoință. Acesta a scris două Cărți pentru purcederea Sfântului Duh, din singur Tatăl. Din care una începe așa: „Iar pentru niște cuvântăreți bărbați ce au venit atunci în Niceia Bitiniei din stăpânirea Romană, și oarecare din Elada adunați, pentru dogma cea cu îndoială, etc.” Și începutul la a doua Carte: „Iar pentru cuvintele bărbaților celor ce au venit iarăși din stăpânirea Romanilor pentru a întări dogma lor, etc.” Deși *Grigora mărturisește în Cartea 5 cap: 2 paragraf 6* că acest Blemmidis ar fi scris multe pentru a părtini la dogmele Latinilor, pe ascuns pentru socoteala celor mulți. A dat și Cărți de filosofie.

Gheorghe Acropolitul.

3.Gheorghe Acropolitul, a fost în Constantinopol, în vremea în care meșteșugul învățaturii și scumpătatea lipsea de la oameni, precum mărturisește Gheorghe Cipriul, ci semințe de cuvinte, ca să zicem așa, scânteii de învățătură erau păzite nu aiurea decât la Logotetul adică la acest Gheorghe Acropolitul. Și nu este exagerare de vom zice că și în vremurile noastre, ca Aristotel, și Platon etc. Că el singur era, ori mai adevărat a zice, se păzea împreună cu celelalte bunătăți de la Dumnezeu, urmaș cu adevărat după vreme în urma atâtoro înțelepți, însă cu dreptate a fi numărat în numărul celor dintâi, împreună adunând pe fiecare fel de învățătură întru una, și prin toate bine nimerind, ca în nimica ceva și cu nici una să se cumpănească, El a scris Istoria Hronică a Constantinopolului de la luarea ei de către Latini, până la izgonirea Latinilor de către Alexie Stratigotul, și Mihail Paleologul. După care a scris Grigore Pahgmeri.

CAPITOLUL XV.

AUTOCRATORII DE LA APUS RUDOLF I ȘI ADOLF NASOBIUL ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA APUSEANĂ.

Rudolf I Autocratorul Apusului, anul 1273.

1.După moartea lui Frederih 2 mulți ani Ighemonii Apusului nu se învoiau pentru alegerea Caesarului, în sfârșit în anul 1273 mai întâi prin sârguința Arhiepiscopului Moguntiei, au pomăzuit Caesar pe Rudolf fiul lui Albert Principele Asburgului, care a bătut război cu Odoacru craiul Boemiei, care fără dreptate, în vremea când lipsea Caesarul a luat Austria și alte Eparhii, și care la Soboarele cele vestite de Rudolf, nu a voit niciodată a se arăta. Deci acest Odoacru fiind biruit în război și omorât, Ducatul Austriei sa mutat la Rudolf, a rânduit duce al locului pe Albert fiul său, și cu acest chip Austria și alte Eparhii au fost încredințate sub stăpânirea Principilor Asburgicești, prin ajutorul acestui Caesar încă au fost oborâte osebite întărituri ale tâlharilor, și mulți începători ai lor au fost omorâți, că siguranța obștească a scăzut din cauză că a lipsit Caesar care să stăpânească, și să judece, și au venit în bună rânduială. Iar în Italia nu a voit Rudolf să meargă niciodată, temându-se de pilda ce au pățit împărații cei mai înainte de dânsul, care au pătimit de acolo atâtea rele întâmplări. Din care pricină cu mai multă stăpânire au început papii a stăpâni Eparhiile cele din Italia, a cărui, Patrimoniu al lui Petru (moștenirea), cu Exarhia Ravenei, și a Romanoli le-au adaos Caesarul. Asemenea a vândut Florentinilor, Genovezilor, Lukinsianilor și celor din Bononia slobozenia, însă cu paguba Autocratoriei. Acesta a murit în anul 1291,d.Hr., al 18 al stăpânirii sale.

Alfons Principele Nasobiului Autocrator al Apusului la anul 1292.

2.Rudolf murind, cu puterea lui Gerlaku Arhiepiscopul Moguntiei a fost pomăzuit Caesar Adolf Principele Nasobiului, pe a cărei sălbătăcime și dușmănire a cercat-o după puțin timp în acest

chip, că la propovăduit pe el împreună cu alți Ighemoni nevrednic de a fi Autocrator. Acest Adolof a tras asupra lui dușmănia Ighemonilor, fiindcă fiind că a făgăduit să slujească cu bani ca un plătitor de bir împăratului Angliei, care ridicase război împotriva lui Filip împăratul Galiei, cu toate că îi făgăduise nu ia plătit, însă Albertos Austriacul, care totdeauna învrăjbea, na pierdut acest prilej pentru a întărâta la urâciune, până ce în toate zilele se adăogându-se prihăniri împotriva ocârmuirii lui Adolf. După ce a fost scos Adolf în locul lui a împărățit Albert. Deci de aici sa ridicat război între Adolf și Albert, în acest război, Albert a rănit primejdios pe Adolf, și dându-se turbării vrăjmașilor a fost omorât în anul 1298 împărățind 6 ani, al cărui trup a fost îngropat în cetatea Spira, precum istorisesc pe larg pentru Autocratorii aceștia *Albert Magnus Argentininsiu* în *Hronica Istoria Austriacă, și alții*.

3.În zilele acestor Autocratori Arhieriei ai Romii au fost: Grigore 10, Inocențiu 5, Adrian 5, Ioan 20 ori după alții 21, ori 22, Nicolae 3, Martin 4, Onorie 4, Nicolae 4, Celestin 5, și Bonifatie 8.

4.Grigore 10, sa făcut papă după 3 ani de la moartea lui Clement 4, în care 3 ani sa făcut gălceava, care sa ținut pentru alegerea papii. Acest Grigore în anul 1274 a rânduit proaste Canoane pentru alegerea papii în Soborul din Lugdun, a legiuit și a adaos și conclave (odaia). Căci mai înainte Cardinalii dimineața în fiecare zi se adunau între dânșii în Lateran, ei viețuiau în Roma, ori în alt loc precum li se părea, de multe ori încă și afară din cetate la o Biserică ce avea scaun de cetate, unde duceau tratative pentru alegerea Papii. Iar acest Grigore în Soborul despre care sa zis a dogmatisit, ca de aici înainte sunt datori să se adune în odaia Palatului, în care mai înainte de a muri locuia Arhierul. A căruia ușile despre toate părțile să fie încuiate, încât să nu poată nimeni, nici a intra nici a ieși, una singură fiind deschisă, prin care nimeni pute intra nici ieși, decât cei ce aduc mâncarea cea de nevoie și slujesc. În același canon se oprește a fi despărțită casa aceia cu vreun perete, sau cu alt acoperământ, ci toți Cardinalii să întrebuințeze sălășluirea aceia a lor ca pe o găzduire de obște. Iar în Legile pe care le descrie Onufrie Panuiniul din vremea lui Grigore 10 la Istoria lui Platina pentru când se adunau episcopii Romii pentru a alege papă, sa oprit cu adevărat odaia, ca să nu aibă vreun perete mai înăuntru, dar însă sa dat voie cardinalilor a petrece împreună în cămărilor lor, unde erau separate una de alta cu țesături pașnice, adică

cort de liniștire. Căci cu trecerea vremii puțin oarece sau prefăcut legile promulgate de Grigore 10, și întru alt chip sau schimbat, care chip le arată Onufrie la același loc. Toată această rânduială a lui Grigore 10, Cardinalii au păzit-o la alegerea lui Inocențiu 5, iar la alegerea celorlalți Arhieri ai Romii până la Bonifatie 8 au călcat-o, această lege Bonifatie în Cartea 6 a întărit-o. Și de atunci în anii următori aceasta sa păzit.

5.După Grigore 10 se face papă Petru Trantasinskiul, numindu-se apoi Inocențiu 5 el este primul dintre dominicani care sa suit în scaunul Romi, însă a murit după 6 luni, a lăsat diadoh pe Adrian 5 nepotul lui Inocențiu 4. Acesta după 40 zile ale episcopiei sale a murit, după aceasta sa făcut Ioan 20 ori 21 ori 22, nu a fost vrednic de laudă, fără numai cu banii săi ușura ajutând la școlile pentru tinerii săraci, care studiau medicina și filosofia. În alt fel a fost un bărbat tâmp cu inima, și nu era destoinic la a ocârmui ca arhieru, ușor la minte, precum mărturisesc istoricii, între care și *Platinas și Eric Steron la anii 1276*.

6.După Ioan se face papă Nicolae 3 care sa născut în casa Ursinienilor. Acesta a fost un bărbat vrednic lucrător, și a rânduit treburi de mare importanță, a rânduit doi împărați din seminția sa ca să apere în Italia, pe unul în Etruria, iar pe celălalt în Lombardia, ia făcut să stăpânească, și amândoi să-i facă pe vrăjmașii Romii să se sfiască. Însă aceste sfaturi ale lor cu moștenirea nu au ținut, și a murit Nicolae în al 3-lea an al arhieriei sale, care după multe neînțelegeri între Ursinieni și Anibaldicești la moștenit Martin 4. Acesta a prigonit pe germani cu multă urâciune, precum se arată în Istoria Austriacă la Freerie an 1284. Și în toate zilele poftea însuși ca să fie barză (cocostârc) iar germanii broaște prin lacuri, ca în acest cip să poată să-i înghită, și el în baltă să fie delfin, iar germanii pești, ca să poată să-i mănânce, era cu totul vrăjmaș germanilor. Și dimpotrivă le era prieten Onorie 4 diadohul lui Martin, care a trimis Ligat (deputat) pe Ioan Tusculanul către Rudolf Autocratorul, ca să-l înduplece să vină în Italia cu puteri ca să scoată pe gali și pe spanioli, să supună Autocratoriei pe Campania, Apulia, și Sicilia. După Onorie urmează Nicolae 4 primul papă dintre Franciscani, pentru care pomenește Granțius că ar fi povestit oarecare, că înainte de a muri pe toți cardinalii ia scos din dregătorie, și în locul lor a pecetluit cu titlul de cardinali pe monahi din ordinul Franciscanilor. Căroră lea poruncit să

jure să nu aleagă alt papă decât numai din ceata Minoritenilor, precum mărturisește Egardos în Hronicile sale.

7.După moartea lui Nicolae 4 Cardinalii Perusi sau adunat ca să aleagă papă, dar atâta nu se uneau între dânșii, încât a trecut doi ani întregi, și abia în anul 3 cel de pe urmă au făcut papă, pe Brutius care viețuia în rânduiala pusnicilor, care apoi sa numit Celestin 5. La încoronarea lui sau adunat 200.000 de oameni, mărturisește *Platinas din a lui Ptolomeu*, care și însuși a fost de față. Astfel norodul a prăznuit la pomăzuirea papii, sa făcut grabnic lucru de răs, pentru că adunarea cea din Roma sa împotrivit smereniei celei de mai înainte, că au vrut să aducă și pe Cardinali, nu călare pe cai și pe catâri, ci pe măgari după pilda lui Hristos, și precum obișnuia și Celestin 5. Deci Cardinalii, și mai întâi Benedict Gaitanul a făcut toate chipurile, ca să-l scoată pe acesta din scaun. Gaitanul totdeauna vrăjmășuia pe Celestin (căci nu a fost altul asemenea lui ca să facă ceea ce se cădea), mai ales au trimis pe oarecare om noaptea ca să strige către el, ca și cum ar fi adus veste din cer, dormind papa a strigat omul: „De voiești să te mântuiești să te lași de Arhierie.” Socotind ca în acest chip să înșele pe un om prost. De aici după ce a gândit Celestin după glasul cel ce ia venit să se lase de Arhierie, a început a se îndoi dacă să facă un lucru ca acesta, ci Gaitanul îndată i-au dezlegat această greutate a lui, împreună cu cei de o cugetare cu el, și cu sfatul tuturor au dat așezământ, ca papa să aibă voie a-și da demisia din Arhieria sa. Acestea așa făcându-se, Celestin și-a dat demisia din Arhierie, fiind papă numai 6 luni.

8.Iar în locul lui sa făcut papă Benedict Gaitanul, în anul 1294 și-a luat numele de Bonifatie 8, care pe Celestin ce mergea la pustie la oprit din cale, și la pus sub pază, temându-se nu cumva mulțimea norodului care lăuda sfințenia lui îl va cere iarăși de Arhieriu. Zice *Platinas la Istoria lui Celestin*: „Ori în ce fel ar fi este arătat că, Bonifatie a fost om necunoscător și prea viclean. Fiindcă pentru cuvântul iubirii de slavă, și pe sfântul bărbat la depărtat de la păstorie, pentru că la silit să înceteze de a fi începător, și fiindcă dorea cu ardoare viața pusnicească, închis fiind în turnul fumonului, din multa întristare la silit înainte de vreme să moară la 1 an și 5 luni de când a fost uns arhieriu.” Și pentru aceasta și Cardinalii de Columna, Iacob și Petru, către care papa se purta cu vrăjmășie, în Epistolele pe care ei le trimite-au către crai și către Ighemoni au scris ei pentru mândria lui

Bonifatie, și jalbe către osebite Eparhii au trimis, în care nu pe Bonifatie ci pe Celestin îl adevereau de papă adevărat după Canoane, precum este scris în *Hronicile lui Erricus Steronului, la anul 1296*.

9.Din aceste zise este arătat, că Bonifatie a sporit ca o vulpe, și ca un câine a murit, și cu drept cuvânt sa zis pentru dânsul pilda aceasta, că a stat alt Nero și pe Gibelineni îi războia așa, încât în ziua prafurilor, precum obișnuiesc ei a numi 1-a Miercuri a Postului Mare, praf mult pun pe cap, după obiceiul care îl au, ci Bonifatie ia aruncat în ochii episcopului Genuii, zicând, adu-ți aminte omule că Gibelninean ești, și împreună cu Gibelinenii în praf te vei întoarce. Albert monarhul de două și de trei ori cerșindu-și adevेरirea Autocratoriei pidosnic i o a dat, și alegerea lui cu cuvinte ocărătoare, ia zis că-i de nimic și de nici o treabă, numindu-l ucigaș de oameni, precum zice *Cuspinianul la viața lui Albert*. Și nu numai aceasta ci și papa se fățarnicea ca și cum ar fi bolnav, încât la praznicul cel de obște al Jubileului, pe care el întâi la rânduit ca să câștige bani, în anul 1300, nu în alt chip, ci ca într-un teatru în ziua întâia îmbrăcat cu podoaba arhierescă, și purtând și porfiră împărătească cu semnele măririi Caesarilor, sa arătat înaintea norodului poruncind să fie purtată sabia înaintea sa, ca să arate stăpânirea și puterea cea adaogată lui, atât în Biserică, cât și în Autocratorie, despre care povestește mai pe larg Grantie.

Aceasta a făcut-o așa nu numai împotriva lui Albert Autocratorul, ci și împotriva altor crai și Ighemoni și neamuri, întru care sa nevoit să pună mai multă frică decât evlavie, ca să se arate că este leu în ocârmuirea Arhieriei.

10.Încă a cutezat și a îndrăznit împotriva lui Filip Pulhrus craiul Galilor, dar acela ia stat bărbătește împotriva. Căci a trimis pe Nogaritiul Gullielmul, pe care alții îl numesc Baldicesc după religie, și a trimis călăreți gali, care a vrut de bună voia sa ca să facă slujba aceasta, împreună cu Columnicescul Skiara și cu 200 de călăreți năimiți ai Anagniei în împărăția Neapole au prins pe papă în casa sa părintească. Skiara atâta la zdrobit cu pumnii, încât din bătaie a ajuns papa în nebunie, și din mânia sa își mânca cărnurile trupului său, și ar fi murit de nu ar fi fost oprit de Skiara Nogaritiul. De acolo Bonifatie a fost adus la Roma, și nu a vrut să mănânce, după 35 de zile cu multă mânie a pierit ca un câine. Vezi pentru aceasta *Hronica lui Albert Argentinisînsiul foaia 130, și pe Sifridon prezbiterul la anul 1303, și*

la *Hronica Kitizicească a lui Paul Langiului anul 1295 și 1303 și la Platina la Viețile Arhierelor Romii*. Pentru acest Bonifatie se va zice și în veacul următor.

Starea Italiei.

11.În Italia, și mai ales în Sicilia în anii aceștia cei din Sicilia nu au mai putut răbda înverșunările oștilor și mândria galilor. Sau sfătuit cu papa Nicolae 3 cu Mihail Paleologul, și cu Petru al Aragonului, ca să omoare pe toți galii din împărăția Siciliei. Și au împlinit această ucidere în anul 1281 în ziua Paștelui, auzit fiind clopotul cel de seară, atât de mânioși sau arătat localnicii împotriva Galilor încât și pe muierile lor le-au omorât care aveau prunci în pânțele din sămânță a Galilor, precum mărturisește *Platin în Istoria lui Martin 4*. Pe lângă acestea cu toate chipurile se nevoia Petru împăratul Aragonului să supună împărăția Siciliei, acesta a luat femeie lui pe Constantina fiica lui Mafredu craiul Siciliei. De aici sa făcut mult război între Gali și Spanioli, pentru împărăția Neapole, acestea citești-le la *Platin în Viețile Papilor*.

Starea Galiei.

12.În Galia după Ludovic 9 a împărățit fiul său Filip cel poreclit semețul, ori după alții și mai adevărat blând și domol, pe care la moștenit în anul 1282 Filip Pulhrul fiul său, care precum sa zis mai sus, era vrăjmașul lui papa Bonifatie 8. Că a trimis către împăratul pe episcopul Apamiei ca să-l îndemne spre a ieși cu oști către Ierusalim. Iar episcopul venind acolo și cu rugămintea nu a reușit ceea ce dorea, a început a înfricoșa, pentru aceasta a fost pus în închisoare. De care înștiințându-se Bonifatie a trimis pe Arhiepiscopul Narbonii poruncindu-i că de nu va libera Filip pe episcopul Apamiei să adevereze arătat că împărăția Franței va veni la Biserică, și Filip va fi dat anatema, și galii vor fi dezlegați de jurământul de credință către împăratul. Împăratul dar a lăsat pe episcopul, dar a slobozit ucaz ca nimeni din împărăția sa să nu meargă la Roma, nici să nu trimită bani acolo. Încă și Epistolele din mâna Arhiepiscopului Narbonii, în care papa se fălea ca împăratul să se supună lui atât în cele lumești cât și în cele Bisericești, a poruncit ca în palatul său înaintea multora să fie arse, și în Epistole de răspuns îl numi pe papă nebun și lipsit de minte. Clerul Galiei sa unit cu împăratul care pentru ocările cele făcute împotriva împăratului lor îl trăgeau pe papa Bonifatie 8 la judecata Soborului celui ce avea să fie. Din acestea se vede că starea Bisericii

în Galia era bine, care a împiedicat mândria papii cu strășnicie au strâns-o. Și cu toate că papa a făcut Sobor întru care pe Filip și împărăția lui o supunea Autocratorului, însă lucrul până la urmă sa făcut împotriva. Bonifatie moare cu moarte ticăloasă, și următorul papă Benedict a dezlegat pe Filip, măcar că împăratul nu a cerut aceasta. Pe lângă acestea și Iudeii au fost scoși din toată Galia de către Filip împăratul și de către Franci, în împărăția Navariei au fost omorâți 6000 de evrei.

Starea Spaniei.

13.În Spania după Alfons 10 sa făcut rege Saktiul 5 fiul său, și murind acesta la moștenit Ferdinand 4, în vremea căruia împărăția Castiliei era mult bântuită. Asemenea împotriva Aragonilor tare sa mâniat papa Nicolae 3, pentru că Petru craiul de Aragon nu vrea să dea bir Bisericii din Roma, și pricinuia tulburări în Italia. Pentru aceasta nici papa nu a voit să dea tărie Soborului din Tarrakon pentru a fi numărați în rândul sfinților Raimund de Penu Forti.

Starea Angliei.

14.În Anglia pe Eric 3 îl moștenește fiul său Eduard I, care a unit Valia cu Anglia. De aici după ce a murit Alexandru 3 craiul Scoției și nu a lăsat fiu, pe împărăția lui a obijduit-o cu armele. Pentru aceasta sa atârnat un război prea vărsător de sânge între Scoțieni și Angli, ținând 300 de ani. Însă nu a fost departe de această pricină și papa Bonifatie 8, care adeverea că împărăția Scoției se cuvine scaunului Romii, și pe toată puterea și stăpânirea pedepsei de asupra clerului arăta lui Eduard că nu o are. Se află Epistole pentru această pricină a papii către Eduard împăratul, și către Robert Arhiepiscopul Cantuariei, și ale aceluia iarăși răspunsuri către papa.

Starea Germaniei.

15.În Germania Rudolf Caesarul sa arătat mântuitor al obștiilor, și a gonit pretutindeni pe tâlhari, dar Adulful moștenitorul acestuia ierta pe ostașii însă nu întru alt fel, ci să facă ca tâlharii. Drept aceea în Lotarigia, și în alte Eparhii făceau mari bântuielei pentru câștigul lor, și nu aveau frică de cuvioșia Hristianilor, socoteau să răpească pe cele de la Ierei, și podoabele de la sfințitele Jertfelnice, și le dezbrăca, și făceau toate răpirile. Nici se ținea seamă dacă clerul era ocărât de ostași, căci însuși episcopii erau mai mult de partea ostașilor, decât din a clerului. De aici Eric Arhiepiscopul Moguntiei făcând întru o zi ospăț ostașilor împreună și clerului, a probozit pe clerici căci au șezut

mai în grabă la masă decât ostașii, zicând câte doi, și câte doi ostași aibă pe câte un cleric, în loc de pernă. Pentru aceasta deasupra mormântului lui au săpat stihuri, prin care se învinovăța, că puțin se îngrijea pentru cinstea clerului. Încă și iudeii în Germania cu cumplită și rea vătămare s-au pierdut. Că un sătean numit Rintfleishiul, zicea că i sa descoperit de la Dumnezeu, cum că Iudeii se cade a fi uciși. Pentru aceia în Norimberghi toți Iudeii au fost aruncați în foc, care cu mâinile lor își aruncau pe prunci, și pe femei, ca să nu se întâmple să ceară botezul, și mai ales își aruncau armele și banii, pentru ca să nu le ia Hristianii, și să le întrebuințeze, care lucru făcându-se și în Bamberghi, și în alte locuri, Iudeii au fost omorâți. Deci Albert fiind pomăzuit împărat al Romanilor în anul 1298 pe Rintflesishul la pedepsit cu moartea, și a pus bir?? asupra celor din Norimberghi, precum zic Hronicile celor vremuri.

CAPITOLUL XVI.

ERETICII ARNALDUL DE VILA NOVA, RAIMUND LULLIUL, BEGARDII ȘI FRATIKELII ȘI ÎNVĂȚĂTURA LOR.

1. Arnaldul cel din Villa nova a fost de neam spaniol, bărbat învățat în cuvinte, care în regatul Aragonului și în celelalte Eparhii megieșe a semănat oarecare dogme eretice, care au fost lepădate de adunarea cea din Roma. Se spune că a dogmatisit: **1.** Că diavolul cu înțelepciune a isprăvit, ca tot norodul Hristianilor să se rătăcească de la adevărul Domnului nostru Iisus Hristos. **2.** Credița Hristianilor ar fi ceea pe care o au dracii. **3.** Tot norodul Hristianilor ar fi vinovat iadului. **4.** Că toți cei ce se închid pe sine de bună voie (pusnicii), sunt în afara dragostei și se muncesc în iad. **5.** Toți strică învățătura lui Hristos, și că rău au făcut teologii că au amestecat ceva din filosofie cu teologia. **6.** Că sfintele Liturghii nu se cade a se săvârși, nici a se aduce jertfe pentru morți. **7.** Că să nu se creadă în mângâierile papii ci în ale celorlalți oameni. **8.** Că Dumnezeu nici odinioară a înfricoșat cu veșnica osândă pe cei ce păcătuiesc, ci pe cei ce dau pildă rea. **9.** Că omenirea ce a luat-o Dumnezeu, întru toate ar fi asemenea cu

Dumnezeu, încât că omenirea lui Hristos tot atâta putere are cât și Dumnezeu. Vezi pentru acestea pe Bernard Luțeburgicescul în catalogul ereticilor Cartea 2 într. 11 foaia 282 tipărit la Roma la anul 1585 arată 15 dogme greșite ale lui Arnoldu, însă mai cu osebite.

2.Din acestea și din altele asemenea se cunoaște, că Arnoldu a căzut în această vătămare de minte, nu pentru alta, fără numai din cauza greșelilor și relelor scornituri ale papilor, precum se vede din cetirea învățăturilor lui, pe care Flavie le aduce în Catalogul Martorilor Adevărului Tomul 2, Cartea 16. De unde nu se crede că au căzut în toate greșelile și eresurile, din vrăjmășia ce avea către monahi și clerici. Căci el avea mulți următori și ucenici mai ales dintre Spanioli, care erau numiți Arnaldiști, și erau socotiți de papiști ca niște răieretici.

3.Raimundul Lulliul ori Lullul, era de neam Katelan, din ceata fratorilor celor mai mici, care sub numele cuvioșiei a câștigat mare slavă și mult se sârguia spre a converti pe cei ce cinsteau religia lui Mohamet, și fiind gata a primi moartea pentru credința cea în Hristos. Oarecând suindu-se singur întrun munte, întrun care a zăbovit câțva vreme cu rugăciunile și cu privegherea, apoi sa pogorât de acolo, se zice că multe eresuri a predicat norodului, ca pe o oarecare învățătură care i sa insuflat lui de la Dumnezeu. Istoricii eresurilor au notat că au aflat 500 de eresuri în cărțile lui, din care au arătat 100 în Partea a II-a a directoriului cercetătorilor, pentru episcopul Tarakonii. Iar Istoricii cei care îl învinovătesc pe Raimond de atâtea greșeli, pe Cartea Circulară, se întemeiază pe pecetea lui Grigore 11, în această carte sunt osândite vătămarile de minte ale lui Raimondul. Pe acesta Nicolae Emericescul o au băgat în al său directorium al cercetărilor, Partea II-a într. 26 foaia 331 la care sunt și cele 100 la întreb. 9 foaia 272.

4.Iar Cartea aceasta circulara adică pecetea lui Grigore tare se îndoiesc, drept aceea *Gavriil Vascuez* mărturisește: „Aflându-se el în Roma în anul 1590 grea filonikie sa pornit înaintea Cardinalilor cercetători pentru pecetea lui Grigore.” Că mulți din Catalonia întăreau că pecetea aceasta a fost plăsmuită (falsă), dând dovadă că Benardos episcopul cu Apostolească stăpânire a fost trimis împotriva lui Egmericu, acestaș pentru pecete ar fi socotit, pe a căruia socoteală pentru pecete o știa Vascuez, dar și în arhivele episcopilor Romii pecetea acestea fiind căutată nu sa aflat. Și rudele lui Raimund mult au

adunat spre îndreptarea lui și Ludovic de Parma, cel ce în împărăția Siciliei cercetător Apostolicesc, precum obișnuiesc Latinii a zice, cu care se întăreau ei să dovedească nevinovat pe Raimund la vătămarea eresurilor. Însă oricum ar fi, este adevărat că Raimund a vorovit foarte cu slobozenie pentru taina Sfintei Treimi, fiindcă din începuturi arătate, și din lumina firii scoase, cu noi apucături sa întărit să arate că multe sunt întru Dumnezeu, și mai ales trei fețe, și că acestea sunt Tatăl, și Fiul și Sfântul Duh, și credința făcându-se dovadă pentru Dumnezeieștile Taine a socotit că nu ar rămânea la noi. Și acestea pentru teologia lui Raimund, iar cele pentru meșteșugul doftoriei lui, al chimiei, care se zic întru un fel și întru altul, nu este potrivit să vorovim aici. Alții însă dovedesc, că Raimund ereticul (de care sa zis) și altul e Raimund scriitorul, care se numește învățătorul luminat. Că ereticul a fost de neam Spaniol, evreu de religie, sa făcut Hristian, și a intrat în tagma Dominicanilor, apoi iarăși sa întors la religia Iudaică. Teologia acestuia a osândit-o Grigore 11. Iar celălalt Raimundus sa născut în unul din Ostroavele Belearidelor ce se numea Maiorica se îndeletnicea cu mare luare aminte la învățătură, și bine a sporit în medicină, himică și teologie, apoi a mers să propovăduiască Hristianismul în Africa, unde a fost lovit cu pietre în anul 1316 fiind în vârstă de 80 de ani. Se află multe scrieri ale acestuia, întru care se vede agerime de minte, dar nu îndoială.

5. Fraticelii, adică frații cei necâștigători a izbucnit din ceata Minorților, din care cei mai aleși începători ai cetei Ermanus, pe care Ferariei cu câțiva ani mai înainte, îl cinsteau ca pe un sfânt. Papa Bonifatie 8 a poruncit să fie dezgropat Ermanus și să fie aruncat în foc, precum *mărturisește Platin*. Papiștii foarte clevetesc viața și dogmele Fraticelilor. Că se zicea despre ei cum că defăima toate tainele Bisericii, afară de Botez și sufletele Sfinților, ei învățau împotriva socotințelor obștești ale Latinilor că mai înainte de ziua cea mai de pe urmă, nu dobândesc Dumnezeiasca privire, prin peșteri și colibe fără sfială se împreunau cu muierile și cu fecioarele, și pe pruncii cei de curând născuți din împreunarea lor, atâta le purta de grijă ca să moară cât mai în grabă, și de multe ori îi aruncau în foc și îi prefăceau în cenușă. Încă lepădau din rândul Arhierilor pe Bonifatie 8 și pe Ioan 22 ori 23, și ziceau că Biserica din Roma, și bine ziceau, că nu este Biserica cea adevărată, și episcopii nu sunt păstori, ci lupi ai Bisericii, și drept ziceau, fiindcă nu urmau obiceiurile Apostolilor.

6.Eresului acestuia al Fraticelilor strașnic s-au împotrivit papii Bonifatie 8 și Ioan 22, care pe mulți eretici i-au aruncat în foc. Cu toate acestea cetele lor sau semănat pretutindeni umplând toată Italia, la acest eres sau învoit mulți clerici și bărbați procopsiți, ci și în toate se învoiau cu Fraticelii, însă unele din dogmele acelora erau slăvite. Mai mult decât toți dogma Fraticelilor a înmulțit-o Dulkinul, care împreună cu muierea sa Margareta au fost prinși de Novarii, împreună cu mulți oameni de altă religie au fost aruncați în foc. Iar din următorii lui mulți temându-se de primejdie au fugit prin munți și prin codri, al cărora numărul se încheie în 4.000. de oameni. De la acest Dulkinul, Fraticelii sau numit Dulkiniți. Acesta pe posednica sa Margareta (pe care a lăsat-o gravidă) zicea că a zămislit de la Duhul Sfânt, și bârfea spurcatul și nebunul, că după ce va naște va rămâne Fecioară.

7.Tiritemie scrie că din tagma Fraticelilor a fost Vegardi și Vegilie, bărbații se numeau Vegardi, iar femeile se numeau Vegine. Se spune că aceștia au dogmatizat, că omul fiind zidit după chipul lui Dumnezeu, la atâta deplinătate prin lucrarea faptelor vine, încât unul ca acesta se aseamănă pe deplin cu Iisus Hristos în sufletul Lui omenesc, și că taina Euharistiei nu este adevărat desăvârșit Trupul lui Hristos, nici trupul lui Hristos poate a se ascunde, sau a se cuprinde întru atâta de mică câtime de pâine. Drept aceea pe prezbiterii cei ce apărau dogma prefacerii iau numit făcători de Dumnezeu. Opt sunt capetele eresului Vegardilor, și a Veguinelor: **1.** Că omul în viața aceasta atâta poate dobândi încât poate a se face fără păcat, și întocmai ca și Hristos în deplinătate. Iar celelalte fiind și mai hulitoare nu vom spurca auzul cetitorului. Iar cine va voi a ști mai multe despre aceștia, vadă la practicile lui Curdu pentru greșelile Vegardilor, care se află în Biblioteca Părinților, Tomul 4 partea 2.

8.Afară de acestea nimeni poate a tăgădui, că dintru aceștia au fost cei ce au semănat oarecare spurcate rătăciri, dar din dogmele Fraticelilor despre care zic potrivnicii lor, unele dogme ale lor nu numai că nu sunt de lepădat, dar sunt și de lăudat. Dar acelea erau publicate, de către alți eretici sub numele Fraticelilor.... Drept aceia Fraticelii temându-se de primejdia ce zăceau asupra lor, fugeau prin peșteri și prin pustietăți, erau învinovați că acolo fac nespuse înverșunări, și nenumărate nelegiuiri, precum păgânii obișnuiau să-i acuze pe Hristianii când au început oamenii a crede în Hristos.

CAPITOLUL XVII

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA ÎN APUS.

1.Soboarele ce sau făcut în acești ani în Apus sunt acestea:

2.Soborul Lugdun 2, pe care Latinii îl numesc Lumnic 14 în vremea lui Grigore 10, sa adunat în anul 1274 au fost de față mai mult de 700 de episcopi, și au vorovit pentru unirea Bisericilor Răsăritului cu cea a Apusului, precum la Capitolul 7 la & 7 sau zis: asemenea și pentru a recâștiga Palestina. Au venit încă și soli ai Tătarilor, din care unul a primit credința lui Hristos. De la acest Sobor sau dat 31 de rânduieli, dintre care în cea de a 2-a sa legiuit întrebuițarea Conclavului din palat. Citească cel ce va voi pentru mincino-Soborul acesta, și la Prolegomena (înainte cuvântarea) Tomului Dragostei foai 3 și 4.

3.Soborul Salzburg sa făcut în anul 1274 în care sau închipuit 24 de Canoane potrivit învățaturii Bisericești.

4.Soborul din Ravena adunat în anul 1286 în vremea lui Onorie 4, pentru schimbarea stării Bisericești, pentru care s-au rânduit 9 Canoane.

5.Soborul din Erbipoli adunat în anul 1287 față fiind Autocratorul Rudolf, exarh fiind Ioan Ligatul papii, care cerând dajdia cea grea a episcopului Romii, Autocratorul și cei dimprejurul lui au găsit de cuviință să i se dea, iar episcopii Sifridus al Coloniei și Eric al Triberiei strașnic au stat împotriva, punând înainte toată lipsa de bani. Au fost date 42 Canoane, care mai toate privesc la îndreptarea celor Bisericești ai Germaniei, care în fiecare zi în loc de a intra în Biserici intrau în cârciumi, în loc să aibă în mâini sfințitele Cărți, aveau jucării, în loc să intre să cerceteze bolnavii, intrau în Mănăstirile călugărițelor spre a le strica, în loc să hrănească copii săraci, și văduve, hrăneau posadnice, și alte multe neorânduieli lucrau.

În veacul acesta sau adunat și alte Soboare, Sobor *1* Paris la 1201 împotriva lui Evrandu ereticul, pe care aducându-l în Niurnon obștește Nevers l-au ars. La 1209 sa adunat Soborul în Avenion de Ugon Arhiepiscopul Rghinsiului, și Teodosie Ligații Apostolici, și au așezat 26 Canoane, din care 2 rânduiiau să fie torturați și să se

dezrădăcineze ereticii. În Canonul 4 Iudeii să întoarcă dobânzile banilor, și să nu lucreze în obște, ori în sărbători, și să nu mănânce carne în zile de post. Sobor la 1209 în Paris împotriva ereticului Almaricu, și a următorilor lui. Au fost osândite la acest Sobor și Cărțile metafizicii lui Aristotel, cele tălmăcite din elină în Latină, cu certare de afurisire pentru cel ce o va ceti, ori le va prescrie. Sobor la 1212 tot în Paris adunat de Cardinalul Robertul, Korkeonului și Ligatul, care a pus 20 Canoane, pentru buna rânduială Bisericească, pentru monahi 27 capete și 21 capete pentru monahe, însă cele 8 de la urmă se potrivesc pentru clerici, încă 21 pentru episcopi și Arhiepiscopi. Soborul din Niceia din vremea Patriarhului Manuil, întru care sau dezlegat oarecare nedumeriri, încă și pentru mutarea episcopilor, și pentru dreptul ctitorilor. Vezi la Pravila greco-romană a lui *Leuglagiu?? Tomul 1 foaia 238*. Sobor la 1222 cel din Niceia, ori în Constantinopol, întru care au fost ascultați cei trimiși de către episcopii Ciprului, au fost trimiși înapoi cu răspunsul. Se află o Epistolă a lui Ghermano al Constantinopolului către Neofit al Ciprului. Vezi pe *Coteleriul Tomul 2 fila 462*. Sobor la Tollosii în anul 1229 împotriva ereticilor, care a legiuit 45 Canoane, pentru buna rânduială Bisericească. Sobor la Narbonintin în anul 1233 la care sau adunat episcopi a 3 Eparhii, și sa dat sfătuire cercetătorilor⁹ sfințitii (precum îi numesc Latini) cum să-i trateze pe eretici, așezând 29 Capete. Sobor la Arelati în anul 1234 în vremea lui Grigore 9, au așezat 24 capete, cel 1 cuprinde întărirea canoanelor Soborului 4 din Lateran. Sobor la Niceia anul 1235 în vremea Patriarhului Ghermano, împotriva lui Ioan Mitropolitul Navpactului, pentru oarecare Mănăstiri episcopale, și pentru o fecioară ce sa logodit în sfințită cuvântare, mai înainte de vârstă adică înainte de 14 ani. Sobor la Turron în anul 1236 și 1239 adunat de Iuillu Arhiepiscopul pentru buna rânduială Bisericească. Sobor la Londra anul 1237 prin îndemnul lui Otton Ligatul Apostolic pentru îndreptarea Bisericii din Anglia. Sobor Valentinisesc anul 1248 în vremea lui Inocențiu 4 pentru credința, pacea și slobozenia Bisericii, și au dat 23 Canoane. Canonul 22 dă anatema pe Autocratorul Frederih, și Canonul 23 pe cei ce ajută lui, împotriva cărora sa dat anatema, și în Soborul adunat în Bormatia anul

---

⁹ Judecători ai inchiziției n.tr.

1253. Și alte Soboare Apusene sau mai adunat în veacul acesta, care nu sunt vrednice de însemnat, și fiind fără folos le trecem cu vederea.

CAPITOLUL XVIII.

ANDRONIC PALEOLOGUL, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA RĂSĂRITEANĂ.

Andronic Paleologul Autocrator al Răsăritului anul 1283.

1. Murind Mihail Paleologul, stăpânitor scaunului grecesc sa făcut Andronic Paleologul la anul 1283 care viind în Constantinopol făcând plângere pentru tatăl său împăratul Mihail, primul lucru care la făcut, a purtat grijă de starea Bisericii. Căci atunci când era viu tatăl său ascundea în mintea lui această purtare de grijă, iar după moartea aceluia, a arătat fiind ceea ce nu se vedea. Că a trimis pretutindeni manifeste împărătești care bine vestea îndreptarea Bisericii și a patriei lor, fiind foarte blagocestiv și iubitor de pravoslavnică credință, precum era împotriva noilor scorniri ale Latinilor, vrăjmaș și dușman mai mult decât oricare altul. El a fost căsătorit cu două femei, mai înainte de a fi pomăzuit împărat, pe Ana, care era de la Peoni, pe care îndată a încununat-o cu semnul împărătesc, iar aceasta murind după ce a născut doi fii, adică a lui Mihail împăratul, și a lui Constantin Despotului, sa însoțit după ce sa făcut monarh cu Irina cea din Longobarzi. Însă împăratul Andronic a fost atunci de 23 de ani, iar soția sa de 11 ani din care i sa născut o fiică Simonia, și 3 fii, Ioan, Teodor, și Dimitrie. A luptat în multe războaie, în sfârșit a fost oborât de nepotul său Andronic cel tânăr, precum se va zice la veacul următor a îmbrăcat rasa monahicească, sa săvârșit. El a fost împodobit cu daruri firești și cu cele câștigate. Cetitorul care vrea să știe mai pe larg cetească la *Gheorghe Franți Cartea 1*. Acest împărat a mai înălțat unele scaune ale Mitropoliților, iar altele lea pogorât, pe multe episcopii lea cinstit numindu-le Mitropolii, precum și Mitropolia Ioaninii, precum adeverează catalogul făcut de Gheorghe Cipriotul.

2. Patriarhi ai Constantinopolului, în vremea lui Andronic Paleologul au fost aceștia: Iosif a doua oară, Grigore Cipriotul,

Atanasie monahul, Ioan din Suzopoli, Atanasie 2, Nifon, Ioan Glicas, Gherasim monahul, Isaia monahul.

3.Împărațid Andronic Ioan Becul a plecat din scaunul Patriarhal îndată după pomăzuirea împăratului, a fost ridicat în scaun cel ce îl părăsise mai înainte, adică Iosif a doua oară care era mai obosit de boală, și de bătrânețe, și după 3 luni pentru întâmplata zurba celor Bisericești, din care unii ziceau că sunt din partea lui Iosif, iar alții că sunt din partea lui Arsenie, precum se va spune în Capitolul următor, și lăsând scaunul după puțin sa săvârșit.

4.Era atunci un bărbat însemnat în cuvinte, și numărat în rândul clerului, Gheorghe cel din Cipru, care atunci îmbrăcase shima monahicească. Care cu îndemânarea firii sale, și cu filotimia sa a readus la lumină nobila rânduială cea în Scripturi a Eladei și Aticeasca care se afundase în uitare. Împăratul a găsit de cuviință să-l pună pe acesta în scaunul Patriarhal în anul 1284. Ci să nu fie hirotonit de vreunul din cei ce se împărtășise din dogma papii, fiindcă acesta să păzit necuminecat. Drept aceea episcopii ca din întâmplare veniseră la Constantinopol din Etolia, adică solul trimis de Nichifor Despotul stăpânitorul locului, episcopul Cozilii și episcopul de Decron care era împreună cu el din Macedonia trimis pentru altă pricină. Din care cel al Cozilii era supus Mitropolitului Navpactului, iar cel al Decronilor sub scaunul Iustiniana 1, amândoi nu sau împărtășit cu ceilalți. Din aceștia a primat ca cel din Cozilii să hirotonească pe un monah Ghermano Mitropolit la Traciei, Că acestui Mitropolit i sau lăsat din vechi pronomiile ca să hirotonească pe Patriarhul Constantinopolului. Hirotonindu-se Mitropolitul Iracliei, a probibasit (a înălțat?) pe Grigore din Cipru din citeț ipodiaton, diacon, Iereu și în sfârșit la hirotonit Patriarh, având împreună liturghisitori pe cei doi episcopi de care sa zis. Și îndreptând după Dumnezeuiasca plăcere Grigore Patriarh fiind 6 ani și 6 luni, și fiind zavistuit de alți Arhieri și clerici, și mai vârtos de ai lui Ioan Ahola Mitropolitul Efesului și de Daniil al Cizicului, sa dus să se liniștească în Mănăstirea Maicii Domnului, cea numită a Povățuitorilor, și de aici la Mănăstirea Sfântului Andrei, ori aproape de ea, unde după puțină vreme sa odihnit în Domnul. De acest Grigore a fost hirotonit Maxim Mitropolitul Kievului de neam elen, care a mutat scaunul din Kiev în Moscova, din pricina bântuiei barbarilor, adică a Tătarilor, și de la acesta după urmare a început, și ceilalți Mitropoliți să fie petreacă în Moscova, iar la Kiev trimateau

epitropi ai lor. Și a fost dat Mitropolitului Kievului și a toată Rusia privilegiul a avea întâietatea mai sus decât toți Mitropoliții cei din Rusia, și să aibă șederea cea dintâi, precum se vede în Canoanele cele tipărite la Moscova.

5.După Grigore moștenește scaunul Patriarhal Atanasie monahul, care din tinerețe se nevoia cu viață pusincească la Peloponez în satul Andrusa. Însă nu era procopsit și nu era iscusit la învățatura de carte și la pricinile politice, iar întru celelalte bun și minunat în ce privește viața monahicească. Deci suindu-se acesta în scaunul de Patriarh, îndată a aruncat o privire sălbatecă și plină de Dumnezeiască râvnă și amărăciune, mai ales asupra celor mai aleși dintre Arhieri, și asupra clerului. Căci erau mulți și toți prea aleși și iscușiți la legiurile Bisericești, întru acestea mult filotimisindu-se Patriarhul pentru dorul mai binelui, ca să se facă ei înțelepți povățuitori și învățături și tari apărători ai buneii cinstiri. Că pe Mitropoliții care se aflau în Constantinopol ia trimis la Eparhiile lor, ca nu șezând în Bizanț să facă între dânșii intrigi, încă și împotriva Patriarhului, iar pe cei ce veneau în Constantinopol ca și când cu pricină Canonică, că se poruncește de 2 ori pe an să se adune Mitropoliții în Sobor cu Patriarhul pentru a cerceta pricinile Bisericești, îi oprea și nu îi lăsa să intre în cetate, drept făcând și zicând că este cu dreptate ca fiecare să păstorească turma sa, precum și Patriarhul pe cetatea împărătească, și să fie față să poarte grijă de Eparhiile lor, iar nu să ia câștigul de acolo și să șadă în Constantinopol lipsind din Eparhiile lor. Neputând dar Arhieriei, monahii și norodnicii să sufere posomorârea lui, îl ocăra unii pe ascuns și alții în arătare. Care nu trăgea nădejde să aibă ajutor de la împăratul, ca să izbândească împotriva lor, venind împăratul de la război a dat în scris demisia depărtându-se din scaun, și sa dus în Muntele cel uscat, unde își avea sihăstria sa, fiind Patriarh 4 ani. Acesta pe patria sa Andrusa a cinstit-o cu numele de Episcopie, cu poruncă împărătească și cu hotărâre Sobornicească, rânduind a fi supusă Mitropoliei Monemvasiei, după *Gheorghe Franți Cartea 1 cap: 7*.

6.După ce acesta a lăsat scaunul, a fost prohirisit Patriarh Sozomen care atunci venise aproape de cetatea împărătească, cu voia împărătească și cu alegere Sobornicească sa făcut. Om care mai înainte a fost căsătorit și tată de copii, apoi după ce ia murit femeia, a îmbrăcat shima monahicească. Care măcar că nu era învățat în cea

elinească, însă cu trecerea vremii, era împodobit cu fapte bune, în vremea în care stare monahilor făcători de rele, din tulburare și nestatornicie a venit la liniștire, și în bună stare. Acesta și pe Mihail fiul împăratului, la încoronat împărat. Deci după vreme văzându-se defăimat pentru neînvățătura și simplitatea sa, și că la arătare era ocărât de Arhierei, și-a dat demisia din scaunul de Patriarh în scris la împăratul, 7 ani fiind Patriarh, și sa dus o vreme să se liniștească în Mănăstirea Pururi Fericitei, apoi sa dus în Suzopoli, și rămășița vieții a petrecut-o acolo în liniște.

7.Iar în a 7-a zi după demisia lui Ioan din Sozupoli, sa făcut Patriarh Atanasie de al-doilea socotindu-se proroc, a spus că a fost o Dumnezeiască prevestire, că vor alerga Turcii de la râul Sagari până la Smirna. Pentru care Atanasie Patriarhul Alexandriei ce din întâmplare venise atunci în Constantinopol, văzând că împăratul pofteste foarte de a fi iarăși Patriarh Atanasie, cu glumă i-au spus împăratului bancul mâții cu a șoarecelui, în șagă batjocorind pe Atanasie. Citește pe *Grigora pentru suirea 2 a lui Atanasie în scaunul Patriarhal la Istoria Cuvântului 7 cap: 1*. Deci apărând Biserica 8 ani, și-a dat demisia, sa dus și sa liniștit în sihăstria sa din muntele cel uscat. Iar pricina demisiei lui a fost vrăjmășia cea plină de păgânătate împotriva lui. Că vrăjmașii lui nu au suferit să-l vadă atâta vreme în scaunul Patriarhal, au furat din scaunul Patriarhal potnoja (așternutul picioarelor lui), pe care au zugrăvit chipul lui Hristos, și pe cealaltă parte pe împăratul Andronic având zăbală în gură, și Patriarhul Atanasie îl trăgea ca un călăreț, apoi au pus potnoja aceasta la locul ei, au clevetit pe Patriarhul către Împăratul ca pe un necinstitor de Dumnezeu și de împăratul. Din care pricină tulburându-se foarte Atanasie și dat demisia. Vezi pe Grigora la același loc.

8.În urma acestuia după doi ani în anul 1311 sa mutat în scaunul Patriarhal Nifon Mitropolitul Cizicului, bărbat cu totul neînvățat, încât nici slovele A, B, G și celelalte nu putea a le scrie cu mâna sa, cunoștință însă și istețime firească de minte avea, de unde și întru toată lumea sa purtarea de grijă a lucrurilor, prea iscusit întru a sădi vii, și pomi, și a le lucra la vremea lor, la zidiri de case și de cele asemenea după *Grigore Cuvântul 7 Capitolul 9 Paragraf 1* și ținând scaunul 13 ani, și 10 luni, a fost scos pentru pricină de multe feluri de furarea de cele sfinte, pentru iubirea de argint, și că a lucrat cu nedreptate și precum nu se cădea scaunului Patriarhal, și a întrebuințat

agonisire și câștig, și ieșind a locuit la partea despre Marea Mănăstirii celei strălucite.

9.După un an sa ridicat la scaunul Patriarhal Ioan Glicas, fiind atunci Logotet al Drumului, având femeie și copii, și fiice. Era însă bărbat foarte înțelept, și cu prisosință știutor de învățături Ateniene, mai mult decât ceilalți meșteșugind, și mare încuviințata priceperea și cunoștința sa unde voia și cu cucernicia chipurilor sale cu multă cuviință unde voia pe toți biruind, și în sfârșit însuși vrând a se face monah, sfiindu-se a primi scaunul de Patriarh, împăratul la oprit, nu pentru alta, căci după recomandarea medicilor avea trebuință, fiindcă pătimea cumplit de dureri la încheieturi, la rânduite înconjurări ale anului să mănânce carne. Apărând însă scaunul 3 ani și cunoscând că patima sa, nu are vindecare, în al 4-lea an de când era Patriarh și- dat demisia din scaun, și a intrat în Mănăstirea Kiriotisii care i sa dat lui de la împăratul, și aici sa săvârșit.

10. După ducerea lui Ioan Glica sa făcut Patriarh oarecare din monahi și din cei sfințiți ai Mănăstirii Maganilor cu numele Gherasim, bărbat cărunt, nepriceput la cele politicești, surd, și tare de ureche pentru bătrânețe, din învățătura elinească nu a gustat nici cu vârful degetului, după paremie. Iar pentru neînvățătura și prostimea socotelii foarte potrivit și plăcut socotelilor împăratului. Că pentru aceasta (zice Grigora) aleg împărății în dregătorii pe unii ca aceștia, ca lesne să se înduplece la poruncile lor, ca robii, și să nu cugete întru nimic la cele potrivnice.

11. După acesta văduvește iarăși scaunul Patriarhal din Constantinopol, împăratul Andronic a pomăzuit Patriarh pe un monah Isaia care atunci venise din Muntele Athonului, și care nu avea nici o vrednicie Ieraticască, nici nu putea a ceti primele slove, încă era învinovățit de mulți cu multe învinovățiri, pentru care și mai înainte a fost oprit de la hirotonie, ci mai mult pentru prostimea socotelii sale la ales Patriarh. Drept aceea precum zice *Grigoras în Istoria cuvântul 8 cap: 12, paragraf 1*: „Fiindcă a fost defăimată dreptatea lui Dumnezeu pentru pofta omenească, a iertat Dumnezeu să fie caterisiți din dregătoria lor de către acest netrebnic bărbat, aceia care atât de mult s-au silit să-l pună Patriarh”. Căci el cel dintâi a făcut comploturi, și tovarășii împotriva bătrânului împărat Andronic, și a dat afurisanie împotriva Arhierilor celor ce apărau pe împăratul. Asemenea și cei afurisiți de Patriarh au dat afurisanie împotriva Patriarhului, și

împotriva celor de o cugetare cu dânsul. Drept aceea a poruncit împăratul să fie pus Patriarhul la închisoare fără legături, pe care la scos de acolo tânărul Andronic împăratul, și luând iarăși scaunul Isaia, și nu a lăsat nepedepsit pe nici unul din Arhieriei și prezbiterii care au fost împotriva lui, și făcând multe necuviințe, a murit, fiind Patriarh 18 ani și 6 luni.

CAPITOLUL XIX.

SHISMA CE SA FĂCUT ÎN CONSTANTINOPOL ÎN VREMEA LUI ANDRONIC CEL BĂTRÂN.

1.După ce împăratul Andronic Paleologul cel tânăr a adus alinare și împăcare la sminteala ce a făcut-o tatăl său împăratul Andronic în Biserica Constantinopolului prin înțelegerea sa cu papa Grigore 10 papa Romii pentru unirea Bisericilor, sa ridicat altă shismă (dezbinare) între cei Bisericești. Că despărțindu-se în două și în trei, unii se numeau pe sine ai Patriarhului Iosif, iar alții ai Patriarhului Arsenie, care murise cu mult înainte, și aceștia ziceau că Iosif este afurisit de Arsenie, că fiind acela viu ia luat scaunul, iar ceilalți iarăși că Arsenie este Sobornicește și după Canoane caterisit de tot Soborul Arhierieilor celor ce au fost atunci de față, iar alții au propus alte capete împotriva amândurora, încât Iosif a fost silit a lăsa scaunul Patriarhiei celor ce îl voia, iar apărătorii pizmei a se lăsa de a întărâta, și unii împotriva altora ași întrarma limbile nu voia, ci încă se rupea pe lângă acestea, adunările râvnitorilor acelea și pentru însuși Grigore cel din Cipru ce au fost Patriarh după Iosif, punând pricină că de 20 de ani din Cipru sa dus la Roma, și că avea oarecare obiceiuri Latinești, pentru care a căzut sub prepusul altora, că a primit hiotesie de citeț de la Latini.

2.Însă împăratul fireștii fiind blând, nu a voit a mâhni pe nici unii, și a poruncit ca toți să se adune către Atramition fiind el însuși de față, unde adunându-se după multe și îndelungate cuvinte, sau învoit cu toții, ca să scrie în 2 Cărți pe amândouă socotințele, din care a odrăslit cuvântul prigonirii celei mari, și prin foc și minuni să lase judecata la Dumnezeu. Deci făcând privegheri de toată noaptea, și

multă stare la rugăciune către Dumnezeu, și în Sâmbăta cea mare, au aruncat Crțile în foc înaintea împăratului pe care focul îndată le-a primit și le-a prefăcut în cenușă. Aceasta văzând ei au socotit să lase prigonirea, și cu bucurie și veselie să se unească la o cugetare unii cu alții, și să primească Moliftă și blagoslovenie de la Patriarhul Grigore.

3. Acestea așa făcându-se, au venit Arseniștii către împăratul cerând să se mulțe trupul Patriarhului Arsenie, să fie adus în cetatea împărătească, socotind ei că aceasta le va fi lor semn de strălucită biruință, iar Iosifenilor rușine. Cu ușurință dar împlinindu-se cererea lor, și fiind adus trupul acela până la poarta lui Eugenie, sa pogorât Patriarhul cu clerul, și împăratul cu Senatul, și așa cu cântări strălucite și cu făclii aprinse, toți în Biserica cea Mare a Înțelepciunii lui Dumnezeu au așezat mortul, pe care după o vreme cerându-l pentru blagoslovenie Teodora fiica lui Mihail împăratul, la adus la Mănăstirea Sfântului Andrei, pe care o înnoise, și de acolo Arsenioșii l-au dus iarăși în Sfânta Sofia, când fiind îndemnat de dânșii Nifon Patriarhul, îmbrăcat cu sfințita podoabă, a stat în Amvon înaintea trupului lui Arsenie, și ca din partea lui Arsenie însuși a strigat la tot norodul iertare.

4. Iar după arderea Cărților prigonitoare la Atramition, alergând împreună toți cei ce se fățarniceau cu râvna, și năvălind în Bizantia, luând Mitropoliile și celelalte dregătorii, au hotărât fără milă caterisirea Arhiereilor, și a tot clerul câți s-au împărțășit cu Mihail împăratul, căroră le-au făcut și multe ocări și necinstiri, că lea luat acoperământul capetelor lor le arunca la pământ strigând de 3 orianaxios (nevrednic), precum istorisește *Grigoras Cuvântul 6, cap: 2 paragraf 5 și 6*. Din care pricină au fost și ei osândiți, încât nici unul nu a murit în cinstea sa, și au fost ruși cu desăvârșire de la Biserica lui Dumnezeu și sau înstrăinat pentru slava deșartă. Asupra căroră în sfârșit milostiv-indu-se împăratul, ca să nu se primejduiască sufletele lor în moarte, și asemenea să nu amăgească pe alții împingându-i la moarte, și fiind îndemnat de Patriarhul Nifon a dat poruncă să fie primiți Arseniștii, care adunându-se mulți din multe părți și purtând rase rupte, și ascunzând multă mândrie și trufie în adâncul inimii lor, au pus înainte oarecare grele întrebări, care mult supărau auzul, ca să arate la cei mai mulți, ca și când nu fără pricină se osebeau: **1.** Trupul lui Arsenie luându-l cu cinste să-l mute în Biserica Sfintei Sofii. **2.** Ca să supună la certare curățitoare neamurile Iereilor, adică 40 zile să nu

lucreze Ierurgiile, și cu postiri și plecări de genunchi (metanii) în zilele rânduite, asemenea și norodul cel de obște să se curățească, etc. Pe care împăratul pentru binele păcii le-a împlinit, deși apoi câți erau cinstiți cu dregătorii potrivite, din cei ce sau adunat ai shismeii, toți după puțin sau osebit de la o cugetare unită ca aceasta, și fiecare din ei cleric, și mirean (lumnice) au început fără frică să osândească pe Biserică, numind-o prea curvă, și că nu are Patriarh, nici episcop, nici prezbiter, nici jertfă, sau aducere înainte, etc. Precum istorisesc *Grigoras la Cuvântul 7 cap: 9 și Grigore Velestin*, și episcopul Platamonunului, și alții.

5.În anii aceștia luând în stăpânire și pe Cilicia Latiniilor în anul 1297 în care sa făcut și crai în Armenia, și multă vreme au stăpânit-o Armenii. Acest crai prin învoirea luată de la Kapaku Ighemonul Damascului, Biserica Sfântului Mormânt o au înnoit după ce au fost scoși Latiniilor, și sau adunat Hristianii de pretutindenii, și au locuit în Sfânta Cetate.

CAPITOLUL XX

IOAN DANILOV, ȘI IOAN IOANOVICI CARE AU ÎMPĂRĂȚIT ÎN MOSCOVA, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICA LOR.

1.După moartea lui Gheorghe fiul lui Daniil autocratorul Moscovei, și a lui Dimitrie, adică a nepotului lui Iaroslav cel ucis de Tătari, a luat împărăția Ivan 2 născut de Daniil, precum sa zis în cap: 2. Acesta a luat sceptrul și gălcevile fraților lui pentru Ighemonie, a adus în ajutor pe Tătari împotriva lui Ivan, la care iarăși sau făcut prăzi și robiri în Rusia. În sfârșit înfrângându-i, ia biruit pe ei Ivan Monarhul a locuit în Moscova, care pentru multa lui milostivire și bunătate, și milosteniile ce făcea a luat porecla Kaleta milostenie, și pentru respectul ce avea către cele Dumnezeiești, a zidit o Biserică Sobornicească în numele Născătoarei de Dumnezeu în Moscova, asemenea și Biserica Sfântului Ioan Scărarul, din marmură, și alte multe cinstite Biserici în numele a osebiți Sfinți a zidit. În sfârșit a

murit în anul 1341 și a fost îngropat în Biserica întâiului Voievod zidită de dânsul, întru care au fost îngropați în Moscova și cei ce au împărățit după dânsul.

2.După aceasta a stăpânit Moscova și toată Rusia Ioan fiul său, până la anul 1366, cel de același nume cu tatăl său (adică Ivan Ivanovici) amândoi aceștia au fost în vremea lor foarte tulburați de tătari. Apoi Dimitrie fiul lui Ioan Ivanovici a moștenit scaunul tatălui său, care a ținut necurmat război cu Tătarii și cu Livonii, pe care de multe ori ia biruit, și multe locuri ale lor le-a dobândit, în sfârșit a fost omorât în război, și a lăsat 6 fii, din care Vasile a primit sceptrul, precum se va povesti în veacul 14 Cartea 14 cap: 18.

3.După moartea lui Kiril Mitropolitul Kievului a fost hirotonit *Maxim de neam elen în anul 1283* de Gheorghe Patriarhul Constantinopolului, care *și-a mutat scaunul din Kiev în Moscova*, unde era și scaunul împărătesc, din pricina bântuierilor Tătarilor, fiind ei mai apropiați de Kiev, și după aceasta toți Mitropoliții Kievului au urmat lui Maxim, iar în Kiev mai întâi trimiteau epitropi de ai lor, însă Kievul nu a stat pentru totdeauna lipsit de Mitropoliți, fiindcă însuși Mitropolitul Kievului și a toată Rusia i sa dat să aibă întâia ședere și întâia cinste între toți Mitropoliții Rusiei, precum se citește la începutul Canoanelor celor tipărite în Moscova. Pentru aceasta și în anul 1415 se alege dintre ei Mitropolit al Kievului. Sa socotit că nu este cuviincios să văduvească de Arhieru scaunul acestei cetăți, și se chivernisea numai de Epitropi de vreme ce în Kiev a stătut protocatedria, lucrul acesta făcându-se, au început de atunci a fi doi Mitropoliți mai aleși, unul petrecea la Moscova, și altul la Kiev, precum se citește în Hronicile Rusești, până ce *scaunul Moscovei a fost cinstit cu titlul de Patriarhie de către Ieremia Patriarhul în anul 1589 la 29 Ianuarie*.

4.Și săvârșindu-se în vremea lui Ivan Danilovici,¹⁰ Atanasie Patriarhul prohirisește de Mitropolit al Moscovei și a toată Rusia pe Maxim în cetatea Constantinopol, Sfințitul Petru în anul 1308 care viețuind după Dumnezeiasca plăcere, și arătându-se făcător de minuni, în anul 1326 sa mutat către Domnul, și în locul lui în Constantinopol a fost prohirisit Mitropolit Moscovei Teognost care era de neam elen, și după puține zile a venit în Moscova, și în vremea lui Ivan Ivanovici a

---

¹⁰La Ruși terminația care se adaugă la numele proprii vici înseamnă fiul. Danilovici = fiul lui Daniil. N.tr.

fost clevetit de hanul Tătarilor că în numele lui aduna bani de la tagma Bisericească, și că îi rășluia. Pentru care spre năvală chemându-se de el cetatea și multe pătîmind pentru aceasta, în sfârșit slobozindu-se a murit în anul 1353 și în locul lui a fost prohirisit prea Sfântul Alexie cel ce fusese Episcop Cernigovului, în vremea lui Ioan Cantacuzino, și a Patriarhului Filotei, iar pentru Sfințenia lui, bunătatea și buna-plăcere, citește în altele.

CAPITOLUL XXI

ARĂTAREA TOMULUI FĂCUT ÎMPOTRIVA LUI IOAN BECUL FĂCUT DE PREA SFÂNTUL PATRIARH LUMNIC KIR GRIGORE CIPRIANUL ȘI DE SFINȚITUL SOBOR CEL ÎMPREUNĂ CU DÂNSUL, DE CAREE APUCÂNDU-SE OARECARE, ACEST PATRIARH A FĂCUT ÎNTÂMPINARE CONTRA LOR.

1. Tulburarea și furtuna ce a urmat puțin mai înainte în Biserică, a avut începător și pricinuitor pe cel ce se împotrivese și zavistuieste totdeauna mântuirea oamenilor, și o împiedică, și nu încetează cu viclenia. Și nu numai aceasta, ci și oameni a dobândit, deși nu au fost ei începători, și nu au început ei pricina, ci au fost slujitori și unelte, și ajutători, săvârșind atâtea din buna voie întru aceasta, câte și acela (diavolul) voia și poftea. Deci mai întâi pace, și oarecare iconomie fără primejdie ca și cum pentru binele și folosul neamului nostru, unde întru adevăr nu a fost așa, acesta se vestește a fi țelul lucrării sale, și aceasta o pune înainte ca pe o undiță și amăgeală, trăgând pe ascuns sufletele oamenilor la o mare stricare și vătămare. Au pus înainte, și ziceau cu făgăduințe, și cu blesteme prea înfricoșate, și cuvinte cu jurăminte, că adică nu voiesc altceva, decât aceasta ca fără pagubă și fără primejdie și fără păcătuirea. Apoi după puțină vreme acele blesteme și jurăminte, ca și cum ar fi fost pentru altceva, și nu sar fi făcut pentru aceasta, nu se bagă în seamă și numele păcii și al iconomiei apune, și intră până înăuntru pământului, încă și tratatele ce se arătau mai bune, și se ivesc graiurile, și lucrările facerii răului, și îndrăznesc unii de la noi să zică cum că Duhul Sfânt purcede și din

Fiul, ca și din Tatăl, cum că Singurul Născutul este pricinuitor al lui, ca și Tatăl, Cel ce a născut pe singurul Născut. Și de aici a luat început tulburarea, și sa întrarmat războiul împotriva Bisericii. Căci cu adevărat acea străină dogmă care nea tulburat pe noi, nașterea acestei dogme nu este nouă, și sa făcut de la alții nu de la noi, aceasta o știe mai toată lumea și nu trebuie ca noi să arătăm acesta, însă apoi sa adus și aici, ca o boală de epidemie, și a ținut destulă vreme. Iar Ioan Becul a fost cel ce a pricinuit acea creștere a ereziei cu putere, pe care a primit-o și a adăpat-o ca pe o holdă, cum aș zice eu din puhoaiile vicleanului, și a făgăduinței, iar precum minte el și zice că le-a luat din sfintele cărți, rău citindu-le, și de acolo semănând cuvinte, (adică poftind), și răpind cele sfințite, și deodată și mintea Scripturii, și a acelora ce prost și fără cercetare ascultă furând, ori și pe cei ce privesc la galbenii lui. Încă se împlinea și al 8-lea an de când se întârea răul, și se politisea întru acești de aici. Deci în această vreme atâta nevoită a avut și rău folos șederea în scaunul Patriahal, și cele ale Bisericii în toată vremea aceasta, fiindcă a slobozit Dumnezeu negreșit pentru mulțimea păcatelor, se afla în ticăloșie, și suferire de rele, cu care îl întărâtăm pe Cel singur fără de patimă. Iar după acestea sa mângâiat peste noi robii săi Domnul Dumnezeu, și cu milostivire a ridicat împărat, care se vede că viază numai întru El, ca să facă cele ce voiește Dumnezeu și ca pe Biserica lui Israel cea de demult căzută și risipită, prin acest împărat a ridicat-o, și a ieșit de la cârma Bisericii omul cel ce cârmuia vicleșugul, și a luat înfățișare adevărata dogmă și libertate a Bisericii, de aici înainte celor ce vor să întrebuițeze viețuirea cea după Dumnezeu și iubitoare de Dumnezeu, ca să zidească pe temelia credinței, ca purtând grijă de fapta bună, și cu adevărat mântuitoare lucrare de o mai bună iconomie, și să se sânguiască pentru urmarea adevăririi Bisericii și neclătirea ei cu toate chipurile, că de sar apuca iar vreun urător de Dumnezeu să o clătească pe ea, să rămână zădărnicit, și să fie lepădat răul și împins cu cuvântul nostru statornic și neclintit. Și ar fi fost destul acestea două: **1. Dogma** noastră să o mai întărim, și ca pe un loc înalt să așezăm pe un stâlp al bunei cinstiri, ca să fie la toți arătat și să se vadă de departe, și la dânsul întorcând ochii sufletului, și **2. Pe dogma** cea străină vicleană și pierzătoare, să o facem arătată, care și aceasta făcându-se arătată, cu ochii spre dânsa să ne întoarcem cu toții, și cu grabă să fugim de primejdia cea dintru dânsa.

Noi aşadar mărturisim cu limba, precum şi credem cu inima, însă credem precum şi de la început şi de la Părinţi ne-am învăţat, dar ne-am învăţat şi: „Credem întru Unul Dumnezeu Tatăl Atotţiitorul făcătorul cerului şi al Pământului, al celor văzute şi a celor nevăzute, care nu are început, şi este nepricinuit, şi nenăscut, şi care este firesc începutul şi pricină a Fiului şi a Duhului. Credem şi întru Unul Născut Fiul Lui, care fără de ani, şi fără de curgere dintru Tatăl sa născut de o fiinţă cu Dânsul, prin care toate sa făcut. Credem şi întru Prea Sfântul Duh, care din Tatăl purcede, Cel ce este împreună închinat cu Tatăl şi cu Fiul, ca Cel împreună vecuitor, şi pe scaun împreună şezător, şi de o fiinţă, şi de o slavă, şi al zidirii împreună Ziditor. Credem pe unul din această mai presus de fiinţă şi începătoare de viaţă Treime, pe Singur Născut Cuvântul că sa pogorât din cer pentru noi oamenii, şi pentru mântuirea noastră de sa întrupat din Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara, şi sa făcut om, sa făcut om desăvârşit, rămânând Dumnezeu, şi nimic nu sa schimbat din Dumnezeiasca fiinţă pentru atunci când sa împărtaşit cu trupul, nici nu sa prefăcut, ci că sa făcut om fără a se preface nimic, şi căci cu dânsul (omul) a suferit patima şi Crucea, Dumnezeiasca fire fără a pătimi, şi a treia zi a înviat din morţi, şi sa suit în ceruri şi şade dea dreapta lui Dumnezeu şi Tatăl. Credem şi după învăţăturile Dumnezeiştilor Părinţi, cele pentru Dumnezeu în Una Sobornicească şi Apostolească Biserică, mărturisim un Botez întru iertarea păcatelor, aşteptăm învierea morţilor, şi viaţa veacului fiitor. Dar încă mărturisim un ipostas al Cuvântului celui ce sa făcut Om, şi unul crezându-L pe acest Hristos, şi propovăduim în două firi, ştim după înomenirea firii cele ce se păzesc din cele ce şi în cele ce, şi cele ce au fost, iar după urmare şi două lucrări ale lui Hristos însuşi, şi credem că are două voi, adică a fiecărei firi a sa voie şi a sa lucrare păzind, încă suntem închinători sheticeşte, dar nu latreiticeşte, şi a sfinţitelor şi cinstitelor Icoane a lui Hristos şi al Prea Curatei Maicii lui Dumnezeu şi ale tuturor Sfinţilor cinstirea cea către dânsele trece la chipurile cele dintâi. Iar pe cei ce altfel cugetă faţă de acestea, ca pe unii cel cugetă cele străine îi lepădam. Lepădam încă şi pacea care sa făcut cu puţin mai înainte, ca pe ceea ce ni sa făcut nouă pricină a vrajbei către Dumnezeu. Fiindcă sub numirea de iconomie au îmbucătăţit Biserica şi au stricat-o, înduplecând-o pe ea prin întâietatea şi prin abaterile arătate ale celor ce nu căutau slava lui Dumnezeu ci căutau ei a-şi întări a lor slavă, şi au adus la sănătoasa

învățătură a Părinților și pravoslaviei poticnire, și alunecare în prăpastia relei credințe și a hulii. Lepădăm glasurile cele primejdioase ale lui (Ioan Becul) cele grăite pentru purcederea Duhului Sfânt. Mărturisim că Prea Sfântul Duh se purcede din Tatăl, așa am fost învățați de la însuși Dumnezeu Cuvântul, și mărturisim că are estimea din Tatăl, și că pe Tatăl îl are pricinuitor după ființă al estimii, precum cu adevărat și însuși (adică Fiul) totul. Iar știm și credem pe Fiul că este din Tatăl, și că pe Tatăl îl are pricinuitor al Său și începere firească, și că de o fire și de o ființă are pe Duhul cel din Tatăl, însă nu este Fiul pricinuitor al Duhului, nici singur, nici împreună cu Tatăl.

Urmează de aici înainte dogma Latinilor. Căci estimea Prea Sfântului Duh este prin Fiul, și din Fiul, precum cu adevărat au înțeles și a dogmatizat cei ce se silesc pe sine spre pieire. De la aceștia ne întoarcem fețele ca de la unii ce nu umblă drept în credința cea sănătoasă, ci vederat hulesc și cugetă și grăiesc cele răzvrătite, și îi despărțim să nu se împărtășească cu noi, ca pe unii ce au lucrat răul cel prea cumplit pe care nu-l suferă auzul. Căci fiind și din neamul nostru se aflau de la început în aceeași dogmă și învățătură și Biserică, însă s-au ridicat împotriva Bisericii, și au fost lepădați de Maica Biserică care sa chinuit și ia născut duhovnicește, și ia hrănit, și au adus primejdia cea mai de pe urmă împotriva Bisericii, și sau arătat fii batjocoritori, fii străini ce șchioapătă în cărările lor, neam rău și răzvrătit care nu dau bune răsplătiri Domnului Dumnezeu, nici Maicii sale Biserici. Că pentru Maica Biserica trebuie a suferi toată primejdia a apăra dogmele ei, și să nu ne ferim de moarte, **dară** ei și mai rău decât oamenii cei vrăjmași sau arătat față de Biserică, bolind de melancolie, și deodată lepădând deslușirea vrăjmașilor și a prietenilor, între care precum sa zis, locul cel dintâi la avut Ioan Becul. Care fiindcă Hristos a cercetat pe Biserica Lui o a cercetat, și cu cea potrivnică însuși acestuia, și cu vicleana constituție sau pornit, și la cele mai rele a sporit, din care urmează și adună vrednice răsplătiri ale limbușiei sale, socotindu-se că sa căit, pentru cele ce cu tulburare sa fălit împotriva Bisericii (Libelon) (mărturisire în scris a credinței) drept slăvitoare a alcătuit, și aceasta a dat-o la Soborul care se adunase împotriva lui Becu, acesta nu a ajuns să guste iubirea de oameni, și să scape de osânda Bisericii, și iarăși sa întors la a lui borătură. Dar să așternem și pe acel Libelon, ca să-l cerceteze toți dacă nu după

dreptate a fost acela osândit. Deci (*vezi-l mai înapoi în cap: 12 & 10.*) este așa:

„Acestea scriind cu mâna sa și iscăbind, oarecum a câștigat repaus dinspre judecătorie tăgăduind cele dinainte, însă iarăși a alcătuit carte și iarăși hule și dogme mincinoase, și adaosuri de alte cuvinte pe care nu le-au știut Părinții noștri, căci silindu-se să se arate mai presus de răutățile de care era învinovățit, și fiind de cuviință cu singură căința și lepădarea de cele ce rău lea alcătuit să facă aceasta, el sa întors de la drumul cel drept lăsându-l, mai mult a căzut cu mintea decât înainte, încât să cunoască oricine, că pe acel duh al rătăcirii ce sa fost depărtat de la el, de iznoavă în sine mai mult la înnoit cu mai multă gătire, acela luând cu sine nu numai alte șapte duhuri ci o Legiune de duhuri, încât a fost cuprins tot sufletul lui, pentru aceasta iarăși a fost chemat la Sobor, și i s-au cerut cuvinte pentru această schimbare nu bună. Și l-au chemat nu altcineva ci însuși împăratul cel ce râvnea pentru Dumnezeu Atotțiitorul, care pentru zidirea Bisericii și a blagocestiei, sa făcut ca o mână a Celui Prea Înalt, pe care l-aș numi noul Moise, și pe drept l-aș numi aleasă slugă a lui Dumnezeu, care a izbăvit pe al nostru Israil nu din robia Egiptului cea veche și simțită a lui faraon, ci din una mult mai cumplită, pentru această slujbă împăratul este zugrăvit de mâna lui Dumnezeu la sine, iar pe acel Moise cărțile îl poartă zugrăvit, pentru aceasta și noi nu trebuie să scriem multe pentru el. Iar lui Becul i sa cerut cuvânt și de la împărat și de la Sfințitul Sobor, pentru ce după ce a luat pe căința cea lăudată, și după ce a pus mâna pe plugul Evangheliei și făgăduind să urmeze Bisericii, s-a întors iarăși la cele dindărăt îndepărtându-se de împărăția cerurilor, cinstind mai mult hula decât adevărul, cu atâta sălbătăcie a grăit încât nici nu sa sfiit a se arăta însuși că este un rău, ci de atunci și mai rău sa făcut, și este foarte vinovat de socoteala cea rea, și că nici un cuvânt nu poate să-l depărteze de socoteala sa cea rea. **Pentru** aceasta adunarea bine cinstitorilor fiind îndemnați de râvnă asemenea ca fii lui Israil și vechii Leviți care împotriva fraților săi au întrebuințat pedeapsa pentru frații lor care au călcat porunca lui Dumnezeu.”

I.„Aceasta hotărâm împotriva lui Ioan Becul și celor ce urmează lui, zic pentru Constantin de Melitina și Gheorghe Metohitul, că dintre noi au fost și sau hrănit și din dogmele și din moralul nostru au crescut, întru acestea, și întru care ei s-au născut nu au rămas, și

Părinților care dăinuie din vremea când sa început a fi propovăduit Hristos, și până acum unde întru adevăr se propovăduiește, ci împotriva cărora nici porțile iadului nu au putut (Bisericii) pe aceasta a trecut-o cu vederea și o au defăimat, și nu sau rușinat pe cele ce se cădea să le laude ei se apucă să le defăimeze, și în locul celor bune ei au adus o socoteală care nu era cunoscută Părinților noștri, ca cei care au fost insuflați de la Duhul Sfânt, și din vechea predanie. Deci pentru aceștia fiindcă s-au stricat întru atâta, și spre vătămarea și răsturnarea Bisericii, au socotit cele străine de predania Bisericii, de nu sar fi schimbat ar fi fost blestemați de nu vor primi desăvârșit cele Părintești, și să nu mai cugete nici o dogmă străină de Biserică. Apoi la o vreme s-au schimbat din această îndrăcire, ci sau căit și nu au rămas în cele ce au făgăduit și în scris și în fața zecilor mii de auzuri, și iarăși au căzut în a lor apostazie, fiind de fire apostată, și nu se învoiesc cu hotarele Părintești, și sau întors la cunoașterea cea rea, și au iubit a se depărat de Biserica lor. De vreme ce ei sunt de acest fel, aducem această hotărâre pe care ei însuși o aduc împotriva lor, de la turma duhovnicească și de la întregimea drept slăvitoarea Biserica lui Dumnezeu îi tăiem pe ei.”

II.,După aceasta, împreună și cei ce erau cu dânsul, care sau obrăznicit către Apostoleasca mărturisire, pentru că au băgat înăuntru Bisericii cele ce nici Dascălii Bisericii nu au predanisit, nici noi nu am primit, aducem împotriva celor ce sunt cu Becul pe mărturisirea lor care au făcut-o mai înainte, îi tăiem și îi lepădăm de la întregimea Bisericii drept slăvitoare, și din turma lui Dumnezeu.”

III.,Întru acestea ei zic, că Tatăl este pricinuatorul Duhului prin Fiul, și că nu altfel înțeleg ei pe Tatăl a fi pricină a ipostasului Duhului, decât că prin Fiul dă Duhului, și pe estime și pe a fi din care se adună (după ei) că și însuși Fiul este împreună pricinuator Duhului, iar spre încredințarea acestui cuvânt aduc pe zicerea Dumnezeiescului Damaschin, adică, cum că pricinuator al tâlcuitorului Duh este Tatăl prin Fiul, care nicidecât aduce la această înțelegere, ci voiește să înfățișeze luminat pe arătarea Duhului cea prin Fiul, și că din Tatăl își are estimea, fiindcă tot acest Damaschin în alt capitol pe singur Dumnezeu Tatăl în Treime l-a cunoscut pricinuator, și nu prin singur cuvântul ar fi luat pricinuirea de la celelalte ipostasuri, nici întru altele iarăși ar fi zis pe Duhul cel Sfânt, adică nu zicem Duh al Fiului, însă nu zicem de Duhul din Fiul, că a se uni acestea una cu alta nu se

poate, afară decât că la unii ca aceștia ce nu primesc așa Părinteștile graiuri ale țelului Părintesc, ci către oarecare altul, ce de îndată este oprit de însăși Părinții. **Drept** aceea aducând împotriva lor pe cea mai dinainte scrisă hotărâre, îi despărțim de întregul drept slăvitorilor, și îi facem lepădați de la Biserica și de la turma lui Dumnezeu.”

IV.,Pe aceiași ce adeverează cum că prin Fiul, și din Fiul își are estimea Mângâietorul din Tatăl, și care pentru a încredința această adevărire a lor iarăși pun înainte pe oarecare scriere cum că prin Fiul și din Fiul se află Duhul, care însemnează cu adevărat pe strălucirea sa cea de acolo, și se arată Mângâietorul, precum lumina prin raza soarelui, dar însemnează și pe hărăzirea, și darea și trimiterea cea către noi, iar nu cu adevărat că și este în ipostas prin Fiul și din Fiul, și că are pe a fi din El și că o ia de la El, fiindcă de ar fi așa, și însuși Fiul ar fi pricină, și început ca și Tatăl, ca să nu zic că și mai mult decât Tatăl Fiul, dacă se zice că fiecare din acela ce își are estimea, acela are și începătura, și se crede pricina de a fi. **Pe** unii ce cugetă și zic unele ca acestea, și le zic hotărâm adăogând pe osândirea cea mai înainte scrisă și îi despărțim de la întregimea drept-slăvitorilor, și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

V.,Iarăși pe cei ce zic, cum că prepoziția (propunerea) prin pretutindenii în teologie este întocmai putere cu din, și pentru aceasta se întăresc, a zice că Duhul se purcede prin Fiul nimic se osebește, de a zice și că din Fiul se purcede, și de aici fără îndoială ei culeg și estimea și înființarea Duhului prin Fiul, și ori pe doimea ființei de o adună ei, ori pe unime, cu toate acestea după însuși Cuvântul acesta al ființei, dar pre Fiul îl unesc cu Tatăl, care amândouă sunt mai mult decât hula. Că nu este în Treime alt oarecare ipostas afară de al Tatălui, dintru care ar fi estimea și înființarea celor de o ființă și după obșteasca slăvirea Bisericii și după Sfinții ce au zis, că rădăcina și izvorul Fiului și al Duhului este Tatăl, și singur izvor Dumnezeirii este Tatăl, și singur pricinuitor Tatăl. Că deși sa zis de către unii din Părinți că purcede Duhul cel Sfânt prin Fiul, zicerea prin Fiul, aici însemnează pe strălucirea cea întru veșnicie, nu că ar vrea să însemneze curat ieșirea spre a fi a Duhului ce își are estimea din Tatăl, fiindcă ar fi lipsit pe Tatăl de a fi singura pricină și izvorul Dumnezeirii, încă ar fi vădit și pe teologul ce zice că toate câte are Tatăl, sunt ale Fiului, afară de pricină, nu de adevărat teolog. **Pe** aceștia ce zic așa, hotărâm adăogând osândirea cea scrisă mai înainte,

îi despărțim de trupul cel întreg al pravoslavnicilor, și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

VI., Pentru aceiași care se întăresc și zic că una ființa și Dumnezeu Tatăl și a Fiului este pricina estimii Duhului, care voroavă nimeni din cei ce au minte nu au zis-o mai înainte cineva nici să arătat că o au cugetat. Că nici este obștească ființa și firea pricină de ipostas, fiindcă nici născătoare cândva nici mai înainte văzătoare însăși ființa cea obștească au fost atomilor, iar ființa cea însușiri, care arătat însemnează pe însuși ipostasul după Marele Vasile și Maxim, și după însăși Marele Vasile, că și aceasta se hotărăște că este ipostasul. De care înfățișează și prescrie aicea de obște și nescrisă împrejur la vreun lucru prin însușirile ce se arată. Pentru aceasta și se pune înainte pururi atomul ființei, atomul și naște și se cuvine a naște spre a fi atomul ca cel ce naște, și cea înainte punere, ca ceea ce înainte se pune că a Tatălui și a Fiului una este ființa, și nu ca de tot atomul. Împotriva acestora ce hulesc atât de necuvios, hotărâm adăogând cea mai dinainte scrisă spre osândire, îi despărțim de la întregimea drept slăvitorilor, și lepădați din Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

VII., Tot la aceștia ce dogmatisească (cu credință cred) că Tatăl și Fiul se împărțesc din o pricină a Duhului, nu ca două începuturi și pricini două, și că după atâta se împărțese Fiul de Tatăl, pe cât este cu cuviință la cea prin, și de aici deosebirea pricinii Duhului, adăog după deosebirea și puterea acestor propuneri, și în alt chip pricina ca din cuvânt pe Tatăl, și în alt chip pe Fiul, și cugetă și zic, și adăog și numărul pricinilor înainte, și mulțimea Duhului, și deși dacă o zic aceasta de mii de ori, adăogând cea mai înainte scrisă spre hotărâre și osândire, îi despărțim de la întregimea drept slăvitorilor și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

VIII., Tot la aceștia ce se încredințează prin cuvânt că Tatăl pricinuitor Sfântului Duh nu cu cuvântul ipostasului, ci cu cuvântul firii, și către aceasta vădesc și pe Fiul neabătut pricină Duhului, pe asemenea cuvântul firii avându-l de la Tatăl, și nu privesc împreună pe atâta aceasta de aici înainte următoare necuviință, se vede dar mai întâi și acest Duh, a fi pricină oarecăruia, primind pe asemenea cuvântul firii cu Tatăl. Și al doilea și la mulțime pricinile se sporesc, pentru căci câte ipostasuri se împărțesc de la fire, și pricinii se împărțesc, și al treilea că obștească ființă și fire, este pricină a

ipostasului, fiecare cuvânt au depărtat (au lepădat) și însuși firea împreună cu cuvântul. La aceștia așa necuviințat cugetă, și de adevăr se înstrăină, pe hotărârea cea mai înainte scrisă și osândire adăogându-o, îi despărțim de la întregimea drept slăvitorilor, și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

IX.,La aceștia ce zic, că precum asupra făpturii glasul cel prin Fiul arătat are a pricinii începute cei dintâi și nu pe Fiul al despărți de a fi Făcătorul și a nu fi pricină acelor zidiri făcute prin dânsul, așa și asupra acestei cuvântări de Dumnezeu, deși dacă Tatăl se zice pricină începătoare a Fiului și a Duhului, și prin Fiul este pricinuitor Duhului nici măcar despărțindu-se de Tatăl Fiul întru sporirea Duhului, și acestea zic, și împreună pe Fiul cu Tatăl fără cuvânt asupra pricinii Duhului, deci de nu și dacă Făcătorul este zidirilor celor făcute prin dânsul, precum și Tatăl, sau și Duhului pricinuitor, că născător Duhului prin dânsul este Tatăl, și nu iar că născător Duhului prin Fiul este, sau și prin dânsul pricină este Duhului, căci pe raza și strălucirea cea pururi fiitoare aicea, spre nu a fi întru sporire, ce prin Fiul zicerea adeverează, că nu putea să fie bine numărate, câte aicea se adună necuviincioase, deci la acești nesocotiți ce zic acestea, și lipsesc (numai) asupra cuvintelor Sfinților, și revarsă o mulțime de hule de aici, adăogând pe hotărârea cea scrisă mai înainte îi despărțim de la întregimea drept slăvitorilor, și lepădați de Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

X.,La aceștia, că după care chip, izvorul vieții Fecioara și de Dumnezeu Născătoarea, în acest chip se numește, și Fiul se numește izvorul vieții zicând, iar Fecioara așa se zice pentru de a împrumuta trup însuflețit prin cuvântul cel Unul Născut, cu suflet cuvântător și gânditor, și spre a se face pricină omului după Hristos, și Fiul, deci celor ce întru viața Duhului Sfânt îl vor primi, după aceasta cuvântul pricinii se va zice, și izvorul vieții se va înțelege. La aceștia ce fac din nepotrivite cu adevărat asemănări, și dovezi sub arătărilor de a se împărtăși și Fiul cu Tatăl, asupra estimii Duhului, deci și nu că Fecioara se numește izvorul vieții, fiindcă aceea, căci dintru dânsa cea adevărata viața aceasta a lui Dumnezeu Cuvântul, și Dumnezeu adevărat sau născut după omenire și aceasta încă pricină sa făcut a întrupării sale celei Dumnezeiești, iar Fiul sa făcut nouă pricină izvorul vieții, adică a celor omorâți sub păcat, și precum curgerea râului ei a izvorât tuturor, și că celor ce cred întru Dânsul, ca din

izvorul său, și prin dânsul se dă Duhul, și aceasta încă darul Duhului izvorăște, care nimic în zadar zadar, nici din ale scripturilor obicei străin, și dacă Sfântul Duh se cheamă tot cu o numire, așa deci câte odată împreună locuiește și lucrarea celui ce lucrează la chemare, precum cu adevărat și pe oarecare de multe ori, precum a se zice răbdăm cu primire razele soarelui și strălucirea sa. La aceștia care filonikisesc (se ceartă în cuvinte) așa și închipuiesc și să învoiască acele care nicicum au firească însușire, pe hotărârea cea scrisă mai înainte și osândirea o adăogăm, îi despărțim de întregimea drept slăvitorilor, și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

XI.,La aceștia ce înțeleg glăsurile Sfinților nu către socotința cea dreaptă a Bisericii, nici cinstesc ceia ce se arată că stă cu adevărit după predania Părinților, și slavele (socotințele cele bune) cele obștești pentru Dumnezeu, și a Dumnezeieștilor, ci le silnicesc către altele oarecare nepotrivite din aflările de mai înainte, sau subțiretate le bagă pe ele în seamă, ieșind afară către lege străină, de aici pe hotărârea cea scrisă mai înainte, adăogăm și osândirea, îi despărțim de la întregimea drept slăvitorilor, și lepădați de la Biserica și turma lui Dumnezeu îi facem.”

Deci dogmele (legile) celor scriși mai sus și oamenilor propovăduți acum afară sunt atât de hulitoare, atâta sunt de rele, atâta de desăvârșit pică de la cugetul Bisericii, și măcar că părintele lor Becc, și măcar altcineva din partizanii următori ai lui să întărească că acestea ar fi cugetările Sfinților, clevetitor și ocărător se cade să-l numim pe acesta, pentru că unde purtătorii de Dumnezeu pe Dumnezeu și Tatăl au supus prin Fiul pricină Duhului? Unde pe Mângâietorul și Fiul și din Fiul au supus să aibă estimea? Unde iarăși pe acest Mângâitor din Tatăl și de la Fiul să aibă estimea? Unde ființa cea una și Dumnezeirea Tatălui și Fiului au dogmatisit pricină a purcederii Sfântului Duh? Iar pe Ipostasul cel Părintesc cine cândva, și la care ale sale scrieri au propovăduit a fi numai singură pricină Fiului și Duhului? Cine și pe Tatăl a dogmatisit să-l cugetăm pricină a Duhului nu cu cuvântul ipostasului, ce cu cuvântul firii, și aceasta însuși nu au dat-o ca o însușire a celor două ipostasuri ce se desparte? Cine pe celelalte, pe care acesta mințind pentru ocara Părinților a fi zice? Depărtându-se de a face nici una nici alta din două rele, pentru că și lor, și pe ele le strică graiurile la unele locuri, și la unele cu neprefăcute graiuri ar voi a metahirisi, însă nu iubește, nu primește

înțelegerea cea curată a graiurilor, nici privește către socotința la care privea și Tatăl graiurilor, ci pe propunerea, și pe întrebuintărea, și această voință a Scripturii cu mândrie trecând cu vederea, foarte se lipește asupra cuvântului, și pune umbra în locul trupului, cărți alcătuieste, și deopotrivă să zicem, că împletește funii din nisip, și de aici urzește casă, nu știu ce altceva ar fi întrebuintat, fără numai de ar zice cineva un chip, și biruință, pe un propovednic (crainic) necunoștinței sale, pe cealaltă arătarea nevoinței sale, cu care sa nevoit împotriva mântuirii sale.

Pentru aceasta și aceste dogme împreună osândindu-le cu părintimile lor, judecăm precum pomenirea acelora, așa și a acestora cu sunet să se piardă din Biserică, că se aseamnă, că din depărtarea Dumnezeiască au răsărit spinii în țarina Bisericii cea purtătoare de viață, și ciulini, sau să zice neghine rele, care le-au semănat vrăjmașul în curatul grâu al Evangheliei, aflând vreme potrivită răutății sale pe răbdarea izbânditorului Dumnezeu. Iar de vrei să zicem ceea ce se potrivește mai mult la răutate, aceștia sun nașteri ale viperei purtătoare de moarte, și după Scriptură, ploduri de vasilisc care aduc moartea la tot sufletul care se apropie, și care nu este cu dreptul a se păstra, pe cât nu sar fi căzut nici din început să vină ei spre naștere, și în cunoștința oamenilor, care cu foc și cu fier și cu toate cele cumplite să se piardă, și precum sunt ei să-i șteargă din Biserică, și să-i lepede spre a nu mai fi, și în pieire cea mai de pe urmă să fie aduși. Și pe toții fii Bisericii noastre îi sfătuim, ca să fugă de dânșii cu toată sârguința, și nici în treacăt să nu-i audă, și nu sfătuim numai zicem, ci încă și pentru îngrozire și înfricoșare adăogăm pentru siguranța vremii viitoare. Deci care este îngrozirea? Fiindcă cu puțin mai înainte lucrarea ce sa întâmplat a tulburat Biserica, a pricinuit vătămare de istov, pe care, nu știu cum, o au numit iconomie, și pace, care a putut face cele dimpotrivă, dar însuși aceasta și dogmele care erau urmate și rânduite, care au avut apărător pe Ioan Becul, cu greșeală și cu primejdie lea adus. Aceasta dar rânduim pentru toți, ca oricare din oamenii cei de acum și din cei de aici înainte, ar îndrăzni cândva a mai înnoi pe acea lucrare pomenită de atunci, care este bine stinsă, și pe dogmele cele Latinești pentru folos anerisite (surpate) le va propovădui în Biserica noastră, sau în arătare, și cu rea lucrare a le lepăda, sau a le cugeta spre întărire, sau a zice ceva spre laudă, sau a ceti pe vreuna din ele pentru îndrăzneala lor și de al doilea întru noi, ocărând ca pe niște rele

pe adevăratele dogme Părintești ale Bisericii, și acestea de acum ale ei celor împotriva celor neadevărate și străine, încă și împotriva iconomiei, și a lucrării pentru care sau băgat aceste porunci în Biserică, pe acesta și pe cei ce cu totul se țin încă cu neșămutare de Biserica Romii, pentru care au urmat și dezbinarea cea dintre noi și între dânșii, de le-ar primi cândva, și de ar primi mai mult și mai curat, afară de ceea ce obișnuiam mai înainte adică de rătăcita și lepădata iconomie și pacea aceasta a războirii celor bune, pe unul ca acesta împreună cu a-l face lepădat de Biserică, și a-l tăia și a-l înstrăina de împreunarea și împărțirea noastră a bine cinstitorilor, și înfricoșatei cercetări a anatemiilor îl supunem. Fiindcă nici este vrednic de iertat omul acela, ce nici după ce atâta cercare a răului trecut, nici din osândirea cea de acum care sau mai adus asupra sa, nu sa pedepsit și nu sa înțeleptit, spre a nu mai îndrăzni întru unele ca acestea, nici a vrut să rămână în legile și în hotarele cele puse ale Părinților, nici a voit să rămână totdeauna ucenic și supus ascultător al Bisericii. Și acestea zicem și le facem pentru a nu mai fi bântuiți, precum am zis, și pentru obștescul folos al tuturor sufletelor, și a celor care se află acum sub ascultarea bine cinstitoarei noastre Bisericii, și a celor câți se vor afla de aici înainte. Rămâneți dar adevărați și credincioși lui Dumnezeu întorcându-vă fețele și îngreșându-vă atât de celelalte dogme vrăjmașe ale adevărului, și pe nașterile lui Ioan Becul și să nu le înnoiți, însă foarte să vă întoarceți fețele despre dânșul, și despre cei ce i-am zis mai înainte pe nume, care împreună cu Becul au grăit cele hulitoare, și le ocrotesc până acum, și le îmbrățișează fără să se căiască, și așa rămân în reaua lor slăvire. Ca să rămână întru voi Mângâietorul (Duhul Sfânt) nu numai să vă păziți de unele ca acestea, ci și de patimi, pentru a dobândi bunătățile fericirii cele gătite dreptilor, și voi așa să țineți. Iar alegerea și hotărârea mai sus scrisă a fost adusă de Biserică, împotriva defăimătorilor Bisericii și a apostatilor ei. Iar după puțină vreme și de Marele Judecător, dacă mai înainte de a veni ziua Lui cea mare și arătată, nu ar apuca să se pocăiască cu lacrimi, și cu multă plângere și suspin pentru a se izbăvi pe sine, se vor osândi în muncile cele veșnice. Căci de se vor pocăi, și vor căuta cu ochii sufletului cei adevărați și curați spre lumina Maicii noastre Biserica, precum Mântuitorul nostru Iisus Hristos nu scoate afară pe cel ce vine către Dânsul, ci mai mult se întoarce către cei ce vin la El și îi îmbrățișează, măcar de ar fi mâncat averea Părintească și

de ar fi desfrânat, viețuind cu dezmierdări, măcar oaie pierdută din staulul mântuirii, măcar de ar fi departe de dar cu altceva, așa cu adevărat Biserica îi va aduna și îi va ocroti, și îi va așeza iarăși în soarta și în rânduiala fiilor, numai de ar plânge cândva, și și-ar veni întru sine, și aceasta ce noi acum pătimim de o ar pătimi. Că deși îi despărțim de noi, și îi izgonim din Biserica bine cinstitorilor, deși îi supunem înfricoșatei și marii osândiri a neîmpărtășirii și a înstrăinării, însă nu facem aceasta ca și cum ne-am bucura de pătimirile lor nici ca și cum ne-am bucura de pieirea oamenilor, încă dimpotrivă ne și mâhnim, și ne doare, și cu oțărâre suferim pe despărțire, dar însă cu adevărat la lucrarea aceasta ne pornește pe noi de nevoie două pricini, ca și chinuindu-se și amărându-se de aceste blesteme să se întoarcă spre pocăință, și să defăimeze cea mai dinainte ieșire a lor de minte, și să vină către Biserică, ca și ceilalți să se înțeleptească, și să se învețe, și mai mult să nu îndrăznească la unele ca acestea, nici să se apuce de cele neatînse, nici să se înalțe asupra Sfinților, ca nu cumva așa semețindu-se și obraznicindu-se, să dobândească răsplătiri după pilda aceasta.

Pe lângă acestea tot acest împărat Andronic a dat nouă așezare pentru rânduiala scaunelor Mitropoliților și ale Arhierilor (care a fost rânduită din vechi de către împăratul Leon înțeleptul) după care așezare se deosebesc la treaptă Mitropoliile și Arhiepiscopiile ce țin de scaunul Constantinopolului, care sunt cuprinse în condica tipărită la Paris foaia 117. Asemenea binevoind au dăruit la multe Biserici de prin cetăți osebite pronomii, precum Mitropoliei din Monemvasia, cei din Ioanina, și altora.

CAPITOLUL XXII.

BĂRBAȚII CARE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN ACEȘTI ANI CU FAPTA BUNĂ ȘI ÎNVĂȚĂTURA.

1. Teodor Metohitul mare Logotet, bărbat vestit întru multe daruri, ajuns la vârful înțelepciunii, fiind ca o Bibliotecă însuflețită, și înlesnire pentru răspuns la întrebările celor ce voroveau. Drept aceea și *Nichifor Grigora în Istoria cuvânt: 7 cap: 11, paragraf 3* îl numește

pe el prea înțelept între cei din lume. A alcătuit o carte cu Istoria Constantinopolului și întru alte două Istoria Bisericească.

2.Grigore Cipriotul care a fost Patriarh în Constantinopol, despre care sa zis mai înapoi.

3.Nichifor Calist Xantopol, a alcătuit Istoria Bisericească de la Evsevie, de la Socrat de la Sozomen și de la alții în 23 de Cărți, din care numai 18 se află tipărite în Paris în anul 1553 precum se arată în Cuvânt înainte al Istoriei sale, începând de la Nașterea Mântuitorului Hristos, și povestind cele până la răsturnarea lui Foca, măcar deși zice însuși că a scris până la anii lui Leon cel înțelept. Este prihănit de Latini, că ar fi mestecat oarecare basme, precum zice el însuși în Istorie despre aceasta, asemenea a scris și alte oarecare tâlcuiri folositoare pe care le-a lăsat Bisericii.

4.Teodul, a scris cuvânt prăznuitor către Andronic cel bătrân, ce se află în Biblioteca Palatină.

5.Nil Cabasila Arhiepiscopul Tesalonicului, care luând această ședere înainte nu a ajuns să meargă acolo, *după Simeon al Tesalonicului*, bărbat prea înțelept ajuns la vârful învățaturii, a lăsat multe scrieri, din care nu s-au arătat în lumina tiparului. Și o tractație împotriva noilor scorniri ale Latinilor, întru care mai întâi arată vederat prin 5 cuvinte cu mărturii din Sfânta Scriptură și de la Sfinții Părinți că Duhul cel Sfânt purcede de la singur Tatăl. Iar apoi și la împotrivirile Latinilor care erau 49, dă la fiecare dezlegare. În sfârșit adunând oarecare părți, puține sunt luate din Practicalele Soborul 8 Lumnice, prin care arată că a fost o obștească socotință a Bisericii în privința purcederii Sfântului Duh din singur Tatăl și are estimea, a adaos și scrierea cea împotriva Latinilor. Acest fericit Nil dovedește foarte bine din Canoanele Apostolice, cât și din practicele Sobornicești și din altele, că nu este nici o altă pricină a despărțirii Bisericilor Apusene și Răsăritene, decât că episcopul Romii nu voiește ca să fie întărite dogmele prin Sobor obștesc, și să se facă dezlegare după vechile obiceiuri întru unele ca acestea. Ci Romanii se așază adică ca niște dascăli și învățători ai pricinii ce se cercetează, iar pe ceilalți să-i aibă în soartă de ucenic și ascultător, și aceasta este împotriva Legilor Apostolice și Părintești, etc.

6.Nicolae Cabasila nepot al lui Nil și Arhiepiscop al Bulgariei, cu adevărat Dumnezeiesc și prea fericit și prea înțelept bărbat, ale cărui scrieri sunt împodobirea Bisericii lui Hristos, *după Sholarie*, atât

cuvintele cele alcătuite de el cât și celelalte pentru viața cea în Hristos, în care a arătat nu numai blagocestie și știință în teologie, ci și meșteșug și dar retoric, între cei dintâi și între elini este numărat. A scris o carte pentru purcederea Sfântului Duh, împotriva Latinilor și împotriva lui Toma de Aquino, cu un cuvânt înainte muștrător împotriva Latinilor, asemenea și feluri de cuvinte la praznice și moraluri, adică pentru cele ce se cutează cu nelegiuire de către stăpânitori împotriva celor sfințite, împotriva cămătarilor, etc. și egkomii pentru osebite fețe, Epistole, stihuri eroice, și tâlcuiri la oarecare cărți, ale lui Ptolemeu pentru sintaxa Matematicii, etc.

7. Matei Vlastaris Ieromonahul, a fost din cetatea Tesalonicului, bărbat procopsit întru fapta bună și întru învățatură, și împodobit cu multe daruri, a alcătuit și o sintagmă (carte) după Alfa Beta pentru toate pravilele cuprinse, adică Canoane, și împotriva Latinilor două Cărți, Cinci cuvinte împotriva Iudeilor vrednice de laudă, etc.

8. Varlaam monahul și egumenul Mănăstirii Mântuitorului din Constantinopol, apoi și Mitropolit al Iracliei, care de împăratul Andronic cel tânăr a fost trimis sol către papa Benedict 12, bărbat vestit întru știință și procopsit, a alcătuit șase cuvinte către Latini, cuprinde în Cuvântul 1: cum că socotindu-se că Duhul cel Sfânt își are estimea din singura pricina cea **1.** nu se nimicește potrivirea cea după ființă a Duhului și a Fiului. În **2.** cum că socotindu-se că din singur Tatăl se purcede Duhul cel Sfânt, nu se nimicesc osebirile personale ale celor trei fețe una de alta. În **3.** Cum că socotindu-se că din singur Tatăl se purcede Duhul cel Sfânt nu se nimicesc zicerile cel pentru teologie. În **4.** cum că socotindu-se că Duhul Sfânt purcede și din Fiul, se nimicesc multe din cele ce se mărturisesc, și se împotrivesc aceste ziceri la multe din zicerile Sfinților Părinți. În **5.** scrie către pricinuitoarii în cuvinte ai Latinilor, cum că este lor cu neputință să grăiască către greci cu silogisme să dovedească, cum că numai Tatăl este începătura și izvorul Dumnezeirii. În **6.** răspunde către pricinile cele mai de căpetenie ale Latinilor, dintru care ei socotesc să adeverească cum că Duhul Sfânt își are estime și din Fiul. Asemenea către Nicolae Arhiepiscopul, a scris anerisire (stricare) la Epistola trimisă lui de către solii lui papa, o carte sfătuitoare pentru unire către greci și către Latini, către Sobor pentru unirea cea către Latini, cuvânt scurt însă lucrător, pentru începătoria papii, întru care dovedește: **1.** Cum că fiecare din Sfinții Apostoli Catolicesc (adică totnicescu) au

fost pus de către Hristos păstor și învățător fără mijlocitor. **2.** Cum că fericitul Clement nu a fost pus episcop al lumii ci cu osebire episcop la Roma, precum el a hirotonit pe altul la altă cetate, și tot așa și nu a fost scaunul Romii nici cel dintâi nici cel din urmă, ci mai pe urmă Sfinții noștri Părinți și bine cinstitorii împărați întâi au făcut aceasta prin legiuire. **3.** Cum că și scaunul din Roma cea nouă sa dat fie la cinste asemenea cu scaunul din vechea Romă, și asemenea la trebile Bisericești au legiuit ca să se mărească ca și acela. **4.** Cum că nici o Lege poruncește, nici obicei ca Patriarhii să fie hirotoniți de papa, și cu adevărat nici sa făcut. **5.** Cum că nu a fost stăpân papa peste Soboare, ci Soboarele sunt cele ce au legiuit și pentru Biserica lui. **6.** Cum că sa judecat de Dumnezeieștii Părinți că noi unii din Bisericele din toată lumea se cade a fi supuse papii, și alții altuia dintre ceilalți Patriarhi. **7.** Cum că nu sa slobozit vreunuia din Patriarhi sau papii a dogmatisi ceva de prisos, fără de socotința tuturor. **8.** Cum că rămânând papa în dogmele Părinților, se cade a-i da lui cinste cât rânduiesc canoanele, căci cu dreptul este, iar nerămânând se cade a fugi de el ca de lup și ca de un stricător al Bisericii. **9.** Cum că în Biserica Catolicească (obștească) și credința se cade a crede Hristianii, nu în particularnică că așa sa legiuit de la început. **10.** Pe lângă toate acestea, cum că partea curmată (ruptă) din totimea Bisericii Catolice este și moartă, cei ce au călcat predaniile Apostolilor și a Dumnezeieștilor Părinți, și cei ce cred în Biserica particularnică și credință. Căroră nimic nu lea fost vreodată mai de cinste decât predaniile Bisericii Catolicești, aceștia cu adevărat sunt partea cea sănătoasă, care singuri au dreptate să zică cum căci cred în Biserica Catolicească (ori sobornicească).

9. Dimitrie Kidonis făcându-se viclean în dogmele drept slăvitoare, și-a ascuțit limba împotriva maicii Biserica, izvodind mulțime de sofisme, și scriind cele ce nu sunt grele a le dezlega cineva, deși pe cei mai neînvățați poate să-i tulbure, având amestecată și pe voroava dulce, și le-ar fi dezlegat însuși Kidon, de ar fi fost iertat de Dumnezeiasca pronie a se noroci de dorința sa. Căci căindu-se a lăsat pe Roma, și cinstile de acolo, cu care l-au fost primit pe el, dar era silit de cei din Creta către cei ce l-au gonit, având gând să mărturisească cele adevărate, și să se statornicească iarăși la maica sa Biserică, și aceasta a spus-o la mulți din cei de acolo, și fericitului Iosif dascălului, care îi era prieten, și atunci ședea în Creta, precum

însuși dascălul adevărea aceasta cu jurământuri. Însă până a nu nimeri cu vreme corabie potrivită spre a a aduce aicea, a căzut în boală nebunească, și zăcând mult pentru boală, care nu este vremea a o spune, mulți fiind față și văzându-l pe el cu mâhniciune, și auzindu-l, și nici un ceas nu și-a venit întru sine, a murit în nebunie, precum scrie Scolarie la Soborul adunat împotriva lui Becul.

În veacul acesta au stătut și alți bărbați vestiți întru învățătură precum Cardinalul Ugus Boliomus din Burgundia, a scris tâlcuiri la toată Scriptura. Se socotește că el a scris cel dintâi Simfonie (conglăsuire) a Scripturii, precum zice Tritemie. Gullielm episcopul Parisului bărbat înțelept și blagocestiv, a scris pentru Sfânta Treime, pentru Taine și multe altele. Ovidius Romanul, provenind din familia Columnilor și episcop Vituricului, și proedul Aquianiei, a stat ucenic lui Toma de Aquino, a fost numit învățator fericit, a scris tâlcuiri la Scriptură, precum zice Tritemie Emiliul. Ștefan al Cantuariei de neam englez, înțelept învățator la Teologia din Paris, a scris tâlcuiri la Scriptură și altele. Robertos Căpăținosul născut din părinți proști la Sudovolia, și în copilărie adus la Paris ca să învețe, de unde întorcându-se în patria sa, sa făcut episcop al Licolniei. Acesta a scris mai mult de 180 de cărți. Lauda lui cea făcută de Matei Parizianul este vrednică de însemnare, zice: „Au trecut din prigoana acestei lumi pe care nici odinioară o au iubit, Sântul Robertos episcopul Lincolinsiul și locuind lângă Budegoni, în seara Sfântului Dionisie, al Domnului papa și al împăratului arătat muștrător, purtător de grijă al întâi șezătorilor, organizator al monahilor, îndreptător al prezbiterilor, învoitor al clericilor, celor sânguincioși sânguitor, propovăduitor al norodului, al neastâmpăraților izgonitor, folositor tuturor, cercetător al Scripturilor, al romanilor ciocan și defăimător. Întru masa trupeștii Înălțări îndestulător, înlesnitor, și politicos, vesel, și lesne primitor, iar la masa cea duhovniească evlavios, cucernic, neobosit. Lavrentie dascăl de Teologie, și învățator la Colegiul Îngeresc cel din Paris, împărțitor de hrană, acesta sa împotrivit tare predicatorilor cu veșnica lor Evanghelie, și a scris împotriva mincinoșilor propovăduitori, etc. Alexandru Nekam, teolog, filosof, retor, poet vestit a scris multe.

CAPITOLUL XXIII

SFÂRȘITUL RĂZBOIULUI SFÂNT DIN PALESTINA AL LATINILOR. ÎNCEPUTUL AUTOCRATORIEI OTOMANE.

1.În Palestina stăpânirea Latinilor, sa stins cu desăvârșire, către sfârșitul acestui veac. Căci zăbovind ei întru gâlcevile cele pentru seminții, saracinii aflând prilej au înconjurat Antiohia și alte cetăți, precum Tirul și Sidonul, și Tripoli, Biritul, pe lângă care au luat în stăpânire și Ptolemaida, și prin urmare ia gonit pe toți Latinii din Siria și Palestina, precum se arată din șirul istoriei războiului sfințit. Deci rodul acestui război sfințit, ori mai bine a zice prea pierzător, care a stricat atâtea oști ale crailor și principilor Europei, acesta a fost și pricinuator de a se deschide acest război și de a ține atâția ani. Arhieriei Romani au vestit multe Soboare și au adunat pentru acest război, silind pe mulți cu îngroziri și cu anateme fără voie să meargă la oaste, căroră pentru acest război sfințit nu lea făgăduit nici o răsplătire, decât lăsare de păcate și veșnică mântuire. Și mergând cu propria lor cheltuială la această sfințită oștire, fără de îndoială și fără de stânjenire li se făgăduia deplină și desăvârșită iertare de toate păcatele, și adăogire de veșnică împărăție a cerurilor. Însă această adăogire și spor al slavei veșnice nu se da cu a lor cheltuială, acela care trimiteau pe alții în locul lor în Palestina, precum nici celor ce luptau cu cheltuială străină aici, ci numai proastă iertare de păcate, precum se poate vedea din pecetele Papilor. Aceasta însă nu este fără de mirare, căci papii nici odinioară au făgăduit desăvârșită iertare de păcate Cruciaților celor ce au ieșit în oaste la sfințitul război, precum celor ce aveau asupra lor semnul Crucii, când războiul împotriva lui Curadu, fiul lui Frederih 2. Nu numai lor se da iertarea păcatelor, ci și taților și maicilor lor, precum istorisește *Matei Paris la anii lui Erricus 3 anul 1251 foia 713*. Iar scopul ultim iertării păcatelor care se dau cu mai multă dărnicie acestor nesfințite oștiri erau pentru iubirea de slavă și necuvioasa tiranie a Episcopilor Romii. Mai ales că la acest sfințit război (după cum îl numeau papii), papii nu cruțau banii lor, precum la războiul împotriva celor din Apulia, etc. Trebuie încă să însemnăm că sa arătat o amăgire diavolească, pentru aceste războaie asemenea cu cele ale episcopilor Romii. Că în anul 1212 d.Hr. mulțime de copii de toată vârsta și starea cosând asupra hainelor sale

semnul Crucii zicea să meargă la Ierusalim pentru război ca și cum ar fi fost poruncit de la Dumnezeu, între care și femei, și mulțime de tineri, încât sa făcut mulțime mare, care de arșița soarelui, alții de foame și de sete cu chin au pierit, precum istorisește *Godefridus al Coloniei la anul 1212*. Mai vârtos, acest sfințit război nimic altceva nu a pricinuit decât sfărâmare de cetăți și țări, atât în Siria, în Fenicia și în Palestina, cât și Sfintelor Biserici și Mănăstiri din acele locuri, și stricăciune la tot neamul Hristianilor de acolo, etc.

2.În sfârșit în acești ani a luat început puterea autocrată și monarhia Turcilor sau a Otomanilor. Căci fiind scos din Persia Usah Suleiman ighemonul Turcilor Oguzieni, Ortugrulis fiul lui Sudus la Aladdin sultanul Iconiului, și măgulindu-l pe el în tot felul, atât sa pus bine cu acela, încât au luat în dar Frigia loc îndestulat pentru hergheliile, cirezile și turmele lui, și pentru ostașii săi, care au venit acolo împreună cu el. Iar murind Ortugrulis în anul 1222 Osman fiul lui aflând că împărăția Iconiului a fost prădată de feluri de vrăjmași și ca și cum am zice că sa pustiit, și mai ales Vifinia? care a fost turcită de tătari, precum și cele din jurul Olimpului, cu lesnire le-a supus stăpânirii sale, și așa Osman sa făcut cel dintâi Ighemon și stăpânitor al prea puternicei monarhii a Otomanilor. Iar câtă stricăciune și pierzare au adus turcii împotriva religiei Hristianilor, este arătată la toți. Acesta prin fiul său Orhan a supus și vestita cetate Prusa în anul 1326 d.Hr. și stăpânind-o întâi, și-a așezat tronul în Prusa și de acolo împărăția.

SINOPSIS

ADICĂ ADUNARE ÎN SCURT, DESPRE ÎNVĂȚĂTURA BUNA RÂNDUIALĂ BISERICESCĂ ȘI MORALUL BISERICII ÎN ACEST VEAC 13.

1.În acest veac 13 Biserica Apusului a fost tulburată din două părți: **1.** De ereticii care s-au arătat, care lepădau Tainele, slujbele, și buna rânduială Bisericească. **2.** De oarecare Teologi, care vrând a fi osebiți față de ceilalți, și să aibă nume de înțelepți, învățau propuneri pricinuitoare de sminteli, obraznice, zadarnice, potrivnice predaniei

Bisericii, și simplității și curăției credinței Hristiane. Pentru cei dintâi întâi stătorii Romii au aflat pe sfințita cercetare (inchiziția) precum zic Latinii, prin care presupuneau că vor stinge eresurile, dar sa tâmplat dimpotrivă, căci din văpaia eresurilor întru care erau osândiți ereticii, odrăsleau alte erezii. Iar pentru cei de al doilea, alți scolastici Teologi vrând să arate mincinoase propunerile lor, propuneau alte socotițe greșite, și a fost rătăcirea cea din urmă mai rea decât cea dintâi.

2.În acest veac 13 Papii și-au crescut stăpânirea lor duhovnicească și lumească. Adunarea și publicarea decretelor au luat săvârșire în vechile legiuri, și a întărit pe sloboda și nehotărâta stăpânire, pricinuind atâtea gâlcevi în Ierarhia Bisericească, și în lumeașca împărăție.

3.Papii pentru a-și consolida puterea au întărit feluri de cete și obști (și ordine călugărești), pe care le-au scornit niște bărbați leneși și împrileștiți, precum obșteștii săraci, care au început spre surparea săracilor ce se zicea a lui Lugdun, pe care o au întărit Inocențiu 3, a smeriților pe care iarăși el o au întărit, care petreceau asemenea viețuire, îndeletnicind-u-se la propovăduire, a propovăduitorilor pe care Dominicus Gusmanos, propovăduind multă vreme împotriva Albiginezilor, au hotărât să o alcătuiască cu 9 tovarăși de-ai lui, și a alergat la Inocențiu 3 ca să ia întăritură, dar nu au dobândit-o. Însă Onorie 3 în anul 1218 le-au dat voie să lase forma Canonicilor, și să ia alta, și să păzească noi rânduieli. **Minorților**, sau a celor mici aceasta a luat început în anul 1208 de la Francis din Asisi, a fost adevărită de Inocențiu 3 și întărită de Onorie 3. **Pusnicilor Sfântului Augustin**, aceasta a început așa, că Alexandru 4 a adunat feluri de pusnici, și unindu-i sub numele Sfântului Augustin, îi întrebuița le feluri de lucrări Bisericești. **Carmeliții** a început în anul 1121 iar la 1199 Albertos Latinul Patriarhul Ierusalimului a întărit această ceată, fiind întărită de Onorie 3 la urmă a trecut la Apus, și în anul 1245, Inocențiu 4 a îndreptat canonul acesta. **Silveștrilor următorii canonului lui Benedict**, aceasta a luat început în anul 1221 în Muntele Fano, de la Silvestru Guzolinul, care din canonic sa făcut pustnic, și au tras către sine pe mulți alții. **Celestinii**, acest ordin la început Petru Morun, care mai pe urmă sa suit în scaunul din Roma, și sa numit Celestin 5, întărind-o în anul 1294, asemenea la anul 1304 întărit-o Benedict 11. **Pusnicilor Sfântului Pavel întâiului pustnic**, acesta a luat început de la

Eusebiu Arhiepiscopul Strigoninsului, întărindu-se la 1328 de Ioan 22 și ale altora, care toți ca niște trâmbițe răsunătoare pretutindeni propovăduiau neatârnată stăpânire a papilor.

ISTORIA BISERICĂSCĂ

CARTEA XIV.

VEACUL 14.

CAPITOLUL I.

**MONARHII APUSULUI
ALBERT I AUSTRIACUL, ERIC 7, LUDOVIC, ȘI FREDERIH
ZAVISTUITORUL AUTOCRATORIEI
ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN
BISERICA APUSEANĂ.**

Albert I Autocrator Apusului anul 1298.

1.După ce a fost ucis Alfonso, a fost pomăzuit Autocrator Apusului Albert I ducele de Austria, fiul grafului Asbugicescu în anul 1298 fiind încoronat în Akuigran cetate din Germania, unde au venit atâta mulțime de oameni, încât ducele de Saxonia a fost călcat de norod și a murit, femeia lui era soră cu Autocratorul Albert. Deci după încoronare și-a cerut Albert confirmarea în scaunul împărătesc de la papa Bonifatie 8, și deși în trecut mult îl ocăra papa, iar apoi la confirmat, nu pentru alta, ci căci întărindu-se război între papa și între Filip Pulhrul craiul Francilor, precum sa zis, nu putea papa a se împotrivi deodată la doi împărați. Deci întărindu-se Albert în stăpânire, pe cei ce ridicaseră apostasie împotriva sa Rudolf Ducele de Bavaria, și Arhiepiscopul Moguntiei, cel al Coloniei și pe al Triberiei, Albert ia silit să i se supună. Otton însă a stat cu vitejie împotriva Ducelui, și prietenului său episcopul Curadul de Salzburg care a apostatisit. Craiul de Boemia după moartea lui Viaceslav 3 a prohirisit pe Rudolf fiul său, care murind în anul 1 al stăpânirii sale, ia luat locul Eric Ducele de Karintia. Cu acest vrând Albert să facă război, a fost ucis de Ioan fiul lui Rudolf fratelui Ducelui de Sunbia și alți jurați împreună ai nelegiuitei fapte lucrători, a fost ucis în al 10 an al Autocratoriei sale, iar trupul lui, precum și al lui Adolf amândouă aceste trupuri au fost puse în locul în care sufletul sa despărțit de trupul lor după porunca lui Erric 7 mai înainte fuseseră îngropate în cetatea Spira.

Erric 7 Autocratorul Apusului anul 1308.

2.După Albert, se urcă în scaun Erric 7 fiul Grafului Erric Luțelbicescul, care a mers cu mari puteri în Italia, unde Rudolf, Adolf, și Albert, împărații cei ce mai înainte de el nu fuseseră, și cu atâta noroc au sporit, încât pe toți ia spăimântat și înfricoșat. Căci pe Brixiani, fiindcă i s-au împotrivit, cu mână tare ia supus, pe Robert Siceliotul fiul lui Carol 2 craiul Siciliei, ca pe un hrănitor de trădări (de vânzări) și de rele vicleșuguri la judecat ca și de împărăție să se

lipsească, și în sfârșit să i se taie capul. Vrând însă a supune și pe cei din Florența, în Taina Dumnezeieștii Euharistiei de năprasnă cu otravă pusă în ostie a fost ucis de Bernard cel din ordinul Propovăduitorilor, sau precum zic alții de o strașnică Lingoare în anul 5 al împărăției sale, a fost îngropat în cetatea Pisa.

Ludovic craiul Apusului anul 1314.

3.După moartea lui Erric 7 scaunul Autocrator al Apusului a văduvit 13 Luni, apoi Ighemonii Autocratoriei dezbinându-se în două părți, unii au ales Autocrator Romanilor pe **Frederih** Austriacul cu porecla Pulhron, iar alții pe **Ludovic Barbaricescul**. Și negreșit ar fi fost primit de toți Frederih, de nu sar fi împotrivit Nicolae de Bosi, care fără voia domnului său Valdemar Brandeburgicescul Marchiz după a sa rugăminte pe Ludovic Barbaricescul împreună l-au întărit, pentru care pricină după întăritură fiind pus în închisoare a fost omorât cu foamea. Însă papa Ioan 21, și pe unul și pe altul din zavistnicii Autocratoriei îi apuca cu cuvinte măgulitoare. A ținut această dezbinare până la 9 ani, și făcându-se război între ei, în anul 1324 a biruit Ludovic și a fost luat rob Frederih împreună cu fratele lui Erric. Iar Leopold lipsind atunci de la acel război, a întrebuițat toate chipurile ca să slobozească pe frații lui de închisoare. După 3 ani a fost slobozit Frederih cu această făgăduință, ca însuși să aibă titlul de împărat, însă să lase Italia numai lui Ludovic, iar liberându-se după puțină vreme a murit în anul 1330.

Episcopii Romii.

4.În vremea acestor monarhi, episcopi ai Romii, au fost aceștia: după Bonifatie 1, intră Benedict 11, Clement 5, Ioan 21 sau 22 sau 23, din care singur Benedict a petrecut în Roma, iar ceilalți în Galia.

5.Bonifatie murind în anul 1303 împăratul Galiei, a înfipt steagul lui înaintea palatului papei, lăsându-l să rămână 3 zile la rând, însemnând cu aceasta biruința ce sa făcut împotriva episcopului de la Roma, pe care cei trimiși de dânsul l-au omorât fără de milă, precum mărturisesc *Hronicile Dominicanilor Kolmaricești la anul 1303*. Iar în locul lui în același an sa făcut episcop Romii Benedict 11, născut din părinți neînsemnați, mai întâi fiind din rândul Dominicanilor, apoi fiind ales papă, suindu-se în scaunul de episcop, au întărit lui Filip craiului toate cele ce i se cuvenea, pe care Bonifatie gândea să-l lipsească. Mai ales Clement 5 cel ce a fost Arhiereu în anul 1305 după Benedict, făgăduia acestui împărat că va osândi pe Bonifatie ca pe un

eretic în Soborul cel făcut în Vieni, precum mărturisește Marius Belgianul, care lucru deși nu sa găsit de cuviință a se întări de acest Sobor, însă acest Sobor a întărit să fie fără tărie și fără dreptate lucrările lui Bonifatie cele făcute împotriva împăratului Galilor. Iar însuși Clement a anulat două rânduri ale lui Bonifatie, din care cea alăturată celor dogmatice cuprindea, cum că împărații și după rânduiala lumească și după duhovnicească, sunt datori a fi supuși Arhierelui Romii, precum istorisește *Ștefan la anul 1305*. Drept aceea nu este pricină a se prihăni Gulielmul Okkam, care a scris în dialogul cel între ostași și între cler, că a zis, cum că ostașul a răsuzind pe Bonifatie că el ar fi mai presus de începătorii și de stăpânii. Aceste legiuri ale lui arhieriei ce au urmat în scaunul Romii le-au defăimat. Tot acest Clement a alcătuit oarecare rânduiele, pe care nu a îndrăznit a le scoate la arătare, precum istorisesc Cuspinian când povestește despre Erric 7, mai ales când se apropia să moară a poruncit celor de pe lângă el să le ardă, precum mărturisesc bărbați vrednici de crezare, pe care apoi Ioan 21 diadohul lui Clement le-a dat la iveală, și le-a numit Clementicești, poruncind la toți dascălii din școli, ca să învețe pe ucenicii lor cartea Cleminticeștii rânduiri, precum mărturisește Platinas în cea despre Ioan 23.

6.Cu împreună lucrarea acestui Clement fost încoronat în Roma Erric 7 la încoronarea lui s-au împotrivit Ursinienii, dar Columenii luptând întru aceasta, ale căror gâlcevi au umplut pe toți de tulburări, și de zarvă, pe care Autocratorul le-a potolit după cum a putut, prin Ugon Principele de Buhec, și îndreptându-le le-a potolit. Aceste tulburări din Italia, afară de alte pricini, au silit pe Clement să nu se întoarcă în Roma, ci să-și așeze scaunul său în Narbonia din Galia, unde mândria sa și neomenoasa tiranie a arătat-o tuturor, mai ales către Francisc Dandulu solul Venețienilor, pe care punând un lanț la gât ca la un câine, când însuși cina, îl avea băgat sub masa sa. Vrând unii a acoperi această cruzime, făcând har lui papa precum Ardiggus, zic că nu ar fi fost în vremea aceea Dandulu Duce al Venețienilor, nici crai Ciprului, și că Dandulu de bună voia sa și-a pus lanțul în grumaz, nici aveau papii câini părtași la masa sa. Ajunge însă să zicem lor, cel puțin a fost ca un purtător a numelui a toată Aristocrația Venețienilor, și de nu o ar fi iertat papa aceasta, dar au ajutat la acest ciudat și neobișnuit neam de ocară. Acest Clement a dat anatema pe Andronic Paleologul cel tânăr.

Ioan 22 papă.

7. Murind Clement 5 doi ani a văduvit scaunul episcopal al Romii, întru care după prigonirea Cardinalilor în anul 1316 ia amăgit pe ei, Ioan 21 ori 22 ori 23 fiind fiul unui țăran sărac, care mai întâi sa făcut episcop de Porto, apoi neînțelegându-se între ei Cardinalii pentru alegerea papii, au hotărât obștește să prohirisească papă pe cel ce îl va alege episcopul de Porto. El dar luând hotărârea lor sa ales pe sine, și așa sa suit în scaun. Deci fiind tulburător, a început fără pricină, pe Episcopiile cele din început singure, să le împartă în două, și iarăși pe cele osebite să le împreuneze întru una, Abațiile să le prefacă în Episcopii, și Episcopiile să le pogoare în Abații, să rânduiască adunări obștești în Biserici și pe cele rânduite mai înainte să le schimbe întru alt chip, asemenea a schimonosit obșteasca învățătură a Bisericii, la arătare învățând vătămarile de minte cele de demult oarecând grăite de Lactanțiu, și de Irineu pentru locurile în care sunt primite sufletele până la obșteasca Înviere, la care scriind către el teologii cei din Paris, a lăsat această învățătură și a lepădat-o, iar Benedict 12 care a stat arhieru după dânsul, cu o publicație osebită o au osândit, precum mărturisește *Erricus Rebdorfiul Hronica an 1314* și toate nebuniile acestui Ioan adunându-le înșiră Gulielmul Okkam al 7-lea, precum se arată în scurta lui adunare a greșelilor și a eresurilor, pe care o așterne *Goldastus Tomul 2 al monarhiei foaia 957*.

8. Vrând dar Ioan a se arăta pe sine evlavios, și prea cinstitor de Dumnezeu către oameni, a rânduit ca de 3 ori pe zi să se tragă clopotele către seară, și tot omul să zică de 3 ori urarea Îngerească. Iar în veacul 15 și la amiază să se tragă clopotele a poruncit Calist 3. Iar vicleniile pe care le-a lucrat acest papă Ioan împotriva lui Ludovic după acestea le vom spune.

9. În anii aceștia scaunul Arhieresc al Romii petrecea în Galia, aflându-se sa mutat întru ele în anul 1305. din pricina lui Clement 5 care se afla acolo în vremea alegerii sale, și începătoria care se afla acolo sa mutat în Lugdun, și așa episcopii Romii cei de după Clement petreceau în Galia, și mai ales în Avignon lăcuia vreme de 74 ani, fiind foarte nefolositor Hristianilor, după *Platin*, căci lăsând vechea învățătură și predania Bisericii, a pricinuit în Biserică iznoave neobișnuite și iconomii nemaiauzite, făcând hatâr Ighemonilor trecea cu vederea sfintele Canoane, le arunca dinapoia lor, și făcând fărădelege întru ele. Drept aceea după cuviință și potrivit Genebrardos

(în *Hronica partea 4 an 1303 foaia 665*) aşază această mutare alăturând-o cu strămutarea în Babilon din Vechiul Testament. Căci acesta luarea aminte a Canoanelor, învăţătura Bisericească, obiceiurile cele legiuite din început, pe toate tulburându-le le-a stricat. Pe lângă acestea trebuie a şti, cum că toţi Episcopii Romii câţi petreceau în Galia, cu vitejie şi vrăjmăşie se porneau împotriva Caesarilor Germaniei, iar crailor Francezi de nevoie la multe le părtinea.

10. Starea Bisericii în Italia în vremea acestor monarhi se supăra de multe întâmplări şi se obijduia, precum nici întru o altă vreme. Căci deşi monarhii Albert Austriac, şi Erric 5 fiind cinstitori de Dumnezeu da clerului cuviincioasa cinste şi evlavie, însă ceilalţi nu făceau ca dâşzii, adică episcopii Romii, Cardinalii, Ighemonii şi ceilalţi care pe Biserica Romană, atât au făcut-o de rea şi de grozavă, încât nu avea frumuseţe feciorească, ci chip dezvelit de curvă, şi faţă înverşunată, şi se purta cu obrăznicie şi fără omenie. Sunt vrednici graiurile cele din Epistola Marelui Vasile, către Hilon ucenicul, potrivitându-se cu starea Bisericii Romane din aceşti ani, unde zice: „Viind oarecând la prăznuirile Duhovniceşti, abia oarecând am aflat un frate, întru a se temea de Domnul, însă se ţinea şi se stăpânea de diavol, şi am auzit de la el cuvinte împodobite, şi basne spre amăgirea celor ce îl întâlnea, dar am văzut şi frumuseţe de femei ce îmi ispitea întreaga mea înţelepciune, şi de fapta curviei am scăpat, iar fecioria mi-am spurcat, după cugetarea inimii, şi am auzit multe cuvinte folositoare de suflet, însă nu am aflat nici întru un dascăl faptă bună vrednică după cuvinte, după aceasta iarăşi am auzit mii de cântece şi de cântări dezmierdătoare, iarăşi am auzit cântând laudă dulce, huiatul celor ce săreau, glasul celor ce râdeau, multă nebunie şi glume, strigare de norod mult, am văzut lacrimile celor jefuiţi, chinurile celor ce erau târâţi către tiranie, suspinul celor ce erau munciţi (chinuiţi), şi am văzut, şi iată nu era prăznuire duhovnicească, ci Marea înviforându-se şi tulburându-se, care se sârguia să-i acopere pe toţi cu aceleaşi valuri.”

11. Italia în aceşti ani a fost plină de războaie pierzătoare, căci cei mai strălucuţi din cetăţeni erau ucişi, se omora bătrânimea, pruncii erau lepădaţi şi aruncaţi, nici era chipul milostivirii, precum mărturiseşte *Platin în Istoria lui Clement 5*. Deşi evlavia ei se lăţise mult către Fecioara Maria (către Icoana Maicii Domnului) cea din Lavritu. În aceşti ani în care papiştii minţind au propovăduit, că împreună cu

Hristianii Europei cei scoși și izgoniți din Palestina și din Siria de către saracini, ridicându-se de Înger casa întru care Fecioara Maria a primit Buna Vestire de la Înger și a zămislit pe Fiul lui Dumnezeu, a fost mutată din Palestina în Italia. Citește pentru aceasta pe *Baronie și pe Vzovie*.

12.Încă trebuie a însemna, că în acești ani au început oarecare din Apuseni a zugrăvi pe Sfânta Treime în chip de bătrân și de porumb, de care înștiințându-se papa Ioan 21 a oprit a se închina la astfel de Icoane ale Sfintei Treimi, și mai mult să nu facă o închinare ca aceasta în Austria și în Boemia, pe care îi socotea că ascundeau sub aceasta eresul celor ce credeau că Dumnezeu are chip omenesc, și mai ales multe din icoanele acelea a poruncit de le-a aruncat în foc, după Anentin.

Galia.

13.În Galia stăpânind Filip Pulhru cele mai cumplite rele au pătimit templierii din care cete cete au fost arse în foc. Căci acest Filip craiul Galilor gândind să propovăduiască pe unul din fiii lui împărat Ierusalimului, a silit pe papa Clement, ca în stăpânirea lui să publice dogmă, ca să piardă desăvârșit tagma Templierilor, care fiind pierduți, ca luând averile lor să meargă cu oști la sfințitul război (*de care povestește Toma Vasigamul, și Tritemie.*) Drept aceea din acestea este arătată pricina, pentru care Galii au osândit cu nemilostivire pe templieri, de care se va vorbi în următorul capitol. Nu mult după aceea pentru aceasta Filip a murit, în anul 1314 lăsând 3 fii: pe Ludovic 10, pe Filip Logul, și pe Carol 4, ale cărora femei toate trei au căzut în vina prea curviei, precum se vede în *Hronicile lui Eric Sterron*. Ludovic 10 care se numea și Utin, a dat voie Iudeilor ca fără frică să locuiască în Galia, iar în vremea fratelui său Filip Logul, a patra oară și pentru ultima dată au fost izgoniți din Galia. Pe acest Filip la moștenit Carol 4 care murind în anul 1328 sa ridicat cumplit război între Gali, și Englezi, în provincia Acuitania, pricinuind mai cea de istov pieire Galilor. Căci Eduard 3 împăratul Angliei au voit să supună pentru el împărăția Galilor pentru cuvântul clinoromie, fiindcă era fiu al fiicei lui Filip Pulhru, căruia vitejește ia stat împotriva împreună cu francii și Filip Ualinsiul fratele născut lui Filip Pulhru.

Anglia.

14.În Anglia diadoh al împăratului Eduard, sa făcut Eduard 2 fiul său, după ce starea lucrurilor politice atâta sau stricat încât a nu fi

cu puțină desăvârșit să aibă liniștită stare Biserica cea din Anglia. Că pe lângă altele Isabela soția împăratului fiind urâtă de el, și înstrăinându-se de el, a adunat puteri, și biruind pe bărbatul său, la închis în temniță, care cu legiuirea Parlamentului a fost silit să lase stăpânirea la fiul său, și în puțină vreme a fost ucis de vrăjmași la anul 1317. În acești ani acest fel de foamete s-au făcut și în alte țări, dar mai mult în Anglia, încât dacă pentru vreo greșală era băgat în temniță, îndată ceilalți închiși cu el îl mânca, alții mâncau pe copiii altora, abia de rudeni fiindu-le milă, *după Toma Balsigamul*.

Spania.

15.În Spania stăpâna Ferdinand 4 întru a cărei vreme făcându-se catagrafie de cei ce locuiau în cetatea Granati, nu au aflat mulți strănepoți ai negrilor, iar pe cei mai mulți ia găsit că se trăgeau din tată sau din mamă Hristian, care lăsând tabăra Hristianilor, mergeau în tabăra acelor necredincioși. Căci printre negri mai cu slobozenie petrecând Hristianii, și adeseori întâmplându-se cu ei, după urmare le primea și dogmele acelor, și moralurile, precum Istorisește Vzovie. Deci episcopii Spaniei luând aminte cu diadinsul să nu se surpe Hristianii de disidemoniele Saracinilor ori cu Iudeii, ori împreună îngropări, asemenea și cu cei ce urmau oarecum cu obiceiurile lor. Asemenea au oprit pe necredincioși de a veni împreună cu Hristianii la cele sfințite, nici a merge la Biserică, iar de sar tâmpla de a fi cândva necredincioși în Biserică să nu rămână decât până la vremea Liturghiei, legiuind să stea aceia într-un loc osebit, deosebit de adunarea Hristianilor, ca să nu pricinuiască sminteală cu a lor înfățișare. Încă în acești ani au stricat și privegherile cele de noapte, care se obișnuiau a se face în Bisericile Spaniolilor. Căci se făceau multe fapte nelegiuite, venind împreună cu credincioșii și necredincioșii. Iar câți nu se supuneau acestor legiuri, au legiuit să fie lipsiți de împărțășirea Bisericească și de cinstita îngropare. În Spania Părinții Soborului din Palentinii au dogmatisit 21 Canoane, care Sobor a fost adunat de episcopul Gulielmul Babinii și Ligatul papei în anul 1322 dar fiindcă se ostenea în zadar să aducă stare mai bună Bisericii Spaniole, ai căror clerici fiind neînvățați la epistimi (teologie simbolică), nu erau destoinici a învăța și a da idei ascultătorilor, pentru aceasta a fost rânduit ca în două sau în trei locuri mai strălucite ale fiecărei ocârmuirii să fie dascăli de gramatică, iar în cetățile cele

mai mari și mai alese, să fie dascăli de logică, să fie hrăniți din cheltuielile Bisericii, precum se arată în Canonul 20 la acest Sobor.

Portugalia.

16.În Portugalia chivernisea Ighemonia Dionisie 3 fiul lui Alfonsu, fiind prea ales Ighemon, acesta a înființat Academia în Conimbrikin, fiind efor asupra ei cu toată sârguința și purtarea de grijă, și apărător al lucrurilor Bisericești și politice. Stăpânind în timpul lui papa Ioan 21 acest Dionisie a primit în împărăția lui pe tagma ostașilor celor cu numele lui Iisus Hristos, care în numele lui Hristos era datoare a se nevoi împotriva Saracinilor, care locuiau în Betikin, ori Granata, și în Africa. Scaunul acestor ostași era lângă limanul Mării în ocârmuirea Silvinsias și epistatul lor a fost Abatele Alkoasineștii Mănăstirii Cisterninienii, luând stăpânire să încingă (să înarmeze) și să descingă ostași. Pentru acești ostași ai lui Hristos înduplecându-se craiul Portugaliei lea dat averile Templierilor, care în vremea papei Clement 5 au încetat a mai fi.

Dania.

17.În Dania crai era Erric 7 fiul lui Erric 6, care sa purtat cu vrăjmășie împotriva lui Ioan Grandiul, conducător în Ludinsion și asupra lui Iacob Longhiului întâi stătător al aceiași ocârmuiri, și prinzându-i ia închis, fiindcă au fost uniți cu cei ce l-au rănit pe tatăl său, l-au tăiat cu 56 de răni, care scăpând din închisoare, s-au dus la Roma jelindu-se papii, pentru câte au pătimit. Deci cu silință fiind cercetată această judecată înaintea papei Bonifatie 8, papa ia lipsit de împărtășanie pe toți cei din Dania și pe împăratul. Pe lângă acestea sa îndatorat împăratul să dea Arhiepiscopului 49. 000 de mărci de argint. Însă această hotărâre Daniei Isarnus capelanul papei a dat-o împăratului în anul 1298. Căci după vreme împăratul se mârnea pentru că după atâta vreme supușii săi de atâția ani nu erau împărtășiți, și lipsiți de sfintele Taine, drept aceea prin scrisori și prin ajutători căzând către papa și către Cardinali în credință, zicând, precum prea Înaltul și prea puternicul Dumnezeu este milostiv spre dânșii, așa se cade și prea fericirea sa să se milostivească spre el, de vreme ce mărturisește și făgăduiește să plinească toate poruncile lui, de ar fi și prea grele. Deci din aceste cuvinte rugătoare, și prin rugile cele cu îngenunchieri, înduplecându-se trufașul papă, a iertat pe Erric în anul 1302 binevoind unirii și liniștii împărăției. *Ioan Isac Pontatneanul, Istoria Cartea 7.*

Starea Germaniei.

18.În Germania stăpânind Albert 4 Austriacul, ungurii și polonii fiind chemați de el la alianță, și venind cu atâta nemilostivire se arăta asupra țărilor ce le prădau, încât borteind mâinile bărbaților și ale femeilor, și petrecând prin ele funii, iar pe copii lor la șeile cailor săi spânzurându-i îi lega. Pe a căroră nemilostivire văzând-o Albert și oțărându-se, le-a poruncit să se întoarcă la casele lor. În vremea lui Erric 7 Bisericele din Germania au primit oarecare liniște dar la urmă gâlcevindu-se Frederih cu Ludovic pentru Autocrație râvnind-o amândoi, foarte sau tulburat Bisericele. Precum istorisesc despre acestea *Hronicile Colmarinsilor, Sifrid Prezbiterul, etc.*

CAPITOLUL II.

VINOVĂȚIILE ȘI ERESURILE CELE CU NEADEVĂR ZISE ÎMPOTRIVA TAGMEI TEMPLIERILOR ȘI PENTRU PIERZAREA LOR DESĂVÂRȘITĂ.

1.Felul și timpul când a fost rânduită această tagmă a Templierilor sa scris în *Cartea 12 cap: 6 & 8*, ale căroră averi în scurt timp atâta au crescut încât din pricina bogăției au fost uciși, nu numai de către cei din alte tagme, mai ales de Ospitalieri, ci și de Ighemoni și crai, precum de Filip Pulhrul Ighemonul Galiei, precum sa zis în Capitolul de sus 13 care socotea a se smulge de la dâșii averile cu toată puterea și cu tot chipul. Acestea așa fiind, pizmașii Templierilor socotind cum că nu vor putea ușor a săvârși această uneltire, dacă nu vor lipi de ei vinovății de eresuri osebite, fiind mai ales urâți de papa Clement 5 pentru alte oarecare pricini. Mințind au lipit de Templieri aceste nelegiuite lucrări: **1.** Templierii se spurcă pe sine cu apostazia slujirii la idoli. **2.** Că nu se împreună cu muieri, ci întrebuințează păcatul sodomiei. **3.** Fratele care vor să-l numere în tagma lor îl silesc să se lepede de credința cea în Hristos, să scuipe de 3 ori Crucea, și aruncând-o la pământ să o calce de 3 ori cu picioarele. **4.** Pe cel ce îl iau în oastea lor mai întâi îl dezbracă, apoi îi poruncesc să sărute pe un frate mai tânăr în cur. **5.** Aduc înaintea lui un cap al vreunui idol, poruncindu-i să i se închine cu cinstire. Acestea sunt eresurile cele

lipite asupra Templierilor, precum se arată din Epistola lui Clement 5 care a trimis-o la Soborul cel mai dinainte de Viena, și către Filip craiul Galilor, și către alți crai, și către Autocratorul Erric 7, precum se arată în *Istoria Angliei a lui Toma Vlasigamu*. Pe lângă care alții au adaos că și cu sfințenie slujind acestora, graiurile săvârșirii tainei să le fi zicând ei.

2.Deci în acești ani cu aceste învinovățiri erau pârâți Templierii, care mai înainte pe drept cuvânt erau urâți de toți. **1.** Că s-au lepădat și nu mai ascultau de Patriarhul Ierusalimului, de la care li s-au făcut la început bine, luând ei pârga ce se cuvenea Bisericii, și zeciuielile, și tare tulburând agonisirile lor. **2.** I-au pricinuit multe rele cu necredința lor lui Frederih 2 care în Palestina se lupta cu strașnic război, precum mărturisește Ursperginsiul în Istoria lui Frederih. **3.** Că pe solul Abisiniei împotriva obiceiurilor care erau păzite la toate neamurile, pentru răul câștig și spre vătămare credinței Hristianilor, l-au omorât, precum mărturisește *Gullielmul Tirianul Cartea 2 cap: 33*. **4.** Cum că fiind dați foarte la înverșunări, mai mult decât cuviința se îndulceau în dezmierdări, și erau biruiți de ele.

3.Așadar fiind clevețiți Templierii precum sa zis mai sus și vrăjmăuiți, mai întâi papa Clement 5 a publicat peste tot și a dat dogmă prin Epistole, poruncind cum că se cade de istov a fi pierdută toată tagma Templierilor, apoi la Soborul adunat în Viena la anul 1311 a dat hotărâre pentru pierderea lor cu desăvârșire. Deci unindu-se la o socoteală cu papa și craiul Galiei, al Aragoniei, al Angliei, i-au stins pe toți Templierii, fără milostivire multe mulțimi fiind aruncați în foc, și tagme întregi. Că toți Templierii cei din Galia la anul 1307 precum și cei din Anglia la anul 1308 în zi rânduită fiind puși în închisoare, și de Soborul cel făcut în Paris la anul 1310 în 59 de vâpăi toți au fost pierduți, iar câți au rămas, fiind lăsați ca semn de episcopul Romii, în Soborul cel adunat în Viena îndată au fost omorâți. Însă Gulielmul Nanghiul în Hronica la anul 1303 pentru acest Sobor din Paris zice așa: Întru toate cele ce atârna de Templieri cu scumpătate au fost cercetate, a fost rânduit ca oarecare din ei numai să iasă din tagma lor, iar alții să se slobozească după ce vor plini pocania ce li sa rânduit, alții în strâmtorată temniță să fie aruncați, alții să fie închiși între două ziduri pentru totdeauna, și alții ca niște căzuți de al doilea în eres, să fie dați judecătorilor celor dinafară, după ce mai întâi vor fi caterisiți de către episcop, care lucru sa și făcut.” Întru această vreme 50 de

Templieri au fost aruncați în foc în satele cele din apropierea Abației Sfântului Antonin. Însă nici unul din ei nu au mărturisit vinovățiile pentru care erau ei osândiți, ci toți au strigat până la sfârșit că sunt osândiți cu nedreptate. Pentru aceștia sau adunat multe alte Soboare.

4. Aceștia fiind nimiciți, averile și lucrurile lor, pentru care au fost zavistuiți, cu învoirea papei au fost arși, și omorâți, și averile unele sau dat Ospitalierilor, care după împresurarea Rodului, s-au numit călăreți de Rodu, iar celelalte după socotința papei sau dat altor tagme noi. Iar câți din pomeniții Templieri locuiau în Germania văzând ce fel de prăpăstire au pățimit cei din tagma lor, și că papa a năzuit către Petru Arhiepiscopul Moguntiei Exarhul Soborului ce sa făcut întru ea, ca să facă și lor aceleași, schimbându-și numele și obiceiurile Templierilor, s-au izbăvit de primejdie. Pentru aceștia mult istorisește Platin în povestirea pentru Clement 5 și alții. Însă toată tragedia Templierilor li s-au tras din pizma de la amăgitorul papa care a plâsmuit mincinoase clevetiri împotriva lor.

CAPITOLUL III.

ERETICII LOLARDU VALTER, IOAN DE OLIBA ȘI PENTRU MUIEREA CEA DIN ANGLIA.

Lolard Valter ereticul.

1. Despre Lolardu Valter Belgianul, se spune că a căzut în multă vătămare de minte și eresuri, căci lipsitul de minte învăța acestea: **1.** Sfânta Liturghie, Botezul, și Maslul nu ar folosi la nimic. **2.** Că satana a căzut cu nedreptate din cer, pentru aceea urmează nevoie a merge iarăși acolo. **3.** Toți Îngerii și potrivnicii lui se vor munci. **4.** Maria nu ar fi rămas Pururea Fecioară. **5.** Stăpânescul Trup în taina Sfintei Liturghii ar fi mincinosit Dumnezeu. **6.** Nunta ar fi curvie înjurată. **7.** Dumnezeu nici nu știe nici va pedepsi pe cei ce au păcătuit aici. **8.** Facerile de bine și mijlocirile Sfinților ar fi zadarnice. Și vezi că se scriu aceste învățături la Valter, care se dau și Fraticelilor, pe care îl socoteau ca Patriarh. Niște dogme urâte de Dumnezeu ca acestea învățând spurcatul, atunci a aflat pe mulți care să cugete asemenea ca el, în Austria, Boemia, și în megieși, carii de la el sau poreclit Lolardi.

Iar aceste erezii ale lui copiindu-le în scris le-a semănat prin 10 Eparhii. Pe care nevoind a le lepăda în cele din urmă a fost aruncat în foc și ars, precum istorisește *Tritemie în Hronica Irsaigească anul 1322*.

Petru Ioan de Oliba ereticul.

2. Petru Ioan cel din Oliba sa arătat pe la sfârșitul veacului 13, a căruia ucenici sau numit *Minorii* spiritului, fiind vădiți în acești ani caeretici, fiindcă ziceau, că Hristos și Apostolii nu au câștigat nimic nici de obște, nici deosebi, și că aceasta ar fi deplina sărăcie Evanghelică. Căci socoteau că adevărații ucenici ai lui Hristos nu ar avea stăpânirea a vinde sau a dăruia averile, precum li sar părea, și cu un chip ca acesta se întărea, asemenea și unii din Franciscani, este de a talmăci canonul lui Francisc stând împotriva altor Fratori, din aceiași tagmă, încât din aceasta mare dezbinare sa ivit între *Minorii*, de care sa zis mai sus.

3. Apărători ai acestor *Spiritualiști* sa făcut *Ubertinus de casalis* Italianul, monah din tagma *Minorilor*, care în anul 1321 fiind întrebat de papa Ioan 21 pentru cuvântul acesta sărăcia lui Hristos și a Apostolilor, adică de a avut Hristos ceva osebit, sau de obște, cu chip lumesc ar fi socoteală eretică, iar învățătura acestuia a câștiga ceva în obște, cu chip *Duhovnicesc*, se vede că este la dânsul potrivit cu învățătura pravoslavnică. Asemenea *Mihail Casenas* dascăl de știință teologică, și în obște și al mai micilor frați, nu numai că a adunat Sobor pentru această pricină, ci a scos și 3 cărți împotriva a feluri de greșeli și de eresuri ale lui papa Ioan, în care mai ales apăra socoteala celor ce zic că să fie lepădat desăvârșit, toată osebita mișcare a lucrurilor. Asemenea și pe învățătura lui *Nicolae 3* care se unea cu socoteala sa, o apăra, și nu numai, ci și *Gulielmul Okkam* englezul, probigialul tagmei mai micilor frați, care o laudă mult pe această socoteală, iar pe cea împotriva acesteia o numește eretică, nici sau temut de pecețile episcopilor Romii, câte se împotriveau *Spiritualiștilor*, a adeveri căci cuprinde eresuri.

4. Însă cu toate că 7 din episcopii Romii sau unit cu cei ce lepădau pragmatica agonisire a franciscanilor, dar papa Ioan 21 ori 22 ori 23 nu au pregetat ai prihăni deeretici, precum se vede în pecetea cea dată împotriva lor. Drept aceea tot acest papă, pe Petru Ioan, care afară de celelalte ale sale dogme pierzătoare, ce se socotească că mai mult decât ceilalți au fost băgat învățătura aceasta, adică cum că se

cade a urma sărăcia lui Hristos, întru mai micii frați, au poruncit, să fie dezgropat din mormânt, și trupul lui să fie ars, și mulți alții din următorii lui, ca unii asemenea lui fie dați focului. Precum se arată în *directorul Cercetărilor a lui Nicolae Egmericu partea 2 căutarea 9 foia 268 și căutarea 26 foia 331 și la Teologia Sinopsis a lui Antonin partea 4 titlul 11 cap: 2 și în Hronica lui Erric Rebdorfu an 1352.*

5.O fecioară din Anglia destul de guralivă și limbută, învăța că Duhul cel Sfânt sa întrupat pentru mântuirea femeilor, și a botezat ea femei în numele Tatălui, și al Fiului și al numelui său. În sfârșit murind în Mediolan, a fost dezgropată și arsă în foc.

CAPITOLUL IV.

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA ÎN APUS.

Sobor în Paris.

1.Din cele mai însemnate Soboare care sau adunat în acești ani în Apus, primul este Soborul din Paris adunat în anul 1303, pentru cercetarea ocării adusă asupra fiului Pulhrului craiul Galilor, de Bonifatie 8 episcopul Romii, care Sobor a cercetat cu scumpătate pricinile acelora, au osândit pe Bonifatie 8 ca pe unul ce a lucrat Simonia, eretic și ucigaș de oameni, înverșunat, prea curvar, fanario, și trâmbița tuturor răutăților.

Sobor în Vieni.

2.Soborul adunat în Vieni din Galia în anul 7 al arhieriei lui Clement 5 anul 1311 ținând Soborul 4 ani întregi de la vremea când a fost vestit, care de Latini se socotește Sobor Lumnic 15 mai înainte de adunarea Părinților. Pricinile acestui Sobor ce sau pus înainte, cum că se cuvine de iznoavă să cerceteze eresurile Templierilor cele ce se iviseră din nou, ale lui Petru Ioan Minoritul, ale Begardilor și ale Beguinilor, asemenea pentru a se sfătui între sine pentru să ia înapoi Palestina, și pentru înnoirea slobozeniei Bisericești. Iar adevărata pricină a adunării acestui Sobor, nu a fost alta decât ca sub numele de Sobor Lumnic să șteargă de pe fața pământului tagma Templierilor, nimeni se va împotrivi la aceasta.

3.Pentru hotărârea cea scoasă de deplină pierzare a Templierilor, gândind îndeosebi mai înainte Clement, precum i sa părut, în a 2-a adunare a acestui Sobor, a publicat, precum alăturașca Istorie a Hronicilor lui Erric Steronului se arată an 1311. Întru acestea de acest Sobor sa judecat de scrierile eretice ale lui Petru de Iaonis, Fraticelilor, Dominicanilor, a Begardilor, și a Beguinilor. Iar pentru de a mai lua Palestina, Clement a rânduit să iasă oști, de după puțină vreme le-a oprit. Căci în urmă multe mii de oameni ce erau gata să pornească la sfințitul război, adunându-se în Pritaniul papii, au fost oprți de papa și dezlegați de făgăduință, și li sa poruncit lor să se întoarcă la casele lor. Deci fiind ei amăgiți au pierdut în zadar osteneală și cheltuială, după cum istorisirea lui Steron la locul pomenit.

4.La Soborul acesta Clement 5 cu a sa oarecare rânduire au poruncit Teologilor celor de prin Academiiile Parisului, a Oxoniei, a Bononiei, și al Salaminei, să întrebuințeze nu numai limba Latinească ci și pe cea Evreiască, Arabă, și a Haldeilor, ca așa mai lesne să poată tâlcui Sfintele Scripturi, și să-i învețe pe necredincioși cu mai curată învățatură cuvântul mântuirii, și săi catehizeze, și în fiecare școală despre care sa zis să fie rânduiți câte doi dascăli, luând hrana și leafa, cei ce vor dascăli în Roma de la Pritaniul Romii, iar cei din Paris, de la craiul Franței, iar cei de prin alte Eparhii, de la Episcopiile din ele, și de la alți Iconomi Bisericești. Asemenea au dogmatisit și altele oarecare întocmai cu acestea la acest Sobor Clement 5, care sau numit rânduieli Clementine, care se află în 5 Condice la Dreptul Canonic, în care a fost adăogat și Traganante ale lui Ioan 21 pe care lea tâlcuit Cuzelinul Dekasanis.

Soborul din Ravena.

5.Tot în anul 1311 sa adunat Sobor în Ravena de Rainald Arhiepiscopul locului, care a așezat 32 Canoane, pentru învățatura și buna rânduială Bisericească. În Canonul 23 se hotărăște ca bărbații evrei și muierile să poarte asupra lor un rătund alcătuit din pânză roși ca să se poată desluși de Hristiani, și să nu aibă voie să petreacă mai mult de o lună în locul unde nu li sa dat voie să-și zidească sinagogă. Această legiuire sau mai întărit și de alt Sobor, care sa adunat tot în Ravena la anul 1317.

Sobor în Tolito.

6.Soborul din Tolito adunat în anul 1339 de Egidiul Arhiepiscopul ei, au așezat 5 Canoane potrivite bunei rânduieli Bisericești, și pe lângă acestea a legiuit ca apărătorii Bisericii în fiecare an să facă înscriere a enoriilor ce se află în supunerea lor.

CAPITOLUL V

SCRIITORII CEI MAI ÎNSEMNAȚI, CARE AU ÎNFLORIT ÎN ANII ACEȘTIA ÎN APUS.

1.În acești ani bărbați învățați, Gulielmul de Nanghis, Aitonius, Gulielmul Durandos, Nicolae de Lira, Pelaghius Aluarius, Francisc Mavronius, Petru Bertrandul, Ioan de Parisis, Guidon Bonatos, etc.

Gulielmos de Nanghis.

2.Gulielmos de Nanghis, galul, a scos o istorie de la zidirea lumii până la anul 1301 d.Hr. pe care au continuat-o doi monahi din oarecare Mănăstire din cele din Paris până la anul 1368. Asemenea a mai lăsat și o Hronică despre cei ce au împărățit până la anul 1320 care a fost tipărită în Francfurt anul 1595.

Aitonius.

3.Aitonius de neam armean, strănepot lui Aitonu împăratul Armeniei, cu a cărui îndemnare Maggihan hanul Tătarilor a primit credința Hristiană. Din ostaș sa făcut monah, și sa numărat împreună cu cei din tagma Premustratisilor, a scris o Istorie în limba greacă pentru cele ce s-au făcut Tătarilor, care a fost tălmăcită în Latină de Nicolae Falconiu, sub numele călătoriei și obiceiurilor istoriilor Răsăritului în anul 1585 și a tipărit-o în cetatea Elmstadia.

Gulielmos Durandos.

4.Gulielmos Durandos nepot lui Gulielmul Durandul celui poreclit Speculator (călău) a scris o cărticică pentru chipul cu care se cade a se aduna Sobor, care a fost tipărit la Paris în anul 1665.

Nicolae de Lira.

5.Nicolae de Lira (care a fost sat al Normaniei, de la care sa și poreclit Liranos) care fiind iudeu, precum adeverează mulți sa făcut Hristian, apoi și monah din tagma Franciscanilor. Bărbat vestit întru învățătură, a tâlcuit mai toată Sfânta Scriptură pe scurt, dar foarte

folositoare, în multe dintre ele muștrând pe episcopii Romii, și mai ales în capitolul 16 la Matei și pe aiurea. Asemenea a tâlcuit și cele 4 cărți ale socotințelor, și întrebări în Vechiul Testament și în cel Nou, și cuvinte pentru an, și pentru Sfinți.

Francisc Mavronius.

6.Francisc Mavrunius Mironitul, pe lângă altele a scris și adevăruri teologice, și cea pentru cetatea lui Dumnezeu a Sfântului Augustin, împreună cu sholiile cele la el ale lui Toma Angelicul, care au fost tipărite la Tolosi în anul 1488. Acesta în Cartea 9 a socotințelor despărțirea 19 întrebarea 2, surpă socotița episcopilor Romii, care dogmatisească că Biserica ar fi luat oarecare vistierie alcătuită din plățile prisositoare ale lui Hristos, și din ale Sfinților.

Ioan de Paris.

7.Ioan de Paris, a alcătuit o carte pentru stăpânirea împărătească și papală, întru care dovedește că dreptul împărătesc este potrivit episcopilor Romii. Chemând la sine pe dascălii din Paris, lea dovedit că este obștească socoteală a Bisericii, ca după săvârșirea Tainei Dumnezeieștii Euharistii rămâne ființa pâinii, etc, împotriva poruncilor papale.

CAPITOLUL VI.

AUTOCRATORII CONSTANTINOPOLULUI ANDRONIC TÂNĂRUL, IOAN CANTACUZINO ȘI IOAN PALEOLOGUL, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Andronic tânărul Autocrator al Răsăritului anul 1332.

1.Andronic Paleologul împărățește în Constantinopol, după ducerea din viață a lui Mihail împăratul și a fiului său la făcut și la ales împreună părtaș împărăției și al stăpânirii, pe Constantin Despotul. Necăjindu-se dar pentru acesta și mâhnindu-se Andronic tânărul nepotul său, fiul împăratului Mihail, pe care îl născuse Maria cea venită din Armenia, precum și Manuil Despotul, au ridicat război împotriva bătrânului său moș Andronic, și cu ajutorul Genovezilor la

izgonit pe acesta din Autocratorie. Ci el cu ajutorul Venețienilor iarăși sa așezat în scaun. După aceasta a urmat 6 ani război între Paleologi moșul și nepotul Andronicii, uneori biruind unul, alteori altul, până ce sau învoit între dânșii întru acest chip, tânărul Andronic să stăpânească Autocratic peste Traci, de la Hristupoli până la țărmurile cele din jurul Ringiului, și la cetățile cele dinaintea Constantinopol, împreună și în cele împărțite din satele Macedoniei celelalte și cetățile, și pe lângă acestea să primească și să iconomisească și soliile neamurilor celor megieșe. Dar de multe ori făcându-se prieteșugul și întocmelile, în cele din urmă moșul a fost scos din împărăție de nepot, sa îmbrăcat cu rasă monahicească, numindu-se Antonie, și ducându-se în Mănăstire a murit, viețuind 74 ani, și împărățind 50 de ani.

2.Și așa a rămas singur stăpânitor Andronic cel tânăr în Constantinopol în anul 1332 bărbat de fel adică dulce și vesel, iar la moral lin, și bine primitor, iubitor de oameni, și foarte milosârd, însi nu primea sfat de la cineva, și ura a vedea în jurul lui mulțime de oameni, ci mai mult iubea a se îndeletnici la vânat, pentru care pricină și hrănea mai mult de 1000 de câini, și alți atâția oameni ca să le poarte de grijă. Drept aceea și făcea multe afară de cuviință, și a făcut război neîmpăcat împotriva lui Alexandru stăpânitorul Bulgarilor, împotriva unui bărbat Hristian, care război era mai de laudă a-l face împotriva Turcilor, care cumplit prăda pe Hristiani, precum și Alexandru aflând de năpădirea cea supra sa, și mâhnindu-se a trimis solie către el pentru pace, zicând că nu se cade a se purta așa cu nemilostivire împotriva Hristianilor, a se război unii cu alții, căci se putea a fi în prietenie și în pace, și a bate împreună război împotriva păgânilor, fiind ei vrăjmași Hristianilor. El a ținut două femei, pe una din Alamani, care se numea Irina, iar cealaltă din Lombardia, pe care a numit-o Ana, din care sa născut Ioan împăratul. Viețuind dar 45 ani, și mai înainte de moartea moșului a împărățit 11 ani, și după ce a luat el cetatea împărătească cu lege de război, iar după scoaterea moșului său 9 ani, a murit în anul 1341 iar murind a lăsat pe Ioan Cantacuzino bărbat bine norocit, și foarte puternic, să fie epitrop asupra copilului, până va ajunge la vârsta deplină, să poată conduce împărăția.

Ioan Cantacuzino monarh 1342.

3.Deci rămânând Ioan Cantacuzino epitrop, și trecând puțină vreme de la moartea împăratului, gâlcevindu-se cu Ana împărăteasa, au călcat jurămintele, și a luat împărăția, vestindu-se împărat în

Didimotihon anul 1342 și a fost uns de Patriarhul Lazăr al Ierusalimului, ajutând și silind la aceasta oarecare elini, iar pe copil fiind de 13 ani nu la vătămat, fiindcă sa încuscrit cu el, însă îl defăima. Deci împărățind și făcând cuscrie cu Orhan, la dobândit prieten apropiat. Și a câștigat doi fii, din care pe cel mai tânăr pe Manuil la pus Ighemon la Sparta din Mosea, iar pe cel mai mare la făcut împărat al elinilor, pe care îl numea Asan Cantacuzino.

Ioan Paleologul monarh 1358.

4.Iar Ioan fiul lui Andronic, ajungând la vârsta majoră, și câștigând ajutor de la elini, și mai ales de la Makedoni, fiindcă petrecea totdeauna împreună cu aceștia, a apucat sceptra împărăției la anul 1358. Iar Ioan Cantacuzino tunzându-și perii capului, a îmbrăcat shima monahicească numindu-se Ioasaf, după ce a împărățit 6 ani și 6 luni, iar fiul lui cel mai mare pe care îl prohirisise Împărat al Romanilor, sa dus mai întâi la Rodul către Arhiereul de acolo, rugându-se să dobândească ajutor, și nu a dobândit după nevoia ce avea, sa dus la Pelopones la Manuil fratele său Ighemonul Spartei. Deci Ioan Paleologul, care se numea și Bunioan, adică becisnic, fiind și fără pricepere, a dat ajutor lui Murat fiul lui Ohran, carte atunci venise aproape de Europa, și el a fost primul care sa făcut supus birnic, ca să supună cu ajutorul turcilor mai cu îndemânare Europa, și de atunci câte puțin Hristianii intrau sub jugul turcilor. Și avea acest împărat Ioan fiu pe Andronic Despotul, pe Teodor Porfiro-născutul, și pe Manuil Despotul, care pe Andronic ca pe cel întâi născut și moștenitor al împărăției, a poruncit să se afle în Constantinopol, iar Manuil să ocârmuiască și să oblăduiască Tesalonicul, și Teodor Porfiro-născutul după ce a murit fiul lui Cantacuzino, la trimis domn și stăpânitor al Spartei, precum istorisește *Franțis Cartea 2 cap: 15*, unde zice că și că al 4-lea fiu al împăratului Ioan, adică de Dimitrie Despotul. Mai la urmă venind împăratul Ioan în Asia împreună cu Murat, fiind lăsat în Bizantia Andronic fiul său cel mai mare și având sub sine împărăția, sa alcătuit cu Saszin fiul cel mai mare al lui Murat, ca amândoi să apostatisească de la părinții lor și să ia părinteasca stăpânire, pentru care fapt nu după multă vreme fiind prins de tatăl său a fost orbit.

5.Deci văzând Ioan că lucrările Turcilor creșteau, a mers în Italia, cerând ajutor de la ceilalți Ighemoni ai părților Apusului, însă nu a dobândit de la niciunul ajutor, în sfârșit a fost pus la popreală de

către Venețieni, pentru banii cu care se îndatorase de la ei. Plătindu-le dar lor datoria cu banii ce i-au fost adus fiul său cel mai tânăr Manuil, a fost liberat și sa întors în Bizantia, și arăta mai multă dragoste către Manuil decât către Andronic fiul mai mare, pentru buna cunoștință ce a arătat către el când era la popreală, pentru care și a fost proclamat diadoh al împărăției. Drept aceea mare dușmănie sa ridicat din aceasta între frați pentru tronul împărătesc. Oarecare din Latini obișnuiesc a arăta o mărturisire a credinței Papistășești ca și cum ar fi dată de acest Ioan Paleologul fiul tânărului Andronic, zicând că au dat în Roma, ci aceiași istorici mărturisesc că nu este adevărat. De pomeniții mai sus Împărați istorisesc Nichifor Grigora cuvânt 8, 9, 10. *Laonic Halkokondili Cartea 1. Gheorghe Franți Cartea 1, etc.*

Patriarhii Țarigradului.

6.În vremea acestor împărați, Patriarhi ai Constantinopolului au fost Ioan 13 cel din cetatea Apro, Isidor, Calist, Filotei, Calist a doua oară, Filotei a doua oară, Macarie și Nil.

Ioan Caleca Patriarh.

7.Murind Isaia zisul Patriarh, împăratul Andronic cel tânăr a ales Patriarh pe Ioan Caleca din cetatea Apro, în anul 1341. Fiind Iereu dintre clericii de la curtea împărătească, care încuviințând în scaun, a adunat 2 Soboare împotriva lui Varlaam și Ankindin, ia osândit Sobornicește, și prin a sa iscălitură a întărit Tomurile ce sau așternut în scris la această pricină. Pe lângă acestea stăpânind Ioan Cantacuzino, se arăta cu urâciune către Palama, și ca un iubit de împăratul Cantacuzino, aflându-l sub pricină la închis la închisoare, și mai mult spre defăimarea lui Palama, pe Grigore Akidin îl apăra, despre care se va zice mai jos. Drept aceea Arhieriei cei ce s-au aflat de față la Constantinopol, aducând anaofora împotriva lui Ioan acestuia către împărăteasa Ana Paleologina, văduva săvârșitului Andronic împăratul, se ruga ei să facă Sobor spre deslușirea acestora. Deci adunându-se Soborul în palatele împărătești, Ioan a fost caterisit de Sobor, ca un eretic. Acest Sobor sa adunat în anul 1347 întru care sa întărit socoteala lui Grigore Palama împotriva Varlaamiților și a așternut Tomul, care se află în Biblioteca Caesaricească la Veneția, în *Condica Legilor 7 numărul 17*. Iar iscăliturile acestui Tom le pomenește *Lambekiul în Tomul 6 al Bibliotecii Caesaricești foaia 28*.

Isidor Patriarh.

8.În locul lui a fost prohirisit Patriarh Constantinopolului Isidor. Pe această caterisire a lui Ioan a adevărit-o și împăratul Ioan Cantacuzino viind în Constantinopol. Fiindcă Ioan a fost chemat de 3 ori la Sobor și nu a voit să vie. Această întărire a caterisirii se află la începutul predoslaviei Tomul Dragostei, precum și anafora arhierilor în cap: 5 foaia 51. Și întărindu-se în scaun Isidor, sa mai uns și cel de al 2-lea pentru întărirea ipolipsis celor mai mulți, fiind încoronat în Biserica din Vlaherna, deși a fost încoronat și declarat împărat mai înainte în Adrianopol de către Lazăr Patriarhul Ierusalimului. Și stând Isidor Patriarh 3 ani a murit.

Calist Patriarh.

9.După Isidor în anul 1350 sa făcut Patriarh Calist din Mănăstirea Xnatofilor, care se află în Sfântul Munte, bărbat vestit în fapte bune, precum îl mărturisește Cantacuzino. Deci acesta stând Patriarh zavisnicii adică episcopul Efesului și al Ganului, fiecare pierzând nădejdea că vor ajunge Patriarhi, foarte se necăjeau asupra Bisericii, sau alcătuit cu Akindin, precum de aici se va zice. Pe lângă acestea Cantacuzino declarând pe Matei fiul său împărat al Romanilor, Calist păzind hatârul împăratului Ioan Paleologul, nu sa înduplecat la cererea lui Cantacuzino să încoroneze pe Matei fiul împăratului, ci cu jurământ demisionând din Patriarhie, și lăsând scaunul celor ce voiau, sa dus la Mănăstirea lui Mamant fiind a sa, stând Patriarh 2 ani precum mărturisește *Cantacuzino în Cartea 4 cap: 37.*

Filotei Patriarh.

10. Acestea așa făcându-se, Sinodul cel adunat în Constantinopol după canoane a prohirisit Patriarh pe Filotei Mitropolitul Iracliei în anul 1362 bărbat vestit în sfințenie și fapta bună, despre care scrie *Cantacuzino în Cartea 2 cap: 16.* „Și împăratul sa supus pe sine lui Filotei episcopul Iracliei, nu numai pentru a lui înțelepciune și pentru învățătura cea dinafară și cea Hristiană, ci și că din prima vârstă în viața monahicească, sa dat cu sârguință întru nevoință, având multă iscusire întru acestea, încât și părinții din Sfânta Lavră cea din Aton au judecat să o povățuiască Filotei. Ocârmuind lucrurile Bisericii o vreme oarecare, și păzind pe tânărul împărat, după cum a putut, pentru care el zice, păzim bunul zălog, pe tânărul nostru împărat, care nu a nedreptățit pe nimeni, pe cel ce din tată și din moșu și din strămoșul a primit împărăția.” Deci ridicându-se tulburare și gâlceavă pentru lupta acestor doi împărați Ioan Cantacuzino și Ioan Paleologul, Patriarhul

temându-se de năpădirea norodului sa dus din Patriarhie și se ascundea. Că prepuind pe împăratul Cantacuzino că nu îi va face hazul pentru scoaterea Patriarhului Calist, și pentru că a intrat el, care se arătata că făcea orice, și suferea pentru tânărul împărat Paleologul, însă împărații împrietenindu-se între sine, și Cantacuzino alegând viața monahicească. ***Calist a doua oară Patriarh.*** Viind și Calist Patriarhul de la Tenedo sau suit iarăși în scaun, nimeni îndrăznind a se împotrivi, ci nici însuși nu cerea hotărârea Arhiereilor, de este cuviincios să intre iarăși Patriarh, de vreme ce ieșise, ci socotind a fi foarte nedreptățit, nu numai de împăratul, ci și de Arhierei, însuși se adeverea pe sine întru hotărâre, și pe cei ce l-au nedreptățit cerca mai vârtos pentru necunoștința lor să-i pedepsească, însă îl oprea tânărul împărat, zicând că se cade a trece cu vederea cele ce sau făcut în vreme de zurba și de gâlceavă. Deci împăratul a trimis pe Calist sol la Feras către Elisabet femeia craiului Serbiei în anul 1368 d.Hr. și acolo foarte bolnăvindu-se, a murit în 20 Iunie, și cu mare cuviință a fost îngropat de Elisabet în Feron.

Filotei a doua oară Patriarh.

11. Deci întorcându-se în anul următor împăratul în Bizantia, și auzind de moartea lui Calist, a poruncit Arhiereilor să se adune după obicei, și să socotească pentru Patriarh. Făcându-se dar chibzuire, sa găsit de cuviință ca Filotei iarăși să fie patriarh. Drept aceea trimițând împăratul pe fii săi Andronic împărat și pe Manuil Despotul, împreună cu mulți alți boieri sau adus iarăși la Biserică și l-au pus în scaunul de Patriarh în anul 1369 în 11 Octombrie și fiind pus ca o făclie în sfeșnic, povățuia spre adevărata lumină pe Biserica cea încredințată lui, o hrănea atât cu dogmele sănătoase buneii cinstiri, și pricinuindu-i sănătate moralului, și după puțină depărtându-i pe ei de la petrecerea cea rea, cu dese sale învățături și sfaturi, cât și cu îmbunătățita sa petrecere, precum scrie *Cantacuzino Cartea 4 în capitolul cel de pe urmă.*

Macarie și Nil Patriarhi.

12. După Filotei sa făcut Macarie în anul 1375 iar după Macarie sa făcut Nil la 1378 bărbat înțelept, și prea sfânt, de care scrie Gheorghe Sholariul în însemnarea Soborului celui împotriva lui Becu așa: „În zilele Prea Sfântului Patriarh Nil, fiind contemporan cu el, pe ale cărei învățături de ar fi cineva a le alătura cu cele ale Sfântului

Ioan Gură de Aur, și a le hotărî surori, nu ar greși din adevăr, care cum se află, și arată pe darul cuvântului care era întru dânsul.”

Patriarhii Ierusalimului.

Patriarh Ierusalimului în vremea acestui împărat sa făcut prea sfântul Lazăr, care fiind prihănit de oarecare Gherasim Ierusalimneanul, viind în Constantinopol spre a se întări rânduirea sa, sau scos din scaun, și în locul lui sa făcut Gherasim pârașul său, dar iarăși sa suit în scaun și a ieșit Gherasim, aceasta a făcut-o Sultanul cu mijlocirea lui Cantacuzino, iarăși se face Patriarh Lazăr.

Maniheii se întorc la Ortodoxie.

14.Împărățind Andronic cel mai tânăr, au venit la Biserica din Constantinopol dascălul Maniheilor fiind bărbat priceput, având împreună cu sine și pe cei mai osebiți pricepuți dintre ereziarhi, care cu toată propunerea sufletului lepădându-se de obiceiurile celor de o seminție cu el, a primit Dumnezeiescul Botez, și după urmare prin el mulți alții din Maniheii botezându-se sau adăogat la drept-slăvitoarea credință, după *Grigora Istoria Cuvântul 8 cap: 15 paragraf 3* și după alții ce istorisesc de aceasta.

Prigoana Hristianilor în Egipt.

15. Iar în Egipt a fost pornită goană împotriva Hristianilor de către Sultan, prin îndemnarea blestematului Arhisatrapului Sihun cu numele, din care mulți au primit atunci cununa muceniei, rămânând nemișcați întru buna mărturisire și întru buna slăvire, când și Prea Sfântul Patriarhul Ierusalimului fiind chemat în Egipt, și nevrând a se lepăda de buna mărturisire, ci nevoindu-se cu vitejește și cu statornicie, au suferit multe cazne și munci. Iar ereticii copti se aflau în pace, ori că ei pârau pe pravoslavnicii Hristiani, și nu erau bântuiți de Agareni, ori pentru că erau ei de altă slăvire.

CAPITOLUL VII.

ZADARNICA SOLIE A LUI ANDRONIC CEL TÂNĂR, CĂTRE BENEDICT 12 EPISCOPUL ROMII, PENTRU UNIREA BISERICILOR.

1.Andronic cel mai tânăr a voit să lucreze asemenea ca și moșul său Mihail Paleologul pentru unirea Bisericilor. Că de vreme ce Andronic și stăpânirea lui însuși în toată vremea era foarte bântuit de Turci, Bulgari și de alți apostatați, socotind în zadar că va primi oarecare ajutor de la Latini, făcându-se unire, a trimis către episcopul Romii Benedict 12, soli pe Varlaam Egumenul unei Mănăstiri din Constantinopol, și pe Ștefan Dandulul bărbat de bune neam Venetian ca să ceară de la papa: **1.** Mai întâi să îndemne pe Ighemonii Europei ca să ajute pe împăratul Hristian împotriva barbarilor. Căci când se va face un ajutor ca acesta, cu lesnire grecii cei supuși lui se vor uni cu Biserica Apuseană. **2.** Ca să se facă Sobor Lumnice, la care viind toți Patriarhii Răsăriteni ori măcar vechili ai lor, să se facă unirea mai cu adevărate decât cea din Lugdun, și veșnică. Deci viind solii aceștia în Roma, multe au vorovit între ei cu papa Benedict pentru unire, care în sfârșit au hotărât, cum că mai întâi trebuie a se supune și a se uni cu Biserica Apuseană, și apoi va îndemna și va sili pe puterile Latinilor să ajute împăratului Constantinopolului împotriva barbarilor. Iar Sobor Lumnice (adică a toată lumea), nu se potrivește a se face, pentru că nu este nevoie, au zis, pentru cercetarea dogmelor Bisericii Apusene, de atâtea ori fiind cercate Sobornicește, cercetate, și rânduite. Însă ca să nu se arate cu totul cum că îi leapădă a trimis Ligați ai săi cu Varlaam și 2 episcopi Latini la Constantinopol, ca să vorovească cu grecii pentru dogmele credinței și pentru unire.

2.Deci viind Episcopii Latini la Constantinopol, și vestind oarecare cum că aceștia cu adevărat au venit, nu pentru alta, decât ca să vorovească împreună cu elinii pentru unirea și pacea Bisericilor, iar după mai țintuitul lor sfârșit au venit, pentru punerea în mijloc a protiilor Papii și celelalte pretenții ale lui, și mulți din norod, care aveau râvnă, însă nu după cunoștință, precum zice *Grigora în Istorie cuvântul 10 cap: 8 paragraf 1*, lesne și cu neluare aminte au pus înainte, încă îl îndemnau și pe însuși Patriarhul Ioan să intre în voroave cu dânșii. Căroră, și mai ales că Patriarhul și ceilalți mai procopsiți dintre arhierii, însuși Nichifor Grigora, măcar că era afară din sfântul Catalog, a dat prea înțeleaptă sfătuire, că adică pentru credință și pentru lucruri Dumnezeiești nu se cade, a sări întru acest chip pentru teologie și pentru Dumnezeiești cuvinte să vorovească cu Latinii, care se arată cu semeție și mândrie, pe care sfătuire o așterne în a sa Istorie la același loc paragraf 3. Și așa nimic isprăvind

episcopii, a rămas solirea lui Andronic cel tânăr fără ispravă. Precum se înțelege și din Epistola papei Benedict către Robert Craiul Siciliei, care stă la *Leontie Allatie în cea pentru nesfârșita unire a Bisericii* Cartea 2 cap: 13.

3.Iar Ioan Mandebilas istoric Îngereșc, zice că Ioan 21 ori 22 a trimis doi episcopi la Constantinopol, ca să vorovească cu Latinii pentru unirea Bisericii, și pentru protiile papii, iar că elinii au răspuns către papa Ioan așa pe scurt: „Pe nemărginita stăpânire, pe care o ai asupra supușilor tăi fără tăgadă o mărturisim, pe a ta mare trufie nu o putem suferi, pe a ta iubire de argint a o sătura nu năzuim, diavolul fie cu tine, căci Domnul este cu noi .”

4.Nici trebuie a se mira cineva de aceasta, căci sufletele drept slăvitorilor Hristiani celor din Constantinopol, foarte se necăjea pentru desele noi croiri în dogmele Părintești ale episcopilor Romii, așa cu vrăjmășie se afla către dânșii, încât nici însuși cel ce stăpânea Constantinopolul nu putea fiecum a îndemna să se supună episcopului Romii, și unindu-se cu Biserica Apuseană să cinstească dogmele ei, și să nu stea împotriva plăcerilor papii. Căci se temea să nu-i vie lui despre norod vreo necuviință, ori nu cumva să piardă împărăția. Însă mulți din Bizantia de frica primejdiei ce zăcea asupra lor de la Turci fățarnicindu-se și ca să se arate plăcuți împăratului, iubeau această unire ce nu era după Dumnezeu, căroră cei mai mulți dintre boieri și din norod li se împotrivea.

CAPITOLUL VIII.

VARLAAM DE CALABRIA ȘI ERESUL LUI.

Varlaam de Calabria ereticul.

1.În vremea împărăției lui Andronic cel tânăr, a venit din Italia în Bizantia un monah Varlaam Calabros, procopsit după a sa părere la înțelepciunea elinească cea dinafară și la Teologia Dogmatică a Latinilor. Iar în adevăr era ținut de amăgiri elinești și socotind că nu este nimic mai mult decât cele ce se arată întru simțire. Căci luminare de la Dumnezeu, și singura cunoștința și înțelepciunea împrejurul celor văzute, și a fapturilor, precum povestește Simeon al

Tesalonicului în Capitolul cel împotriva eresurilor. Deci câștigând el buna voință împăratului Andronic cel tânăr, lăuda și cinstea purtările lui, iar pe cetatea Bizantiei o ocăra, și o defăima, zicând că nu este împărtășită de înțelepciune, dar după puțină vreme vădindu-se a fi un ghiduș, mai de toți Bizantinii era defăimat și batjocorit, precum se vede în dialogul cel împotriva lui scris de Nichifor Grigora, al căruia începutul stă așa: „De unde a venit la noi bunul Florentin în skelea Kerkireilor, etc.”

2.Căzând Varlaam din mândria și nădejdea cea mai dinainte, a mers la Tesalonic (în acea vreme fiind ieșit împăratul cu oștile în Akarnania) unde petrecând sa împrietenit cu un oarecare monah prost, fățarnicindu-se cum că voiește să fie povățuit la viața pusnicească, de la care auzea, cum că monahii rugându-se, văd lumină cerească cu ochi simțitori, și foarte se veselesc. Varlaam fiind dar cu rău nărav și vrând a aduce ocară asupra Bisericii Pravoslavnice, a început fără rușine a prihăni viețuirea liniștitorilor numindu-i pe ei: Evhitas, Mesaliani, Omfalopsihi, și câte asemenea acestora. Și pe lângă aceasta să învinovățească, că adică ia auzit fălindu-se cu limba lor, și cu scripturile, că văd firea lui Dumnezeu cu ochi trupești, de vor șede întru-n unghi mult întunecat, și își vor înfige barba în piept, iar privirea ochiului cel simțitor împreună cu mintea având spre buric, și își vor ține răsufarea, și a nu răsufat greu, cercetând împărțirile cele dinăuntru ca să afle locul inimii, și întru această lucrare iau aminte ziua și noaptea. Căci cu acest chip (zicea) află ei nesfârșită veselie, și că vede mintea cele ce nici odinioară au știut, și că vede lumină în măruntaiele sale risipindu-se afară, și că simt ei că oarecare Psalmi neobișnuiți mișcării inimii, și căldurii iese prin părțile lor, și alte asemenea minciuni fără sfială plăsmuia. Drept aceea și mute a scris împotriva monahilor.

3.Aflând acestea Grigore Palama atunci fiind Ieromonah, prietenește a sfătuit pe acel Varlaam, să nuzică, nici să scrie unele ca acestea împotriva monahilor, ascultând pe un prost și neînvățat, ci cele ce a scris împotriva monahilor să le arunce în foc. Însă spunându-i lui și pentru lumina ceea ce se vede, , cum că mulți nevoindu-se pentru Hristos, precum și Dumnezeiescul Antonie au văzut acest fel de lumină cu ochii cei simțitori au văzut lumina cea nezidită a Dumnezeirii, cei întru el, negreșit nu este cu neputință și la mulți Sfinți a vedea lumina cea nezidită. Iar Varlaam auzind pe Palama că

pe lumina ceea ce sa arătat în Tabor o zice nezidită sa mâniat, și multe a scris împotriva lui, tot așa a făcut și Palama alcătuind cuvintele cele grăitoare împotriva hulelor lui Varlaam, asemenea și Părinții din Sfântul Munte au scos un Tom împotriva lui Varlaam, pe care îl numesc Tom Aghioritic, care zice așa: „Cele cu negrăite voroave, și tuturor de obște cunoscute, etc.” Acestea se cuprind în *Tomul dragostei foaia 34.*”

4.Deci sculându-se Varlaam din Tesalonic a venit în Constantinopol, socotind și nădăjduind cu limbuția sofistelor lui cuvinte se va face biruitor, drept aceea venind în Constantinopol, ruga cu dinadinsul pe Patriarhul Ioan să adune Sobor să cerceteze această întrebare dogmatică. Întorcându-se dar și împăratul Andronic, și neputând a-l împăca pe el și pe monahi fără Sobor, sa vestit să se adune mare Sobor în Biserica Sfintei Înțelepciuni a lui Dumnezeu în anul 1341 pe care obișnuiesc a-l numi al 9-lea Sobor Lumatic, nu cu mult înaintea morții împăratului Andronic, la care Sobor a venit și însuși împăratul cu Senatul, și câți erau din bărbații cei mai înțelepți, împreună cu Patriarhul Ioan, și cu Arhieriei cei ce se adunase. Deci cel dintâia început voroava Varlaam, dând și libel (anafora) care cuprindea ceea ce i se păruse lui, din care era și: **1.** Despre lumina Dumnezeirii ce a strălucit în Tabor, nu a fost neapropiată, nici a fost după adevăr lumină a Dumnezeirii, nici cu totul mai sfințită decât Îngerii, și mai Dumnezeiască, ci și mai rea, și mai josită și decât însăși a noastră înțelegere. **2.** Că nu ar fi osebite a Dumnezeieștii ființă și Dumnezeieștii lucrări. **3.** Ar fi două Dumnezeiri, una nezidită și prea covârșitoare, iar cealaltă zidită și smerită, adică mai josită. Și altele asemenea.

5.Pe lângă acestea învinovăța și pe monahi întru sfințita rugăciune a „Doamne Iisuse Hristoase Fiule al lui Dumnezeu miluiește-mă.” La care cu înțelepciune la întâmpinat Prea sfințitul Grigore Palama după învățătura Dumnezeieștilor Părinți, apucând toate ale lui lea dezlegat, arătând și dovedind că lumina Schimbării la Față a Mântuitorului și împărăția cerurilor, și ființele și lucrările lui Dumnezeu sunt nezidite, la toate cele zise de Palama sa unit și Soborul.

6.Deci fiind biruit Varlaam, și fiind vădit cu rea socoteală din scrierile sale, obraznic, și iubitor de slavă deșartă, temându-se să nu fie caterisit, cu sfatul lui marelui Domestic Ioan Cantacuzino, a primit

să mărturisească în Sobor că din prostimea sa, și nu din răutate sa răpit, a grăit și a scris împotriva monahilor, cu care în sfârșit sa împrietenit. Cu toate acestea Soborul a scos Tom hotărâtor împotriva lui, și a celor de o socoteală cu el, măcar deși oarecare zic, cum că acest Sobor nu ar fi dat alt Tom, decât pe cel alcătuit de Părinții cei din Sfântul Munte, și aici întărit prin iscălituri. Iar după puțină vreme murind împăratul Andronic, Varlaam iarăși căindu-se sa întors la borătura eresului său, și fugind din Constantinopol a venit în Italia, unde sa hirotont episcop al Ierapolei celei din Italia, precum istorisește *Nichifor Grigora în Cuvântul 10 cap: 11 și în Tomul dragostei cap: 4 ce sa zis foaia 36 se arată.*

CAPITOLUL IX.

VARLAAMITENII, ADICĂ GRIGORE AKINDIN EPISCOPUL EFESULUI, ȘI NICHIFOR GRIGORA EPISCOPUL GANULUI, DEXIOS MONAHUL, PROHOR KIDONI ȘI SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎMPOTRIVA LOR.

1.După pacea și fuga lui Varlaam în Italia, oarecare numit Grigore Akindin ce se trăgea din Misia, fiind acum ucenic lui Varlaam, pe al lui eres primindu-l, adică cel pentru Dumnezeiasca ființă, lucrare și celelalte, nu puțin a tulburat Biserica, pentru care scriind Palama către Atanasie Mitropolitul Cizicului zice în *cap: 2 la Cuvântul 5*: „Akindin în Sobor cu voroava sa neadevărată, zice și numește pe Varlaam de rea socoteală, hulitor, prea greșit, și că vorovește păgânește împotriva Luminei Dumnezeiești, și cu limba îl dă pe el anatema, iar scriind către Latinul Lapiti îl îndrepta, și dând libel¹¹ de amăgire, lauda Soborul cel împotriva lui Varlaam și îl primea, și pe amândouă Soboarele și pe Tomul lor primește în Libel și laudă. Iar în scrierile sale ocărăște, din care se adună 41 de capete eretice, ale lui.” Care se află în *Tomul dragostei cap: 2 în proziceri, foaia 13.*

2.Deci sa adunat Sobor 2 în Constantinopol, de împăratul împotriva lui Akindin, fiind Patriarh Ioan Caleca, întru care Akindin

---

¹¹ Mărturisirea în scris a credinței. N.tr.

întrebându-se împreună cu Palama, întru toate sa biruit. Căci Akindin nu cugeta numai cele ale lui Varlaam, ci încă și mai multe și mai rele decât acela. Drept aceea a fost supus caterisirii, în Tomul cel alcătuit de Sobor, întărit cu iscălituri de Patriarhul Ioan așa: „Cu adevărat lăudat este cel ce spune smerenia.” Întru carele pe la sfârșit rânduiește Patriarhul Ioan așa: „Cu tulburare însă, și cu Duhovnicească asprime și certare zicem: „Nimeni dintre toți de acum nici ca și cum să se pornească a dogmatisi pentru acestea, și pentru alte cuvinte dogmatice, nici în scris adică, nici nescris, fiindcă din aceasta mari sminteli se ivesc în Biserica lui Dumnezeu, adăogându-se în sufletele celor ce le aud turburări și neliniște, amețeli și învăluire, și mai ales întru a le celor mai neîntăriți, pentru care pricină cu adevărat sau rânduit și Dumnezeieștile Canoane cele mai sus așternute, etc.” Precum se vede în *Prolegomena a Tomului dragostei, foaia 50*.

3.Pe lângă acestea după ce a împărățit Ioan Cantacuzino și au mijlocit și el pentru pacea și unirea Bisericilor, asemenea cu împărății cei mai înainte de el către Clement 6 și Inocențiu 6 dar în zadar. Pus-au dar toată silința pentru întărirea dogmelor celor drepte ale Bisericii și pentru stare fără tulburare. Sa adunat al 3-lea Sobor în Triklin Patriarh fiind în Constantinopol Calist, care se zice Alexiacesc al Sinftelor Vlaherne. La acest Sobor după vorovirile între sine ale Varlaamiților, din care cei mai aleși Mitropolitul Efesului, și cel al Ganului, Akindin și Grigoras, Dexios, și Argiros, care ca niște eretici necuvioși, fiind în vase rele, și rău slăvitori, deodată au defăimat pe darul lui Dumnezeu, și l-au lepădat, și zicea cu păgânătate și cu rea socoteală, cum că Dumnezeu nu are nici o putere, (o vai de hula lor și de limbuția lor cea fără de Dumnezeu, că și a scrie cineva unele ca acestea se înfiorează, și în adevăr se înfiorează), nici dăruire și dar nu ar fi ieșind de la Dumnezeu, și alte bârfe. Drept slăvitorii între care cel dintâi Palama, după întrebarea dar și răspunsurile de ambele părți, Soborul a dat hotărâre, care începe așa: „Nici îndrăcirea vrăjmașului obștii cea împotriva Bisericii, etc.” Și Varlaam și Akindin au fost supuși anatemei, ca pe unii ce huleau pe cele mai alese ale buneii cinstiri, și nu sau pocăit cât au viețuit, iar pe cei de un cuget cu dânșii, pe al Efesului și al Ganului, pe Grigora și pe ceilalți, iau scos și lepădat de la Biserica, și de nu se vor pocăi ia dat anatema. Tomul acesta întărit de împăratul Ioan Cantacuzino, de Ioan Paleologul, și de Matei Cantacuzino, sau făcut sfârșit. Se află acesta în *Prolegomena a*

Tomului dragostei foaia 53 până la 58 și în Agktuariul Bibliotecii tipărit în Paris anul 1672.

4. Acest Tom luându-l împăratul Ioan Cantacuzino în mâini, fiind îmbrăcat în podoaba împărătească, și intrând înăuntrul altarului la încredințat în mâinile Patriarhului Calist, slujind înăuntru Dumnezeiasca Liturghie. Apoi împărații au dat și decret în obște, să nu cuteze cineva a vorovi, sau a scrie pentru această pricină. Pentru care și mulți nu au ascultat porunca și au fost puși la închisoare. Pe acest sfințit Sobor papistașii îl numesc mincino-sobor.

5. Întru acest Sobor multe au fost puse multe capete dogmatice la cercetare, blagocestivul împărat a poruncit mai întâi **1.** Să fie puse înainte spre cercare, și cercetare de este la Dumnezeu osebire a ființei, și a lucrării lui Dumnezeu cuviincioasă. **2.** Apoi arătându-se osebirea, care din două, lucrare este zidită ori nezidită. Iar **3.** De este nezidită, și se va dovedi a lui Dumnezeu cuviincioasă lucrarea aceasta, cum ar scăpa cineva de nu ar socoti după această că Dumnezeu este alcătuit? Care cei ce slăvesc străin obișnuiesc a zice, și îndrăznesc împotriva Bisericii lui Dumnezeu. **4.** Dacă glasul Dumnezeirii, nu numai la ființă, ci și la Dumnezeiasca lucrare sa zis de către Teologi, că prin aceasta grozăvia a doi Dumnezei varsă asupra Bisericii lui Dumnezeu luptătorii ei. **5.** Dacă Teologii zic că lucrarea covârșește fiindcă aceasta la cei potrivnici este sub prihănire, și dar încă Dumnezeu fiind împărțășit, ce fel este împărțășirea, este după ființă sau după lucrare. Aceasta se cuprinde în cuvântul 2 al zicerilor împotriva a Patriarhului Filotei.

6. Afară de aceste Soboare a fost și al patrulea adunat de Patriarhul Filotei în Constantinopol împotriva lui Prohor monahului Kidon, care se contrazicea să întărească în Sfințita Mare Lavră din Muntele Athos să întărească socotelile lui Varlaam și Akidin, și a dat Tom hotărâtor unit cu Tomurile cele mai dinainte făcute în anul 1368 Aprilie, Indictionul 6 prin care pe lângă altele, și Prohor a fost supus caterisirii și dat anatema, și au legiuit ca în fiecare an să se prăznuiască și să se facă pomenirea celui întru Sfinți Părintele nostru Grigore Palama în a doua Duminică a Sfântului Marelui Post. Că zice Sfințitul Filotei în acest Tom: „Iar acum am dat hotărâre și obștească socoteală, să se prăznuiască că aceasta este obișnuită a se face Sfinților pe Dumnezeu îi slăvește.” Și este cuprins acest Tom, în *Prolegomena Tomului dragostei foaia 93 până la 113.*

17. Pentru acestea împotriva lui Varlaam a scris Grigore Palama, Teofan al Niceii, Filotei Patriarhul, împăratul Cantacuzino, Ghenadie Shlariul, și alții în alte părți hotărâri care sunt șapte: **1.** Că la Dumnezeu este osebire de ființă și de lucrare cuviincioasă lui Dumnezeu. **2.** Că această lucrare este nezidită. **3.** Nezidita lucrare întru Dumnezeu nu face alcătuire. **4.** Glasul lui Dumnezeu sa zis de Teologi la Dumnezeiasca ființă, și la Dumnezeiasca lucrare. **5.** Că ființa covârșește pe lucrare. **6.** și **7.** Cel împărtășit de lucrarea lui Dumnezeu, se împărtășește și de ființă.

8.Sa dat mincinoasă veste în Constantinopol că Alexei Mitropolitul Rusiei a murit. Filotei a fost hirotonit Patriarh Constantinopolului în vremea lui Ioan, Ciprian Mitropolit al Kievului și a toată Rusia de neam sârb, bărbat prea înțelept, și vestit întru fapta bună, care a fost al 30-lea de la Mihail întâiul Mitropolit al Kievului dar venind în Kiev, și aflând că Alexie este viu, a rămas acolo până la adormirea lui Alexie, care sa mutat în locașurile cerești în anul 1378 în acest an a venit și Ciprian la Moscova, dar fiind luată cetatea Moscova de Hanul Tătarilor Tactamistu, a fost prefăcută în foc și în cenușă, Ciprian sa întors la Constantinopol.

9.După Ioan Ioanovici a primit stăpânirea Dimitrie 2 fiul lui Vladimir, în vremea lui adormind în Domnul Ciprian, Mitropolit al Kievului a fost hirotonit în Constantinopol Arhimandritul Perislavului Pimen.

CAPITOLUL X.

BĂRBAȚII CARE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN FAPTA BUNĂ ȘI ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN ANII ACEȘTIA.

1.În afară de cei enumerați mai sus bărbați străluciți în fapta bună și învățatură în anii aceștia au înflorit aceștia: Grigore Palama, Filotei Patriarhul Constantinopolului, Nil Patriarhul de după el, Teofan Mitropolitul Niceii, Ioan Cantacuzino, Isidor al Tesalonicului, Nichifor Grigoras, Maxim monahul Planudis, Gheorghe Codinos, Manuil Hrisomoras, Dimitrios Hrisomoras, Manuil Calecas deși era din Latinofron și Ioan Kiparisiotul.

Grigore Palama.

2.Grigore Palama ca un alt soare din Constantinopol, a răsărit în lume destoinic a izgoni cu cuvântul și cu viața toată întunecarea păgânătății și a ateismului, precum îl descrie Simeon al Tesalonicului în Capitolul cel împotriva eresurilor. Care venind în Muntele Athosului, a petrecut viață monahicească cu fapta bună și cu sfințenie, și de acolo venind în Tesalonic, și în Constantinopol a stat vitejește împotriva lui Varlaam de Calabria, a lui Akindin, și a celor împreună cugetători ai lor. Fiind râvnitor înfocat al drept slăvitoarei credințe, a scos multe și bune cuvinte împotriva Latinilor, și voroave atât la Schimbarea la Față a Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, cât și la alte Praznice. Acesta era un bărbat, *după mărturia lui Sholarie*, care cu puterea cuvintelor și cu meșteșugul, nici fericitul Nil nici altul nu-i o lua înainte, iar cu știința Scripturii și a învățăturilor credinței, încă și cu fapta bună și cu darurile cele de la Dumnezeu, prin aceasta mai mult decât oarecare era împodobit. Fiind unul ca acesta a strălucit și în scaunul Arhieresc al Tesalonicului.

Filotei Patriarhul Constantinopolului.

3.Filotei Prea Sfințitul Patriarhul Constantinopolului râvnitor înfocat al drept slăvitoarei credințe, a scris multe împotriva dogmelor Latinilor, vrednice de multă laudă, și de mirare, precum cele 12 Cuvinte apologetice împotriva hulelor lui Grigora, tipărite în Tomul dragostei, etc. A alcătuit asemenea și rânduiala cea pentru slujba Bisericească, iar mai mult sa zis pentru el în Capitolul 5 & 9.

Nil Patriarhul Constantinopolului.

4.Nil prea Dumnezeuiescul Patriarh al Constantinopolului, pentru care citește mai sus în Capitolul 5 & 13.

Teofan al Niceii.

5.Teofan Arhiepiscopul Niceii, și înțelept și alt nou mărturisitor, care prea bine a scris împotriva socotințelor Latinilor, și știa atâta Teologie, și putere în cuvânt, și râvnă către sfânta credință, încât (*după Gheorghe Sholariul*) prea frumoasă lucrare a alcătuit împotriva eresului lui Varlaam și Akindin, și altă carte împotriva Iudeilor în multe stihuri, și cu multă putere a scris. Căci în cartea aceea cu meșteșugul omenesc desăvârșit a pierdut reaua cinstire cea Iudaică, iar întru cea împotriva Latinilor cu mult mai minunat mi se pare a fi bărbatul, precum mărturisește tot acest *Sholarie în scrierea Soborului celui împotriva lui Becu.*

Ioan Cantacuzino.

6.Ioan Cantacuzino împăratul, făcându-se monah, sa numit Iosif, a alcătuit Istoria sub denumirea de Hristodul, în 4 Cărți cuprinde pentru monarhia lui Andronic cel bătrân și a celui tânăr și a sa, asemenea și 3 Cuvinte și 4 Apologii (dări de răspuns) pentru credința Hristianilor împotriva Saracinilor. A tălmăcit încă și Coranul lor în limba elinească, având cu sine și pe Meletie cel din Saracini care a primit credința Hristiană și monahiceasca shimă cu acest nume.

Matei Cantacuzino.

7.Matei fiul împăratului Cantacuzino, a scris tâlcuiri la Cântarea Cântărilor, și oarecare Istorie, asemenea și împotriva celor 14 silogisme închipuite de Ioan Prohor, în care arată că Dumnezeiasca lumină este zidită.

Isidor Arhiepiscopul Tesalonicului.

8.Isidor Arhiepiscopul Tesalonicului (*după mărturia lui Simeon al Tesalonicului*) nu a fost cu nimic mai prejos decât cel de un nume cu el, a scris împotriva eresului lui Varlaam.

Nichifor Grigoras.

9.Nichifor Grigoras din Constantinopol, bărbat cu multă învățătură și frumos alcătuitor la voroavă, a scris Carte de Istorie (11 volume) despre cele ce sau făcut în Constantinopol, începând de la anul 1204 de unde se sfârșește Istoria lui Honiatul, și la anul 1342 o sfârșește împreună cu mai tânărul Andronic. În care la cartea 10 în capitolul pentru sfătuitoarea cuvânt, defăimă și prihănește pe Italiieni, căci au sărit cu obrăznicie și mândrie peste teologie, întrebuițând în cele pentru Dumnezeu silogisme omenești, și pentru ipostasurile Dumnezeirii și de viață începătoare Treimi, etc. Amar este ocărât de Latini, și de Petagie în Prolegomena teologiei sale se surpă. Iar către ai noștri cu cugetări Latinești fiind arătat și fiind osândit în Soborul cel împotriva lui Varlaam, în sfârșit nu sa încredințat îngropării, ci a fost aruncat la câini, *după Kiparisiotul.*

Gheorghe Codino.

10. Gheorghe Codino Curopalatul ce înflorea în anii lui Ioan Cantacuzino, a scris și pentru Oficiile Bisericii Mari, asemenea și alegeri din Cartea Hronicii pentru Patriarhii Constantinopolului.

Maxim monahul.

11. Maxim monahul Planudis, acesta era din Constantinopol a adunat o supra-scriere numită Antologie în 7 Cărți, a scris și viața lui

Esop, însă a amestecat multe basne, a tălmăcit prefacerile cărților Latinești ale poetului Ovidiu, a scris multe cărți și sholiastu.

Manuil Hrisoloras

12. Manuil Hrisoloras, și acest din Constantinopol, a fost trimis în Italia spre a cere ajutor împotriva Turcilor, și a rămas în Florența, unde a predat limba elinească, și a fost primul pricinuitoare al înălțării învățaturii elinești în Europa, a predat și în Veneția și în Roma, și în Papia. Sa săvârșit în anul 1415 în 15 Aprilie fiind de 47 ani în Constantia, în vremea Soborului, a rămas de la el o Gramatică elinească, și late oarecare.

Dimitrie Hrisolora.

13. Dimitrie Hrisolora, bărbat ajuns la vârful filosofiei și al Astrologiei, pe lângă altele a scris și un dialog împotriva grăitor asupra lui Dimitrie Kidoniu.

Manuil Calecas.

14. Manuil Calecas, de neam elen, iar cu religia Latino-cugetător, monah din ceata Dominicanilor, ucenic al lui Dimitrie Kidoni, care sa făcut rău asemenea ca și dascălul său împotriva Bisericii Hristiane Pravoslavnice, mai ales pentru plăcerea lui Ioan Patriarhul, celui ce a grăit împotriva lui Palama ce se poreclea Caleca, asemenea pentru ființă și pentru lucrările celor șase capete rânduite de Soborul cel zis mai sus, și pentru credință și începuturile ei în 10 capete.

Ioan Kiparisiotul.

15. Asemenea cu Manuil Calecas după religie și după petrecere au fost și Ioan Kiparisiotul, care a scris cu vrăjmășie împotriva Bisericii Pravoslavnice 4 Cuvinte, care au titlul: Pentru Palamiceștile călcări de lege, cele zise ziceri.

CAPITOLUL XI.

SULTANII ORHAN ȘI FII LUI SULEIMAN ȘI MURAT, AUTOCRATORII DE LA RĂSĂRIT ȘI PENTRU TÂLCUITORUL RELIGIEI PERSILOR.

1.Săvârșindu-se Osman în anul 1330 după ce a stăpânit 28 de ani, Orhan fiul lui a primit stăpânirea, ia lăsat tatăl său o țară

frumoasă, și oaste multă și iscusită, care luând stăpânirea, a cucerit toată Lidia, și a purtat război cu Hristianii de la Răsărit și a luat alte cetăți, încă și pe Niceia a supus-o. Deci stăpânind 30 de ani, și prădând Biserica lui Hristos, și-a dat sufletul celui ce la slujit, lăsând fii pe Suleiman și pe Murat.

Suleiman sultan anul 1360.

2.După moartea lui Orhan, a stăpânit Suleiman fiul lui la anul 1360, care războind pe Hristiani, și venind în Europa a prădat-o fără cruțare, și pe lângă alte cetăți a luat și Adrianopole, și Filipupoli, aceea fiind înconjurată pe Mare mai înainte de tatăl său, care murind a poruncit să-l îngroape în Ismul (gâtul) Herson din Tracia.

Murat I Autocrator la Răsărit anul 1363.

3.După aceasta celălalt fiu al lui Orhan adică Murat 1 sau apucat de stăpânire, care luând toată oastea sa lângă sine, și trecând Adrianopoli, și-a așezat împărăția sa acolo. Și acesta cel dintâi a luat titlul de Autocrator (însuși stăpânitor), și acolo a rânduit tagma Negliților?? în anul 1363, a supus și Tesalonicul prin Haratin bărbat voievod mai înțelept decât ceilalți voievozi de oști. A supus și alte cetăți ale elinilor și bulgarilor și după multe biruințe a fost ucis de un om Tribal, adică sârb, în câmpul de obște ce se zice Lisobu, după ce a împărățit 27 ani, ale cărui măruntaie cele dinăuntru au fost îngropate acolo în mormânt împărătesc, iar trupul lui a fost dus în Prusa unde erau mormintele împăraților celor mai dinainte de el. Despre Murat istorisește mai le larg Laonicu Halcocondili în Cartea 1 și Leugclabiu în Cartea 1 și alții.

Sofis primul dascăl al religiei Persane.

4.Pe la anul 1363 a răsărit întâiul dascăl al credinței Persane numindu-se Sofis, care spunea despre sine că se trage din neamul lui Ali și se fățarnicea că are osebită sfințenie, fără tăgăduire, și învățând la arătare că: **1.** Că moștean al lui Mohamed după diata aceluia este de nevoie a fi Ali vărul și cumnatul lui Mahomed, de la care cu nedreptate a răpit această vrednicie Ebubeker, și Osman, însă acest Sofi zicea că sa ridicat de la Dumnezeu spre a întoarce datornica cinste lui Ali, și spre a o izbândi. Și zicea el că Ali ar fi făcut multe și mari lucrătoare isprăvi, ale cărora pomenire a stins-o turcii.

5.Deci primind Perșii această învățătură a lui Sofi și întărind-o, au început a-i urma lui, și a se depărta de turci, și de atunci la învrednicit pe el de o așa mare cinste, încât fără îndoială credeau că

este prea Dumnezeiesc, ori prea apropiat de Dumnezeu, și după urmare să adevereze că Kuranul (Coranul?) lui Ali sau proorisit (adică a fost mai dinainte hotărât), care cu dinadinsul a căzut în mâinile lui Mohamed, ci că a căzut din greșeală. Iar către Ebubeker, Omar, și Osman către cei mai aleși ucenici și moștenitori, atât se poartă cu vrăjmășie, încât strigă la arătare înfricoșate blesteme și ocări prin Imanul lor care se roagă și îi cheamă după obișnuita lor închinăciune, și au în totdeauna în gura lor pe necinstea cea împotriva celora, ce se zice în acest chip: boașe câinești fie în gurile lor.

6.Deci acum acest Shah Sofi se laudă între perși cu multă mirare, mărimdu-l că ar fi făcut tot felul de minuni și lucruri nemaiauzite, căruia și mormânt mare i sa zidit. Însă trebuie a ști căci c greșeală unii din Istorici confundă pe acest Shah Sofi cu Ismail Sofi, despre care vom zice de aici înainte. Iar pentru acest Sofi, Adam Oleariul scrie în călătoria lui în Persia Cartea 5 care pentru religiile perșilor, și pentru osebirea cea dintre ei și dintre turci, și între ceilalți următori ai lui Mahomed, mai cu de amănuntul decât cum au scris cei mai înainte de el.

7.În anii aceștia sultanul Egiptului stăpânea peste Palestina, pe care după izgonirea Latinilor de acolo, vreme destulă au avut-o Tătarii sub a lor stăpânire, pe care iarăși gonindu-i Saracinii o au luat întru stăpânirea lor la începutul acestui veac.

CAPITOLUL XII

AUTOCRATORII DE LA APUS LUDOVIC 5 ȘI CAROL 4, ȘI PENTRU CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA APUSEANĂ.

Ludovic 5 Autocrator anul 1324.

1.La Apus precum sa zis, fiind biruit Frederih 3 Austriacul, Ludovic 5 Ducele de Bavaria singur sa făcut țitor al stăpânirii Germaniei în anul 1324 unde aproape atunci de împovărătoarele îndrăzniri ale lui Papa Ioan 21 care pe vrăjmășia ce mai înainte o ascundea asupra lui Ludovic, după aceea la arătat pe el eretic în priveliște, greșit nu pentru altceva ci pentru că nu se îndupleca a se

pleca la jugul lui papa, și că și-a luat titulatura de Autocrator, fără permisiunea papii. Căci era obicei ca împărații din nou aleși ai Romanilor, să nu se numească Auguști și Autocratori, mai înainte de a fi încoronăți de papa. Încă fiind osândiți de papa Ioan și oarecare Spirituali, Ludovic ia primit oblăduindu-i în stăpânirea sa. Se citește în Norimbergiceștile Hronice, că pricinuitorul neînțelegerii între papa și Caesarul a fost Odarih secretarul lui Ludovic cel din Augusta. Căci el era vrăjmaș papii, și multe prihăniri alcătuia împotriva papii, sub semnătura autocrată lea semănat pretutindeni, zicând că el este fiara ceea ce se suie din Mare la Apocalipsa cap: 13 ci ori așa ori almintere, fără îndoială că gâlceava a stat pentru stăpânirea papală, după care Ioan vrând ca și ceilalți mai înainte de el a rămâne cu a pune și autcratoria și stăpânirea drepturilor ei, asemenea și pe autocratori voia să-i supună el, precum se arată de la mulți istorici că apără pe Caesarul împotriva tiraniei papilor, zic, pe acest prea viteaz și prea ales stăpânitor, și cu multe dovezi adeverează, că nici cât de puțin nu este dator a se supune papii întru cele lumești.

2.Avocații și împreună ajutătorii Autocratorului Ludovic vorovind și scriind împotriva prea necuviincioaselor cereri ale papii, au fost Marsiliul Pataginul, Menandricul cel de Patina fiind pravelist și învățător vestit, și sfetnic lui Ludovic, care la anul 1324 avocatului păcii răspunzându-i, ia pus de față răspunzându-i epistimicește, au dovedit că nu se cade ca Atocratorul să se supună întru cele lumești papii, ci papa Autocratorului. Ci cu adevărat și întru cele Bisericești încă fiind socotită stăpânirea papii, la care se îndeletnicesc slujitorii aceștia întru ocârmuirea afierosirilor celor dinafara Bisericii, și a lucrurilor celor sfințite. Deci pentru acestea, de către papa Ioan sub înfricoșătoare blesteme au fost supuși prin osebită scrisoare circulară. Asemenea a stat împotriva papii și Mihail Casina, obștesc fiind din tagma Minorităților, după dreptate părtinind Autocratorului, pentru care pricină fiind răpit pentru a fi judecat în cetatea Avignon a fost aruncat în temniță, cu aceștia a fost și Gulielmul Okkam de neam englez, care și mai înainte foarte a luptat împotriva lui Bonifatie 8 pentru Filip Pulhrul, iar acum și mai mult împotriva lui Ioan, apărându-se pe sine cu sabia, iar pe Autocrator cu condeiul. Încă au scris și alți bărbați înțelepți și vestiți asemenea cu aceștia ziși.

3.După ce a murit Ioan 21 diadoh se face Benedict 12, blestemele și anatemele pe care lea dat papa cel mai dinainte de el, nu

numai că lea înnoit, ci a propovăduit pe Ludovic nevrednic de Autocratorie, și de duhovniceasca dregătorie cea din Bavaria. Iar Autocratorul dimpotrivă adunând pe Ighemonii monarhiei în cetatea Francfurt, și-a dat mărturisirea credinței, însemnând și jeluindu-se acelora, cum că papa cu nedreptate l-a fost declarat eretic și l-a dat anatema, precum se citește în adăogirile lui Shafilburg anul 1338 de unde hotărând că vinovați sunt de vinovăția Sfințeniei (adică de criminal) toți cei ce vor face vreo voroavă pentru anatema papală, au întărit cu a sa iscălitură, vrând prin aceștia a șterge cu împreună învoirea Ighemonilor pe toată stăpânirea papii, cea pentru alegerea și prohirisirea Autocratorului.

4.După Benedict vine Clement 6 diadohul lui, care fără de lenevire ca și înaintașii săi a gonit pe Ludovic și vrăjmași cu blesteme, și cu anateme. Căci el cu scrisori franțuzești și germane care au fost lipite înaintea ușilor Bisericii, înfricoșa pe Autocratorul cu pedepse prea cumplite, dacă în 3 zile nu va da satisfacția (nu se va pocăi) către Dumnezeu și către Biserică, și dezlegarea de anateme pe care însuși o au însemnat, poruncind prin ea Autocratorului, să mărturisească toate eresurile, și să se dea monarhul pe sine și fii săi sub stăpânirea papii să se dezbrace cu totul de Autocratorie, și niciodată mai înainte de a dobândi buna voința papii, să fie vrednic nici cu un chip a lua iarăși Autocratoria. Fiindu-i impuse aceste grele tocmeli Autocratorul nu a vrut, papa sa făcut și mai mândru, și au adaos mai grele tocmeli, adică cele ce a făcut Ludovic împotriva lui Ioan să fie fără tărie, și să legiuiască edict veșnic, ca Autocratoria să fie facere de bine a papii. Pe aceasta Teologii cei din Paris o au osândit, și Autocratorii păzind mărirea Autocratoriei, împreună cu Ludovic ca pe niște fără cuvânt departe le-au aruncat. Iar Clement în anul 1347, la Stăpâneasca Cină pe Autocrator cu blesteme și anateme la îngreuiat, scriind și rânduind Ighemonilor o zi rânduită, și cu cadea? întru care să aleagă pe alt împărat Romanilor, de nu vor ca de istov să se lipsească de drepturile cele cuviincioase lor, și de alegere. Deci fără de voie Gerlahos Arhiepiscopul Moguntiei a fost silit să cheme împreună pe Ighemoni, dintre care ca să nu fie nelucrătoare Autocratoria cei ce sau adunat, au ales Autocrator pe Carol fiul lui Ioan împăratul Boemiei, nepot lui Erric 7, deși tagmele cele mai multe erau cu Ludovic, și pe el îl voiau Autocrator. Ludovic în puțină vreme a fost adăpat cu otravă și au murit, după ce a împărățit 33 de ani.

Carol 4 Autocrator Apusului anul 1347.

5.După Ludovic sa făcut împărat Carol 4 în anul 1347 fiu fiind al lui Ioan craiul Boemiei precum sa zis, bărbat neprocopsit și necunoscut, deși a fost învățat carte, și în feluri de limbi, și totdeauna se îndeletnicea, însă era veșnic ucenic, și supus episcopilor Romii, pentru aceasta și pace veșnică avea cu dânșii, însă acest fel de pace, încât suferea deplină neslavă, și defăimare: „Mai înainte de înălțarea sa, din porunca lui Inocențiu 6 a jurat ca îndată după încoronare să lase Roma, și Italia. Pentru aceasta destul se prihănește de Franciscanul Petrarhul în Epistola cea scrisă către însuși Carol. Între acestea Ighemonii Autocratoriei defăimând pe Carol, pentru nesocotinței lui, mulți au fost invitați să primească Autocratoria, precum Eduard craiul Angliei, Frederih Misionisiul, și pe Ludovic de Brandenburg pe Marchizi, însă nu voiau ei mărirea Autocratoriei, în sfârșit ei au ales pe Guntiron Zamburgicescul Graf de Caesar al Romanilor împotriva lui Carol Autocratorul, care după 6 luni a și murit, multe poruncind lui Carol în protesmie. Despre acest Carol zicea Maximilian, cum că a fost cea mai stricătoare și vătămatoare vreme Germaniei cum nu a mai fost alta. Însă a murit și acest Carol în anul 1378 d.Hr. împărățind 31 ani. Despre acești Autocratori scriu Hronicile lui Erric Rebdofiului anul 1325, a lui Albert Argentinianul, și a lui Cuspian la viețile lui Ludovic, a lui Carol 4 și a lui Guntiru.

Episcopii Romii.

6.În vremea acestor Monarhi, sau făcut episcopi ai Romii Ioan 21, Benedict 12, Clement 6, Inocențiu 6, Urban 5 și Grigore 11, toți aceștia au lăsat scaunul episcopal din Roma, petrecerea lor cea tulburătoare o aveau în Avignon cetate a Galiei, până la Grigore 11, iarăși a mutat scaunul în Roma, precum se va zice mai jos.

Ioan 21 papă.

Deși pentru acest Ioan 21 sau zis mai sus în cap: 1 & 7 ci trebuie a spune și aici. El sa făcut papă în anul 1306 și a murit în anul 1334, zic unii că mai înainte de a muri, că el a înnoit învățătura celor ce zic, că sufletele celor fericiți mai înainte de obșteasca Înviere nu vor dobândi privirea lui Dumnezeu ceea ce îi fericește, și că a trimis oarecare monahi spre a propovădui pretutindeni această învățătură, pe care rele slăviri născocite de cei mai înainte de el fuseseră stinse. Despre aceasta mărturisește *Nicolae Gilli Hronica Gall. partea II-a an 1332*. El pe Biserica din Roma a numit-o mireasa sa. Însă murind,

atâta mulțime de bani a lăsat, ca nici unul din cei ce au arhierit mai înainte de el, precum mărturisește Platinas, ca la o sută douăzeci și cinci de zeciuri de mii a ajuns averea lui.

Shisma între Ioan 21 și Nicolae.

8.Pe lângă acestea zic unii că shisma dintre papi sa făcut între Ioan 21 și între Nicolae, pentru gâlceava lui, și a lui Ioan și Ludovic 5 care după sfatul sftenicilor săi venind în Roma și după sfatul boierilor din Roma, care foarte se mârșeau că nu ședea Arhieriei ei în Roma, pentru că mutaseră scaunul în Galia, pentru care pricină Autocratorul Ludovic, după ce sa făcut alt papă, la așezat în Roma, care se numea Petru Corbeinsiu Reatinesc, dascăl al celor din tagma Minoriților, bărbat foarte vestit întru înțelepciune și lucrare, care sa numit Nicolae 5, în sfârșit a poruncit ca și chipul cel alcătuit al papei Ioan la arătare să se necinstească și să fie ars propovăduindu-l nevrednic întru toate în scaunul papal. Această shismă sa stins când sa întors Ludovic în Germania. Că atunci Bonifatie aflând bun prilej Graful Pisiei, și vrând a ace har lui Ioan a răpit pe Nicolae și la adus la Avignon, unde a fost aruncat în temniță și a murit, *după practicele Soborului adunat în anul 1322 împotriva lui Nicolae 5 după Platin și Cuspinian.*

Benedict 12.

9.Diadoh lui Ioan a fost Benedict 12 născut din tată pitar, și din patrie neînsemnată, însă uitând toate acestea, și făcându-se papă, nu sa rușinat a se împotrivi foarte cu chip de ocară Împotriva Autocratorului Ludovic, și pe frumoasa soră a Franciscanului Petrarhu cel procopsit în fapte bune și vestit bărbat, să o strice cu tot felul de colakii, și cu daruri plecând-o pe ea a se pleca la pofta sa, fără voia fratelui ei a Franciscanului Petrarhu, deși mulți se îndoiesc că ar fi fost ea sora lui Petrarhu.

Clement 6 papă.

10. Pe Benedict la moștenit Clement 6 bărbat prea iubitor de muieri, de stăpânire, de cinste, precum mărturisește *Cuspinian în Istoria lui Ludovic Bavarezul.* Din îngreuitoarele și necuvioasele faptele lui, pe care împotriva Autocratorului Ludovic, lea pus înainte, sa numit icoană, și chip neschimbat al tiraniei lui Antihrist, în cele două Epistole ale lui Petrarhu. Clement 5 și Clement 6 se însemnează că în puțini ani atâta a stricat Biserica din Roma, încât ceilalți Arhieriei în mulți ani nu au putu a o aduce la frumusețea ei cea dintâi. Acest Clement a legiuit anul jubileu, nu la suta de ani a prăznui odată,

precum a așezat Bonifatie 8 ci la al cincizecilea an. Una că oameni sărbătorind la 100 de ani nu vor putea ajunge să dobândească vârsta și pe mântuirea cea de la dânsul, iar alta, căci și Iudeii în Vechiul Testament serbau Jubileul la cincizeci de ani, și acestea erau pricinile ce le punea înainte papa, pentru jubileu zice *Platin și Albertos Grantiul*. Iar adevărata pricină că serba jubileul nu era alta decât că episcopii Romii făceau neguțătorie câștigând bani cu grămada prin iertarea și ștergerea păcatelor pe care o dau cu această ocazie la fiecare om.

Inocențiu 6 papă.

11. După acest Clement a luat scaunul Inocențiu 6, fiind mai înainte avocat în Galia la cei ce aveau pricini de judecată. Platin propovăduiește pe acesta că sa silit să îndrepte năravurile Soborului său, poruncind celor ce ședeau împreună cu el, să fie pildă celorlalți spre a viețui bine, deși pe lângă acestea asupra pe oarecare monah din tagma Minorților de Rupe Skion, căci se împotriva mai iute la necuviințele lui și ale Cardinalilor lui, și căci mai cu slobozenie decât ceilalți învăța pe ceilalți pentru Antihristul Romii. Însă era acest Inocențiu măsurat la dietă și cu masă simplă, iar întru a face războaie bogat și lesne cheltuitor, dar încă cerea zeciuială și de la tot clerul din toate roadele, ci nici unui îi da, precum zice Pavel Langiul. Și din porunca acestuia Cardinalul Ostion a încoronat în Roma pe Carol 4.

Urban 5 papă.

12. Iar murind Inocențiu în anul 1362 sa prohirisit papă Urban 5 gal de neam, fiind mai înainte monah, care făcându-se papă nu a lăsat nimic altceva vrednic de pomenire, decât că a scris lui Ioan Paleologul împăratul grecilor jurământ, silindu-l să lase Biserica Răsăritului și să se plece Bisericii Apusene.

Grigore 11 papă.

13. Pe Urban 5 la moștenit Grigore 11 în anul 1371 și acesta se trăgea cu neamul din Galia, precum și toți episcopii Romii cei ce au șezut în Avignon, și era nepot al lui Clement 6, de către care a fost cinstit Cardinal, fiind abia de 17 ani, și apoi sa făcut papă. Acesta fiind arhieru toată Italia se ticăloșea cu zurbalele, pe care socotind Grigore că de va fi acolo se vor potoli, a început a cugeta pentru ducerea lui acolo fiind convins să-și mute scaunul de papă la Roma, mai ales cu descoperirile lui Brigita și Catarina Seniki, precum zic unii, care adeseori sfătuiau să se facă această mutare. Iar Platinas istorisește că

pentru aceasta mai mult a venit papa în Roma, căci întrebând pe oarecare episcop, pentru ce nu merge la Eparhia cea sortită lui, care nu este cuviincios a o lăsa atâția ani fără păstor, papa a auzit de la acela, pentru ce tu vârful arhierilor, care trebuie să fii pildă celorlalți, nu te duci la episcopia Romii? Din acest cuvânt dar îndemnându-se papa, îndată a gătit 20 de corăbii în râul Rodanu, zicând că merge nu la Roma, ci în alt loc, ca să nu fie oprit de Gali (cărora nu le plăcea să se mute papa cu adunarea sa din gali pentru folosul lor) a trecut la Roma. Din această pricină mare shismă sa ațâțat, despre care se va zice de aici înainte. Și la început a fost primit Grigore de cei din Italia cu bucurie și nespūsă veselie, iar apoi cei ce erau în Florența nu au lăsat vreun fel de ocară cu care socotea să-l pedepsească, pe care din aceasta ia dat anatema, și pe preoții lor ia oprit din lucrare, pe care Florentini ia silit chiar opriti să lucreze slujbele lor, precum arată *Platinas în Istoria lui Grigore II*.

14. Starea clerului Romii în vremea acestor Arhieriei măcar că deși totdeauna era stricată, însă în aceste vremi era mai mult. Că nu se stăpânea numai de iubirea de arginți, de mândrie, de neînfrânare, și de late asemenea, ci încă sporea și ateismul, a fost izgonită blagocestia, Franciscanul Petrarhi scrie așa într-o Epistolă către un prieten al său: „Din Soborul Romii, (pe care îl numește Babilon) tot binele sa izgonit de acolo, și mai înainte de toate slobozenia, apoi și pe rând liniștea, bucuria, nădejdea, dragostea, pagube ale sufletului prea mari, dar la sporirea iubirii de argint nu se socotește vătămare, fiind păzite numai monedele, iar nădejdea vieții veșnice este o zadarnică basnă, și cele ce se povestesc de muncile iadului, toate la dânșii sunt basne, și învierea trupului și sfârșitul a toată lumea, și Hristos cel ce va să vină să judece vii și morții, când voiesc pe morții lor se pomenesc. Aici adevărul este vătămare de minte, iar înfrânarea mojiicie, întreaga înțelepciune păcătuire, și în sfârșit voia de a păcătui este mărire de suflet, și deplină libertate. Și cu cât e mai necurată viața, pe atâta este mai slăvită, unde sunt mai multe nelegiuite lucrări, acolo e numele cele bun, și mai mare al slavei decât noroiul decât noroiul fiind mai necinstit, și răul cel mare, și mai de pe urmă este, o laudă care stăpânește.”

Începutul tagmei Iezuiților.

15. În anii aceștia Ioan Columbanul, și Franciscanul Vichentie, cei din cetatea Senon, au rânduit tagma Iezuiților, ori Insubaților, și sau numit așa pentru că în voroavele lor des întrebuițau numele lui

Iisus. Monahii acestei tagme nu luau hrana lor din cele străine, ci lucrând cu mâinile lor, umblau cu picioarele goale, purtau haină albă, și se încingeau cu brâu de piele, pe religia pe care ei au vrut-o a adeverit-o Urban 5, însă la multe cel se osebeau de Iezuiții cei de acum.

În Spania începe a se număra anii de la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos.

16.În Spania după Ferdinand 14 în Castilia a Ighemonit Alfonso 11 care împreună cu socrul său Alfonso craiul Portugaliei au făcut vestită și slăvită biruință. Că având război cu Ahlibb Haki împăratul Maurilor au pierdut multe zeci de mii din saracini. Pe el la moștenit în anul 1350 Petru poreclit aspru, căci cu sângele multora a spurcat cârmuirea sa. Întru acești ani au început în Aragon, în Castilia și în Portugalia a se număra anii nu după vechiul lor obicei, ci începeau a număra de la Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos. În anii aceștia se citește în Istoria Bisericii că starea Bisericii nu sa schimbat nici sau tulburat.

Anglia.

17.În Anglia din pricina zeciuielilor și asupra scaunului papal starea Bisericii nu se împărtășea de vreun bine. Căci fiind lipsiți englezii cu silnicie de părinteștile drepturi, și mai ales de dregătoriile Bisericești, și de facerile cele de bine ce le veneau lor de la proestoșii Bisericii cei din Anglia, nu se da cetățenilor, nici localnicilor, ci străinilor, și de multe ori și la persoane necinstite care nu știau nici limba engleză, nici starea turmei celei încredințate lor, nu aveau purtare de grijă pentru a câștiga suflete, ci bani. Acestea dar așa fiind cei ce încuviințau în vreo vrednicie sau vreo faptă bună în Anglia, nu voiau mai mult a se îndeletnici în învățătura cărților, și ale Teologiei, ci toată grija pentru unele ca acestea o lepădau fiindcă nu nădăduiau a vedea roadă sau har pentru osteneala și truda lor, luând dregătoriile Bisericești oamenii cei de alt neam, și culegeau aceea foloasele lor, pentru care în toate zilele evlavia norodului, și buna cuviință a Bisericii se micșora. Drept aceea Eduard 3 cu sftetnicii împărăției sale în adunările de obște a tot norodul a hotărât că trebuie a se împotrivi acestor necuviințe. Deci au trimis Cărți către papa Clement 6 tânguind ticăloasa stare a Bisericii celei din statul său, și zeciuielile și asupra scaunului Apostolic lea asemănat cu porcul sălbatec care strică via Domnului, și o pustiește, pe care întărea ca îndată să le oprească din

împărăția sa. Iar episcopul Romii defăimând scrisorile lui, cerea afară de cuviință bani. Eduard împreună cu socoteala Senatorilor săi, făcând decret, a vestit cum că mare pedeapsă va da celui ce va lua dregătorie Bisericească de la papa, silit fiind împăratul la aceasta de Ioan Wycliff, care era păzit la împăratul cu siguranță, adică pentru a surpa stăpânirea Episcopilor Romii, de a aduna zeciuielile din agonisirile Bisericești, și de a lua atâția bani de la norodul cel din Anglia.

Galia.

18. Asemenea Bisericile Galilor jalnic se ticăloșea cu darea zeciuielilor. Căci Benedict 12 ridicând război cumplit asupra celor din Mediolan, a cheltuit mari visterii de bani, cerea zeciuielile din veniturile Bisericii celei din Galia, a căroră plată era prea grea, și afară de obicei cerea să dea și Eforii. Papa poruncește craiului Filip Valensiesc, moștenitorul lui Carol 1 să pună în lucrare dare zeciuielilor de la Biserici, prin împliniți doi după aceasta cerea au luat și acesta voie să adune fără oprire zeciuielile. Însă toată împărăția pătimea cumplit de asupritorul război, ce a fost adus în Galia, și mai ales în Aquitania de către englezi, la care război atâta pierdere au pățimit galii, care nu au mai fost niciodată în anii cei trecuți. Căci în anul 1346 bătându-se unul de altul Eduard 3 și Filip, mai toți țărani Galilor au fost uciși, împreună cu craiul Boemiei, apoi fiul lui Eduard prinzând pe Ioan 1 diadohul lui Valinsiu, la rob, care a dobândit libertatea cu bani, a murit în anul 1364 lăsând diadoh la Ighemonie pe Carol 5 care biruind pe englezi ia gonit, iar cei rămași din ei, au pierit de omor (adică de ciumă), din care a noua parte din oamenii din Anglia și Galia sau stins, precum mărturisește *Albertos Argentinianul în Hronică*. Pe acest omor socotea că l-ar fi pricinuit Iudeii, ori că negreșit l-au crescut ei spurcând văzduhul cu aburi otrăvitori. Drept aceea de multe rele ia izbăvit Clement 6. Pe lângă aceste greutăți Galii se împodobeau prin Academiile cele din nou întemeiate, de Filip Valinsiu, adăogându-se asemenea și pentru Dumnezeiasca Scriptură că a fost tălmăcită în limba localnicilor prin sârguința lui Carol 5 cel numit înțelept.

Germania.

19.În Germania în toate zilele se făcea tulburare Bisericii și sa tâmplat cumplete dezbinări între norod și cler, mai ales pentru alegerile și mutările dese ale episcopilor, pe care le făcea papa pentru folosul său. Căci clerul pe episcopii cei prohirisiți de papa primindu-i

îi păzea, iar norodul cu Ighemonii vrând să aibă pe ai lor episcopi, se tulbura pentru acestea. Încă și goană Iudeilor și junghieri, și ucideri atât de multe se făcea, și focuri de aprindea împotriva lor, precum nici întru o altă vreme, și alte rele ca de acestea se făcea, și foc se aprindea împotriva lor, precum nici întru o altă vreme, și alte rele ca de acestea se făcea, după *Hronicile lui Erric Rebdorfu, după Grantius, după Hronina Kiktizicească a lui Pavel Langhiu anul 1350 și după Istoria pentru Landgragilor Turggiei.*

CAPITOLUL XIII

IOAN WIKLIF ȘI CAPETELE LUI ERETICE.

1.Ioan Wiklif a fost din Anglia, care ajungând la mari măsuri de învățături și procopseală, atât a filosofiei celei dinafară, cât și a Sfintei Scripturi, adică a Teologiei sholastice, a fost așezat acolo învățător al acestora, și el cel dintâi a tălmăcit Dumnezeiasca Scriptură a lui Ieronim din Limba Latină în limba locului în anul 1383, și aceasta au învățat să se citească de către toți, ca un canon deplin al celor ce cred. Însă îndeletnicindu-se el în scrierile acelor ce au cercat să arate oarecare preface spre mai binele Bisericii, adică a lui Beda, Robert, Gulielmu, Okamu, și ale altora, a început să urmeze și să dogmatisească oarecare temeiri străine, și învățături Hristianicești neobișnuite și potrivnice învățăturii din începuturi.

2.Fiindcă jugul episcopilor Romii asupra Bisericilor sa arătat foarte greu și nesuferit în toată Anglia, acest Wycliff a început a învăța pe norod mai cu slobozenie decât ceilalți, cum că stăpânirea ce o luase episcopii Romii este zadarnică și nepotrivită. Din care pricină și clerul și norodul se purta către dânșii cu vrăjmășie, iar mai mult și mai lesne decât pe alții tirania episcopului Romii pe acest Wycliff îl atingea. Căci veneau mulți fratori din tagma cerșetorilor în Anglia, care auzind cele ce propovăduia Wycliff împotriva Bisericii Romane, și neputând a se întreba și a sta în voroavă cu el, (fiindcă la toate câte zicea împotriva papii aducea dovezi din Dumnezeiasca Scriptură) ei îl înștiințau pe papa, pentru care gonea foarte papa pe Wycliff, și se lupta ai cădea în mână. Drept aceea pe la anul 1390 d.Hr. a început la

arătare a se împotrivi relelor lucrări ale papii și defăima sărăcia cea de voie a fratorilor, și întru o carte cu dovezi îi arăta pe ei rătăciți în 50 de eresuri, și în sfârșit precum se socotea, era procopsit în Dumnezeieștile Scripturi, arătat cu adevărul (precum i se părea), și cu viu glas, și cu multe scripturi îi dezbrăca de dreptate. Toate acestea au urmat din scornirile (kenotomiele) și din vrutele religii (etelotriskiele) ale episcopilor Romii, și din grelele asupra, și zeciuieli, pentru care Wycliff și alții asemenea ca el au început să propovăduiască noi învățături și prefaceri în Biserica lui Hristos, nu pentru oarecare poftă de izbândire, precum scrie Enias Silvius.

3.Deci mai înainte de așternirile dogmelor lui Wycliff, să însemnăm că în cărțile cele întinse de el, se află oarecare capete potrivnice unul altuia. Căci în unele dând răspunsuri pentru papalele vătămări de minte pe acestea le îndreptățește pe care în alte scrieri le osândește. Din dialogul și trilogul, și celelalte scrieri ale lui, au adunat 260 de eresuri și stricări de minte ale lui, din care unii o deosebesc pe una de alta nu după lucruri, ci după cuvinte: Toate însă sau încheiat în 45 de capete, fiind osândite toate de Soborul din Constantinopol în anul 1415 practica 8 din care luându-le Goldastul le așterne în Tomul 1 al monarhiei, în voroava pentru Auktori, și acestea sunt următoarele:

1.Ființa pâinii materilnice, și ființa vinului materialnic nu se prefacă ci rămâne aceiași.

2.Întâmplările pâinii, nu rămân întru aceasta-ș taină.

3.Hristos întru aceasta-ș taină nu este cu lucrul după însuși a sa trupească venire.

4.Episcopul ori prezbiterul fiind vinovat în păcat de moarte nu hirotonește, nu săvârșește taină, nu botează, etc.

5.În Evanghelie nu este mărturie cum că să se fi întemeiat Dumnezeiasca Liturghie.

6.Dumnezeu datorește, ori după alții au dat diavolului să asculte cu supunere.

7.Omului ce se zdrobește destul cu inima pentru păcatele sale, toată mărturisirea cea dinafară este de prisos și nefolositoare.

8.Dacă papa este de lepădat și rău, și după urmare este mădular al diavolului, nu are stăpânire asupra credincioșilor, care iar fi dat-o lui cineva, decât poate că numai de la Caesarul.

9.După Urban 6 nu suntem datori să primim vreun papă, ci să petrecem asemenea cu grecii povățuindu-ne după legile noastre.

- 10.** Este împotriva Sfintei Scripturi a avea cei Bisericești moși.
- 11.** Nimeni din episcopi se cade a face pe cineva neîmpărtășit (adică a opri de la împărtășirea Dumnezeieștilor Taine), mai înainte de a-l înțelege că este neîmpărtășit de Dumnezeu, iar cel ce așa afurisește, din aceasta se face eretic și afurisit.
- 12.** Episcopul ce afurisește pe clericul ce cheamă pe împăratul, ori pe divanul împărăției, pentru aceasta că a afurisit, este vânzător al împăratului, și al împărăției.
- 13.** Cei ce voiesc a propovădui, ori a auzi cuvântul lui Dumnezeu, pentru neîmpărtășirea oamenilor, și ei sunt neîmpărtășii la județul lui Dumnezeu, ori după alții în ziua judecării se vor socoti vânzători de Hristos.
- 14.** Diaconul sau prezbiterul poate să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu, fără a lua voie de la scaunul Apostolic, adică de la episcopul catolic.
- 15.** Nimeni nu este Domn vreunei cetăți, nimeni proestos, nimeni episcop cât timp este în păcat de moarte.
- 16.** Stăpânitorii lumești pot să ia precum li se va părea câștigurile (moșiile) Bisericești, care s-au câștigat de oameni, care păcătuiau nu numai cu lucrul, ci și cu obiceiul.
- 17.** Proștii pot să îndrepte pe stăpânii lor precum li se va părea când îi vor vedea păcătuind.
- 18.** Zeciuielile sale sunt milostenii, și este în voia enoriașilor ca pentru greșelile episcopilor lor să le depărteze.
- 19.** Rugăciunile care se fac de episcopi și de Ierei în osebite pentru vreun om, nu-l folosesc mai mult decât rugăciunile ce se fac de obște, celorlalți asemenea lui.
- 20.** Cel ce aduce milostenie fratorilor, pentru aceasta este neîmpărtășit.
- 21.** Cel ce primește vreo vrută religie, ori care o ar zice, atât a celor ce au câștiguri, cât și a celor necâștigători, se face vrednic a păzi poruncile lui Dumnezeu.
- 22.** Câți din Sfinți au rânduit vreo tagmă osebită de religie, au greșit în această rânduire.
- 23.** Monahii care viețuiesc în vreo oarecare tagmă de religie, nu sunt din religia Hristiană.
- 24.** Fratorii sunt vinovați, și păcătuiesc, de nu lucrează cu mâinile lor și de nu se hrănesc din ostenele lor, și cu nu cerșitul (așa

zice și Goldastul: „Fratorii sunt vinovați ași câștiga hrana cu osteneala mâinilor lor și nu prin cerere.”

25. Iau Simonie cei ce se învinovătesc pe sine ca să se roage pentru cei ce le dau daruri trupești și ajutor.

26. Rugăciunea celui lepădat nu are putere.

27. Toate din nevoie slobodă se întâmplă.

28. Hrisma tinerilor (ungerea cu Marele Mir), hirotonia clericilor, sfințirea Bisericilor se fac de papa și de episcopi pentru câștig lumesc, și pentru cinste.

29. Omadele (prin aceasta Wycliff înțelege totalitatea monahilor și a monahelor) Frontistiriile (casele cele purtătoare de grijă pentru cei lipsiți), adunările, treptele, și întru aceasta epitropiile, toate sunt zadarnice, fiind aflate de păgâni, și atâta folosesc în Biserică cât și diavolul.

30. Afurisania papii sau al altui episcop nu trebuie a insufla frică, căci este certare a lui Antihrist.

31. Cei ce alcătuiesc închisorile păcătuiesc, și cei ce intră în ele, adică cei închiși (de voie), sunt bărbați diavolești.

32.A îmbogăți pe cleric este împotriva canonului lui Hristos.

33. Silvestru episcopul Romii, și Constantin Autocratorul greu au păcătuit îmbogățind Biserica.

34. Toți cei din tagma cercetătorilor (monahi) sunt eretici, și câți le dau milostenie sun neîmpărtașiți.

35. Cei ce intră în vreo religie ori tagmă (adică călugărească) îndată sunt neîndemânateci a păzi Dumnezeieștile porunci, și a intra întru împărăția cerurilor, de nu se vor lepăda de aceste tagme.

36. Papa cu clericii lui care au avuții sunt eretici, căci au avuții asemenea cu toți norodnicii stăpânitori și ceilalți care se unesc cu dânșii.

37. Biserica din Roma este sinagoga lui satana și papa nu este mai de aproapele, și fără mijlocire Vicarul lui Hristos și al Apostolilor.

38. Epistolele dogmatice (decretele) sunt ascunse și depărtează de la credința în Hristos, și clericii cei ce le învață sunt necunoscuți.

39. Monarhul și Ighemonii lumești sau amăgit de diavolul spre a îmbogăți Biserica cu moșii și cu lucruri.

40. Alegerea papei ce se face de cardinali a fost inventată de diavol.

41. Nu este nevoie la mântuire a crede că Biserica Romii este mai presus de celelalte.

42. Nebunească faptă și fără minte este, a crede cineva că papa și episcopii pot să dea iertare de păcate.

43. Jurăminte călcătoare de lege sunt cele ce se fac spre adeverirea învoirilor omenești și politice tagme și lucruri.

44. Augustin Benedict, și Bernard sau osândit, de nu sau pocăit pentru această, căci au câștigat moșii și căci au rânduit și au îmbrăcat tagme de monahi, și așa de la papa până la cel din urmă triscu adică monah, toți sunt eretici.

45. Toate tagmele singuratece diavolul lea inventat. Acestea sunt dogmele lui Wycliff, din care unele sunt adevărate, iar mai multe sunt păgânești.

5.Pe lângă această vătămare de minte a lui Wycliff mulți au primit-o atât în Anglia cât și în Boemia, dintre care cei dintâi sunt Eduard 3 și Richard 2 împărații Angliei, deși mai înainte de Wycliff, Valdiceștii au semănat asemenea dogme ca și ale lui Wycliff, fiind numite Lolardicești, Kefaliți, ori Poliți, se numeau așa unii de Valter Lolard, iar alții de la kefalidă de la capela ce o purtau pe cap spre cinstea oarecui după obicei) iar alții spre închinarea însăși Dumnezeieștii Euharistii care zace pe jertfelnic. Pe aceștia ia gonit Urban 5 și Grigore 11 și mulți din Latini au scris împotriva lor, și în sfârșit scrierile lui Wycliff au fost osândite de multe soboare și au fost date focului, precum și oasele lui dezgropându-le din Anglia, unde era el îngropat, din porunca Soborului din Constant. au fost arse.

6.Asemenea cu dogmele lui Wycliff, și alte oarecare dogme greșite ale unora mai de pe urmă au fost osândite de teologii cei din Paris, precum în anul 1340 o dogmă după care unii adeverea, cum că Dumnezeiasca estime măcar că este aceeași în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh ca o estime, însă în fel privindu-se una și aceeași este în Tatăl și în Fiul, iar peste totul întru Duhul cel Sfânt. Asemenea cum că Îngerul întru întâia vreme a făcerii sale au stătut rău, și niciodată bun. Apoi la anul 1344 asemenea osândindu-se de dascălii din Paris oarecare dogme, ca niște vătămătoare de minte sau lepădat învățăturile lui Ioan de Mercurio, care zicea cum că păcatul ar fi mai mult bun decât rău.

7.Încă și alții oare care au semănat bârfe, pe care în urmă lea descoperit, precum sau făcut la Paris la anul 1348 de M. Ioan de

Urtircuria, în anul 1351 de Simon, în anul 1354 de Guidon cel din tagma pusnicilor a sfântului Augustin, în anul 1363 de Ioan de Calore, și în anul 1365 de Dioniisie Soulehat minoritul, întru care toți cântau repetând greșelile lor. Pentru greșelile acestea osândite și iarăși descoperite se arată mai cuprinzător în Biblioteca Părinților.

8.Împotriva învățăturilor lui Wycliff în acești ani sau adunat soboarele, acestea, la anul 1377 în Londra din Anglia de Simon Setburie Arhiepiscopul Kantuariei, întru care vitejește sau nevoit pentru sine Wycliff, (însă în sinodia acestui Sobor nu se află, ci altul din anul 1382 din vremea lui Gulliellmu Arhiepiscopul Kantuariei, și altul în anul 1396 de Toma Arhiepiscopul Kantuariei). Altul în Lambeti tot în anul 1377 din porunca lui Grigore 11 de care sobor la urmă fugind sau pierdut, și altele ca acestea în următorii ani.

CAPITOLUL XIV

SCRIITORII DIN LATINI CE AU ÎNFLORIT ÎN ANII ACEȘTIA

Guidon de Parmino

1.Guidon de Parmino, de neam Spaniol, și dascăl vestit în Paris, a alcătuit o armonie de patru Evangheliști, tipărite cu sholii necurmăte întru o carte împreună cu adunarea sa cea pentru eresuri, și pentru surparea (sau stricarea) eresurilor în Colonia la anul 1631.

Simon Fudatul.

2.Simon Fudatul de Cassia, de neam Italian, din tagma pusnicilor lui Augustin, au alcătuit sholii la Evanghelie, suprascriindu-le pentru lucrările Mântuitorului, în 15 Cărți, pentru Pururi Fecioria Fecioarei, etc.

4.Franciscanul Petrarhi, de neam Italian, bărbat vestit în fapta bună și învățătură, care se zice că era cel dintâi a stat între poeții Hristiani după *Pavel Langhiul Hronica kitiz an 1374*. A scris două cărți pentru viața pusnicească, pentru ajutărilor despre fiecare norocire, pentru defăimarea lumii, adică 3 dialoguri pentru lucruri ascunse, psalmi de pocăință 7, multe Epistole, din care, unele cu adevărat se află, iar multe altele zac întru ascuns, întru care bocește starea

ticăloasă a Bisericii Romii. Că o zice că sa făcut peșteră de tâlhari, și că dintr-un izvor al Arhierelui Romii este tot începutul răului, lângă care sunt alte prea mici izvoare, din care se revarsă mari râuri de tot felul de ticăloșii, de care de nu va ajuta Domnul, nevoie este noi să ne pierdem în grabă, și să ne afundăm cu covârșitoarele valuri alte răutății. Aceasta atâta sau iscusit în poetică, încât într-o aceeași zi a luat Epistole de la bătrâtimea Romii, și de la Academia Parisului, chemându-l pe el spre a lua cununa. Însă el a poruncit pe Roma, unde a fost încununat ca cel mai valoros poet la anul 1341 fiind de 37 ani. Facerile lui ce se numesc Sonete sunt chip și pildă tuturor poezilor Italieni. A stat Arhidiacon la Parma, și apoi canonic la Patagilor.

Brigita.

5.Să zicem și pentru oarecare femei, adică pentru Brigita, și Catarina, care în acești ani au rânduit noi tagme de monahi. Din acestea Sukicasca Brigitta, care se trăgea din sânge împărătesc, împreunându-se cu bărbat adică cu Bulfon Ighemonul Niritiei și născând 7 sau 8 fii, în cele din urmă a rânduit o nouă tagmă moanhiceacă numită a Sfântului Mormânt, și din aceasta fălindu-se în descoperiri, pe care ca pe niște adevărate lea adus înainte papei Grigore 11 și a celorlalți arhieriei din Roma, ia înduplecat că ar fi adevărate, pentru care a câștigat mare nume. Pe aceasta o număr împreună cu sfinții Bonifatie 9 în anul 1391 se află 8 cărți ale descoperirilor ei, la care în urmă sau mai adaos și alte descoperiri, care sau luat din cele 8 cărți ale descoperirilor. Dar aceste descoperiri ale Briggitei vrea a se osândi de Soborul cel din împărăție, însă nu sa făcut pentru hatârul lui Ioan Turrekremata.

Catarini

6.Catarini din Sinon Italia, sa făcut vestită căci a adunat tagma fecioarelor, după rânduiala Franciscanilor, și după canonul lui Dominic. Minunate sunt câte băsnuesc tagmele monahilor despre dânsa, pentru nunta ei ce sar fi săvârșit cu Hristos ca și cu un mire. Și aceasta se fălea într-o descoperiri, într-o care măcar că se cuprind multe bârfături, sa învrednicit și aceasta a fi trecută în rândul sfinților. Dar pe aceste descoperiri lea lepădat papa Pius 2 în anul 1461 în decretul dat al canonismosului. Vezovie în Hronica anul 1370 num. 20.

CAPITOLUL XV.

AUTOCRATORII CONSTANTINOPOLULUI ANDRONIC ȘI MANUIL FII LUI IOAN PALEOLOGUL ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Andronic Paleologul Autocrator anul 1386 d.Hr.

1.Eliberându-se Ioan 5 fiul lui Andronic cel tânăr din închisoarea Venețienilor, cu banii aduși de fiul său cel mai tânăr, și venind în Constantinopol, Andronic fiul său cel mai mare sa ridicat cu război împotriva tatălui său, și a luat 4000 de călăreți de la Baiazid sultanul turcilor pizmuind că Ioan tatăl a pomăzuit împărat pe fiul cel mai mic în anul 1384, și nu pe dânsul, și înconjurând cetatea câteva zile, apoi supunând-o, a luat pe tatăl și pe fratele său și ia închis într-un turn pe amândoi, punându-i într-o cușcă de lemn, și ținându-i 3 ani. Însă împărățind Andronic, pe fiul său la propovăduit împărat al elinilor. Iar în anul 4 scăpând Ioan tatăl său din închisoare, și Manuil fratele său, tatăl adică a murit în anul 1391 iar Manuil venind la Baiazid, și făgăduind dajdie de 30.000 de galbeni, cu ajutorul lui Baiazid a luat iarăși împărăția în anul 1392. Iar Andronic și fiul său petrecea împreună cu Baiazid, fiindcă Manuil ia dat acolo pentru a fi păziți.

Manuil Paleologul împărat anul 1392 d.Hr.

2.În sfârșit Manuil călcând făgăduința ce a dat-o lui Baiazid, acesta a asediat Constantinopolul vreme de 10 ani, în acești ani mulți au pierit de ciumă, și mulți sau prăpădit. Și nu numai că ar fi biruit Baiazid, ci și cetatea ar fi stăpânit-o, de nu ar fi fost însuși luat rob de Itimeri, adică de Tamerlan hanul tătarilor. Întru acestea dar rămânând Mihail cu liniște și slobod în împărăție, pe Ioan nepotul lui, fiul fratelui său Andronic ce fugise de la Silivria, pe care o stăpânea Baiazid, la făcut epitrop al împărăției lui, încredințându-i și chivernisirea cetății, iar însuși Manuil a purces, și a mers în Italia în anul 1400 ca să ceară ajutor, și venind în Neapoli a lăsat pe împărăteasa sa la fratele său, și venind la Veneția, și luând bani câți a vrut, a mers la tiranul Logariei, și Ighemonul Meolanilor, care după cuviință primindu-l cu dragoste, ia dat bani și cai, la trimis către împăratul Keltenilor, ca și acela să-i dea ajutor pe care găsindu-l ieșit

din minte, și închis de Senatorii statului, și rămânând acolo vreme multă și așteptând și ajutorul acestui împărat, și nu a luat, sa întors prin Germania și Neonia, precum scrie *Laonic Halkokondili în Cartea 2*.

3.Iar papa, care sa făgăduit să-l ajute împreună cu ceilalți Ighemoni nu ia dat ajutor, pricinuind că la una din sărbători nu a primit Manuil a se închina la mâna dreaptă a Horepiscopului, ce avea țesută pe dânsa icoana lui Hristos, pentru care pricină a scris în Italia, că cine va ajuta pe împăratul grecilor care nu a primit a se închina la icoana lui Hristos, să fie neiertat, precum zice *Crusie la începutul Turcografiei*.

Manuil împăratul la Peloponez.

4.Întorcându-se de acolo la Constantinopol, și iarăși venind la istmul Peloponez care de oște se zice Examilion o au zidit și a așezat pe fratele său în Ighemonia Peloponezului. A prins pe mai marii Peloponezului, care nu se supuneau Ighemonilor elinilor, a venit în Constantinopol. Și avea Mihail 6 fii pe Ioan, Andronic, Teodor, Constantin, Dimitrie și pe Toma, dintre care pe cel mai mare care se arăta a fi prea viteaz, la încoronat împărat. ***Împăratul Manuil pune Ighemon în Tesalonic pe fiul lui Andronic.*** Iar lui Andronic ia dat Tesalonicul ca să șadă întru el, care a căzut în boala Lobii, a vândut Tesalonicul Venețienilor. Și împărățind Manuil 32 ani, a murit în 25 Iulie, fiind numit Matei în shima monahicească cu 2 zile înaintea morții sale, și a fost îngropat în Mănăstirea Pantocratorului, viețuind 77 ani și 25 zile. Se află și așezămintele lui pentru cum să se poarte un împărat către Ioan fiul său, pe care lea dat în tipar *Leugklavie Cartea 1 cap: 1*.

Bărbați învățați din Constantinopol migrează în Italia.

5.Deci mulți bărbați din Constantinopol străluciți în învățătură, temându-se de nemilostivirea turcească, și având înaintea ochilor robia ce venea asupra lor, sau dus în Italia în acești ani pe care au împodobit-o cu limba lor, între care încuviința Manuil Hrisolora, Teodor Gazi, Gheorghe Trapezuntiul, Manuil Moshopolul, Dimitrie Halcocondili, Ioan Arghiropol, Constantin Lascar, Marul Constantinopolitanul, și mulți alții, toți ajutători și păzitori nobilei limbi a Eladei. Care pe înțelepciunea ce era tăcută și pierdută în Italia, și prin celelalte părți Apusene cu 700 de ani mai înainte, ori după Platina cu 500 de ani, au învățat în Italia cărțile Latinilor, mai ales mai

presus de ceilalți Manuil Hrisolora, care era din Bizantia, și fiind trimis în Italia (precum zic unii) de Ioan Paleologul, ca să roage pe stăpânitorii Latini să dea ajutor grecilor la războiul împotriva turcilor. Iar Teodor Gazi era din Tesalonic bărbat nemărginit întru procopseală, și vestit în amândouă limbile elină și latină. De la aceștia au strălucit școlile elinești și latinești. Pe urmă încă au stat și alți bărbați înțelepți, care ca din calul Troian (ca dintru-un întuneric adânc) fiind scoși la lumină, cărora și alți Latini le-a urmat, mulți au câștigat nume mare în limba elinească.

Patriarhi Constantinopolului.

6.Iar Patriarhi ai Constantinopolului în vremea împărăției lui Manuil Paleologul sa făcut Antonie 4, Calist 2 și Matei.

Antonie 4 Patriarh Constantinopol

7.Antonie 4 după ce în anul 1389 februarie 15 Timotei Mitropolitul Ungrovlahiei la vreme de boală îmbracă shima cea mare, însănătoșindu-se și fiind în întregimea minții sau iertat să aibă Arhieria ca mai înainte. Că sa judecat de Sobor cu canonul pentru lumeștii Arhieriei socotește să înceteze lucrarea Arhierescă dacă îmbracă shima monahicească. Citește *pe Isidor Glava Mitropolitul Tesalonicului.*

Calist 2 Patriarh.

8.Calist 2 din Mănăstirea Xanthopoli, bărbat prea înțelept, suindu-se în scaunul de Patriarh, apoi lăsându-l, și câștigând pe Ignatie la un duh cu sine cel născut în această cetate, amândoi ca un suflet în două trupuri locuind. „Și întru o carte osebită, duhovnicește alcătuită de ei, cu cugetare Dumnezeiască, și foarte înalt au filosofat întru 100 de capete, cunoștința cea pentru aceasta așezând-o în număr deplin, care aflându-se odrasle ale acestei cetăți împărătești, împreună lăsându-le pe toate, și au petrecut mai întâi întru feciorie și întru supunere monahicește, și apoi împreună nedespărțiți pusnicește au viețuit viață cerească, și a fi una întru Hristos, pentru care însuși Hristos a rugat pe Tatăl pentru noi toți, mai ales întru sine păzind-o sau arătat în lume ca niște luminători (după Sf. Ap. Pavel) ținând cuvântul vieții. Că pe mulți din cei sfințiți iau îndemnat de au isprăvit fapta unirii și dragostei în Hristos.” *Simeon al Tesalonicului.*

8.Împărățind Manuil Paleologul, papa a trimis la Constantinopol soli adică Ligați ca și când pentru unirea Bisericii, iar cu adevărul pentru altă pricină, cerând a lua ceavași de la elini. Cu aceștia sa întins

la voroavă Iosif Vrienie atât pentru purcederea Sfântului Duh, cum și pentru alte oarecare. Asemenea și Ciprioții mai cu 250 de ani mai înainte primind dogmele Latinești, au năzuit la pravoslavnică Biserică a Constantinopolului, cerând a se uni iarăși cu ea, precum din început.

CAPITOLUL XVI.

ELINII CE AU ÎNCUVIINȚAT ÎN ACEȘTI ANI ÎN FAPTA BUNĂ ȘI ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ.

1.Au strălucit în acești ani în sfințenie și în fapta bună: Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, dascălul Iosif Vrienie, Macarie Makris (lungul) și Isidor Glavas.

Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului.

2.Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului, bărbat ajuns la vârful faptei bune și al sfințeniei, întocmai se numără cu Părinții din vechime. A scris împotriva eresurilor, pentru sfințitele slujbe și pentru sfințitori (Ierei) diaconi și pentru celelalte, pentru Dumnezeiasca mistagogie, și alte oarecare, care au fost tipărite în limba elenă în Iași din Moldova la anul 1683 și oarecare sub acestea de Iacov Goar împreună cu Evloghion în Paris la anul 1647.

Iosif Vrienie.

3.Iosif monahul cel poreclit Vrienie, despre care zice Grigore Sholariul în cuvântul cel însemnat pentru Soborul împotriva lui Becu în prolegomena a Tomului Dragostei: „Mai puseră înainte lângă numărul acelor Părinți și pe minunatul acesta Iosif ce a încuviințat în zilele noastre și cu viața și cu cuvântul, și având multe învățături după întâmplările cele ce se pomenesc, iar mai mult a scris pentru purcederea Duhului Sfânt, scrieri unite cu obșteasca socotință a Bisericii pravoslavnice, fiind prea bun ucenic al bunilor învățători, sa făcut și altora învățător.” Se află mai mult de 50 de cuvinte ale lui pline de teologie, grăite în Constantinopol, și alt cuvânt prin care dovedește arătat, cum că pe cei ce au îndrăznit să adaoge adăogire la Sfințitul și Dumnezeiescul Simbol, sobornicește și osebit Dumnezeieștii Părinți îi supun anatemei, întru care mai sunt și

voroviri ale lui cu oarecare ce erau întru o cugetare cu Latinii. Toate sunt acum tipărite și sunt cuprinse în 3 Tomuri.

Macarie Macris.

4.Macarie Macris, a scris pentru Sfântul Duh, și împotriva Latinilor, care sunt tipărite în Tomul împăcării.

Isidor Glavas.

5.Isidor Glavas Mistropolitul Tesalonicului, bărbat vestit întru fapta bună și învățătură, a scris voroave la Luca, care se află în Biblioteca Vaticanului.

CAPITOLUL XVII.

SULTANII TURCILOR

BAIAZID ȘI ISAN, MUSAN ȘI MEHMET ASEMENEA ȘI PENTRU DEMIR HAN ADICĂ TAMERLAN HANUL SCIȚILOR, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICĂ ÎN VREMEA LOR.

Baiazid Autocratorul Turcilor 1372.

1.Autocrator (însuși stăpânitor) al Turcilor în Asia mică și Europa, după uciderea lui Murat în Cosovo, în anul 1372 a fost pomăzuit Baiazid fiul cel mai tânăr al lui Ghildrim cu porecla fulger. Căci era semeț și neastâmpărat, încât nu se supunea cuiva, și arăta astfel de năvală și îndrăzneală, ca nici unul din Hristiani, și pe Biserica Hristianilor a făcut-o să sufere. Acesta îndată ce a împărățit, mergând împotriva Sârbilor spre a răzbuna moartea tatălui său Murat, multă pierdere a făcut, tăind-i pe ei bucăți împreună și pe Lazăr Despotul lor, luând pe fiica lui de femeie care era foarte frumoasă, și întorcându-și armele sale a stăpânit toată Grecia, și o parte a Dalmației. De unde împăratul Ungurilor Sigismund vrând să-i oprească a adunat mare oștire din părțile Hristianilor și făcând război la Nicopole, a păgubit mult oștile Hristianilor și a făcut mult omor și pierdere întru ele, și mulți Ighemoni au fost luați în robie, iar Sigismund scăpând a fugit în Constantinopol. După acest război Baiazid și-a întors armele către Constantinopol, 10 ani a ținut cetatea împresurată, și multe rele a pricinuit Hristianilor, însă când barbarul acesta socotea că nu va scăpa

cetatea din mâinile lui, având-o în cursă ca pe o pasăre, iată mândria lui nu a lăsat și a stins slava lui, prăpădindu-l cu o pildă care nu sa mai auzit, din înălțimea slavei în prăpastia nenorocirilor prin mâna lui Demir Han, precum se va zice mai jos.

Tamerlan al Tătarilor.

2. Acest Demir Han, pe care alții îl numesc Tamerlan sau Demurha, de neam Masaget, fiu al unui om prost, ce se numea Saggali, mai înainte herghelegiu, adică păscător de cai, asini și oi. Care venind careva la câșlă ca să fure vite, și fiind simțit de cei de loc, a sărit peste îngrăditură și așa și-a stricat piciorul. În sfârșit însă a ajuns la atâta noroc, încât sa făcut Autocrator al sciților, care năvălind în Asia a supus în puțină vreme India, și Persia, și precum numele lui sa făcut minunat la toți, așa sa făcut și înfricoșat, și vrednic de cinstire în toată Asia, și se socotea ca Dumnezeu. De aceasta și multe noroade au alergat la dânsul spre a fi apărate, între care era și Ioan Paleologul cerând ajutor asupra lui Baiazid, și atâta la înduplecat, încât Tamerlan a declarând război, a trimis deputați către Baiazid care ia primit cu multă defăimare, și socotindu-i întru nimic a ridicat înconjurarea Constantinopolului și a plecat împotriva lui Tamerlan cu toată oastea sa, care era alcătuită din 300.000 de călăreți, și 200.000 de pedestri, până la Capadocia ca să se întâlnească cu vrăjmașul, a cărui oaste era cu mult mai multă decât a lui Baiazid, avea Tamerlan 400.000 de călăreți, 600.000 de pedestri. Și venind la război aproape de muntele Stela, și dându-se război sa făcut mare vărsare de sânge în ambele părți, și au pierit mai mult 300.000. În sfârșit oastea tătarilor din Crimeea ce era cu Baiazid trădându-l a fugit și sau unit cu Tamerlan, pentru aceasta la al doilea război oastea lui Baiazid a fost total învinsă, iar Baiazid a fost luat rob, și adus în fața lui Tamerlan, care după ce la primit cu blândețe l-a întrebat să spună, că „dacă norocul m-ar fi dat rob în mâinile tale ce mi-ai fi făcut”? Baiazid a răspuns cu obrăznicie: „dacă s-ar fi întâmplat aceasta, te-aș fi închis pentru toată viața întru o cușcă de fier.” Acest fel de răspuns aspru a aprins mânia lui Tamerlan, și îndată a poruncit să se facă după hotărârea sa, să-l pună întru o cușcă de fier și așa îl purta prin toată Asia pe unde mergea în priveliștea lumii, și îl întrebuinta de scaun când urca călare pe calul său. Iar pe femeia sa fiica împăratului Persiei o avea de roabă și spre rușinarea lui Baiazid care o iubea foarte mult. Văzând aceste defăimări Baiazid în scârba sa din nerăbdare, nu a suferit mai mult a trăi cu atâta

batjocură, sa izbit foarte tare cu capul de fiarele cuștii și a murit în Ionia unde era oastea lui Tamerlan în anul 1402. A stăpânit 25 de ani, și a lăsat 6 fii, pe Isan, Musulman, Musan, Mehmet, Isan cel tânăr și Mustafa.

Isan Autocratorul Turcilor.

3.Îndată după plecarea la Tamerlan și moartea lui Baiazid, Isan fiul lui cel mai mare, având cu el flăcăi și buni ostași, a luat împărăția în Asia și în Europa și a stăpânit 4 ani.

Musulman Autocrator turcilor anul 1406. Isan are război cu fratele lui Musulman lângă Capadocia și a fost biruit Isan apoi a fost prins și omorât. Musulman venind în Bizantia a făcut prietenie cu Manuil, și sau încuscrit luând femeie pe nepoata împăratului Ioan fiica însă a lui Teodor. Și de acolo ieșind cu oastea, afară cu bărbăție a luptat cu fratele său Musan ce se înnoise, și venind la Adrianopol acolo și-a așezat împărăția, unde socotea că va fi în siguranță, și a dat Tesalonicul grecilor și pe Zitunia și țărmurile Asiei. În sfârșit dându-se la benchetui și la beții, a fost prins și adus la Musan și a fost ucis.

Musan Autocrator Turcilor 1412.

4.Iar după ce a luat Musan împărăția în anul 1412 a mers în Asia, și acolo și statornicit împărăție sigură precum socotea, și de acolo venind în Europa a înconjurat alte cetăți și Bizanțul, fiind însă biruit pe Mare de greci, a mers pe uscat și a prădat orașele Bizantie și alte sate. ***Mehmet Autocrator al Turcilor 1414.*** În sfârșit făcând război cu Mehmet a fost prins Musan și ucis. Și sa făcut împărat Mehmet în anul 1414 iar cu împărăția Bizanțului păzea prietenie și nu a uitat facerile de bine pe care lea primit de la Bizantini. Acesta a statornicit Autocratoria Otomanilor, care era scăpătată, a zidit și geamie în Adrianopol, pe care o începuse Suleiman, a mai zidit și alta în Prusa, și școala împrejur și altele, și stăpânind 8 ani sau după alții 12 a murit, lăsând diadoh pe fiul său Murat 2 precum se va zice mai jos.

Isan și Musatafa fii lui Baiazid.

5.Iar ceilalți doi fii ai lui Baiazid, Isan cel mai mic venind la greci sa făcut Hristian, și în puțină vreme a adormit în Domnul. Iar Mustafa în închisoare la Epidagru sau la Dirrahie, și în urmă slobozindu-se cu ajutorul Hristianilor, și stăpânind 3 ani, a fost ucis de Murat. Citește despre acestea pe *Laonicul Halkokondili, pe Ioan Leugalon în Hronicile Turcilor.*

Creșterea sciților.

6.Către anii aceștia stăpânirea Sciților sau a Tătarilor a crescut foarte. Căci prin puterea oștenească și prin iscusința lor se trăgeau din neamul lui Gingis Han, și cu Demir Han, foarte sau mărit, și multe împărății sau supus Tătarilor și după moartea lui Demir în anul 1405 nici sau silit ca să-și mărească împărăția asemenea tatălui lor, ci lenevindu-se, foarte sau micșorat, căci au pierdut Armenia, Siria și Egiptul.

CAPITOLUL XVIII

ÎMPĂRĂȚII RUSIEI

VASILE DIMITRIOVICI ȘI GRIGORE FRATELE SĂU, ȘI VASILE VASILIOVICI ȘI IOAN VASILOVICI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICA RUSIEI ÎN VREMEA LOR.

Vasile Dimitriovici.

1.În Moscova după moartea împăratului Dimitrie a luat sceptrul fiul său Vasile care sa poreclit Vladimir în anul 1381 care a făcut multe biruințe împotriva Tătarilor, și murind nu a lăsat diadoh pe fiul său Vasile, ci pe fratele său, ***Grigore Dimitriovici*** la suit în scaun în anul 1399. Acesta îndată ce sa suit în scaun, a ridicat armele împotriva supușilor lui care pățineau lui Vasile Vasiliovici, și în urmă împotriva Polonezilor, care stăpâniseră câteva Eparhii ale Rusiei, și murind aceasta a lăsat împărăția la nepotul său, ***Vasile Vasilovici*** în anii 1406. Acest Vasile a luat porecla de Kciemnoh, care se zice orbul. Căci verii lui Andrei și Dimitrie fii lui Grigore, i-au scos ochii ca să împărătească ei în locul lui, și nemulțumindu-se cu aceasta l-au alungat din împărăție. Dar el iarăși cu ajutorul și milostivirea lui Dumnezeu a luat împărăția, împreună cu fiul său Ioan, și mulți vrăjmași ai Rusiei au biruit, și cu socrul său Ducele de Lituania a ținut război multă vreme, și a biruit de 2 ori pe tătari. În sfârșit împărățind 56 ani a murit în anul 1462 lăsând diadoh pe fiul său Ioan, precum se va zice.

Mitropoliții Moscovei.

2.Pe vremea acestor împărați, Mitropoliții Moscovei și a toată Rusia, după moartea Prea Sfințitului Alexie, sa făcut Ciprian, care a tradus multe cărți ale Sfinților Părinți în limba slavonă, și adormind în anul, 1404 a fost ales de către Constantinopol Fotie de neam grec din Peloponez, om cu destulă învățătură, și în cele dinafară și în Teologie, și a propovăduit prea mult cuvântul adevărului în Rusia. Iar adormind acesta, Isidor Panurghie Arhiepiscopul Rozaniei în Constantinopol se hirotonește Mitropolit a toată Rusia, mai înainte de a ajunge acolo în Constantinopol Iona care a fost ales de Soborul Rusiei, și găsim pe Isidor hirotonit a rămas acolo. Iar Isidor aflându-se în Constantinopol, sau dus împreună cu ceilalți Arhierei și cu Împăratul la Sinodul din Florența, și unindu-se cu Latinii a rămas la episcopul Romii, unde a și murit, și văduvind Mitropolia Rusiei 18 ani, fără să aibă arhieru, apoi sa așezat în scaunul Mitropolitan numitul Ioan în anul 1468 bărbat vestit în fapta bună.

CAPITOLUL XIX

AUTOCRATORII APUSENI

VECESLAV ȘI ROBERT PALATINUL ȘI CELE CE SAU ÎNTÂMPLAT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA APUSULUI.

Veceslav Autocratorul Apusului anul 1379 d.Hr.

1.Murind Carol 4 în anii 1379 fiul său Veceslav Autocratorul Romanilor a fost ucis, și fiind om rău nu a făcut nimic vrednic de pomenire. De aceea și zice despre el *Cuspinian*: a fost nevrednic, căci și pus în gât spânzurătoare iar nu cunună pe cap, nici se cuvine a fi numărat în rândul împăraților Romani sau Boemi, ci cu dobitoacele, căci din tjeodată au omorât pe maica sa când sa născut, pe urmă când a fost botezat a mârșăvit sfânta colimvitră, și toată viața sa a petrecut în mâncări și în desfrânări, înstrăinând multe cetăți ce erau unite cu Autocrația Romană, vindea încă prietenilor săi cu bani membrane cu pecetea împărătească, în care ei scriau tot ce voiau, și săvârșea. A dat voie tâlharilor să se arate în toate locurile, și să se facă rele, ucidea bărbați din tagma politică și Bisericească. Și dezbinarea care mult supăra Biserica Apuseană, nu a împăcat-o. Și pentru toate acestea cu

sfatul Domnilor a fost aruncat în închisoare de două ori, și sfătuindu-l să-și schimbe relele obiceiuri nu a vrut. Așadar a fost scos de către electori din împărăție în anul 1400 și a fugit în Boemia, unde a murit de damba în anul 1414.

Robert Autocratorul Apusului anul 1400.

2.În locul lui sa pomăzuit Robert Palatinul Comis Duce de Bavaria, fiul lui Robert Adolf. A fost încoronat de Frederih Arhiepiscopul Coloniei. Acesta mergând în Italia a făcut război cu Ioan Galeatul Ducele de Mediolan acesta îl biruie pe Robert. Și văzând că nu vine ajutorul ce a fost făgăduit Venețienii și Florentinii, sa întors în Germania, unde gândindu-se cu ce chip să liniștească dezbinarea Bisericii care o supăra, și să îndrepte pricinile Autocratoriei, din mula gândire a murit cu o moarte grabnică, împărățind 11 ani. ***Iodic Autocratorul Romanilor 1411 d.Hr.*** După moartea acestuia zic unii că sa pomăzuit Autocrator Romanilor Iodicul Barbatul, din Senat, despre care alții mărturisesc că a fost mai înainte de Robert în locul lui Tiegslau, dar acesta trăind abia 6 luni după alegere, mai înainte de a fi încoronat a murit.

Episcopii Romii.

3.Pe vremea acestor Autocratori episcopi ai Romii au stătut în vremea lui Veceslav: Urban 6, după Platinus, și Bonifatie 9, căroră se împotriva alți episcopi ai Romii, având cu dânșii pe Cardinali și împărății întregi, precum se va zice în următorul Capitol. Iar pe vremea lui Robert: Inocențiu 6, Grigore 12, Alexandru 5 și Ioan 22 sau 23 sau după alții 24.

Urban 6 anul 1378.

4.Urban 6 care mai înainte se numea Bartolomeu Perignan era din Zilia, întâi a fost pomăzuit Arhiepiscop în Arhruntia din Italia, pe urmă la Bari, în sfârșit la anul 1378 a fost înălțat de 17 Cardinali în scaunul de papă al Romii. Luând dar scaunul întâi a așezat ca Jubileul să nu se mai facă la 50 ani ci la 33 ani, negreșit nu pentru alta, ci pentru că nădăjduia că vor prăznui cu tot norodul Jubileul la anul 1390. Acesta mai înainte de a se săvârși a pomăzuit 54 de Cardinali, precum adeverează *Onufrie Panuin*. Între aceștia erau unii care împodobindu-se cu fes roșu, abia îndrăznea de ieșea fățiș, temându-se de batjocura oamenilor. Dar papa acesta cu cât întâi era lesnicios de a pomăzui Cardinali, cu atâta la urmă a fost greu și îndărătnic, și atât nemilostiv sa arătat către ei, încât (*după Platin Onufrie*) sau după cum

istorisesc alții punându-i în saci ia cufundat în Mare, și nu numai către Cardinali sa arătat nemilostiv ci și către crai și domni. Arhierind 11 ani nu ca un arhiereu ci ca un tiran a murit, pentru aceasta Platin îl numește papă înrăutățit și crud.

Bonifatie 9 anul 1388.

5.Diadoh lui Urban sa făcut Bonifatie 9 în anul 1388, care măcar că a adunat mulțime de bani de la Jubileul care a fost rânduit de Urban pe care Bonifatie la prăznuit în anul 1390, dar fiind foarte iubitor de argint, mii de chipuri făcea să mai prăznuiască Jubileu și la anul 1400 ca să mai adune bani. Iubirea de argint a acestuia se adeverează din așezările cele peste cuviință prin care lua bani în Italia și pe aiurea și alte meșteșugiri afla de luat bani. Acest Bionifatie este laudat de cei ce au scris Istoria papilor, că a supus pe tot poporul Roman stăpânirii sale. Iar Simonia luările de bani și neînvățătura sa o defăimează și dânșii.

Papa Inocențiu 6.

6.Inocențiu 6 potrivnicul lui Benedict ce a trăit în Galia, a fost pomăzuit papă la Roma către anul 1404 bărbat bătrân și mult învățat precum îl laudă Pavlu Langiul, care deși nu a făcut ceva de folos ca să îndrepte reaua dezbinare a Bisericii și ticăloșia Italiei pentru gâlcevile cele necurmate, sa grijit mai mult de a ucide 11 orășeni Romani, care îl îndemna să ridice din mijloc dezbinarea Bisericii și tulburările orășenilor, căci ia trimis pe ei, către nepotul său Ludovic, ca și către un călău, zicând: numai cu acest chip se poate ridica gâlcevile și dezbinările, și nu în alt chip, *precum istorisește Platin*. Iar când era Cardinal prihănea lenevirea și temerea papilor celora ce stătuse mai înainte de el, zicând că este nebunie a nu stinge dezbinările Bisericii din Roma. Dar după ce sa făcut papă, nu numai că nu a gândit însuși să ridice dezbinarea aceasta și să o stingă, ci și pe cei ce îi amintea despre aceasta se mânia. Și arhierind 2 ani a murit, moștenind scaunul după el Grigore 12 din Veneția, care mai înainte se numea Anghel Corrarius.

Papa Grigore 12.

7.Însă mai înainte de alegerea acestui Grigore, intrând toți Cardinalii în Conclav, sa jurat cu înfricoșate blesteme zicând: Că de va face vreunul din ei papă să-și dea demisia din arhierie dacă va face aceasta și antipapa (potrivnicul papă) Benedict 14 ca în acest chip să înceteze dezbinarea Bisericii. Pentru că socoteau Cardinalii Gali ca

niciodată să nu lase pe Benedict 13 deși Italianii nu vor întări Arhiepiscopia lui cea papală a celui pe care galii l-au proclamat papă. Deci Anghel Corrarius, adică Grigore 12, ca pe un împărat de mijloc, *precum zice Onufrie*, a fost propovăduit Arhiepiscop al Romei, fiind dator să lăse Arhiepiscopia, dacă va face aceasta și Benedict, pentru ca să sfârșească dezbinarea Bisericii. Cu jurământ mai înainte de a fi papă a făgăduit Grigore că o va face, și după ce sa arhieratit adăogându-se martori au adevărit în scris aceasta, dar în urmă nu a păzit cele făgăduite, nici nu le-a făcut, *precum istorisește Platin*. Însă pe acest Grigore și pe antipapa Benedict Soborul a toată lumea din Pisa anul 1409 împotriva Latinilor îi însemnează la practica 14, ca pe niște arătați schismatici și hrănitori ai vechii dezbinări, cercetători, sânguitori, și neînduplecați diavoldefcitori, încă și cunoscuți eretici și din credință pribegi, și pentru călcarea de jurământ și necredință, iau oborât, și în locul aceluia au proclamat pe Alexandru 5.

Papa Alexandru 5.

8. Alexandru 5 cu neamul din Creta, născut în loc neînsemnat din tagma Minorților, mai înainte se numea Petru Filagri, care suindu-se în scaunul papal, să făcut atât de milostiv către săraci, încât nu a lăsat nimic pentru sine, nici să lenit să scoate din împărăția Neapole pe craiul ei Ladislau, și să da această împărăție lui Ludovic craiul Avedegaviei?, precum și să părut de cuviință, căruia ia dat și bani, și altele de trebuință spre să merge acolo să stăpânească, etc. A murit la anul 1410 în a 8-a lună a arhieriei lui.

Papa Ioan 23.

9. Murind fostul papă, a fost răpit scaunul Romei de Baltazar de Cossta, care fiind slujitor de casă lui Bonifatie 9 la urmă să făcut cardinal, și petrecând ca Ligat în Bononia stăpâna nu mici puteri. Și pe Părinții ce se adunaseră în acea cetate spre să alege episcop Romei, groaznic ia înfricoșat, de nu îi vor arăta lui pe cel ce vor alege episcop Romei. Deci mulți din Cardinali erau propuși să se aleagă papă, dar nici unul din ei nu se arăta plăcut lui Baltazar. În sfârșit fiind rugat să le spună pe care voiește el ca ei să-l aleagă, le-a zis: dați-mi hlamida lui Petru și eu o voi da aceluia ce are să se sui pe scaun. Care lucru făcându-se îmbrăcând el hlamida, a pus-o pe umerii săi, cu mare glas a zis: eu sunt papă. Și nici să putut cineva să se împotrivi pentru puterea bărbatului și pentru ostașii lui care erau înarmați. Deși lucrul acesta era foarte neplăcut și neputincios Părinților, (*precum povestește Ioan*

Stela în Viața și faptele Întâi stătătorilor Arhieriei, la vremea lui Ioan 24). Făcându-se dar papă Baltazar, sa numit Ioan 22, ori 23, ori 24 după alții. Pe care Onufrie în puține cuvinte îl descrie: „A fost bărbatul războaielor și al armelor mult mai potrivit, decât religiei. Că nu ținea nici o credință, nici buna cinstire, mai mult era pironit la spurcate și necuvioase lucrări, decât la slujiri Dumnezeiești.”

10. Viața și năravurile acestui papă le povestește Soborul cel din Constantia, care Sobor au găsit 50 capete, ori și mai multe alcătuite de el care nu se potriveau credinței Hristiane, și au rânduit cerere de pedeapsă de cap împotriva lui. Căci la adunarea 11 a acestui Sobor din anul 1415 a fost prihănit de purtătorii de grijă a acestui Sobor de Erric de Piro, și Ioan de Akrikanis, mai întâi că din fragedă unghii a fost om cu rea așezare, fără rușine, înverșunat, mincinos, pe care năravuri făcându-se papă, nicicum că lea prefăcut, ci ca un păgân Dumnezeieștile slujbe săvârșindu-le le defăima, și de se întâmpla cândva a le săvârși, o făcea aceasta ca un vânător și înarmat, nu pentru evlavie, ci ca să nu fie scos cu totul din Arhierie. Mai ales în Biserica Hristiană acest fel de sminteală era, încât de credincioșii ce știau viața și năravurile lui, fără îndoială numit diavol întrupat, și nu numai aceasta, ci cu îndelungarea vremii fiind îndemnat de diavol, ca un neîndreptat, mai rele făcea decât cele dinainte, fiind fermecător, ucigaș de oameni, și pierzător de frați, omorător, amestecător de sânge, fiindcă curvea cu muierea fratelui său, și cu fecioarele cele afierosite lui Dumnezeu, preacurvar de multe femei măritate, și stricător neastâmpărat. Și în sfârșit fiind de față feluri de Arhieriei și alți cinstiți și încuviințați bărbați, papa adeverea că nu este viață veșnică, și că sufletul omului moare împreună cu trupul, zicea că se stinge asemenea cu duhul vitelor necuvântătoare, și nu este nici o înviere. Și acestea sunt vinovățiile lui Ioan arătate în obște, și mărturisite de oameni vrednici de crezare și dovedite în mijlocul Soborului, care adunându-se înaintea lui Ioan împreună cu legiuirile acestui Sobor, el a răspuns către cei ce l-au adus, cum că nu tăgăduiește capetele cele propuse împotriva sa, nici zice cuvânt împotriva celor zise de martori. Pentru aceasta a fost osândit și caterisit de toți cei din Sobor.

11. În vremea aceea iertările păcatelor cele ce le da episcopii Romii, atâta se vindeau în toate părțile Apusului, încât stăpânirea cea peste dânșii, care se numea a cheilor și a cărților celor Apostolești, sau socotit de nimic. Și pe Bonifatie 9 ce se apucă cu putere ca să șteargă

această pată de pe numele papilor, rudeniile lui îl îndeamnă să nu facă aceasta, ci încât se poate să adune bani de pretutindeni. Din această pricină, Bonifatie 9 a dat haruri și iertări de păcate nenumărate. Ci cu cât mai lesne a dat, vânturând bârfături Hristianilor, cu atâta abia a adunat, că nu putea să se sature, după *povestirea lui Granție*.

12. Pe lângă acestea trebuie să însemnăm, că până la acești ani predania cea din început a Bisericii, după care Hristianii primeau de obște toți amândouă feluri, adică la Dumnezeuiasca Euharistie Stăpânescul Trup și din Sângele cel Mântuitor și se împărtășeau, și aceasta întru început se păzea și în Biserica Apuseană, precum mărturisește Petru Emilius episcopul de Senogalia, zicând arătat, că diaconul da din mâna papii Hristianilor de bea din Sângele lui Hristos. Iar în anul 1415 Soborul din Constantia a dat în scris, legiuind în a 13-a adunare, mai mult să nu se mai dea norodnicilor Dumnezeuiasca cuminecare cu amândouă felurile, ci numai ostia. Iar celor ce săvârșesc cele sfințite să fie iertat a se împărtăși din amândouă felurile. Iar câți ar îndrăzni a face împotriva acestei rânduite porunci, și ar păzi vechea predanie Apostolică, să fie osândiți ca eretici și să fie pedepsiți de stăpânitorii politici. Însă vor ca acest eres de nou scornit în înscrisul cel alcătuit de dânșii, care este potrivit cuvintelor Mântuitorului Hristos, vor ca să dovedească cum că se con glăsuiesc cu dânșii, ci mint arătat, cu cuvinte putrede și neputernice, spre adevierirea socotelii lor celei rele, precum se vede în înscrisul acestui Sobor.

Oarecare Dealbați.

13.În vremea lui Urban 6 și a lui Bonifatie 9 oarecare neam al Beguardilor au socotit oarecare vrută de ei religie, al cărei următori sau poreclit Dealbați, adică înălbiți sau cărunți. Căci umblând purtau haine albe. Povățuitor al acestora era oarecare prezbiter, care pogorându-se din codrii Italiei îi urmau mulți bărbați și muieri înfășurați cu prostiri albe, mestecați împreună ca niște dobitoace, culcându-se unde i-ar fi aflat seara. Și de câte ori acel prezbiter arăta pe cel răstignit, și le zicea că plânge pentru păcatele oamenilor, toți cu un glas strigau, cerând iertare de la Dumnezeu. Formăluindu-se acela în acest fel de sfințenie (adică fățarnicindu-se), nu trăgea la sine numai pe cei neînvățați din mulțimea cea lesne crezătoare, ci încă Părinți și episcopi de cetăți. Pentru aceasta temându-se Bonifatie 9 nu cumva

prezbiterul să iubească și să poftască Arhieria sa, prinzându-l la ars, precum se istorisește în viața lui Bonifatie 9.

Starea Spaniei.

14.Întru acești ani în Spania în vremea lui Erric 2 diadohul lui Petru cel aspru, nu sa făcut nimic vrednic de consemnat. Diadohul acestuia Ioan 1 fiind ucis de Lusitani, a lăsat stăpânirea lui Erric 3. În vremea acestor crai cele ale Hristianilor au luat creștere, căci scoțând ei pe negrii din cetatea Septi din Africa (unde era o vătămare a Spaniei), au supus-o împăratului lor. Iar după Erric 3 împărăția Castiliei a stăpânit-o Ioan 2 pe acesta cei mai mari ai împărăției împreună cu fiul lui l-au bântuit destulă vreme cu nemilostivire.

Starea Angliei.

15.În Anglia după Eduard 3 a stăpânit Richard 2 care vrând să lepede cu desăvârșire jugul cel greu al Arhierilor Romii, în adunarea celor mai mari ai Angliei, a dat în public Lege, ca de aici să nu mai aibă slobozenie englezii să năzuiască vreunul la papa Romii pentru orice fel de pricină, ci ocârmuirea episcopilor și papilor Romii să se mărginească până la Ocean, iar cel ce va călca hotărârea se va pune la închisoare, și ca nici un englez să nu se supună anatemei de la papa. Iar de va trimite papa pecete (poruncă) ca Anglia să nu mai fie împărțită, nicicum să o prindă, nici să o bage în seamă (*Polidor al Angliei Cartea 21*) Iar Bonifatie dajdii pe fiecare an rânduind la Bisericile cele supuse lui, toți le-au primit, iar Englezii au dat voie a se cere aceasta numai de la Episcopii, iar nu și de la celelalte lucruri Bisericești (*precum istorisește Platin în cea pentru Bonifatie 9*). Și acest Richard a făcut război intern, cu ceata împărăției și cu hotărârea Parlamentului a fost caterisit de împărăție, în anul 1399 a fost omorât în închisoare. După aceasta peste Anglia sa făcut stăpân Erric 3 vrăjmaș nemilostiv împotriva următorilor învățaturii lui Wycliff, în vremea căruia prin decret publicat de Parlament, sa legiuit cumplită goană împotriva următorilor lui Wycliff, precum istorisește *Toma Valsiggam la Eduard 3*.

Starea Galiei.

16.În Galia pe vremea lui Carol 6, care a moștenit pe Carol cel numit înțelept, ca și în Anglia stăpânirea papală se tăia mai mult ca și în Anglia. Căci crescând dezbinarea între cei doi papi (unul era la Roma și altul la Avignon în Galia) Carol 6 cu toată împărăția sa nu se supunea la nici unul dintre papi. Din aceasta Benedict 13 care ședea în

Avignon trimițând poruncă de neîmpărtășire lui Carol însuși, bătrânimea cea din Paris, și obștea pe această neîmpărtășire au osândit-o ca pe o zurba și ocară a împărăției, mai ales încununând capetele celor ce au adus pecetea (porunca) cu pălării de papură, ia scos afară spre batjocura norodului. Pe lângă aceasta împăratul a dat ucaz ca să nu se unească cineva la glas cu vreunul din episcopii aleși de Roma. Osebit de acestea, sa ațâțat împerechere între ducii de Aurilia și Burgundia pentru ocârmuirea împărăției lor, acest Carol nu era destul de vrednic pentru a o chivernisi. Și pe lângă aceste împerecheri lea adaos Eric 5 Angliei care în anul 1415 pe cei mai aleși Ighemoni ai Celților, adică pe ai Fiamestilor, ori îi ucidea, ori îi robea în războiul dimprejurul Azigkurtului. Însă Biserica cea din Galia pentru vechea obișnuire și slobozenia cea legiuită de Ludovic Sagktu anul 1248 cu sânguința împăratului și a celorlalți oblăduitori sta vitejește. Că cele legiuite de Sagktu lea adevérit împăratul și cei dintâi din Parlamentul Galilor, cu Academia Parisului în anul 1406 și 1408 și desăvârșit în anul 1418 confirmându-le le-a publicat. Precum istorisește *Nicolau Gillisiul*.

Starea Germaniei.

17.În Germania iarăși sa întemeiat o nouă Academie, în Colonia de către bătrânime în anul 1380. Iar celor din Erfordiu Bonifatie 9 lea dăruit drepturi în anul 1392 despre care istorisește Bzovius. În Lipsia la anul 1408 au început să alcătuiască Academie cu cuvântul Brimiaceștelor mișcări au ridicat-o 5000 de germani *după Cuspinian*, iar după Granțius mai mulți de 2000. În acești ani a început însă și o goană cumplită împotriva Valdiceștilor, din care mulți au fost arși în foc.

Starea Italiei.

18.În Italia între Genovezi și Venețieni, între Ioan Bițcomit Saelatiul Mediolanului, care a luat și titlul de duce de la Autocratorul Veceslau, și între Florentini atâtea zurbale și gâlcevi erau, încât mai toate puterile Italianilor, din războaiele cele fratricide, ei cu dorința lor de obște, pe rămășița celor ce mai mult o hrănea și o creștea pe gâlceavă, care după pravățul lor voiau ca după moartea lui Ludovic, ce moștenise Ighemonia Neapoli, pe Robert să-l prohirisească împărat la acesteia.

Convertirea Lituanienilor.

19. Pe lângă acestea să zicem, și pentru întoarcerea la credința în Hristos, a Lituanienilor, care sa făcut în acest chip. În acești ani Ludovic craiul Ungariei și al Poloniei a lăsat o fiică cu numele Edviga împodobită cu multe daruri, pe care o îndrăgise foarte Iagelo Ighemonul Lituaniei, și ca să o ia de femeie pentru el, făgăduia nu numai el să se facă Hristian, ci și toți supușii săi, și să scoată cinstirea idolilor din patria sa. Auzind dar Edviga această făgăduință, a primit să se împreuneze cu el prin împărțășirea nunții. Deci Iagelo mai înainte de a merge în Cracovia, sa spălat cu Dumnezeiescul Botez împreună cu toți cei ce erau cu sine, și cu boierii ce se aflau cu el, și 8 frați ai săi. Apoi după ce sa săvârșit nunta a patra zi după Sfințitul Botez și după nuntă, a fost încoronat împărat al Poloniei de către Arhiepiscopul Gnesii, și de episcopul Cracoviei. Apoi umblând prin Lituania împreună cu soția sa, a rânduit episcopie în Vilna Mitropolia Lituaniei, și prin alte cetăți, și lea dăruit slobozenie, și în sfârșit a adus neamuri nenumărate la adevărata credință a lui Hristos, pe care în anul 1348 în zadar sau nevoit Magistrul cetei Templieri săi facă Hristiani. *Hronica Argent, Magnu Olaus, și Crom. Polon.*

CAPITOLUL XX

SHISMA DINTRE EPISCOPII ROMII URBAN 6, BONIFATIE 9, CLEMENT 7 ȘI BENEDICT 13.

1.În anii aceștia a început shisma între episcopii Romii cea supărătoare, care este a 26-a și socotită până acum cea mai mare, fiindcă a ținut 50 ani, precum sa zis mai sus. Căci Clement 5 în anul 1305 d.Hr. din Roma a mutat scaunul papal în Galia, pe care Grigore 11, îndemnându-se din oarecare pricini, iarăși la mutat în Roma împreună cu divanul său, apoi murind Grigore, norodul cel din Roma venind la Cardinali au cerut să se facă papă unul din Italia, ca să nu se facă vreun Gal, și să nu mute iarăși scaunul din Roma. Iar Cardinalii au răspuns că trebuie să aleagă om întru toate plăcut care să apere Biserica. Și îndată au intrat în Conclav, și după intrare nu puțină pricire sa făcut întru voroavă. Că erau de față 13 Cardinali din Galia care în tot chipul se nevoiau să rânduiască papă din neamul lor, iar din

Italia erau numai 4 Cardinali, din care unul din seminția Ursinilor căscând gura spre papat iubea scaunul Romii. Negreșit ar fi biruit Galii având mai mulți sorti decât Italienii, de nu sar fi întâmpnat dezbinare între Lemomibikicești și între Gali, din care pricină a căzut sortii pe unul de neam Italian numit Bartolomeu, fiind episcop al Variei, care nu era numărat cu Cardinalii, și să se numească Urban 6. Pe această alegere dar Galii au început să o strice, ca fiind nedreaptă, și de frică făcută în mare grabă. Că norodul din Roma sta cu sila cu armele ca să se aleagă Italian episcop Romii, deși în urmă și ei sau supus lui Urban. Temându-se însă de covârșitoarea lui nemilostivire, toți afară de unul, sub pricina fugirii secerișului sau dus departe de Roma.

2.Apoi venind la sate au socotit cu împreună conglăsuire, și au prohirisit papă pe Genebrinu Robert, numindu-l Clement 5, nu alți Cardinali ci însuși cei mai dinainte care dăduse sortii lui Urban, aceștia și pe Bretonii cei ce răpiseră multe cetăți ia trimis împotriva papei Urban la Roma și asupra norodului, care venind și nu puțini romani omorând, la urmă atâta desăvârșită pierzare au pățimit, încât abia a rămas unul din ei care a vestit pieirea lor atâta de mare.

3.Pe la începutul acestei shisme, toată Italia, urma lui Urban 6, și împărăția Neapole, Ungaria, Anglia, și Polonia, iar către Clement 7 se pleca Galia, mai toată Spania, Scoția, și împărăția Neapoli. Sinicasca Catarina luând aminte la Urban 6, numea pe Clement Antihrist în scrisorile sale. Iar Petru Luxenburgul tinerel de 17 ani, se nevoia pentru Clement, Academia din Paris ajuta lui Clement, cea din Oxoni și din Praga lui Urban 6 și fiecare din papi ceea ce legiuia celălalt, îi surpa hotărârea, și ca pe o necuviincioasă o osânda, și unul pe altul se dau anatema. După 12 ani de arhierie după Urban urmează Bonifatie 9, iar după Clement urmează Petru de Luna Spaniolul numindu-se Benedict 13, care a fost prohirisit în Avignon, a fost mai mult de 30 de ani antipapă. Pe Bonifatie îl moștenește Inocențiu 7 care mai înainte de a fi arhieriu a jurat, că o să facă tot ce este dator să unească Biserica, și să ridice din mijloc shisma, iar după ce sa făcut Arhieriu, nu a arătat nici o purtare de grijă pentru ce a făgăduit, precum sa zis mai sus.

4.Shisma acesta din zi în zi spre mai rău sporind, Cardinalii de ambele părți ca să caute spre pacea Bisericii, pentru care zicea cei mai mulți din cei înțelepți, cu care se conglăsuia și Academia cea din

Paris, cum că nu poate a se isprăvi în alt chip, dacă nu vor lăsa Arhieria și un papă și altul și să fie prohirisit altul, care singur să apere Biserica. Deci au început Ighemonii Galiei să silească pe Benedict 13 jurându-l să dea făgăduință, fiindcă de nu va lăsa el Arhieria într-un alt chip această shismă nu se poate ridica și de nu va face aceasta și papa Grigore. Văzând dar Benedict că stau Ighemonii cu dinadinsul ca să ridice această shismă a Bisericii, și temându-se de puterile lor, cu destule arme a întărit casa sa, în care fiind asediat câteva luni, în sfârșit a fugit în patria sa în Catalonia, fiindcă nu plăcea lui Benedict să lase Arhieria și scaunul lui Grigore. Drept aceea amândoi aflând multe meșteșuguri și chipuri spre surparea celor ce li se propunea. În cele din urmă Grigore vestește să se adune Sobor în Aqulina, iar Benedict în Eparhia Tarrakon, ca adică să se ridice shisma, precum fiecare din ei ziceau. Deci din aceasta cunoscând cardinalii complotul amândurora cum că nu aveau socoteală să-și dea demisia, ci amăgeau pe cei mai mulți cu cuvinte zadarnice, au fugit pe ascuns Cardinalii la Pisa, unde adunând Sobor, i-a caterisit pe Benedict 13 și pe Grigore 12 în anul 1409 la a 12-a adunare, ca pe niște batjocoritori, și ca unii ce spre vătămare împreună se certau pentru a fi amândoi papă. Unindu-se toți la această caterisire a lor, afară de Spania de împăratul Scoției, și de oarecare principii gali, asemenea și puține cetăți ale Italiei, care erau împreună cu Grigore, și Cardinalii cu alegere de obște, au propovăduit pe Alexandru 5 papă despre care sa zis mai sus.

5. Ci cu acest chip dezbinarea aceasta pierzătoare a Bisericii din Roma mai mult a crescut, că amândoi Arhieriei Romii Grigore și Benedict, într-un nimic nu au băgat în seamă Soborul din Pisa, și prin urmare și certările lui, mai ales ei trâmbițau ca și capi ai Bisericii. Deci cu aceștia unde erau mai înainte 2 sau adaos de către Sobor și Alexandru precum am zis, și așa 3 Arhieriei ai Romii se făleau cu însemnele papale, fiind neînvățați și nevrând a-și lăsa socoteala. Din această pricină Biserica cea din Roma sa despărțit în 3 capete, în trei părți se numea și mai înainte de Sobor și după el, precum se cetește în a 11 adunare a practicelelor Soborului din Constantia. Căci Germania și Galia nu se cumineca cu vreunul din certăreții episcopi, ci se număra cu Biserica care sa alcătuit cu a 3-a unire. Iar murind Alexandru 5, Ioan 22 sa suit în scaun cu întărită socoteală. Și așa Grigore 12 și Benedict 13 izbândind pentru ei Arhieria papală, cu osândă nu au încetat a sări în scaunul lui Petru.

CAPITOLUL XXI.

SOBOARELE DIN APUS CE SAU FĂCUT ÎN ACEȘTI ANI.

1.În anii aceștia sau făcut Soboare la Apuseni în Salzburg, Palatin, și în Pisa din Italia.

Sobor în Salzburg.

2.Soborul din Salzburg sa adunat în anul 1386 în vremea lui Urban 6 la care sau dat 17 capete spre îndreptarea bunei rânduieli Bisericești. În Canonul 8 sa dat dogmă ca Fratorii să nu săvârșească cele ale Ieriei fără binecuvântarea Arhiereului locului, și fără să aibă mărturie în scris. Sa rânduit încă ca Ierii să nu ierte păcatele, această lucrarea a păzit-o numai pentru sine marele Arhiereu papa, cu certare de caterisire pentru cel ce ar călca hotărârea.

3.Soborul Palatin adunat în anul 1388 după alții în 1386 sub eforia (hotărârea) lui Benedict 13 și au așezat 7 Canoane în care sa dat Lege ca Iudeii și Saracinii să nu facă Duminecile, sau să lucreze cei ce locuiesc în sate de Hristiani.

În veacul acesta sau adunat și alte Soboare: Sobor în Melodinisia 1 la anul 1300 adunat pentru întocmirea bunei rânduieli Bisericești au rânduit 6 Canoane. Sobor în Colonia și Baiokinisia unul a așezat 22 capete pentru buna rânduială Bisericii din Colonia, iar celălalt 113 capete pentru buna rânduială Bisericească și pentru sfințitele slujbe. În anul 1303 Sobor în Penafilinsia adunat de Gonsavu Tolitu și de alți episcopi pentru întocmirea clericilor acelei eparhii, care a așezat 13 capete. Acest Sobor rânduieste ca pâinea care se aduce spre sfințita Mistagogie să fie frământată de însuși Iereul, ori cel puțin să se frământe înaintea Iereului. În anul 1302 Sobor în Paris pentru această pricină: Filip Pulhru a închis pe Bernard al lui Ssetu întâiul episcop de Pamiens, papa Bonifatie 8 a scris lui Filip o Epistolă plină de înfricoșări, cu o pecete poruncă (cu titlul: Ascultă fiule) însușindu-și cuvintele lui Dumnezeu zise de prorocul Ieremia astfel: „Eu astăzi te-am pus peste neamuri și peste regate, ca să smulgi și să arunci la pământ și să nimicești și din nou să răsădești¹².” A adăogat și

---

¹² Ieremia 1; 10.

aceste fudule și obraznice cuvinte: „Să nu te amăgească socoteala să crezi că nu ai pe cel mai sus decât tine și să nu te supui Ierarhiei Bisericești.” Acela ce socotește așa este nebun, și acela ce pizmuiește și ține și apără aceasta, este necredincios și despărțit de turma bunului păstor. Mâniind-se dar Filip pentru pecetea aceasta, a făcut Sobor celor dintâi jeluindu-se împotriva papii, care a trimis o Epistolă Cardinalilor zicând: „Cu marea noastră mâhnire ziceam aceasta, că acest fel de covârșitoare neorânduiești nu este cu puțință a fi bineplăcute celor buni, și că la nici unul le-au pălucit, și nu a fost cu puțință să se întâmple decât în vremea lui Antihrist.” Vezi înapoi la *veacul 12 cap: 15 paragraf 3*. Din care pricină sa adunat Sobor în Paris anul 1303 Martie 12 împotriva lui Bonifatie. Vezi și cap: 4 al acestui veac. Iar în Iulie 1303, alt Sobor adunat de Filip în Paris, la care Gulielmul de Plesis a pârât pe Bonifatie prin 29 capete, cum că Bonifatie nu crede că Mântuitorul este în trup real în ostie (bulina) și că puțin o cinstește, și cum că zice că prea curvia nu este păcat, cum la arătare papa a propovăduit că el nu poate face Simonie, și cum că toți zic că el este Simoniac. Auzind acestea Bonifatie a scos multe peceti (cărți), mai ales una prin care vrea ca la 8 Septembrie să publice, cum că episcopul lui Hristos are stăpânire să ocârmuiască pe împărați cu toiag de fier, și să-i zdrobească ca pe vasele cele de lut, etc. Sfârșind pecetea aceasta întru acest chip, cum că împăratul a căzut întru anatema, cum că supușii lui sunt iertați și dezlegați de jurământul de a se supune împăratului, (și zicea papa) oprim cu certare de anatema, de a se supune cineva lui și de ai face vreo slujbă. Însă cu o zi înainte de a publica această pecete a ajuns în Italia Gulielmul Negarișul, cu ostașii săi. *Vezi înapoi la cap 15 & 8, la veacul 13*. În anul 1309 sa adunat Sobor în Nosoniul Ungaria a așezat 9 Canoane. În anul 1310 Sobor în Colonia, de Erric Arhiepiscopul acesteia și de alți 3 episcopi care au rânduit 29 de Capete pentru buna rânduială Bisericească. În anul 1314 Sobor în **Ravena** 3 văduvind scaunul Romii după moartea lui Clement 5 și au dat 20 de Canoane pentru buna rânduială Bisericească. Canonul 2 rânduiește că nimeni să nu fie hirotonit în treaptă de Iereu mai înainte de a împlini vârsta de 25 ani, nimeni întru diacon mai înainte de 20 de ani, nimeni întru ipodiamon mai înainte de 16 ani. În anul 1317 Sobor în **Tarracon** sa adunat pentru buna rânduială Bisericească, și au așezat 7 capete, din care cel dintâi cuprinde pentru ereticii Beguini și eghini. În 1312 Sobor în **Ballaum**

Olet de Gulielm Gudin Ligatul (delegatul papii) cel trimis de Ioan 22 și au așezat 27 Canoane. Acest Sobor a legiuit ca tot Iereul să aibă scrise în limba Latină articolele credinței, pe cele 10 porunci, Tainele și orice se cuvine pentru faptele bune și apăcatelor, și să le citească în cele 4 mari praznice ale anului și în Duminicile Postului Mare înaintea norodului. Soborul acesta a îndreptat și desfrânarea și înverșunarea clericilor. În 1326 Sobor în cetatea Avignon de trei Arhiepiscopi, 11 episcopi și mulți alții, au așezat 59 de capete, toate cuviincioase drepturilor averilor bisericesti, legiuind cu greșeală că norodnicii să nu aibă stăpânire asupra celor Bisericești și asupra averilor Bisericii, nici într-o întâmplare. Sobor în anii 1330 și 1331 în Tاراcon 1,2 și 3. Soborul 1 a așezat 86 Canoane, 2 a așezat 5 Canoane și Soborul 3 a așezat 5 Canoane. În 1335 Sobor în Rodomagu a așezat 13 capete și în Saumur a așezat 17. În anul 1336 Sobor în Viturigu, a așezat 14 capete, cel la șesul lui Guntariu 11 capete, și cel Tاراcon 4 a așezat 3 capete. În anul 1342 sau adunat 2 Soboare în Londinu spre îndreptarea celor Bisericești, unul a așezat 12 capete, iar altul 17. În anul 1344 sa adunat în Paris de Gulielmul Sennon Arhiepiscopul, și a așezat 80 de Canoane pentru cei Bisericești.

CAPITOLUL XXII.

BĂRBAȚII CEI ÎNSEMNAȚI CARE AU ÎNCUVIINȚAT ÎNTRU ÎNVĂȚĂTURĂ LA LATINI.

Ioan Rusvrohiul.

1. Ioan Rusvrohiul de neam belgian, a scris multe, între care este de lăudat pragmatele lui cele mai alese pentru faptele bune, sholiile la cortul lui Moise, etc. Sa numit dascăl Dumnezeiesc, ori teoretic, a fost proestos al canonicilor lui Augustin, în Mănăstirea lui Val-vert aproape de Bruxel.

Ioan Frosardos

2. Ioan Frosardos canonic și prezbiter, a alcătuit o Istorie despre cele ce a văzut, și de la alții din auzite, precum însuși zice, de la anul 1336 până la 1400, a Fragkiei, Scoției, Bretaniei, Spaniei, Gasconiei, Flandrei.

Petru de Eliako.

3.Petru de Eliako Keltogalatu, mai înainte fiind cancelar al Academiei din Paris, apoi sa împreună numărat cu Cardinalii, a scris cugetări pentru pocăință la cei 7 Psalmi, o cărticică pentru suflet, o carte pentru ce este de îndreptat stăpânirea Bisericii și a Cardinalilor, etc.

Nilus Domulas

4.Nilus Domulas de neam Italian, mare vrăjmaș al Latinilor, a scris 2 cărți, una pentru Damas episcopul Romii, și pentru credința cea de la început, iar alta pentru amândouă soboare ale lui Fotie, din care o parte din cartea cea mai de pe urmă sa tipărit.

Franciscanul Himeniul

5.Franciscanul Himeniul de neam keltivir, episcop în Elnin, a scris 4 cărți pentru viața Hristianicească.

Nicolaus de Giram

6.Nicolaus de Giram din Bretania, numărat împreună cu cei din ceata Dominicanilor, a scris sholii la cei patru Evnagheliști, la Faptele Apostolilor, la Apocalipsa, etc, toate despărțite în 2 cărți, și tipărite în a sa tipografie la anul 1620.

Ioan Goveros.

7.Ioan Goveros nobil englez din ceata cavalerilor, a alcătuit o Hronică împărțită în 7 cărți, având titlul „Glasul celui ce strigă în pustie.” Asemenea și o Hronică a lui Richard 2, tâlcuire pentru împăratul Erric 4, și 3 Cărți a Hronicii celei în 3 părți, și alte multe.

Alții.

8.Afară de aceștia se numără și următorii: Gerardul cel din Belgia Tuzfania, Franciscanul Zavarelas cardinal vestit, născut în Patavia în anul 1339 și a fost ales de Ioan 22 Arhiepiscop al Florenței, și cardinal în anul 1411 sa aflat la Soborul din Constantia, și atâta era de vestit, încât negreșit ar fi fost ales și papă, de nu ar fi murit cu 40 zile înainte de alegerea lui Martinus 5. A scris multe, însă cea mai cunoscută din cărțile sale, este cea pentru shismă, în care dovedește că toate relele ce sau făcut în Biserică s-au întâmplat din lipsa Soboarelor. În această carte vorovește cu slobozenie de papa, și de Curtea Romii, pentru aceasta este și interzis catolicilor a ceti această carte. Iacob cel poreclit Marele, Ioan Ispinion, Gerardu Groet Magistru, acesta a așezat oarecare clerici, numindu-i frați ai vieți obștești, și apoi sau numit canonici ai lui Bindeshim, care se

îndeletniceau la creșterea și învățătura tinerilor. Sa săvârșit în anul 1384 după ce a dobândit mare faimă, cu scrierile și învățăturile sale. Erricus Wutam vestit învățător al Sfintei Scripturi Pavel Venețianul pusnicul și alții precum scoțianul Gulliellmu Okkam, Sifridul prezbiterul, Petru Aureulus, Toma Vranvardiul, și Nicolae Oresmo. Scoțianul ce se zice Ioan duns, de neam scoțian, din ceata Franciscanilor, care pentru agerimea minții sale a fost poreclit dascăl subțirel al obștii. A scris multe tipărite în 10 Tomuri la 1669 în Mone. La multe se împotrivește învățaturii lui Toma de Aquino, mai ales pentru păcatul strămoșesc al Pururi Fecioarei Maria, zicând că sa născut fără de păcatul strămoșesc, , de unde cei din ceata lui sau numit Scotiștii precum și potrivnicii lor Tomiștii. Guliellmul Okkam, de neam englez, ucenic al Soțianului de mai sus,, începător al Nominaliștilor, așa renume a câștigat încât a fost numit nebiruitul dascăl. A scris cu tărie împotriva lui papa Ioan 22 de care a fost afurisit. A scris și o carte pentru stăpânirea Bisericească și cea politică, întru care apără pe Filip Pulhru împăratul Galiei, a mai scris împotriva lui Benedict 8 și alte oarecare. Sifiridul prezbiterul Misininsiul a scris o scurtă cuprindere de Istorii în 2 cărți, începând de la 458 d.Hr. până la 1307. Petru Aureolul, din ceata Minorităților, Arhiepiscop di aix poreclit dascălul bine-limbut, pentru numele lui cel mare, atât pentru scrierile lui Teologice cât și pentru învățăturile lui cele morale lui didascalii. Toma Brandbardinul de neam englez, din ceata Minorităților, poreclit învățător profund, Cancelarul Academiei de Oxford și duhovnicul împăratului Eduard 3 al Angliei, apoi hirotonit Arhiepiscop al Cantuariei, a murit mai înainte de a se sui în scaunul Arhieresc, a scris o prea aleasă carte pentru dar împotriva lui Pelaghie. Nicolaus Otresmus învățătorul lui Carol 5 au dat la vedere o voroavă pentru neorânduieile curții Romane, o cărticică vrednică de luat aminte pentru Antihrist, care sa tipărit în Tomul 9 al Bibliotecii vechilor scriitori, prin Edmund Martenes.

ADUNARE

A ÎNVĂȚĂTURII, A BUNEI RÂNDUIELI ȘI A MORALULUI BISERICII ÎN ACEST VEAC 14.

1.Din cele zise mai sus, se vede în destul starea învățaturii Bisericii, atât la Răsărit, cât și la Apus. Drept aceea nu avem să adăogăm ceva pentru aceasta. Însă buna rânduială din zi în zi aluneca, cu toate că nu lipseau Soboare și Canoane, care mai mult privea la îmbrăcăminte și la pletele celor Bisericești, decât la năravurile lor. Cei Bisericești se îndeletniceau cu a fi rasa lor albă sau neagră, și altele nebunești ca acestea. Pentru clerici era destul să știe să citească și nimic mai mult. Preoții și câți purtau grijă de suflete, aveau datorie să știe mai multe articole ale credinței. Monahii se adăogau și împreună cu ei și neînvățătura și desfrânarea, și când nu erau mulțumiți a se oști întru o ceată, trecea la alta. Vechi pusnici și monahi, se depărta de lume petrecând o viețuire neprihănită, liniștită îndeletnicindu-se în rugăciune și la vreo lucrare de mână plăcută lor, nu umblau printre cei din lume, afară de atunci când cei din lume veneau la dânșii pentru sfătuire, învățatură și pentru pildă. Și după ce sfătuia pe cei ce veneau către ei, iarăși se depărtau în cele mai dinăuntrul pustiei petrecând în singurătate.

Ci monahii cei mai din urmă (nume care nicicum nu li se potrivește lor) făceau cele împotriva. Căci în loc de a se depărta de grijile lumești, a merge în pustie și la singurătate, se închideau în Mănăstiri la arătare, fără a lăsa cele din lume, în loc de a se ruga și a lucra, se îndeletniceau cum să petreacă viață strălucită și îndestulată. În loc de a ceti cu dinadinsul Scripturile, cugeta cu care chipuri ar fi putut câștiga între norodnici renume de evlavioși, și chip de sfințenie, în loc de a ceti învățătura morală neprihănită a Sfintei Evangheliei, ca să învețe pe Hristiani cu cuvântul și cu lucrul viețuirea Hristianicească, învățau strâmb cu cuvântul, și cu lucru petreceau desfrânat, în loc de a opri smintelile și învrăjbirile dintre Hristiani, ei aprindeau pojarul gâlcevilor, în loc de a căuta și ocroti pe oaia cea rătăcită din staul, ei aruncau la corbi și pe ceea ce se afla în staul. Nu a fost greșală care să nu o facă, când din aceasta puteau ei să aibă câștig.

2.Și toate acestea se făceau, nu pentru alta, fără numai fiind întărți de cei ce stăpâneau în Roma. Că de pofta ei de a trece dintr-o rânduială în alta, îndată papa prin pecete le întărea pofta. Voiau ei să așeze noi sărbători și slujbe ca să adune bani, îndată hrismosul (răspuns prorocesc) de la Roma le întărea voia. Izvodeau chipuri spre

a nu se supune la cei lumești, îndată din scaunul de la Roma legiuiau aceasta, cum că norodnicii trebuie stăpâniți după legile Bisericești. De se împotriva cineva din norodnici nedreptăților lor, îndată Jupiterul Romii trăsnea ca să fie ars cel ce se împotriva monahilor. Și cu acest chip viclenele lucrări ale monahilor, slobozenia întâi șezătorilor Romii, și frica Ighemonilor, din pricina relei credințe a norodului, întărea pe nelegiuita stăpânire a Bisericii Apusene.

SFÂRȘITUL PĂRȚII I-A A TOMULUI III.

ISTORIA BISERICESCĂ

**a lui
MELETIE**

Mitropolitul Atenei

**Tălmăcită din vechea elineasca limbă în cea simplă, și îmbogățită
cu multe trebuințe și de nevoie sub însemnări, și cu scumpătățite
tabule, de**

Gheorghe Bendoti din Zachint.

Iar acum tălmăcită în limba românească de smeritul

VENIAMIN COSTACHI

MITROPOLITUL MOLDOVEI

Tomul III.

Partea II-a.

IAȘI .

În tipografia Sfintei Mitropolii

1842.

ISTORIA BISERICĂ

CARTEA XV.

VEACUL 15.

CAPITOLUL 1.

AUTOCRATORUL CONSTANTINOPOLULUI IOAN AL 7-LEA PALEOLOGUL FIUL LUI MANUIL ȘI CELE CE SAU FĂCUT DE EL ÎN BISERICĂ, ȘI DESPRE MERGEREA SA LA SINODUL DIN FLORENȚA.

Ioan Paleologul monarh anul 1414.

1.După ce a murit Manuil Paleologul precum sa zis, a luat scaunul singur Ioan 7 fiul lui în anul 1414 care era și încoronat tânăr fiind cu vârsta, și călcând tratatul cel avea cu Murat 2 fiul lui Mehmet, cheamă de la Lemnos pe Mustafa fiul lui Baiazid ca să-l întărească împărat al Europei, împotriva lui Murat, și puțin a lipsit de a se pierde pe sineși, pe alții, și cetatea. Că nu a putut isprăvi după ceea ce dorea, nu a ajutat după cuviință pe Mustafa, aflându-se în desfătări și bencheturi, a dat pricină lui Murat să prade, și să supună orice mai

stăpâna în Asia, și apoi să împresoare și însăși cetatea, la care împresurare turcii au bătut cetatea cu tunurile și de o parte și de alta.

2. Neputând dar Mustafa să isprăvească ceva împotriva cetății a ridicat asediul, și a întors armele sale către Elada, luând în stăpânire multe cetăți de ale ei. Și măcar că Ioan a socotit ca să păzească Tesalonicul, care era cheia Eladei, vânzându-l Venețienilor care erau îndestulați de al apăra. Dar Murat nu a pierdut vremea ca și pe această cetate să o stăpânească, împreună și pe Etolia, Epirul, și alte Eparhii din Europa, precum se va zice în următorul capitol. Aceste întâmplări și pierderi au silit pe Ioan să năzuiască la Apuseni ca să dobândească ajutor, și să se ducă la Soborul din Florența, însă sa amăgit precum se va vedea.

Voroavă despre credință între un evreu și împărat.

3. Între acest împărat și un oarecare evreu sa făcut voroavă pentru credință în anul 1440 pentru oarecare articole ale credinței, pe care voroavă o scrie *Gheorghe Franți Cartea 2 cap: 12* din care luminându-se evreul se face Hristian numindu-se din Dumnezeiescul Botez Manuil.

Sinod Apusean în Senon cetatea Italiei pentru unirea Bisericii.

4. Soborul cea adunat în cetatea Senon a trimis către acest Ioan Paleologul și către Iosif Patriarhul, în anul 1423 pe Antonie Masana din ceata Elasonilor pentru unirea Bisericii căci pentru aceasta sa adunat acest Sobor. Care viind în Constantinopol și povestind cele poruncite lui, sa întors înapoi ducând către Sobor scrisori de la Ioan Paleologul către Sobor, în care arăta cum că este gata spre unirea Bisericii, și cum că mult o iubește aceasta. Iar Soborul, iarăși Ioan a solit către papa Romii Eugenie, ca să vină el însuși într-un loc și să ridice osebirile credinței, ispitind socoteala Apusenilor precum zice Halkokondili în *Cartea 6*, adică dacă elinii o vor cu adevărat să urmeze elinilor. Și prin această unire socotea că va dobândi ajutor de la Apuseni. Căci vedea că în fiecare zi se adăoga puterea turcilor, iar a sa se micșora.

5. Deci această solie a lui Ioan a mers și la Soborul cel adunat în Vasilia în anul 1431 care Sobor a pus înaintea lui Eugenie pentru unire, judecând că mult folosește spre deplina întărire, și dă mai mare putere Soborului să tragă la Sobor pe Ioan Paleologul dimpreună cu bătrânimea Bisericească cea de pe lângă dânsul. Drept aceea au primit

și solia lui, și au trimis Soborul la Constantinopol soli de ai lor dimpreună cu solii cei împărătești cu corăbii, între care era și fratorul Ioan bărbat priceput, și prea iscusit. Aceasta aflând-o papa Eugenie, și socotind că lucrul acesta este greu pentru el, primejduindu-și întâietatea scaunului, că de se vor adăoga la acest Sobor Răsăritenii, fiindcă împotriva lui Eugenie era adunat, a făcut socoteala cum cu sila să mute Soborul la Ferrara cetatea Italiei, care lucrare și mai înainte o meșteșugea. Drept aceea ca pentru război îndată întrarmând corăbii, împotriva celor de la Vasilia și a solilor, le-au trimis, și a așezat întru ele Amiral, pe Kuntlumera nepotul său, căruia ia poruncit ca și cu bani să strice pe comandantul corăbiilor celor de Vasilia, pe care îl trimiseseră Părinții Soborului aceuia pentru a lua în acele corăbii pe elini, precum mărturisește Platin în cele pentru Eugenie 4. Iar Elinilor le făgăduia să vină la dânsul, să trimită lor mare ajutor împotriva Turcilor, mai ales a socotit să năimească pe cheltuiala sa 2000 de bărbați tari, ca ei să păzească Constantinopolul, și să stea până se va întoarce împăratul în cetate. Și a arătat papa mare sânghină pentru aceasta, toate vasele cele de aur și de argint cheltuindu-le, și mitra papală a dat-o zălog Florentinilor, împrumutând de la ei 40.000 de galbeni, cheltuială ca să primească cu slavă pe împăratul și clerul elinilor când vor veni în Italia. Din aceasta și istoricii laudă această galantomie. Încă a pus în lucrare și alte meșteșugiri, precum vei putea vedea aiurea.

6.Iar împăratul mai întâi oprindu-se, și topinduse cu feluri de sfături, care din două folosește, la Soborul cel adunat în Vasilia să meargă, ori la papa Eugenie care a vestit să adune Sobor în Ferrara. Foarte bine la sfătuit fratorul Ioan despre care sa zis grăindu-i: „De ceri sfat de la mine cel ce te sfătuiesc cele de folos o împărate, eu zic să rămâi întru ale tale, căci vezi că noi de aici nu ne conglăsuim și ne gâlcevim, apoi ce bine nădăjduiești în Italia”? Dar nu a fost ascultat, că împăratul avea trebuință de grabnic ajutor și crezând făgăduințelor celor mincinoase ale papei, a lăsat călătoria la Soborul din Vasilia, și ia slobozit pe trimiși cu pace zicându-le, că merge îndatorat a merge mai întâi la Romani, că și Venețienii și toată Italia așa judecă a fi de cuviință, precum istorisește *Laonicu în Cartea 6*. Deci luând pe Arhieriei Bizanțului, și pe cei mai aleși din elini, au mers în Italia în anul 1440 neaducându-și aminte de părinteasca poruncă, ce i-au fost dat împăratul Manuil, precum mărturisește *Gheorghe Franți Cartea 2*

cap: 13 „Pentru Sobor fiul meu știm cu încredințare și cu adevărare că înăuntru înaintea acestor necinstitori de Dumnezeu (turci) că mult prepun temându-se, nu cumva ne vom conglăsuși, și ne vom uni cu Hristianii Apuseni. Că se vede că de se va face aceasta și mai vârtos când o să cugeți pentru Sobor, și să o ceri aceasta și mai ales când vei avea trebuință, ai înfricoșa pe necredincioși, dar de a face unire să nu te apuci, că precum văd pe ai noștri nu sunt potriviți, și nu au plăcere de a afla meșteșugul unirii, al conglăsurii și al păcii, a dragostei și a omeniei, nici poartă grijă a întoarce pe Apuseni, și să fim precum am fost din început. Că și este cu neputință (a-i întoarce) că mai mă tem, nu cumva se va face mai mare dezbinare, și ne vom vădi la necredincioși.” Dar negândind acestea, nici socotindu-le a ajuns la Venetia, unde a dobândit multă purtare de grijă și mângâiere, de la proestoshii locului, și de acolo a trecut prin râul Iridanu, adică prin Po, și au venit în Ferrara, unde se afla papa Eugeniu, după *Istoria lui Gheorghe Franți Cartea 2 cap: 13*. Iar cele ce sau tâmplat le vom zice mai jos.

7.Patriarhi ai Constantinopolului în anii acestui împărat au stăut Eftimie 2 în anul 1413 și după dânsul Iosif 2 care au venit la Soborul din Florența împreună cu împăratul unde și sa săvârșit mai înainte de a se dezlega Soborul.

CAPITOLUL II.

ÎMPĂRATUL TURCILOR MURAT 2 FIUL LUI MEHMET, ȘI CELE CE SAU FĂCUT DE EL ÎN BISERICĂ, ȘI PENTRU GHEORGHE CASTRIOTUL CE SA ZIS ȘI SKANDERBEIU

Murat 2 împărat Turcilor anul 1422.

1.După ce a murit Mehmet 1 precum sa zis, cel mai mare fiu al lui numit Murat 2 a moștenit împărăția, în anul 1422 după rânduirea tatălui său, și întâi a luat de femeie pe fiica lui Gheorghe Despotul Serbiei, cu socoteala ca să câștige locurile acelea. Drept aceea și ridicând război împotriva socrului său, ia stăpânit cetatea Kțendrei, și a înconjurat cetatea Belgrad. Iar socrul lui a luat ajutor de la Unguri, Murat sa găsit strâmtorat ca să se retragă din acele părți, și ca să

izbândească la o astfel de împotrivire a voi sale, au trimis la Ladislau craiul Ungariei, ci ungurii cu vitejie sau împotrivit, mare vărsare de sânge, pierzare, și stricăciune a făcut în oastea lui. Pentru aceasta sa îndemnat să trimită și altă oaste mai tare sub comanda lui Behlerbeiu Natolia ci și acesta au pățimit aceiași pieire.

Skanderbeiu.

2.Cu această oaste a trimis Murat și pe tânărul Gheorghe Kastriotul fiul lui Ioan Kastriotul craiul Albaniei, pe ale căruia locuri le luase sub a sa stăpânire, și pentru zălog luase 3 fii de ai lui, cu socoteala de ai crește în palatul său după obiceiul lor, pe care la urmă ia și turcit, fiind copii mici. (Istoricul zice cum că Murat au stăpânit locurile lui Gheorghe Kastriotul și că a luat 3 fii ai lui zălog, dar hronologia nu se conglăsuiește. Istoricii adevărat nu se conglăsuiesc pentru anul Autocratoriei lui Murat, însă nici unul nu zice că sa suit în scaun mai înainte de 1419. Drept aceea fiindcă Gheorghe a fost de 9 ani când a fost trimis zălog, și sa născut în anul 1404 precum mărturisesc oarecare, trebuie dar să se fi tâmplat aceasta în anul 1413 ci atunci nu a împărățit Murat, ci Mehmet tatăl lui, care a stăpânit locurile lui Ioan Kastriotul, vezi pe *Spondano Tom 2 an 1451 num 32 și pe Dupanket Cartea 1 foaia 5.*) Între aceștia dar era și Gheorghe acesta, prea iubit de împăratul pentru vitejia lui, și pentru iscusința ce avea, căci arăta oarecum semne mai presus de fire, și vrednice de mirare a bărbăției sale, de unde și turcii i-au dat titlul de a se numi Skanderbeiu, care va să zică Alexandru Marele, că ori la care război era trimis făcea mari biruințe și frică la vrăjmași. Deci venind acesta cu oastea în Ungaria, și dorind ca iarăși să-și ia locurile părinților săi, sa unit în oaste cu oarecare Albanezi viteji, către care a descoperit gândul său, și așa venind în deseară la cortul păzitorului peceții împărătești care se intitula Muhurdariul, cu armele în mână l-au silit să-i dea firman, că împăratul îl alege pașă de Krogiei mitropolia Albaniei, și luând firmanul a omorât pe Muhurdariul, și noaptea împreună cu cei de o cugetare cu el, sau deosebit de oaste, și în puține zile a ajuns la Krogia cu firmanul împărătesc, a scos pe pașa ce era acolo, și cu chipul acesta stăpânind pe Krogia, a poruncit să ucidă pe turci ce se afla acolo, lăsând numai pe cei ce se făceau Hristiani, și înălțând Crucea pe steagurile sale, multă pierzare a făcut turcilor celor megieși, și a stăpânit multe cetăți ale Albaniei, și le-a slobozit de la Turci. Aflând Murat de apostasia aceasta a lui Skenderbeiu, foarte sa

mâniat. Drept aceea nu a lăsat meșteșugirile ca să-l aducă iarăși la supunerea sa, mai întâi făgăduindu-i multe, apoi ridicând război împotriva lui, însă nu a isprăvit nimic. Fiindcă Skenderbeiu cu oaste de 18.000 sa împotrivit la oastea la 200.000 a lui Sultan Murat și la înfrânt, și în 72 de războaie sa aflat totdeauna biruitor, și a zdrobit făcând mare pierzanie turcilor, încât sultan Murat sa deznădăjduit, neputând sta împotriva mării bărbății a lui Gheorghe, și de necaz căci nu a putut să-l biruiască a murit. Ci și Mehmet fiul și diadohul lui a pățit asemenea, fiindcă a voit să continue acest război, în sfârșit neștiind cu ce chip să-l biruiască la lăsat în liniște. Iată cum a luat în stăpânirea sa Skenderbeiu părintescul regat, și îl ținea cu bărbăție nebiruită împotriva a toată puterea și mărimea vrăjmașilor săi, în toată viața sa, și a murit în anul 1464 fiind îngropat în Krogia aproape de Dirrahiu.

3.În vremea acestui război Murat nu a lipsit a birui și în alte țări, și a stăpânit în Ungaria 6 cetăți, în anul 1437 și alte cetăți și țări în Europa, și în Asia precum sa zis în Cap: 1 făcând și Bisericii multă stricăciune. În sfârșit a lăsat de bună voie împărăția lui Mehmet fiul său, însă Ienicerii nu l-au primit, și au silit pe Murat ca iarăși să-și ia împărăția, și așa a murit în scaunul său în anul 1450. Citește pe *Halcokondilul*, și pe *Leugkaviul*.

CAPITOLUL III

AUTOCRATORII APUSULUI SIGISMUND ȘI ALBERT 2 ȘI CELE CE SAU FĂCUT DE EI ÎN BISERICA APUSULUI

Sigismund Autocrator al Apusului, anul 1411.

1.Murind Robert Palatinul Autocratorul, în anul 1411 a luat împărăția Sigismund Ducele de Luxemburg, craiul Boemiei, și al Ungariei, fiul lui Carol 4 și fratele lui Veceslav, și a făcut război cu turcii, cu Italienii, cu Boemii, ci puțin bine norocit. În sfârșit Boemii i sau supus, când papa bucurat de aceasta, ia trimis în semn de bucurie un trandafir de aur lui Sigismund, precum zice *Cuspinian* la viața lui. Vrând dar să potolească shisma Bisericii, a înconjurat mai toate Eparhiile Europei, pe toți împărații, principii, și episcopi îndemnându-

i ca să facă Sobor spre a șterge shisma din mijloc. În sfârșit în anul 1437 fiind al 27 an al Autocrației sale a murit, fiind îngropat în Varadin din Panonia.

Albert 2 monarh anul 1438.

2.După acesta la anul 1438 sa vestit Autocrator Albert 2 Arhiducele Austriei, care a luat și alte titlaturi de Ighemonii, ci în puține luni sa îndulcit de ele. Căci venind în Ungaria ca să bată pe turcii care veniseră acolo, și mâncând mulți pepeni (zămoși), a murit în anul 1439 stăpânind 2 ani fără o lună. *La viața acestui monarh Cuspinian și alții.*

Episcopi ai Romii.

3.În vremea acestor monarhi episcopi ai Romii sau făcut Martinus 5, Eugenie 4 și Filix 5.

Martinus 5.

4.Fiind caterisit Ioan 22 de Soborul din Constantia, precum sa zis la cap 9 & 10 veac și căr. 14 Martinus 5 sa suit în scaunul papal, fiind Ighemon Roman din casa Columnic, în vremea căruia și cu a lui chip, shisma sa stins. Pe acest Martin Istoricii ca pe un mult folositor Bisericii îl laudă, cu toate că sa arătat către Boemi nemilostiv și necuvios. Alții îl prihănesc mult pe el, fiindcă a iertat oarecând pe un frate să ia de soție pe sora sa, încă și pentru titlaturile lui cele fudule, pe care și le potrivea lui-și. Că a trimis la Constantinopol pe învățătorul de teologie Antonie Masana , ca și cum spre unirea Bisericilor, ia poruncit să-l numească papă prea sfânt și prea fericit, care are stăpânire de sine volnicită cerească Domn fiind pe pământ, diadoh (moștean) a lui Petru, stăpân a toată lumea, tată al împăraților, și luminătorul lumii. După *practicalele Soborului adunat în Siena la anul 1423.*

Eugenie 4 papa.

5.Murind Martinus în anul 13 al arhieriei sale, sa prohirisit papă Eugenie 4 în anul 1431 care fiind viclean pe la începutul arhieriei sale, toate cele Dumnezeiești și omenești lea tulburat, precum povestește Platinas, și pe lângă aceasta se întârea deplinitor al Iconomieii, căci sa împotrivit Soborului din Vasilia care nu recunoștea pe papa ca stăpânitor monarhic, la care Sobor mai întâi învoindu-se, apoi sa împotrivit, la urmă la netrebnicit, precum se va zice. A încununat împărat Romanilor pe Sigismund, mai înainte silindu-l să făgăduiască, ca după încoronare îndată să se ducă din Roma și din Italia, asemenea

ca și Carol 4 încă sa arătat cu multă mândrie și către împăratul Ioan Paleologul când a venit la Ferrara punându-l papa să stea dea stânga sa, zicând că trebuie a se înconjura de două coaste, de stăpânitorii Răsăriteni și de cei Apusenei, papa ținând locul din mijloc. La acestea tare sa împotrivit Paleologul, întărind cum că lui i se cuvine locul acesta, și nu papii. În sfârșit a biruit Paleologul, ca partea dreaptă să aibă el cu Răsăritenii, iar dea stânga papa cu Apusenii, precum se arată în practicele Soborului din Florența. În cele din urmă fiind caterisit Eugenie de către Soborul din Vasilica. **Felix 5 papă**. Tot atunci la acel Sobor a fost prohirisit papă Felix 5 pentru care se va zice mai jos pe larg.

6.În vremea acestor episcopi ai Romii, a ajuns ocârmuirea la acest fel de stare rea ca nici odinioară în trecut, precum se vede în Cartea întâia scrisă pentru mângâierea monarhului Sigismund. Vezi la Teodorihul Uria? Cel din ceata teologilor pusnici, care descrie începătoria papală frumos în stihuri.

Alfons 5 ridică război împotriva papii.

7.În Aragonia în acești ani Ighemon era Alfons 5 care a ridicat cumplit război împotriva papei Martin 5. Că acest papă socotind că împărăția Neapoli era proprietatea lui a dăruit-o lui Aluisiu fiul lui Ludovic împăratul. Alfonsu a trimis la toate neamurile a adunat nenumărați oameni în Senik din Italia pe avocatul său, care viind se nevoia cu dări de mite, și cu mari făgăduințe să înduplece pe cei mai întâi ai Soborului ca să așeze pe Benedict 13 care își apăra Arhieria, cu Soborul cel din Constantia împotriva lui Martin, în oarecare sat al Spaniei. Din acestea dar atâta sau temut Martin, încât a făcut să se risipească Soborul, ca să nu se semene aceste cuvinte în Soborul din Senik, și să se ivească noi semințe de prigoniri. Citește pe *Platin la Istoria lui Martin*.

Starea Angliei.

8.După Erric 4 cel din Anglia, a stăpânit fiul său Erric 5 crai foarte slăvit pentru lucrurile sale vitejești ce le-a făcut în Galia. Însă în vremea acestuia următorii lui Wycliff erau apărați de Ioan Oldenakasel, cavalerul Britanic, pentru care pricină a fost pus în închisoare, a evadat de acolo și a adunat la sine pe mulți cei din credința lui Wycliff. Împotriva acestora sa pornit o cumplită goană. Și acest Ioan avea vrăjmaș cumplit pe Toma Baldicescul cel ce plinea sfințitele mărturisiri și către Erric 5 și către Erric 6 și la mai mult de

100.000 de oameni învățătura împotriva papismului cu întemeiere a întărit-o, precum mărturisește *Toma Valisggamul la viața lui Erric*.

Starea Galiei.

9.În Galia murind Carol 6, fiul său Carol 7 a ridicat țara din starea căzută în care se afla, mai ales prin îndemnul unei tinere vestite Ioana din Lotargia, care zicea că Dumnezeu descoperă ei, adică cum că vede descoperiri, și fiind adusă înaintea împăratului, a cerut o sabie, care era în visteria unei Biserici, cu care făgăduia să biruiască pe vrăjmașii împăratului. Deci înarmându-se ea cu arme strălucite, și încingându-se ca un oștean kelogalatu mergea înaintea celților ce erau sub ascultarea ei, și ajungând la tabăra de oaste a Britanilor, care înconjuraseră Aurilia, ia gonit de acolo. Asemenea a făcut și alte multe biruințe, când de multe ori a fost ea rănită de către vrăjmași, iar cetățenii Auriliei izbăvindu-se de împresurarea Britanilor, legiuind au făcut prăznuire la tot norodul. În sfârșit fiind ea prinsă de englezi, a fost aruncată în foc, și au ars-o ca pe o fermecătoare, precum arată *Nicolai Gillisiul în Hronice și Laonic*. În anul 1436 Carol a luat înapoi Levcotia, și în anul 1444 a gonit cu totul pe englezi din Galia. Pentru această tânără multe băsnuesc istoricii, galii spre laudă, iar englezii spre ocară, însă disidemonia și deznădăjduirea a avut parte în isprăvile sale. Căci atunci când Anglii înconjuraseră Aurilia cetatea Galiei, a cărei cădere ar fi fost prăpădire desăvârșită a lui Carol 7 cei întâi ai oștii cu daruri și promisiuni au înduplecat pe o fecioară vitează, și potrivită la socoteala lor să propovăduiască, cum că ea vorovește cu Dumnezeu, și cum că ea poate libera Aurilia de împresurare, și spre dovadă zicea să-i aducă sabia (mai sus zisă) cu care va birui pe vrăjmași, și a liberat Aurilia. Această întâmplare a împuternicit pe gali și au biruit de multe ori pe englezi. Aceasta însă a stricat pe Talbot la războiul lui Patai, și a uns în Reims împărat al Galiei pe Carol 7 în anul 1429 Iulie 17. După ce și-a plinit trimiterea ei, care a fost ca să libereze Aurilia, și să ungă pe Carol 7 crai Galiei voia să se ducă dar nu au lăsat-o, și a rămas în tabăra ostașilor. În anul 1430 Mai 30, englezii au prins-o în Compediu, și au adus-o la Roano și au ars-o ca pe o fermecătoare. Ieșind dar vestea cum că a fost fermecătoare sau tulburat Galii, drept aceea Carol a poruncit să se facă cercetare cu amănuntul despre isprăvile ei sa aflat nevinovată, și a fost cinstită ca un eroină fiind trimisă de la Dumnezeu. Însă mulți istoricii

vor că nu sar fi prins de englezi, nici sau ars, ci că sar fi măritat cu un nobil ostaș iubitor de vitejia ei.

Starea Germaniei.

10.În Germania se punea temelii la multe Academii. Și în acești ani au început a se zidi Academia cea din Rostohiu, care avea acest fel de pronomion de la papa Martin 5. Însă pe lângă acestea și multe focuri se aprindea de cercetătorii (inchiziția) eresurilor, și mai ales în cetățile Vandaliei, întru care mulți din cei propovăduia învățatură împotriva papilor erau arși în foc. Vezi pentru aceasta pe *Granțius, Cartea 10, pe Pavel Langiul Hronica Kig. an 1408 și pe David Hiterul saxon Cartea 1.*

Starea Daniei.

11. Iar în Dania în anii 1387-1412 împărăteza vestita Margareta Semiramis, aceasta a înfiat și la făcut moștenitor tronului pe Erric fiul nepoatei sale, și a Ducelui Wratislau al Pomeraniei, care întărindu-se ca să supună pe Slesviggi împărăției sale, sa pornit război între Olsați și între Dani și a ținut 30 de ani. La care papa Martin ajuta Olsaților, iar Autocratorul Sigismund ajuta Danilor, care cu oștească diplomă se tânguia că Martin se bagă în treburile monarhiei mai mult decât se cuvine. Întru acest război Erric a stăpânit în două rânduri Ostrovul Ferraria, și atâta nemilostivire sa arătat în tot cursul acestui război între Dani ca nici odinioară. Vezi la *Granțiu pentru Dania Cartea 8 și la Hronica Olsaților a lui Ioan Peterseniului.*

Starea Poloniei.

12.În Polonia Ighemonind Boleslau a făcut război cumplit cu fratorii Teutoni, și atâta mulțime de necredincioși a poruncit să se boteze, încât nici nu se găsea osebite nume destule ca să pună la fiecare, de aceea tuturor bărbaților unui sat le da un nume, asemenea și femeilor spre a se osebi unii de alții, și așa abia găseau nume, precum scrie *Granțius Cartea 10 cap 9 Vandal.*

CAPITOLUL IV

IOAN HUS ȘI IERONIM DIN PRAGA ÎNVĂȚĂTURA ÎMPOTRIVA PAPIȘMULUI

PENTRU CARE AU FOST OSÂNDIȚI LA ARDERE PE RUG DE SOBORUL CEL DIN CONSTANTIA.

Ioan Hus.

1.Ioan Hus, avea patrie un sat oarecare al Boemiei, și a stat în școala din Praga dascăl și în Biserica Academiei care se numea Betleem, bărbat cu viață neprihnită, și plin de râvnă Dumnezeiască, precum mărturisesc cei ce-l știau îndeaproape. Acesta la început lepăda cărțile cele date la lumină ale lui Ioan Wycliff, și le defăima, iar mai apoi mai cu dinadinsul îndeletnicindu-se întru dânsule le lăuda, și în anul 1404 a început a le întrebuița dând ucenicilor învățatură din acele scrieri împotriva papismului, și adesea voroave împreună cu ceilalți Academicieni punându-le înaintea celor despre stăpânirea papilor zicându-le: „Oare stăpânirea papilor este mai mare decât la ceilalți episcopi? Și acest papă este episcop, ori altceva? Și li sa poruncit lor să nu mai pună astfel de întrebări, și voroave, ci să se depărteze de unele ca acestea, sa nevoit a zugrăvi pe pereții chiliei sale, pe un perete Istoria patimilor Domnului, iar pe cel din preajmă pe papa, și pe clerul lui cu toată marea cuviința lui, ca în acest chip pereții să mustre mândria papilor, despre care oamenii nu cutezau să grăiască. Pe această închipuire a Academicienilor Ioan Hus a lăudat-o întru o vorbire în fața obștii, pe lângă altele a zis fără de frică, cum că au potrivit bine Academicienii pe Hristos și pe Antihrist. Auzindu-se aceasta au mers mulțime de oameni la casa aceea, și din acelea pretutindeni se cunoștea starea Bisericii Romane, și a clerului ei. A alcătuit și arme, și scrieri pentru unirea Bisericii, pentru trupul lui Hristos, și pentru Antihrist, tâlcuiri la Iezechil, la Osea, voroave, Epistole, etc.

Ieronim de Praga.

2.Unit întru toate cele cu Ioan Hus împotriva papei a fost Ieronim din Praga, ucenic și următor adevărat al lui Hus, bărbat prea vestit, și auzit prin școli și prin cetăți, și împreună cu aceștia doi mulți din Valdiști, și ai următorilor lui Lolard Valter (despre care sau zis mai sus) se adunau împreună. Acești învățători împotrivindu-se papismului, mai mult decât toți se împotriveau Germanii, nu numai dascălii, ci și cetățenii Academiei din Praga.

3.În anul 1411 papa Ioan 22 făcând război prea cumplit și prea dușmănos cu Ladislau craiul de Neapole, a hotărât să propovăduiască

pe Cruce împotriva acestui vrăjmaș a trimis pretutindeni propovăduitori și în Boemia cu peceti papale, prin care se da din destul iertare de păcate tuturor Hristianilor celor ce îi aduceau ajutor papii. De aici Ioan Hus foarte se mârșea văzând că pentru acest fel de meșteșugiri și scornituri, se varsă cu nemilostivire sângele Hristianilor, pentru aceasta în cuvinte surpa tare aceste peceti ale Papei. Apoi ca să surpe cu desăvârșire pecetea papei Ioan 22 în anul 1412 luna Iunie, a scris împotriva pecetilor și a lipit scrisorile pe ușile Bisericilor și ale Mănăstirilor, și chema pe tot neamul oamenilor, pe învățători, magiștri, și monahi, să cerceteze această pecete la adunarea din Caolinu. Iar cel mai importantă problemă sa pus, oare această pecete sa dat după legea lui Hristos? Și oare folosește pentru cinstea lui Dumnezeu, și pentru mântuirea norodului Hristianilor, și pentru folosul împăratului? Și Hristianii înduplecându-se de pecetile papii înalță Crucea împotriva lui Ladislau craiul de Neapole, și a celor ce priesc lui, oare place lui Dumnezeu? Deci întâmplându-se mare vorovire pentru această propunere, râvnitorii adevărului defăimând pecetile papii, le-au ars în târg la arătare, numind pe papa Ioan curva Babilonului, și Antihrisit, și alte multe asemenea acestora. Din care pricină Ioan Hus de papiști se socotea a fi vrăjmaș prea cumplit și eretic.

Articolele lui Ioan Hus

4. Drept aceea în a 15-a adunare a Soborului din Constantia anul 1415 sub numele obștesc al lui Wycliff, și Ioan Hus au fost osândite de judecata Soborului 56 de articole osebite de cele 30 ale lui Hus. Din cele ce au fost aduse înaintea papei Ioan 23 de Mihail de Kausis vinovăția este: Hus dogmatisea cum că **1.** Dumnezeiasca împărtășire (euharistie) se cuvine a se da și norodnicilor din amândouă felurile, adică din pâine și din vin. **2.** Că după săvârșirea tainelor celor întru Dumnezeiasca cină, ființa vinului și pâinea rămâne. **3.** Biserica Hristiană, nu o întărește papa și cardinalii, ci împărtășirea sfinților și a aleșilor. **4.** Biserica din Roma cu multă vreme înainte nu este Biserica adevărată. **5.** Nu este cap Bisericii Petru Apostolul ci însuși Hristos este capul Bisericii. **6.** Nici odinioară a stătu Petru episcop catoliceasc al Bisericii (adică obștesc al tuturor Bisericilor). **7.** Cel ce este arătat potrivit învățaturii lui Hristos cu viața și cu năravurile, adică Arhiereul Romii, nu este Vicar a lui Hristos, ci Antihristos. **8.** Arhiereii Romii se cade a plăti vrednicia și stăpânirea lor,

Autocratorilor Romani. **9.** Papa și Arhieriei făcând cele necuviincioase, nu sunt adevărați păstori ci furi și tâlhari. **10.** Anatema episcopului Romii și a celorlalți Arhieriei să nu se socotească totdeauna de lucru mare. **11.** Cardinalii nu sunt adevărați diadohi ai Apostolilor, căci nu arată în viața lor sfințenia și petrecerea acelora. **12.** Biserica lui Hristos mult mai bine se cerceta fiind ocârmuită de Apostoli, și adevărații ucenici ai lui Hristos decât niște așa ziși proestoși ca aceștia, și capete ca acestea, precum sunt papii Romii din aceste vremuri. **13.** Biserica până la judecata cea mai de pe urmă va sta prea bine și fără papă. **14.** Papa nu se cade a se numi prea sfânt, nici a i se săruta picioarele. **15.** Nu se cade a se supune papii când poruncește, ori când oprește împotriva cuvântului Dumnezeiesc. **16.** Acela ce este blestemat pe nedrept și dat anatema,, poate să-l tragă pe papă la prea înaltul judecător Domnul Iisus Hristos. **17.** Cum că și celor Bisericești și celor politici le este liber a muștra, și a dojeni răutățile și vinovățiile proestoșilor Bisericii. **18.** Stăpânitorii politicești li se cuvine a sili pe Ierei și pe prezbiteri, ca să-și aibă viața lor asemănată și potrivită cu Dumnezeieștile porunci.

5.Deci pentru aceste articole, și pentru alte pricini următoare acestora, căci (*ziceau clevetitorii*) au învățat, cum că Dumnezeiasca ființă, și cea omenească un Hristos alcătuiește, și cum că el (Hristos) ar fi a patra față a Dumnezeirii, etc. Soborul cel din Constantia l-au stricat și ca pe un eretic, mai ales pentru că a chemat înaintea Soborului judecata lui Hristos, l-au osândit, la dat focului cu toate cărțile lui câte sau aflat pe lângă el, pe bărbatul prea laudat, și prea vestit întru fapta bună la anul 1416 d.Hr. poruncind Soborul ca să fie prefăcut în praf și în cenușă, și mai întâi i sa pus pe cap cunună de papură care avea închipuită pe ea 3 diavoli. Această osândire a lui Ioan Hus se socotește de papiști a fi dreaptă, iar de către protestanți nedreaptă. Pentru că fiind chemat Ioan Hus la Soborul din 1414 ca să dea cuvânt pentru învățătura sa, a cerut de la Autocratorul Sigismund scrisoare către Părinții Soborului pentru siguranța sa, și luând scrisoarea a mers la Sobor, ci văzând că era să se osândească de nu va lepăda învățătura sa, a socotit să fugă. Iar fiind găsit, a fost închis din porunca Soborului, atunci a arătat scrisoarea Autocratorului, în care Părinții au aflat că zicea, cum că de nu vei dezvinovăți învățătura ta, de vina eresului te vei osândi, atunci a fost aruncat de pe calul pe care se afla, și a fost pus în închisoare, nădăjduind că-l vor ajuta Boemii

care urmau lui, dar sa amăgit, că cei ce l-au adus l-au prins iarăși l-au pus la închisoare. Deci fiind îndemnați de mulți, și mai ales de Autocrator ca să se lepede de învățătura sa, și să iscălească în mărturisirea cea făcută de Sobor, nu a voit. Drept aceea sa rânduit la 6 Iunie să se facă ultima cercetare pentru el, și viind ziua hotărâtă a fost adus Hus la Biserică, unde erau adunați Părinții, și fiind întrebat de dă anatema învățătura lui Wycliff, a răspuns că știința sa îl oprește, pentru aceasta Părinții au dat neagră hotărâre împotriva lui. În vremea ce se hotăra hotărârea cea asupra sa, tăcea, nădăjduind să vorovească în urmă și să se dezvinovățească poate, dar nu i sa dat voie. Atunci l-au îmbrăcat cu veșminte Ieraticesti, și apoi l-au dezbrăcat, și au pus pe capul lui mitră de papură, care avea scris: iată ereziarhul. Atunci Ducele Bavariei Aloisiul luându-l la dat în mâinile Ligaților papii, care l-au legat la locul rânduit la foc, și atunci iarăși pomenitul Duce la sfătuit să se pocăiască, și el a răspuns cum că: „Scriptura zice, mai bine este a asculta cineva de Dumnezeu, decât de oameni.” Așadar la lăsat Ducele, și au dat semn gealutului să aprindă focul, se zice că atunci a zis, cum că omoară ei o găscă, (Hus în limba Boemilor înseamnă găscă), iar după ce vor trece 100 de ani se va naște un kiknos (cocor), care va apăra adevărul, pe care îl propovăduiește, înțelegând el, precum zic ei pe Luther, care la anul 1515 a luat învățătura sa de la Hus. Iar când au început paiele cele din jurul lui să ardă, a strigat cu glas mare „Iisuse Hristoase fiul lui Dumnezeu celui viu, miluiește-mă!” și acesta a fost glasul cel mai de pe urmă a lui Hus. Că atâta de grabnică a fost văpaia, încât îndată la înecat. Și acesta este sfârșitul jalnic al lui Ioan Hus. Asemenea în anul următor, tot acest Sobor pentru acest Ioan Hus și pentru Ieronim de Praga iubitul lui Hus, la osândit la ardere pe rug. *Pentru care citește tâlcuirile cele mai de pe urmă ale lui Hus în 2 Tomuri, împreună cu alte scrieri ale lui tipărite în Seterimbergi, și pe Enia Silviul Istoria Boemiei Cartea 36.*

Husiții.

6.După ce Hus a fost prefăcut în cenușă, următorii lui sau numit Husiți, numărul lor creștea din zi în zi. Iar în anul 1418 întâi stătător al Husiților sa făcut Ioan Zisca, pe mulți din cei ce se împotriveau lor ia pierdut, și cu bună norocire sau nevoit împotriva Autocratorului Sigismund, care ridicase goană împotriva Husiților și așa a urmat războiul vreme de 13 ani, de la care sa numit războiul Husit. Moartea

lui Ioan Hus, și a lui Ieronim de Praga, atâta a întărâtat pe următorii lor, încât adunând oaste, cu vitejie au ridicat război împotriva catolicilor, au dezbrăcat Mănăstirile, Bisericile, și alte neorânduiele au făcut. Autocratorul Sigismund vrând a-i goni și ai pierde, ei dar au ales voievod de oaste pe vestitul Ioan Zisca, care se numea așa pentru că într-o bătălie a pierdut un ochi de al său. Cu 40.000 de oșteni a bătut pe catolici într-o atâta că erau deznădăjduiți, au zidit o cetate într-un loc potrivit și înalt, numindu-l Tabor, de aici Husiți sau mai numit Taboriți. După puțin o săgeată la lipsit pe Zisca și de celălalt ochi, ci el și așa orb a urmat războiul, și a câștigat multe biruințe, mai ales a biruit pe Ausvig? la râul Elba, la care război au fost omorâți 9000 de catolici. Temându-se de niște biruințe ca acestea Autocratorul Sigismund, pe ascuns a pus învoială lui Zisca cu mult câștig pentru Zisca, și viind Zisca către Autocratorul a murit pe cale. Zic că a poruncit să i se arunce trupul să-l mănânce fiarele, iar cu pielea să se facă un daraban, încredințând pe ostași că singur vuietul acestui daraban va fi destul să întoarcă vrăjmașii pe fugă. Husiții au făcut acest daraban, de care atâta frică a cuprins pe catolicii germani, încât la multe bătălii când auzeau huietul acestui daraban fugeau. Academia din Praga în anul 1417 a publicat o scrisoare împotriva Soborului celui din Constantia zicând către toți cei ce mărturisesc credința Hristiană cum se cade Hristianii să se împărtășească cu amândouă felurile a pâinii și a vinului la Dumnezeiasca cuminecătură. Iar cetățenii aceștia au rânduit zile de praznic într-o pomenirea lui Hus și a lui Ieronim cinstindu-i ca pe niște sfinți mucenici.

Calistinii.

7.Cei din Boemia cu tulburările din seminția lor, și cu bătăliile ce făceau între ei, sau despărțit în multe părți, din care alții se numeau Calistini, care decât toți ceilalți con-cugetau ca și papiștii, afară de împărtășirea cu amândouă felurile la Dumnezeiasca cuminecare, drept aceea și de la Calis (înseamnă potir), și-au luat denumirea, iar alții ***Taboriți*** de la cetatea ce se zicea Tabor, care cu amândouă mâinile țineau învățătura lui Hus, și alții, mai ales cei de prin sate se numeau ***Oribiți***, de la Muntele numit Oribu, de unde au urmat lui Zisca. Și din Taboriți unii se numeau ***urmași mai vechi***, iar alții ***sărmani***, care după moartea lui Zisca împreună cu alții sau lipit la diadohul lui Zisca, și nu se supuneau celor ce țineau de papa.

Sobor în Vasilia la care Husiții propun 4 capete.

8.Pe acești Boemi în anul 1433 ia chemat Sinodul cel din Vasilia, ca iarăși să se unească cu Biserica din Roma, care au trimis soli propunând Soborului 4 capete: **1.** Acela ce la pus înainte și solul tovărășiei Calistinilor, adică la Taina Trupului și a Sângelui lui Hristos, slujitorii Bisericii să dea credincioșilor din amândouă felurile, a pâinii și a vinului. **2.** Cel ce sa adus înainte sub numele sârmanilor, ca și cuvântul lui Dumnezeu cu libertate, de obște și întru adevăr să se propovăduiască de către cei ce au purtare de grijă pentru aceasta. **3.** Să se scoată din catalogul Bisericesc stăpânirea politică ca ceea ce este otravă vătămătoare. **4.** Cel sub numele Taboriților, cum că greșelile și păcatele arătate, ce le primim ca sub pricină de învățatură duhovnicească, trebuie a le deznădăcina, și să se ridice dintre Hristiani, prin mijlocirea celor ce petrec întru începătorii și stăpânii politicești. Din toate acestea la cel din urmă Sobor din Boemia s-a întărit un singur punct, adică slujitorii Bisericești să dea credincioșilor ce locuiesc în Boemia și din sfințitul potir. Drept aceea iarăși a urmat război și pierdere de obște, până ce Sigismund a aprobat capetele Husiților, sa făcut Domn și stăpânitor al împărăției Boemiei la anul 1436. Despre acestea povestesc *Enea Silviul în Istoria Bisericească Cartea 40, și Granțiul Hand Cartea 10 cap: 22, și Ioan Cuspin la Viața lui Sigismund, și Zaharia Teobaldul la Istoria Husiților cap: 27.*

CAPITOLUL V

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN APUS ÎN ANII ACEȘTIA.

1.În acești ani Apuseni au făcut aceste Soboare: Pisa din Italia, Constantia, din Sine, în Vasilia, Florența pe care Latinii îl numesc Lumnice, și cel din Frisiggia.

Soborul din Pisa.

2.Sobor în Pisa din Italia numit de Latini Sobor a toată lumea, sa adunat fără voia papii în anul 1409 de către Cardinalii amânduror părților, spre ridicare shismeii dintre Papii Grigore 12 din Roma, și Benedict 13 din Avignon. Practicalele Soboarelor a lui Suriu, a lui Viniu, ale adunărilor Romanilor nu se află Tomurile Soboarelor, ci numai la Edmund Rihariul în Istoria Soboarelor celor a toată Lumea,

în Cartea 2. Iar adunări ale acestui Sobor ceilalți îl număr 13 iar Rihariul 24.

Soboarele 1, 2, 3..... din Pisa.

3.La adunarea **1, 2,** și a **3-a** Petru de Luna, adică Benedict 13 și Anghel Corariul, adică Grigore 12, fiind chemați la Soborul cel din Pisa, nu au venit, și pentru credință, sau numit nesupuși și neascultători. La a **4.-a** adunare Ligații lui Robert Vagarului viind la Sobor, au cerut ca pâra cea împotriva lui Grigore 12 să ia sfârșit. **5.** În a cincea adunare apărătorul Soborului au adus în adunarea Soborului oarecare capete de vinovății împotriva amândurora Arhierelor celor ce se gălceveau pentru a fi numai unul din ei papă. **6.** În a șasea adunare a venit episcopii din Bretania, făgăduind să vorovească în numele împăratului și a împărăției Angliei pentru lucrurile Bisericești. **7.** În a șaptea adunare părinții, ca pe niște de nimic au socotit pe cele puse înainte de Ligații lui Robert și le-au lepădat, fiindcă cu totul oprea unirea Bisericii. **8.** Întru a 8-a adunare Soborul cel din Pisa sa dovedit că sa adunat după lege, că înfătoșează Soborul a toată lumea, și că după urmare cu stăpânirea sa se poate a se pierde shisma. **9.** Întru a noua adunare Părinții au judecat că drept au făcut Cardinalii că sau osebit de domnii lor (de papi). În aceiași adunare sa legiuit, să fie șezători și judecători, ca mai cu îndemnare să se șteargă shisma. **10. 11. 12.** Părinții au hotărât ca vinovățiile amânduror mincino-episcopi ai Romii să se cerceteze mai cu de amănuntul despre ei. **13.** Întru a 13-a adunare Petru Plaul Magistrul vorovind în Sobor un prea dulce cuvânt, a demonstrat stăpânirea care o are Biserica, și întregul Sobor peste papa, din care se arată Soborului acestuia că gălceava se pornește Sobornicește pentru stăpânire. **14. 15.** În adunarea 14, 15 după ce a fost caterisit Benedict și Grigore li sa poruncit tuturor credincioșilor să nu li se supună, și să nu asculte de dânșii. **16. 17.** În adunarea 16 ori 17 sa rânduit obștește ca acela ce are a se face papă, să fie dator a nu dezlega Soborul, pentru ca să se facă din destul îndreptare obștii Bisericii și stării ei, atât la cap cât și la părți. **17. 18.** Întru a șaptesprezecea ori a optsprezecea sa grăit pentru alegerea noului Arhieru, la a căruia alegere, că trebuia a fi împreună cu ceilalți și Cardinalii cei rânduiți de Arhierii shismatici. **18. 19.** În a optsprezecea ori nouăsprezecea adunare Ligatul împăratului Aragoniei împotrivindu-se era să ia amănunțită știință de cele lucrute în acest Sobor, și pe vestitorii lui Petru de Luna, să-i primească înaintea

adunării Părinților, cărora dându-le-se intrare, atâta gâlceavă sa ridicat, încât nu au cutezat să zică nimic împotriva lucrărilor Soborului, pentru care pricină au și fost ei trimiși la Petru. Întru a **19** ori a **20** lucrare Alexandru 5 a fost ales episcop Romii. Întru a **21**-a Alexandru 5 pe toate pricinile, hotărârile cele puse înainte, și rânduielile făcute de cardinali, și pe toate cele lucrute de obștescul Sobor lea adevărit, și pe această întăritură apropiindu-se de moarte o au mai adevărit, precum mărturisește Platin la Viața lui, și după urmare a întărit și stăpânirea Soborului asupra episcopului Romii. În a **21** ori **22** -a lucrare Alexandru 5 a rânduit în scris, ca să se ridice prețăluirile Bisericii, pe care în vremea dezbinării (shismeii) mai înainte de Soborul de la Pisa, papi le-a izvodit, care nici lui, nici altuia nici cuiva se potrivesc. În a **22** a ori **23** Părinții au legiuit ca să se facă Sobor catolicesc în anul 1412, după plinirea a 3 ani, spre mai deplina îndreptare a Bisericii, atât a capului cât și a părților. În a **23** ori a **24** Și lucrarea cea din sfârșit Alexandru 5 a făcut încheierea Soborului.

4.Sunt unii ca zic despre acest Sobor că nu este cu totul nelegiuit, ci negreșit că este neadevărat, precum zice *Belarmin în Istoria Bisericească Cartea 1 cap: 8*. Vorovind osebit despre Soborul din Pisa, cum că nici nu sa arătat dovadă vederat, nici vederat sa lepădat. Asemenea Grantios, răspunde în Cartea 2 cap: 11, cea pentru stăpânirea papilor și a Soborului a fost adevărat și fără îndoială. Acestea însă îl zic aceea, nu pentru alta, ci că certându-se pentru dregătoria Romană, înalță pe Arhierieul ei mai mult decât Soboarele cele din toată lumea, și că papa să nu fie judecat nici de aceste Soboare, ori să fie caterisit fie și prea rău. Citește pe Bellarmin.

Sinodul din Constantia.

5.Soborul din Constantia sa vestit în anul 1413 de Ioan 22 ori 23, însă a început în anul 1414 rămânând în aceeași cetate până la 4 ani. Pricina cea mai a acestui Sobor a fost shima cea rea, de care Biserica Apuseană tare fiind obijduită Biserica Apuseană slăbea. La acest Sobor au venit 207 episcopi, Cardinali 29, și 4 mincino-patriarhi de ai lor iar adunările în acești ani au fost:

Lucările Soborului din Constantia.

6.În *adunarea 1 și 2* Papa Ioan fiind întâi șezător, și începătorul Soborului, îndemnat de Sobor și mișcat să se lepede de Arhierie, unde nădăjduia să țină, precum de bună voie cu jurământ se făgăduise, dacă vor face aceasta și Antipapii, și temându-se de judecata Părinților cea

împotriva sa, a fugit noaptea de acolo, și nu a putut să scape, că a fost prins și pus la închisoare. **Adunarea 3** Soborul a dat lege, ca Soborul să nu se dezlege nici de papa nici de altul până nu va stinge cu totul shisma. **Adunarea 4** - a rânduit Soborul aceasta că este adunat în Duhul Sfânt și se înfățișează a fi a toată lumea, și arată că Biserica este ceea ce se bântuiește, are stăpânire de la Hristos, cu care oricine ar fi și de orice stare, ori vrednicie, chiar și de ar fi papă, este dator a se supune celor ce se cuvin credinței și dezrădăcinării pomenitei shisme, și îndreptării Bisericii lui Dumnezeu, atât capul cât și la mădulările (episcopul și turma). **Adunarea a 5-a** îndată repetându-se sau mai adăos, și că oricare papă nu va voi a se supune să asculte de acest Sobor sau de Soborul a toată lumea să fie supus pedepsei. **Adunarea 6-a** au arătat Părinții pe Ligați, fiind dată de către Sobor credință (poate hotărâre) papii în Constantia, ori în alt rânduit aceluia, ca să lase Arhieria. Asemenea au legiuit să fie chemat și Ieronim cel din Praga, pentru care sa și făcut voroavă în **adunarea a 7-a**. **Adunarea a 8-a** Wycliff a fost publicat ca eretic. **Adunarea 9-a, a 10- a și a 11-a** a vorovit papa despre Ioan, care în **adunarea 12** a fost caterisit. **Adunarea 13-a** au legiuit, să guste din sfânta cuminecătură, și să nu li se dea norodnicilor din amândouă felurile la Dumnezeiasca cuminecătură. **Adunarea 14-a** Ligatul lui Grigore sub numele Domnului său sa lăsat de Arhierie. **Adunarea 15-a** Ioan Hus a fost osândit ca eretic, și au fost lepădate greșelile lui Ioan Pikkinului celui ce a învățat între altele și aceasta, că fiecare supus poate să omoare pe tiranul, fără a-l afecta faptul că a jurat credință, sau altă oarecare împiedicare. **Adunările 16 și 17-a** au vorovit pentru Benedict 13 și Grigore 12 etc. **Adunarea 18-a** sau înfățișat înaintea Soborului Ieronim din Praga, pe care îndată l-au întemnițat. **Adunarea 19-a** au dat hotărâre, să nu fie păzită credința ereticilor. **Adunarea 20-a** au întărit cele 22 de capete Narbonicești, pentru stingerea shismeii lui Sigismund Autocratorul aprobând-o Soborul din Constantia, împreună cu Ligații papei Benedict 13. **Adunarea 21** acum Ieronim cel de Praga a fost dat focului. **Adunările 22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38** au vorovit pentru Petru de Luna și pentru Frederih Ducele Austriei, pe care l-au dat anatema până ce va întoarce dreptățile pe care le-a luat Bisericii din Trident. **Adunarea 39** a legiuit Soborul, sfârșindu-se Soborul acesta după 5 ani, să se adune alt Sobor a toată Lumea. **Adunarea 40-a** sa dat

legiuire pentru îndreptarea Bisericii și pentru începătoria din Roma, atât capul cât și mădulările. Însă această îndreptare trebuie a se împlini mai înainte de a se dezlega Soborul. **Adunarea 41**-a Cardinalii au prohirisit papă pe Martinus 5 care în adunarea 42 a voit să fie adus la Sobor papa Ioan în legături. Și în **adunarea 43** nu puține porunci au dat spre ridicarea relor întrebunțări ale Bisericii. **Adunarea 44** acum toți sau cunoscut cu papa. Și în anul 1418 **adunarea 45** și cea din urmă papa Martinus 5 a întărit legile date de Sobor cu privire la credință, și așa a luat sfârșit Soborul.

Este demn de însemnat, că toate ale acestui Sobor au fost alcătuite în afara canoanelor Dumnezeieștilor și Sfinților Părinți. Cele rânduite de acest Sobor tâlhăresc și ucigaș, arătare a toată fărădelegea, este și a vătămării minții apostasiei de la Biserica lui Hristos, care în anul 1415 au rânduit și au legiuit circulară în scris în a 13-a adunare care ziceau să nu li se dea norodnicilor Hristiani la cuminecare din amândouă felurile pâine și vin din Sfintele Taine, ci să se împărtășească numai cu ostia. Iar sfințiții slujitori cei ce săvârșesc cele sfințite să se împărtășească din amândouă felurile. Iar cuprinsul scrisorii era așa: „Soborul cel a toată lumea din Constantia hotărăște, cum că deși Hristos după cină a început, și a dat Ucenicilor săi cu amândouă felurile pâinii și a vinului această Taină vrednică de cinste, însă aceasta nu stă împotriva stăpânirii Sfințitelor Canoane și dovedita obicinuire a Bisericii a ținut și ține, că taina aceasta nu suntem datori a o săvârși după cină, nici nu o primesc credincioși ce nu postesc, afară de sar tâmpla să fie bolnav sau la altă nevoie după lege iertându-se aceasta de Biserici dându-se voie. Și precum obiceiul acesta spre scăparea de oarecare sminteli și primejdii, cu drept cuvânt sa întradus, așa măcar că la Biserica cea din început această taină se lua de credincioși cu amândouă felurile, iar mai la urmă cei ce săvârșeau și sfințeau primeau din amândouă, iar credincioșii numai din felul pâinii primeau. Că se crede cu adevărire și nicidecum este îndoială cum că întreg trupul lui Hristos, și Sângele cu adevărat se cuprinde atât în felul pâinii, cât și întru al vinului. Drept aceea cu drept cuvânt sa introdus acest obicei de către Biserică, și de către Sfinții Părinți, și multă vreme sa ținut, ca o lege a stăpânit, pe care nu se cade a o defăima, și a o preface nici să facă ei după socoteala lor afară de stăpânirea Bisericească.

Soborul din Senes

7.Soborul cel din Senes, cetate a Italiei, sa adunat în vremea lui Martin 5 în anul 1423 începându-se întâi în cetatea Pavia, și de acolo sa mutat în Senes pentru boala ce urma acolo. Adunarea acestui Sobor sa făcut pentru două pricini, din care una a fost nevoia de a îndrepta Bisericile Apusene, iar alta unirea Bisericii Apusene cu cea Răsăriteană, pentru a o putea săvârși această unire mai cu îndemânare Soborul a trimis pe Antonie Masano către Ioan Paleologul împăratul și Patriarhul Iosif al Constantinopolului precum sa zis în cap 1 & 1. Pe lângă acestea Martin 5 ca să se arate oamenilor cum că poartă grijă pentru folosul Bisericii, a judecat să ridice războiul cel asupra Husiților și a celor din eresul lui Wycliff. Drept aceea din destul a făgăduit iertare de păcate tuturor celor ce se vor nevoi împotriva lor, încă și îndreptarea învățaturii Bisericești, în următorul Sobor a încheiat și a ridicat celelalte îngrămădiri și greutateți, dezlegând acest Sobor, căci a cunoscut arătat cum că Ligații împăratului Aragonului îi poartă cumplit dușmănie. *Platin în viața lui Martin 5.*

Sobor în Vasilisa.

8.Soborul în Vasilisa cetate a Germaniei sa vestit de Martin 5, cu sânguința și împreuna lucrare a autocratorului Sigismund, spre a urma legiuirea Soborului din Constantia. Că acel Sobor în adunarea 39 a dat dogmă, ca după săvârșirea soborului trecând 5 sau 7 ani, iarăși să adune Sobor a toată lumea. Deci sau început acest Sobor în Vasilisa în anul 1431 d.Hr., arhierind Eugenie 4 care la moștenit pe Martin 5, care mai întâi laudă Soborul, au prohirisit apărător al Soborului pe Cardinalul Iulian Caesarianul, care și mai înainte a fost rânduit la aceasta de Martin 5, pe care apoi la ridicat de la Sobor, prigonire făcându-se în Sobor între el și între Părinții Soborului, precum se va vedea la cele zise mai încolo. Iar practice ale acestui Sobor au fost 45 ținând 12 ani, începând la 1431 și sfârșind la 1443.

Adunările Soborului.

9.Întru adunarea 1-a părinții au scris mai întâi 6 capete, care vor ajuta Soborului la împlinirea celorlalte, după sfârșitul dorit. 1. Pentru a smulge din rădăcină eresurile. 2. Pentru a uni cu Biserica catolică toate neamurile care mărturisesc credința cea în Hristos. 3. Pentru a învăța tot omul Hristian adevărul catolic. 4. Pentru a liniști războaiele cele între Ighemonii Hristianilor și stăpânitori. 5. Pentru îndreptarea Bisericii Hristiane atât după cap cât și după mădulare. 6. Pentru a înnoi iarăși cu toată sânguința cea din început învățatură a Bisericii.

Întru *adunarea 2*-a punând Părinții ca pe o nestrămutată temelie toate cele ce se vor lucra de dânșii, pe *adunarea 4*-a și *adunarea 5*-a soborului din Constantia, sa legiuit și întărit: ca episcopul Romii adică papa să se supună fără mijlocire stăpânirii Bisericești și sobornicești. Căci vedeau ei că de nu vor pune aceasta, nu se va face nici o îndreptare Bisericii. Întru următoarele *adunări* a vorovit multe Părinții împotriva lui papa Eugenie, fiindcă a întrebuințat tot felul de meșteșugiri, și să dezlege acest Sobor din Vasilisa care sa arătat potrivnic nelegiuirii papilor. Pentru aceasta au scris că este de trebuință pe lângă altele ca să primească împreună la sobor și pe Autocratorul elinilor, și datornicile cheltuieli ale împăratului să le suporte Latini. Întru *adunarea 22* au judecat și osândit cartea lui Augustin de Roma Arhiepiscopul Nazarineanului, întru care adeverește că Hristos întru toate zilele păcătuiește întru ale sale mădulări. Întru *adunarea 36* au dogmatisit pe Pururi Fecioara Maria că sa zămislit, sa născut și pururi au fost curată cu lucrul de toată întinăciunea, și păcatul strămoșesc, asemenea și de cel părintesc. Întru *adunarea* următoare sa lucrat pentru caterisirea papei Eugenie 4 și pentru prohirisirea lui Andrei Ducele Sevagdiei, pe care l-au adus din pustie și l-au prohirisit, și i sau închinat ca unui adevărat papă, și l-au numit Felix 5 în anul 1440 rânduind în *adunarea 42* ca toate zeciuielile să i se dea lui. Iar în *adunarea 45* au rânduit ca după 3 ani să se facă iarăși Sobor în Lugdun din Galia.

10. Deci trebuie să se știe că papiștii câți vor pe papa că nu se supune Soboarelor, ci că este mai presus de dânsele, acea zic că acest Sobor din Vasilisa, au fost cu adevărat legiuit mai înainte de a muta papa Eugenie 4 Soborul din Vasilisa în Ferrara, iar după ce a fost mutat, de aici înainte nicidecum nu se mai numără acest Sobor cu soboarele cele legiuite, anulând pe lângă altele și Soborul ce a fost făcut în Constantia, care întru *adunarea 4* și *5*, au dat dogmă ca papa să se supună Soborului, care dogmă a adevărit-o însăși Eugenie. Și Clement 7 prin îndemnul lui Eniul Silviul Ludovic pe Cardinalul Alamand Aralticescul (la scris în catalogul sfinților, care fusese proșezător la soborul din Vasilisa, și care pe Eugenie -au fost caterisit, în locul lui hirotonind pe Felix 5 ca adevărat episcop al Romii) nicidecum stându-i împotriva dezlegarea Soborului acestuia ce se făcuse de Eugenie.

Sobor în Ferrara.

11. Soborul din Ferrara cetatea Italiei a început în vremea lui Eugenie 4 la anul 1437 la care au venit și elini, și sau făcut 16 adunări, iar pentru boala ce se iscase acolo, sa mutat în Florența, unde iarăși sau săvârșit 9 lucrări și a luat soborul sfârșit. Pricina adunării acestui Sobor se vede că era ca să-i tragă pe elini la Biserica Latină, elinii nădăjduiau ajutor armat, iar din partea papii au fost surparea Soborului din Vasilia, pentru surparea acestuia Eugenie 4 în tot chipul se nevoia. Și între aceste două Soboare era atâta gâlceavă, încât unul pe altul îl numeau sinagogă a satanei. La Soborul din Florența în anul 1438 a venit monarhul Ioan Paleologul împreună cu fratele său Iosif Patriarhul Constantinopolului, și împreună cu dâșii mulți episcopi și bărbați procopsiți mai mult de 50. În mijlocul palatului, întru care se aduna Soborul sta Sfânta Evanghelie, după care trebuia să se deslușească pricinile elinilor și ale Latinilor. Papa Eugenie 4 a voit ca acest Sobor să se numească Sobor a toată lumea, căci erau de față el cu autocratorul și cu Patriarhul elinilor și cu ceilalți, precum se arată din practicile acestui Sobor. Iar cu Eugenie 4 nu au venit nici unul din cei mai însemnați ai Europei, afară de câțiva din cei din Italia.

12.Întru *adunarea 1*-a sa făcut voroavă pentru purgatoriu, adică de unde se dă focul curățitor, la care elinii ziceau că nicidecum este. Drept aceea sau ridicat din ambele părți 6 bărbați procopsiți să se vorovească între dâșii pentru aceste prigoniri și nedumeriri: pentru purcederea Duhului Sfânt, pentru adăogirea (poate cea în Simbol), pentru azime, adică pentru pâinea de la Euharistie dospită sau nedospită, pentru purgator, pentru Sfinți de au dobândit împărăția cerurilor, și pentru protiile Bisericii Romane. Întru *adunarea 2*-a se socotea și se judeca a fi de cuviință, că elinii trebuie să vorovească cu deslușire cu latinii, aducând în mijloc silogismele cele doveditoare care sau făcut de ei. Mai întâi pentru întrebarea, de va cere trebuința ca Simbolul credinței alcătuit cu multă vreme mai înainte, să se adaoge ceva? Căci latinii au adaos pentru purcederea Duhului Sfânt: „Și din Fiul.” Adică Duhul cel Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul?. Drept aceea în toate celelalte adunări mai nimic alta nu sa cercetat, fără numai se vântura aceste două capete, adică oare din singur Tatăl purcede Duhul Sfânt precum vor elinii să dovedească, ori și din Fiul precum vor Latinii? Iar altul, când purcederea aceasta oricum ar fi, care din amândouă ar putea Latinii să adaoge la simbolul credinței cel alcătuit de Soborul 2 a toată lumea adunat în Constantinopol, pe glasul

acesta. „Și din Fiul,” să se propovăduiască la arătare? Ori „Și întru Duhul Sfânt acela ce din Tatăl și din Fiul se purcede?”

13. Acestea și altele asemenea așa făcându-se, atunci episcopii elinilor unii cu rugămintele (să zicem așa) a tot norodul, iar alții cu înfricoșările Autocratorului, ori și cu nădejdea ajutorului celui făgăduit de papa împotriva turcilor, zice *Gheorghe Sholariul în cuvântul cel pentru unire*) vrând nevrând fiind siliți au iscălit în Tomul unirii, afară de Marcu Mitropolitul Efesului. Iar Iosif Patriarhul Constantinopolului murind în Florența, fiind încă viu îndemnat de Visarion și silit de împărat, a vrut să iscălească în acele dogme ale Latinilor (*precum zice Silvestru în istoria sa*, mâncând au ieșit fecalele din gura lui, și și-a lepădat sufletul mai înainte de a se termina Soborul). Iar alții zic cum că a dat către împăratul acest fel de mărturisire a credinței care începe așa: „Fiindcă sunt silit de către oarecare de a mă învoi la dogma Latinească, a mărturisi purcederea, etc.” Acestea sunt cuprinse în cartea lui Nectarie Patriarhul Ierusalimului cea pentru stăpânirea papii.

14. Pe lângă acestea trebuie a ști, cum că elenii niciodată nu sau conglăsuț cu Latinii la 3 capete: **1.** Pentru purcederea Prea Sfântului Duh. **2.** Pentru Purgatoriu, și curățirea cea cu foc a celui ce vede în sfârșit pe Dumnezeu. **3.** Pentru protiile (șefia) papii că ar fi adică diadoh lui Petru, și cap Bisericii. Precum mințind povestesc papa Eugenie în Epistolele cele pentru unire. Nici au mărturisit ei cândva că Dumnezeiasca Taina Liturghiei trebuie a se săvârși cu nedospită, precum *Platina* mințind istorisește. Căci Antonin zice în adunarea Istoriei titlul 29 cap: 11 „Elinilor li sa iertat a sluji Dumnezeiasca Liturghie cu pâine dospită, și Dumnezeiescul Simbol fără de adăogirea cea și din Fiul în deosebi și de obște a se ceti.” Avea însă papa ajutători din elini la deslușirea deosebirii pe Visarion episcop de Niceia ce se trăgea din Trapezunta și pe Isidor Mitropolitul Rusiei, care pentru că sau împrietenit cu însuși papa, cinstindu-i în sfârșit ia făcut cardinali. Mincino-Soborul acesta au dat această hotărâre:

Hotărârea Sfântului și a toată Lumea (zis de Latini) Soborul cel din Florența.

Eugenie episcopul robul robilor lui Dumnezeu spre veșnica pomenire a lucrului bine voind cu cei iscăliți, și prea doritul nostru fiu

Ioan Paleologul prea lăudatul împărat al Romanilor, și țiitor locurilor credincioșilor de cinstire fraților noștri a Patriarhilor și ceilalți ce reprezintă Biserica Răsăriteană.

Veselească-se cerul și pământul să se bucure. Că a ridicat cu adevărat peretele cele din mijloc, care despărțea Biserica Apuseană de cea Răsăriteană, și a venit iarăși pacea și unirea lui Hristos piatra cea din capul unghiului, cei ce pe amândouă una lea făcut, cu legătura dragostei și a păcii, cea prea tare pe amândoi pereții însoțindu-i și împreună strigându-i, și împreună ținându-i cu iubirea veșnicei uniri. Și după îndelungata cea ceața a deznădăjduirii, și după pâcla cea întunecată și urâtă cea din prelungirea vremii, a strălucit tuturor raza cea alinătoare a prea dorita a uniri. Veselească-se și maica Biserica văzând pe fii săi cei ce până acum se gâlceveau între sine, că acum iarăși s-au întors la unire și la pace. Și ea care mai înainte pentru despărțirea lor prea cu amar plângea, din minunata lor unire acum, cu negrăită bucurie mulțumească Atotputernicului Dumnezeu. Toți din toate părțile lumii credincioșii împreună bucură-se și cei chemați după numele lui Hristos la maica Biserica catolică împreună veselească-se. Că iată sau adunat împreună Părinții cei Apuseni, și cei Răsăriteni după îndelungată vreme de deosebire și neconglăsuire, punându-se împotriva a toată primejdia, de pe uscat și primejdia de pe mare, și înfruntând toată truda, au venit către acest sfânt Sobor a toată lumea, pentru dorul sfințitei uniri și pentru a se câștiga iarăși dragostea cea veche, bucuroși sau adunat cu osârdie, și nu sau lipsit de scopul lor. Că după multă și trudnică cercetare, sau norocit în sfârșit cu iubirea de oameni a Preasfântului Duh de prea dorita și prea sfânta această unire. Cine dar ar putea să mulțumească binefacerilor lui Dumnezeu! Cine înaintea bogăției Dumnezeieștilor îndurări nu sar mira! Cu adevărat lucrările acestea sunt Dumnezeiești, nu aflări ale neputinței omenești. Și pentru aceasta cu evlavie covârșitoare, trebuie a fi primite și înălțate cu laude Dumnezeiești. Ție laudă! Ție slavă! Ție mulțumită se cuvine Hristoase izvorul îndurărilor, care ai dăruit atâta bunătate miresei Tale Bisericii Catolicești, și întru neamul nostru ai arătat minunile milostivirii Tale, ca toți să povestească minunile tale. Așa mare dar cu adevărat au dăruit Dumnezeu, pe care l-am văzut cu ochii noștri, și mulți din cei înainte de noi doreau să-l vadă și nu l-au văzut. Ca adunându-se împreună și Latini și Grecii la acest sfânt și sfânt Sobor a toată lumea, au întrebuințat mare silință unii către alții,

ca împreună cu celelalte și acela pentru purcederea Duhului Sfânt, să cerceteze cu cea mai multă silință și dese întrebări din ambele părți. Iar aducându-se mărturii din Dumnezeiasca Scriptură și din cele mai multe întrebări a sfinților dascăli Răsăriteni și Apuseni, dintru care unii zicând că Duhul Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul, iar alții din Tatăl prin Fiul, și la aceiași înțelegere privind toți în ziceri osebite, grecii adică întărea zicând, cum că aceasta ce zic că Duhul cel Sfânt purcede din Tatăl, nu o zic aceasta cu gândul, ca ei a-l opri despre Fiul, ci fiindcă lor li se părea (zic ei) că Latinii adeverează cum că Duhul cel Sfânt din Tatăl și din Fiul ca din două începuturi și din două suflări se purcede, pentru aceasta sau păzit elenii a zice că Duhul cel Sfânt purcede din Tatăl și din Fiul că se oprește Tatăl de a fi izvor și început a toată Dumnezeirea, a Fiului adică și a Sfântului Duh, ori că din Fiul se purcede Duhul Sfânt nu o are de la Tatăl, ori că (în acest chip) două începuturi pun că ori sunt două suflări, ci ca să arate ca un singur început este și singuratecă pornire a Sfântului Duh, precum până acum au întărit zicând. Fiind dar că din toate acestea una și aceiași înțelegere se adună a adevărului, în sfârșit în iscălita sfânta și de Dumnezeu iubitoarea aceasta gândire, și cu aceași minte sau conglăsuire și sau învoit împreună unindu-se. Deci în numele Sfintei Treimi, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, și a sfințitului și a toată lumea vestit Sobor din Florența, hotărâm că acest adevăr al credinței să se creadă de către toți Hristianii și să se primească, și toți așa să mărturisească, cum că Duhul cel Sfânt din Tatăl și din Fiul este cu pururi vecuire, și pe a sa ființă și pe estimea sa de a fi oare din Tatăl împreună și din Fiul, și din amândouă pururi vecuitor ca de la un început și singuratecă izvorâre se purcede. Descoperind noi cum că aceasta ce zic Sfinții dascăli și Părinți, că din Tatăl prin Fiul se purcede Duhul cel Sfânt, la aceasta înțelegere aduce, încât prin aceasta a se arăta, că și Fiul adică după greci, este pricină, iar după Latini început al estimii a Sfântului Duh, precum și Tatăl. Și fiindcă toate câte sunt ale Tatălui însuși Tatăl, singurului născut Fiului Său când l-au născut le-au dat afară de a fi Tată, însuși aceasta să Duhul cel Sfânt din Fiul se purcede, însuși Fiul de la Tatăl o are cu veșnicie, din care și sau născut veșnicește. Încă rânduim tâlcuirea graiurilor acelora, cea și din Fiul, că pentru a se descoperi adevărul, nevoie stând asupra atunci, legiuit și cu drept cuvânt sau adaos în Simbol. Încă și a se săvârși trupul lui Hristos, cu adevărat cu pâine nedospită, sau în

dospită, Iereii întru acestea amândouă să fie datori a săvârși trupul Domnului, fiecare după obiceiul Bisericii sale Răsăritene sau Apusene. Încă de ar muri întru iubirea lui Dumnezeu cei ce sau căit cu adevărat, mai înainte de ași împlini canonul cu rodurile cele vrednice de pocăință pentru cele ce au păcătuit împreună și le-au părăsit, sufletele acelora după moarte se curățesc cu cercetări curățitoare, iar pentru a se ușura ele de acest fel de pedepse, ajută lor purtările de grijă a credincioșilor celor vii, adică Sfințitele Jertfe, și rugăciunile, și milosteniile, și alte lucruri ale buneii cinstiri, care sau obișnuit a se face de cei credincioși pentru alți credincioși după rânduiala Bisericii. Iar sufletele acelora, care după ce sau botezat, nu au căzut nici întru o întinăciune a păcatului, și încă cele ce după curățirea întinăciunii păcatului, ori întru trupurile lor, ori după ce sau dezbrăcat de trupuri, curățindu-se precum am zis mai înainte, îndată se primesc în ceruri și văd ele curat pe însuși unul din trei ipostatnicul Dumnezeu, precum este, însă unul decât altul mai cu deplinătate după vrednicia celor făcute în viață, iar sufletele celor ce sau după ce au lucrat păcat de moarte sau dus din viață, sau în cel strămoșesc, îndată se pogoară în iad, însă nu se muncesc deopotrivă cu aceleași munci. Încă poruncim ca sfântul scaun Apostolic, și Arhiepiscopul Romanilor în tot pământul locuit să țină întâiul loc, și Arhiepiscopul acesta al Romanilor să fie diadonul fericitului Petru vârful Apostolilor, și adevărat țitor al locului lui Hristos, și cap a toată Biserica, și să fie părinte și dascăl al tuturor Hristianilor, și că lui întru fericitul Petru i sa predanisit deplina stăpânire, a păstori, a îndrepta și a chivernisi catoliceasca Biserica, de Domnul nostru Iisus Hristos, după chipul în care se vorovește și în practicele soboarelor celor a toată lumea, și în sfințitele canoane. Mai înnoind încă și rânduiala vredniciei cea predanisită în Canoane a celorlalți respectabili Patriarhi, ca Patriarhul Constantinopolului să fie al doilea după sfințitul papa a Romii, iar la treilea cel al Alexandriei, iar la patrulea cel al Antiohiei, și al cincilea cel al Ierusalimului, păzindu-se și pronomiile și drepturile tuturor acestora.

15. La acest Sobor au venit încă și solii Armenilor, arătând cum că vor ca Biserica lor să se unească cu cea Romană, căroră papa Eugenie 4 le-au dat Epistole, descriindu-se lor obiceiurile Bisericii Romane, și alte oarecare neobișnuite, și cu totul neauzite. Aceste Epistole se află în practicele acestui Sobor. Drept aceea nu sa făcut nici

un rod la acest Sobor din nici o parte, nici vreun folos Bisericii lui Hristos, precum se va zice mai jos.

Soborul din Frisighi

16. Soborul cel din Frisighi sa adunat tot în vremea papei Eugenie 4 la anul 1440 întâi șezând Nicodim episcopul Frisghiei pentru îndreptarea oarecărora rânduiei Bisericești, din care multă ajută la mântuirea oamenilor. Au legiuit 25 Canoane, din care Canonul 25 oprește pe Iudei a ieși din casele lor în zilele Săptămânii Patimilor Stăpânești.

Alți Istorici zic, cum că acest Sobor nu a rânduit 25 Canoane, ci 26 și în 26 nu este nici un cuvânt pentru Iudei, ci în canonul 21 mai ales este vrednic de însemnare întregul Canon care cuprinde așa: „Fiindcă Iudeii care au luat asupra lor izbândirea sângelui lui Hristos, unde se află în robia Hristianilor, ori în lucrare ca să-și hrănească viața pentru nemărginita milostivire, sunt suferiți de îndelunga răbdare a Bisericii, ei însă nu sau îndestulat cu acest sfânt har, și îndelunga răbdare, absorb cu camăta averile celor din religia drept-slăvitorilor Hristiani, și introduc curse de sminteală, și piatră de sminteală, la care vătămare, ei capătă ajutor de la oarecare norodnici vinovați, pentru aceasta rânduim poruncind în scurt: Ca Iudeii în ocârmuirea noastră să nu aibă voie a face pe cineva dator, nici a avea slujitori Hristiani. Însă nimeni din Hristiani să nu le închirieze lor casă de locuit spre îndatorire, nici a li se ierta lor împărțășirea, mai ales în adesea conaducere a Hristianilor fără numai în cele zise mai înainte iertate împrejurări, ca să nu se poarte Hristianii prin a lor greșeli. În ziua 50-a după Învierea Domnului ușile și ferestrele să le aibă închise, până în noapte, și în zilele Stăpâneștilor Patimi să nu iasă din casă la arătare. Când Mântuitoarea Ostie (Dumnezeiasca cuminecătură) se aduce la bolnavi, să ia aminte cu sârguință să nu scoată vorbe ocărătoare împotriva credinței Hristianilor, împotriva fericitei Fecioare, sau a altor Sfinți, să nu vorovească cu cei proști pentru credință ca să nu tulbure cu vorbele lor inimile celor mai proști. Nimeni să nu îndrăznească a mânca împreună cu ei, ori în baie să nu intre împreună cu ei, nici să ia doftorii de la ei. Și dacă vreun Iudeu se va împreuna cu muiere Hristiană, pentru această nelegiuire, să plătească 20 de litri de dinari la prețul obișnuit, la stăpânitorul locului unde sa făcut nelegiuirea. Pentru aceasta să fie prins atât el, cât și averile lui și să fie supus la alte potrivite. Asemenea dacă vreun Hristian (care este mai de

ură pentru primejdia nașterii), se va împreuna cu femeie evreică și de nu va putea Iudeul acela (poate al căruia este evreica) să plătească prețul dinarilor ce sa zis, să fie închis până va înceta sminteala. Încă și Hristianul ce sa împreunat cu evreică, să plătească prețul dinarilor, sub pedeapsă de afurisanie, ca să ia darul iertării de la noi, sau de la episcopul nostru.”

CAPITOLUL VI.

BĂRBAȚII APUSENI CARE ÎNCUVIINȚAU ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ.

Ioan Gerson.

1.În acești ani bărbați vestiți pentru învățatură la Apuseni au fost Ioan de Gerson, Keltogalat, care a scos o carte de ridicare a papii de la Biserică, pentru unirea Bisericească, pentru metehnele Bisericii Apusene, 2 cărțicele pentru shismă (dezbinare) etc. S-au tipărite toate scrierile lui la Paris în anul 1616 împărțite în 2 Tomuri. Cea mai aleasă scriere a lui este cea în 5 bucăți tipărită la anul 1706 prin Domnul Dutin. Unii zic că a lui să fie cartea Urmarea lui Hristos. Acesta să săvârșit în anul 1429 fiind de 66 ani. *Sixt Senicus bibliot. Cartea 4 și Possegius în pregătirea sfințită Tom. 1.*

Theodorihus de Niamu.

2.Theodorihus de Niamu fiind mai înainte asicritis oarecărora episcopi, a scris într-un frumos stil istoria shismeii în 4 Cărți, în care cu belșug din destul arată și descoperă necuvioasele uneltiri ale episcopilor Romii, încât nimeni altul nu ar fi putut mai mult, și mai bine să priceapă adevăratul obraz al lui Antihrist, sa dat în tipar la Vasilia la anul 1566. A scris încă și o cărticică pentru unire, o carete pentru pronomiile și drepturile ce lea au Autocratorii de a rândui episcopiile. Istoria fugii papei Ioan 23 de la Soborul din Constantia, al căruia scriitor era la scrisorile Apostolice. Jurnalul Soborului din Constantia etc. Unii zic că și cea pentru îndreptarea Bisericii după cap și după mădulare, pe care alții o zic că ar fi a lui Petru Elli.

Toma Valdenus.

3.Toma Valdenus, de neam englez din ceata Carmeliților, a scris nenumărate scrieri, din care covârșește cea despre începutul învățaturii credinței Bisericii Catolice, împărțită în 3 Tomuri, în care mult vorovește împotriva lui Wycliff, a fost tipărit în Lipsia la anul 1571.

Ieronim de sankta fide.

4.Ieronim de sankta fide, cel din Iudei Hristian, doftorul lui Benedict 13 a scris două cărți împotriva necredinței Iudeilor, și două cărți împotriva Talmudului, în care din scrierile dascălilor talmudiști muștră pe Iudei. Cu a cărui voroave aducând dovezi sau întors la credința în Hristos 5000 de evrei. *Biblioteca Părinților al 2 tipărită în Paris, tom 4.*

Nicolaos de Klemaggeis

5.Nicolaos de Klimaggeis avea porecla dascăl de Teologie, a scris pentru starea stricată a Bisericii, pentru căderea și înnoirea dreptății, pentru a nu se rânduie nouă sărbători, etc. întru care întru toate este păzită urma adevărului Evanghelic. *Tipărit în Lugdunul Vatagilor anul 1613.*

Ioan Purnei.

6.Ioan Purnei de neam englez, sa luptat pentru Wycliff și prin cuvânt și prin scris, de unde cumplit se îndrăcea împotriva lui Arhiepiscopul Kantuariei, și la pedepsit cu închisoare și cu munci. A scris sholii la Apocalipsa lui Ioan, în care arată că episcopul Romii este Antihrist.

Alfons Tostatus.

7.Alfons Totastus de neam spaniol, episcopul Seviliei, bărbat distins scriitor, până acum se păstrează tâlcuirile lui la cele 5 cărți ale lui Moise, la Iisus a lui Navi, la cărțile Împăraților, la Evanghelistul Matei. *Sixtus Senicus mărturisește.*

Raimundos de Secunde.

8.Raimundos de Secunde, dascăl la meșteșugul doftoricesc, de neam spaniol, a alcătuit o carte pentru teologia firească, care se numește Vistierie a gândurilor Dumnezeiești. Altul este acesta de Raimundu Martinu, scriitorul împotriva Iudeilor, cartea numită sabia credinței. Acest Martinu Raimundu a fost din ceata Dominicanilor , și a stat în veacul 13. Cartea numită Sabia credinței Hristiane, a fost tipărită în Lipsca la 1687, cu sub însemnări a lui Iosif Bisinu, și a lui Magsacu.

Nicolau Todeshiul

9. Nicolau Todeshiu a fost numărat în numărul Cardinalilor de Felix 5. Afară de altele a alcătuit și o carte întru care dezvinovățește Soborul din Vasilia împotriva lui Eugenie 4.

CAPITOLUL VII.

ÎNTOARCEREA LUI IOAN PALEOLOGUL DIN FLORENȚA LA CONSTANTINOPOL, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN RĂSĂRIT DUPĂ ACEL MINCINOS SOBOR

1. În publicația credinței dată cu hotărâre la Soborul din Florența (pe care Diaconul Eugenicosul o surpă) pe care vezi-o în urmă la cap 5 după ce au iscălit elinii afară de unii, papa Eugenie 4 sa făgăduit prin jurământ împăratului Ioan (care cerea ajutor) că o să aibă destulă purtare de grijă pentru împărăția lui și pentru eleni, și că nu se va lăsa niciodată, și că totdeauna se va sili să pornească pe Germani și pe Paoneni cu oști împotriva Turcilor, și cele asemenea, la care împăratul elinilor Ioan Paleologul sa încredințat desăvârșit, împreună cu cei care erau cu dânsul sau întors în Bizantia în anul 1442 după ce a stat cam 3 ani în Italia. Ajungând dar elinii la ale sale în luna Februarie, afară de cei 3 care au rămas acolo: Iosif Patriarhul care a murit în Florența, Mitropolitul Sardeon în Ferrara, și Visarion al Niceii ce au rămas în Roma (pe care împăratul cu Soborul îl aleseseră Patriarh, ci pentru oarecare tulburări și sminteli, a rămas alegerea neîntărită), și căind-u-se de cele ce făcuse, au zis că nu rămân în cele făgăduite, nici se conglăsuiesc la dogma Latinilor pentru purcederea Prea Sfântului Duh, zicând: „Prea asupritori sunt acum Latinii, nouă acum decât înainte pentru tocmeala făcută cu ai noștri în Florența. Că prin aceasta ne socotesc a ne avea prinși, pentru aceea dar mai mult ne osebim de dânșii, etc.

2. Acestea auzindu-le papa, a trimis pe oarecare înțelepți la Bizantia spre a intra în voroavă cu cei înțelepți ai elinilor. Însă ei nimic nu au isprăvit, fiindcă intrau în prigoniri de cuvinte, și sau întors fără lucrare în Italia. Deci întrebând împăratul Ioan pe Arhieriei și egumenii cei ce se aflau în Constantinopol pentru care pricină nu primesc hotărârile ce sau luat în Soborul din Florența? I-au dat înscris

pe larg cuprinsul pricinilor care sunt în Tomul împăcării, începând așa: „Fiindcă ni sau poruncit de către prea stăpânitoarea ta mărire împărătească ..... ne-au dat nouă voie (*zice Grigore Sholariul în cuvântul cel împotriva adăogirii în Simbol, tipărit către sfârșit în Tomul dragostei*) în zisul palat de multe ori ne adunăm și să dăm răspuns pentru împotrivire, fiind de față Ligatul, și aducând asupra noastră mare silă pentru unire, etc...” Asemenea au dat alt răspuns și anafora mai în scurt pentru prea răul Sobor din Florența, unde zice așa: „Cu îndrăzneală arătăm prea puternicei și sfintei tale împărății stăpâne și înalte.” Tipărită în grăirea împotriva pentru stăpânirea papii, cea a lui Nectarie al Ierusalimului.

3.Deci după ce sa întors împăratul Ioan din Italia la Constantinopol, cu Senatul ce era împreună cu dânsul, a trimis soli către Murat sultanul Turcilor ca să facă pace, și ruga ca iarăși să adevereze prieteșugul cu dânsul și sau norocit de cererea sa.

Mitrofan Patriarh Constantinopolului.

4.Patriarh la Constantinopolului după ce sa întors din Florența sa făcut Mitrofan Mitropolitul Cizicului, pe care Soborul adunat în Siria la caterisit ca pe un Latino-cugetător, precum se va zice mai jos. ***Grigore Moașii Patriarh.*** În vara acelu an sa suit în scaunul patriarhal Grigore poreclit al Moașii. În această vreme în toată lumea sa făcut arșiță vrednică de pomenire, precum mărturisește *Gheorghe Franțis în Cartea 2 cap: 19.* Acest Grigore pentru că rămânea în dogmele papii a fost caterisit de Soborul cel ce în sfârșit sau adunat în Constantinopol, a fost scos din scaun. ***Atanasie Patriarh drept-slăvitor.*** A fost propus Patriarh Constantinopolului Atanasie drept-slăvitor. După moartea Patriarhului Iosif în Florența împăratul Ioan îl alesese Patriarh Constantinopolului pe Visarion, care a rămas în Roma.

CAPITOLUL VIII

CONSTANTIN PALEOLOGUL ULTIMUL ÎMPĂRAT HRISTIAN AL CONSTANTINOPOLULUI, PENTRU CELE CE SAU FĂCUT DE EL ÎN BISERICĂ PENTRU CĂDEREA CONSTANTINOPOLULUI

Constantin Paleologul ultimul împărat Hristian al Răsăritului 1450.

1. Murind Ioan Paleologul împăratul la anul 1449 în 31 Octombrie, după o viață de 56 ani 10 luni și 15 zile, a fost autocrator 23 de ani 3 luni și atâtea zile¹³ și a fost îngropat împărătește în 1 Noiembrie în Mănăstirea Atotțiitorului. Dimitrie fratele Porfiroghenitului cu ajutorii lui, și toți cei uniți cu el s-au silit, și a făcut în tot chipul să se urce în scaunul împărătesc, a fost oprit însă atât de cei din cetate, cât și de maica și de norodul, și de mijlocitorii lui Cantacuzino, și de Notara, care se temea nu cumva venind la împărăție, Constantin fratele lui care covârșea cu toate bunătățile, ar fi luat oaste străină, și să pierde și stăpânirea. Pentru aceasta aștepta să vină Constantin, și nu-l lăsau pe Dimitrie să se suie în scaun precum istorisește *Laonic în Cartea 7*. Iar în 8 Noiembrie venind în cetate cu corabia Despotul Toma, și neștiind de moartea împăratului și de lucrările lui Dimitrie, care puțin se liniștise. În cele din urmă Senatul și cetățenii au trimis la Peloponez pe Alexie Filantropino, și pe Manuil Paleologul Iagron, prin ei a încoronat pe Constantin de împărat al Constantinopolului în Sparta în 6 Ianuarie, care fiind, apoi intrând în Constantinopol în 12 Martie a fost același an a fost iarăși încoronat, a intrat în Constantinopol și a fost primit noul împărat de toți cu mare bucurie. Care era poreclit balaur pentru lucrările lui vitejești care a arătat împotriva potrivnicilor mai înainte de a fi împărat. Iar făcându-se împărat văzând că puterile turcilor creșteau din zi în zi, să purtat cu nebăgare de seamă. ***Căderea Constantinopolului.*** Nu mai avea vrednicia cea dinainte încât plătea și dajdie Turcilor, care nici așa sau liniștit, până ce prin împresurarea cetății timp de 54 de zile, și prin înfricoșat război, au supus cetatea împărătească a Constantinopolului, în anul 1453 în ziua a 3-a a Cincizecimii (adică Marți după Pogorârea Duhului Sfânt). Și așa barbarii Turci au sfârșit cu împărăția grecilor, fiindcă sta în mijlocul stăpânirii lor, precum se va zice în Capitolul 15. A fost viața împăratului Constantin Paleologul de 49 ani, 3 luni, și 20 zile, împărățind 4 ani.

¹³ În capitolul 6 al acestui veac Istoricul zice cum că Ioan singur a luat scaunul în anul 1414, aici zice că sa săvârșit în anul 1449 de unde se fac 35 de ani ai împărăției sale. Poate că numără din vremea când sa încoronat tatăl său Manuil Paleologul. Ori mai adevărat se vede a fi greșeală a copistului, în loc de a scrie anul 1424 a scris anul 1414 pentru că chiar drept în anul 1424 ori și 1426 a luat împărăția, și sa săvârșit în anul 1448 ori 1449 de unde se incheie 23 de ani și ceva ai împărăției sale.

Creșterea pravoslaviei în Rusia.

2.După Soborul din Florența în anul 1450 toți cei din Moscova au primit credința Bisericii Răsăritene, și toate obiceiurile ei și nu mică adăogire în următorii ani au făcut Bisericii lui Hristos, și în lungime și în lățime, propovăduind-o pe ea și înrădăcinând-o pe ea în multe Eparhii ale Sciților și Tătarilor.

3.În anul 1452 la Biserica din Constantinopol s-au apropiat un Constantin Iereu Anglican poreclit fiind Platri ori Szesis, care a învățat bine toată dreapta credință a Bisericii Răsăritene de la Grigore Sholariul, și dând mărturisirea de credință Patriarhului Atanasie, sa numărat împreună cu drept-slăvitorii, precum se arată în Tomul dragostei foaia 320.

CAPITOLUL IX

SOBOARELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICA RĂSĂRITEANĂ DUPĂ ÎNTOARCEREA ELINILOR DE LA FLORENȚA.

Sobor în Ierusalim.

1.Foarte sa tulburat Biserica Răsăriteană pentru Soborul cel mincinos care sa făcut în Florența, și pentru silnica și mincinoasa unire, în însuși anul întoarcerii lor, adică în anul 1443 sa adunat Sobor în Ierusalim de Patriarhii Răsăriteni, adică de Filotei al Alexandriei, Dorothei al Antiohiei, și Ioachim al Ierusalimului și de ceilalți Mitropoliți și Episcopi împotriva Soborului din Florența, și împotriva Părinților Răsăriteni cei ce iscăliseră în hotărârea acelui Sobor, pe care ca pe niște defăimători și vânzători ai adevăratei credințe și ai slujirii Dumnezeiești celei din început, greu ia osândit, și au dat carte sobornicească în mâinile Mitropolitului Caesariei Capadociei, întâiului șezător și Exarh a tot Răsăritului Kir Arsenie ca să propovăduiască pretutindeni pe buna cinstire de Dumnezeu: „De vreme ce au venit aici și prea Sfințitul Mitropolitul Caesariei Capadociei, cel mai întâi cu scaunul, și Exarhul a tot Răsăritului și pentru a se închina adică prea cinstului și Dumnezeiescului Mormântul Domnului nostru Iisus Hristos, și a privi sfințitele locuri cele din Ierusalim, întru care sau săvârșit prea slăvitele taine al

Iconomieii lui Hristos, împreună și a ne împărtăși nouă taina cea mare a drept-slăvirii și buna cinstire Hristianilor, și a ne face cunoscute toate smintelile cele urmate în Constantinopol, pentru spurcatul Sobor cel ce sau fost adunat în Florența din Italia, și au slăvit cele ale Latinilor împreună cu papa Eugenie 4, care nu se cuvin, iscăbind oarecare adăogire adică în Dumnezeiescul și neprihănitul Simbol al credinței noastre, și încredințând cum că Duhul Sfânt se purcede și din Fiul. Și pâine nedospită iertând de către noi a se aduce spre Dumnezeiasca jertfă și pentru aceasta a pomeni pe papa, încă și altele, învoindu-se la câte-s afară de canoane și nelegiuite ale acelora și primindu-le acel mincinos Sobor. Și cum că Mitropolitul Cizicului a răpit tâlhărește scaunul Constantinopolului, unindu-se cu ereticii și cu pomenitul papă și cu Paleologul împărat al Grecilor cel de o cugetare cu Latinii, și cel ce îi îngrozea pe cei credincioși și drept slăvitori iar pe cei ce cugetau împreună cu eresul lor îi cinstea și îi proba, și cu prisosință îi împrietenește, după ura drept slăvirii, și a buneii cinstiri, încât din chipul acesta, îndemnându-i a se uni și pe Mitropolițași necurați și Episcopași spurcați pretutindeni pe la Dumnezeieștile Sinte scaune a Sfintei Mării Biserici din Constantinopol, adică ca pe niște supuși ai statului său. Însă ne arată pomenitul fratele nostru Kir Arsenie al mării Caesariei Capadociei, că Mitrofan Patriarhul a slobozit nelegiuite hirotonii nu numai celor de un cuget cu Latinii către celelalte Biserici, ci acum și către toate celelalte Eparhii ale Răsăritului, nehirotonitul a hirotonit patru Mitropolițași și Episcopași, adică la Amasia, La NeoCaesareia, la Tiana și la Makison, pe cei ce cugetă și lucrează pe toate ale Latinilor, carii (și numai de aicea suferim a lor stricăciune și pieire, ci încât după o atât de mare îndrăzneală a lor) și pe toți Hristianii cei de acolo de sub păstoria lui Hristos, așa îi amăgesc și îi strică, și pricinuiesc multe sminteli în Biserica drept-slăvitoare. Pentru aceasta bine cinstitorul și drept credinciosul lui Hristos apărătorul dreptei slăviri acest pomenit Mitropolit al Caesariei nesuferind noua scornire și vătămarea celor de altă socoteală către dreapta și sănătoasa noastră credință, a pofțit să ia sobornicească socotință de la toți trei drept slăvitorii Arhieriei cei din Siria, adică de la: Filothei al Alexandriei, Dorothei al Antiohiei și Ioachim al Ierusalimului, pentru a depărta din Eparhia sa pe toți cei ce nu cugetă drept, și fiindcă aceasta este mai întâi și drept slăvitor. De aceasta dar și noi împreună hotărâm sobornicește în numele Tremii

cele de o ființă și nedespărțite și de viață începătoare, ca cei ce nu pentru fapta bună nici pentru dreapta cinstire sau hirotonit Mitropoliți și Episcopi pretutindeni, încă și Igumeni și duhovnici. Asemenea și Ierei și diaconi, și în scurt toată soarta Bisericească, mai ales spurcați fiind, și nevrednici, iar mai ales apucând vremea eresului și a goanei drepte slăviri și cu nevrednicie alergând, numai pentru chipul noului eres de la noile scrisori către Episcopii și Mitropolii, ca și cum ar fi mântuitori de suflete, ca împreună cu sine să strice și pe alții, și pe toată turma drept-slăvitoare a lui Hristos adevăratul Dumnezeu nostru, nicidecum având frica lui Dumnezeu, nici rod de dreptate și bună cinstire, ci fiind defăimători și fără rușine împotriva a toată buna cinstire. Unii ca aceștia hotărâm ca de azi înainte să fie argoși (nelucrători) și nesfințiți după toată sfințita lucrare în Bisericească stare, până ce se va cerceta buna cinstire de Dumnezeu obștește și sobornicește de un Sobor a toată lumea. Deci așa înduplecându-se să fie argoși și nesfințiți. Iar dacă nu se vor supune și se vor împotrivi tâlhărește ca niște călcători de lege, fie afurisiți și înstrăinați de la sfânta și cea mai presus de ființă și de o ființă Treime, ca niște nespuși și împotrivă grăitori. Asemenea încă și pe cei ce îi vor primi și se vor uni întru unele ca acestea și îi vor apăra. Rânduim însă propovăduitor al buneii cinstiri pe Mitropolitul Caesareiei Capadociei Kir Arsenie Exarhul a tot Răsăritul, să propovăduiască pretutindeni pe buna cinstire, pentru adevăr să nu se sfiască de față împărătească sau Patriarhală care nu cugetă drept și nu lucrează adevărul, nici de fața omului bogat și stăpânitor. Ci să țină credința și dreapta slăvire fără frică și cu îndrăzneală. Și fără de îndoire după poruncă, să aibă el de acum voie, pentru buna cinstire a muștra, a certa, și a îndrepta în tot locul pe cei ce nu cugetă drept, ori în ce parte ar putea călători, de la noi înșine a luat el această voie, prin darul și puterea cea dată nouă de la Prea Sfântul Duh. Care și este dator a ține și a păzi buna cinstire, fără să ia mită, și dreptul. Pentru care pricină i sa dat lui și înscrisul nostru cu socoteală sobornicească, fiind scrisă de mâinile noastre, în Luna Aprilie anul 6401 al Indictului ce curge acum, și de la Hristos 1443.

Sobor la Constantinopol

2. Ultimul Sobor care sa adunat la Constantinopol, în vremea ultimului împărat al elinilor Constantin, în Biserica cea Mare a Înțelepciunii lui Dumnezeu (Sfânta Sofia) al anul 1450 viind împreună

cei trei Patriarhi Filothei al Alexandriei, Dorothei al Antiohiei, și Teofan al Ierusalimului, asemenea și Mitropoliți și episcopi pentru a cerceta și a judeca cele ce sau făcut la Soborul din Florența, iar adunări întru acest Sobor sau făcut patru.

Întâia adunare au oborât pe Grigore Patriarhul Constantinopolului, pentru că era de socoteala Latinilor, și au pus în locul lui pe Atanasie, ca pe un drept-slăvitor, și sa făcut voroavă pentru purcederea Sfântului Duh între Fratorul Leonard, și între Teodor marele retor al Bisericii.

A **doua** adunare sa făcut aducere aminte de către Gemistu, Amiruți, Sholariul, și Marcu Mitropolitul Efesului, și pentru cele ce sau lucrat în Soborul din Florența. Și-au cerut iertăciune cei ce au iscălit în hotărârea acelu Sobor, și prin urmare Soborul din Florența este anulat.

În a **treia** adunarea asemenea sa făcut iarăși judecată și învățătură pentru purcederea Prea Sfântului Duh, și pentru celelalte probleme dogmatice.

În a **patra** adunare și cea din urmă cei ce au îndrăznit în Soborul din Florența să mai cerceteze de au grăit și pentru celelalte scornituri din nou și deosebiri. Iar acea spunând toate cele ce se făcuseși cercetând Soborul pe acelea lea aflat neadevărate. În sfârșit toți cu un glas au mărturisit că adăogirea în Simbol este de prisos, fiindcă Simbolul nu are trebuință de nici o îndreptare că a fost așezat de cele 7 Soboare a toată lumea, și că nu este lipsă spre mântuire a se purcede Duhul din Tatăl și nu din Fiul, și că singur Tatăl este pricina estimii Fiului și a Duhului. Papa de este drept slăvitor, să alcătuiască Sobor a toată Lumea cu toți 4 Patriarhi, și după rânduială poate că va covârși decât ceilalți, cu vrednicie fiind supuși legilor acelu Sobor, și să hotărască singurul Soborul a toată Lumea, și nu papa ca un monarh. Sfinții că văd pe Dumnezeu, ci nu deplin mai înainte de Judecată, nici păcătoșii cu munca deplină mai înainte de Judecată. Că izbăvirea se face în iad, și nu în focul cel curățitor în afara iadului. Cum că prefacerea cea după ființă a Tainei Euharistiei se face de Prea Sfânta Treime, și de cuvintele stăpânești prin rugăciunile Iereului, slujind și el ca un organ spre sfânta lucrare. Sa scris cu de amănuntul cuprinsul acestui Sobor în Tomul păcii.

3.Aflând acestea Papa Nicolae 5 cel după Eugenie 4, a trimis în Constantinopol pe Isidor fost Mitropolit de Kiev, pe care Eugenie din

Florența la făcut Cardinal al Savaiților, ca să facă Sobor, și să-i împrietenească pe elini cu arhiereul Romii. Care ajutându-și patria sa când a fost luată împărăția de Turci a fost prins, și fiind adus în Galata a fost vândut, și intrând într-o corabie a fugit la Morea. De l-ar fi cunoscut pe el împăratul Turcilor că este Cardinal, l-ar fi omorât, și nu l-ar fi lăsat să fugă, socotind însă că a murit, nu a mai cercetata cu amănuntul.

4. Atanasie despre care sa zis mai sus că a fost așezat Patriarh Constantinopolului, a fost prihănit de oarecare către împăratul Constantin că ar fi de străină socoteală, au dat către împărat această mărturisire de credință:

„Noi sfinte Împărate, deși suntem mai neînțelepți decât toți oamenii și mai păcătoși, și străini de toată fapta bună, ci cu harul și dăruirea Celui ce sa răstignit pentru neamul omenesc, și cu sprijinul și ajutorul Născătoarei de Dumnezeu cea cu totul neîntinată, am fost din pruncie drept slăvitori și pașnici, și suntem și vom fi, noi dăm anatema pe toată ateia, shisma, și eresul, care nu cugetă precum Sfânta Catoliceasca, Apostoleasca, și Soborniceasca Biserică, și cugetează și mărturisește și slăvește. Deci noi de nu suntem drept slăvitori, și nu am grăit cu urmare după țelul Apostolesc, și Sobornicesc, precum tâlcuiește și grăitorul de Dumnezeu și multul în Teologie, pentru ajutor la mântuirea celor ce aud, spre a ne minuna de iubirea, și a ne uimi de bunătatea Stăpânului, deșteptând pe cel iubitor de Dumnezeu să cadă foc peste noi, și să nu vedem pe Sorele Dreptății, iar de am fost clevetit de aceia la auzul multora, și suntem clevețiți ca niște rău cugetători, clevetitorii și uneltitorii împotriva noastră, și împotriva Sfintelor legiuri Apostoleștii și Soborniceștii Biserici, și ocărători și stricători canoanelor, pe lângă celelalte și pentru aceasta cu desăvârșire de nu se vor pocăi cu încredințare să fie șterși din Cartea celor vii, și cu ceea ce ni sau dat de către luminătorii și învățătorii Bisericii Stăpânului și Dumnezeului meu Iisus Hristos, tuturor Hristianilor-prihănitorilor lor și noi le răsplătim. Că cine este cel ce nea silnicit pe noi pe întunericul cel vrednic de răs al rătăcirii să-l punem de lumină, și să ne unim cu latinească? Ci buzele viclene ale acestora sunt în inimă, și au primit în inima lor, prepuind a cugeta și a grăi și a asculta. Că afară de împotriva zicerea Adevărul legiuiește că omul cel viclean din visteria inimii sale scoate cele viclene. Pentru care și noi păcătoșii împreună cu David ne rugăm, piardă Domnul

toate buzele cele viclene, din cartea celor vii, buzele (zicem) acelor ce și asupra noastră au hulit rea cugetare în auzul multora, că ne-au clevetit că am fi rău cugetători, și pe cel ce altceva a cugetat, ori a învățat, ori cugetă, și a cugeta cele străine pe cineva trage afară de cele ce Sfânta Catoliceasca și Apostoleasca și Soborniceasca Biserică slăvește, îl supunem anatema și pe anatema. Nu de la cei străini de Biserică, care să nu-l vadă soarele, cu cuvântul ori cu lucrul împotriva legiurilor Apostolești, și a Canonaelor Sobornicești ale Bisericii Stăpânului Hristos, să nu cugetăm noi cândva, unde noi cunoscând, cum că tot ceea ce se arată în Hristos lumină, pentru care se și cădea să plângă iubitorul de Dumnezeu, cum de năprasnă aruncându-se pe sine sa făcut întru pustiirea sfințelor legiuri Apostolești și Sobornicești. Și de aici de către Sfinți a fost supus afurisaniei și caterisirii, și anatemei, și în loc de drept slăvitor după vreme să se audă că îi numesc shismatici, și cu viclenie despărțindu-se de la cei ce erau de o cugetare cu dânșii, de aceștia fiind în toate zilele fiind dați blestemului, ca niște nestatornici și îndrăzneți pentru iubirea de slavă, și nu pentru a se face în partea celor drept slăvitori, ci se fac învățatori pentru câștig, și povățuitori ai oarecărora mai fără de minte hirotonindu-se, din netemerea de Dumnezeu, precum zic undeva sfințele cuvinte, necinstitorul de Dumnezeu căzând întru adâncul răutăților defăimează. De aici și aceștia acum sau mândrit nebunește și către vrednicia Ierosinii, fără a le izbândi careva. Vai! De la întâmplări călcăm pe cele plăcute lui Dumnezeu. Pentru răutățile dar cele atât de multe ce au cuprins pe Sfânta Biserică Stăpânului Hristos, nici pe Ieremia să-l aflăm spre a îmblânzi pe Dumnezeu, să plângă pe ale noastre, ca să luăm dezlegare. Că numai plângerea lui Ieremia se poate potrivi la patimile și răutățile noastre. Căci dacă de la sine cu mult mai înainte silindu-ne pentru dragostea către cei drept-slăvitori să alergăm și să-i sfătuim să se depărteze ce la drăceștile străini rătăcirii (poate că nu ar fi căzut în această prăpastie). Iar acum dimpotrivă ne silesc pe noi spre a ne supune la rătăcirea lor cu cuviință de rob, și să ne împărtășim cu dânșii, neîngrijindu-se în ce fel au căzut și greșesc împotriva lui Dumnezeu, și greșesc, ci ca și cum îndelung ne-ar răbda ei, de multe ori ne-ar face har de a se împărtăși împreună cu mine, ar fi văzut, și fără certări, și nici să ne lase pe noi să pomenim pe cel între Patriarhi Prea Sfântul și Mărturisorul Iosif. Pentru aceasta Cel ce locuiește în ceruri îi va batjocori pe ei, și Domnul de nu se vor

întoarce la adevăr, îi va batjocori pe ei. Întru aceasta socotindu-ne ei vinovați pe noi, fiindcă rob adevărat și fiu al Sfintei Catolicești, și Apostolești și Sobornicești Bisericii lui Hristos Dumnezeu, și al Legilor și Canoanelor acesteia, și am fost din pruncie cu mila și îndurările Răstignitului Stăpânului meu Hristos, și cu soliile Sfintei Maici acestuia Stăpânei noastre Născătoare de Dumnezeu, și suntem și vom fi. Și ei meargă întru lumina focului lor, iar noi pe tot eresul ce nu cugetă, precum cugetă și legiuiește și rânduiește și cu cuvintele, și cu lucrurile Sfânta Catoliceasca, și Apostoleasca, și Soborniceasca Biserica îl supunem anatemei, împreună cu Arhieriei cei ce au fost la Soborul 6 a toată lumea, întru o cugetare strigăm cu a tuturor Sfinților bărbați celor ce au încuviințat în Biserica lui Dumnezeu, carii sau făcut luminători în lume ținând ei cuvântul Vieții, credința să o ținem cu adevărire, și până la sfârșitul veacurilor leguim să rămână neclintită, ca și scrierile și dogmele lor celor din predania lui Dumnezeu. Lepădăm și noi și dăm anatema pe care și ei i-au lepădat, și ia anatemisit ca pe niște vrăjmași ai adevărului și ca pe cei ce mândrindu-se au cugetat deșarte împotriva lui Dumnezeu, și nedreptate la înălțime au gândit. Iar dacă cineva dintre toți nu ține dogmele cele zise ale buneii cinstiri, și nu le îmbrățișează, și nu se silește așa nici le propovăduiește, ci se apucă a socoti împotriva acestora, fie anatema după hotărârea cea așezată acum de Sfinții fericiți Părinți pe care i-am arătat, și din catalogul Hristianilor, să fie scos ca un străin să cadă. Că noi nici cât de puțin am gândit să adăogăm, dar nici scădem cele hotărâte mai înainte, ori după orice fel de cuvânt am putut. Iar Unul Născut Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, prin înfricoșata taină a sfintei Sale întrupări, a împăcat cu Tatăl pe neamul omenesc, însuși cu ochi milostiv și acum prin noianul bunătății Sale trecând cu vederea păcatele noastre, va căuta cu blândețe la Biserica Sa ceea ce se primejduiește, pe care a răscumpărat-o cu Prea Curatul, de viață Dătătorul Dumnezeiescul, și Prea Sfânt Sângele Său, pe noi păcătoșii robi și fii ai ei întru dreapta slăvire, și în legile, și așezămintele Bisericii, prin care darul Prea Sfântului Duh să ne țină împreună, să ne întărească, să ne statornicească, și să ne întemeieze, iar pe dânșii la lumina adevărului să-i întoarcă, să-i înțeleptească spre a cunoaște alunecarea lor câtă este, întru care au pornit. Ci nefiind ei puternici a se împăca pe sine cu Dumnezeu, de nu prin rugăciune cu osteneală vor primi în sine

strălucirea razei luminii celei Dumnezeiești, deși acum amăgindu-se pe sine, și pe cei pe care ei i-au prins, împodobindu-se cu nume de bună cuviință, și laudându-se cu râvnă să audă cei ce în gâlceavă se păzesc, neștiind că și Navatienii se numeau pe sine curați, apoi de către adevăr, au fost dați anatema ca niște spurcați. Iar de vor grăbi a se întoarce către adevăr nu cu chip mincinos, cu darul lui Dumnezeu, și cu Dumnezeu se vor împăca, și cu noi frații lor, mai înainte de acea dreaptă ieșire, care lucru este dorit de toți drept slăvitorii a se grăbi ei la adevărata pocăință, cu rugăciunile Pururi Fecioarei Preacuratei Sfintei de Dumnezeu Născătoarea Stăpâna noastră, și cu a tuturor Sfinților celor ce din veac au plăcut lui Dumnezeu. Amin.

CAPITOLUL X.

IOAN VASILIEVICI ÎMPĂRATUL MOSCOVEI ȘI CELE CE SAU FĂCUT DE EL ÎN BISERICA RUSIEI.

Ioan Vasilievici Țarul Rusiei anul 1462.

1. Luând stăpânirea împărăției Ioan Vasilievici în anul 1462 precum sa zis în Cartea 14 cap: 18 a dobândit porecla de Biruitorul, pentru marile lui isprăvi și câștiguri ce a făcut asupra Tătarilor când mai înainte întru toate era supus lor, sa făcut slobod din robia lor, după ce ia zdrobit cu desăvârșire. Cu acest chip a crescut mult împărăția, îmbogățindu-se și întărindu-se, mai ales prin prăzile bogate luate din puternica cetate a Lituaniei, Novgorod, care apostatisă, din care precum povestește Istoria au adus cu sine la Moscova peste 400 de cară încărcate cu argint și cu aur și cu pietre scumpe. Iar pe Arhiepiscopul Teofil al Novgorodului ca pe cel întâi pricinuit al apostasiei la trimis în surghiun. Și fiind acest Ioan îndemânatic și iscusit întru toate, ia supus pe toți Ighemonii cei dimprejurul său, nu atâta cu armele, pe cât cu cuvinte înțelepte și cu meșteșug politicesc, prin care isprăvi a câștigat denumirea de Țar, adică Caesar. Acesta a avut două femei, cea dintâi Maria Tiber (cu care a dobândit un fiu numit Ioan, care a murit înaintea tatălui său, și au lăsat un fiu numit Dimitrie, pe care îl dobândise din fiica lui Ștefan Voievodul Moldovei) și a luat a doua femeie pe Sofia fiica lui Toma Despotul

oarecând la Peloponezului și sora lui Manul Paleologul autocratorul, femeie prea înțeleaptă și în cuvânt și în faptă, din care a dobândit 5 fii și a lăsat pe Vasile fiul său moștenitor, pentru care vom zice în cartea 16 cap: 4.

Mitropoliții Moscovei.

2.În vremea acestui țar, după Isidor care a murit în Roma, Mitropolit al Moscovei și a toată Rusia a fost prohirisit Iona, fiind ales de ruși, și când să ia scaunul Isidor este hirotonit la Constantinopol. Acest Iona era bărbat vestit întru fapta bună, și după aceasta în Constantinopol nu a fost hirotonit ca Mitropolit al Rusiei, pentru nestatornicia ce sa întâmplat cu Isidor, și mai ales pentru pricina Agarenilor, care atunci curând Mohamed 2 a stăpânit Constantinopolul, ci de însuși episcopii Moscovei acolo a fost prohirisit.

3.Deci după adormirea în Domnul a lui Iona, de către soborul rus a fost prohirisit cel dintâi Arhiepiscop al Rostovului și al Rusiei Teodosie, asemenea și toți arhieriei care au stat după dânsul. Drept aceea rămânând ei fără ajutorul drept-slăvitorilor Arhieriei din Constantinopol, multe și nu drepte au scornit întru cele Bisericești, schimbând atât sfântul Simbol, și au tipărit multe cărți care nu se potriveau cu dogmele Bisericii Răsăritului, pe care mai în urmă venind Patriarhul Rusiei Ieremia în Constantinopol, și mai înainte de el alți oarecare Arhieriei, încă după aceștia și Teofan Patriarhul Ierusalimului viind în Rusia ia învățat adevărata învățătură a Bisericii, și vechea ei predanie.

4.Încă trebuie a ști, că în anul 1415 Vitold marele cneaz al Lituaniei având sub stăpânirea sa cetatea Kiev, nu a lăsat pe Mitropolitul ei să fie hirotonit de Mitropolitul Moscovei, ci a trimis la Constantinopol, cerea ca de acest Patriarh să fie hirotonit Mitropoliții Kievului. Deci fiind hirotonit acolo ca mai înainte, au venit la Kiev, și așa erau 2 Mitropoliți ai Kievului până la anul 1674 în care an au luat această cetate, de la Polonezi Alexie Mihailovici țarul Moscovei, al cărei Mitropolit era supus Patriarhului Moscovei.

5.Iar mai sus pomenitul Teodosie, și-a dat demisia în anul 1465 în vremea ce stăpânea Moscova Ioan Vasilovici, sa făcut Mitropolit Filip. Iar în anul 1471 murind Iona Arhiepiscopul Novgorodului, cetățenii lui au ales pe oarecare Teofil, și sa făcut gălceavă între dânșii, că unii din ei ziceau să meargă la Moscova ca să se

hirotonească Mitropolitul de loc după dreptul canonic, iar alții stau împotriva zicând, precum cetatea era supusă craiului Poloniei, așa se cade și Mitropolitul să se supună, acestea dar fiind așa, craiul Poloniei după a lor cerere le-a trimis lor Domn stăpânitor și Arhiepiscop. Iar după puțină vreme ia supus pe ei Ioan Vasilievici și venind Teofil la Moscova, a fost hirotont de Arhiepiscopul Filip al Moscovei, iar murind Filip, sa făcut Mitropolit Moscovei Gerantius, care murind în anul 1490 sa făcut moștean al lui Arhimandritul Zosima.

CAPITOLUL XI.

BĂRBAȚII ELINI CARE AU ÎNCUVIINȚAT CU ÎNVĂȚĂTURA ÎN ACEȘTI ANI.

1.În acești ani bărbați procopsiți întru învățatură și în cuvinte, încuviințau, Gheorghe de Trapezunta, Visarion al Niceii, Marcu al Efesului, Gheorghe Sholariul, Ioan Diaconul eugenicul, Teodor Agallianul, Silvestru Sgurobicul, Gheorghe Gemistos, Gheorghe Franțis, etc.

Gheorghe Trapezunteanul

2.Gheorghe Trapezunteanul care sa născut în Creta, deși tatăl său era din Trapezunta, pentru care sa poreclit Trapezunteanul, a fost cel dintâi, din cei ce au venit în Roma în vremea când începuse cărțile elinilor să se înnoiască, din care el cu buna grăire în limba Latină, precum *istorisește despre el Pavel Ioviul* în orația slăviților bărbați. Acesta a scris Epistolă către Ioan Paleologul, îndemânându-l să vină în Italia către papa Eugenie 4, și să nu meargă la Soborul adunat în Vasilia, ca unul ce era Latino-cugetător, și al papei lingușitor. Această Istorisire se află tipărită împreună cu ale lui Teofilact și a lui Gheorghe Franți în anul 1604 în Ingostaldion foaia 325.

Visarion al Niceii

3.Visarion Arhiepiscopul Niceii, era cu adevărat din Trapezunta, însă ajunsese la desăvârșirea învățaturii, pentru care zice *Halcocondili în Cartea 6*: „Deci pentru Visarion atâta știind voi face aducere aminte, cum că din fireasca sa pricepere mult a covârșit decât elinii cei ce au procopsit mai mult, fiind foarte iscusit și a desluși orice, și prea

vrednic, iar la înțelepciunea elinilor și a romanilor, mai întâi decât mulți, etc.” Ci pe toate aceste daruri și covârșiri le-a stins abaterea lui de la dreapta credință. Că fiind amăgit de marea cinste ce i-a acordat Eugenie papa Romii, care la ales Cardinal, s-a făcut vânzător și defăimător al drept-slăvitoarei credințe și al predaniei celei din începuturi. Mergând și el atunci împreună cu alții atunci în Italia s-a arătat plăcut lui Nicolae papa Romii episcop după Eugenie, i-a dat voie să fie episcop în Bononia cetate bine norocită, după *cum arată Halcocondili*. Acesta a lăsat cărți pentru taina Euharistiei, pentru purcederea Sfântului Duh, un cuvânt pentru începutul unirii, feluri de Epistole către Apuseni, Epistole către pedagogul (povățuitorul) fiilor lui Toma Paleologul, talmăcire la cărțile metafizice ale lui Aristotel, etc.

Marcu Eugenicul.

4. Marcu Eugenicul Prea Sfântul prea înțeleptul Mitropolit al Efesului. Acesta singur în mijlocul Latinilor celor adunați în Soborul de la Florența urmând danțului celui bun al adevăraților învățători, și ținându-se strâns de lanțul cel de aur, mai cu dinadinsul apăra părinteasca slavă, precum zice Sholariul în descrierea Soborului celui împotriva lui Becu. Acesta a scris feluri de cuvinte împotriva Latinilor, asemenea și Epistole. A dat mărturisire a credinței în Florența, cuvinte săvârșitoare, tâlcuiri care urmau învățătura Bisericii (ori slujbe) și pentru Dumnezeiasca Liturghie, etc.

Gheorghe Sholariul.

5. Gheorghe Sholariul, bărbat foarte vestit întru fapta bună, și înfocat propovăduitor al dreptei credințe. Carele a fost întâiul Patriarh după căderea Constantinopolului, fiind numit din shima monahicească Ghenadie, a lăsat urmașilor multe scrieri ajutătoare și folositoare, adică o carte vrednică de laudă împotriva Latinilor, pentru purcederea Prea Sfântului Duh, pe care a tipărit-o în Tomul dragostei anul 1698 în Moldo Vlahia. Pentru înaintea cunoașterea, și înainte hotărârea cea din cel pururi vecuitor, adică cunoștința pentru cele ce sunt și pentru cele ce sau făcut, și rânduiala pentru mărturiile prorocilor de spre întruparea lui Dumnezeu Cuvântul, David Psalm 109 „Din pânțele ..etc”. Pentru pizmă și zavistie, care începe așa: „Aerul acesta curmat pentru noi.” Iarăși pentru înaintea cunoașterea, și înainte hotărârea, către prea cuviosul și prea cinstitul între monahi Kir Iosif cel din Tesalonic zicând: „Pe pat am primit Epistola ta”..... Pentru această

pricină către marele Iconom Kir Teodor Aggalianul: „Tu cu adevărat bie făcând prea iubit-u-le, și a însemna în scris.” .... Din cea pentru unul Dumnezeu în Treime pe noi: toată facerea oarecum este asemenea ... Cum că Dumnezeiasca înainte hotărâre nu pierde pe trebuința rugăciunii, providența Dumnezeiască .... Voroavă pentru Trupul tainic al Domnului nostru Iisus Hristos: „Nimic nu este mai cumplit, etc.” Pentru omenirea ce este în Hristos Stăpânul nostru: „Cuvântul lui Dumnezeu făcându-se om, etc.” Către Savatie pentru așezarea sufletelor după dezlegarea din trupuri, viață cuviincioasă sufletelor. Mustrare a rătăcirii Iudeilor pe scurt în formă de dialog, și de sporesc întru fericirii Îngerii minte, etc. Pentru acesta se va zice și în cele dinainte.

Ioan Eugenicul

6.Ioan Eugenicul fratele lui Marcu Eugenicul Mitropolitul Efesului, diacon și Nomofilax al Bisericii Constantinopolului, acesta a mers în Italia cu împăratul Ioan, și vrând să fugă de la Ferrara cu Mitropolitul Iracliei și al Efesului, au fost opriți de împăratul Ioan, precum zice *Silvestru Sirovicul în Istoria Soborului din Florența*, a scris un cuvânt grăitor împotriva hulelor și a mincinoasei hotărâri a lui papa Eugenie 4 în Florența, care cuvânt a fost tipărit în *Tomul împăcării foaia 206*.

Teodor Aggalianul

7.Teodor Aggalianul a stat Ieronimon (poate sfințit condicar) apoi Dikeofilax (păzitor al dreptăților) și în sfârșit Econom al Bisericii din Constantinopol, a scris o surpare a Cărții celei pentru slava Latinilor scrisă de Ioan Argirovicu, care a fost tipărită în *Tomul dragostei foaia 437*.

Silvestru Sirovici

8.Silvestru Sirovici a stat Diacon al Bisericii din Constantinopol, care împreună cu ceilalți elini a fost la Soborul din Florența, și pentru drept slăvitoarea credință, a stat vitejește împotriva Latinilor. Acesta a scris Istoria acestui Sobor, care a fost tipărită de Robert Grengtonul cu însemnări la anul 1660 supra scriere punând acest fel Latinească: Adevărată Istorie a neadevăratei uniri.

Gheorghe Gemistos.

9.Gheorghe Gemistos, care se numea și Pliton bărbat mult învățat, și vestit pentru înțelepciune, a scris cuvânt sfătuitor către Manuil Despotul pentru treburile ce urmau în Peloponez, și către

Despotul Teodor pentru Peloponez, pentru faptele bune, care sau tipărit împreună cu două cărți de alegere fizică și morală, a lui Ioan Stobeului, în Antuerpia la anul 1575.

Gheorghe Franțis.

10. Gheorghe Franțis Marele vestiar (însuși mărturisește)apoi și mare logotet al împărăției celei din Constantinopol oarecând al elinilor în zilele împăratului Constantin Paleologul, și pentru luarea de către Agareni a Constantinopolului, etc.

CAPITOLUL XII

FREDERIH 3 DIN APUS AUTOCRATORUL ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA APUSEANĂ

Frederih 3 monarh al Apusului anul 1440

1.Frederih Austriacul fiul ducelui Ornestu sa făcut împărat în scaunul Autocrației la anul 1440. Acesta a venit în Italia cu Ladislau fiul lui Albert Autocratorul (pe care îl luase sub îngrijirea și supravegherea lui) în anul 1451 sa încoronat acolo de papa Nicolae 5 și întorcându-se de acolo a potolit rebeliunea ce se ridicase împotriva sa, precum și războiul ce sa aprins între el și Carol al Burgundiei, prin logodirea fiului său Maximilian cu Maria una născută a lui Carol. În sfârșit cu multa întrebuițare a pepenilor galbeni a murit în anul 1493 fiind în vârstă de 53 ani. Însă fiindcă iubea mult a avea pace și prietenie cu toți stăpânitorii tare se defăima, căci putea cu a sa putere mare să se împotrivescă și să bată pe Agareni, și a se apăra pe sine, precum istorisesc *Enia Silviul, Cuspinian, Granțius, și alții.*

Episcopii Romii.

2.În vremea acestui Autocrator, episcopi sau făcut episcopi ai Romii: Eugenie 4, Nicolae 5, Calist 3, Pius 2, Paulus 2, Sixt 4, Inocențiu 8 și Alexandru 6.

3.În anii aceștia au fost multe tulburări și războaie interne în Italia între neamurile ce locuiau în dânsa, și cumplita tiranie a lui Borgia Caesarul fiul lui papa Alexandru 6 pentru care Borgia se va zice la & 12.

4. Sa zis mai sus, cum că Soborul cel ce se făcuse și se adunase în Vasilia, a caterisit pe papa Eugenie 4 ca pe un nevrednic, sa dovedit și arătat nepotrivit ocârmuirii, și a ținut scaunul papal de la anul 1438 până la anul 1447. Iar Soborul a prohirisit pe oarecare Amadius care a fost duce în Eparhia Savagdia, pe care când la făcut Arhiereu l-au numit Felix 5. Acesta mai înainte de a fi ales papă viețuia în pustie cu oarecare nobili, și mai înainte de a fi prohirisit a fost întrebat de este cu putință a se prohirisi papă acela ce a viețuit mai înainte cu muier, el a răspuns că papă se poate face și cel ca are muier. Deci fiind caterisit Eugenie 4 de către Sobor, au hotărât și au găsit de cuviință ca să lupte cu arme pentru dregătoria sa, drept aceea a rugat pe Ludovic Delfinul Franciei ca să risipească Soborul cu puterea armelor, deci făcând Delfinul război, atât sau împotrivit Elunții, încât au murit în război 800 dintre ei.

Shisma între Felix 5 și Eugenie 4.

5. Deci abia dobândise Biserica Apuseană oarecare liniște în vremea Soborului adunat în Constantia, și iarăși sa ivit o nouă dezbinare. Pentru aceasta *Paltinas în Istoria lui Eugenie 4* prihănește puternic pe obștea Hristianilor, adică pe Biserica Apuseană, care iarăși sa dezbinat în trei părți. Căci unii din Apuseni erau de partea lui Felix 5, iar alții de partea lui Eugenie 4. alții mai ales dintre germani, nici unuia dintre ei, însă cea mai mare parte a Bisericii era cu Eugenie. În sfârșit Felix 5 și-a dat demisia din scaun prin mijlocirea stăpânilor Apuseni, a lăsat scaunul lui Nicolae 5 cel prohirisit episcop Romii după Eugenie, și a ales Felix să aibă cinstea de Cardinal, precum arată *Enias Silviul și Platinas*.

Nicolae 5 papă 1447-1455

6. După ce a murit Eugenie, sa prohirisit papă Nicolae 5, care iubind învățăturile, foarte multă dragoste arăta către cei învățați. Drept aceea a poruncit ca toate cărțile cele mai cerute aduse de la Elada la Apus, să fi cărate în Roma, și să fie tălmăcite în Limba Latină de Gheorghe Trapezuntiul, de Lavrentie Ualla, de Petru Kandidu, de Gheorghe Castelanu, și de Dimitrie Grecul, căroră cu multă îmbelșugare le da darurile ce iubea, precum istorisește *Enias Silviul*. Însă mult îl prihănește cum că împăratul Constantin cel mai de din urmă împărat al elinilor, care cerea grabnic ajutor împotriva Turcilor, iau fâgăduit cu adevărat să-i dea, însă cu tocmeală dacă va iscăli cele ce plac Bisericii Romane, la care în Florența a iscălit și fratele său

Ioan. Și în sfârșit dojenindu-l că sa despărțit de unirea cu Biserica Latină, nici ajutor ia trimis, ori de bani, ori de oameni, precum arată Platinas la Antonius. Și a murit acest Nicolae în anul 1455.

Calist 3 papă 1455-1458.

7.Moștenitor lui sau făcut Calist 3 de neam Spaniol, care murind în anul 3 al Arhieriei sale, au lăsat 150.000 de galbeni, pe care iau cerut de la Hristiani ca și cum să cheltuiască împotriva Turcilor după istorisirea lui Ioan Stela.

Pius 2 papă 1458-1464.

8.Pe Calist l-au moștenit Pius 2 în anul 1458 de neam Italian din Senes, mai înainte numindu-se Enias Silvius, bărbat mult învățat, pentru acesta a stat scriitor al episcopilor Romii, și ajungând la treaptă mai înaltă, a dat multe la lumină împotriva stăpânirii papale, în cuvinte, și în Epistole, și făcându-se papă a socotit că toate se cuvine împăraților și Ighemonilor, pe închipuirea cea lucrătoare din Galia o au surpat, pe Sigismund Ducele Austriei și pe Eparhiile cele supuse lui lea supus cu înfricoșate blestemuri și cu desăvârșită neîmpărășire, precum istorisește *Grantius*, apelație a se face de la Sobor către papa Romii cu grele pedepse au oprit. Că nu voia crișul a se supune Soborului asemenea ca alți episcopi, și alte multe fapte tiranice care nu se potrivesc Hristianilor, cu mult mai vârtos Arhierieilor, le-au săvârșit. Că atâta iubire de bani avea, și atâta sânghință au arătat pentru a aduna lui-ș grămezi de bani, ca nici unul din cei mai înainte de el, precum vâna și de la Arhiepiscopul Moguntiei, și de la Graful Ivanvergu, căruia ia adevărit Arhieria, apoi iarăși fiind pornit de bogat daruri de bani ale lui Adolf de Nasav, pe acel episcop la lipsit cu totul de episcopie, și a așezat pe acesta în locul aceluia, aceasta sa făcut pricină de multe războaie. Pe lângă Paulus Langius istorisesc și alții, Grantius, și Platinas la viața lui. Iar la anul 1464 a murit.

Paul 2 papă 1464- 1471

9.După aceasta sa hirotonit papă Paul 2 Venețianul, nepot fiind lui Eugenie 4, mai înainte se numea Petru Barbon, se arăta cu vrăjmășie împotriva bărbaților celor procopsiți întru fapta bună și întru învățatură, încât pe toți cei ce lucrau oarecare faptă bună și învățatură la arătate îi numeaeretici. Și îi gonia departe de la Patriarhia sa și de la palat, mai ales pe cei ce locuiau în Roma, în toate zilele îndemna pe părinții cu multe cuvinte să nu lase pe fii lor la învățatura cărții, ci le zicea că le este destul a ști numai a ceti și a scrie. Pe Platinas cel

cercetat la curtea papală de papa Pius 2, nu numai că la defăimat lipsindu-l de dregătoria sa, precum și pe alții asemenea lui la fapta bună, ci la pus și la închisoare și la alte greutăți. Pe lângă acestea acest Paul era atât de iubitor de slavă deșartă ca nici unul din cei mai înainte de el, și mai mult se bucura de alaiul papal cel zadarnic și de slava deșartă. Iar atâta iubea pietrele cele scumpe și mărgăritarele, încât se zăbovea totdeauna la unele ca acestea. Iar ocară cea mai mare, pe care și-a lipit-o lui ca pe o laudă, era că ajuta pe Turci (pe vrăjmașii cei cumpliți ai Bisericii lui Hristos), împotriva Keltogalatenilor, precum *povestește Laggius*, deși se arăta că le este vrăjmaș, și lua fără cruțare zeciuielile de la toate Bisericile din Germania, ca adică să-i bată pe Turci, precum *arată Granțius*. De aceasta *istorisește Platinas, Ioan Stela*, și alții. În sfârșit a murit în anul 1471.

Xist 4 papă 1471-1484

10. Urmează în scaun Xist 4 ori Xistus că era cu două nume, fiind fiu al oarecărui pescar, care pentru iubirea lui de învățătură este lăudat. Se prihănește însă pentru disidemoniile sale, pentru înverșunarea sa cea fără omenie și pentru nemărginta sa iubire de argint, pentru care a și legiuit sărbători noi a se ține în Biserica Apuseană, precum a lui Iosif, a lui Francisc, Ana etc. Dar ca să-și supună lui bogate stăpâniri, și nepoților săi, care erau precum am zis nenumărați, și ca să-și înalțe mândria până la cer, a stricat toată pravila și dreptatea.

Inocențiu 8 papă 1484-1492.

11. Inocențiu 8 lepădând de la sine toată rușinea, la arătare cerceta copii săi născuți din curvie covârșitoare, din care 8 erau de neam bărbătesc, iar 8 femeiesc. De unde pentru dânsul sunt aceste stihuri:

Octo Nocens pueros genuit totidemque puellas

Hunc merito poterit dicere Roman patrem.

Din tălmăcirea lor rezultă că Inocențiu înseamnă nevătămat. Că zic

așa: „Opt copii a născut vătămătorul, și fetele tot atâte

Roma cu dreptate pe acesta îl poate numi Părinte.”

Alexandru 6 papă.

12. Alexandru 6 a fost de neam spaniol, pe care după cuviință alții îl numesc al cincilea. (Alexandru 5 care a fost prohirisit de Soborul din Pisa, unii îl socotesc foarte greșit și nelegiuit). Acest Alexandru abia poate a fi numărat împreună cu adevărații papi, fiindcă

întru iubirea de argint și iubirea de slavă sărind peste mulți Cardinali, a căptușit scaunul papal, și prin urmare nu a fost ales după canoane precum zice *Onufrie la viața lui*. Iar *Granțius* numește pe acest Alexandru balaur, ca pe unul ce a spurcat lumea cu firea sa de balaur și cu otrava sa, adică cu nemăsurata lui iubire de slavă, cu înfricoșătoarea nemilostivire și cu nemăsurată iubire de arginți. Căci fără deslușire și pe cele sfinte și pe cele spurcate nesfințite, cu bani le cumpăra și le vindea, iar bogăția adunată din Simonie, o dăruia cu îmbelșugare Caesarului Borgia fiului său, cum sa vădit în scrierile lui Machiaveli, asemenea și bogăție luată de la foarte bogății Ierei ai curții sale, care împreună cu alți oarecare bogăți Cardinali, răpeau cu feluri de otrăviri lipsindu-i de viață, ca în destul să-și sature înverșunarea și iubirea de argint care îl stăpânise. Că nu se grijea de alta fără numai ca pe fii săi cei din curvie să-i înalțe cu mari avuții și puteri, și să supună Caesarului Borgia Eparhiile Italiei, luându-le cu nedreptate și răpindu-le de la cei ce cu dreptate le câștigase pe ele, de la care avea mari nădejdi a-și mai sătura nesațiul său, însă împreună cu acest numit fiu al său, schimbându-se paharul din greșeala dregătorului, a beut otrava pe care o gătise pentru a ucide pe oarecare bogăți din bătrânime. Deci Borgia fiul lui nu a murit îndată din această otravă, ci a dobândit acest fel de vătămare, încât desăvârșit nu putea face și a lucra cea mai mică treabă. Iar ticălosul tată a fost cumplit vătămat la inimă de această otravă și a murit în anul 1503 precum istorisește *Platinas* și *Onufrie Panuinul* cei ce scriu viețile episcopilor Romii. Atâta iubire oarbă arăta către acest fiu al său, încât toată legea Dumnezeuiască și omenească aruncând-o făcea toată nedreptatea ca să-l ridice pe el. Pentru aceasta Cardinalii îl urau, și el cu tot felul de pricinuri îi omora pe ei. Că și această otravă pe care a băut-o el cu fiul lui o gătise pentru Cardinalul Adrian de Cornet, măcar că alții zic că această întâmplare să fie neadevărată, și că Alexandru a murit cu moarte firească. Ci oricum ar fi aceasta, Borgia atâta putere a luat prin tatăl său Alexandru 6 că aruncând perdeaua Cardinaliei, după ce a ucis pe Ioan Borgia fratele său, sa unit cu Ludovic 12 craiul Galiei ca să câștige Ducatul Mediolanului, de care a fost propovăduit Duce al eparhiei Valentininsias. Vestitul Machiaveli învățătorul său, înduplecându-l, cum că a ajunge la țintire, toată nedreptatea este iertată lui, zicea adeseori, sau Caesar, sau nimic. Căci se numea Caesar Borgia. Pentru care aceste stihuri se zic pentru el:

Borgia Caesar erat factis et nomine Caesar
Aut nihil, aut Caesar dixit, utrumque fuit.
Borgias Caesarul, în lucru și în cuvânt Caesar
Ori nimic ori Caesar a zis, și amândouă a fost.

Cine pofteste a înțelege despre acest Caesar Borgia, citească cartea Politica lui Machiaveli scrisă către acest Borgia, pa care a intitulat-o Ighemonă, ci împreună citească și răspunsul lui senior Voltaire, care surpă (anulează) socotelile lui cele fără Dumnezeu, și neomenesti ale lui Machiaveli.

Bartolomeu Platinas.

13. Pe lângă aceștia să zicem și despre Botezătorul Bartolomeu, ce a fost numit Platinas după a lui patrie, pe care papa Pius 2 (1458-1464) la pus condicar (ipominmatografu). Acesta a lăsat feluri de epistole cu dulce stil, și Istorie cu viețile Arhiereilor Romii, până la moartea lui Paul 2 (1471), nimeni din cei mai înainte de el nu a scris adevărat precum Platinas, căci a arătat în ea și metehnele cele ce au fost împreună cu ei, și întinăciunile lor, care sau dat la lumină prin tipar, tipărit la anul 1610 în Colonia Agripini cu însemnările lui Onufrie Panuiniului și cu urmarea ei până la Pius 5 (1566) și de la dânsul prin urmare mergând șirul înainte prin Antonius Kikarellus până la Paulus 5 (1605). Iar Belarmin lingușitorul (dakaukul) papii, vrând a surpa mărturia lui Platinas, zice: „Cărțile lui Platinas numite Hronici, nu se pot numi ale noastre. Că de multe ori sunt prihănite de Istoricii noștri.” Ci aceste Vieți ale Episcopilor Romii, au fost scrise cu porunca papei Xist 4 și date la iveală, precum însuși mărturisește în Cuvânt înainte cel către papa Xist. Acesta sa născut în anul 1423 întru un sat numit Platena, (de unde și-a luat și numele) situat între Cremona și Mantua. La început sa dat la arme, apoi la învățătură, și aici a sporit mult. A mers la Roma în vremea lui Calist 3 și sa împrietenit cu Cardinalul Visarion, prin el sa făcut condicar la Pius 2 dar după Pius vine Paul 2 și ridicând cinurile, fără a socoti multele cheltuieli ce sau făcut ca fiecare să cumpere cinurile, Platinas sa jeluit cu amar pentru aceasta, scriind cu libertate către papa, papa însă ca răspuns, la legat în lanțuri de fier și la întemnițat. Deci prin mijlocirea Cardinalului Gonzaga a ieșit din temniță, cu porunca însă să nu iasă din Roma. Apoi a fost învinovățit ca vânzător și eretic, pentru care a fost aruncat a doua oară în temniță, unde a suferit multe cazne. Deci sa dovedit nevinovăția lui, însă a mai rămas încă un an în temniță, pentru

a nu se arăta că a fost închis cu nedreptate în temniță un astfel de bărbat. **Sixt 4 alcătuiește Biblioteca Vaticanului.** Sixt 4 a fondat Biblioteca Vaticanului, a ales pe Platinas bibliotecar, în acest cin și vrednicie sa săvârșit în anul 1481 mai la 60 de ani fiind cu vârsta. Cartea cea mai aleasă adică Viața Arhiereilor Romi, până la Sixt 4 prin a cărui îndemn o a scris, este vrednică, dar în multe locuri scrie cu împătımire, poate pentru a izbândi pentru necinstirile ce a suferit în vremea lui Paul 2. Toate scrierile lui au fost tipărite în Colonia în anul 1529 și în 1574 și în Luaniu la anul 1572.

CAPITOLUL XIII.

STAREA BISERICII APUSENE ÎN ACEȘTI ANI.

Starea Spaniei.

1.Castilia din Spania după săvârșirea din viață a lui Ioan 2 o ocârmuia fiul său Eric 4 fiind adevărat dărăpănător al împărăției, care murind în 1472, Ferdinand 5 catolicul ia de femeie pe Isabela sora mortului, și făcându-se stăpânitor împărăției, a ocârmuit cu pace toate ale împărăției. Deci la 1491 a supus statul Granata, singur dintre statele Spaniei care se ținea cu amândouă mâinile de religia Mahomedană, era împotriva credinței lui Hristos, până în acești ani 4 atunci a început a se așeza și lăți în Spania tiranica aceea cercetare, cu motivul pentru Mauri și Iudei. Fiindcă aceștia ca să nu fie exilați de acolo, slăveau credința lui Hristos, mai mult din gură decât din inimă, și așa cercetătorii porunceau Iudeilor și Maurilor ca să-și ia bine seama, căci dacă bănuiau ei pe cineva greșiți la ceva, apoi după o îndelungată închisoare îi și ardea, nimeni dar nu putea să scape de această cercetare, nici chiar Prințul, dacă prin vreun prepus se dovedea a fi hulitor absolutei (de sine) credinței papicești.

Descrierea sfintei cercetări.

2.Să zicem ceva și pentru chipul în care acești cercetători își împlineau datoria lor. Cel ce era pârât de cineva ca vinovat la cercetători, acela mai înainte de a i se vădi greșeala, se pune la închisoare unde era ținut mai bine de 3 luni, pe urmă i se arăta că aceasta sau acea vinovăție a făcut, pentru care din porunca sfintei

cercetări a fost prins. Dacă acesta își tăgăduia greșeala sa, era aruncat în foc, și avuția lui se împărțea pe la prietenii săi, iar dacă dimpotrivă o mărturisea, dea pururi era învinovățit a ședea în închisoare. Cu toate acestea ceea ce covârșea pe toate celelalte nedreptăți era, că cei ce pârau nu erau numiți, nici nu se înfățișa cu pârâțul înaintea judecătii, ci dacă cel pârât striga că are vrăjmași care i-au adus această defăimare și iar fi numit, pentru că atunci adevărindu-se că într-adevăr era defăimare, nu se mai judeca pentru dânsa, ci numai cercetau megieșii dacă într-adevăr traiul și purtarea sa a fost cinstită, care apoi aflându-se bune și fără nici un prepus de vreo hulă, se libera. Iar pricina celui învinovățit fiind scrisă pe pânză spre veșnica rușine a rudelor lui, se spânzura prin Biserici. Slavă dar și cinste nu puțină avea episcopul de loc, sub a cărui arhierie focul mistuise mai mulți oameni.

3.Întru acest chip descrie Humbert Toma Leodie (*Hronica Cartea 6 la Frederih 2*) sfințita cercetare¹⁴ din Spania, care pe vremea

---

¹⁴ Această diavolească neomenească judecătorie a sfințitei cercetări, a început pe la sfârșitul veacului 12 sau mai mult pe la începutul lui 13, când papa Inocențiu 3 a trimis în Galia doi Fratori cu stăpânire ca să judece pe cei vinovați, pe urmă în Spania Fratorii din tagma Predicatorilor, apoi pe la sfârșitul acestui veac Sixt 4 care apoi a întemeiat această nelegiuită judecătorie mai în toată lumea. În Galia, Spania, Italia, și până la Indii atâta stricăciune oamenilor pricinuiău acești cercetători, cât covârșea cele ce se făceau în războaie, sau ciumă sau alte ticăloșii ale vieții omenești, și chipul cel nelegiuit și aspru ce întrebuița acești judecători, care lor li se părea a fi Sfânt, era că după ce un slujitor al judecătoriei era trimis să aducă pe vreun vinovat, apoi aducându-l numaidecât era închis într-o groaznică închisoare. Și dacă cel vinovat nu se supunea trimisului sau sar fi împotrivit, apoi oricine l-ar fi întâlnit era dator să-l aducă cu mare grăbire la închisoare, iar de nu-l aducea se învinovățea și el cu aceiași vinovăție ca și dânsul. Ședea la închisoare câtă vreme ar fi voit judecătorii, neavând voie a vorovi cu nimeni, nici chiar cu rudele sale. În sfârșit se înfățișa la judecătorie unde era întrebat dacă a făcut cutare, sau cutare lucru. Dacă acesta tăgăduia greșeala pentru care era defăimat, apoi se punea de al doilea în închisoare până la a doua cercetare, și dacă judecătorii nu mai puteau să-i găsească cea mai mică vinovăție, se libera. Iar dacă îl afla cu cel mai mic prepus, îl hotăra la pedeapsă, așteptând ziua împlinirii acestei hotărâri. Drept aceea sosind ziua aceea grozavă, erau scoși de la închisoare toți cei învinovățiiți, unii îmbrăcați cu propriile lor haine, alții cu o haină galbenă, și cu două Cruci roșii cusute pe dânsa, una pe piept și una pe spate, și alții având zăgrăvit pe haină chipul lor în foc și cu demoni prin împrejurul lui. Deci cei învinovățiiți fiind îmbrăcați în acest chip, mergeau în piața târgului unde judecătorii se suiau la locul cel mai înalt, față fiind mici și mari, pe urmă unul din judecători vestea hotărârea, care se numea **Anto da fe**, adică faptă a credinței, câți erau îmbrăcați cu propriile lor haine erau liberați, fiindcă aceștia erau dintru aceia care nu li sa găsit nici o vină, iar câți aveau haina cu Cruci erau învinovățiiți pe toată viața lor la închisoare, sau la Galeră, fiind lipsiți de toate avuțiile lor, fiindcă greșeala lor nu sa dovedit după lege ci după prepusul judecătorilor. În sfârșit cel de al treilea după ce erau mângăiați de către judecători zicându-le cum că Dumnezeu ia iubit pe dânsii, și că prin mijlocirea sfințitorilor judecători, îi va duce și la rai, apoi îi arunca în foc, pe care foc mai înainte de ai arunca p dânsii, ca și cum din evlavie blagoslovea focul cu aghiazmă. Și în acest chip lua sfârșit această crudă neomenească tragedie. Dar aceasta era numai o parte a hotărârii, iar nu și a avuțiilor, pentru că judecătorii luând toate avuțiile învinovățitului le împărțeau între ei, nu voiau să știe dacă cel pe care cu nelegiuire l-au ars, are femeie și copii mici, ci unul se topea în foc, și cinci și mai mulți se ticăloșeau și mureau de foame, ba încă zicea că din milostivire o fac aceasta, fiindcă dacă ar lua rudele lor avuțiile, apoi se spurcă și se învinovătesc și ei de aceiași vinovăție și pedeapsă, de unde ca să scape ca să nu fie aruncați în foc, judecătorii iau ei avuțiile acuzatului, pe care ei știu mai bine a le curăți, și a le aghezmui și a le ține pe seama lor.

lui Carol 5 nu o dată a venit în Spania, ci mai de multe ori. Și ca să nu se îndoiască cineva de acestea, cum că pe cei din officie mult mai adevărat iar fi numit pe ei demoni de iad decât sfințiți cercetători să zicem Canonul 22 al Sinodului Norbonik de la 1235 care zice așa: „Aceasta trebuie să păzim noi după voia și predania de la tronul Apostolic, ca nici prin cuvinte nici prin semne să nu se publice numele martorilor, ci dacă cercetatul împotrivindu-se va zice că are vrăjmași, sau că sa unit careva împotriva lui ca să-i facă rău, apoi numele vrăjmașilor sau ale celorlalți voitori de rău, cum și pricina vrăjmașiei și a părerii lui, să se ceară de la dânsul, ca întru acest chip fiind învinovațiți martorii, să se numere și ei între cei vinovați.”

Izgonirea Iudeilor din Spania.

4.De aici arătat este cât de demonică era această officie a cercetării, sa lătit mult pe vremea lui Frederih 5, care la îndemnul lui Toma Torekremata mai marele tagmei Domnicanilor a dat un edict hotărând ca în împărăția Spaniei să rămână numai creștini, pentru care și a trimis în exil 122.000 de familii evreiești, din care și câți au mai rămas, au fost siliți să tăgăduiască credința Iudaică, citește pe *Enia Silvie Starea Europei sub Frederih 3 cap: 43, pe Ioan Marianan Spania trak: Cartea 27 cap:1, și pe Ezovie Hronica la 1491 num: 39.*

Starea Angliei

5.Eric 6 al Angliei fiind foarte trândav, nu numai că a fost scos din scaunul împărăției Galiei, ci încă purtându-se rău, sa lipsit și de împărăția Angliei de către Prințul Eboracic, acesta a luat tronul la anul 1406 și sa numit Eduard 4. Atunci dar Eric 6 luptându-se cât îi era cu puțință pentru relele ci i se întâmplaseră lui, și având aliat pe Ducele Romerset, a urmat în sfârșit ca Ducelui Romerset să i se taie capul, femeii a fost robită, și fiul său Eduard a fost hotărât la moarte, în sfârșit și chiar Eric 6 să se hotărască la temniță, dar această tragedie nu a ajuns să se îplinească, ci Eric 6 pornind război împotriva Exartienilor a murit, a lăsat în loc pe fiul său Eduard 5 pe care moșul său Richard 5 Ducele Coclasteriei la omorât, și singur și-apus coroana pe capul său, dar mai pe urmă a fost și el scos din împărăție, și a fost omorât de către Eric 7. Mai cu vremea Comtul Rihemontie ce se trăgea din familia Lancastri și care totdeauna era vrăjmaș Prințului Eboracic a reînnoit iarăși puterile Angliei ce slăbiseră foarte mult cu rebeliunile ei cele interne, și care nu puțin se tulburase și de clerici, cu toate acestea în vreme ce erau aceste intrigi între dânsii, au fost

omorâți 80 de Prinți din familia împărătească, precum istorisește *Filip Comnenul (Monum. fapte. Și a zice lui Ludovic 1 și Carol 8 Cartea 1 cap: 7)*.

Starea Galiei.

6.În Galia împărătea Carol 7 când toate Sinoadele spre îndreptarea dreptului Bisericesc și înaintarea credinței obștii creștinești, fură întărite prin notă împărătească de Sinodul cel adunat de dânsul în Vituric, care notă nu se deosebește mult de legislația Sanct Ludovic 9. Drept acea fiul lui numit Carol 11 supunând pe Piu 2 a anulat legitimația părintelui său. Dar iarăși văzând pe Piu 2 că vrea să slobozească frâul răutăților sale, a poruncit ca notă părintelui său să se păzească iarăși întocmai. Către acestea pornind groaznic război împotriva lui Carol Ducele Burgundiei, și fiind omorât Carol în războiul ce sa făcut între Ducele Lotargiei și a Eluiților, a luat sfârșit și cel al Ketogalaților. Iar împăratul Ludovic nu a mai avut asemenea mare război cu alții, a murit în anul 1483 lăsând diadoh pe fiul său Carol 8 care supunând mai întâi crăia Neapole, a scăpat-o iarăși de sub stăpânirea sa. Pentru care citește pe Comineu, Nicoale Gilisie etc.

Starea Germaniei.

7.Și în Germania sau făcut adunări de bărbați Bisericești ca și în Galia, care întru o conglăsuire au întărit Canoanele Bisericii de Apus, precum sa făcut la Sinoadele din Norimberg, și Francfurt din Moguntia și din alte locuri. ***Invenția tiparului în Germania.*** În Germania sa aflat meșteșugul tipografiei la anul 1440 de Ioan Faust din Moguntia, și de Ioan Mentelie din Argentorat, fiind lucru Dumnezeiesc, vezi Hronicile Bisericești.

Starea Ungariei.

8.În Ungaria după ce a murit Albert împăratul ei, sau născut intrigă între prezidenții Panoniei, din care unii cereau diadoh pe Albert Vladislav riga Poloniei, iar alții pe cel mai mic fiu a lui Albert. Deci în vremea aceasta când lucrau intrigi, Vladislav a luat Ungaria, în vreme ce și Eugenie 4 (1431-1447) a trimis pe Cardinalul Iulian ca să îndemne pe Unguri ca să ridice război împotriva Turcilor, care în loc de a ridica război împotriva Turcilor a ridicat împotriva Dacilor, și atât de groaznic ia bătut încât întrebuintau numele Ducelui lor Ioan de Huniad, spre a face copii lor să tacă. Către acest Murat sultanul turcilor, având război la Răsărit, au primit toate cererile Peonilor și Dacilor, și au încheiat pace pentru 10 ani, cu mare jurământ și despre

o parte și despre alta. Auzind dar acestea Eugenie, au scris Cardinalului Iulian ca să nu se întărească nici un așezământ fără știrea lui, și a scris lui riga Vladislav, ca să nu se mulțumească a rămâne în cele făcute cu jurământ, fiindcă el l-au dezlegat de jurământ, și așa îl silea ca împotriva jurământului dat să înnoiască iarăși război, atât prin rugămintele cât și prin îngroziri, precum *scrie Silvie*.

9.Deci făcându-se iarăși război creștinii cei ce călcaseră tratativele atât de groaznic sau întărâtat, încât pe Vladislav au hotărât ca să-l omoare în război, Cardinalul Iulian de către Turci, sau de către Unguri, și trupul său cel mort să fie aruncat la fiare sau la păsări. De la călcarea jurământului creștinii au început să meargă tot spre mai rău, încât cu greu era a se întoarce spre mai bine. În sfârșit omorând pe Vladislav au pus în locul lui pe Ladislav, în lipsa căruia ocârmuia Ioan Hunsad. Iar murind Ladislav, a fost pus în locul său Matei Corvin fiul lui Huniad, citește *pe Laonic Halco Cartea 6 și 7, Silvie Enea Starea Europei sub Frederih cap: 1 și 4 și Epistola 49 și 51, Granție Vand. Cartea 12 cap: 11. Și Hronicile Turcești a lui Leucalvie la 1442.*

Starea Boemiei.

10.În Boemia sub craiul Gheorghe Voidosbradie (care împotrivindu-se la înnoirile papilor zicea că trebuie să se împărtășească din amândouă la cuminecare, pentru care pricină a fost judecat de papiști ca eretic, și a fost afurisit) au început fratorii boemi, fiind următori lui Ioan Hus a ruga pe Gheorghe ca să le dea lor ocârmuirea Latinsiei, pe care după atâtea rugăminți au căpătat-o, unde apoi trăgând la sine pe feluri de oameni, și socotind superstițiile papale zadarnice, și-au format o alt fel de viață, precum li sa părut lor, care au cercat multe izgoniri, și chiar de la Gheorghe și de la alți împărați ai Boemiei pentru catigoriele ce făcea, au fost muștrați foarte, de unde apoi au fugit, și întorcând pe mulți de la credința lui papa, sau amestecat în sfârșit cu Valdicii și Pacardienii. Pe acești fratori Boemi îi laudă Lotar în scrierile lui, zicând că se țineau mai mult de Sfânta Scriptură, decât de înnoirile papei. *Vezi Tomul său 6.*

Ermano Risuih ereticul

11.În anii aceștia a ieșit și Ermano Risuih din Batavia Belgia, care ereticindu-se, zicea că Evanghelia este mincinoasă, și alte asemenea bârfiri, precum îl cuprinde *Bernard Luxemburg în catalogul ereticilor.*

Înmulțirea învățăturilor elinești la Apus.

12.Între acestea trebuie încă a ști, că în aceste vremuri Biserica Apuseană nu puțin se lumina, atât prin învățăturile și științele elinilor cât și prin literele lor, pentru că precum se vede nu numai papa Nicolae 5 a pus feluri de învățături în Apus, ci încă și Lavrentie Medici Prințul Florenței, de la care apoi filotimisindu-se și episcopul Romii Leon 10 nu puțină râvnă a arătat. Dascălii lor au fost bărbați elini ce au fugit de sub ocupația Turcilor în Italia, și între alte locuri, și în Germania tot ei au adus literele elinești prin Ioan Refklino, care se mai numea și Capiion bărbat vestit la iură (facultatea de drept) și la politică, care lea învățat de la Andronic Conbracu de neam elen, care apoi tot el a dus și în Galia limba elinească, precum singur mărturisește la Cuvântul înainte cărții întâi a introducerii literelor ebraice, și la cartea 3 unde zice că după dânsul învățăturile elinești Parizienii le-ar fi învățat de la Gheorghe Ermonim Spartiatul, în Roma de la Arghiropol Bizantinul, iar în Florența și Mediolan de la Dimitrie Halcocondili, pe care aceștia le-ar fi aflat de la dânsii ca pe niște firimituri ce cad de la masa stăpânilor lor.

13.Învățându-i pe aceștia mai sus pomenitul Refclino limba elinească, nu numai pe nepotul său Filip Melahtona, ce era numit de germani dascăl obștesc, la învățat limba elină, cum și cea ebraică, ci și pe mulți alții din Germania.

Descoperirea Americii.

14.În aceste vremuri a fost descoperită America de Hristofor Columb, care era dintr-un târgușor din Genova numit Concuret. Acesta cunoscând după suflarea cea repede a vânturilor, fiindcă aburii ce se ridică din pământ, fiind uscați fac vânt, precum și cei din Mare fiind umezi se analisează în apă, și așa a făcut socoteala că trebuie să mai fie un pământ dincolo de Marea de Apus, de vreme ce dintr-acolo suflă vânt uscat. Deci cerând ajutor de la Genovezi și de la craiul Portugaliei ca să meargă să descopere acest pământ necunoscut, nu au vrut nici într-un chip ca să-i dea decât numai Ferdinand 5 al Castiliei dând câteva corăbii sau dus, și al 1493, 1494 și 1495 adică 3 ani după plecarea sa, a călătorit în India de la Apus, unde nu puține locuri a descoperit. În sfârșit în anul 1497 Americo Vespuși Florentinul pe la zona fierbinte cam spre Apus, a descoperit și alte locuri, sa numit America după numele său.

15.Făcându-se Alexandru 6 episcopul Romii stăpân pe Indiile de la Apus, a depărtat pe Ferdinand 5 cu făgăduința ca împărații Spaniei

să aibă comunicație cu aceste neamuri, încât să trimită ei misionari propovăduitori ai Evangheliei, care apoi fiind trimiși, îi învăța credința în Hristos în așa chip, încât cel ce asculta sfaturile și învățătura trebuia să se cutremure¹⁵.

CAPITOLUL XIV.

SINODUL DIN TOLIT BĂRBAȚII APUSENI ÎNFLORIȚI ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ.

Sinod la Tolit 1473

1. Sinodul din Tolit din Spania adunat la anul 1473 făcut de Sixt 4 care sa silit să îndrepte obiceiurile cele stricate și viața cea rea a clericilor pentru aceasta poruncește ca la masa Arhierilor să se citească Dumnezeiasca Scriptură, ca prin gâtlej să primească hrană, iar urechile să se adape cu cuvântul lui Dumnezeu¹⁶.

---

¹⁵ Nu poate cineva să mărturisească cruzimea acestor propovăduitori ai credinței creștinești ce au arătat-o către Americani. Fiindcă îndată ce au supus pe câțiva dintre ei, au voit ca numaidecât să-i facă creștini desăvârșiți, zicându-le să creadă că se află un om anume Papa care stăpânește tot pământul ca un episcop al lui Hristos, care poate toate, și care le poruncește să se supună lui Ferdinand 5 împăratul Italiei, fiindcă acest pământ care la primit el de la Dumnezeu i la dăruit lui. Deci auzind Americanii cum că după atâtea mii de ani sar afla un astfel de om care să aibă o astfel de stăpânire, pentru ce nu sa arătat nouă un astfel de om mai de demult? Pentru ce Dumnezeu nu nea însuflat și nouă acele ce va însuflat și vouă? Cum este cu puțință ca Soarele și Luna și ceilalți Dumnezei ai noștri, să fie supuși la acela pe care voi îl numiți papă? Și cum Soarele ce se află în cușcă, și Luna ce se află în cuila, vor cădea? Și se va înălța un lemn nesimțitor? Cum legile și religia noastră pe care marele Dumnezeu Soarele le ocrotește, va da loc religiei și legilor pe care voi ziceți că le aveți de la papa? Cum Dumnezeu nostru Soarele care viază cerul și pământul și care cu puterea sa cea călduroasă pe toate câte sunt lea născut, sar fi făcut de un om pe care neprietenii săi l-au răstignit pe Cruce precum ziceți voi? Acestea și multe altele le ziceau Americanii fratrilor, care în loc de ai îndemna cu cuvântul și cu blândețe să creadă cum că Dumnezeii la care se închină ei sunt niște făpturi ale adevăratului Dumnezeu, și puțin câte puțin să le arate religia creștină, ei au început a-i pedepsi cu foc și sabie. Îndată ce Americanul nu credea, sabia și focul îl omora, sau bărbat sau femeie, tânăr sau bătrân sau și prunc de ar fi fost, trebuia să se facă mistuirea focului și a sabiei. Mai lesne poate cineva să-și închipuiască de cruzimea și neomenia ce au arătat-o ei Americanilor, dacă se va gândi la relele ce lea pricinuit chiar și creștinilor Latineasca sfințita cercetare.

¹⁶ În acest veac sau mai adunat și alte Sinoade, din care cel **dintâi** este cel din Oxonio anul 1404 de Toma Arundeli Arhiepiscopul Cantuariei împotriva învățăturilor lui Wycliff și pentru buna rânduială Bisericească, au fost date 13 Canoane din care Canonul 6 interzice citirea cărților lui Wycliff.

La 1412 și 1413 sa adunat în Roma 2 Sinoade împotriva învățăturilor eretice a lui Wycliff și Ioan Hus pentru care sau adunat și în Lugdun.

La 1418 Sinod în Salzburg de Arhiepiscopul Everard pentru credință, și buna orânduială Bisericească unde sau dat 34 Canoane.

La 1445 Sinod în Rotomat de Rudolf Arhiepiscopul de Ruseliu unde sau așezat 40 Canoane de pravilă. Canonul 7 osândește superstiția celor care privind la câștig dau nume noi și extravagante unor Icoane la Maicii Domnului zicând Icoana Prea Sfintei mângâieri, a Mântuirii, a Grației etc. fiindcă aceste nume dau pricină proștilor a crede cum că aceste Icoane au o lucrare mai mare decât celelalte Icoane.

Blud Flaviu

2.Blud Flaviu din forul Roman, bărbat vestit în virtute și înțelepciune, a scris o Istorie în 8 Cărți, după înnoirea Romii începând de la 1400 la 1440. Scrierile lui au fost tipărite la Roma în anul 1559.

Nicolae Cuzano.

3.Nicolae Cuzano, de neam german a fost hirotonit Cardinal de Nicolae 5 sa împotrivit tare cu cuvântul și prin scris acelora ce zic cum că papa este mai presus de Sinod, a scris mai întâi 3 cărți pentru unirea catolică, între acestea și învățătura neînvățată în 3 cărți, exerciții în 10 cărți, etc. tipărite la Roma la anul 1565.

Toma de Kempis

4.Toma de Kempis¹⁷, de neam belg, bărbat care nu puțină cinste a câștigat de la Apuseni pentru virtutea sa, a scris Urmarea lui Hristos, 4 cărți și altele care sau tipărit în Antuerpia la anul 1617.

Ioan Anie

5.Ioan Anie din Viteric, dascăl din tagma Predicatorilor și Magistrul Sfințitului Palat, a scris sholii la Psaltire, și 78 de Cărți pentru lucrurile cele antice (vechi), la care alăturându-se și altele scrise de mai mulți scriitori, au adevărit mai mult însemnările lui, citește pe Vzovie¹⁸ la Sixt Senic¹⁹ și la Casaubon.²⁰

Dionisie Rehel.

6.Dionisie Rehel, de neam belg din Cartusiana, a scris mai multe decât toți scriitorii Latini, și a talmăcit toate cele 320 de Cărți ale

---

La 1448 Sinod în Turoninsia sub papa Nicolae 5 unde sau așezat 18 Canoane vrednice a se număra între cele Bisericești. Vezi pe Posevin.

La 1449 Sinod în Lugdun pentru îndreptarea clerului din Galia, unde sau așezat 18 Canoane.

La 1457 Sinod în Avignon din Galia de Cardinalul Petru spre întărirea celor făcute la adunarea 36 de Sinodul cel mare al Galiei, adică să întărească cum că Născătoarea de Dumnezeu Maria a zămislit fără de păcatul strămoșesc, sau așezat și 28 Canoane.

La 1470 sa adunat Sinod în Benevento de Curad Arhiepiscopul Kapikei ca să îndrepte căzuta rânduială Bisericească, unde sau dat și 10 Canoane.

La 1485 Sinod în Zenoninsia unde au vrut să se îndrepte neregulile clericilor.

La 1490 Sinod în Salzburg, unde sau făcut multe pentru buna rânduială Bisericească

¹⁷Ca pildă de carte ascetică scrisă în stare de înșelare numită „păreră” putem numi lucrarea lui Toma de Kempis, numită „Urmarea lui Hristos. (Sf. Ignatie Briancianinov, Despre înșelare, Capitolul Viața ascetică.)

Editată de Schitul Românesc Lacu Sf. Munte Athos 1999. Editură digitală n.tr.

¹⁸Pentru Istoricii Latini Cartea 3 cap: 8.

¹⁹Ier. Bibli. Cartea 4 foaia 315.

²⁰Eczers 9 a celor antice.

Sfintei Scripturi. Scrierile lui au fost tipărite în Colonia la anul 1533²¹. Citește pe Tritemie²² pe Belarmin²³ și pe Posebin²⁴.

Enia Silvie.

7.Enia Silvie, a fost mai întâi notar lui Filip 5, pe urmă a lui Frederic 3 și în sfârșit a fost hirotonit Cardinal de către Calist 3 după moartea acestuia este făcut papă și sa numit Pius 2. Are 320 de scrieri din care Istoria Boemiei tipărită la 1475 covârșește pe toate, asemenea a scris și alte 2 cărți pentru cele făcute la Sinodul cel mare al Împărăției, adunat la anul 1577. Citește pe Platinas (*la viața sa*), Belarmin (*la Scripturile Bisericești la 1450*) și Posebin (*Ier. Mai înainte găt. Tom I foaia 15*)

Ieronim Savanarola.

8.Ieronim Savanarola din Ferrara, a fost vestit între Apuseni pentru virtutea și sfințenia sa, fiindcă era foarte râvnitor le faptele cele bune și de traiul cel bun a celor Bisericești, pentru care și pe față ocăra pe episcopii Romii, pe cel vestit în răutăți Alexandru 6, necucernicia clerului din Roma și a boierilor, pentru care pricină, a și primit de la dânșii moarte prin mucenicie la anul 1497. Scrierile lui sunt în 4 cărți pentru simplitatea vieții creștinești, și alte cuvinte și exerciții în Sfânta Scriptură. Citește pentru dânsul pe Ioan Mirandulan, (*la viața sa*) și alții.

Ioan Pavu.

9.Ioan Pavu Mirandula, bărbat vestit la virtute și învățătură, arătându-se în acea vreme ca un finic, a căruia slavă nu puțină era, au făcut sholii la Facere cap: 1, sub titlul de 7 cărți simple, pentru vrednicia omului 3 cărți, ospățul Platonice, etc. Citește pe Sixt Senecon.

Marsilie.

10. Marsilie finicul din Italia, sa vestit foarte pentru înnoirea ce au făcut la filosofia Platonice, a scris 18 cărți, pentru neamurile sufletelor, și alte epistole, tipărite în Norimberg după săvârșirea lui Humbert Belerie în Frankfurt la 1580²⁵.

---

²¹ Se zice cum că Eugenie 4 cetind una din scrierile lui a strigat, *leteur mater ecclesia que talem habet silium*, adică: Bucură-se maica Biserică că are astfel de fii.

²² Ier. Bibliot. Cartea 4 foaia 335.

²³ Pentru scriitorii Bisericești din anii 1450.

²⁴ Mai înainte gătire Tom. 1 foaia 801.

²⁵ Acesta a tălmăcit multe din scrisile Platonice, mai vârtos de ale lui Platon, care lea adus la prietenul său cel prea înțelept Marcu Musero, pe urmă, mergând peste vreo câteva zile să vadă părerea prietenului său pentru aceste tălmăciri, Marcu pentru răspuns au vărsat pe fila cea dintâi toată cerneala din călimări. De unde au

Robert Maguinie.

11. Robert Maguinie, de neam belg, a pus rânduială în Hronicile Galilor tipărite în 11 cărți.

Marc Antonie Kokie.

12. Marc Antonie Kokie Sabelicul din Italia sa vestit foarte pentru Istoria sa cea în 11 eneade (noime) împărțită, care începea de la Începutul lumii și până la 1504 d.Hr. cum și pentru cele 33 Cărți ale Istoriei celor făcute de Venețieni, tipărite la Veneția la 1487.

Ioan Nafclaru.

13. Ioan Nafclaru de neam Suiv, cel mai întâi mädular al Academiei din Tibingia, au alcătuit o Hronică de la începutul lumii și până la 1500 care precum mărturisește Kamerarie (*la viața sa*) ar fi îndreptat-o cu mare osârdie, mai înainte de a se tipări Filip Melahnton.

CAPITOLUL XV.

MOHAMED 2 ÎMPĂRATUL ȚARIGRADULUI, ȘI CELE FĂCUTE DE DÂNSUL ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI DUPĂ CUCERIREA ȚARIGRADULUI.

Mohamed 2 împăratul Răsăritului anul 1451 d.Hr.

1.Murind Murat împăratul Turcilor la 1450 a primit împărăția Mohamed 2 fiul său, la anul 1451, Februarie 3 care venind la Răsărit pe la împărățiile Europene, a pus rânduială în împărăția sa, precum i sa părut mai cu folos. Deci îndată ce au luat stăpânirea împărăției, a omorât pe fratele său, și a făcut pace cu elinii, și alte asemenea care i se păreau mai cuviincioase. Pe urmă după ce au zidit o cetate în Europa pe lângă Propondida pe Bosfor (loc strâmt și îndemânatic de a trece la Răsărit) care cetate se numea Kemocopia, și după ce sa gătit pentru împresurarea Bizanțului, a stăpânit satul acestui Bizanț. ***Cucerirea Constantinopolului.*** Unde apoi luându-și armia sa, a început a împresura această cetate împărătească la anul 1453 pe care apoi după o împresurare de 54 de zile, sau după alții zic de 64, cu 300.000 de ostași, la 29 Mai într-o zi de Marți cu mare jale a stăpânit-

---

priceput pe urmă Marsilie, cum că tălmăcirea sa nu era vrednică, nici o cinste, și așa de-al doilea au tălmăcit pe Platon după cuviință. Această tălmăcire este și în ziua de astăzi.

o, și a omorât pe Constantin cel din urmă împărat al Bizanțului. Armata turcă a prădat, omorât, și luat în robie pe toți creștinii care erau în cetate timp de 3 zile, citește la *Halkokondili Cartea 8*, la *Gheorghe Franțin Cartea 3*, și din Latini pe *Enia Silvie*, pe *Cuspinian* la *Starea Europei în vremea lui Ferdinand capitolul 4*, și la *Leuhclavie* la *Hronicile Turcilor, și alții*.

2. Această cetate a Țarigradului sau mai bine a Constantinopolului a fost zidită de Constantin cel Mare, născut din Sfânta Elena împărăteasa, care mai cu vremea întemeindu-se și mărindu-se foarte pe vremea lui Constantin ultimul născut din Elena împărăteasa a fost robită și stăpânită de Turci²⁶.

Cucerirea Peloponezului.

3. Iar la anul 1458 același Mohamed a stăpânit Corintul, supunând și Peloponezul și pe Toma Paleologul izgonindu-l de acolo, în sfârșit turcii au omorât pe David Comnino împăratul Trapezunței, a spus și împărăția acestuia la anul 1460 și așa a fost învinsă împărăția Hristianilor în Răsărit, și a căzut în stăpânirea Turcilor.

Patriarhul Ghenadie al Țarigradului.

4. Stăpânind cetatea împărătească a Constantinopolului Mohamed 2 a dat voie creștinilor care au mai rămas în viață să-și săvârșească fără frică obișnuitele ceremonii Bisericești, și auzind cum că nu au Patriarh, a poruncit ca să-și aleagă Patriarh, ori pe cine vor voi, pe care la întărit și el, dându-i firman la mână ca să stăpânească întocmai ca și

---

²⁶ „În anul 6965 (1457-1504) Acest domn Ștefan vodă, după doi ani a domniei lui Pătru vodă Aron, ridicat-s-au de la Țara Muntenească cu multă mulțime de oaste muntenească și din țară adunați și au intrat în țară. Și silind spre scaunul Sucevii, i-au ieșitu înainte Pătru vodă Aron pe Siretu, la Doljești, la tină, și s-au lovit în zioa de joi mari, aprilie 12, și înfrânse Ștefan vodă pe Aron. Ci Aron nu se lăsă cu atâta, ci de iznoavă s-au bulucitu al doilea rându; și lovi la Orbic și iar birui Ștefan vodă. Și-l prinse pe Pătru vodă Aron și-i tăie capul, de-și răsplăti moartea tătâne-său, lui Bogdan vodă.”

Când s-au strânsu țara la Direptate.

„Decia Ștefan vodă strâns-au boierii țării mari și mici, și altă curte mărunță dimpreună cu Mitropolitul Theoctistu și cu mulți călugări, la locul ce se cheamă Direptatea și i-a întrebatu pe toți: este-le cu voie să le fie domnu? Ei cu toții au strigat într-un glas: „În mulți ani de la Dumnezeu să domnești”. Și decii cu toții l-au ridicatu domnu și l-au pomăzuitu spre domnie mitropolitul Theoctistu. ” Ștefan-vodă cel Bun spun bătrânii câte războaie a făcut atâtea mănăstiri și biserici au făcut 45. Printre altele Mănăstirea Putna după biruința asupra Tătarilor la 3 Septembrie 1469 a fost sfințită, biserica de la Pătrăuți 1487, în Dorohoi, Hârlău, Vaslui, Botoșani, Iași, Suceava etc și Mănăstiri Războieni, Căpriana, Voroneț, Dobrovăț, Coșula, etc.

procatohii (înaintașii) săi. Și aceasta nu a făcut-o pentru alt scop, decât numai ca să se adune acolo creștinii, unde după ce sau adunat mai mulți au ales Patriarh pe Gheorghe Sholariul, numindu-l Ghenadie, bărbat vestit la virtute și înțelepciune. Împăratul cu amândouă mâinile ia înmânat lui Ghenadie toiagul păstoresc, cum și alte daruri, ia vorovit așa: „Stăpânește în pace, și ai prietenia noastră la cele ce vei voi, avându-ți toate drepturile ca și înaintașii tăi, aibi încă și Biserica Sfinților Apostoli de locaș”, (fiindcă mai înainte de luarea Țarigradului era Biserica Sfânta Sofia), pe care luând-o Patriarhul mai apoi a lăsat-o, fiindcă nu locuiau acolo creștini, și în locul acesteia a cerut Biserica Sfintei Fecioare Maria, pe care primind-o a făcut-o Patriarhie, în care Biserica intrând odată împăratul, și filonikindu-se mult cu Patriarhul, a întrebat pentru credința creștinească, citește pe *Crusie la Turco-Gre Cartea 1 foaia 3*. Deci toate Eparhiile și Bisericile Țarigradului sau supus scaunului Patriarhal de la Țarigrad, pentru firmanul cel dat de împărat Patriarhului. Deci a fost protector scaunului 5 ani și 6 luni, și păstorind bine pe norodul lui Dumnezeu, în sfârșit a adunat Sobor și și-a dat demisia, de unde sa strămutat la Mănăstirea Înainte Mergătorului Ioan, unde petrecând cea mai frumoasă viață sa săvârșit.

Isidor Ieromonahul Patriarh.

5.După aceasta a primit scaunul Isidor Ieromonahul la anul 1459, care a se numea de cetățeni și bunul Părinte. Acesta a fost hirotonit de Iraclie și de alți Arhieri în Biserica Pururi Fecioarei Maria, și a fost cinstit de către împăratul cu aceleași daruri ca și cel dinainte Patriarh, deci păstorind 6 ani și 2 luni, sa mutat către Domnul. ***Sofronie Siropulo și Iosaf Koka Patriarhi.*** A păstorit numai 1 an și a fost scos din scaun, unde a fost pus Iosaf Coca, deși era liniștit și iubitor de pace, însă supărându-se foarte de luptele certurile dintre clerici, sa aruncat pe sine nebunește într-o fântână, care lucru văzându-l cei ce erau cu dânsul și alergând cu grăbire, abia l-au scăpat de această primejdie, precum povestește Manuil Malaxo. Barba acestui Patriarh Iosaf a ras-o împăratul în scaunul său cel împărătesc, iar Eclesiarhului celui mare i-au tăiat numai nasul, fiindcă amândoi nu sau supus la porunca lui, care porunca să dea voie vistiernicului din Trapezunta ca să ia de femeie pe femeia Prințului Atenienilor, sau precum alții pe fata lui, trăind încă femeia vistiernicului, care întrecea la frumusețe pe

toate celelalte femei, pentru care pricină a scos pe Patriarh din scaun, după 3 ani de păstorie.

Marcu Xilocaraba.

6.După aceasta adunându-se Arhieriei ce se aflau în Țarigrad, cum și tot clerul Bisericesc au ales de Patriarh pe Marcu Ieromonahul cel numit și Xilocaraba, care era din Bizanț, bărbat îmbunătățit și învățat. Luând dar scaunul Patriarhal a stăpânita numai 1 an, și din pricina nebuniei clericilor cum și a vrăjmășiei ce o aveau asupra lui, l-au scos din scaun. ***Începutul cumpărării rangului de Patriarh.*** Văzând cei din Trapezunta cum clerul se purta așa pururi cu Patriarhul lor, au trimis împăratului 1000 de galbeni, rugându-l să le dea Patriarh pe cel ce singuri ei îl vor alege, pe care cerere a primit-o împăratul și cunoscând nebunia lor, le-a zis așa: „Faceți Patriarh pe oricine voiți” de unde pogorând din scaun pe Marcu, în locul său au suit pe Simeon Trapezuntie bărbat împodobit cu multe virtuți și iubit de toți.

Simeon Trapezuntie Patriarh.

7.Fiind scos Marcu din scaun cu atâta ocară, trăia în Țarigrad ca un particular, și nu înceta a scrie Mitropoliților din Eparhii să vină la Țarigrad să facă Sinod și să ia hotărâre pentru cele ce sau făcut. Adunându-se dar Sinod în Țarigrad, și pricindu-se între dânșii cei adunați, sa făcut shismă, pentru că unii erau partizani ai lui Marcu Xilocarava, iar alții lui Simeon Trapezuntie care a fost Patriarh 2 ani și 6 luni. Văzând aceste priciri dintre dânșii Maria soacra sultanului a vrut să facă Patriarh pe Dionisie Mitropolitul Filipopoli, ce se ținea mai mult de casa ei. Și așa punând întru un disc de argint 2000 de galbeni, sa dus înaintea împăratului, iau pus înainte galbenii, rugând să facă Patriarh pe prietenul ei Dionisie. Împăratul a primit darul, ia zis ei: „Îți mulțumesc pentru aceasta și fă maica mea ce voiești”. ***Dionisie Filipopoli Patriarh.*** De unde după rugămintea ei, ducându-se un trimis din partea împăratului, sa suit pomenitul Dionisie în scaunul de Patriarh, care era de loc din Peloponez, dar venind în Bizanț sa făcut slugă lui Marcu Eugenicul Mitropolitul Efesului, de la care a învățat atât buna purtare monahicească, cât și virtute, dar la cucerirea Țarigradului a fost și el luat rob, și la scăpat un creștin din Adrianopoli, pentru virtutea sa peste puțin a fost pus Mitropolit în Filipopoli pe urmă și Patriarh Țarigradului după cum sa zis mai sus. După acest Marcu fost Patriarh Țarigradului sa făcut Arhiepiscop la Ahrida, iar Simeon Trapezuntul fost Patriarh după Marcu, sa dus la

Mănăstirea lui Stenimahu ca să-și petreacă viața sa, și Dionisie a stat Patriarh 6 ani, a fost scos pentru aceste pricini, că oarecare clerici vrăjmași din Țarigrad, au zis cum că a fost tăiat împrejur de Ismailtenii ce-l robise, și au publicat aceasta în tot locul. De unde sa adunat Sinod, mulți au zis că aceasta este curată prigonire, dar nu sau înduplecat prigonitorii la aceste cuvinte. Dionisie îndată sa sculat în mijlocul Sinodului și ridicându-și poalele hainelor sale, și-a arătat mädularul cel ascuns, atât pentru a dovedi adevărul, cât și pentru rușinarea prigonitorilor, care apoi sau rușinat au căzut la picioarele lui și și-au cerut iertare greșelilor. Deci fiind rugat de tot norodul și de Arhieriei ca să rămână Patriarh ca și mai înainte, nu sa înduplecat nicidecum, ci ieșind din oraș dimpreună cu toate avuțiile lui, a locuit la Biserica Cosința, aproape de Hrisupoli, unde trăind în pace și făcând multe acareturi, sa mutat către Domnul.

8.Retrăgându-se Dionisie din scaunul Patriarhal, în locul său a intrat Simeon Trapezuntul, plătind după obicei cele 2000 de galbeni, fiindcă mai puțin de atâta vistiernicul public ce se mai numea și Defterdarius nu voia să primească, din pricina celor 2000 de galbeni ce au fost dați de Dionisie, care erau scriși în catastifele împărătești. Deci stând Simeon Patriarh 3 ani și mai bine, iarăși a fost scos din scaun de Rafail Serbul precum se va arăta mai jos.

Slujba Papistașilor care se fac Ortodocși.

9.Sub Patriarhia acestui Simeon, sau așezat slujba ce o facem la cei ce se întorc de la eresul Papal, la Biserica Ortodoxă.

Rafail Serbul Patriraș.

10. Patriarhind Simeon a venit din Serbia un Ieromonah numit Rafail, om prost și neînvățat, dat cu totul la beție care cu toate că era atât de netrebnic, avea cunoscuți pe oarecare din boierii turci, la care au venit făgăduind că de-l vor face Patriarh, va da pe lângă cele 2000 de galbeni încă 500. Deci aceștia au spus împăratului, care a hotărât ca numaidecât să fie suit în scaunul de Patriarh. Făcându-se dar mare tulburare și nevrând Arhieriei ce erau acolo să slujească cu dânsul, au fost siliți de împăratul și în sfârșit au slujit, cu toate acestea atât era de robit de beție încât nu putea să stea nici la Dumnezeiasca slujbă, nici chiar în săptămâna Patimilor, dar nici paterița nu putea să o țină în mână, pentru că scăpând-o din mâini în Joia Mare s-a sfârșit. În sfârșit împlinindu-se anul, și neavând de unde să plătească cele 2000 de galbeni, a fost pus la închisoare, de unde rugându-se apoi ca să-l

slobozească mai des pe uliță cu lanț de gât, ca văzându-l în această stare să-l miluiască, nu i sa băgat în seamă rugămintea, și așa a murit la închisoare.

Maxim Patriarh.

11.Făcându-se dar Sinod în Țarigrad au hirotonit Patriarh pe Eclesiarhul cel mare Manuil, numindu-l Maxim, a cărui nas a fost tăiat după porunca împăratului, precum sa arătat mai sus, către aceasta el era vestit de virtute, și intrând în scaun, păstorea norodul lui Dumnezeu în învățătură și înțelepciune, și în toată sărbătoarea și Dumineca îi învăța cuvântul lui Dumnezeu, a căruia veste a ajuns și la urechile împăratului, și la rugat ca să tălmăcească în limba lui Simbolul Credinței, fiind îndemnat la aceasta și de câțiva tineri din Trapezunta, și mai vârtos de fiul lui Amereți ce se afla atunci acolo. Citește *Istoria lui Manuil, Malaxu Cartea 2 a Turco-Grecilor.*

Starea Bisericii.

12. Maxim acesta fiind Patriarh, toate cele Bisericești erau în pace încetând scandalurile. Dar la numirea Patriarhului dajdia cea de 2000 de galbeni, și cele 500 de galbeni hărăzite de Rafail, tot se cereau, și până în ziua de astăzi se cer.

CAPITOLUL XVI.

BĂRBAȚII CARE ÎNFLOREAU ÎN ACEȘTI ANI ÎN VIRTUTE ÎN ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI PENTRU ERESUL LUI ALI.

1.Bărbații care înfloreau în acești ani în virtute, au fost afară de mai sus pomenitul Gheorghe Sholariu numit Ghenadie, și Gheorghe Franțin Proto-vistiernicul Bizanțului în vremea lui Manuil Paleologul, care după luarea Țarigradului a fugit de acolo, și care prin rugămintea unora din clerici a dat o Istorie în 3 Cărți, cuprinzând cea dintâi viața și faptele celor 6 Paleologi, din care cel mai mic Manuil este după mamă Comnino, în cea de a doua faptele lui Ioan Paleologul, și în cea de a treia faptele lui Constantin cel din urmă. Au mai fost și Matei Kameriotul, și Laonic Halcocondila.

Matei Camariotul.

2. Matei Camariotul de neam din Tesalonic, nu puțin nume și-a câștigat în Țarigrad pentru învățătură și Filosofie, către care și o Epistolă pentru starea Țarigradului la cotropirea lui, tipărită în Turco-Grecia Cartea 2-a.

Laonic Halcocondila.

3. Laonic Halcocondila de neam Ateneu din rang dintâi, ajungând la o mare punct al învățaturii, văzând și pătimind multe, a făcut Istoria Turcilor în 10 Cărți, cuprinzând întrânsa, și de când și-au luat început boierii lor, și de împărații lor până la Baiazid, asemenea și pentru altele multe ce sau făcut în lume precum zice la începutul arătării întâi²⁷.

---

²⁷ În veacul acesta au mai urmat și alți bărbați vestiți precum Dimitrie Zinul Zachinteanul, Paul Burgeanul, Petru Eli, Antonie Nebrisiinsie, Pavel Agglul (englezul) Richard Blestonie, Ioan Tritemie, Onufrie Stecut, Vichentie Ferarie, Bernardinu din Siena, și Lavrentie Iustinianul.

Dimitrie Zinul Zachinteanul a cărui tălmăcire prin viersurile politice a Batrahomiomahiei lui Homer se află în Crusia Turco-Grecia. Vezi Turco-Grecia tipărită la 1584 Cartea 1 foaia 372 unde și un acest fel de dialog se află între iubitorul de învățătură și între Librar:

Iubitorul de învățătură: Nu ai vreo carte de vânzare?

Librarul: Ba încă frumoasă, na-o spre cercare.

Iubitorul de învățătură: Spune-mi cum îi zic, că sunt în grabă.

Nu mă iartă slujba a sta la cetire

Librarul: A prea înțeleptului Homer este și se numește Batrahomimomahie.

Iubitorul de învățătură: Această Carte nu este pentru mine căci scrie adânc și rău îmi răsună.

Librarul: Nu, nu, acum glăsuiește foarte simplu, căci vorbește în poezie și proză.

Iubitorul de învățătură: Așa va fi, dă-mi-o dar nu zăbovi, și ia-mi pentru dânsa oricât vei pofți.

Cine întru acest stil a întocmit-o?

Și în vorbe apla așa a tălmăcit-o

Librarul: Ție prieten bun, și încă foarte iubit.

Din Zachint, Dimitrie Zinon numit.

Paul Burgeanul înțelept Iudeu ce sa făcut creștin, și a fost numărat în Catalogul cel Sfânt, după moartea femeii sale a fost dascăl lui Ioan 2 împăratul Castiliei pe urmă Arhidiacon de Tribignu, episcop Cartaginei și în sfârșit episcop în Burg patria lui. Se zice încă cum că ar fi murit Patriarhul Aqluiei la 1435 în anii 82 ai vieții sale. Adăogirile lui se află la Nicolae Lirano, cum și o Carte numită *Σκρουτίνιουμ τὼν Γραφῶν* și multe altele. Vezi pe Belarmin la 1430 și pe Posebinu Tom 2 foaia 225.

Petru Eli a urmat dascălului Sarbonu, episcopului de Kambre și Cardinal, unul din cei mai înțelepți episcopi ai sinoadelor din Pisa și Constantia. Manualul său pentru îndreptarea Bisericii sau tipărit dimpreună cu scrierile lui Gerson ucenicul său.

Antonie Nebrisiinsie sau **Librixa**, de neam Spaniol sa făcut foarte vestit pentru silința sa la îndreptarea științelor în Spania. A scris monumenturi la mulți scriitori vechi, cum și feluri de lexicoane, *Viața lui Ferdinand* și a Isabelei, și multe altele.

Pavel Agglul și **Richard Blerstonie** amândoi de neam englez defăimători ai papii și a clerului papistaș. Pavel a scris o carte numită *Oglinda papii* și a curții lui, iar Richard a scris un manual pentru îndreptarea Bisericii.

Ioan Tritemie și **Avva Spanheimu**, unul din cei mai înțelepți dintre contemporani, a scris o Carte pentru scriitorii Bisericești, unde vorovește de 870 de scriitori și altele pentru bărbații cei slăviți ai Germaniei, niște Hronici și altele. Vezi pe Posebin Tom 2 foaia 944, și Belarmin la 1560.

Onufrie Stecutu din Florența din tagma lui Augustin vestitului acestuia teolog și dascăl, care prin învățătura și cuvioșia sa făcut episcop în Florența, și a scris monumenturi ale Evangheliilor și la Faptele Apostolilor.

Starea Persiei.

4.În acești ani era în Persia Ismail Sofi care cu bărbăție a lătit religia lui Mahomed după eresul lui Ali, fiindcă Hasan Padişahul Prințul Armeniei, care prin faptele sale bărbătești, sa numit Uzun Hasan adică Mare, a luat printre alte Eparhii și împărăția Persiei, și pe fiica sa a căsătorit-o cu Sihfederu strănepotul lui Sofi, pentru care mai pe urmă a găsit și un ginere nu puțin vestit întru virtute și sfințenie.

5.Murind dar Uzun Hasan la 1485 și fiul lui fiind otrăvit de soția lui, a căzut vrednicia împărăției lui Fider, care pentru aceasta din Sihu sa făcut Şah, și pentru care rugându-se împăratul Turcilor să se scoale asupra lui cu război, care sculându-se și mergând în Persia, a biruit pe Fider și prinzându-l Ismail la jupuit. Dar fiul lui Fider care se numea Ismail Sofi, copil fiind atunci, a fugit și a scăpat în Ircania ce acum se zice Gilanu, unde a petrecut pe lângă un prinț până a ajuns în vârstă, și adunând pe ascuns 300.000 de ostași, a izgonit pe toți turcii din Persia, pentru care arătându-se biruitor, nu puțini vrăjmași a biruit pe urmă.

6.Pe acest Ismail ce cu atâta sângea a familiarizat eresul lui Ali, mulți din Istorici îl confundă cu Seh Sofi prea mult iubitorul acela de eresul lui Ali, pentru care mai la urmă cu multă bărbăție sa luptat Ismail, pentru că a supus cu armele sale multe din Eparhii ale Iudeii, mulți dintre miniștrii săi cei ostășești punându-și scaunul lor în India, a introdus la toți locuitorii ei religia lui Mahomed, care și mai înainte în vremea încă mai sus pomenitului Demir, toți erau păgâni. Deci chiar și împăratul Mogulului, și ocârmuitorii împărăției cum și boierii, și toți miniștrii împărăției, slăvesc credința lui Mahomed după învățătura lui Ali, care se mai numesc și Hasaniți de la Hasan fiul lui Ali.

7.Dintru aceștia însă, Indienii nu primesc altă tălmăcire a Alcoranului, decât numai acea a lui Enumbeli, și Maleni. Perșii pe aceia a lui Ali și Cefir Ceadece, iar Turcii pe a lui Anifie, și Tătarii Bebechieni pe a lui Shafei. Cu toate acestea Indienii după moartea lui Ismail prin multe locuri defăimând religia Perșilor, sau întors iarăși la păgânism, dar Şahul Tama fiul lui Ismail prin foc și sabie a așezat Mahomedanismul. Pe monarhii ce se trag din seminția Persană, Turcii nu îi numesc împărați ci proroci adică fii ai sfântului. Citește călătoria Indiană a lui *Mandesboliu Cartea 1 cap: 35, pe Olearie Cartea 3 cap:*

În veacul acesta au urmat la Latini Sfinții Vichentie Ferarie, de neam Spaniol, Bernadinu din Siena și Lavrentie Iustinianul întâiul Patriarh al Veneției, și mulți alții.

30 și 39, pe Petru Bezaro Cartea 3 a celor Persane și pe Leugklan din Pandekte, sa numit Sofi de la legătura ce o purta pe capul său, pentru că sofi se numește la dâșii la țesătura cea din lână.

CAPITOLUL XVII.

BAIAZID ȘI SELIM ÎMPĂRAȚII ȚARIGRADULUI ȘI CELE FĂCUTE DE EI ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Baiazid împăratul Răsăritului anul 1483.

1.Sultanul Mahomed 2 a supus multe cetăți la Împărăția Turcilor și a murit în anul 1483 d.Hr., în vreme ce și Tătarii Neilidi năvălind în Țarigrad nu puțin l-au jefuit, omorând și pe Mohamed Pașa. Deci în acest an a intrat în scaunul împărătesc Baiazid 2 care a făcut multe războaie cu Hristianii, și luând multe cetăți de la dâșii, a făcut pace cu dâșii, și se afla în liniște nu pentru alta decât că sa îmbolnăvit de podagră, și pentru aceea ședea la Țarigrad fără nici o grijă, pentru că și firește era blând, modest (cu smerită cugetare), bun, pașnic și drept. Căruia ia urmat Ahmet fiul său cel mare, Selim fiul său cel mai mic a ridicat rebeliune împotriva tatălui la 1513 Martie 8. Făcându-se dar mare război între părinte și fiu pentru cetatea Terloi din Tracia, a biruit tatăl, care fără milă a omorât pe mulți din mareșalii fiului său. În sfârșit înnoind iarăși rebeliunea ostașii acei Neilidi care erau de partea lui Selim, cum și alții mai mulți, fără voia sa Baiazid a dat împărăția fiului său Selim, și mergând la Didimotihonu din Adrianopoli spre locuință, sau mai bine a zice spre pedeapsa lui, a murit pe drum după 20 de zile de la demisia sa din scaun la anul 1514. Acest Baiazid a fost prigonitor de creștini, căci murind Patriarhul Simeon, a poruncit ca toată avuția lui să o ia domnia, care apoi nu numai că a luat avuția sa, ci și toate odoarele Patriarhiei.

Selim împăratul Răsăritului 1514 d.Hr.

2.Luând în acest fel împărăția Selim, și venind în Prusa, pe toți frații și nepoții lui în număr de 70 ia omorât fără de milă, așijderea și pe mulți din boieri cum și pe toată rudenia lui, fiindcă era foarte aspru, îngrozind pe toți fără dreptate. Pe urmă oștindu-se în Persia împotriva lui Șah Ismail la 1516 pe care la biruit, nu puține cetăți a luat. De

acolo întorcându-se la Adrianopoli a dat sceptrul în mâna fiului său Suleiman, la trimis la Magnisia ca să petreacă acolo împărătește, iar el oștindu-se împotriva Siriei și Egiptului, a supus împărăția Damascului și a Egiptului, izgonind pe Mameluci la 1518. După aceasta a vrut să se oștească și împotriva Italiei, dar însă îmbolnăvindu-se în sfârșit a murit pe la sfârșitul anului 1519 Decembrie 23 a cărui moarte Ferat Pașa a tănuit-o până ce fiul său Suleiman a venit din Trapezunta în Țarigrad. Acest Suleiman sa arătat cu mare blândețe către Creștini și nu puține daruri a dat Mănăstirii din Trapezunta a lui Sumela, cum și Patriarhului, și alte daruri și faceri de bine au văzut Hristianii de la dânsul.

Patriarhi Țarigradului.

3.Patriarhii Țarigradului în vremea acestor împărați după săvârșirea lui Maxim care a stat Patriarh 6 ani, a intrat Nifon Tesalonicianul, după care iarăși Dionisie, pe urmă Maxim din Seres, și apoi iarăși Nofon, după care apoi a intrat Ioachim din Drama, pe urmă Pahomie din Zihno, și apoi iarăși Ioachim 2. În sfârșit după acesta Pahomie 2 și după dânsul Teolipt din Ioanina.

Nifon Patriarh.

4.După săvârșirea lui Maxim sa adunat Sinod în Țarigrad atât de Mitropoliții de la Apus cât și de cei de la Răsărit, și făcându-se alegere după obicei, au ales de Patriarh pe Nifon Mitropolitul Tesalonicului, bărbat vestit întru înțelepciune și întru virtute mai mult decât toți cei din vremea lui, și care era de loc din Peloponez, a petrecut viață monahicească în Athon. Deci fiind Patriarh mai bine de 2 ani, și dacă Nifon nu a dat nici un dar lui Almurițiu, acesta a uneltit și prin împăratul la scos numaidecât din scaun, pricinuind cum că este alt clinorom al lui Simeon ce au fost Patriarh, pe care și prin mărturii l-au arătat.

Dionisie 2 Patriarh.

5.Împăratul a dat voie clericilor din Țarigrad ca să-și aleagă alt Patriarh, iarăși din Cosinița a fost chemat de dânsii mai sus numitul Dionisie, care de bună voie își dăduse demisia din Patriarhia Țarigradului și trăia în singurătate și fără grijă. Sa suit în scaun ca și mai înainte, fiind împodobit nu cu puține virtuți, smerenie zic, rugăciune, post, milostenie, patriotism, etc. Stând dar Patriarh 2 ani și 6 Luni iarăși și-a dat demisia.

Maxim de Seres Patriarh.

6.După ce sa retras acesta din scaunul de Patriarh a fost pus în locul lui Manasi Mitropolitul de Seres care mai apoi sa numit Maxim, care a fost defăimat pentru multele nelegiuiri și necinstiri nici unele din acestea nu sau aflat adevărate. Fiind Patriarh dar mai mult de 6 ani, și căzând în dihonie cu un monah numit Gavriil ce era din Athon a fost scos din scaun. *Nifon iarăși Patriarh.* Și făcându-se Sinod a fost iarăși adus în scaun Nifon, care după un an de zile a fost iarăși scos din scaun, căci i sau găsit oarecare pricini atât pentru înaintașul său Maxim, cât și pentru alți Mitropoliți, după care a urmat Ioachim Mitropolitul de Drama.

Ioachim de Drama Patriarh.

7.Acesta a fost tânăr de vârstă, dar bun și plăcut la socotință, pentru care și de mulți era iubit, și care mergând în Iviria a câștigat nu puțină ocrotire și ajutor de la boierii cei de acolo. Întorcându-se pe urmă în Țarigrad, a căzut în multe circumstanțe, fiindcă un Mitropolit din Silivria, bărbat înrăutățit și cu fapte rele a mai adăogat peste dajdia ce o da Biserica, încă 1000 de galbeni, numai ca să-și ia scaunul, pe care adăogire neputând almintrele să o taie, au hotărât și o au plătit de voie, în sfârșit căzând înurgia împăratului, sa retras din scaun. Citește Istoria lui *Malaxu Cartea 2 a Turco-Grecilor.*

8.Împăratul Baiazid 2 a poruncit Arhiereilor și clericilor ce se aflau în Țarigrad, ca să aleagă alt Patriarh, și adunându-se Sinod au chemat a 3 oară pe Nifon care atunci se afla în Valahia, dar acesta nu a primit alegerea aceasta. *Pahomie de Zihno Patriarh.* Și așa a fost hirotonit Patriarh Pahomie Mitropolit de Zihno, care a stat Patriarh 1 an, sau după alții 7 luni, a fost scos. *Ioachim 2 iarăși Patriarh.* Fiindcă cei ce erau din tariful lui Ioachim, cu 3000 de galbeni, mai adăogând încă 500, iarăși au pus pe Ioachim în scaun, care peste puțină vreme venind la Prințul Moldovei ca să-l ajute cu bani, și neisprăvind nimic, ca și cum mâniindu-se pe faptele li, sa pogorât în Valahia, unde de scârbă a și murit.

Pahomie 2 Patriarh.

9.Făcându-se cunoscută moartea lui, cu sfatul de obște atât al boierilor cât și al Arhiereilor a fost ales Pahomie, care sub jurământ a pus pe Arsenie Cavalerul Papistaș Mitropolitul Monemvasiei, ce cu nelegiuire scosese pe cel ce după canoanele Bisericii fusese mai înainte hirotonit Mitropolit al acestei Mitropolii. Pentru că Monemvasia fiind supusă Latinilor, Arsenie din porunca lor bătându-

și joc de cele Dumnezeiești, în locul Patriarhului de Reontu a pus episcop, și în locul Mitropoliților Lakedemoniei, și ai Hristianopolei, au adus 2 preoți, care împotriva Canoanelor l-au hirotonit Mitropolit Monemvasiei. Și toate acestea sau făcut cu știrea papei de la Roma, afară de toată orânduiala Canoanelor creștinească, că Arsenie închinător de papă fiind, își bătea joc de Apostoli.

10.Păstorind dar bine mai sus pomenitul Pahomie norodul lui Dumnezeu ce se afla în Țarigrad, și încetând toate intrigile și tulburările Bisericii lui, au hotărât ca împreună cu oarecare din clericii săi să vină în Ungro-Vlahia și Moldova ca să fie ajutat cu ceva bani, fiindcă atunci Patriarhii nu începură să ceară ajutor și embaticu, ci se hrăneau numai din cele ce îi miluiau creștinii. Deci venind în aceste locuri, și dobândind nu puțin ajutor atât de la Prinți cât și de la boierii locului ajutor și daruri, au pornit ca să se întoarcă iarăși la scaunul său, și ajungând la Silivria Traciei, a fost otrăvit de oarecare monahii cei ce erau în compania lui cu învoirea și voia clericilor ce urmau lui, unde apoi a și murit.

Teolipt de Ioanina Patriarh.

11. Auzind dar de moartea lui, Teolipt Mitropolitul de Ioanina, sa dus numaidecât la Adrianopoli, fiindcă era acolo și Selim împăratul, și plătind imediat obișnuitul dar Mareșalilor, a luat firman de la împăratul ca să se facă Patriarh, cu care venind în Țarigrad la arătat Arhiereilor și clericilor ce se aflau acolo. Deci supunându-se cu toții firmanului, l-au suit în scaunul Patriarhal. Stând dar Patriarh 8 ani și 6 luni, până la împăratul Suleiman, a murit fiind foarte defăimat pentru patimile sale cele trupești.

PRESCURTARE LA ÎNVĂȚĂTURA, BUNA RÂNDUIALĂ ȘI MORALUL BISERICII DIN ACEST VEAC 15.

Învățătura.

1.În acest veac Biserica a fost tulburată de deosebitele eresuri ale papistașilor, de Wycliff, Boiemi, dar a triumfat Biserica Ortodoxă și nu sa abătut nicidecum de la învățăturile ce i sau dat de la Sfinții Apostoli. De unde ca să se încredințeze cineva mai bine despre aceste

lucruri, citească Istoria acestui veac. Iar noi să însemnăm ceva pentru buna rânduială Bisericească.

Buna rânduială Bisericească.

2.Curtea de la Roma se silea în toate chipurile să-și împlinească scopul ei, adică a avea stăpânire peste toate împărățiile, și a rândui prin Eparhii de aceia prin care putea să dobândească ceea ce dorea, dar a aflat mari împotriviri din partea Galilor și a Alamanilor, fiindcă din articolele Sinoadelor din Constantia și Italia, tomurile crailor și împăraților Galiei lepădând legitimația cea negociabilă din articolele Italiei, și unindu-se la aceasta cu Germanii într-o adunare la Burg, s-au împotrivit la scopurile Prezenților Romii, și au luat ei asupra lor alegerea episcopilor acestor Eparhii. Deci cunoșteau toți cât de mare trebuință era pentru buna îndreptare Bisericească. Și Sinoadele din Constantia și Italia au vrut să o îndrepteze aceasta, dar nu au luat atâta putere încât să o aducă la desăvârșire. Pricirile Preoților și ale Fratorilor din zi în zi se măreau, fiindcă preoții voiau ca în poporul lor ei să boteze, să spovedească și să împlinească celelalte Taine, iar Fratorii dimpotrivă se împotriveau, și episcopii cum și Academistii ajutau Preoților, iar papii Fratorilor, deși nu hotărau înaintea Sinodului, ci le da numai oarecare pronomii (privilegii). Cu toate acestea Alexandru 5 cu pecete a întărit hotărârile lui Bonifatie 8 și a lui Ioan 22, dar dascălii cei din Paris, au hotărât împotriva acestei peceti să scrie vestitului Gherson. Cu toate acestea Eugenie 4 și Nicolae 5 u întărit iarăși pecetele lui Alexandru, pentru care și dascălii Parisuluiiau ținut surghiuniți pe acești Fratori, până ce au lepădat aceste peceti, și mai vârtos pecetea Papei Nicolae 5. Papa Calist la anul 1456 a înnoit iarăși privilegiile Fratorilor cu o pecete, și Sixt 4 la 1473 a înnoit pecetele lui Alexandru 5 și Eugenie 4. Împotriva pecetii lui Calist au mai mărit încă privilegiile Fratorilor, dându-le voie a săvârși și taina Sfintei împărțări, etc., pentru care sa pricinuit mare tulburare și dihonie în Alamania între Preoți și Fratori. Ziceau cum că poporeni nu au datoriat a asculta Dumineca și Sărbătorile Liturghiile la preoții din popor, nici să se spovedească la dânșii la Paști, pentru care Sixt ia împiedicat de a mai vorovi astfel de nimicuri, ca să depărteze războiul dintre Preoți și Fratori, care fără îndoială trebuia să urmeze.

3.Și în acest veac nu au lipsit Apusenii a forma noi tagme de fratori leneși, fiindcă un Ștefan din tagma lui Augustin cu voia papii a

format compania canoniștilor Mântuitorului, fiind întăriți și de Grigore 12 și Lavrentie Iustiniano Patriarhul de Veneția, au format în Alga pe canoniștii Sfântului Gheorghe. Aloistie Barba Venețianul a îndreptat tagma Sfântului Benedict și a format tagma Sfintei Iustina din Patavia, fiind întărită și de Eugenie 4 și Ioan 23. Franciscanul Paula a zidit o Mănăstire aproape de cetatea Paola, unde punând câțiva monahi, ia numit pusnici ai lui Agu, de care mai pe urmă și Elasoni, a căror tagmă au întărit-o și Sixt 4, Alexandru 6, și Ilie 2. În sfârșit o fecioară din Portugalia dimpreună cu Inocențiu 8 au format tagma Zămislirii fericitei Fecioare Maria, și prin îndemnul Isabelei împărăteasa Spaniei, sa întărit această tagmă. Până când trăia această fecioară ei se purtau după canonul Cesterniaților, iar după moartea ei au luat pe acela al sfintei Kiara. Sau mai făcut încă în acest veac și alte schimbări în tagmele monahicești a Apusenilor, pe care pentru scurtare le tac.

ISTORIA BISERICEAȘĂ

CARTEA XVI

VEACUL 16.

CAPITOLUL I.

PENTRU ÎMPĂRATUL MAXIMILIAN I ÎMPĂRATUL APUSULUI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA APUSULUI.

Maximilian I împăratul Apusului 1493 d.Hr.

1. Maximilian I fiul lui Frederic împăratul Romanilor înduplecând pe tatăl său, sa declarat împărat la anul 1486, și era atât de găngav, până la vârsta de 9 ani, încât era socotit de cei mai muți a fi mut. Deci la 1487 fiind prins cu mare grăbire de supușii săi cei din Burg, și văzând chiar el singur tăindu-li-se capetele la boierii lui, se deznădăjdui-se de viață. Dar cu vremea prin mijlocirea tatălui său scăpând, a pornit război cu Ducele Galiei, și a supus pe Ducele Geldriei. În sfârșit murind tatăl său sa proclamat desăvârșit împărat la 1493 fiind mult vestit pentru noblețea și bărbăția sa, și a pornit război cu Italienii, Barbarii, Ungii, Venețienii, și luptând cu bărbăție, a murit la anul 1519, împărățind 26 ani. Citește pe *Cuspinian la Viața lui Maximilian*.

Episcopii Romii.

2. Pe vremea acestui împărat sau făcut episcopi ai Romii: Pius 3, apoi Iulie 2 și Leon 1.

3. Murind Alexandru 6 la 1503 a fost hirotonit episcop Romii **Pius 3** nepot de maică lui Pius 2, înainte de a se face episcop numindu-se Francisc Picoliminu. Și neîmplinindu-se 26 zile a fost otrăvit, și a murit. Îngropându-l dar pe el au hotărât Cardinalii să facă un Sinod mare pentru îndreptarea moralului Bisericesc și a altor lucruri. **Iulie 2 papă 1503-1513**. Deci la adunarea acestui Sinod, a fost ales papă Iulie 2 care mai înainte se numea Iulian, legându-se și el cu același jurământ, că adică cel ce se va face papă, să întărească articolul Sinodului din Constantia pentru a se face Sinod mare. Pentru care apoi nu de voie ci din silă a adunat Sinod în Lateran, care față fiind la a 4-a adunare a acesteia, Notarul scaunului papal Markel, ia zis cum că el ar fi al doilea Dumnezeu pe pământ, de care ocară și defăimare, nu se judecă a fi vrednic numai acest lingușitor, ci și cel ce a primit a fi numit Dumnezeu cum și toți cei ce se aflau de față, fiindcă pe un om, plecat la tot felul de Simonie (nelegiuire sfințită), jurăminte mincinoase, și alte nelegiuiri, și după cum zice Pavel Sarpie

Venețianul,²⁸ purtător de grijă mai mult la lucrurile ostășești, decât la săvârșirea celor sfinte duhovnicești, l-au numit un alt Dumnezeu pe pământ, pentru că acest asemănător lui Dumnezeu Iulie, și chiar cheile lui Petru lea aruncat în râul Tibru, socotind că îi va fi lui mai de folos de va întrebuința sabia lui Pavel în războiul ce îl avea cu Ludovic 12 regele Galilor, decât cheile lui Petru. Pentru care și se mânia foarte pentru că a prelungit atâta războiul, și nu a năvălit asupra creștinilor, prin care se vede că nici unul din papii de mai înainte de dânsul nu sau silit atât de mult ca să ia provincia ce se numește clironomia (moștenirea) lui Petru²⁹, precum mărturisește și *Onufrie la Viața lui Iuliu 2*.

Leon 10.

4.În locul lui Iulie a intrat Leon 10 anul 1513-1521 fiul lui Lavrentie Medici Prințul de Florența, mai înainte de alegere numindu-se Ioan, care neajungând la vârsta de 14 ani, și adăpându-se încă de învățături a fost numit între Cardinali, din pricină că sora sa Magdalena se însoțise cu Francisc Kibul fiul nelegiuit al lui papa Inocențiu 8. Cu toate acestea acest Leon era iubitor de învățatură, elocvent (curat la vorbă) și fără nici o știre de cuvintele cele sfinte ale credinței, dar nici fără de vreo grijă întru cele ale credinței și ale cuvioșiei, precum se cuvine episcopilor Romii, după cum mărturisește Pavel Sarpie, precum zice și Onufrie, cum că era dat la tot felul de desfrânări și curvie, la sodomie, la vânătoare, la nedreptăți, și la altele mult mai multe de buna cuviință Pontifilor Romii. Fiind dar în acest fel Leon 10, ale cărui nelegiuiri sporeau neîncetat, nu sau rușinat lingușitorii de la curtea Romii să zică că este Dumnezeu, și a-l asemana cu Dânsul, fiindcă Antonie Pukie, clericul cămării Papale la adunarea 9-a a Sinodului din Lateran, de față și fără nici o sfială la

---

²⁸ Cartea I a Sinodului Trident porun. 3 foia 9 Tom 1 tipărit la Amsterdam anul 1751.

²⁹ Acest Iulie a mărit vrednicia papală, fiindcă întrebuința n numai pricini Bisericești, ci și politice. Acesta făcând alianță cu Ludovic 12 regele Franței și cu împăratul Maximilian, cum și cu craiul Spaniei împotriva Venețienilor, pe care iar fi prăpădit cu totul dacă Venețienii, prin meșteșugirea lor au dobândit dragostea lui, și nu ar fi stricat alianța ce se făcuse. Papa pe urmă sa unit cu Venețienii împotriva lui Ludovic 12, fiindcă nu a vrut să dea dajdia ceea ce se da pe fiecare an la scaunul Apostolic. Deci fiind voinic și îndrăzneț singur comanda oștile și la împresurarea Mirnadului a luptat atât de groaznic, încât a intrat în cetate biruitor cu triumf. Dar fiindcă se purta foarte aspru cu Cardinalii câțiva dintre ei l-au părăsit și sau unit cu Ludovic al Galiei făcând și Sinod la Pisa, dar el neîngrijind nicum de acest Sinod în urma războaielor sale, dar fiind biruit și închis, Ligatul său (Cardinalul), cu care el călcase pe Leon 1 la bătălia din Ravena, de scârbă a murit la 1513 Februarie 22. Palaikinie zice în Cartea 1 cap. 1 cum că acest Iulie a fost foarte sălbatec și inimos. Onufrie iarăși zice descriind viața lui Iulie, cum că mai mult decât se cuvenea unui Arhiereu a făcut cele ostășești. Guikiardin Cartea 2 zice, cum că numai după nume și după haine era Arhiereu, și mai jos cum că era datat la nelegiuiri foarte rele, aceleași zice și Bembu în Istoria Veneției, cum și toți scriitorii se conglăsuiesc la aceasta.

îndumnezeit zicând că i sa dat lui de la Dumnezeu toată puterea în cer și pe pământ, pe care aceiași o repetă Arhiepiscopul Ștefan Patrakinsie. Trebuie însă a ști cum că în cele făcute la Sinodul din Lateran tipărite în Paris la Tomul 34 cu aceste zise al Evangheliei se atribuie lui Leon: „Datu-ți-sa ție toată puterea în Cer și pe Pământ.” Zisa Scripturii la Matei 28;18 „Datu-Mi-sa toată puterea în cer și pe pământ,” se referă numai la Hristos. La Matei 16;18 de unde se arată că acești idolatri nu numai în adunări da lui Leon 10 atributele lui Hristos, ci și întru alte locuri, fiindcă la a 6-a adunare Simeon Vignie, Episcopul de Mudrusiena au zis lui Leon cum că este din neamul lui Iuda și rădăcina lui David, iată sa deșteptat Dumnezeu Mântuitorul cel ce te-au izbăvit din mâna stricătorului, și pe norod din mâinile lui Dumnezeu izgonindu-se, pe tine Leone fericite te așteptăm de mântuitor, în tine nădăjduind te primim izbăvitor, către tine veseli și plini de bucurie strigăm, luptă-te împotriva vrăjmașilor noștri, ia aspida și sabia, și deșteaptă-te întru ajutorul nostru. La adunarea 9-a Antonie Pukie închipuiește Biserica ca o femeie la picioarele papii, rugându-se așa: „Iată eu sunt, dulcele meu mire, cea singură iubită de tine, și cea mai bună care încă a glăsui pociu, nu mă vede că sunt cernită”, Cântarea 1 cap: 6. Deci dacă acesta se poate numi Sinod și nu dramă, și nefiindu-le rușine încă papistașilor a-l numi Sinod a toată lumea, a căruia facere cu aceste cuvinte hulitoare, sau dat din porunca lui Leon 10, și în vremea stăpânirii lui sau întărit atâta încât nimeni să nu poată a le strica, sau a le ocărî, fiindcă nu este cu puțință a strica sau a ocărî cele ce obișnuiesc lingușitorii a le pune și a le zice pentru episcopii Romii. Mai vârtos Leon 10 va să arate de față cum că mărirea Dumnezeiască nu i se dă după vreo asemănare oarecare sau cuviință, nici se numește Dumnezeu numai cu cuvântul ci și în faptă și la atâta obrăznicie ajunsese, încât în scrisoarea cea cu afurisanie ce o scrie către Luther, pe care papistașii o numesc pecete, dată la 1520 au zis, cum că buna rânduială a necesităților (trebuițelor) credinței ce se aduc la mântuire, numai lui i se cuvine a le da, și care însușire numai Dumnezeu o are. De unde nu rău socotesc Luteranii cum că acest papă Leon 10 este Antihrist.

5. Acest fel fiind dar episcopii Romii, urma ca și episcopii cei hirotoniți de dânșii, cum și clericii să le urmeze lor, pentru care Eric Marcel Iezuitul vorovind zice: „Stricată era viața celor mai mulți dintre clerici, și ca să mă slujesc (adaogă el) cu cuvintele lui Grigore

Bikelu, care a viețuit în acea vreme, le zice: se stricase cu totul adâncă pace a dreptei cinstiri, și aceasta era ceea ce ai fi văzut în catedră, la țară și la Jertfelnice. Năravurile religioșilor ne înfățișau nouă pe Hristos cel necunoscut, iar nu pe cel văzut, ce ni la propovăduit Pavel, care lucru sa răspândit la cea mai mare pierdere de suflet, etc. Pe lângă acestea învățătura bărbaților celor Bisericești nu sta în alta decât ceva ca teologii lor să ațâțe întrebări șolastice și nefolositoare, și să-și gătească loruși cale îndemânatecă pentru vredniciile cele Bisericești, prin sânguința legiuitorilor canonici, îngrijindu-se ca aceste vrednicii să fie cât mai potrivite iubirii lor de slavă. Învățătura pentru zămislirea Pururea Fecioarei Maria, cum și cele făcute de teologii din Colonia și Moguntia se întărea, și a zice pe scurt, în toată Biserica de la Apus, nu se făcea altceva decât acte și tocmeli pentru cărți de iertare, (indulgențe) prin care se neguțătorea de fiecare cu lesnire lăsarea păcatelor.” Pentru că Leon 10 al Romii vrând să arate mai mult magnifisiența (marea încuviințarea) sa cheltuia fără discernământ atât cu rudele și curtezanii săi, cât și cu dascălii cei de știință, pentru care pricină se vând râurile ce adăpa curtea papală, și neavând alt izvor, decât a cârciumări indulgențele, cu toată bucuria a deschis, și a trimis în toate părțile Apusului cârciumari ca să propovăduiască desăvârșită iertare de păcate și să fie vândută către fiecare iertarea (indulgența) în schimbul aurului și argintului.

Neguțătoria Papală.

6.Dar ca să știe cineva mai bine această neguțatorie Papală, să zicem ceva mai pe larg, în ce chip și cu ce mijloc au aflat ei această neguțatorie. Papa împreună cu lingușitorii săi teologi trecând cu vederea vechea învățatură a Bisericii, au zis cum că sufletele după această viață au trei locuri, una a sfinților în care mergând își dobândesc veșnica fericire, etc. alt loc al celor necurați și atei, unde este focul cel mai dinafară care se deosebește de cel nestins și în care creștinii ce sau căit de păcatele lor, nu au ajuns ca să-și facă canonul lor, dar mergând și fiind pedepsiți câtăva vreme se curăță, și curățindu-se se suie la cer, etc. Iar papa ca un mai mare Iconom (asupra papistașilor) a visteriilor Bisericii, singur are cheile celui de al treilea loc și fără de vreme poate ca să scoată sufletele de la pedeapsă, adică mai înainte de a se curți de păcate. Către acestea în decursul a 10, 20, și 50 de ani poate prin scrisorile lui cele de iertare să-i suie și la cer, cu iertarea cea mai desăvârșită și Jubileu (cea desăvârșită

iertare de păcate). Fiindcă Bonifatie 8 primul a inventat acest jubileu ca să se săvârșească odată la 100 de ani, pe urmă Clement 6 la 50 ani. În sfârșit Grigore 9 după 25 ani, și în cele din urmă când voia și avea trebuință de bani săvârșea alt jubileu. Deci acest al treilea loc al sufletelor după moarte era cel mai bun metal al episcopilor Romii, din care fără osteneală aduna atâta bogăție ce se cheltuia la mâncări și alte cheltuieli ale Bisericii Romii.

Starea Spaniei.

7.În Spania și mai tare se tânguiau Bisericele, fiindcă era supusă la cea mai mare tiranie de la papa și la cel mai greu jug al sfințitei cercetări, și mai vârtos că Ferdinand 5 craiul Spaniei supunându-se la poruncile papii, a dat poruncă ca și cu mare pedeapsă să se pedepsească cel ce va îndrăzni și va tălmăci Sfânta Scriptură în dialectul cel de obște, sau va ceti cărțile cele tălmăcite de alții, precum Alfons, de care povestește Castro (*Împotriva eresurilor Cartea 4 cap: 13*). Deci murind Ferdinand în 1516, Carol 5 fiul lui Filip și a lui Maximilian 1 nepot a primit scaunul crăiei în acești ani, și Iudeii ce trăiau în Portugalia, se sileau a se face creștini.

Starea Galiei.

8.În Galia în locul lui Carol 8 a intrat Ludovic 12 care pentru ducatul Mediolan a și pornit război în Italia cu papa Iulie 2 care nu puțin la afurisit. Cu toate aceste regele Galiei, la 1500 a adunat Sinod în Turon cu toți episcopii și clericii lui chibzuind pentru buna îndreptare a clericilor și pentru cele convenite lor împotriva episcopilor Romii, alcătuite în 8 articole. Iar Iulie 2 afurisind pe Ludovic sa îndreptat și de celelalte necinstiri ce i se făcuse lui. Între acestea sub Maximilian, Cesarul Ludovic 12 și cu Cardinalii au adunat Sinod în Pisa cetate a Italiei, în care Ludovic aruncând toată supunerea către papa, pe Iulie a chemat de papă. Iar Cardinalii ce erau la Sinodul din Pisa temându-se să nu cadă sub urgia cea stăpânitoare a lui Iulie, au strămutat acest Sinod în Mediolan, unde iarăși Părinții cei adunați temându-se de diavoliile papii, lăsând Mediolanul sau dus în Lugdun Galia, pentru aceasta foarte sa mâniat Iulie. Ludovic 12 dar luptându-se în tot chipul pentru acest Sinod, încât toți se temeau de aceasta ca să nu se facă vreo schismă în Biserică. Dar în acești ani murind și papa Iulie 2, și intrând diadoh Leon 10 shisma ce îngrozea Biserica cea din Apus, cu mare grabă a îmblânzit-o. Iar murind Ludovic 12 a intrat în locul lui Francisc 1, pentru care citește *Istoria lui Pavel*

Sarpie pentru Sinodul din Trident Cartea 1 cap: 3., pe Nicolae Gilie Hronica Fran. de la 1500 și pe Onufrie Panuinie La Viața lui Iulie 2 și Leon 10.

Anglia.

9.În Anglia Eric 7 craiul ei și-a făcut ginere pe Carol Ducele Burgundiei riga Castiliei, pe care mai pe urmă la proclamat și împărat, și pe Iacob 2 riga Scoției, a adus împărăția la o mare fericire precum i se părea lui, și atâta se bucura de această rudenie, cât a scris cetățenilor din Londra ca să îngrădească împărăția lui cu un zid de aramă. Iar fiul acestuia Artur a luat de soție pe fiica lui Ferdinand 5 numită Catarina, pe aceasta murind Artur fără copii a luat-o fratele lui cel mai tânăr Eric 8 cu voia papii Iulie, și această căsătorie a stat pricină a mii de tulburări în Biserica Angliei, precum se va arăta mai jos. Murind dar Eric 7 la 1509 a luat crăia Eric 8. Deci stăpânind acesta, toată stăpânirea politică și Bisericească o avea Cardinalul Toma Bolseu. Fiind Legatar a lui papa și Cancelar al împărăției. Între acestea dihoniiile dintre cei Bisericești nu încetau, fiindcă cei Bisericești nesupunându-se nicidecum la judecata împăratului, fiecare mârșav vinovat de mari nelegiuiri, lua vreo treaptă Bisericească, fiindcă prin aceasta primea cea mai desăvârșită iertare de greșeli, și nu numai după ieșirea din această treaptă era cu puțință a se cerceta la vreo altă judecătorie, ci și mai înainte de a intra. Acestea dar urmându-se, o nestăvilită cruzime sa ivit în clerul anglican, pentru isprăvile lor, care între altele au arătat-o și la un doftor Richard din Londra, nu pentru alta decât că au defăimat pe un cleric înaintea judecătoriei, etc. Citește pe *Francis Bicon*, pe *Baron Berulamie* la *Viața lui Eric 7*, și pe *Gilbert Burnet Istoria îndreptării Bisericii din Anglia Partea 1 Cartea 1 și la începutul Cărții 2.*

Eresul Perigrinilor.

11.În anii aceștia a început la Apus un nou eres a săracilor Perigrini, adică a celor străini și călători, care ținând Crucea în mâini, cu capul gol și desculți se rătăceau tânguindu-se prin orașe și prin sate. Pentru care sau numit și Stavrofori, și nici pe alt monah sau femeie primeau în călătorie, nici bani aveau pe lângă dânșii, fiindcă nu aveau trebuință de ei, ci petrecând în post și suferind tot felul de nevoi, urau vinul și berea, și se topeau pe ei pentru greșelile și păcatele lor.

Dervislerii (Dervișii) tagmă monahicească a Turcilor.

12. Asemenea cu aceștia au urmat și la Turci monahii lor, pe care mai de obște îi numesc derviși, adică călători și călătoresc prin orașele lumii. Din care unii derviși se numesc și se deosebesc din alții din golătatea capului lor, a căroră fețe sunt arse cu un fier ars sau cu altceva, și-și arată sfințenia lor prin mâncare puțină și prin haina lor cea ruptă. *Tagma Calendari*. Altă tagmă este cea numită Calendari care întrebuițând o mare postire se fățarnicesc cu o mare sfințenie. *Uglemadi, Hulemadi, Turlaci*. Mai sunt și alții dintru aceștia care urmează învățătura lui Mahomed, și se numesc Uglemadi, adică religioșii, alții Hulemadi adică Filosofi, și alții Turlaci a căroră viața și năravurile sunt vrednice de răs.

CAPITOLUL II.

SINOADELE CE SAU FĂCUT ÎN ACEȘTI ANI ÎN APUS.

Sinodul Din Turon.

1.Sub Maximilian 1 sa adunat Sinod în Turon de Ludovic 12 rîga Galiei, împotriva lui Iulie 2 episcopul Romii la 1510 la car sau adunat toți Părinții și sfătuindu-se, toți întru un glas au hotărât ca Episcopul Romii să nu aibă voie să ridice război fără pricină binecuvântată împotriva Eparhiilor ce nu se supus sub autoritatea Bisericii, și stăpânitorii acelor eparhii și Principii să poată la acest fel de întâmplare să fie stăpânitori vremelnici stăpânirii Bisericești, să împiedice puterile și năvălirile papilor vrăjmași, nici să fie certat împotrivorul crai sau prinț de armele lui papa, dacă nu se supune la dânsul, nici cei supuși sub dânsul, nici măcar să nu poată să-i necinstească, și mai vârtos pe cei din Galia, la a căreia Arhieriei li sa dat voie ca la acest fel de întâmplări, fără voia scaunului Apostolic să-și pună în lucrare sfaturile lor, și să nu se uite nicidecum la afurisanii papii, etc. Facerile acestui Sinod le-au așezat Nicolae Gili *Hronica Franței de la 1540 foaia 408 Partea 2*, care mărturisește că a fost și el la acest Sinod.

Sinodul din Pisa.

2.Sinodul cel a toată lumea din Pisa, precum se zice de Apuseni, cu voia împăratului Maximilian, și Ludovic 12 rîga Galiei, sau adunat

din nou Cardinalii fără voia lui Iulie 2, papa Romii la anul 1511. Dar sa mutat din Pisa în Mediolan, și de acolo iarăși la Lugdun, și în sfârșit iarăși aici a luat sfârșit a 1512 fiindcă Iulie 2 unindu-se după alegerea sa la doi ani ca să adune Sinod a toată lumea și nesăvârșind, Cardinalii după stăpânirea ce li se dăduse lor au adunat acest Sinod.

În *facerea 1* sau hotărât cum că acest Sinod adunat pentru îndreptarea Bisericii Apusene, atât pentru cei mai de căpetenie, cât și pentru celelalte mădulări ale ei, care prin nerușinatele nelegiuiri ale episcopilor Romii, sau abătut mult din bunele orânduiri care le aveau cei vechi, să fie legiuit și canonic, și toate cele ce se vor propune de episcopul Romii împotriva acestui Sinod, să fie răsuflăte, și fără nici o putere.

În *facerea 2* canonul Sinodului din Tolit sa întărit, cum că trebuie să fie atât capul, cât și împodobirea năravurilor după așezământul Sfinților Părinți, și cine trebuie să fie judecătorii pricinilor celor amfibole sau orânduit.

În *facerea 3* sa hotărât ca să nu se dezlege Sinodul acesta până ce nu se va îndrepta Biserica. Asemenea sau întărit și facerea Sinodului din Constantia.

În *facerea 4* cum că acest Sinod a toată lumea al doilea după Hristos el are stăpânire și putere, la care trebuie să se supună și Arhiereul Romii³⁰.

În *facerea 5* făcută în Mediolan, părinții stricând legăturile lor, iarăși să trimită la papa Romii bărbați iubitori de Hristos, ca să-l întrebe pe dânsul să aleagă loc pentru Sinod, la care toate să se facă cu slobozenie, fiindcă nu voiau a se aduna acest Sinod la Roma.

În *facerea 6* sau întărit facerea Sinodului din Constantia.

În *facerea 7* sau făcut argos papa, de toată lucrarea Arhierească.

În *facerea 8 și 9* sa legiuit ca să se aleagă loc cuviincios Sinodului, și papa de nimic să se socotească de către Sinod, de unde și de toată stăpânirea de a alege loc Sinodului l-au lipsit.

În *facerea 10* epitropii Sinodului au arătat că papa Iulie este nevrednic de a săvârși diaconia (slujirea) ce se cuvine papilor.

În *facerea 11* și mai de pe urmă adunare, se poruncește lui Iulie ca să se depărteze de toată lucrarea papală, fiindcă sa arătat cu totul potrivnic Sinodului din Pisa, și pe următorii acestui Sinod, ia pus sub

---

³⁰Fiindcă Iulie 2 a făcut alianță a început a bântui cetățile eparhiilor din Florența. Părinții ce se aflau la Pisa temându-se au mutat Sinodul în Mediolan.

afurisanie, mai vârtos ca să-l împiedice Sinodul sa făcut pricină de atâtea vărsări de sânge etc. Facerile acestui Sinod la adunarea 2 și 3 a Sinodului din Lateran sau scos, pentru care este neînțelegeră între Apuseni pentru aceasta, fiindcă unii zic să fie legiuit, iar alții împotriva.

Sinodul din Lateran.

3. Sinodul din Lateran, care de către papistași se zice Sinod 5 a toată lumea, a fost adunat de Iulie 2 al Romii, ca să se strice cele făcute de Sinodul din Pisa, și înnoit la 1517 sub Leon 10 la care nu erau mai mulți de 60 episcopi, și sau făcut 12 adunări, cinci sub Iulie și șapte sub Leon 10 la care adunări la alta nu se sileau decât ca să înalțe la cea mai înaltă treaptă stăpânirea arhieriei Romii.

CAPITOLUL III.

MARTIN LUTHER, HULDRYCH ZWINGLI, IOAN IKOLAMBADIE, ȘI PENTRU ÎNDREPTĂRILE CELE FĂCUTE DE DÂNȘII ÎN BISERICA APUSULUI.

Martin Luther.

1. Martin Luther născut la 1483 din părinții Luther și Margareta Lindemanie, locuind în Iolevio supusă comitatului de Germania, care a învățat știință în Germania, și temându-se de moartea cea năprasnică a fulgerului, sa retras la un prieten al său dintr-o Mănăstire a pusnicilor sfântului Augustin, în care tagmă a și intrat în anul 1570, fără voia părinților săi. Și a fost hirotonit magistru și preot la vârsta de 24 ani. Din anul acesta au început a se îndeletnici mai mult la Sfânta Scriptură și teologie, decât la celelalte științe, silindu-se în toate chipurile să a face o nouă oarecare îndreptare în Biserica Apusului, ce atâta se stricase cu tiraniile și nelegiuirile episcopilor Romii, fiindcă se scârbea și se îngrețoșa foarte, nu numai el, ci și oricare din cei ce nu linguseau pe papa, văzând faptele cele urâte și nelegiuite ale învățătorilor Apostolici și tiranica nemilostivire a episcopilor Romii. De unde la Academia din Witemberg cerându-se îndreptător, și orându-se au început a vorovi la iveală asupra celor ce se zicea teosofi, care cu o zadarnică subțirătate teologhiseau, și învățau Sfânta

Scriptură atât a prorocilor cât și a Apostolilor, o învăța nu după Toma Akinate, nici după Scoție și Albert etc. Ci almintrele precum și etc.etc.

2.Iar la anul 1515 d.Hr. Leon 10 episcopul Romii sloboade în Germania neguțătoria Indulgențelor, nu prin Augustini, precum la celelalte fățarnice nelegiuite neguțătorii a episcopilor Romii, ci la un monah oare care Dominican din Misia, numit Ioan Tețelie, care avea poruncă să se laude și să vândă la cei ce vor voi, iertarea păcatelor și la păcătoși și la nepocăiți, la care nu puțin sa împotrivit Martin Luther la început pe ascuns la 1516 mai pe urmă și pe față. Înștiințându-se Tețelie cum că Martin pe față se împotrivește la neguțătoria lui, scrâșnea din dinți, neavând altceva de făcut decât a-l afurisi ca pe un rău eretic și a-l îngrozi cu pedeapsa focului. Iar Luther nu băga în seamă îngrozirile lui Tețelie, și a publicat 115 puncte împotriva papii care lea afișat pe ușa Bisericii din Witemberg, și în alte locuri, care au fost primite de mulți nobili din Germania. Aceasta făcând-o și Tețelie trimite în Witemberg afurisanile papii, tinerii Academiei le aruncă în foc. Din acest an dar a început Luther să se împotrivească Bisericii din Roma, și să propovăduiască alte învățături creștinești, care sunt cuprinse numai în Sfânta Scriptură, și prin urmare și îndreptarea Bisericii.

3.Deci fiindcă zic catolicii cum că Dumnezeiasca Scriptură nu cuprinde toate învățăturile Mântuitorului, ci afară din aceasta mai sunt oarecare învățături ale Apostolilor, care se potrivesc mult cu scriptul Cuvântului lui Dumnezeu, și care sunt nescrise de dânșii, iar altele scrise, și mai vârtos Ignatie episcopul Antiohiei în scrisorile lui, despre care zice Baronie *Hronica de la 109 num. 20*, că la catolici se află întregi și curate. Luther dimpotrivă învăța numai Sfânta Scriptură, ca și cum destoinică pentru mântuirea oamenilor, și lepăda din Biserică cu totul pe Sfinții Părinți, Sinoadele și celelalte învățături, posturile, mărturisirea păcatelor, neînsurarea atât a preoților cât și a mirenilor, shima monahicească și chipul care cu atâta evlavie săvârșea iertarea păcatelor, și întru un cuvânt toate câte nu se aflau în Sfânta Scriptură, zicea că sunt niște superstiții meșteșugite în dugheana diavolului, și că supunerea către Hristos, adică nădejdea și învățăturile ce sunt în Dumnezeiasca Scriptură, sunt destule pentru creștini. Pentru care la 1526 urgisind și defăimând shima monahicească și petrecerea vieții monahicești, și lepădând și haina monahicească, a luat de femeie pe Catarina care petrecuse din tinerețile sale întru o Mănăstire ca și

bărbatul ei, pentru care pricină zice Sleidano *Monument. Cartea 5 tip. la 1524 foaia 140*, cu cât era de defăimat și urât pentru împotrivirile sale, cu atât se socotea mai de nebun și slugă a lui satana, văzându-l însurându-se la bătrânețile sale.

Următorii lui Luther se numesc Protestanți.

4.Deci cei ce se uneau la învățăturile lui Luther și doreau să aibă o nouă reformă în Biserică, pe care au și făcut-o, sau numit Protestanți Adică mărturisitori. Și la 1529 sa dat proclamație în cetatea Spira din Germania de către Prinții ei care se supuneau episcopului Romii, împotriva lui Luther și învățăturilor lui. Iar câți dintre ceilalți Prinți potrivnici episcopului Romii, se uniseră cu Luther, au mărturisit nu pentru alta decât că îngreindu-se de tirania și cruzimea episcopilor Romii, și silindu-se în toate chipurile ca să facă o îndreptare în Biserică, împotriva proclamației din cetatea Spira. Din acea vreme și până astăzi Lutheranii se numesc Protestanți, ale căror dogme ale Bisericii lor le-a așezat Luther în 16 capete, din care apoi Filip Melahaton a alcătuit o mărturisire de credință a lor în Augusta a Bindelicilor, și a fost iscălită și de către Prinții Germaniei înaintea lui Carol 5 și a tuturor boierilor, de la care și-au luat numele iar mai deosebi se numește Mărturisirea din Augusta, pe care păzit-o următorii lui Luther au Biserică cu totul deosebite de nelegiuirile episcopilor Romii.

Mărturisirea de credință a Lutheranilor.

5. Această mărturisire a fost tălmăcită în elinește de către Pavel Diolskie Plaetul, și se împarte așa: mărturisirea credinței ortodoxe, adică a învățăturilor Hristianicești, închinată lui Carol împăratul Romanilor, în două părți, din care ***partea întâi*** cuprinde 21 de capete. Și ***în capul 1*** cuprinde pentru Unul Dumnezeu în trei fețe. În **2** pentru păcatul strămoșesc. În **3** pentru două firi în Hristos, cum că numai El a scăpat de păcatul cel vechi. În **4** pentru propovăduirea Evangheliei și cum că pentru dar numai cu credința ne îndreptăm, iar nu prin facerile noastre de bine, cum și pentru pacea voii științei și pentru zisele credinței. În **5** se cuprinde propovăduirea Evangheliei, pentru cei ce se îndoiesc de mântuire, și pentru Anabapțiști. În **6** pentru credință să fie unită cu fapta. În **7** pentru Biserică și cum că legile prin alte locuri altele să fie. În **8** cum că răutatea ministrilor nu vatămă ministerile. În **9** pentru Botez. În **10** pentru Cina Sfântă. În **11** pentru mărturisirea cea în parte. În **12** pentru pocăință. În **13** pentru întrebuințarea Tainelelor.

În **14** pentru tagma Bisericească. În **15** pentru legile Bisericești. În **16** pentru stăpânirile politice. În **17** pentru judecata cea mai de pe urmă. În **18** pentru stăpânirea de sine. În **19** pentru pricina păcatului. În **20** cum că noi nu împiedicăm pe nimeni a lucra cele bune, decât numai cele nefolositoare, și urâte fapte le lepădăm, etc. În **21** pentru slujirea Sfintelor, etc. În **partea a doua** cuprinde pentru abuzuri (reaua întrebuintare) adică pentru amândouă chipurile ale cuminecăturii, pentru nunta Preoților, pentru Liturghie, pentru mărturisire, pentru osebirea celor aduse, pentru rugăciunile celor singulari, pentru stăpânirea Bisericească, etc. Sau tipărit aceasta în Mărturisirea Augustă odată cu răspunsurile lui Ieremia Patriarhul de Țarigrad și ale altora în Witemberg anul 1584.

6. Către aceasta papistașii îi mai numesc pe Luterani și Saminiați, fiindcă învăța tot una cu Simeon Magul, adică că omul se mântuiește numai prin darul lui Dumnezeu, iar nu prin faptele cele bune, și cei ce cred în Hristos sunt slobozi, a face fără îndoială orice li se va părea etc. Citește pe Baronie *Hronica anul 35 num: 24 și de la anul 63 num. 12.*, pe Belarmin *Tom 4 a filon. Cartea 4 cap: 8.* și alții. Și a **doua denumire**, Nicolaiți, și Iacob Gualtirie Iezuitul în *scara Hronografică Tom 1 cap: 8.*, numește pe Martin Luther ucenic credincios al Nicolaiților, și mai vârtos dascăl al lor, fiindcă a zis fără rușine în vorovirea despre căsătorie de la 1522 precum nu sa dat în puterea mea ca să nu fiu bărbat, asemenea nici este în puterea mea ca să fiu femeie. A **treia denumire** Pezusiani și Kintiliani urmând dascălului lor, și care slăvesc asemenea cu acei eretici, cum că femeile ar avea voie să învețe cuvântul lui Dumnezeu. A **patra denumire** Navatieni, ca următori ai uni dascăl care odinioară au înnoit vechiul eres al Navatienilor, și care a zis cum că pocăința nu este Taină, fiindcă nu sa dat preoților a ierta păcatele, ci lui Dumnezeu întocmai ca și Navatienilor, și că cei ce se botează nu trebuie să fie unși cu Sfântul Mir. A **cincea denumire**, citește pe Belarmin *Pentru pocăință Cartea 1 cap: 9 foaia 247.*, care zice că scrierile lui Luther ar fi de cuviință să se unească cu eresul Maniheilor de la Facerea cap: 3, din Psalm 51 adică că păcatul ar fi de când a fost înființat omul, etc. A **șasea denumire** Arieni pentru că a la locul 7 cap: 5 Luther părăsește întâia Epistolă a lui Ioan în tălmăcirea care a făcut-o el la Scriptură. A **șaptea denumire** Antropomorfiți după același Gualterie *Partea 4 foaia 296*, zicând cum că Luther socotește pătimitoare îndumezeirea Domnului Iisus Hristos, și căci cu adevărat a

pătimit. A *opta denumire* Aeriani, fiindcă nu cunosc deosebirile dintre episcopi și preoți, și care leapădă moliftele morților. A *noua denumire* Evtihiani fiindcă învață slava și mărirea cea sfântă a firii omenești a lui Hristos a fi din unirea cea împărtășitoare a feții. Și altele mai multe precum fiecare poate vedea și de la alții, pe toate Luteranii le înnoiesc, și după învățăturile lor se arată a fi ucenici ai lui Antihrist, care nu poate fi altul decât papa Romii³¹.

---

³¹ Din cei ce au urmat învățăturile lui Luther au fost: **Filip Melahton, Matei Flagie, Andrei Osiandr, Francisc Stangar, Andrei Muscul, Ioan Brenzie, Gaspar Skuenkfeld și Martin Hemnigie.**

Filip Melahton era cel mai învățat și mai iubit ucenic al lui Luther. Acesta sa născut la anul 1497 și atâta sa silit la învățătură, încât la 14 ani sa făcut dascălul fiului unui boier din Germania. Iar la 1518 sa făcut dascăl de limba elenă în Witemberg și atât era de vestit încât de multe ori avea câte 2500 de ascultători. Puțin mai pe urmă sa împrietenit și cu Luther care preda Teologia în aceeași Academie, și cu care sa dus la 1519 la Lipsca ca să se întâlnească cu Ehie. Mai pe urmă a scris multe cărți, a predat teologia, a sistematizat multe școli, și la 1520 a alcătuit mărturisirea credinței, pentru care vezi mai sus. Toți zic cum că Melahton era lin, blând, dulce, încă ura și certurile cele pentru religie, și după faptele și învățăturile lui se vede a fi potrivnic lui Luther, adică prea mult iubea să se unească catolicii cu protestanții, pentru care ia și scris Francisc I regele Galiei la 1535, ca să meargă la el și să vorbească cu dascălii din Sorbona pentru această unire, aceeași a făcut și craiul Angliei, și deși aceasta o dorea Melahton și Luther, însă Electorul Saxoniei nu la lăsat. La 1519 sau aflat față la adunarea din Spira și sa dus și la maica lui ca să o cerceteze, care sa închinat ei după obicei, fiindcă ea era catolică la întrebat, că între atâtea contraziceri, în cine crezi că urmează a crede? El a răspuns: Și închină-te precum credeai până acum, și fii statornică între pricirile religiei. Deci din această diaforie a lui pentru ale religiei au luat pricină ucenicii lui ca să sistematizeze eresul Adiaforilor. Sfârșitul său a fost la anul 1560 August 29 și a fost îngropat în Witemberg lângă Luther. Mai înainte de a muri a scris pe hârtie drepturile ce-l împiedica de a pofti viața, și pe de o parte a scris relele de care îl scăpa moartea, adică că nu va mai fi supus la ura și la năvălirea teologilor. Iar pe cealaltă față a scris bunurile pe care i le pricinuia moartea în aceste 6 capete: **1.** Că se va duce la lumină. **2.** Că va vedea pe Dumnezeu. **3.** Că va privi pe Fiul lui Dumnezeu. **4.** Că va cunoaște minunatele Taine, pe care aici nu le-a putut pricepe. **5.** Că va ști pentru ce ne-am născut în starea în care suntem. **și 6.** Ce este unirea celor două firi în Hristos. Se mai află încă și multe alte scrieri ale lui, în care se vede o mare istețime, cumpănire la judecată, o multă cetire, și o mare învățătură, dar o mare înduplecăre la minuni, la astrologie, și la visuri. Vezi pentru dânsul pe Bosuetie în Istoria Împeștrărilor Protestanților, pe Sekendorffie în Istoria Luteranismului, și pe Ioachim Kamerarie în viața sa.

Matei Flaku Ilirianul născut în Albona Istriei, ucenic lui Luther, și începător Luteranilor ce se numesc nepătimitoși care zic cum că păcatul strămoșesc era chiar ființa omului, și îl lipsea de stăpânirea de sine și de toată plecare către bine, încât îl silea la rău, de care putea să-l scape numai credința în Iisus Hristos. În acest chip tăgăduia necesitatea faptelor bune la mântuire, și pentru aceasta următorii lui sau numit Substanțiali de la Substanță.

Andrei Osiandr din Marchezatul Brandenburg, fiul unui lucrător de aramă, a învățat limbile și Teologia în Witemberg și Norimberg, urmând mai pe urmă dascăl în Academia Konisberg. Acesta a propovăduit mai întâi învățăturile lui Luther, a căzut însă în multe ticăloșii pentru tulburarea lui și pentru mincinoasa sa slăvire pentru dar, fiindcă zicea că era îndreptătorul oamenilor după Dumnezeiasca fire, iar nu după cea omenească. A scris multe scrieri teologice și la 1552 sa săvârșit la vârsta de 54 ani.

Francisc Stangar din Mantua alt următor al lui Luther, slăvea dimpotrivă cu Osiandr, fiindcă zicea că Hristos nu a izbăvit pe om după Dumnezeiasca fire ci după cea omenească, în chip că Osiandr vorbea ca un Evtihian și Stangar ca un Nestorian.

Andrei Muscul dascăl de teologie în Francfurt, și acesta următor lui Luther și potrivnic lui Stangar și lui Osiandr, cu un alt eres zicând cum că Hristos a îndreptat pe om după firea Dumnezeiască și omenească, dar cum? Pătind pe Cruce și o fire și cealaltă, și acesta este eresul theopasiților. Cu toate acestea Raimund scrie pe scurt Cartea 2 cap: 14 num. 2 cum că în Germania în zilele lui Luther, peste tot locul se forma Biserici nouă și se mutau ca și luna, și cum că Gheorghe Ducele Saxoniei zicea, că teologii din Witemberg nu știau ce vor crede.

Ioan Brenzie Suivu, canonic al Bisericii din Witemberg și preot, cetind cărțile lui Luther și conversând cu dânsul, a propovăduit pe față Luteranismul și și-a luat femeie. Acesta zicea cum că după botez rămâne în

Huldrych Zwingli

7.Huldrych Zwingli, Bisericescul Tigirino, asemenea ca și Martin Luther sa nevoit în toate chipurile ca să facă o îndreptare în Biserica Apusului, pentru că văzând el pe trimisul episcopului Romii, monahul Franciscan din Mediolan la Sampsonie a Eluiților, făcând neguțatorie cu Indulgențele, și începând a le lăuda foarte, și să-i învețe pe ei puterea cărților papii de a ierta păcatele, că ajung până în cer și la iad, Zwingli sa împotrivit foarte acestui propovăduitor și neguțator al Indulgențelor, învățând pe cei Bisericești ce erau sub dânsul ca să nu alunece la cuvintele aceluia, fiindcă cerul nu se cumpără cu bani pentru locuința pământenilor, ci numai prin credința în Hristos și prin învățătura Lui cea adevărată. Zwingli a avut împreună lucrător la aceasta și pe Ugon episcopul Constantiei care îndemna în toate chipurile cât va fi cu putință să se împotrivescă Papismului. Acest Zwingli pe lângă alte nebunii ale sale, tăgăduia și împărțirea Trupului și a Sângelui Domnului din sfânta adunare³².

---

suflet poftirea care după dânsul era adevărat păcat, și cum că trupul lui Hristos prin unirea cea personală cu cuvântul se află în tot locul, de unde zice că Hristos se afla în pâine mai înainte de împărțire, și talmăcind această zicere: Acesta este Trupul Meu, zicea că arată pe Hristos ca unul ce mai înainte fusese întrânsa, și că după împărțire Hristos se afla în tot locul, de unde și începător era Ubicuiților. Sau săvârșit a 1570 fiind de 52 de ani. A mai scris și altele tipărindu-le în opt.

Gaspar Skuenkfeld nobil din Silezia, unul din cei mai învățați ai vremii sale, vrăjmaș al catolicilor și al Luteranilor. Acesta zicea cum că nu trebuie să ascultăm Scriptura fiindcă nu este cuvântul lui Dumnezeu, ce o parte insuflată a Sfântului Duh, pentru care și lepăda povețele și învățăturile, zicând cum că la Evanghelia lui Matei, unul este dascălul vostru, și acesta Tatăl cel ceresc. Acesta au trimis scrierile sale lui Luter ca să le îndrepteze, iar Luther ia răspuns, pornească-se spre stricare duhul tău, și toți părtașii tăi dimpreună Scaramentarii și Eftihienii. Iar după moartea lui Luther, Gaspar sau lățit foarte. Dar Melahton și Buker la 1544 în Sinodul de Naburg au osândit toate scrierile sale.

Martin Hemnigie din Bradenburg, fiul unui sărman, ucenic al lui Melahton, și atâta a sporit în teologie, încât Melahton îl numea mai marele teologilor Protestanților. Acesta mult sa sânguit ca să unească pe Protestanți cu Sacramentarii. Zicea cum că omul se face drept prin credință, pentru care se adaogă și vrednicile lui Iisus Hristos. Botezul și Euharistia după dânsul sunt Taine, iar celelalte, ceremonii evlavioase. Pentru pocăință zicea cum că nu este trebuință să se mărturisească toate păcatele, primește însă iertarea preotului, dar nu venită de la preot, ci de la Hristos prin făgăduința sa.

³² Acest Zwingli a dat 67 de probleme, în chip de amfiole (îndoitoare) și lea spânzurat prin toate orașele Constantiei, și cele mai întâi erau: 1. Că Sfintele Taie nu sunt jertfe, ci o comemorare de jertfă care sa adus o singură dată pe Cruce. 2. Că nu avem trebuință de nici un mijlocitor. 3. Că Hristos este dreptatea noastră (și cu aceasta socotea cum că faptele noastre nu sunt bune ale noastre, ci ca și cum lui Hristos) 4. Că nunta se cuvine la toți. 5. Că și câți mărturisesc feciorie se stăpânesc de mândrie și de slava deșartă. 6. Că stăpânirea papii și a episcopilor nu este întemeiată pe Scriptură. 7. Mărturisirea ce se face la preot să nu se facă ca să-și câștige păcătoșul iertarea păcatelor, ci numai ca să primească sfat. 8. Că Sfânta Scriptură nu cunoaște pe alți preoți, decât pe propovăduitorii Dumnezeiescului Cuvânt. Tăgăduia încă adevărata înfățișare a Trupului Domnului, zicând că este numai o aducere aminte a Patimilor Domnului, întâmpinând însă și zicerea Apostolului, unde zice că Euharistia se mănâncă, deci Euharistia nefiind alta decât o aducere aminte, urmează că să nu se mănânce. În sfârșit a zis că la zisa aceasta: Acesta este Trupul Meu, trebuie să se înțeleagă ca și cum arată, de unde această pâine arată Trupul lui Hristos. Și pentru ca să-și adevereze mai mult cuvântul său, zicea cum că întru o zi de dimineață i sa arătat lui un duh oarecare (care de era negru sau alb nu ține minte) și ia zis: citește la facere cap: 2 unde zice: Jertfă Paștele acesta Domnului, adică trecere. Pentru care Zwingli zicea, cm că precum

Icolambadie.

8.Lui Zwingli ia urmat Ioan Icolambadie³³, și mulți alții³⁴ care se uneau cu Luther între alte dogme la Taina Sfintei Euharistii și la învățătura rânduiei celei mai dintâi. În sfârșit Zwingli a fost omorât în războiul cel intern anul 1531, pentru aceste nelegiuiri ale lui, al cărui trup fiind căutat și aflat de către papistași, a fost tăiat în 4 părți și aruncat în foc. Aceasta este roada magnificenței a episcopilor Romii, pentru că vrând partizanii lui Luther asemenea ca și dascălul lor de tirania acelor, și dintr-o liniște oarecare să capete răsuflare cu îndreptarea stării Bisericești fugind de cătea au căzut în Haribdu (prăpastie), pentru care citește pe Luther *Tom 2*, pe Sledano *Monument Cartea 8 la 1531 foia 222*, și pe alții.

Paștele Iudeilor era un chip al trecerii Domnului, asemenea și Euharistia era numai o icoană a Trupului celui jertfit pe Cruce a lui Hristos, și alte multe bârfe. Acest Zwingli a prohorisit între Svețări, încât au primit toți învățăturile sale afară de 5 Eparhii. Pentru care pricină și sa scornit război unde a fost omorât și acest Zwingli la 1532.

³³ Icolambadie din satul Reispergie învățat, la limba Latinească, Elinească, monah din tagma Sfintei Brigit, din care sa retras și și-a luat femeie. A fost următor lui Zwingli, însă nu se învoia cu dânsul la tălmăcirea acestei ziceri: Acesta este Trupul Meu, în care zice că arată figură, semn, chip, și simbol. Și Luteranii i-au răspuns într-o carte numită *Scriptu* (συγγραμμά) cum și el lea răspuns înapoi cu altă carte numită *Contrascriptu* (Αντισύγγραμμά). Sfârșitul său a fost la anul 1532 având 53 ani.

³⁴ Alți doi vestiți următori ai lui Icolambadie sunt **Martin Buker** și **Petru mucenicul**. Buker sa născut în Argentoratu dintr-un evreu oarecare sărac, care murind a rămas Buker în vârstă de 7 ani foarte sărac. Deci Dominicanii au luat acest copil ca să fie slujitor în vremea Liturghiei, dar cunoscând întrânsul o istețime l-au îmbrăcat cu shima monahicească și l-au învățat teologia. Dar fiindcă nu putea să trăiască neînsurat sa răzvrătit din tagma sa, și urmând lui Luther și-a luat femeie, încă 3 nu una, zicând că precum era iertat iudeilor a-și schimba femeile lor, asemenea și creștinilor este iertat, precum va cere temperamentul lor. A mai adăogat la învățăturile lui Luther: 1. Că Botezul este de nevoie ca o poruncă, iar nu ca mântuire. 2. Că nu este nici o Biserică care să nu greșească la moral și la credință. 3. Că noi mai înainte de a ne îndrepta de Dumnezeu, greșim la toată fapta bună ce facem, iar îndreptându-ne, binele ce facem îl facem de nevoie. 4. Că unii atâta sunt făcuți de Dumnezeu pentru însurat, încât este cu neputință să-i oprească din însurat. 5. Că nașterea nu este împotriva poruncilor Dumnezeiești. 6. Că Trupul lui Hristos se află în Euharistie, nu în faptă c, ci numai prin credință, de unde a părăsit pe Luther și sa făcut Scaramentar, spre întemeierea acestui eres a dat și un dialog numit *Arbogastu*. Mai pe urmă sa silit ca să-i unească pe Luterani cu Zwingliani, dar nu a putut, fiindcă Luther nu se împăca cât pentru adevărata înfățișare a trupului lui Hristos se află la Euharistie. Sfârșitul acestui eretic a fost în Anglia, dar împărăteasa Maria dezgropându-l la ars.

Celălalt eretic următor lui Zwingli era Petru Bermilie, care mai de obște se numește Petru mucenicul. Acesta sa născut în Florența din părinți nobili, dar săraci, și maica sa fiind învățată la limba Latină, până la 16 ani l-a învățat și pe dânsul, pe urmă a îmbrăcat haina tagmei lui Augustin sa dus ca să învețe la Patavia și Bononia, unde a și sporit la limbi, la filosofie și teologie. Deci a început să propovăduiască cuvântul lui Dumnezeu, dar împrietenindu-se cu un legiuitor oarecare Spaniol următor al lui Zwingli și Calvin, sa spurcat de aceste eresuri și au vrut să le propovăduiască și în Neapole unde preda, dar fiind vădit a fost chemat la Roma unde mergând sa dezvinovățit, fiindcă confratorii lui socotindu-l neîmpărtașit de acest eres, l-au diafendefisit (dezvinovățit?). De acolo sa dus în alte cetăți ale Italiei, unde temându-se de sfințita cercetare au fugit în Anglia cu o călugăriță ce o luase de femeie, și acolo au urmat dascăl de teologie în Academia din Oxford, de acolo sa întors în Zurich unde a și murit în anul 1562. A scris multe pentru ca să-și întemeieze eresul său.

CAPITOLUL IV.

IVANOVICI ÎMPĂRATUL MOSCOVEI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA SA ÎN BISERICA RUSIEI.

Vasile Ivanovici împăratul Rusiei anul 1505.

1. Luând sceptrul împărăției Vasile fiul lui Ioan la anul 1505 precum se arată în Cartea 15 cap: 10, îndată ce sa suit în scaun sa numit Vasile, fiindcă mai înainte se numea Gavriil, și a omorât pe nepotul său Dimitrie, iar pe frații lui ia închis, ca să poată stăpâni neclătit împărăția, mai pe urmă a deschis război cu Tătarii, a făcut mari biruințe împotriva lor, Tătarii fiind în număr de 600.000. Asemenea a luat și de la Polonezi Smolenscul și Plețco și altele cum și de la alți megieși ai săi, a căruia biruințe este cu neputință a le descrie. Pentru biruințele și izbânzile sale ce a făcut a luat titlul de Cesar, cum și de Autocrator de miazănoapte, de către Maximilian Autocratorul de Apus într-o scrisoare a sa ce i-au trimis, pentru care titlu s-au scârbit foarte Polonezii și ceilalți Prinți megieși, iar pe cei ce cugetau ale Bisericii Romii, adică pe papistași foarte îi catatrexia, pentru care și foarte a folosit Biserica, făcând încă și altele vrednice de laudă. În sfârșit a murit la 1533 lăsând diadoh pe fiul său Ioan cel născut din femeia Elena, fiica cneazului Vasile Lințca, precum se va arăta mai jos. Însă bolnăvindu-se mai înainte de a muri a luat shima îngerească, și sa numit Varlaam, și încă trăind el, niște preoți oarecare și diaconi din Novgorod fiind rătăciți de un evreu oarecare, au lepădat dogmele credinței și închinarea la sfintele Icoane, s-au plecat la Iudaism, pe care nu a putut Ghenadie Arhiepiscopul Novgorodului să-i întoarcă la credința cea pravoslavnică. **Sinodul Moscovei.** Sa adunat Sinod în Moscova față fiind împăratul Vasile, și Zosima Mitropolitul Rusiei. Aceștia nevrând să se întoarcă de la eresul și nebunia lor, pe unii ia afurisit, iar pe alții ia aruncat în foc, punând încă și un canon, zicând: „Preotul ce va fi însurat și va rămâne văduv, să nu slujească până ce nu se va trage la Mănăstirea sa”.

Mitropoliți Rusiei.

2. Pe vremea acestui Vasile au fost hirotoniți Mitropoliți ai Moscovei și a toată Rusia, după adormirea lui Zosima, Simeon, și pe

urmă Varlaam Arhimandritul. Deci dându-și și acesta demisia, a fost hirotonit Mitropolit Daniil egumenul Mănăstirii Iosifovului la 1524.

CAPITOLUL V.

SULEIMAN ÎMPĂRATUL TURCILOR, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA SA ÎN BISERICA APUSULUI.

Suleiman împăratul Răsăritului anul 1519 d.Hr.

1. După moartea lui Selim, sa făcut împărat și Autocrator al stăpânirii Otomanilor Suleiman fiul său, în luna Septembrie anul 1519, bărbat ostenitor și vestit întru înțelepciune, a supus multe cetăți atâta în Europa cât și în Asia, adică Bunda, ce de obște se zice Budimi, Belgrad, Nafplionu, Monemvasia, Rodos, etc. A mai pornit război și împotriva Perșilor, pricinuind cum că Perșii nu-i cunosc pe cei 4 următori ai lui Mahomed, ca și Turcii, adică pe Ebubeker, pe Humeri, pe Osman, și pe Ali, din care Perșii primesc numai pe Ali, iar pe ceilalți îi leapădă. În sfârșit la 1566 venind în Sigibardu ca să bată pe cei ce i se împotriveau ui, sa săvârșit acolo la 29 Iulie trăind 76 de ani și împărățind 56 ani, a cărui moarte a fost tăinuită 70 zile, până ce a venit diadoh fiul său Selim 3, care auzind de moartea tatălui său, a lăsat Amasia unde se afla, a venit în Țarigrad. Se zice încă cum că acest Suleiman în același an în aceeași zi a fost vestit Autocrator Răsăritului, în care vreme și Carol 5 a fost încoronat împărat al Apusului în Akuisgrano. Acesta zidurile Ierusalimului și Biserica lui, care mai înainte era mai mică a zidit-o precum se vede și acum.

Patriarhii Țarigradului.

2. În vremea acestui Autocrator Patriarhi ai Țarigradului: Ieremia Mitropolitul Sofiei, Ioanichie de Suzopoli, Dionisie al Nicomidiei și Ioasaf al Adrianopilii.

Ieremia Patriarh.

3. Acest Ieremia era om blând împodobit cu multe virtuți, pentru care și era iubit de toți păstorind 3 ani Biserica lui Hristos, după cuvîință a vrut ca dimpreună cu câțiva din clerici și monahi să meargă la Ierusalim, ca să se închine acolo la locurile cele Sfinte. Ajungând dar la Cipro, unii dintre pricinindu-se atât între ei cât și cu Patriarhul,

sau întors în Țarigrad, iar Patriarhul trecând de cea parte de la Ipiru, a ajuns la Sfânta cetate, unde închinându-se la Mormântul Domnului cum și la celelalte locuri sfinte, sa umplut de dar și de veselie duhovnicească. Iar Arhieriei ce se aflau în Țarigrad aflând de pricirea clericilor cu Patriarhul și întoarcerea lor, sau unit cu dânșii împotriva Patriarhului. Deci făcând Sinod pentru aceasta împotriva Patriarhului și negăsindu-i nici o vină binecuvântată, proestoșii au găsit cu cale, ca mai bine să aleagă un alt Patriarh și să mai adaoge la dajdia cea de peste an încă 500 de galbeni, care peste tot să se facă dajdia în 500.000 de galbeni, pe care adăogire primind-o și împăratul, a dat voie nebunilor acelora ce se sfătuiseră pentru acest lucru, ca să aleagă Patriarh pe oricine vor voi.

Ioanichie Patriarh.

4.Deci luând această învoire a întrebuița cei 500 de galbeni, au ales Patriarh al Țarigradului pe Ioanichie al Suzopolii, împotriva Canoanelor Bisericești, pe care socotindu-l ca pe un călcător de lege, nu i sa închinat după obicei nici un creștin, nici mâna i-au sărutat, ca să ia blagoslovenie, afară de apropiatii săi.

Ieremia a-2a oară Patriarh.

5.Auzind acestea Ieremia din Ierusalim, și chemând pe ceilalți Patriarhi, adică pe al Alexandriei, și pe al Antiohiei ia rugat ca să slujească împreună cu Patriarhul Ierusalimului și să afurisească pe Patriarhul Ioanichie și pe ceilalți lucrători ai săi, după aceasta sa întors fiecare la ale sale. Iar Ieremia ajungând la Galata, toți creștinii întru o unire alergând îi săruta mâna, care și alergând la poarta împăratului au rugat întru un glas pe mărirea sa împăratul ca să le dea lor Patriarh pe Ieremia, și adaosul dajdiei se făgăduiesc ei să-l plătească. Înduplecându-se dar la rugăminte lor împăratul, a scos pe Ioanichie din scaun și a pus iarăși pe Ieremia.

Turcii meșteșugesc dărâmarea Bisericilor.

6.Patriarhind dar Ieremia 2 sa întâmplat o mare tulburare atât în Biserică cât și la toți creștinii din Țarigrad, fiindcă cei religioși ai Turcilor, adică Hulamadii lor, știind cum că Țarigradul a fost luat cu sabia de către strămoșii lor, și că din început lege era la dânșii ca să nu se afle Biserică creștinească în cetatea care nu sa supus lor de bună voie, meșteșugeau pe ascuns ca într-o singură zi să dărâme din temelie toate Bisericile creștinești din Țarigrad, de care aflând Patriarhul și cei împreună cu dânsul, au alergat numaidecât la Ibraim Pașa și la alți

boieri, tânguindu-se de ceea ce era să li se întâmple, de către care sa leguit, și luând fetfan cu mari daruri și rugăminți au scos înaintea divanului martori musulmani foarte bătrâni, care au mărturisit, cum că Țarigradul nu sa luat cu sabia din început, ci că ultimul împărat Constantin sa supus de bună voie lui Sultan Mohamed 2, și așa de față mărturisind, au luat de la împăratul proclamație ce se zice și hetu, în care era poruncă, cum că Bisericile creștinilor de obște să rămână tot creștinilor. Pentru care citește Istoria lui Malaxo în Turco-Grecia *Cartea 2 Turco-Grecia foaia 156*, și la alții.

7.Către acestea în zilele acestui Patriarh Ieremia, Arhiepiscopul Arhidelor (Ohrida) anume Prohor, înfățișându-se la divanul împărătesc, au cerut ca episcopul Serbilor să fie supusă Arhiepiscopiei sale, după vechiul hrisov împărătesc, iar nu la Mitropolia Tesalonicului, și să dea pe an câte 100 de galbeni. Pornindu-se dar jalbă, Patriarhul Țarigradului a luat fetfan, adică cap de lege de la cel mai întâi legiutor al Turcilor, care glăsuia așa: „Că tot lucrul ce se supune cuiva pe 100 de ani, nicidecum să nu se mai înstrăineze de la cel ce îl are.” Au dovedit și cu martori, cum că episcopia Serbilor este supusă Mitropolitului de Tesalonic, îndatorindu-l și pe Patriarh cu primirea sa ca împreună cu ceilalți galbeni ce se dă pe tot anul, să mai dea încă 100 de galbeni încât toată dajdia de peste an să se facă 4100 de galbeni, pe care Patriarhul Țarigradului este dator să le dea pe fiecare an la poarta Împărătească. Între acestea voind Patriarhul Ieremia ca să meargă în Ungro-Vlahia și Moldova, și bolnăvindu-se pe drum sa săvârșit la Târnov, fiind Patriarh 3 ani și 7 luni, (*Ieremia au păstorit mai întâi 3 ani iar al doilea rând 10 ani*). Acest Ieremia la anul 1539 a dăruit Bisericii Prea-Fericitei, casele, viile și grădinile din satul Vringa.

8.Descoperindu-se dar moartea lui Ieremia, sa făcut sinod în Țarigrad dimpreună cu Ghermano Patriarhul Ierusalimului, care au legiuit, ca să nu se facă nimeni Patriarh al Țarigradului până ce nu se va alege de toți Arhieriei cei supuși acestui scaun, cum și de alții mai mulți, iar cel ce se va face în alt chip acela să fie îndepărtat de scaun și de Arhierie. Și spre adevărea această hotărâri sinodale, sa citit ocări cu afurisanii de către Iraclias îmbrăcat cu toată podoaba Arhieriească, din care vreme cu publicare împărătească chema Arhieriei din toate părțile în Țarigrad, unii Arhieriei, clerici și boieri având scopul ca prin

adunarea acestui sinod să dezrădăcineze din Biserica lui Hristos, hirotoniile afară de canoane, și multe altele.

Dionisie al Nicomidiei Patriarh.

9.Dar însă mai înainte de a se aduna Arhieriei în Țarigrad, după ce puțin mai înainte sa dat lege de către sinod, Galatii și toți câți erau partizanii lui Dionisie Mitropolitul Nicomidiei la 17 aprilie sau adunat la Patriarhie, unde au găsit și alți Arhieriei care poate că veniseră pentru alte pricini, și au cerut întru un glas, ca să se hirotonească Patriarh Dionisie la Nicomidiei. Deci silindu-se de aceea Arhieriei ce se aflau acolo, după obicei au suit în scaunul Patriarhal pe Dionisie, iar în viitoarea Duminică a Floriilor venind Patriarhul cel nou hirotonit și dând închinăciunea cea cuviincioasă ocârmuitorului Autocratoriei s-a întărit și el.

10. Iar după vreo câteva zile, adunându-se sinod de Arhieriei și privind-se legiuirea ce se făcuse mai înainte, au scos pe Dionisie din scaun ca pe unul ce cu nelegiuire Patriarhea. Drept aceea alergând episcopul la sultan, cu mare rugăminte la rugat ca să nu se scoată nicidecum acest Dionisie. Aflând aceasta următorii lui Dionsie, au adus daruri sultanului, care pe dânsul iarăși la suit în scaunul Patriarhal și a plătit și dajdia cea hotărâtă, dimpreună cu adaosul, i sa dat și carte împărătească prin care suindu-se fără nici o frică în scaun, sa făcut stăpânitor al mării Patriarhale, la care cu sila punându-se Arhieriei ce erau supuși scaunului de Țarigrad, cu voia lui sau întors la ale lor. Citește pe Maelaxon *Cartea Turco-Grec. foaia 160.*

11. Pe vremea acestui Patriarh Dionisie, sau întâmplat tulburări multe între Arhieriei și clerici, și sau făcut și multe adunări de dânșii, sa dat jos încă și Crucea de pe Biserica Pururea-Fericitei din porunca împărătească, care se vedea de departe ca un semn al Patriarhiei, pentru care creștinii foarte sau scârbit și sau mâhnit, asemenea și Humeru ce au zidit Biserica din Ierusalim, și a poruncit să se dea jos Crucea ce sta pe Muntele Măslinilor.

Ioasaf al Adrianopolii Patriarh.

12.Săvârșind-se dar acest Dionisie după 8 ani, sa făcut sinod în Țarigrad a fost hirotonit Patriarh Ioasaf din Adrianopoli, bărbat măreț, slăvit, care alergând la cei mai mari și înduplecându-i pe ei cu daruri și rugăminți, au mai micșorat dajdia cea de tot anul, și au făcut-o de 1000 de galbeni, numai încât Biserica să dea la stăpânire 2000 de

galbeni pe an³⁵, și a făcut și alte multe zidiri și lucruri la Patriarhie. În sfârșit pricindu-se cu clericii și boierii creștini din Țarigrad, și chemând pe toți Arhieriei cei supuși scaunului Patriarhal, au făcut Sinod pentru dânsul, unde a fost osândit ca un nelegiuit, a fost pus sub blestem la anul 1565 și scos cu necinste din scaun, plătind și toate câte luase cu nedreptate, pornindu-se jalobă de cei nedreptățiți de către dânsul la judecătoriile cele dinafară.

Prigoană împotriva creștinilor din Egipt.

13.În Egipt sa pornit o groaznică prigoană împotriva creștinilor, despre care vorovește Meletie Patriarhul Alexandriei scriind așa către ruși: „După ce a stăpânit această de obște stricare și vătămare, apoi au poruncit să fie arse cărțile înțelepciunii elinești și au izgonit iubita limbă elinească, cum mi-au povestit un bătrân oarecare Ieremia, 300 de limbi au tăiat într-o zi, pentru că au vorovit limba elinească.”

Patriarhi ai Ierusalimului.

14. Iar Patriarhi Ierusalimului au urmat Dorotei și Ghermano, care era din Peloponez, fiind hirotonit Patriarh Ierusalimului la 1534. Acesta mai întâi a început a umbla din loc în loc și din Eparhie în Eparhie pentru milă, pentru aceasta și de mai înțelept sa judecat de către Părinții de acolo. Viețuia mai mult dincolo de Iordan, unde erau mai mulți creștini.

CAPITOLUL VI.

CAROL 5 AUTOCRATORUL APUSULUI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA APUSULUI.

Carol 5 Autocratorul Apusului 1519 d.Hr.

1.Murind împăratul Maximilian, diadoh al său sa vestit Carol 5 la 1519 fiind fiul lui Filip 1 regele Spaniei și nepot lui Maximilian, care stăpânea pe lângă regatul Spaniei, și al Belgiei, și o mare parte din Italia, dar mai avea și această Autocratorie, încât având atâta putere, sa luptat împotriva lui Francisc 1 regele Italiei, lui Papa Clement 7 a Venețienilor a alor locuri. Asemenea sa războit și

---

³⁵ Dacă dajdia se da 4100 de galbeni precum se zice mai sus, și sa mai ușurat scaunul cu 1000, trebuie să fi rămas dajdia 3000 de galbeni iar nu 2000.

împotriva Turcilor, care bântuiau fără milă Panonia și Germania, ia izgonit de acolo, atât pe dâșii cât și pe împăratul lor Suleiman. În Africa iarăși sa bătut cu Turcii și ia biruit, și a supus și pe împăratul Muleasem. Înălțându-se dar foarte din aceste biruințe, după puțină vreme sa prefăcut norocul cel schimbăcios, la smerit foarte Mavrachie Electorul Saxoniei și de către ceilalți Prinți care erau supuși lui, care se sfădiseră cu dânsul pentru învățăturile lui Luther la 1552. Pe urmă după 3 ani lăsând împărăția Electorilor și toată ocârmuirea Eparhiilor Despotici și Venețieni au dat-o fiului său Filip, iar el a venit în Spania și zidind Mănăstire Sfântului Iustin, și-a petrecut rămășița vieții sale în rugăciune și pocăință, murind la 1585 după ce a împărățit 38 de ani. Citește pe Sleidano *Monumen. Cart 26 la 1555 foaia 47*, David Hiterono *Cartea 8 a Saxonilor* și pe Onufrie Panuinie *La Viața lui Leon 1, și Adrian 6, și Clement 7, și Pavel 3, și Iulie 3*.

Episcopii Romii.

2.Italia foarte se tânguia de războiul dintre Carol 5 Cesarul, Franțesc, și Eric 2 împăratul Galiei, Arhieriei ai Romii sau făcut Leon, Adrian 6, Clement 7, Pavel 3, Iulie 3, Marcel 2 și Pavel 4.

Adrian 6 papă.

3.Murind din otravă Leon 1 la 1521 care a stat papă 8 ani, a făcut Cardinali 30, pe unii cu bani pe alții cu daruri bogate, la 1522 a luat scaunul papal Adrian, ce era de neam prost născut la marginile Saxoniei, și în Traiectul Belgian către Rin, a urmat mai întâi dascăl și sfătuitor lui Carol 5 de care a fost ținut cârmuitor vreme destulă în Italia la 1523 fiind de 55 ani, care nu a vrut să-și schimbe numele asemenea ca cei mai înainte de dânsul, era defăimat dar ca de un nebun și neiscusit în ocârmuirea papală³⁶. Citește pentru dânsul la Onufrie Panuinie *Viața lui Adrian 6.*, și a lui Pavel Sarpie *Istoria Sinodului din Trident Cartea 1 foaia 40 Tom 1*. A murit în anul 1523 stând papă aproape 2 ani.

Clement 7 papă.

---

³⁶ Se defăima ca de acest fel de către scriitorii Italiani, fiindcă voind să îndrepte curtea Romii era urât de Italiani. În acest chip obișnuia să zică, cum că nu voia să zidească pe sânge, adică să ridice pe rudele sale în treptele Bisericești. Acesta mai înainte de Arhierie a scris un monument în Cartea 4 a Canoanelor în care se cuprinde, cum că papa poate să greșească până și la dogmele credinței. După ce a ieșit din scaun a dat la lumină acest Monument fără a schimba această părere. Însă lingușitorii Papismului zic cum că această părere este hotărârea dascălului Adrian Fioran (așa se numea acest papă mai înainte de Arhierie), iar nu o lege de la catedră a lui papa Adrian.

4.Diadoh lui Adrian sa făcut Clement 7 născut din împreunare nelegiuită a lui Iulian de Medici și călărețul lor Rodu, a stăpânit scaunul papal cu feluri de chipuri, a încoronat și pe Carol 5 și a întărit cuvântul propus de către Adrian înaintașul său pentru îndreptarea Bisericii, împiedicând în toate chipurile și sinodul pe care se sârguiau să-l adune Prinții de la Apus. Moartea lui a fost din mâncărimea păduchilor, la al 10 an al arhierii sale. Citește pentru aceasta pe Pavel Sarpie, *Acolo la cap: 28 foaia 61*.

Pavel 3 papă.

5.În anul locul lui Clement 7 au intrat Pavel 3 la 1534, groaza oamenilor, care cu nelegiuirile ia întrecut pe toți cei mai dinainte de dânsul, și nu a grijit niciodată nici de cinstea sa, nici pentru primejduirea obștii creștinești, fiindcă dăruise toate nelegiuiților săi fii și nepoți, dându-se cu totul la Astronomii. Și nu este îndoială căci credea și în vrăjile lor, precum mărturisește Iacob Tiano *Istoria Cartea 4 foaia 151*, iar nu mult după moartea sa, sa tipărit o cărticică Italienească, de care pomenește Sleidano³⁷, sub numele lui Bernard Ohinu, care numește pe Pavel 3 Antihrist, în același loc mărturisește și Tiano, cum că în Italia după moartea acestui nelegiuit sar mai fi răspândit și alte Cărți care foarte său defăimau tirania sa și urâta învoire ce făcuse cu Turcii. În sfârșit a murit acest bătut de Dumnezeu la 1555 stând papă 15 ani, care acest fel fiind Arsenie al Monemvasiei

---

³⁷ Monum. Cartea 21 la anul 1559 foaia 667 unde zice așa: „Mai înainte de a muri, sa arătat împotriva lui o Carte Italienească foarte grea, scrisă sub numele lui Bernardin Ohinu, însă precum se crede de alții, cu o înainte cuvântare către Ascanie Columnanu, pe care el îl stricase. Cartea aceasta între celelalte, pe care de le-am pomeni pe toate, ar trebui multă vreme, se întoarce cu cuvântul împotriva lui Pavel 3 pe care îl numește Antihrist. În temniță te-ai pus nelegiuitule pentru două ucideri, a maicii tale și a nepotului tău, pe care i-ai omorât cu otravă, pentru ca să vină la tine toată clironomia. Și după ce ai scăpat nu ai vrut ca să ceri camilafca cea roșie, și să fii cercetat de 3 ori de judecătorie. În sfârșit a biruit sora ta cea legiuită Iulia Farnezia, pentru că temându-se Alexandru 6 de mânia și urgia ei, fiindcă îl îngrozea că n-o să se mai înduplece la sistima lui, te-a pus în societatea Cardinalilor. Pe urmă pe cealaltă soră a ta ce era puțin mai smerită cu otravă a-i prăpădit-o, când era Legatar în Eparhia Angonului sub Iulie 2, o copilă a acestei cetăți cu nelegiuire a-i înșelat-o, bătându-ți joc și fățarnicindu-te că ai fi unul din nobilii casnici ai Legatarului. Care faptă urâtă cu foarte amare cuvinte țe au propus-o moșul copilii Cardinalul Angontano înaintea robitolui Arhieru Clement. Apoi ai fost prins la arătare de Nicolae Kerkireul cu Lavra Farnesia nepoata ta și femeie a sa, care te-a rănit cu vârful sabiei sale, a cărui semn se cunoaște până în ziua de astăzi. Pentru fiica ta Constantia cu care de atâtea ori cu nelegiuire te-ai împreunat, ce să zic? Pe care ca să o poți căpăta mai fără frică, ai otrăvit pe bărbatul ei Bosie Fortia, care văzând nelegiuirea ta a luat o nespusă scârbă în sufletul său, de atunci nu sa mai arătat vesel. Și fără îndoială că ai covârșit cu desfrânarea pe Comod și pe Iliogalba, că se poate cunoaște numai din nelegiuirile sale fiindcă Lot a căzut în păcat cu fiicele sale la beție din neștiință, iar tu nu numai cu nepoata ta ai păcătuit ci și cu însăși sora ta.” Sleidano mai scrie și multe altele în această Carte, pe care vezi-le în același loc.

nu sa rușinat a-l numi Theoikelu (asemenea lui Dumnezeu) în înaintea cuvântării sholiilor lui Euripid, ca un lingușitor vestit.

Iulie 3 papă.

6.După acest Pavel au intrat în scaunul papal Iulie 3 pe care Tiano *Cartea 2*, îl adeverează a fi limbut viind și ajungând până și la bârfire, și să fi avut și oarecare cumpătare, încât se arăta potrivit mândriei papilor celor mai înainte de dânsul, același scriitor Tiano *Cartea 11 foaia 395*, scrie despre acest Iulie că sa făcut rob desfrânarilor și plăcerilor, și viața și petrecerea sa cheltuia la desfătări și patimi, care nu se cuvin nicidecum unui Arhiereu. Acestea le adeverează Onufrie Panuinie la viața lui Iulie, care îl descrie pe dânsul asemenea, fățarnicindu-se cum că ar fi bolnav și ca să se depărteze de obișnuitele mâncări, care bolnăvindu-se cu adevărat și fiind bătrân cu anii în puțină vreme a murit.

Marcel 2 papă.

7.Diadoh lui Iulie a intrat Marcel 2 la anul 1555, care a stat papă 22 zile, în același an a murit, după care urmează ***Pavel 4 papă***. Pentru Marcel 2 scrie Tiano și Onufrie, cum că au mărturisit că nu se poate mântui acela ce se împotrivesc scaunului celui prea înalt al papii.

Starea Papii.

8.În Spania stăpânea pe vremea aceasta Autocratorul Carol 5 care încă trăind au dat stăpânirea în mâna fiului său Filip, pe care având-o încă Carol sub stăpânirea sa, și cu mare greutate purta ocară ce i-o făcuse Clement 7, a feștelit cu totul numele stăpânirii Papale în toată Spania, și a rămas de la acesta pildă la Spanioli și la urmași, precum scrie Tiano cum că învățătura Bisericească se poate păzi și fără stăpânirea papii.

Starea Galiei.

9.În Galia după Ludovic 12 împărat Galiei sau făcut Francisc I, care se bătea cu Carol 5 în Spania pentru regatul Navariei, iar în Italia pentru Ducatul Mediolanului la 1525. Acest Francisc fiind prins de Cesarieni a fost slobozit după o robie de 13 Luni, pe urmă a pornit iarăși nou război cu Cesarul până la 1544 și al 1557 a murit, lăsând diadoh pe Eric 2 care a stricat așezămintele și prietenii ce le făcuse tatăl său cu Carol, și împotriva lui Carol sa unit cu Mavrachie Electorul Saxoniei, etc. Pe vremea lui Francisc Balticii au primit cu mâinile deschise învățătura lui Luther, pentru care Francisc a pornit

prigoană împotriva lor³⁸. Iar pe vremea lui Eric 2 sa pornit prigoană împotriva Luteranilor care locuiau în Galia.³⁹ Citește pe Tiano pentru starea Bisericii din Galia.

Starea Angliei.

10.În Anglia Eric 8 până la 19 ani ai împărăției sale se supunea din tot sufletul lui papa și clerului, mai mult decât toți împărații cei mai dinainte de dânsul, făcea daruri, făcea pace și război după părerea papii, și întărea înscrisul lui Leon 1 împotriva lui Luther pentru bârfirea de taine pentru care a și fost numit de papa sprijinitorul Bisericii Catolice. Dar pe urmă dimpotrivă sau întors toate, pentru că împăratul judeca în sine cum că prin căsătoria ce făcuse cu Catarina fiica lui Ferdinand Catolicul și văduva fratelui său, ar fi căzut în păcat, fiindcă în legea lui Moise Leviticul 20; 21 a găsit scris: „De va lua cineva de femeie pe femeia fratelui său, urâciune este, că a descoperit goliciunea fratelui său: fără copii să moară!” (*Biblia 2001 Versiunea Bartolomeu Anania*) Acestea dar privindu-le, moartea copiilor săi dintru această căsătorie o atribuia urgiei lui Dumnezeu, și pentru aceasta sa silit în toate chipurile ca să strice această căsătorie, ca de o nelegiuită. Unii adeverează, cum că toate acestea au venit din amorul cel ascuns către Ana Bolenia, iar alții cum că acest amor sau întâmplat după stricarea căsătoriei.

11.Între acestea Eric ca să nu se arate, cum că voiește să facă oarece fără de cale, a poftit la teorisirea acestei pricini nu numai pe obișnuiții săi scriitori, ci și pe episcopii Angliei, care toți împreună afară de Rufen episcopul de Fisheru, au găsit de rea această căsătorie a sa cu văduva răposatului său frate. De unde împăratul trimite soli către Clement 7 care în sfârșit după atâta silință și rugămintele a catortosit, ca să fie trimis în Anglia Cardinalul Kampegie, ca să cerceteze pricina împăratului împreună cu Cardinalul Bolsoru.

12. Deci nădăjduind împăratul că va câștiga ceea ce dorea, și se va face desfacerea căsătoriei, dar nici papa nici Cardinalul Kampegie

---

³⁸ Pe vremea împărăției acestui Francisc 1 la 1535 au fost arși 6 Luterani cu mare pompă în Paris. Sa arătat atunci o mare cruzime, nu pentru că ia ars, ci pentru că puțin câte puțin i-au ars, încât acești nenorociți au cercat mii de morți întru un minut. Asemenea tot pe vremea acestei împărății sau întâmplat și cele două prigoane împotriva Valdensinilor, una în Merindolia Provence, și alta în Cavier Venesinului.

³⁹ Atât de groaznică era prigoana împotriva Luteranilor, sub Eric 2 încât cămara Parlamentului sa numit **La chambre ardent** = cămara arzând și pricina acestei groaznice prigoane era prințesa Diana amoroza împăratului, care îi dăruia ei toate avuțiile celor osândiți la moarte pentru cuvânt de eres, de unde ca să-și sature iubirea sa de argint, a legiuit ca nu cumva să îndrăznească ocârmuitorii și stăpânitorii să se înduplece la cel mai mic lucru către eretici.

nu au îndrăznit să ierte cererea împăratului deși Ligatul cu cuvinte făgăduia, pentru că împărăteasa Catarina fiind după mamă mătușă lui Carol 5 care foarte se împotriva la despărțirea ei, nu putea papa fără primejdie să-l treacă cu vederea pe Carol, ci au chemat înapoi pe Kampegie mai înainte de a lua sfârșit pricina pentru care era trimis, poftind împreună cu dânsul și pe împăratul și pe împărăteasa ca să vină la Roma, unde sau îndată sau prin soli să se isprăvească acolo pricina. Această invitație ca pe o necuviincioasă nu a primit-o Eric, ci aducând de prin toate părțile pe cei învățați și pe teologi, se sfătuia pentru această despărțire, și cuta prin toate monumenturile și manuscrisele elinești ale Sinoadelor de prin Biblioteci, ca să dovedească că nunta sa cu Catarina este nelegiuită. Mulți din Italia se împotriveau zicând că despărțirea împăratului ar fi dreaptă și legiuită, iar alții dimpotrivă. *Eric se desparte de femeia sa cea dintâi și ia alta.* Însă Eric chemând pe toți Academicienii și pe mulți din Teologi, care toți într-un glas au arătat această nuntă de nelegiuită. Împăratul a luat de soție pe o fată oarecare din curtea sa anume Ana Bolenia la 1532 și după o viețuire cu dânsa de 20 de ani Catarinei, ia dat carte de despărțire, împotriva pecetii lui Iulie 2 care a dat pecete pentru iertarea acestei nelegiuite căsătorii, și împotriva poruncii lui Clement 7 care de frica lui Carol 5 nu a îndrăznit să aprobe despărțirea, ce a vestit împăratului prin Ligatul Kasalie ca să-i dea voie împăratului să aibă două femei.

13. Auzindu-le acestea papa din Roma cum că în Anglia s-au împrăștiat cărți împotriva papii, împotrivindu-se la acestea și Carol, papa a pus pe Eric 8 deși acesta făgăduise supunere la scaunul Romii, de unde Eric cu sfatul și cu conglăsuirea episcopilor și a Parlamentului, a publicat în Anglia, ca regele să fie cap Bisericii în Anglia, aceasta pentru a împuțina stăpânirea papii în Anglia. Făcându-se aceasta a cerut jurământ la supușii săi, ca să întărească și căsătoria sa cu Bolenia, și să recunoască de împărați și de căpetenii înalte ale Bisericii Angliei pe fiii ce se vor naște din această nouă căsătorie, și rugăciuni să facă pentru împăratul și împărăteasa, ca pentru niște căpetenii ale Bisericii lor. Și în acest chip au răpus stăpânirea papii pentru îndreptarea Bisericii celei din Anglia.

14. Cu prepus că ar avea patimă, Eric 8 a omorât pe Ana Bolenia după ce a născut pe Elisabeta la 1536, sa însoțit cu Ioana lui Seimonus, din care apoi sa născut Eduard 7 care a moștenit tronul

tatălui său murind la 1547 abia de 10 ani fiind. Acest Eduard 7 lepădând cele 6 articole așezate împotriva mărturisitorilor, toată stăpânirea papii sau pierdut, mistagogiile (învățătura pentru Dumnezeieștile Taine) sunt interzise, sfintele Icoane sunt scoase de prin Biserici, se așază Dumnezeiasca împărtășire a Tainelor cu amândouă felurile, se iartă nunta la preoți, etc. În sfârșit murind Eduard la 1553 a intrat în scaunul împărătesc Maria fiica cea mare a Ducelui Sonfolkinsie, această stăpânire era ocârmuită de legile Parlamentului, și bolnăvindu-se a doua oară, a slobozit să se săvârșească cele sfinte ca și pe vremea lui Eric 7 însă fără știrea stăpânirii papale, și multe făcea pentru hatârul ei, și pricinuia mari stricăciuni celor ce urmau învățăturile lui Luther și a lui Zwingli, încât pe vremea ei au fost pierduți 284 de bărbați mărturisitori. Această împărăteasă Maria a murit la 1558. Pentru aceste întâmplări mai vrednice de însemnat ale Angliei, citește Istoria lui Guilelmu Kamdinu *Hronica Angliei și trakt. lui Iveri.*, și a lui Biornetu *Istoria Bisericii Angliei Partea I cap: 1, 2 și 3 Cartea 1 și 2.*

Germania și Dania.

15.În Germania împărățind Carol 5 se răspândea și se oprea în tot chipul Luteranismul. În sfârșit biruiește și se răspândește și în Dania, pe care o ocârmuia Hristiernu 2 fiul împăratului Ioan. Sa lățit mult la 1522 pe vremea împărăției lui Frederic 1 și a Ducelui Olsatie. La 1522 se lățește și în Suntia tot în acești ani sub Gustav. Citește pe David Hiteru *Cartea 9 și 11 a Saxonilor.*

CAPITOLUL VII.

TAGMA IEZUIȚILOR ȘI A CAPUCINILOR.

Tagma Iezuiților. Ignatie de Loyola.

1.La 1540 la Apus a luat început tagma Iezuiților de la un ostaș oarecare numit Ignatie de Loyola Cantavrino, care la împresurarea cetății Pompeii luptând cu bărbăție a fost rănit de un plumb, și din acea vreme ne mai putând a se război, a voit să se dea la vreo religie voluntară, pentru care sa dus într-o peșteră și de acolo la locurile cel sfinte ale Ierusalimului, ca să-și arate învăpăiata râvnă a cuvioșiei sale.

De acolo din Palestina sa întors pentru învățătură de care nu avea știință, în Complotu, Slamantica, și în sfârșit locuia în Paris, unde a fost vestit dascăl de meșteșuguri, atrăgând acolo 10 bărbați vestiți pentru sfințenie, au venit la Roma, unde papa Paul 3 mai întâi a întărit societatea acestor fratori ai lui Iisus, însă cu această condiție, ca tagma lor să nu urce mai sus de 60 de persoane, și sfârșitul cel mai principal al societății lui Iisus era prefacerea spre mai bine a sufletelor în viața și învățatura Hristianicească, lățirea credinței, pe care fratorii acestei societăți sunt datorii a o propovădui, supunerea la cuvântul lui Dumnezeu, iubirea faptelor, a învăța pe copii cei neînvățați ai Hristianilor, și a face mângâiere Hristianilor la mărturisirea cea Hristianicească. Pentru că așa se găsește în cărțile cele papale a lui Pavel 3 spre câștigarea acestui sfârșit. Între acestea singuri s-au legat ca să fie trimiși de Episcopii Romii oriunde papa ar fi avut trebuință să-i trimită. Căpetenia acestei societăți sa vestit Ignățiu de Loyola la 1543, și papa Pavel 3 ia iertat ca să primească în societatea lui Iisus și pe rudele lor oricine măcar ar fi. Acest papă la anii 1547, 1548, și 1549 le-a mai dat multe privilegii, pe care le-a întărit Iulie 3 cu cărți Apostolice (precum obișnuiesc ei a le numi) la anul 1550, și le-au adăogat și ale nouă pronomii la 1552. Această societatea în anii următori a fost lățită și de ceilalți Arhieri, pentru că Urban 8 la 1623 pe Ignatie de Loyola și pe Francisc Xaverie ia numărat în rândul sfinților. Citește așezămintele societății lui Iisus și cărțile Apostolești, care dimpreună cu alte fapte ale acestei societăți au fost tipărite în Antuerpia la 1635.

Nelegiuirile Iezuiților.

2. Această societate ce se părea că voiește ca sfințenia să covârșească evlavia, cât de urâtă sa făcut pentru nelegiuirile și necuvioșia lor mărturisesc la iveală mulți dintre scriitori, precum Valeriano Magnul Capucinul vestit de către teologii papistași și Misionarii Apostolici, care a dat o apologie împotriva vrăjitorilor și înșelătorilor Iezuiți, precum arată și scrierile lui Belefiano de la 1653 scrisă către Bonaventura, în care arată din destul cele pentru Iezuiți, cum și în Cartea către Latini a lui Nectarie al Ierusalimului *foaia 242*.

Tagma Capucinilor.

3. Tot în anul 1540, odată cu tagma Iezuiților a răsărit și tagma Capucinilor, numiți așa de la Capucie (adică acoperemintele cele lungi ale capului) și aflarea lor este tot una cu cea a Franciscanilor, adică a

Minoriților. Iar cine a fost începătorul acestei tagme nu se știe bine, deși unii zic cum că ar fi Godefrid Braglie Rodomantano, unii Bernardinu Ohino, și alții Matei Baskimu născut în Humbria. Cu toate acestea felul acestor monahi sa lătit foarte, și dimpreună cu dâșii și necuviințele, înrăutățirea și înșelătoriile. Pentru care citește în Cartea mai sus pomenită a lui Nectarie al Ierusalimului *foaia 241*, și a lui Sleidano *Cartea 9 a Monumentelor*, care povestesc înșelăciunea făcută de Franciscani, în același an în Aurilia din Galia în acest chip. De la cele săvârșite la moartea femeii Prințului, nu sau folosit atât monahii Franciscani, cât nădăjduiau după obicei, pentru că Prințul când a îngropat trupul ei, nu ia primit pe ei, după cum poruncise soția sa, pe care mai înainte de a muri o hotărâse ca să nu fie îngropată cu mare zgomot. De unde Franciscanii ca să-și izbândească și mai vârtos 2 dascăli de ai lor de teologie, au ascuns pe un tânăr oarecare în bolta Bisericii, care făcea zgomot mare, ei propovăduiau că est un duh nevorbitor, și prin oarecare semne se nevoia să adevereze cum că acolo era sufletul femeii Prințului, și că are să se osândească în veci pentru eresul Luteran. Deci făcându-se o mare tragedie în Galia, și în sfârșit vădindu-se că aceasta este o plâmuire a Fratorilor Franciscani, pentru care au fost puși la închisoare, așa plătind meșteșugirea faptei lor celei rele.

Iezuiții propovăduiesc Evanghelia în China.

4.În anii aceștia sau silit Iezuiții ca să întoarcă la credința în Hristos pe cei din marea împărăție a Chinei. De unde primul care a mers în China a fost Xaverie, care mai înainte de a ajunge în China a murit la 1553, cu pilda acestuia sau pornit alți Iezuiți, au luat același drum, încât în orice oraș Lusitanezii își făceau neguțatoriile lor, întru acelea întrebuițau și propovăduiau Evanghelia. Pentru aceasta mai întâi în cetatea Amakono sau vestit și hirotonisit Episcop, pe urmă efor a toată India Alexandru Baligna Italianul cel mai bătrân din societatea Iezuiților, care venind în Iapi au socotit să învețe limba chineză pe Mihail Rugerie Iezuitul din Neapoli, ca prin el să poată mai cu lesnire să-i tragă pe chinezi la religia creștinească. Iar pe la sfârșitul acestui veac au venit Matei Iezuitul Rekie, care mai mult decât alții au învățat pe chinezi credința lui Hristos, împrietenindu-se și cu împăratul Chinei prin frumoasele sale meșteșugiri, și nimerindu-l ușor de înduplecat, petrecea acolo, pentru a cărui hatâr trăind și ceilalți acolo, se păzeau neclățiți. Citește pe Nicola Grație pentru aducerea

religiei creștinești în China *Cartea 2 cap 1 și 2*. Și istoria de înștiințare pentru început, și lățirea credinței în împărăția Chinezilor, adunată prin Misionari *Partea I cap I*.

Starea Indiei de la Apus.

5.În India de la Apus (America), Spaniolii prin meșteșugirile lui Carol 5 supuneau împărății, sub cuvânt ca să semene acolo religia creștinească, ce în adevăr era numai o lăcomie după aur, și nesățioasa lor poftă. Căci franciscanul Pisardu mai marele Spaniolilor intrând cu puțină putere în crăia Perusiană, unde monahul Vichentie din tagma Dominicanilor, numit de Belvedere, având în mână sa icoana Răstigniri lui Iisus, și mergând înaintea craiului Ataliba, acesta prin tălmaci a zis pentru dânsul: „Eu sunt trimis cu porunca Autocratorului Carol, unit cu papa Romii Vicarul Mântuitorului nostru, care Eparhiile cele de curând descoperite, cu această tagmă le-a dăruit papii, încât să trimită bărbați buni și învățați ca să propovăduiască învățătura lui Hristos, și să scoată pe Indieni de sub robia diavolului. Acestea zicând ia și propus în scurt capetele credinței creștinești, adăogând cum că Hristos au întemeiat la Biserica Creștiească pe Petru și pe diadohii săi vicari, iar pe Autocratorul Carol a fi Domn mai puternic, de unde cu cuviință este să-și tragă dragostea sa și să se mărturisească pe sine credincios supus aceluia și să urmeze religiei creștinești. Iar dacă nu va va face acestea de bună voie, va fi silit ca prin fier să o săvârșească. Deci mirându-se craiul Ataliba de fudulia papii, care dăruiește altora străine împărății, în care nu are nici un drept, a răspuns în puține cuvinte, cum că nici împărăția sa nu o va supune Autocratorului, nici respectul îl va schimba. Și dacă aceia cinstesc pe Hristos ce a murit într-o vreme, el cinstește pe Soare ce niciodată nu moare. Și între acestea întreba pe monah, ce știe de Dumnezeu Hristianilor, din nimic a făcut lumea, și a fost răstignit de neamul omenesc, atunci monahul ia dat în mână o carte, adevărind că în aceasta se află toate dogmele sale. Așa împăratul puțin folosindu-se de exemplarul cel îngreuietor al monahului, primind cu râs cartea a aruncat-o jos. Deci monahul îndată a cântat în trâmbița de război, cu chipul ca să se apropie Spaniolii cei împreună cu Pisardu ca să omoare oastea indienilor, fiindcă sau arătat defăimători ai Evangheliei lui Hristos și legilor Dumnezeiești. Nu puțină stricăciune au făcut Spaniolii Indienilor din îndemnul monahului, și prinzând pe împăratul Ataliba împotriva legii celei date l-au sugrumat, și prin urmare toată împărăția Perusiană dimpreună și

alte Eparhii le-au umplut de desfrânări și nelegiuiri, încât era cu cuviință ca un indian oarecare să zică înaintea Eparhului Didacu Goerpergie, cum că foarte se minunează că pământul din care au luat început Spaniolii, că atât de bun și blând fiind, să hrănească acest fel de fiare nemilostive, și ucigașe de neam omenesc⁴⁰.

Starea Africii.

6.În Africa stăpânea David împăratul Hampetiei (Etiopia), care prin preotul Francis Albariție din Lisanica Etiopia a adresat scrisori către papa Romii Clement 7, pe care Albariție le-a dat lui Clement în adunarea Cardinalilor, fiind față și Autocratorul Carol 5 la 1553 și dimpreună cu scrisorile a arătat evlavia și supunerea Etiopilor, de care foarte se bucura papa, cu cuvântul că toate neamurile de la miazănoapte s-au revoltat împotriva scaunului papal, cu atât cele de la Răsărit și miazăzi i sau supus lui. Și cu toate că Hampesianii nu au socotit-o aceasta, ca să se supună adică pe dânșii papii, care pe urmă foarte cu cruzime sa văzut, ci papa bucurându-se în sine și mândrindu-se, nu a cercetat cu de amănuntul scrisorile împăratului David, și ale lui Albariție, nici îi păsa lui de religia Hampesianilor, încât ar fi fost trebuință să-i curețe mai întâi pe ei după Canoane de boala cea ereticească, dar acum numai un semn de prietenie să fie între Hampesieni și papa Romii, și a papii către Hampesieni. Între acestea papa Pavel 3 și Ioan Bermudi care a numit diadoh al său pe Marcu Mitropolitul de Hampesia, la întărit să catehizeze preoții. Același Pavel a dat cheltuială Hampesianilor ce se aflau în Roma ca să tipărească Noul Testament dimpreună și cu Liturghia lor în Arabă, de unde pentru aceasta și alte faceri de bine propovăduind aceia bunătatea papală, l-au ridicat pe papa ca pe un cap al tuturor pravoslavnicilor, pentru care unii dintre dânșii socoteau că ar fi cu puțință, ca și cu vremea împărăția cea mare a Hampesianilor să se supună Bisericii din Roma, în care împărăție cu o neînvinsă pornire a sufletului se purta Ignatie Loyola, îngrijind a căpăta calea cea din Etiopia, pe care Iulie 3 ia încredința-o lui. Deci a fost trimis la anul 1556 împreună cu vrăjitorii lui Ioan împăratul de Lusitania, dintru aceiași societate a lui Iisus, Ioan Nonie Baritu, fiind investit de papa cu titulatura de Patriarh. Auzindu-le acestea Caludie moștenitorul împăratului David, foarte sa întristat că vin trimiși ca să întoarcă pe

---

⁴⁰ Vezi și sub însemnarea foaia 324.

norodul lui la religia papistașă. Deci acest Baritu nu a îndrăznit ca să intre în Etiopia, iar episcopul ce era împreună cu dânsul Andrei Obiedu intrând la împăratul Claudie, sa întins cu vorba, care ia răspuns lui, că la celelalte lucruri se pleacă Latinilor, iar a se supune papii, nu se poate, fiindcă la aceasta se împotrivesc toți cei mai aleși ai împărăției. Cu toate dar că Obiedu sau silit pentru aceasta ca să facă conversație cu Hampesienii și cu dascălii papistașilor, însă nu a isprăvit nimic. Împăratul nu odată, ci mai de multe ori a conversat cu Obiedu contrazicându-se, și nu puține greutăți ia dat. În sfârșit cunoscând Obied cum că toată osteneala lui este în zadar, îi pune pe Hampesieni sub nume de eretici, și aceasta nu puțin a tulburat pe împăratul Claudie, care după puțină vreme fiind omorât în război, la moștenit fratele său Adam Seged, care sa arătat mult mai aspru către papistași, îngrozindu-l cu moartea pe Obied, dacă va semăna dogmele papistașe în Eparhia și în împărăția sa. Și așa sa stins cu totul silința papistașilor, de a supune pe Hampesieni și pe împărații lor la Arhiereul Romii. Vezi pentru aceștia pe Iov Ludolf.

CAPITOLUL VIII

OSEBIȚII ERETICI CE SAU ARĂTAT ÎN EUROPA ÎN ANII ACEȘTIA.

Anabapțiștii.

1. Din rândul Luteranilor sau ales Anabapțiștii, care propovăduiau un nou mod de pocăință, botezând și pe cei ce le urma lor⁴¹

---

⁴¹ 1. Toți următorii eresului lui Luther ziceau că pruncii nu trebuie să se boteze în pruncia lor, ce a doua oară boteza pe următorii lor, sau numit anabapțiști. Aceștia se întemeiau pe zisa Evangheliei că cel ce va crede și se va boteza, se va mântui. Marcu 15;16. De unde ziceau, pruncii care nu pot să întrebuițeze cuvântarea lor, nu puteau să aibă nici credință, și prin urmare nici să nu fie botezați. Aveau la eresul lor 4 Capete: 1. Nu trebuie să fie botezați pruncii, ci copiii care pot să-și întrebuițeze cuvântarea. 2. Creștinii nu pot ca să ocârmuiască judecătoriile politicești. 3. Un creștin nu poate niciodată să jure. 5. Nelegiuire este la creștini dacă fac război.

2. Începătorul Anabapțiștilor a fost Nicolae Storkie sau Storesie mai întâi ucenic a lui Luther, pe urmă propovăduitor de un nou eres la 1522. În sfârșit fiind izgonit din Witemberg, sa dus în Tiripgia, unde propovăduia nu numai Anabaptismul pruncilor, ci încă cum că toți oamenii se nasc slobozi, cum că toate bunurile sunt de obște, și că trebuie să fie împărțite de obște la toți, și cum că toți episcopii, judecătoriile și Prinții, ce se împotrivesc Bisericii lor, trebuie să fie stinși de pe fața pământului.

3. Con-urmașii lui Storkie au fost Toma Munkiru preot, și acesta următor învățaturii lui Luther, care se fățărnicia cu cuvioșie și cu sfințenie, și se făcea că adesea vorovea în uimire cu Dumnezeu. Acesta se purta

Antinomii.

2.La 1539, sa ivit și eresul Antinomilor, din care cel dintâi învățător a fost Ioan Agricola, compatriot cu Luther, fiindcă și el era din Slavlia, care zicea că pocăința să nu se învețe din cele 10 Porunci, și că părerea celor ce zic că Evanghelia nu trebuie să se propovăduiască decât în suflete, este mincinoasă, care mai înainte prin

---

aspru împotriva papii și a lui Luther, împotriva papii ca unul ce învață lege aspră și strânsă, iar împotriva lui Luther pentru învățatura cea netedă și liberă. De unde învinovățea la iveală învățatura lui Luther, zicând cum că este cu neputință ca Dumnezeu să îndrepte Biserica printr-un om atât de nimic. Iar el sa dus în Tiripgia ca să învețe ca și Storkie ce propovăduia pământenilor cum că să se supună mai marilor Bisericilor și ai cetăților. Acesta a mărit mult numărul Anabapțiștilor și a ajuns ca adune 300.000 de oameni proști de prin sate, îndemânându-i ca să-și lase țăpoaiele lor și să apuce armele, învățându-i că Dumnezeu se va război spre ajutorul lor. La început acești proști au înaintat cu mișeliile lor, dar după ce au fost învinși de soldați mai învățați s-au împrăștiat și o parte au fost omorâți, iar o parte sau dus ca să prade Lorena, unde au fost stricați cu totul de Ducele de acolo. Sleidano scrie în Cartea 5 la anul 1526 foaia 122 cum că acești nebuni când au fost biruiți de către ostași, atât sau înfricoșat încât nici nu se mai apărau nici nu mai fugeau, ci cântau un cântec prost, prin care chemau în ajutor Sfântul Duh, din care (crezând făgăduințelor lui Munkiru) așteptau ajutorul ceresc.

4.Cu toate acestea Munkiru dimpreună cu alți Anabapțiști bântuiau, și prăpădind Tiripgia au întâmpinat oastea lui Gheorghe Ducele Saxoniei, care ia propus pace de va lepăda armele, temându-se Munkiru că va fi stricat dacă țărani lui vor primi pacea, atât a înduplecat încât l-au omorât și pe cele ce mijlocea pacea. De unde făcându-se mare război, la început Anabapțiștii se războiau bărbătește, auzind pe Munkiru că zice îndrăzniți pentru că eu am primit în mâinile mele armele cele înfricoșate ale vrăjmașilor. Dar fiind unii biruiți și fugind, alții fiind luați robi, au fugit și sau ascuns și Munkiru, dar fiind vădit și prins i sa tăiat capul în cetatea Malesei. Zic unii cum că văzând înaintea ochilor săi moartea, avea atâta îndrăzneală, încât fără frică batjocorea pe judecători și pe cei ce erau de față, ca să cetească Scriptura, să învețe cuvântul lui Dumnezeu. Alții zic cum că în vremea aceea sau pocăit și sa mărturisit, și după ce sa închinat i-au dus capul înaintea mai marelui norodului. Vezi pe Alexie Natal. Tom 19 Istoria Bisericească num: 11 cap: 12.

5.Nici după moartea lui Munkiru au încetat Anabapțiștii, ci după 9 ani pe urmă Ioan Leida fiul unui croitor din Olanda au adunat mai mulți și sa revoltat în Westfalia, de unde au izgonit pe toți catolicii, și cu răutatea lui a ajuns și sa declarat împărat, zicând cum că a fost ales și de Dumnezeu, de unde se numea împăratul dreptății acestei lumi. Acesta ierta și poligamia (ținerea de mai multe femei) pentru care a luat 16 femei, tăgăduia Taina Euharistiei, și șezând la masă împărțea la cei împreună cu dânsul o parte din pâine zicând: luați mâncați, și moartea Domnului propovăduiți. Întru aceeași vreme și împărăteasa, adică una din femeile sale împărțea vin, zicând: beți și moartea Domnului propovăduiți. În sfârșit au ales 20 de ucenici, și ia trimis ca pe niște Apostoli ai lui Dumnezeu, să propovăduiască eresul său, dar toți au fost omorâți, dimpreună cu dascălul lor.

6.Dintre următorii Anabapțiștilor unii se numeau Munkiriani, de la Munkiru, alții Utipi, de la Ioan Utu, care profesa sărăcia, alții Avgustiniani de la Avgustin Boemul, ce zicea că cerul nu se va deschide decât în ziua cea viitoare a judecății, alții Buholdiani de la Ioan Buholdu sau Leidu mai sus pomenit, care propovăduia poligamia și prăpădirea celor nelegiuți, alții Melhioriți de la Melhior Osman, care propovăduia pe Hristos numai cu o fire, nenăscut din Fecioara Maria, alții Memnoiți de la Memnon, care avea greșită socoteală pentru Sfânta Treime. Davidiștii de la David Gheorghe, care se propovăduia pe sine al 3-lea David, și adevărat Mesie, fiu iubit al lui Dumnezeu, născut din duh, iar nu din trup, iertând și toate păcatele. Acesta sa săvârșit la 1556 zicând că după 3 ani va învia. Și această prorocie a lui nu a ieși la toate mincinoasă, fiindcă după 3 ani ocărmuitorii împărăției au săpat mormântul său, și au ars trupul său cel mort dimpreună cărțile lui. Alții Demonici, căci ziceau că la sfârșitul lumii se vor mântui și demonii. Alții Adamiți, căci umblau goli, zicând că se află nevinovați ca și Adam cel întâi zidit. Serbetianii de la Mihail Serbetu, care pe lângă nebuniile Anabapțiștilor au mai adăogat și alte înfricoșate hule împotriva Treimii, și a lui Iisus Hristos, alții Singimomeni, adică împreună dormitori, care dormeau bărbații împreună cu femeile, propovăduind o nouă iubire Evanghelică, și alții Kleopti, plângători, care ziceau că nu este alt lucru mai plăcut lui Dumnezeu decât a plânge totdeauna și a suspina. Vezi pe Alexandru Natal. Istoria Bisericească Tomul 19 num. 12. num. 4.

tâlcuirea Legii, adică prin cunoștință sa tulburat și sa sfârâmat⁴², vezi pe Luther Tom 7 foaia 286.

Ioan Calvin

3.După moartea mai sus pomenitului Zwingli, această învățătură eretică a mai fost mărită de Ioan Calvin, sau după schimbare a zice Lucian, fiind fiul bastard al unui preot Latin,⁴³ apoi Teodor Beza,⁴⁴ altul Ieronim Zaglie⁴⁵ Bilemu Perkinsi și Ioan Piscator⁴⁶, toți cu un

---

⁴² Acest Agricola zicea: fii înrăutățit, fur, tâlhar, etc, crede și te vei mântui. Academia din Witemberg a osândit nebuniile lui Agricola. Antinomii se par a fi întru adevăr atești, pentru că zicea că nici este Dumnezeu, nici demoni.

⁴³ Ioan Calvin sa născut la 1509 în Nouiodunou Picardia din tată numit Gerard Caudinu (poreclă pe care acest Ioan mai pe urmă a ținut-o schimbând pe dî l și sa numit Calvin). În tinerețea sa sa dat la învățătură, și atât a sporit încât fiind de 27 ani, a fost numit dascăl de Teologie la Genova, de unde după 2 ani a fost izgonit dimpreună cu alții ca un revoltat. Întîia dată a început să propovăduiască eresul său în Paris, pe urmă în Anguoleme, Poitiers, Vasilia și Argentina, unde sa și însurat, iar la 1544? A fost iarăși chemat în Genova, unde a dat o carte care cuprindea mărturisirea de credință, de buna rânduială a Bisericii și de catehism, care atîta a plăcut locuitorilor Genovei, încât cu publicația dată la 1541 Nomebrie 10 au hotărât ca cele cuprinse în cartea lui Calvin să aibă putere ca și Lelgile cetății. Această stăpânire a luat Calvin între Genovezi încât era numit papa Genovei. A murit la 1564 având 55 ani. A scris multe și le-a dat în Amsterdam la 1674 9 Tomuri. Acest Calvin era înțelept, iscusit și stăpânit, dacă vom socoate puține oarecare ale tinereții sale însă aceste virtuți erau feștelite de fudulie, slavă deșartă, pizmă și mînie. **2.** Capetele eresului său sunt multe, Prateol. ere. 13 pomenește 207? Iar Francisc Fronbardisie în Teom. Calvin numără până la 1400 cele mai pricipale. Însă cea dintâie este că: 1. Iisus Hristos a fost mijlocitor pentru oameni către Tatăl cel ceresc, mai înainte de a se întrupa și mai înainte de a greși Adam. 2. Că pogorându-se Hristos în iad a suferit toate muncile celor ce se munceau și aceasta a fost cea mai cinstită faptă ce a adus Fiul Părintelui Său pentru mântirea oamenilor. 3. Toate faptele cele bune ale oamenilor nu sunt cinstite de către Dumnezeu. 4. Că omul fiind în păcat nu se îndrepată prin învingere, ci numai prin credință. 5. Tăgăduia stăpânirea de sine a omului, zicând cum că numai omul cel dintâi avea stăpânirea de sine, iar după ce a greșit o au prăpădit atât el cât și toți strănepoții lui. De unde faptele oamenilor se fac de nevoie bune sau rele, pentrucă așa voiește Dumnezeu și mai vartos căci chiar Dumnezeu îl pornește la aceasta, la care pornire omul nu se poate împotrivi. 6. Că tot păcatul se face prin voia și porunca lui Dumnezeu. 7. Tainele se poartă numai la cei aleși. 8. Că nu este nici o deosebire între Tainele Vechiului și a Noului Testament. 9 Că numai 3 Taine sunt: Botezul, Cina (Euharistia) și Hirotonia. 10. Că mărturisirea nu sa așezat de la Dumnezeu ci de la oameni. 11. Că pocăința păcatosului nu este de trebuință pentru ca să ierte Dumnezeu păcatele, pentru că lui Dumnezeu îi este milă de lucrurile Sale. 12. Că trupul cel prea curat al Mântuitorului întrebuițare este Taină, iar afară de întrebuițare nu. De unde nu trebuie să se ocrotească. 13. Tăgăduiește înfățișarea dea adevărată a Trupului lui Hristos în taina Euharistiei, și că pâine și vinul sunt chipul Trupului Dumnezeiesc, și cum că în împărțășire, cel ce se împărțășește primește numai darul Trupului lui Hristos, iar nu chiar Trupul. 14. Tăgăduiește negreșeala Bisericii și a sinoadelor în cele pentru credință. 16. Că legile și orânduielile Bisericii sunt păgubitoare și vătămătoare. **3.** Pentru scurtare tac pe celelalte articole ale lui Calvin, dar cine voiește a le ști cetească istoria Bisericească a lui Alexandru Natali Tom num. 13, &2 și pe Gotie în Cartea pentru adevărul credinței creștinești Tom 2 cap 3. &5 și pe însuși Calvin în introducerile sale Cartea 3 și 4.

⁴⁴ După moartea lui Calvin au rămas în ocârmuirea Genovei Teodor Beza din Bezetaia Burgundia, ucenic dascălului lui Calvin Melhior Bolmaru, pentru care și la iubire la luat pe dânsul Calvin. În tinerețea sa a fost dat la multe necuvioșii, și ca să scape de pedeapsă a fugit și sa dus în Genova, unde prin mijlocire lui Calvin sa făcut dascăl de Teologie, de unde în toate a adus mare cinste lui Calvin, atât în scrieri cât și în vorbele sale pentru că îl numea Calvin-Iatru. Cât despre învățăturile sale era mai nelegiuit decât Calvin, pentru căci Calvin tot mai primea oarecum adevărata înfățișare a Trupului lui Hristos în Euharistie, dar Beza zicea că atât de departe este Trupul lui Hristos de Euharistie, cât cerul de pământ. Moartea acestui nelegiuit au fost la 1605 fiind în vîrstă de 85 ani.

⁴⁵ Ieronim Zaglie de neam Italian iar cu religia Latin, care sa dat la Calvinism prin îndemnul lui Petru ce se numea mucenicul, și în loc să meargă în Anglia ca să predea teologia unde se cerea, au iubit mai bine să meargă

nume barbar numiți Supralamsari, ale căroră învățături nebunești, afară de celelalte bârfiri ale lor, hotăra pe Dumnezeu nu numai absolut, adică fără de vreo căutare la credința sau necredința oamenilor ca să hotărască unii dintre ei să se mântuiască, iar alții să se pedepsească, ci hotăra cum că dintr-un început ar fi orânduit ca așa să fie zidiți oamenii încât unii dintre dânșii să se nască spre o veșnică mântuire, iar alții spre o veșnică stricare. Și nu numai aceasta ci hotărau și un loc de mijloc, prin care să treacă nu numai cei rânduți spre mântuire, și organele muncii să se fi făcut silința căderii lui Adam, îndemnarea la păcatele făcute, tăgăduirea credinței și tot darul lucrelnic (lucrător?), și alte nelegiuiri ziceau.

David Gheorghe.

4.David Gheorghe se mărturisea pe sine un nou Hristos, slăvind bârfiri în locul capetelor credinței Hristianicești, însă și eresul său foarte îl ascundea, dar cunoscând locuitorii i-au ars cadavrul la 1559⁴⁷.

în Argentina unde a predat Scriptura și filosofia lui Aristotel. Cu toate acestea între Calvin, el era cel mai blând, iubitor de pace și ura pricirile teologice, de unde sa îmbrățișat de Calvin ca un papa-latru, de unde a scris și o mărturisire a credinței după cum slăveau calvinii. Acesta a scris și o carte mare împotriva Anatriadiților prin îndemnul lui Frederih 3 Electorul Palatin.

⁴⁶ Ioan Piscator din tagma lui Calvin dascăl de teologie, om îndărătnic și deșert, se deosebea de Calvin la învățături, căci mai întâi zicea că dreptatea lui Hristos este de 2 feluri, lucrătoare și pătimitoare, cea lucrătoare era aceea ce au primit-o prin patimile Sale, și zicea cum că cea lucrătoare la folosit numai pe Dânsul, iar cea pătimitoare și pe noi, prin care ne îndreptăm. 2. Că frângerea pâinii în taină era firește de nevoie, și această părere a primit-o și Academia din Marnurg, afară de Academiile Calvinilor. 3. Învăța cum că legea Mozaică trebuie observată cât la poruncile cele judecătorești. 4. Sa depărtat foarte de dogmele lui Calvin cât pentru orânduirea cea mai dinainte, darul Dumnezeiesc, pocăință și alte oarecare, și-a alcătuit un Catehism al său. Au dat și o nouă tâlcuire a Scripturii plină de minciuni.

⁴⁷ Eresul lui Calvin sa împărțit în multe eresuri, și cele dintâi sunt ale Reformaților, ce petrec în Galia, Palatinatu, Svigeru, Fladria și în Scoția și Anglia se numesc Puritani, a Independenților, a Rebellilor, Prezbiterienilor, Anglocalvinilor și a Pișcătorilor etc. &2. Puritanii sun cei mai aspri Calvin, care urăsc pe toți cei ce nu cred ca dânșii, mai vârtos pe catolici, încât că nici în Bisericile lor nu vor ca să se închine. Leapădă vrednicia de episcop, toate ceremoniile atât a Bisericii Romane cât și Engleze, nu primesc nici o rugăciune, nici Tatăl nostru. Păzesc cu scumpătate ziua Duminecii ca și Evreeii Sâmbăta, urăsc vrednicia de împărat, și aceștia au stat pricina morții celei jalnice a lui Carol I. &3. Independenții și Prezbiterienii se potrivesc cu Puritani, cât la dogmele credinței, dar nu cât la ocârmuirea Bisericii. Independenții nu lasă pe cineva ca să învețe dacă nu este următor învățaturii lor, se vără la Taină (Euharistie) Dumnicile, dar nu primesc la cină nici la botez pe vreunul dacă nu este din tagma lor. &4. Prezbiterienii care în Anglia au astăzi o mare putere, se deosebesc de Independenți, pentru că aceștia supun Bisericile la Klasurile cele în parte, Klasurile la Sinoadele Eparhiilor, și pe acestea la sinodul a tot neamul, la legiuirile căroră zic cum că trebuie să creadă fiecare ca și la porunca Dumnezeiască. Și sau numit în acest fel pentru că voiesc ca Bisericile să fie ocârmuite de cei mai bătrâni, pentru aceasta aleg la această vrednicie pe cei mai bătrâni. &5. Quakerii?? adică Tremodii care se socoteau pe sine desăvârșiți în orice lucru din viața aceasta, se prefac cum că ar fi adesea în răpire și descoperiri, în vremea căroră tremură cu tot trupul, zicând cum că nu pot că să sufere darul luminii Dumnezeiești de care se bucură. Acești superstițioși leapădă toate ceremoniile atât Bisericești cât și politicești, în chip că nu heretisesc (a saluta a ferici pe cineva) pe nimeni pe drum, nici se închină la Biserici, mai vârtos zicând cum că este zadarnică pentru dânșii închinăciunea, fiindcă sunt îndreptați chiar din dreptatea lor. Bârfesc încă afurisiții zicând cum că Hristos pe Cruce sa deznădăjduit, și că avea multe greșeli. Nu cred după moarte nici rai nici iad. Începătorul lor a fost un englez numit Fox, croitor sau după cum zic alții ciubotar. &6. Rebelerii erau vrăjmașii legilor politicești, și

Mihail Serbetu.

5.Mihail Serbetu de neam Spaniol și doftor, care din Anglia venind în Africa ca să învețe limba saracinilor și întorcându-se de acolo nu propovăduia altceva decât rătăcirea Alcoranului, pentru Dumnezeire numai o față, și celelalte bârfiri ale lui, care fiind prins în Genova pe la 1553 a fost dat focului (*Vezi sub însemnarea No. 5 foaia 386.*) Citește pentru aceasta pe Calvin⁴⁸.

---

voiau ca toți oamenii să fie deopotrivă cinstiți, și să nu covârșească unul pe altul, nici cu avuțiile, nici cu vrednicia. Pentru care de multe ori porneau rebeliune împotriva Prinților. &7. Anglo-calvinii se deosebesc de Puritani, Independenți și Prezbiterieni, atât la moral cât și la dogmele Bisericii, căci ei singuri țin vrednicia de Episcop, hirotonia preoților, semnul Crucii, lucruri care toate celelalte eresuri ale Calvinilor le lepădă. Aceștia primesc pe prinții cei politicești, mai vârtos le dau lor toată stăpânirea Bisericească. Zic cum căci craiul poate să aducă legi nouă cu sfatul Mitropolitului și a Epitropilor Bisericii, dar însă cum că totdeauna Craiul are să judece pricinile celor Bisericești. Între acestea craiul hotărăște dimpreună cu Senatul său la cele pentru dogme, afurisește, și face alte pedepse Bisericești. &8. Piscatorianii și-au luat început de la Ioan oarecare Piscator Calvin, dascăl de teologie, pentru care vezi mai sus.

⁴⁸ Mihail Serbetu, de neam Spaniol din Tarakona Cataloniei, și începător Antitripitarilor, om iscusit și înțelept, dar între acestea deșert, căci se socotea pe sine mai înțelept decât toți oamenii. A învățat la Paris meșteșugul doftoriei, și nelegiuirea luterană în Germania, de unde întorcându-se în Galia, a început să semene Luteranismul și fiind chemat la judecată a tăgăduit, zicând cum că el mai vârtos urăște acest fel de nelegiuire învățatură. Pe urmă a trecut în Africa ca să se desăvârșească în Alcoranul lui Mahomed. Pe urmă venind în Polonia nu a catadicsit ca să se facă următor vreunui eres, ci a sistematizat un nou eres din adunarea tuturor eresurilor. Deci după ce a feștelit Polonia și Germania, a venit ca să feștească și Italia și venind în Genova a fost primit cu Calvin care se afla acolo, care atât a isprăvit cât judecătorii de acolo l-au închis. Pe urmă făcându-se mare pricire între el și între Calvin, Serbetu zicea cum că la cele pentru credință destul este Scriptura și nu mai trebuie talmăcirea Părinților și a Sinoadelor, și cu adevărat aceiași slăvea și Calvin, de unde se strămtora Calvin, când Serbetu talmăcea zisele Scripturii după părerea sa, cele pentru Sfânta Treime, și a Dumnezeirii lui Hristos, neputând a întrebuița la talmăcirea acestor două Taine pe Părinți și pe Sinoade, mai vârtos Calvin talmăcind zisa Evangheliei: „Eu și Tatăl una suntem” Ioan 10;30 au zis cum că sau depărtat Părinții de la adevăr când prin această zicere au vrut ca să arate unire ființei Tatălui cu a Fiului, pentru că după dânsul această zicere arată, cea asemănarea cea desăvârșită a voilor. Deci văzând Calvin cum că Serbetu cu pizmă leapădă cel trei fețe ale Treimii, i neputând să-i oprească gura, prin mijlocirea senatorilor din Genova la hotărât la moarte și la 27 Octombrie 1553 l-au aruncat în foc și l-au ars. &2. Acest Serbet era între acestea: Arian, Makedonean, Sabelian, Luteran, Anabaptist și Sacramentar, căci tăgăduia ca și Arie Dumnezeirea Fiului, lepăda ca și Makedonie Duhul Sfânt de la Dumnezeire, zicând cum că în Dumnezeu este numai o fire și o față, ca și Sabelie tăgăduia deosebirea celor trei fețe Dumnezeiești, se unde cu Luther la toate cele ce Luther lepăda de la credința ortodoxă, cu Anabapțiștii lepăda botezul pruncilor, cu Sacramentarii zicea cum că Euharistia nu este decât un chip al Trupului și a Sângelui lui Iisus Hristos. &3. Între acestea zicea cum că omul nu face păcat de moarte mai înainte de vârsta de 20 de ani, cum că sufletul prin păcat este mort ca și trupul, primea poligamia, și altele mai multe bârfea. &4. Următorii lui Serbetu au fost Valentin Gentili, Gheorghe Blandrata, și Bernardin Ohino. Gentila urma dogmelor lui Serbetu, dar le talmăcea almintrele zicând cum că la Treime trei contribuiesc ființa, care era Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Tatăl este cel singur și adevărat Dumnezeu înființând, Fiul și Duhul Sfânt sunt înființate. Acesta nu da Tatălui ființa Părintelui, pentru că după dânsul această ființă în sine era adevăratul Dumnezeu, decât numai zicea cum că închipuindu-se și Părintele ar fi trebuit să se numească pătrime, iar nu treime. De unde tăgăduia cele trei fețe a Sfintei Treimi a fi de aceeași ființă, ci zicea este un Dumnezeu în trei veșnice Duhuri, între acestea mai zicea cum că afară de Tatăl celelalte două erau mai mici, fiindcă Tatăl, zicea, le-a dat lor două îndumnezeiri foarte deosebită de a sa. Acest Gentilu fiind prins și închis în Genova, a scris o mărturisire a credinței cu totul ortodoxă, dar îndată ce a scăpat de pedeapsă, iar a început să propovăduiască eresul său. În sfârșit venind în Berna și fiind judecat ca un Anditripitariu a fost omorât. &5. Gheorghe Blandrata din Pedemontu Italiei, doftor de meserie, fugind din Italia pentru frica judecății sfințitei cercetări (inchiziției) a mers în Polonia, și pe urmă în Transilvania, unde sa făcut primul doftor a lui Ioan Sigismund, de care fiind ocrotit a început să semene eresul său. Acolo se afla mulți Luterani și Calvinii, care sau

Lelie Socinu.

6.Eresul hulitor al acestui Serbertu, mai mult decât ceilalți la mărit Lelie Socinu din Sina Italia, care rău înțelegând oarecare locuri ale Scripturii, a căzut în acest rău eres la 1546 împreună cu alți nu puțini Italieni, care făcând adunările lor în stăpânirea Venețienilor au fost aflați de către stăpânire, și unora li s-au tăiat capul, alții fugind sau dus în feluri de locuri, iar Lelie Socinu fugind din Italia, și-a vărsat otrava sa în Eluitia, Galia, Germania, Belgia, Bretania, și în sfârșit și în Polonia. Mulți și după săvârșirea lui Socinu se numeau și cugetau eresul său, încât și shismă să se fi întâmplat în Biserica îndreptaților din Cracovia, a căreia cea mai mare parte mărturisea trei fețe în Dumnezeire, iar cea mai mică numai una, și aceia se numeau Triadiți, iar aceștia Unidiți și Anditriadiți. Citește pentru aceștia povestirea lui Andrei Bisobetie și Istoria îndreptaților Poloni.

Favsos Sokino.

7.Pe atunci a ieșit și Favsos Sokino, fiul Prințului Sinenilor Agnitu Burgisiu Patrukis și nepot lui Lelie Socino care cetind arhiva moșului său Socino, în care a găsit eresul aceluia în manuscris, o disertație pentru Mântuitorul Hristos au tipărit-o în Cracovia la 1544 pentru care a fost foarte urât de către Academiile de acolo, la al cărui eres mulți sau împotrivit, pentru care scârbindu-se foarte și-a dat sufletul și a murit la 1604. **Sociano.** De la acest Socie sau numit Sociniani, următorii eresului Socinienilor, care se mai zic și Anditriadiți, precum se arată mai sus, împărțindu-se în mai multe eresuri, pentru că unii dintre ei, precum David Franciscu împreună cu alți câțiva nu voiau să cheme în ajutor pe Hristos, la care cu mare fierbințeală sau împotrivit în 1577. Gheorghe Blandrata prim-doftor al lui Ștefan regele Poloniei și sfetnic, care din toți zicea chemați pe Hristos. Socin umbla pe drumul cel din mijloc, zicând cum că să

împotrivit bărbătește Arianismului lui Blandrata. Deci craiul ca să contenească smintelile, a orânduit o filonikie a căreia judecător sa făcut el. Adunându-se dar în Varadin îndreptații de o parte și Blandra de altă parte cu mulți alți Arieni următori ai lui, au propus zisele Scripturii pe care Arie le întrebuița împotriva Îndumnezeirii Fiului. Iar îndreptații spre răspuns au adus Sinodul de la Niceia, și pe Sfinții Părinți unde talmăcesc drept noima, zicând cum că talmăcirea lor trebuie să hotărăscă, și să fie primită, căci almintrele fiecare după părerea sa ar fi putu să talmăcească Scriptura. Atunci unul dintre Arieni stând în mijloc au zis: „Cum aduceți voi zisele Scripturii când vă apărați de Părinți, și când ei răspund cum că înțelesul cel adevărat trebuie să se ia de la sfinții Părinți și de la Sinoade, voi răspundeți cm că Sfinții Părinți și Arhieriei Sinoadelor erau oameni supuși la înșelare ca și ceilalți, și ziceți cum că la dogmele credinței destul este numai cuvântul lui Dumnezeu, care în sine este curat, și nu are trebuință de talmăcire? Acum dar voiți ca să întrebuițați împotriva noastră aceleași arme ce aruncați în Catolici? Acest răspuns a plăcut craiului și la cei mai mulți, de unde au stricat adunarea cu rușinea îndreptaților, și în acest chip a înaintat Arianismul în Transilvania.”

cheme pe Hristos, dar însă să nu ne îndemnăm la aceasta ca la o poruncă Dumnezeiască. Pentru care pricină, ceilalți fratori ai săi și următori din Polonia și Anditriadiții din Transilvania l-au lăsat. Asemenea acest Socino împărțea închinare și rugăciunea lui Hristos, zicând cum că aceea sar fi așezat de la Dumnezeu, iar aceasta nu, asemenea zicea că este, căci învăța că dacă nu veți aduce aceiași rugăciune lui Hristos, cel puțin măcar cea așezată după Învierea sa. Asemenea au legiuit Socino, cum că Tatăl și Dumnezeu trebuie să fie în toate, iar Hristos numai întru acele ce se cuvin Bisericii, asemenea și închinăciunea cea adusă lui Hristos să fie de același neam cu închinăciunea lui Dumnezeu Tatăl, însă de o treaptă mai mică. Nici să nu se aducă nădejdea întru acest Hristos, ci prin Dânsul către Dumnezeu și Tatăl să meargă și să treacă și acolo să se odihnească, și nici cu alt cuvânt să nădăjduim în Hristos, încât ca printr-o a doua pricină organică. Însă nicidecum să nu ne închinăm lui Hristos ca la o pricină a mântuirii noastre, nici trebuie să-l rugăm pe Hristos, ci pe Duhul și Tatăl⁴⁹.

Andrei Osiandru.

8. Andrei Osiandru dascălul Rigimontano, se lupta în feluri de chipuri cu teologii din vremea sa, pentru că fără de socoteală învăța cum că Hristos trebuia să se întrupeze, iar nu să se răstignească, pocăința ar fi cunoștința și depărtarea de păcat, cu scopul de îndreptare a vieții, și nădejde cum că se va întâmpla de la Dumnezeu iertare, pe care Filip Melancton o descria să se facă cu credință și zdrobirea inimii, și în sfârșit Osiandru mărturisea cum că omul sar fi îndreptat cu o fiitoare dreptate a lui Dumnezeu, și precum Osiandru pune

---

⁴⁹ Multe și deosebite sunt dogmele eretice ale Socinianilor, dar cele mai mari sunt: 1. Căci cunoștința lui Dumnezeu și a religiei nu se câștigă de la fire. 2. Că nu este de nevoie Hristianilor cetirea Vechiului Testament, fiindcă toate se cuprind în Noul T. 3. Tăgăduiesc raiul. 4. Zic cum că Dumnezeiasca ființă nu este decât o față. 5. Că fiul lui Dumnezeu nu se zice chiar fiu al lui Dumnezeu. 6. Că Duhul Sfânt n este față Dumnezeiască, ci numai lucrare Dumnezeiască. 7. Că Iisus Hristos este adevărat om însă nu om prost, pentru că sa cinstit de înfierea lui Dumnezeu formată fără faptă omenească, și cum că mai înainte de Fecioara Maria, Hristos nu era. 8. Tăgăduiesc să fi luat Dumnezeu firea omenească întru unirea feței. 9. Cum că Hristos atât ne este nouă mijlocitor, cât nea arătat nouă cale mântuirii. 10. Că omul mai înainte de a păcătui nu era nemuritor. 11. Cum că Hristos nu și-a sfârșit jertfa sa pe Cruce, ci când sa suit la cer. 12. Cum că Hristos nu a înviat din a sa lucrare, și că Trupul lui Hristos după Înălțare întru nimic sau orânduit, și cum că acum în ceruri are un trup cu totul duhovnicesc. 13. Cum că Botezul nu este de nevoie la mântuire, nici nu se câștigă prin el Dumnezeiescul dar. 14. Cum că la Taina Euharistiei cel ce se împărtășește nu primește altceva decât pâine și vin, și că aceste simboale nu folosesc la alta decât să se aducă aminte de moartea lui Hristos. 15. Cât pentru dar slăvea ca și Pelaghie, zicând cum că ajung puterile firești ca să păzească omul legea. 16. Cum că Dumnezeu nu are cunoștință negreșită pentru faptele cele viitoare, ci spânzură de stăpânirea cea sine a omului. 17. Cum că sufletele după moarte nu trăiesc. Și alte multe rele slăvea Socinianii, ale cărora următori se află și în ziua de astăzi în Olanda, Britania Transilvania.

îndreptarea omului pe singura fire Dumnezeiască a lui Hristos, asemenea și Francisc Stangar din Mantua Italia în aceeași vreme zicea că Hristos prin singură firea omenească este mijlocitorul nostru. Vezi pentru Osiandru pe fiul lui Lucanu în prescurtarea Istoriei Bisericești (*A o sută istor. Cartea 3 la anul 1552.*).

Noii Samosateni.

9.Între acestea și pe acești eretici, dacă îi va numi cineva Samosateni, nu va greși, pentru că eresul lor cuprinde și cele vechi eresuri se alcătuiau în 3 capete: 1. Cum că în Dumnezeu nu este nici o împărțire a feții, pe care mai întâi au învățat-o Ermoghen, Praxia, Noito și Sabelie, și după aceștia Pavel de Samosata și Fotino. 2. Cum că Hristos mai înainte de întruparea sa nu au fost, decât numai în mintea lui Dumnezeu în idee, pe care a zis-o și mai înainte Ebion și Kirint, după Irinei, și pe lângă aceștia Pavel de Samosata și Fotino după Augustin. 3. Serbetu se împotriva la Dumnezeu-omul să se fi împărțit Dumnezeirea de la Dumnezeu, nu prin veșnica naștere, ci prin folosul cel după dar și încheierea acestui dar, de unde poate Hristos a se numi nu Dumnezeu, ci Dumnezeu făcut și vremelnic iar nu veșnic, precum și mai demult bârfea Nestorie, după Teodorit. Citește pe Belarmin pentru Hristos în antilogie.

10. Afară de aceștia în acești ani s-au mai ivit și alți mulți eretici în Europa, întocmai ca niște vietăți otrăvitoare din vreun putregai a cărora născători și pricină nu a stat alții decât ereticii Romii sau mai bine a zice papii Antihriști, care cu schimbările și strămutările tradițiilor părintești și a credinței celei ortodoxe și cu nebuniile lor cele nelegiuite, care fără frică și fără rușine se sprijineau în mândria lor satanică, au născut astfel de minuni în Biserica lui Hristos, pe care cu scump sângele său Hristos a răscumpărat-o.

CAPITOLUL IX.

PENTRU SINOADELE CARE SAU FĂCUT ÎN ANII ACEȘTIA ÎN APUS.

1.Afară de multe alegeri și adunări ce se făceau între papistași și Luternai în acești ani mai în toate orașele Eluntiei și Germaniei,

Anabapțiștii, Zwingienii și între ceilalți eretici, dar mai cu deosebire sau făcut două sinoade: în Sina și în Trident.

Sinodul din Sina.

2. Sinodul din Sina a început la 1527 și a sfârșit în anul următor sub Clement 7, adunat împotriva lui Luther, unde sau așezat 16 Canoane, în care sau vorovit despre nemințirea Bisericii, pentru autoritatea Sinoadelor, pentru posturile Bisericii, pentru neînșurarea preoților, pentru meseriile Mănăstirești, pentru cele 7 Taine, pentru Dumnezeiasca Liturghie, pentru Purgator, pentru credința Sfinților, pentru Sfintele Icoane, pentru plata faptelor bune.

Sinodul din Trident.

3. Iar Sinodul cel din Trident sau Trento, a început la 1545 Decembrie 13 sub Pavel 3 papa Romii. În vremea când sa făcut cea dintâi adunare sa făcut și a luat sfârșit la 1563 Decembrie 4 când sa făcut și cea din urmă adunare și a ținut 18 ani. Acest Sinod nu sa făcut pentru alta, ci pentru religia Luteranilor asupra Bisericii Romii, la care mai înainte erau supuși, și pentru îndreptarea Bisericii lor. Adunările acestui Sinod au fost sub Pavel 3, Iulie 3 și Pius 4, în care cei înfățișați dimpreună cu Ligații papilor orânduiau, unele destoinice spre îndreptarea năravurilor cele stricate ale clerului lor, iar cele mai multe spre întărirea și și adevेरirea nelegiuirilor și eresurilor papistașe. Citește pentru adunarea acestor înrăutățiți pe Andrei Luditie în scrisoarea sa cea către Maximilian 2. Istoria Sinodului din Trident a lui Pavel Sarpie Venețianul, unde a descris Sinodul foarte frumos în 8 Cărți. Și alții.

CAPITOLUL X.

IOAN VASILOVICI ÎMPĂRATUL MOSCOVEI ȘI CELE FĂCUTE ÎN VREMEA SA ÎN BISERICA RUSIEI.

Ioan Vasilovici împăratul Rusiei anul 1567 d.Hr.

1. Săvârșindu-se din viață împăratul Ivanovici, precum se arată mai sus, au luat sceptrul împărăției fiul său Ioan, fiind de 12 ani, și murind maica sa Elena în următorul an, Senatul și boierii Rusiei fiind sub ocârmuirea unui împărat nevârștnic, feluri de jafuri se făcea,

intrigi și priciri între dâșii, și se făceau alte multe mișelii, până ce a venit Ioan în vârstă mai bună, în care apoi pe toți ia astâmpărat, întrebuițând toată urgia către dâșii, pentru care a și luat numele de groaznic, pentru asprimea cu care întrebuița dreptatea și ocârmuirea sa. Acesta a fost unul din cei mai mari Principi ai Rusiei, care a câștigat cu armele sale împărăția Cazanului, Astrahanului, Siberiei, și a Liboniei. A săvârșit groaznice războaie cu Polonezii și Sfegii pururi biruind. Și acesta este cel dintâi împărat al Rusiei care a fost încoronat pe cap cu coroană de către Macarie Mitropolitul la anul 1547 și a stat toiag nelegiuitorilor, și cuțit cu două ascuțișuri împotriva Tătarilor, fiindcă le-a luat și le-a stăpânit crăia Cazanului, Astrahanului și a Siberiei, precum se arată mai sus, și a botezat pe mulți dintre ei, a lătit foarte credința lui Hristos în împărăția sa. De unde și a zidit multe Biserici și Mănăstiri prin aceste orașe, cum și Arhiepiscop Cazanului, și o mulțime de Arhimandriți, Egumeni și Preoți a trimis acolo. Împresurând dar și Neogradia la 1569 a omorât pe toți Papistașii de acolo și Mănăstirile lor pe unele le-au ars, iar pe altele le-a deșertat de toate lucrurile cele mișcătoare, și a omorât monahii de acolo, toate agonisirile rămase de la ei le-a pus în vistierie, asemenea a dezbrăcat și pe episcopul lor și la trimis surghiun la Moscova. Deci trăind 56 ani din care a împărățit 44 a murit la 1584 Martie 14 lăsând doi fii pe Fedor adică Teodor, și pe Dimitrie, din care Fedor a luat moștenirea împărăției, precum se va arăta mai jos.

Episcopii Moscovei. Daniil.

2.Pe vremea Țarului Ioan, Mitropolit Moscovei și a toată Rusia sau făcut Daniil egumenul Mănăstirii Iosifitului, și în vreme ce țarul era nevârstnic, pe Mitropolit senatul și boierii pentru mișeliilor lor, l-au scos din scaunul Mitropoliei și l-au surghiunit în Mănăstirea lui. ***Ioasaf Mitropolit al Moscovei.*** Și în locul lui au adus pe Ioasaf cinstit cu numele de egumen al Mănăstirii Sfântului Serghie, pe care după 3 ani de arhierie l-au izgonit. ***Macarie Mitropolit al Moscovei.*** Și au pus Mitropolit pe Macarie Arhiepiscopul Novgorodului, bărbat slăvit în virtuți, în vremea căruia sa făcut sinod în Moscova, care a legiuit cum că Hristianii să-și facă semnul Crucii numai cu două degete, și să se zică Aliluia numai de două ori, iar nu de trei ori, și alte câteva nu numai nebunești, ci și fără știință, pentru care au și fost învinovați de Sinodul cel adunat în Moscova sub Alexie Mihailovici, de față fiind și Patriarhul Alexandriei și al Antiohiei.

CAPITOLUL XI.

AUTOCRATORII TURCILOR SELIM 2, MURAT 3, ȘI MAHOMED 3 ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Selim 2 Autocratorul Răsăritului 1566 d.Hr.

1.Înștiințându-se de moartea lui Suleiman fiul său Selim care viețuia în Amasia, precum sa arătat, a alergat îndată a venit în Misia unde a fost proclamat Autocrator de către Mareșalii lui la 1566 Septembrie 23. De acolo a trecut în Țarigrad, între altele a socotit să se facă un șanț de la râul Tanaida până la intrările râului Volga lângă Astrahan, dar a fost împiedicat de Moscali nu a putu isprăvi nimic, pe urmă pornind război cu perșii, a supus Ciprul, au luat înapoi Tunezul, Goleta și alte cetăți ale Libiei, pentru care temându-se Europeanii ca nu cumva să supună și celelalte Ostroave ale lor, au întrupat un mare stol, și au stricat stolul lui Selim, pe care Hristianii din Galia, și mai vârtos Venețienii l-au afundat cu totul pe la intrările râului Ahelou într-o Duminică la 1571 Octombrie 7. În sfârșit prea fraged și desfrânat fiind a murit la al 9-lea an al împărăției sale.

Murat 3 Autocratorul Răsăritului 1575 d.Hr.

2.Diadoh al său sa făcut Murat fiul său cel mai mare la 1575 care pe la începutul stăpânirii sale a dat legi împotriva Sodomităilor, a celor ce blestemă, a celor ce iau multe femei, împotriva crășmarilor, a negustorilor, etc. Pe urmă a ridicat război împotriva Perșilor, Dalmaților, și altora, a murit de încuiere la al 20 an și 26 zile al împărăției sale anul 1545 fiind de 48 ani.

Mohamed 3 Autocrator Răsăritului anul 1595 d.Hr.

3.Murind Murat a venit fiul său cel mai mare Mohamed din Magnesia în Țarigrad, Autocrator a fost proclamat la 27 Ianuarie 1595 care nu a continuat războiul cel pornit de tatăl său, și venind în Ungaria sa întors de acolo biruitor. Deci mâniindu-se foarte pe Hristianii de la Apus, atâta sa aprins de mânie, încât era să poruncească Evreilor din Egipt să se ridice cu armele împotriva lor. În

sfârșit războindu-se mult și arătându-se aspru, a murit pe la sfârșitul anului 1603 împărățind numai 8 ani.

Patriarhii Țarigradului.

4.Pe vremea acestor Autocratori sa făcut Patriarhi Țarigradului: Mitrofan Kesaria, Ieremia al Larisei, Pahomie al Lesbiei, Teolipt al Filipopoli, Matei al Ioaninei, și Gavriil al Tesalonicului.

Mitrofan Kesarie Patriarh.

5.Fiind dar scos Ioasaf, precum se arată mai sus, sau adunat Arhieriei ca să aleagă Patriarh în locul său, dar mai înainte de alegere au osândit Simonia (nelegiuirea sfințită) au legiuit ca de acum înainte să nu se mai facă hirotoniile pe bani, după cum au rânduit Canoanele să fie afurisit, etc. Mai pe urmă sfătuindu-se și pentru embaticuri, au hotărât cu toții într-un glas ca să se dea. În sfârșit au ales Patriarh pe Mitrofan Mitropolitul de Cesareia, l-au suit după obicei în scaunul Patriarhal la 1565 care a stat Patriarh 8 ani și apoi a demisionat de bună voie la 1572 Mai 4.

Cucerirea Ciprului de către Turci.

6.Pe vremea acestui Patriarh Mitrofan, după cucerirea Ciprului de către Turci de la 1571 a fost hirotonit ***Ortodox Arhiepiscop*** al Constantiei ***Timotei*** de la Cipru.

Ieremia al Larisei Patriarh.

7.Deci demisionând Mitrofan, Arhieriei și clericii ce se aflau în Țarigrad, au ales Patriarh pe Ieremia al Larisei, bărbat împodobit cu toată virtutea, carele suindu-se în scaun după obicei, a doua zi sa dus la episcop și dând embaticul 2000 de galbeni, au sărutat mâna împăratului, pentru că așa era obicei din vremea împăratului Mahomed 2, ca acela ce se face Patriarh Țarigradului, pentru cinstea și vrednicia sa să sărute mâna împăratului asemenea ca și ceilalți boieri, au luat beratu, prin care i sau întărit privilegiile cele date Patriarhilor. Între acestea făcând Sinod a dat un Tom pentru cel ce se hirotonește sau hirotonește pe bani, asemenea și cel ce primește sau dă embatic, să fie afurisiți, și așa a depărtat cu totul Simonia de la Biserică. Deci îngrija totdeauna pentru cetirea Dumnezeieștii Scripturi și să învețe în Biserică cuvântul lui Domnului, zicând cuvintele cele mântuitoare asemenea ca și Patriarhii Sfinți din vechime. Iar în Patriarhie au făcut astfel de zidiri, și a împodobit Biserica Pururi Fericitei ca nici unul din Patriarhii cei mai dinainte de dânsul. Citește pentru dânsul *Turco-grec. cartea 2 foaia 180.*

Patriarhul Ieremia răspunde la întrebările dascălilor din Tibingi.

8.Către acest vestit Patriarh Ieremia al Țarigradului, au trimis scrisori Iacob Andrei și Martin Crusie din Tübingen Germania scrisori împreună cu capetele Bisericii lor celei îndreptate, cerând de la dânsul răspuns. Deci el a alcătuit 3 răspunsuri asupra capetelor aceloră în care ținea curată părerea Bisericii Ortodoxe a Răsăritului, le-a trimis împreună cu scrisori la bărbați cei înțelepți de mai sus, din care răspunsul cel dintâi către mărturisirea credinței lor cea dată în Augusta trimisă la 1576 începe așa: „Primind scrisorile cele trimise nouă de la dragostea voastră, cum și o cărticică care cuprindea capetele credinței voastre, etc.” Iar răspunsul de al doilea trimis în Tibingi la 1579 către răspunsul lui Luca Osiandru și Martin Crusie, începe așa: „Primind smerenia noastră înțeleptele voastre scrisori pe care de al doilea trimiteți pentru Duhul Sfânt, etc.” Și în sfârșit răspunsul la al treilea trimis în Tibingi la 1581 începe așa: „Au ajuns până la noi o înțelepților bărbați Germani, cărticica cea de curând trimisă de voi, în vreme ce, etc.” Deci toate aceste răspunsuri, cum și contra răspunsurile Germanilor dimpreună cu mărturisirea credinței lor și altele, sau tipărit la Witemberg la 1584 cu titulatură Latinească: Acta, et scripta Theologorum, adică Faptele și scriptele teologilor.

Sinod la Țarigrad pentru Calendarul cel nou.

9.Sub Patriarhia acestui Ieremia sau adunat Sinod de Mitropoliți în Țarigrad la 1583 față fiind Silvestru al Alexandriei, care osândind Calendarul cel înnoit de Grigore papa Romii, nu l-au primit după cum cereau Latinii.

Mitrofan 2 Patriarh.

10. Fiind scos Ieremia, a intrat iarăși Mitrofan în scaunul Patriarhal, pe care ținându-l 9 luni a murit. ***Ieremia a doua oară Patriarh.*** Și a fost iarăși chemat mai sus pomenitul Ieremia, care după 4 ani a fost iarăși scos din scaun de către Pahomie al Lesbiei, și a fost surghiunit în Rodos.

Pahomie Patriarh.

11. Acest Pahomie a fost făcut Patriarh în 1584 pe care după 1 an l-au scos Mitropoliții și l-au caterisit. ***Teolipt Patriarh.*** Au făcut Patriarh pe Teolipt Mitropolitul de Filipopoli la 1585 și a stat în scaun 1 an. ***Ieremia a treia oară patriarh.*** Și la 1586 iarăși a intrat Ieremia Patriarh. Iar cel mai sus pomenit Patriarh Pahomie prohirisise

Arhiepiscop Samului pe un Neofit oarecare, pe care Teolipt cel după dânsul în anul următor scoțându-l, au dat toate veniturile Eparhiei clericului Constantin Protapostolarie, adăogând la Samo și celelalte Ostroave, adică Ikaria, Apostolia, și Psara la 1585.

Matei Patriarh.

12. Matei Mitropolitul de Ioanina sa făcut Patriarh Țarigradului la 1601 care a stat Patriarh aproape 2 ani, și îmbrăcându-se cu shisma cea mare a petrecerii celei monadicești, și-a dat demisia din scaun. ***Neofit al Atenei Patriarh.*** Pe urmă sa făcut Patriarh Neofit Mitropolitul Atenei, a căruia monument trecut pentru dânsul în condica Bisericii, cuprinde așa: „Fiindcă Patriarhul Kir Matei prin voia și aplecarea sa, sa îmbrăcat în shima cea mare a viețuirii monadicești, cu sfat și alegere obștească a Arhiereilor și a celor mai cinstiți, sau suit în scaunul Patriarhal al Țarigradului prea sfântul Patriarh Kir Neofit din Mitropolia Atenei, etc.” Care nu a stat Patriarh nici un an a fost scos din scaun și surghiunit, și în locul lui sa făcut Rafail Metimin, pentru care se va arăta mai jos.

Tom Sinodal împotriva lui Neofit.

13. Sub acest Neofit sa făcut Tom Sinodal cuprinzând așa: „Fiindcă pentru multele datorii pe care lea pricinuit vremea la Biserica cea Mare, și din feluritele păreri și voinți a unora din vreme a marelui Sinod sa făcut multe împărțiri, pagube, și dări și cereri multe, încă și caterisiri de Arhierei sau întâmplat și sa adunat bani mulți, dar până în ziua de astăzi nu sa făcut nici o îndreptare sau exoflisire, ci încă sa aflat datoare peste 30 de flortin, pentru aceasta noi Arhiereii din Țarigrad chibzuindu-ne față și cu cei mai cinstiți și învățați clerici ai Bisericii celei Mari, am făcut desăvârșit exoflit a datoriilor celor vechi, și ne dăm părerea scriind, că dacă vreunul din Arhiereii Eparhiei noastre a Țarigradului, adică Mitropoliți, Arhiepiscopi și Episcopi, călcând exoflisirea cea făcută în catastif, nu va plăti analogul său, este afurisit și dezbrăcat de toată orânduiala Arhierească și căzut din scaun și din cinstea sa. Deci spre deplină hotărâre atât a acestui mare Sinod cât și a celorlalți, sa dat voie prea sfântului nostru stăpân Kir Neofit ca în locul celuia ce nu se va supune și nu va plăti până la Sfântul Gheorghe a anului viitor Indictul întâi, să fie hirotonit altul în locul său, de unde și sa făcut această însemnare spre încredințare de siguranță la anul 2101 luna Aprilie 15.” Asemenea tot pe vremea acestuia sa făcut hotărâre Sinodală ca să nu se mai

hirotonească episcop de Polifagu, ci această Eparhie se supune Mitropolitului de Corint, etc.

CAPITOLUL XII.

HOTĂRÂREA LUI PILAT FĂCUTĂ ASUPRA MÂNTUITORULUI HRISTOS, ȘI CELE SCRISE ÎN HOTĂRÂRE.

1. Fiind Patriarh Ieremia în Țarigrad la 1580 sa adus hotărârea dată de Pilat din Pont asupra Mântuitorului Hristos, aflată în Akola, sau Akilia, într-o piatră foarte frumoasă, într-o cutie de fier, unde era o altă cutiuță de marmură, în care era această hotărâre scrisă în ebraică pe membrană, care tălmăcindu-se în românește se zice așa: „Anul 17 al lui Tiberiu Cesarul împăratul Romanilor monarh nebiruit după Olimpiade 121, li după Iliada a 8-a de la zidirea lumii, iar după a noastră și împărțirea evreilor 4173 de ani și de la întemeierea împărăției Romanilor 73 de ani, și de la eliberarea robiei Babilonului 80. Iar stricarea sfintei împărății 97 ani sub consulii Romanilor Lukie Pizonu, și Parcu Pafsinie Proconsul lui Valerie Palistera Iliricul obștescul ocârmuitor al cetăților Iudeilor Konitu Flavie, pe vremea ocârmuirii Ierusalimului de Prințul Pilat Epistat de Galileia de jos, Irod Andipatru întâiul la arhieratie, Ana și Caifa Alinatu și Mailu mai mari ai Bisericii Rampanu, Amampelu, Gioktino, sutașul consul al Romanilor și a Cetății Ierusalimului Cornilie Suplema Sixtu Pompilie Rufa, în Martie 25. Eu Pontie Pilatu Prințul din partea împărăției Romanilor în pretoriul principatului judec și hotărâsc la moarte pe Iisus ce se zice de norod Hristos Nazarineanul, din patrie Galileianu, om potrivit legii lui Moise și a magnifisenții împăratului Tiberiu Cesarul, pentru care orânduiesc și hotărâsc ca moartea lui să fie pe Cruce, însă cu cuie după obiceiul vinovaților, pentru că adunându-se cu mulțime de oameni bogați și săraci, nu a încetat a tulbura toată Iudeia, făcându-se pe sine fiu al lui Dumnezeu și Împărat lui Israil, pricinuind stricare Ierusalimului și sfintei Biserici, tăgăduind frica Cesarului, și îndrăznind încă a intra cu plăstări (stâlperi?) și triumfuri cu parte din norod, ca un rege al cetății Ierusalimului în Biserica cea

sfântă, de unde poruncim întâiului nostru sutaș Konitu Cornilie ca să-l ducă de față în Ierusalim legat, bătându-l, și îmbrăcat cu porfiră, cu cunună de spini în cap, și ducând Crucea pe umere, ca să fie pildă tuturor făcătorilor de rău, cu care voim apune și doi tâlhari ucigași, pe care scoțându-i pe poarta Gaparola, ce acum se zice Antonia, să ducă pe acest Hristos la muntele înrăutățiților anume Calvarie, unde răstignindu-se cu trupul pe Cruce în obșteasca priveală a tuturor înrăutățiților să se scrie titlu deasupra Crucii în trei limbi, Elinește, Roamicește și Evreiește. Elinește: Ιησῦς Ναζαραῖος Βασιλεὺς Ἰουδαίων,⁵⁰ Romaicește: Jesus Nazoreus Rex Judeorum, și Evreiește Giesona Nozri melehχū Geluuntimu. Deci poruncim ca niciunul din orice rang să nu îndrăznească a împiedica acest fel de osândă hotărâtă de mine, și cu toată cucernicia săvârșită după hotărârile și legile Romanilor ca un evreu.

Martorii hotărârii noastre.

Din Consulii și judecătorii evreilor:

Rumpan, Mantani, Benearsoli.

Din farisei

Barbanu, Simeon, Bonalu.

Din parte împărăției și a Principatului Romanilor,

Lukie Sestilie Masiemilie.

Dintre judecătorii seminției lui Israil,

Ratam, Daniil, Rampininlu, Iuaon, Binican.

Ratam, Iutabel, Pirikulamu

Din partea Arhiratiei

Rampanu, Iuda, Boncasoli,

Legiuitorul obșteștii adunări pentru greșeli

Legiuitorul Betanu.

CAPITOLUL XIII

ÎMPĂRAȚII MOSCOVEI TEODOR SAU FEDOR IANOVICI, ȘI BORI GUDENON ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RUSIEI.

---

⁵⁰ Iisus Nazarineanul Împăratul Iudeilor.

Teodor Ianovici împăratul Rusiei anul 1584 d.Hr.

1. Murind Ioan Vasilovici, a fost vestit împărat Moscovei fiul său Teodor Ianovici la 22 de ani 1584, care a împărățit 16 ani și zidind o cetate în Moscova, a numit-o cu numele său Teodoropoli, sau cetatea lui Teodor, pe care o mai numesc și Belgorod, adică cetatea albă, și a luat înapoi și alte oarecare cetăți care mai înainte erau supuse Moscovei. Acest Fedor sau Teodor după suirea sa în scaun a luat de femeie pe sora cneazului Boris Gudunov, pe care mai în urmă la făcut episcop, fiindcă era meșteșugăreț și foarte iscusit ca nici unul altul, și vrednic în orice lucru, care multe bunătăți a făcut norodului, cu vicleșug ca să-l iubească norodul, fiindcă avea socoteala să ia scaunul după moartea lui Fedor, căci nu avea copii, și pentru ca să-și împlinească scopul său sa silit cu un chip ascuns, precum zic, ca să fie omorât Dimitrie fratele de pe altă mamă a lui Fedor, care tânăr fiind se afla cu mama sa la cetatea Uglici. Iar Teodor încredințându-se lui Boris la lăsat să ocârmuiască împărăția după părerea sa, încât se părea că Fedor avea sceptrul și Boris ocârmuirea. În sfârșit a murit la 1547 fără prepus însă că ar fi fost otrăvit de Boris, dar mai înainte de moartea sa orându-se, cum că moștenitor să se facă Teodor fiul fratelui maicii sale, însă Boris cu iscusință și cu chipurile sale cel politicești au înșelat norodul și pe cei mai mari ca să-l vestească pe dânsul împărat, și așa a fost încoronat de Patriarhul Iov la 1547.

Boris împărat Moscovei anul 1597.

2. Luând dar Boris sceptrul împărăției, pe Teodor cel orânduit de împărat la surghiunit dimpreună și pe fiul său Mihail spre crivăț la o Mănăstire cu hramul sfântului Antonie, în care tunzându-l la numit Filaret. După aceasta a început a se prici cu Tătarii și cu Turcii, dar în sfârșit sa liniștit, însă mai mult decât toate era preocupat cu suedezii, pe care îi ajuta împotriva Polonilor, care văzând înțelegerea dintre suedezii și țarul Boris, au vrut să-și izbândească împotriva lui Boris, aflând un prilej foarte cuviincios ce se întâmplase în anii aceia.

Dimitrie cel mincinos.

3. Un tânăr oarecare prea frumos de 24 de ani, rus, anume Grigore Utropegia, monah cu meseria, și cu purtări rele, care ieșind din Mănăstire a venit în Polonia în vremea acestor dihonii, unde a propovăduit că el ar fi Dimitrie fiul lui Ioan și frate cu Teodor pe care Boris a trimis ca să-l omoare în cetatea Uglici, de care moarte a scăpat

fiindcă maica a pus alt copil în locul său și acum arătat o crucea cu diamante pe care o purta zicând cum că este Dimitrie. Deci înșelându-se Polonezii, și încredințându-se la cuvintele lui, mai mult având și ură asupra lui Boris, au vrut ca să-și izbândească asupra lui și să-l scoată din scaun, de unde luând pe acest Dimitrie la Prințul Santomirisiei, l-au îndemnat ca să tăgăduiască credința, și să mărturisească pe a papistașilor, dacă voiește prin ajutorul lor să ia împărăția Moscovei, pe care fără greutate l-au înduplecat. Primind dar cu bucurie Papismul a făgăduit între altele, cu că dacă prin alianța și ajutorul lor va împărăți în Moscova, să ia de femeie pe fiica pomenitului Prinț și să o încoroneze împărăteasă. De unde luând de la dâșii mari puteri de oaste, a pornit către Rusia, vestind cum că se duce către dâșii ca să-i mântuiască de Boris ce de curând răpise scaunul, și împuternicindu-se și de către cazacii de acolo și de alți ruși care respectau foarte neamul împărătesc, a venit cu puteri mari și a săvârșit feluri de războaie cu Boris, însă Boris având puteri mai mici decât Dimitrie, pentru moartea ce urma în Rusia despre care vom spune mi jos, și socotindu-și neputința și lesnirea de a-și pierde scaunul de scârbă ia venit o curgere de sânge, care nu a putut-o opri, și așa în puține zile a murit, la 1601, și a fost îngropat în Biserica Arhanghelului Mihail, fără orânduielele cele obișnuite ale împăraților. Deci Senatul și boierii au suit în scaun pe fiul său Teodor Borisovici împreună cu maica sa, fiind de 15 ani, pentru că și Senatul era în părere cum că Dimitrie să fi fost un prefăcut, iar nu adevărat, pentru care au și ales pe fiul lui Boris fără a se supune lui Dimitrie care se afla în Rusia cu arme. Cu toate acestea Dimitrie cu puterile sale și cu rebeliile celor mai mulți din Ruși, ce venise către dânsul, au intrat în sfârșit în Moscova, și a stăpânit-o, închinându-se și fără voie ca unui împărat a toată Rusia. Iar starea sa o voi spune în Cartea 17 cap: 2.

Starea Rusiei.

4.Pe vremea lui Boris cu 2 ani înainte de a răpi Dimitrie scaunul, Rusia pătimea atâta foamete și moarte, cât niciodată au cercat asemenea această împărăție, căci mumele își omorau pruncii și îi mânca, fiindcă mureau de foame, grâul care mai înainte se vindea cu 12 bani metrul, au ajuns să se vândă cu 30 lei, încât că nu se afla mai mult altceva decât carne omenească, și bărbații își vindeau femeile și copii lor, și în sfârșit se mânca unul pe altul pentru foametea cea mare.

5.Sub Teodor Ivanovici, Patriarhul Ieremia au venit în Rusia la 1588 cu un Mitropolit și doi episcopi pentru oarecare nevoie de bani, de venirea căruia foarte sa bucurat craiul Teodor. *Când a luat ființă Patriarhatul în Rusia.* Socotind țarul nu cinstea ce se putea întâmpla lui și Catedrei sale dacă va așeza Patriarh în Imperiul său, au propus aceasta Patriarhului Ieremia. *Iov întâiul Patriarh al Rusiei.* Care primind aceasta cu bucurie, și adunând Sinod de toți Arhierii Rusiei pentru această pricină au pus Patriarh a toată Rusia pe Iov Mitropolitul de Moscova la 1589 Ianuarie 26 pe care la întărit și Sinodul din Țarigrad. În vremea aceia și Arhiepiscopiile: Novgorodului, Cazanului, Rostovului, și Cocoșkii au fost ridicate la rangul de Mitropolii, asemenea și câteva Episcopii.

Sinodul din Țarigrad.

6.Întorcându-se Ieremia în Țarigrad a adunat Sinod în Biserica Pururi Fericitei numită a mângâierii pe la 1593 luna Februarie la care a venit și Meletie al Alexandriei, care ținea și locul lui Ioachim Teupoleos al Antiohiei, Sofronie al Ierusalimului și și mulți dintre Arhierii, față fiind și luminatul sol Grigore Atanasie a drept cinstitorului țar Teodor fiul lui Ioan cel groaznic, care au hotărât cu Canoane ca scaunul drept cinstitoarei cetăți Moscova să fie și să se numească Patriarhie, ca să se învrednicească de la Dumnezeu această cetate a împărăției, cum și a toată Rusia și despre crivăț, să se supună la scaunul Patriarhal al Moscovei și a toată Rusia, precum și părțile cele despre miază noapte. Iar stăpânitorul acestui scaun Iov, cum și moștenitorii si să aibă locul după Patriarhul Ierusalimului, atât la slujirile sfinte, cât și la adunările Bisericești etc. au pus și 8 Canoane care se cuveneau la buna rânduială Bisericească. Citește facerea acestui Sinod, tipărit în Tomul iubirii.

CAPITOLUL XIV.

DREPT SLĂVITORII BĂRBAȚI CARE AU ÎNFLORIT LA ÎNVĂȚĂTURĂ ÎN ANII ACEȘTIA.

Gavriil Sevirul.

1.Bărbații ce au înflorit în virtute în anii aceștia au fost Gavriil Seviru din Peloponez, care câștigându-și mare nume cu a sa virtute sa făcut Mitropolit Filadelfiei, și el a fost cel dintâi care a păstorit pe drept slăvitorii din Veneția, după învățăturile Bisericii de la Apus, dăruindu-li-se lor această voie de la strălucitul Senat al Venețienilor, ca să aibă Arhiereu Ortodox și să se afle și Biserica în această cetate, cu hramul Sfântului Gheorghe⁵¹. Acest Gavriil au dat o Carte pentru cele șapte Taine ale Bisericii și pentru cele cinci priciri dintre Greci și Latini⁵².

Maxim Margunie.

2.Maxim Margunie episcopul Kitirelor bărbat foarte învățat și vestit de virtute, a dat feluri de scripte și Epistole⁵³.

Maxim Peloponezul.

3.Maxim din Peloponez, acesta a urmat ucenic lui Meletie Piga Patriarhul Alexandriei, și a scris 25 capete împotriva Latinilor în dialectul de obște tipărit la 1641, și predici la toate Duminicile de peste an.

CAPITOLUL XV.

AUTOCRATORII DE LA APUS FERDINAND 1, MAXIMILIAN 2 ȘI RUDOLF 3, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN BISERICA APUSULUI ÎN VREMEA LOR

Ferdinand 1 Autocratorul Apusului 1555 d.Hr.

1.Ferdinand 1 fratele lui Carol 5 fiind ales împărat Romanilor la 1531 împărățea împreună cu fratele său, și el singur sa vestit Autocrator după demisia lui Carol 5 în 1558, pe care Tiano îl laudă foarte, pentru multele sale virtuți. La alegerea acestui Ferdinand sa împotrivit episcopul Romii Pavel 4, nici nu a vrut să-l primească pe solul său bărbat nobil din Spania Gonsrmano cu pombă ca pe un sol,

---

⁵¹ Istoria acestei Biserici de la început și până acum o vei găsi în Tomul 4 al acestei Istorii Bisericești.

⁵² A scris încă și pentru cei ce zic drept cinstitorilor fii ai Bisericii Răsăritului, că fac rău și fărădelege, că cinstesc și se închină Sfintelor Daruri când se cântă Heruvicul, și preotul purtându-le în altar, pentru părțile din Sfântul Disc și pentru colivi, date de Simon Richard.

⁵³ Acesta sa născut în Creta, unde a și murit la 1602? având 80 ani. Din versurile sale Anakreonticești se vede că a fost unul din cei mai iscusiți poeți lirici ai vremii sale.

precum scrie Onufrie Panu inie la Viața lui Pavel 4. Sa făcut stăpânitor împărăției Ferdinand împreună cu fratele său Carol 26 ani iar singur numai 6 ani, pentru că la 1564 după ce a publicat prin edict obștesc alegerea Magistratului din Bormatia și a întărit obșteasca pace din Germania a murit. Citește pe *Hitreu Cartea 1 a Saxonilor anul 1564.*

Maximilian Autocrator Apusului 1546 d.Hr.

2. Murind Ferdinand sa făcut împărat fiul său Maximilian 2 la 1564. Prinț foarte lăudat de către scriitori pentru lădatele sale vrednicii. Citește pe Tiano unde în cartea 12 a Istoriei, îl descrie la o expediție (pornirea oștilor) numai aceasta au isprăvit împotriva Turcilor din Ungaria la 1566 și murind Selim, a făcut tocmeală cu fiul lui Selim făgăduind să plătească pe tot anul 30.000 de galbeni, iar pe supușii de sub dâșii, cum și pe nobili să-i întrebuințeze liber la orice, sa unit și la mărturisirea credinței Luteranilor așezată în Augusta, și în magistraturi a legiuit multe pentru pacea Bisericească și politicească. În sfârșit au murit la 1576 împărățind 12 ani. Pentru care vezi pe Hitreul *Cartea 2 a Saxoniei.*

Autocratorul Rudolf 1575 d.Hr.

3. În locul lui Maximilian a intrat Rudolf, care în toate chipurile făcând pace în Germania, a pornit război împotriva Turcilor, a căroră putere cu bărbăție a potolit mândra lor năvălire. În sfârșit a murit la 1612.

Episcopii Romii.

4. Pe vremea acestor Autocratori după moartea lui Pavel 4 papi ai Romii sau făcut: Pius 4, Pius 5, Grigore 13, Sixt 5, Urban 7, Grigore 14, Inocențiu 9 și Clement 9.

Pius 4.

5. Pius 4 sa făcut episcop Romii la 1559 care de la începutul Arhieriei sale avea o fire și un obicei străin, pentru că acela în acea vreme era iubitor de om, îndelung răbdător, făcător de bine, răscumpărător, neiubitor de argint, etc. îndată schimbându-se din cea dintâi bună stare sa arătat necuvios, înrăutățit, și întrecând pe toți răii, etc. Citește pe Onufrie *Viața lui Pius 4*, și pe Tiano *Cartea 16.*

Pius 5.

6. După aceasta a intrat Pius 5 pe care deși papistașii îl numără între cei mai înțelepți Arhieriei ai Romii, dar sunt foarte departe de adevăr, pentru că a aruncat în foc fără milă nu numai pe Petru Karnekie, fiindcă era prieten cu unii din Protestanții din Germania, ci

și pe Aonie Paliarie, bărbat învățat, fiindcă au zis că sfințita cercetare între cei învățați este socotită ca fiind rea. Vezi pe Tiano *Cartea 16*. În sfârșit voind ca să bată pe Protestanți, a trimis la împăratul Galiei 4400 de pedestri și 900 de călăreți, precum mărturisește Antonie Kikarela, și cei conglăsuți cu Onufrie la Viețile Episcopilor Romii până la Pavel 5.

Grigore 13.

7.După aceasta sa făcut papă Grigore 13 la 1572 care a dat Calendarul cel nou, pentru care citește la Hitreu *Cartea 25 foaia 761*, între altele și diploma ce a pus-o pentru îndreptarea Calendarelor. Deci acest Calendar a fost primit de Italiieni, de Spanioli, de Gali, de Belgieni, și de Polonezi, iar de către ceilalți a fost lepădat, vezi și Epistolele cele tipărite de dânsul în Tomul iubirii *Foaia 538*, între acestea se mai laudă Grigore și pentru iubirea lui de învățătură, și pentru că a făcut multe școli în Roma cu mari cheltuieli, în care a pus pe copii cei sărmani ai Grecilor, Armenilor, Scoțienilor, și ale altora, cum și pe cei mai depărtați de patria lor și pe cei ce locuiau în Roma, ca să învețe științele și limbile, etc. Pentru care citește pe Genebrardon *Cartea 4*.

Sixt 5.

8.În locul lui Grigore 13 au intrat Sixt 5 din neam prost și sărac, care făcându-se papă a adunat atâția bani din dajdiile cele grele ce aruncase pe supuși și din vânzarea slujbelor, cum și din înrădăcinata sa scumpătate (zgârcenie), încât a pus la casa din care el voia să se cheltuiască în războiul contra Turcilor, 500 de mariade (o cătașime de 10.000) pentru scumpătatea sa cea mare și neomeneasca milostivire citește pe Kikarela. Dar acum este destul să zicem, cum că sfinția sa luând destui bani, precum au ei obicei să zică, au numărat în rândul Sfinților pe Eric 3 împăratul Galiei, și pe alții ia afurisit. În sfârșit se zice că ar fi murit sugrumat de un monah Franciscan la 1590⁵⁴.

---

⁵⁴ Dacă se și ocărăște acest papă pentru iubirea de argint, se laudă însă pentru celelalte vrednicii ale sale, căci isprăvile sunt atât de vrednice, cât nu mi se pare necuviință a-i pune toată viața sa. Acesta era fiul unui vier din satul numit Grote Francis Perete, născut în acest sat la 1522 Decembrie 13 și sa numit Filix Peretul. Deci tatăl său fiind sărman, la dat la un sătean ca să pască porcii săi, a trecut un Fratore oarecare, din tagma Franciscanilor, care rătăcind drumul de la Ascola, l-au dus până la Mănăstirea sa, unde atâta poftă a arătat pentru învățătură, încât la și făcut ucenic, și la îmbrăcat și cu haina monahicească. În scurtă vreme Filix sa făcut bun gramatic, și ales filosof. Și viind în Lukia păzitorul Cortului ca să vadă pe papa Pavel 3 și pe Autocratorul Carol 5 cu care se învoise ca acolo să se întâlnească, au adus împreună cu sine și pe Filix, care băgând bine seamă la purtările Cardinalilor și a curții papii, aflându-se într-o zi la masă cu păzitorul de mai sus pomenit și cu tovarășul său, a pus atâtea întrebări pentru papa încât tovarășul său nu a putut a nu râde și a mai zice: Nu cumva ai poftă să te faci papă? Și el asemenea răsând a răspuns, nu sunt atât de bătrân ca să nu se poată

Urban 7.

9.Urban 7 câștigând scaunul a stat papă 13 zile și a murit. **Grigore 14 papă.** Apoi a fost făcut papă Grigore 14 care după 9 luni a murit. **Inocențiu 9** după 2 luni a murit. **Clement 8 papă.** Clement 8 a fost făcut papă la 1592-1605 care printre alte vrednicii ale sale vrednice de pomenit, socotea cum că nici un așezământ sau tocmeală sau jurământ sfințit, poate lesne a se împotrivi întru a nu strica credința dată ereticilor, și foarte se silea pentru aceasta ca să înduplece pe cei de sub ascultarea lui a crede aceasta etc. Deci a murit la 1605, pentru care vezi mai jos.

Sfârșitul tagmei teutonilor în Libonia.

10. Sub Arhieria lui Pius 4 a luat sfârșit tagma Teutonilor din Libonia la 1562 și a ținut 27 ani, fiindcă Gotrad mai marele tagmei, înaintea lui Nicolae Ratgebilu? episcopul împăratului Poloniei, la care se supusese de bună voie, desființând aceiași tagmă, și toate diplomele și lucrurile date tagmei teutonilor de pe la Cesari și Arhieriei Romii,

---

aceasta. La 1555 sa făcut preot și sa numit Montalatu, pe urmă după o vreme sa făcut dascăl de teologie în Siena, și-a câștigat mare veste cu învățăturile sale în Roma, Genova și pe aiurea, pe urmă sa făcut episcop obștesc în Bononia, și Inchizitor în Veneția, unde tulburându-se cu Senatul și cu Fratorii tagmei sale, a fost silit să fugă numaidecât de acolo, și răsându-l oarecare pentru fuga sa, au zis, fiindcă am hotărât să mă fac papă la Roma nu mi se pare cu cuviință să rămân la Veneția ca să mă spânzure. Ajungând la Roma a luat multe alte oficii și sa împrietenit cu Cardinalii, mai vârtos cu Cardinalul Buonocompanie, pe care la însoțit până în Spania ca un teolog al Ligatului și sfetnic sfințitei cercetări, atunci și-a prefăcut năravul său cel aspru și scârbit, în glumeț și vesel, încât toți se minunau de iscusința minții sale și de dulceața vorbii sale, cu toate acestea prietenul său Alexandrinul suindu-se în scaunul papal sub numele de Pius 5 și-a adus aminte de Montaltu (adică Sixtu, numit așa de la cetatea Montaltu ce se megieșea cu satul unde era el născut) și la ales mai mare peste Franciscani, duhovnic al său și Cardinal. Pe urmă intrând Cardinalul Buonocompanie în locul lui Pius 5 sub numele de Grigore 13, Montaltul nu a socotit altceva decât să se facă și el papă, pentru care lepădând toate pricinile politicești sa tras deoparte, jeluindu-se de patimile și de bătrânețile sale. Deci murind Grigore 13 Cardinalii sau împărțit în cinci părți, atunci Montanul sa prefăcut mai bătrân și umbla totdeauna cu capul plecat rezemându-se într-un baston, ca și cum nu ar fi putut să umble și vorbea cu glas stins și tușind neîncetat încât se părea că va muri degrabă. Când i-au zis că poate îl vor alege papă, au răspuns cu smerenie că nu e vrednic de o astfel de cinste, și că nu era destoinic a ocârmui o astfel de vrednicie, și cum că abia ar trăi cât ar ține Conclavul, mai vârtos se părea cum de va fi ales papă, numai numele va avea, iar celelalte ceilalți. Aceasta a înduplecat pe Cardinali și l-au ales papă la 1585. Deci îndată ce i-au dat de știre a aruncat bățul și stând drept a început să cânte Tedeum, cu glas atât de puternic că a răsunit altarul unde era. După ce sa suit în scaun a luat numele de Sixt 5, și punând-și în minte ca să îndrepte buna rânduială, nu vedea nici prieten, nici rudă, ci pedepsea pe toți când erau vinovați, a adunat bani mulți, dar totdeauna îi cheltuia pentru podoaba cetății. A poruncit să fie dezgropat marele Obelisc, care era cu înălțimea de 72 picioare și la înălțat înaintea Vaticanului, unde a zidit și vestita Bibliotecă, văzând partea cetății numit Mons Quirinalis adică munte qirinaliu, că este lipsit de apă, a făcut o fântână cu care a cheltuit peste 1.000.000, din partea Kapkelilor unde a făcut o Biserică Sfântului Ioan din Lateran, a zidit un vestit palat, a cărui parte despre obilisc este lungă de 340 de picioare. Era vrăjmaș celor răi și prieten celor buni și celor învățați, înțelept, mare încuviințat silitor întru a mări și cetatea și Biserica Romii, ziua se îndeletnicea cu pricinile cele politicești, iar noaptea se îndeletnicea la cetire. În sfârșit Sixt atât pentru chipul ce a întrebuițat să se facă papă cât și pentru politica sa la felurite pricini, și pentru împodobirea Romii, este cu adevărat unul dintre cei mai vestiți oameni ce sau arătat până acum. Cu toate cheltuielile cele mari ce sau făcut în vremea Arhieriei sale, tot a lăsat mai mult de 5.000.000 bani. Se află voroviri și alte lucruri de ale sale. Sfârșitul ia fost la 1504 August 27, trăind 69 de ani stând papă 10 ani .

le-au dat împăratului Poloniei. **Începutul tagmei Ștefaniților în Florența.** Dar în același an Cosmu Ducele Florenței a făcut altă tagmă, al cărei ostași călăreți se numeau Ștefaniți, și aveau mai mare pe Ducele Florenței. Sau numit Ștefaniți nu de la Întâiul Mucenic Ștefan, ci de la Ștefan papa Romii care era ocrotitor Florenței, și sa pus în catalogul Sfinților. Citește pe Hitreul *Cartea 20 foaia 612.*

Starea Spaniei.

11.În anii aceștia crai Spaniei sa făcut Filip 2 fiul Autocratorului Carol 5 care era foarte supus către papa Romii, și pe mulți nevinovați care erau defăimați pentru greșeală de eres, cu mare cruzime ia pedepsit în cetatea Ispala. Pe urmă și în Validolito pe mulți cinstiți și din rangul întâi ia tăiat. ***Prigoană împotriva Protestanților.*** Acest Filip a ținut neconținută prigoana cea pornită de tatăl său Carol împotriva Protestanților din Belgia, adică a Luteranilor în care precum mărturisește Sleidano, 50.000 de oameni au fost prăpădiți cu munci și pedepse, a căroră greșeală era numai pentru că mânca carne în zilele cele de post, iar nu altă. Acest Filip păzea cea mai desăvârșită stricare a Belgilor. Deci văzând pe fiul său Carol că se dezgusta de cele ce făcea el, și că pofta împărăția, care voind ca să omoare pe un om oarecare, aflând-o din duhovniceasca sa mărturisire l-au pus în temniță, unindu-se și cu cercetătorul Bisericii cu care făcea toate cele ce voia, la otrăvit. Între acestea Filip a adăogat la Spania și regatul Portugaliei. Citește pentru cele mai de sus pe Hiterul *Cartea 21 și 22*, pe Manuil Amaterin *Hronica Belgiei Cartea2*, și pe Onufrie *Viața lui Pavel 4.*

Galia.

12.În Galia Eric 2 la praznicele de nuntă și în luptele cele de jos, fiind rănit de moarte în ochi cu o suliță a murit, după care a intrat fiul său Francisc 2 fiind de 10 ani. Deci murind, a luat împărăția fratele său Carol 9 care era de 11 ani și neajungând la 24 ani a murit la 1547 și în locul său a intrat fratele său Eric 3 riga Poloniei. Sub acești împărați erau dese tulburări, războaie și în Galia și în Sababadia papistașii prigoneau pe Luterani, Valdiști și Hughenoți,⁵⁵ cum și omoruri și viclesuguri. Pentru care citește pe Tiano⁵⁶.

⁵⁵ Una din cele mai înfricoșate tragedii ce sau întâmplat nu numai între Hristiani ci și între neamuri este aceea ce se numește **la St Barthelemi**, adică noaptea Sfântului Bartholomeu, pentru căci voind Carol 9 dimpreună și cu fratele său Ducele Angiului și Ducele Ginzului ca să dezlădăcineze cu totul Calvinismul din Galia, sau sfătuit ca să curme războiul dintre Catolici și Protestanți, ca așa să poată mai lesne a săvârși scopul lor. Ocrotitorii Protestanților erau trei, Eric 4 împăratul Navariei, Prințul de Conde, și Amira Koligni, și au socotit ca mai întâi

De une se numesc Hughenoți

13. Numele Hughenoților sa dat în acești ani Protestanților în cetatea Kesaroduno a Galiei, pentru al cărei nume zice așa Tiano:⁵⁷ „Mulți dintre Kesarodoniți atâta îmbrățișau religia Protestanților încât în acest loc au luat Protestanții denumirea de Hughenoți, al cărei început este așa: fiecare din cetățile noastre, au nume osebite de năluciri sau de fantezme, care sunt povestite ca niște basme băbești, la câți au trebuință ca să îngrozească copii și pe femeile cele mai proaste. Hugon se zice a fi fost împărat Kesarodonului, care noaptea ar fi încălecând cetatea Pomiria, și pe toți oamenii cei întâlnește iar fi bătând, și iar fi răpit.” De la acest împărat dar sau numit aceia Hughenoți, care în locurile acelea, se întâlneau noaptea pe ascuns ca să asculte cuvintele Bisericești și să-și împlinescă rugăciunile, fiindcă ziua nu era cu putință. Citește și *Cartea 25 de la anul 1560 foaia 754 Tom I*, în care deosebește două neamuri de Hughenoți. Iar Hiterul zice *Cartea 20 la anul 1561 foaia 589*. „Numele Hughenoților, mai întâi sa arătat în Turono, unde rânduiseră Luteranii ca adunările lor să se facă la limanul împăratului Hugon, după ce mai întâi sau numit Hughenoți.”

Anglia.

14.În Anglia după împărăteasa Maria a intrat Elisabeta fiica lui Eric 8 și născută din Ana Bolenia, care a izgonit din Anglia cu totul papismul, și a introdus eresul lui Luther, pentru că se băteau papismul cu luteranismul, precum de demult elenismul cu Iudaismul, și ele amândouă pe Biserica Ortodoxă. La anul 1559 Septembrie 27 au poruncit ca Evanghelia, Apostolul, cele zece porunci, rugăciunea

---

să-i tragă pe aceștia la partida lor, de unde mai întâi Carol 9 a publicat pace la 1570 și în același an se însoțește cu fiica lui Maximilian 2 și pe sora acesteia o dă lui Eric împăratul Navariei. Deci au venit împreună în Paris, dimpreună cu mulți alți boieri, între care era și Prințul de Conde și Koligni, săvârșesc nunțile la 1752 August 18 și întărind așezămintele se face și pace. Pe urmă Kaligni venind acasă după 4 zile este rănit de moarte, împăratul se preface ca și cum sar mânia împotriva celor ce au îndrăznit să facă una ca asta, și a doua zi face divan, unde în loc să izbândească pentru Kaligni, hotărăsc desăvârșită stricare a Protestanților, și mai întâi se împuternicesc Eric și Prințul de Conde. Dimineată pe la răsăritul zorilor clopotul dă semnul junghierii și îndată este ucis Koligni, catolicii alergară încoace și încolo, junghie pe toți Protestanți, bărbați, femei, bătrâni, tineri și prunci și nu se rușinează nici e oameni nici de Dumnezeu ci pe toți câți îi întâmpina îi puneau sub sabie. Îndată a fost dată poruncă și prin toate Eparhiile Galiei ca să urmeze aceiași junghiere din Paris, de unde peste 60.000 de Protestanți au fost junghiați. În toată Europa se prăznuia această crudă ucidere, și în Spania în amvon Ierokirixii au laudat acest fel de ispravă a Catolicilor. În Roma Grigore 13 spre semn de mulțumire a făcut Litanie și a bătut o nouă monedă având de o parte chipul său și de altă parte un înger de foc, ținând într-o mână Crucea și în alta sabia.

⁵⁶ Tom 1 Partea 2 Cartea 23 până la 26 la 1559 și 1560 Tom 2 de la Cartea 42 anul 1567 până la Cartea 72 anul 1600.

⁵⁷ Cartea 24 la anul 1560 Tom 1 foaia 741.

Duminecii, Simbolul credinței și Litania, să se cetească în limba locului, iar la 22 Martie, ca la taina Dumnezeiască să se împărtășească cu amândouă chipuri ale tainei, și prin urmare și celelalte taine ale Luteranilor să se facă la iveală, și în sfârșit Icoanele la care se închinau mai înainte să fie scoase din Biserici și fie sfărâmate și să fie aruncate în foc. Câți din Episcopi și din cei dint tagma Bisericească nu voiau să adeverească prin jurământ ca să aibă împărăteasa stăpânirea în Biserica Angliei, erau prizoniți din tagma lor. Fiind dar în acea vreme numărată tagma Bisericească în Anglia sau aflat 9400 au fost scoși 177 din care 14 Episcopi, și așa cu puterea Parlamentului a ținut Luteranismul în Anglia, asemenea și în Scoția, a căroră împărăteasă era Maria Sturat care a luat de bărbat pe Francisc 2 împăratul Galiei, și care la 1585 sau scos din scaun de supușii ei, și fugind către Elisabeta împărăteasa Angliei, în sfârșit a fostă tăiată de aceasta, ca pe un ce se unise cu ceilalți ca să strice eresul Luteranilor. Pentru aceasta dar Anglia era plină de tulburări și ucideri, pentru că Pius 5 au afurisit pe împărăteasa Elisabet, ca pe o eretică și ajutătoare ereticilor la anul 1569 și a propovăduit-o nevrednică de împărăție, asemenea și jurământul de credință făcut de supuși l-a hotărât fără putere. Deci pecetea cu afurisania papii a dus-o Ioan Felton episcop de London, pentru aceasta și a fost spânzurat. Împotriva acestei împărătese Pius a meșteșugit feluri de viclesuguri prin alții, și mai vârtos prin Iezuiți. Citește pentru acestea Hronicile lui Kamdinu *Cartea 21 de la 1566 până la 1576*, și Istoria lui Burnet la *Viața lui Pius 4*.

Germania.

15.În Germania în acești ani erau feluri de eresuri, iar mai vârtos în Palatino pe la 1559 a început Calvinismul din dihonie dintre Telesus Luteranul și Wilhelm Kleobigie, care avea aceeași părere ca și Calvin pentru taina Dumnezeiască. ***Criptosacramentarii. Sinergiștii.*** Iar în Saxonia pe la 1560 sau ivit Criptosacramentarii, asemenea și în Viena Sinergiștii, (sau conlucrătorii) a căroră începător era Victorin Strigelie învățând aceleași ce învăța odată și Ioan Casiano nepotul din Masilia, adică cum că omul prin pocăință poate să aibă vreun bun din puterile firești, vreo aplecare oarecare bună, și oarecare dispoziție de a crede începutul credinței și pocăința, era însă oarecare deosebire între Masaliani și Sinergiști, precum se artă în veacul 5. Dimpotrivă Matei Flavie Iliricul teologul Academiei din Viena, asemenea cu vechii Masalieni învăța că păcatul strămoșesc să nu fie

alta decât această ființă a omului căzut, arătând în acest chip ființa oamenilor (după Scriptură) prin căderea lui Adam toată să se fi stricat, și cum că este cu neputință să fie și să se afle în om vreun bun care să se lucreze, către care Strigelie se împotriva tăgăduind firea omenească că atât să se fi stricat, pentru că stăpânirea de sine are ființă, iar păcatul întâmplare, și nici o întâmplare nu poate să strice vreodată ființa, iar păcatul întâmplare, și nici o întâmplare nu poate să strice vreodată ființa, și alte asemenea hule bârfea. Afară de acestea în Germania în toate zilele se dau la Lutheransim nu numai mireni ci și Episcopi, și din ceilalți Bisericești, de unde și de la Episcopul Romii se trimitea adesea asupra lor afurisanii, dar în zadar. Citește pe Hiterul *Cartea 21 până la 26, de la 1566 până la 1576* și pe Onufrie la *Viața lui Pius 4*.

Belgia.

16.În Belgia a căreia stăpânitor era Margareta Ducesa de Parma, Filip 2 riga Spaniei făceau toate chipurile ca să păzească neclătită religia papistașă, pentru care se făceau comploturi ale Luteranilor, tiranii ale papistașilor, vărsări de sânge, arderi cu mare cruzime, între dânșii. Pentru care citește Hronicile lui Ugon Grogie *Cartea 1 și Cartea 2*, David Hiterul *la locurile zise mai sus*, și pe Tiano *de la Cartea 40 până la 45 și de la Cartea 62 până la 74*.

CAPITOLUL XVI

ERESUL LUI ERIC NICOLAE, FRANCISC PUNKI ȘI SAMUIL UBERU.

Ereticul Eric Nicolae.

1.Abaterea din dogma cea dreaptă a episcopilor Romii, și dese lor nelegiuiri, au stat pricină în Apus de a se ivi eresuri în toate zilele, pentru că afară de cei ce sau pomenit sau ivit în acești ani și alți ereziarhi Ericu Nicolae Lugdunovatavul, care a semănat feluri de înșelăciuni nebunești, ucenicii lui nu voiau să descopere numele înșelătorului lor, îl ascundeau în tot chipul, până ce în sfârșit sa vădit a fi Ericu Nicolae. Deci se numeau pe dânșii a fi din casa dragostei

sau a iubirii, și se socoteau cei supuși acestei case că numai ei sunt aleși și cercați. Între acestea aveau voie să tăgăduiască cu jurământ înaintea boierilor cele ce li se păreau de defăimare, sau altceva ce nu ținea de casa lor. Cărțile acestei deșarte zădărnicii au fost împărțite în Belgia, având titlul „Evanghelia Împărăției” păreri arătate, prorocia Duhului iubirii, și publicare păcii celei pământeste, a căreia scriitor a fost Eric Nicolae.

2.Pe urmă din Belgia acești nebuni sau dus în Anglia pe la 1540 unde câștigând dragostea norodului celui neînvățat cu cuvântul mincinoasei lor sfințenii, cu un chip înfricoșat și nelegiuit au început să împrăștie eresul lor, de care oamenii mai mult se minunau, sau îl primeau. Aici încă au voit să tălmăcească cărțile care sau pomenit din dialectul Belgian și cel englez, pe care împărăteasa Elisabeta le-au aruncat în foc, și poruncă strașnică a dat, ca stăpânirea politică din Anglia să dea voie clerului, ca să răpună cu silință această adunătură de oameni. Vezi Hronicile lui Kamdinu *Partea 2 la anul 1580.*

Francisc Punki.

3.Francisc Punki Filitino, de neam Italian, din Satrapia Florenței, care la anul 1542 învățat cum că toți oamenii pot să se mântuiască prin credința firească, și care caută și privește la un Dumnezeu făcător, nici stă împotriva cuiva proasta neștiință a Evangheliei sau necredința, sau lipsea Botezului, sau ce este căzut la cea mai desăvârșită nelegiuire, și pentru aceasta nici naționaliștii, nici Iudeii, nici Turcii ce-l numesc pe dânsul făcătorul cerului și al pământului, și sunt curați la petrecerea lor, nu se învinovățesc, pentru că acei ce se dau lui Dumnezeu cu credință firească și înduplecare la dogmele Hristianilor, însuflețindu-se cu însuflare Dumnezeiască îndoit se dăruiesc, și între acestea se iau amestecat, nedeosebind Dumnezeieștile taine, pe urmă mai dogmatisea cum că și după căderea neamului omenesc, omul să se înarmeze cu atâtea puteri, încât să se poată a lupta cu diavolul, și ași câștiga viață veșnică. Păcatul zicea a nu fi păcat cu adevărat, și alte multe bârfea, precum poate fiecare a vedea în cartea sa, care are titlul: Pentru lucrarea Mântuitorului Hristos în toate și în fiecare din oameni, cât este omul, în care se fălește că a găsit mulți ucenici slavei sale cei nebune în Galia, Anglia, Germania, Polonia, Elveția, și în tot locul din Apus unde acesta era propovăduit, și nu este de mirare pentru că oamenii acestor locuri abătându-se odată de la dogma cea adevărată a credinței Ortodoxe, se supuneau la acești nebuni și dogmatisea orice li

se părea, precum se arată mai sus. Citește pentru aceasta la Luca Osiandru.

Samuil Uber.

4.Samuil Uber, teolog în Witemberg din Elveția, care luptând mult să tăgăduiască învățătura lui Luther pentru orânduirea de mai înainte, a căzut în altă rătăcire, pentru că alegerea, ce se cuvine numai fiilor lui Dumnezeu, zicea că se cuvine la toți oamenii, până și la cei păcătoși, și pentru ca să introducă părerea sa modestă (smerită), și-a închipuito obștească împărțire, unora zicând a fi aleși și altora chemați, și aleși numea pe toți oamenii, atât Iudei și Naționaliști, cât și Hristiani ce cred în Hristos, nu numea chemați pe tot neamul omenesc, ci numai pe Hristianii cei credincioși ce rămân statornici în credința lui Hristos. Acest Uber asemănat dogma sa mai întâi pe ascuns în Witemberg, pe care cunoscând-o teologii din Tibingen au povățuit pe acest Uber ca să se îndepărteze de rătăcire, el însă nu a voit să asculte, a ridicat între teologii Luterani pricirea Uberiană. Pentru care vezi multe în faptele Uberiene, tipărite la Tibinge la anul 1557.

CAPITOLUL XVII

SINOADELE ȘI PRICIRILE LA APUS ÎN ANII ACEȘTIA

1.Sinoadele papistașilor în acești ani sau făcut șase în Mediolan, iar ale Luteranilor multe conversații, precum obișnuiesc ei a numi Sinoadele lor.

Sinodul 1 Mediolan.

2.Cel dintâi Sinod în Mediolan sa făcut sub Pius 4, de Arhiepiscopul Mediolanului Cardinalul Carol Boromei la 1565 , ale cărora legiuiri Părinții din Trident le-a pus cu feluri de așezăminte,⁵⁸
Sinodul 2. Cel de al doilea făcut sub Pius 5 de același Arhiepiscop, care a dat 29 hotărâri pentru păzirea credinței papistașe, și slujirea tainelor după obiceiul papistaș, și alte 36 pentru Dumnezeiasca învățatură, și pentru sfintele slujbe, în sfârșit alte 22 pentru a scoate

---

⁵⁸ Așezămintele le-au împărțit în 3 părți, partea: 1. Cuprindea 12 capete pentru cei ce rău întrebunțau Sfânta Scriptură. 2. Cuprindea 68 de capete pentru Mănăstiri. 3. Cuprindea 15 capete pentru Biserici și Mănăstiri.

drepturile Bisericești. Asemenea și celelalte 4 tot pentru acestea, și cuprindea și alte multe⁵⁹.

Sinod în Nemagsia.

3. Sinod în Nemagsia din Galia sau adunat de Luterani la 1571 la care începător a fost Theodor Beza, a așezat multe cuviincioase învățaturii lor Bisericești, și pentru îndreptarea Bisericii lor celei căzute de războaiele celei dinăuntru, asemenea și pentru pacea și liniștea ei. Vezi pe Tiano *Cartea 15 anul 1571.*

Conversații ale Luteranilor.

4. Iar celelalte conversații ale Luteranilor făcute pentru feluri de cereri dintre dâșșii, sau făcut cercetare, cât pentru înfățișarea lui Hristos din tot locul în chip de om, pentru persoana Sa, pentru Botez, pentru orânduirea cea de mai înainte, pentru îndreptarea Bisericilor, a sfințelor Canoane, etc. precum pot să vadă fiecare în faptele lor⁶⁰.

---

⁵⁹ Toate aceste 4 Sinoade au fost adunate de același Carol Boromei, sub Grigore 13 și cel 3 sa adunat a 1573 unde au fost date 21 capete pentru sărbători și altele Bisericești. Sinodul 4 sa adunat la 1576 legiuirile cărora sau împărțit în 3 părți din care cuprinea: 1. 26 capete pentru sărbători, și Biserici. 2. Cuprindea 15 capete cuvenite Mănăstirilor, și 3. Cuprindea 14 capete pentru episcopi și clerici. și Sinodul 5 din Mediolan sa adunat în 1579 a căruia legiuri sau dat în 3 părți: 1. Cuprindea 11 capete pentru Taine și altele. 2. Silința și prevederea preoților la vreme de moarte cap: 1 A 6-le Sinod sa adunat la 1582 unde sau dat 31 capete pentru buna orânduială Bisericească.

⁶⁰ În veacul acesta sau adunat și alte Sinoade din care cel dintâi sa adunat sa 1509 în cetatea Abiniona de Antonie Flore Ligat Apostolic și Arhiepiscop Abinioni care au așezat 35 de capete cuvinte bune rânduiei Bisericești.

La 1512 sa adunat Sinodul din Ispalinsia de Arhiepiscopul locului Didacu Desca, care a așezat 64 de capete pentru buna rânduială Bisericească.

La 1528 sinod în Biturico adunat de Arhiepiscopul locului Turnie împotriva eresului lui Luther, și pentru îndreptarea năravurilor celor Bisericești.

La 1536 sinod în Colonia de episcopul locului Ermano, sub papa Pavel 3 și Autocratorul Carol 5 în care sau așezat feluri de capete pentru buna rânduială Bisericească, în 14 părți, din care cea dintâi parte cuprinde 36 de capete, 2, 32, 3, 31. 4,18. 5,8. 6,27. 7,42. 8,7. 9,11. 10,19. 11,7. 12,9. 13,14. și cea 14,24.

La 1548 sa adunat sobor în Augusta pentru a îndrepta buna rânduială a clericilor care era decăzută. În acest sinod prezidentului, Cardinalului Othon a așezat 33 de capete. Acest sinod oprește de a cânta în Bisericii instrumente muzical, cântece de lume, și de a se propune în amvon noime grele peste puterea ascultătorilor.

La 1548 sa adunat sobor în Tribinsia de Arhiepiscopul Isebergului, pentru beția și desfrânarea clericilor și ale altor greșeli ale lor, unde sau dat 10 Canoane.

La 1549 sa adunat sobor în Colonia de Arhiepiscopul locului Adolf pentru îndreptarea orânduiei Bisericești, care a propus 6 mijloace cuviincioase pentru aceasta: 1 Înnoirea științelor, pentru care sau pus 10 capete. 2. Cercetarea celor ridicăți în vreo vrednicie Bisericească, pentru care au pus 10 capete. 3 Băgarea de seamă cea cu scumpătate a datorilor, celor Bisericești pentru care au pus 12 capete. 4. Cercetarea Arhiepiscopilor, Episcopilor și Arhidiaconilor prin Eparhiile lor, și pentru aceasta au așezat 6 capete. 5. Adunarea cea deasă a Sinoadelor, pentru care au pus 3 capete. 6. Înnoirea drepturilor Bisericești, și au pus pentru aceasta 3 capete. și Autocratorul Carol 5 cercetând prin teologii săi aceste capete, le-a confirmat cu pecete împărătească.

La 1549 sa adunat sinod în Moguntia de Arhiepiscopul locului Sebastian sub Pavel 3 care a legiuit 104 capete pentru credință și îndreptarea Bisericească. 47 pentru credință, etc. 57 pentru îndreptare, tot acestea sunt și ale sinodului din Colonia de la anul 1536.

La 1549 Sinod II în Tribinsia adunat de Arhiepiscopul Ioan, și sau așezat 20 Canoane pentru credință, și buna rânduială Bisericească.

CAPITOLUL XVIII

SCRIITORII CARE AU ÎNFLORIT ÎN APUS.

David Hiterul.

1. Scriitorii care au urmat în anii aceștia, dintre Luterani au fost, David Hiterul din Witwmberg, care a scris feluri de cărți, literare, filosofice, și pentru Sfânta Scriptură, și viața veșnică, cum și Istoria Saxoniei de la anul 1600 tipărite în Lințca la 1611. Și *Martin Hemniti, Eghidie Hunie, și Nicolae Selneberu*, care au scris împotriva papistașilor, calvinilor, flagiaților, asemenea și niște sholii la cartea Facere.

Belarmin.

2. Iar dintre papistași cei doi mari vestiți scriitori Belarmin și Baronie, dintre care Robert Belarmin era de neam Italian, întâi din tagma Iezuiților, pe urmă Cardinal și Arhiepiscop de Capia, a dat 3 Tomuri pentru îndoire, și sholii la Psalmi și multe altele împotriva ereticilor.

Baronie.

3. Iar Cesar Baronie Cardinalul Sorano și bibliotecarul scaunului papal, a scris Hronice Bisericești până la al 13-lea veac în Tomul 12 însemnări la Martirologiul Roman și altele⁶¹.

La 1551 sobor în Narbonsia, unde sau dat 46 Canoane pentru buna rânduială Bisericească.
La 1565 sobor în Kamerakisia de Arhiepiscopul Maximilian spre întărirea și primirea legiurilor sinodului Trident, și sau așezat 31 articole pentru buna rânduială Bisericească.
La 1565 sa adunat sinodul din Tolito de Arhiepiscopul Hristofor Cordobi, în care sau alcătuit 3 faceri și 31 de capete, sau dat toate cu atârnare de Sinodul din Trident.
La 1565, s adunat sinod în Țarigrad, la care au fost 34 de Mitropoliți și 18 episcopi. Acest sinod a caterisit pe loasaf Patriarhul Țigradului, și au pus în locul lui pe Mitrofan de Cesaria.
La 1570 sa adunat sinod în Mehlininsia sub Pius 5 papa Romii, pentru feluri de pricini Bisericești, rânduind 131 canoane în 9 capete
La 1582 sinod în Memfia sub Grigore 13 unde au venit și Fratorii de la răsărit ce petreceau în Memfi sau Cairo, ca să unească pe Konti cu Biserica Romii.
La 1583 sa adunat sobor în Remensia, Burdigalinsia și Turonisia pentru buna rânduială Bisericească, și cel dintâi a așezat 30 de capete, cel de al doilea 36 capete și cel de al treilea 21.
La 1504 sa adunat sobor în Tolosi de Cardinalul Gioiosa, care a așezat 47 canoane împărțite în 4 părți, și cuprinde: 1 8 canoane pentru persoanele Bisericești, adică, Episcopi, Preoți, etc. 2. Cuprinde 15 canoane pentru lucrurile Bisericești, adică pentru Taine, etc. 3. Cuprinde 7 Canoane pentru locuri, adică Biserici, proschinitare, (troițe), etc. 4. Cuprinde 18 canoane pentru pedepsele Bisericești.
⁶¹ În acest veac au mai fost și alți bărbați vestiți, din care cel dintâi este Meletie Paga Patriarhul Alexandriei bărbat vestit de înțelepciune și virtute, care a scris multe împotriva Latinilor în chip de Epistole către Vasile

---

împăratul Rusiei, către drept cinstitorii eleni și ruși din Polonia, către locuitorii din Hio, și cuvinte frumoase dintre care cel de al doilea sau tipărit în Tomul numit Haras foaia 553.

Antonie Posebinu din tagma lui Iisus, de neam Italian care a scris o sfântă Bibliotecă, o sfântă mai înainte gătire și altele, sa sfârșit la anul 1611 la 68 de ani.

Bartolomeo Carancea, din tagma Dominicanilor din Spania, pe care Filip 2 împăratul Spaniei la ales episcop de Tolito pentru râvna ce a arătat de a întări religia Latină. Acesta sa chemat ca de eretic, pentru care Sfințita cercetare la trimis la Roma unde a șezut 10 ani în temniță. Judecătorii dacă nu iau găsit destule dovezi, și așa l-au surghiunit la Mănăstire unde a murit la 72 ani. A scris o prescurtare a Sinoadelor în limba Latină, și un catehism ce a fost judecat de rău de către sfințita cercetare a Spaniei.

Lavrentie Surie vestit de învățatura și știința sa, acesta a adunat toate sinoadele în 4 Tomuri, și Viețile Sfinților în 6 Tomuri.

Nicolae Sanderu, teolog englez dascăl de Legi la Oxford, de unde a fugit în Roma, când a fost lepădat Papismul din Anglia, și a fost trimis ca nunțiu în Spania și Irlanda de către Grigore 13 unde a și murit în 1583. Se află Cartea sa pentru văzuta monarhie Bisericească, pentru shisma Angliei, pentru Biserica lui Hristos etc.

Silvestru Moșolinu de Priero, mai marele tagmei Dominicanilor, este cel dintâi care a scris împotriva eresului lui Luther, era dascăl de teologie la Roma și Patavia. A scris greșelile lui Luther descoperite și aruncate.

Francisc Titelmano, din tagma Capucinilor, a scris monumenturi la Psaltire, la Cântarea Cântărilor la Epistola către Romani a Sf. Apostol Pavel și altele.

Sixt din Siena, a fost mai înainte Iudeu, și făcându-se pe urmă Hristian sa dat la tagma Franciscanilor. Acesta a fost învinovățit ca să fie arucat în foc, pentru că fiind chemat la judecătorie ca unul care propovăduia un eres oarecare, nu a vrut să tăgăduiască, de față fiind atunci papa Pius 5 care atunci era Cardinal și prezident al Sfințitei cercetări, l-au înduplecat să tăgăduiască acest eres, și la îndemnat să treacă din tagma Franciscanilor în a Dominicanilor. A scris sfințita Bibliotecă, în care aduce la judecată toate cărțile Sfintei Scripturi, și descrie mijloacele de a se tăgădui drept. A mai scris și alte oarecare de Astronomie și Geografie.

Onufrie Papuinie de neam Italian, din tagma Augustinilor, care a urmat lui Platina la Viețile Arhiepiscopilor Romii. A scris încă și un Hronic Bisericesc, pentru stăpânirea lui Petru, și alte multe cărți. Nimeni nu a mai scris atât de multe cărți la o vârstă tânără ca și acest Papuinie care sa săvârșit la 39 ani.

Iacob Almainu dascăl la Sorbona și vestit teolog. Pe acesta la chemat Ludovic 12 împăratul Galiei, ca să scrie împotriva lui Iulie 2 papa Romii. A scris oarecare manuale de teologie sholastică și altele.

Ioan Cocleu teolog în Norimberg, care a luptat mult împotriva lui Luther, împotriva căruia a scris o carte pentru faptele și scriptele lui Luther, pentru adevărarea Scripturii Catolicești și a Bisericii Catolice, și o carte asupra îndreptării celei nouă a Bisericii.

Ioan Driedu teolog înțelept și dascăl Lobaniului, care a scris pentru scriptele Bisericii, pentru darul și stăpânirea de sine, pentru slobozenia Hristianilor etc.

Ioan Ekie de neam Sved și dascăl de teologie în Ingolastadion, a luptat cu cuvântul și cu fapta împotriva lui Luther și a următorilor lui. A scris și un manual asupra articolelor propuse la adunarea din Ratisboni.

Ambrozio Carinu din Siena, Dominican și Arhiepiscop de Conța. A scris multe orânduiri de mai înainte, și voiește ca să arate într-o carte cum că Evanghelistul Ioan nu a murit, ci a fost răpit în nori ca și Enoh și Ilie. El a fost primul din Apus care a propus și sa sărguit ca să adevereze, cum că scopul cel dinafară este destul la săvârșirea tainei, adică cum că taina este săvârșită și are putere, cât Preotul săvârșește ceremoniile cele dinafară convenite acelei taine, cu toate că și pe dinăuntru nu ar avea scop de a săvârși taină, și aceasta o slăvesc și dascălii din Sorbona.

Melhor Canu Domenican, de neam Spaniol unul din cei mai învățați teologi ai vremii sale și episcop la Insulele Canare, pe urmă și-a dat demisia și sa întors în Spania. A scris un manual pentru locurile teologice, pentru pocăință, etc.

Alfonso de Castro, din tagma Franciscanilor și Arhiepiscop de Compostela, însă nu a ajuns să ia vrednicia Arhierescă, fiindcă sau săvârșit. A scris un manual foarte ales Împotriva Eresurilor.

Ioan Serano următor lui Calvin, care fugind de aspraucidere care se numea a Sfântului Bartholomeu a scăpat la Nimes. A scris pentru starea religiei și a împărăției Galilor, împotriva lezuiților o carte numită preferisitoare capete a învățaturii lezuiților, Istoria Galilor, etc.

Gheorghe Bikelie, care din monah Latin sa făcut Lutheran, pe urmă a venit iarăși la religia cea dintâi, sa făcut sfetnic Autocratorului Ferdinand și Maximilian. Acesta a scris o metodă a unirii, cu care sa silit să-i unească pe papistași cu Protestanți.

Daniil Shameru de religie Protestantă și dascăl de Teologie. Acesta a pus vestitul edict numit Nantinsie, a fost omorât la împresurarea Montalbanului, unde ca un soldat prost se bătea și el împotriva vrăjmașilor. Se

PRESCURTARE DE ÎNVĂȚĂȚURA, BUNA RÂNDUIALĂ ȘI MORALUL BISERICII DIN ACEST VEAC 16.

1.Biserica Ortodoxă de Răsărit nu a schimbat nimic din învățăturile vechi care țineau de Dumnezeuiasca și cereasca învățătură a Evangheliei lui Hristos, leapădă nelegiuirile Luteranilor care cu alte greșeli nelegiuite, se silea pe vremea Patriarhiei lui Ieremia 2 ca să târască și Biserica noastră cea Ortodoxă în Labirintul în care cu nelegiuire rățăceau ei. Dar însă Părintele ceresc a acoperit pe cei credincioși, ia întărit mai înainte de a se molipsi de eresurile clericilor de la Apus.

2.Deci Apusenii gășind, o mare împotrivire întru a-și întări nelegiuirile lor și poate a vâri și altele mai mari, au aflat un meșteșug foarte aspru, în loc de arătarea Evangheliei, focul, în locul cuvântului drept, izgonire, în locul conversațiilor războaiele. De unde încoace și încolo se vedea cum norodul se ardea în foc, închisori, ucideri, exiluri, războaie și alte mijloace aspre, care arăta zădărnicia celor ce întrebuițau acestea. Acestea sunt întrebuițările papiștilor împotriva celor ce nu voiau să primească nelegiuirile lor, sabia și focul, mijloace prin care în loc să atragă pușini oarece sub picioarele prezidentilor Romi, au întors neamuri întregi din cale cea adevărată.

3.Și în acest veac în Apus sau înmulțit mult monahii, atât cu numărul cât și cu deosebite figuri, pentru că la 1514 sa așezat și sa întărit tagma clericilor tactici, pe care îi numesc Teatici, de la episcopul Ioan Teatinul, Petru Carafa și alți clerici Tactici numiți ai Sfântului Pavel, pe care îi numesc Varnaviți de la Biserica din Mediolan a Sfântului Varnava, și alți clerici numiți Somaski. Între acestea și-au luat început și tagma Capucinilor și a Iezuiților, precum și a Carmeliților și a Descaltiaților, și alte multe tagme de monahi.

---

află o teologie a sa numită Panstartia (cu toată oastea) împotriva lui Bekarmin în 4 Tomuri, în care se citesc lucruri folositoare și de mirare.

Gilbertu Genebrardu Arhiepiscop de Exu, unul din cei mai înțelepți ai vremii sale a scris o hronologie sfântă, un monument la Psalmi, 3 cărți pentru Treime, și manual ca să arate cum se face alegerea episcopilor de cler și de norod, iar nu de către împărat.

ISTORIA BISERICĂ

CARTEA XVII.

VEACUL 17.

CAPITOLUL I.

**AUTOCRATORII AHMET 1 ȘI OSMAN 1
ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA
RĂSĂRITULUI.**

Ahmet 1 Autocrator anul 1603 d.Hr.

1.După moartea mai sus pomenitului Mehmet 3 a fost proclamat Ahmet 1 în vârstă de 14 ani, la anul 1603 d.Hr, și îndată după vestirea sa, a orbit pe fratele său, iar pe bunica lui a închis-o în vechiul palat. Acesta era dedat la vânaturi și voinic, însă puțin înțelept, care făcând război cu prințul Halepului, sa împrietenit cu Persii, a supus Transilvania și Moldova, și a făcut alte multe războaie a murit la 1617 Noiembrie 15 trăind 30 ani și împărățind 14. Deci după dânsul a luat împărăția Mustafa 1 care a împărățit numai 3 luni a fost scos din împărăție. *Osman Autocrator anul 1618 d.Hr.* Împărăția a luat-o Osman 1 nepot lui Mustafa, și fiu lui Mehmet 3 care fiind în vârstă de 15 ani, care împărățind 4 ani au voit ca să se ducă să se închine la mormântul prorocului Mohamed, și să mute scaunul Autocrator în Egipt, pentru care auzind multe ocări de la cei mai mari. În sfârșit a murit fiind sugrumat de dânsii.

Patriarhii Țarigradului.

2.Pe vremea acestor Autocratori Patriarhi ai Țarigradului sau făcut: Rafail Metimin, Neofit în două rânduri, și Timotei a patrei cei vechi.

3.Rafail Mitropolitul de Metimin sa suit în scaunul Patriarhal la 1603 pe care la ocârmuit 6 ani, și fiind scos a fost trimis surghiun. *Neofit a doua oară Patriarh.* Deci a fost pus Patriarh a doua oară Neofit la 1608 și rămânând în scaun 6 ani, a fost iarăși scos. *Timotei Patriarh.* Și a fost pus în scaun Timotei Mitropolitul Patrei vechi, pe la anul 1614 care era de loc din Panormu Cizic, bărbat cucernic și cu evlavie la cele sfinte, acesta a zidit și a mărit Biserica Patriarhiei a Sfântului slăvitului Marelui Mucenic Gheorghe la 1614 care a hotărât ca să fie și în cinstea Pururi Fecioarei Maria, adică spre pomenirea Bisericii de mai înainte a Patriarhiei a Pururi Fericitei. De unde înaintea ușii Bisericii se află această Epigramă:

Veniți o Păstorilor Eladiți și ai Asiei
În Biserica voastră a Pururi Fecioarei Maria
Timotei Păstorul Bizanțului o au zidit-o Fecioarei
Plecați-i ei genunchii

Aprilie a Indictului 12 anul 7122

4.Fiind Rafail Patriarh a dat și această inscripție asupra Arhiereilor spre sistisirea (organizarea) lor, care începe așa:

Rafail cu mila lui Dumnezeu Arhiepiscop Constantinopolului Noua Romă și a toată lumea Patriarh.

„Fiindcă nu era Patriarhie, și nici nu se aflau în ea chilii destule, încât să se odihnească Arhieriei ce vin, și acum din pronia lui Dumnezeu și buna voință sa făcut Patriarhie numindu-se Dumnezeiasca Biserică a Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe purtătorul de biruință, și chilii destule sau făcut spre toată odihna. Pentru aceasta smerenia noastră, cu părerea de obște ce sau făcut hotărâm, ca toți sfințiți Arhieriei ce se află aici, iubiților noștri frați din Sfântul Duh, și prea cinstiților clerici ai Bisericii noastre cei mari a lui Hristos, ca de acum înainte, în tot anul, toți Arhieriei ce vor veni în Țarigrad sau pentru trebuința Bisericii, sau pentru altă pricină particulară, să nu îndrăznească a intra în casă străină afară de Patriarhie, pentru prepus de scandală, ci hotărârea smereniei noastre este a intra în Patriarhie și a se afla întrânsa, și iarăși cu hotărârea noastră în vreme de nevoie să iasă. Iar dacă vreunul nu va păzi aceasta, ci va locui afară de Patriarhie și nu va băga în seamă aceasta, să fie argos 1 an de zile de toată lucrarea Arhieriească. Iar dacă va defăima această oprire, să fie afurisit etc. Dacă dar va pricinui vreo scandală sau pagubă Bisericii lui Hristos, și caterisit de Arhieria sa, și prin urmare și de scaun, și de toată eparhia sa, cum și de venituri, altul să se hirotonească în scaunul Mitropolitului aceluia. De unde și aceasta sa făcut pentru pacea și liniștea Bisericii la anul 7116 Indiction 5.”

5.Sub acest Rafail Arhieriei din Țarigrad au dat un Tom Sinodal, pentru Mitropoliții și Episcopii ce nu dau supunere cererilor celor adresate către dânșii în tot anul de către Patriarhi, adică ajutor haraciuri etc. care să se caterisească și să fie scoși din Eparhii, de unde de atunci și până acum de 2 de 3 de 4 și de 5 ori se caterisea și iarăși se dezvinovățea, precum mărturisesc condicile în care sunt însemnate acestea.

Sinod la Țarigrad.

6.Sub Timotei Patriarhul Țarigradului sa adunat sinod de Arhieriei în Țarigrad, față fiind Chiril al Alexandriei, Eftimie al Antiohiei și Sofronie al Ierusalimului, care între alții au caterisit și pe Lavrentie Episcopul Muntelui Sinai, pentru că el afară de tradiția vechi și-a pus mitră pe cap în vremea sfințitelor ceremonii.

Patriarhii Alexandriei.

7.După Meletie Piga Patriarh al Alexandriei sa făcut Chiril Lucari la 1603 cu neamul din Creta, mai înainte se numea Constantin, bărbat învățat și virtuos, care pe la 1612 a scris o Epistolă a trimis-o la Țarigrad către Ioan Uita Boogardu, în vremea când în Belgia stăpânea dihonnia Armenilor, care între altele zicea: „Se văd unii a ocări învățatura Bisericii Răsăritului, zicând cum că învățăturile și filosofia sau mutat în alte locuri, dar cu toate acestea, că acum este neînvățată Biserica de la Răsărit, se poate socoti mai fericită necunoscând care sunt pricinile tânguiri care molipsesc acum auzul oamenilor.”

Patriarhul Antiohiei.

8.După Ioachim Patriarh al Antiohiei sau făcut Eftimie.

Patriarhii Ierusalimului .

9.Al Ierusalimului era Sofronie, și acesta se trăgea din Peloponez, a fost hirotonit la 1753. Era foarte evlavios către cele sfinte, și sa sânguit foarte ca să ia înapoi sfintele Biserici din Ierusalim, pe care le luaseră Latini cu chipuri și cu bani. De unde sa făcut în Eparhii perioade pentru milă, și stând 10 ani Patriarh de bătrânețe și-a dat demisia. ***Teofan Patriarh.*** Și sa făcut Patriarh Teofan tânăr fiind l-a trimis să adune milostenie.

CAPITOLUL II.

MINCINOSUL DIMITRIE 1 ÎMPĂRAT DE ȚUSKI ȘI LADISLAU ÎMPĂRATUL MOSCOVEI, ȘI PENTRU TULBURĂRILE FĂCUTE DE DÂNȘII ÎN RUSIA DE MINCINOȘII DIMITRII, ȘI PENTRU BISERICA DIN RUSIA.

Mincinosul Dimitrie 1 împăratul Rusiei 1605 d.Hr.

1.Suindu-se în scaunul Rusiei mincinosul Dimitrie 1 cu chipurile ce am zis în Cartea 16 cap: 13, la anul 1605 îndată a otrăvit pe Teodor Bosorovici dimpreună cu maica sa în același an Iulie 29 care a împărățit numai 3 Luni. Pe urmă a trimis o mare solie Polonilor spre a mulțumi că l-au ajutat, și l-au suit în scaun. Iar pe Polonezii ce ia adus cu dânsul pe toți ia făcut boieri, dându-le cele mai dintâi oficii, de care

îi lipsea pe ruși, și totdeauna avea cu el 2 Iezuiți ca sfătuitori, și nu făcea nimic fără voia lor, cărora le-a și dat o Mănăstire în Palatul său, în care cu libertate își făceau cele ale religiei lor, cum și pe fiica Cneazului Poloniei făgăduise să o ia de soție, a adus-o acolo cu paradă împărătească, și a încoronat-o împărăteasă la 8 Mai 1606. Palatul său era plin de ofițeri și păzitori papistași, fără să aibă vreun rus, arătând mai multă ocrotire polonezilor decât rușilor. Văzând rușii aceste schimbări ale obiceiurilor lor, și slobozenia religiei papistașe și alte necuviințe sau încredințat cum că este un înșelător, iar nu adevărat clinorom al împărăției, de unde cu voia Patriarhului au făcut rebeliune având căpetenie pe viteazul Vasile Țuski, care dinspre mamă se trăgea din seminție împărătească. Țuski la omorât pe Dimitrie împușcându-l în cap în vremea veselilor nunți la 1506 Mai 17, pe care nimeni altul nu-l cunoștea decât Țuski, care pe urmă a aruncat trupul său în târg, unde a stat spre priveriște 3 zile. Dimpună cu dânsul au fost omorâți și mulți Polonezi care erau cu dânsul, iar pe ceilalți ia închis dimună cu femeia sa, și așa a luat sfârșit acest înșelător, împărățind numai 1 an.

Vasile Țuski împărat Rusiei 1606 d.Hr.

2.Fiind omorât acest mincinos Dimitrie, îndată a fost vestit împărat Țuski și la 1 Iulie a fost încoronat cu coroana împărătească, și îndată ce sa suit în scaun a poruncit de a fost dezgropat trupul lui Dimitrie și a fost ars în foc ca să nu rămână nici o urmă de la dânsul. Apoi a adus din cetatea Uglici trupul adevăratului Dimitrie care fusese ucis din porunca lui Bori, și a fost declarat sfânt, Patriarhul Iov la scris în catalogul Sfinților, pe urmă și-a dat toată silința ca să liniștească împărăția care fusese tulburată de mincinosul Dimitrie, însă în vreme ce se silea să o liniștească, iată că a fost tulburată iarăși de alt mincinos Dimitrie ce sa ivit în Ucraina, fiindcă a vestit că Dimitrie nu a fost ucis în rebeliune, ci a fugit, de unde sa arătat în mijloc un Gheorghe oarecare Stakoptki, care a urmat oarecând dascăl în școala din Moscova. Deci Polonezii l-au făcut să se înfățișeze în mijlocul oștii Polonezilor la 1608 și a început o nouă tragedie, pentru că el sau pus înainte cu o oaste de Polonezi, Cazaci și Muscali, aceștia au biruit pe Țuski de mai multe ori, acesta ia propus să-i dea femeia sa, și pe Polonezii ce îi avea închiși, numai ca să-l lase în pace, Dimitrie nu a primit aceasta, și și-a înmulțit mai mult oastea sa cu Polonezi și Muscali, încât Țuski ar fi fost prăpădit cu totul, dacă nu l-ar fi ajutat

Carol 9 craiul Sveției cu oaste destulă, căruia drept răsplată ia dat Eparhiile Carelia și Igrlia.

3.Craiul Poloniei Sigismund 3 găsimd prilej din aceste tulburări sa sculat cu arme împotriva Rusiei, și după o împresurare de 2 ani a stăpânit Smolenscul, de unde văzând Muscalii stricarea cea din toate zilele care li se făcea din pricina acestor mincinoși Dimitrii, și socotind că suferă aceste tulburări și neazuri de sub stăpânirea lui Țuski ca fiind mânia lui Dumnezeu, pentru care trag și ei atâtea greutăți, socoteau că nu puteau a ieși din acest labirint în care se aflau, decât a da scaunul lui Ladislau fiul lui Sigismund regele Poloniei și să-i împace ca să nu mai fie ei tulburați, de unde își pun planul lor în faptă, aleg pe Ladislau de împărat și l-au scos pe Țuski și l-au închis într-o Mănăstire, după ce a împărățit 4 ani, unde a și murit la 1613.

4.Alegând pe Ladislau care se afla în Polonia, îndată i-au vestit alegerea sa cum că l-au declarat împărat al lor. Însă dacă nu l-au văzut venind în scaun precum făgăduise, și temându-se ca să nu fie supuși de Poloni au lăsat pe Ladislau, în vreme ce mincinosul Dimitrie fusese omorât de Tătari, și toți într-un glas au luat armele ca să izgonească pe Polonezii păzitori ce se aflau în Moscova, până la 7000, care se împotriveau foarte, sau retras în cetate după ce au dat foc târgului, și acolo erau bătuti de Zaharia Leipena (care uneltise la scoaterea lui Țuski și alegerea lui Ladislau), de unde fiind strâmtorați Polonezii de acestea, au ieșit din Moscova cu tocmeli la 1613, pe care izgonindu-i în acest chip, rușii îndată și-au ales împărat pe Mihail Teodorovici, care se trăgea dintr-un vechi neam împărătesc, precum se va arăta mai jos în capitolul 8.

5.În anii aceștia între Polonezi și Muscali s-au făcut bântuieli, răpiri, ucideri ca niciodată. La 1607 sa mutat la veșnicele locașuri Patriarhul Iov al Moscovei. **Patriarhi Moscovei. Ermoghen.** Apoi în anul următor sa făcut Patriarh Ermoghen care a ocârmuit Biserica lui Hristos 3 ani, și sa mutat la Domnul. **Filaret Patriarh.** După aceasta sa făcut Patriarh Filaret Nikitici care venise de sub Teofan Patriarhul Ierusalimului la 1619 Iunie 18 mai înainte fiind Mitropolit al Rostovului. Tot acest Patriarh al Ierusalimului venind în Rusia mică, a hirotonit Mitropolit Kievului pe Petru Movilă, vestit în virtute și învățătură, între acestea și alți 3 episcopi ca să cerceteze pe cei de acolo, pentru că nu se supuneau la Patriarhul Moscovei, precum nici împăratului ei, care mai pe urmă sau supus.

CAPITOLUL III.

MATEI AUTOCRATORUL APUSULUI, ȘI CELE FĂCUTE DE EL ÎN BISERICA APUSULUI.

Matei Autocratorul Apusului 1612 d.Hr.

1.Împărățind încă Rudolf în Germania, Austriecii dimpreună cu Ungurii s-au revoltat și au ieșit de sub stăpânirea lui la 1610, sau dus și sau unit cu partea fratelui său Matei și venind în Boemia, au silit pe Autocrator ca să dea lui Matei crăia Ungariei și Principatul Arhiducelui Austriei. Deci săvârșindu-se acestea și mai vârtos că Matei luase împărăția Boemiei cu război, Rudolf au murit de scârbă, după care acest Matei au împărățit la anul 1612 ce și la anul 1619 a murit. Citește Istoria Bisericii din Boemia și prin urmare și Istoria lui Hiteru *La anul 1604*, și pe Sleidano *Cartea Monumentelor anul 1609 în conținerea lui Ludorpiu*.

Episcopii Romii.

2.În Italia în vremea acestor Autocratori sau făcut papă mai sus pomenitul Clement 8, Leon 11 și Pavel 5.

Clement 8 Papă.

3.Clement 8 a stăpânit scaunul papal de la 1542 până la 1605 și la 1600 a serbat sărbătoarea Jubileului, la care atâta mulțime de oameni au venit, încât abia îi despărțea casele cele din Roma. Citește Istoria Saxonilor de Hiteru (*la anul 1600*). Tălmăcirea Latinească a Sfintei Scripturi pe care Sixt 5 a îndreptat-o cu desăvârșire a dat-o să se citească de obște prin Biserici, și era plină de greșeli. De unde Clement 8 a propovăduit-o la toți precum i sa părut lui, pentru care a tipărit altă ediție, și deși sa pus în ea numele lui Sixt 5 nu pentru alta decât ca să nu arate, că Arhieriei Romii lesne se răstoarnă unul pe altul. Citește războiul papilor scris de Toma Iamesie, adică neunirea conglăsuirii lui Sixt 5 și Clement 8 pentru ediția lui Ieronim, tipărită la London la 1600. Arhierind dar acest Clement, Iezuții din Roma pricindu-se între ei, au hotărât ca să nu mai fie Articol al credinței ca să se creadă, cum că adevărat moștenitor a lui Petru ar fi Clement 8 care și de este adevărat, cu toate acestea nu puțin a tulburat părerile multor oameni, și dacă ar fi cugetat această pricire și alții din aceiași

sectă, fără îndoială nu puțină primejdie ar fi pricinuit această propoziție în toată compania Iezuiților. Citește pe Tiano *Cartea 131 la anul 1604 foaia 1116 Tom 5*. Murind dar Ducele de Ferrara, Alfons d'Este, și neavând copii, după Legea veche de acolo, urma să cadă la Biserica Romii. De unde ca să o apuce și să o stăpânească, a venit Clement 8 în persoană, aducând împreună cu dânsul 27 de Cardinali iar episcopi mai puțini, cu multe daruri și pompe, pentru că Genada a orânduit: „Taina Euharistiei să fie purtată într-un toc de mult preț pe cal împodobit împărătește ținut în mână și înconjurat de mulțime de episcopi, cu făclii și lumini împodobite.” Citește pe Galruhie pentru Clement 8 etc. Acestea sunt nelegiuitele Fapte ale episcopilor Romii.

Leon 11.

4. Murind Clement 8 la 1605 Cardinalii sau pricit între dâșii pentru a alege noul papă, care pricire o povestește Tiano *Cartea 134 la anul 1605*. În sfârșit papă a fost ales Alexandru Medici Cardinal Florentin, ca papă fiind numit Leon 11, și iarăși sa făcut shismă între Cardinali, din care unii voiau de papă pe Cardinalul Toski Rigicesul, iar alții pe Baronie. ***Pavel 5 papă.*** Cu toate acestea liniștindu-se shisma papă sa făcut Cardinalul Camil Birsianul numindu-se Pavel 5, la alegerea căruia unii sau minunat, iar alții sau scârbit, pentru că nu era nici de 12 ani. Iar Toski sa folosit numai cu aceasta, că vestindu-se în cetate alegerea sa, chilia sa din Conclav cum și casa sa cea din cetate a fost dezbrăcată de către norod, pentru că era obicei la Romani, ca atunci când norodul se înștiința de alegerea unui nou papă, apoi să facă acest fel de pradă, pentru aceasta și de multe ori dându-se astfel de vești mincinoase pentru alegerea papii se prăda casele aceloră în zadar.

Priciri între papa Pavel 5 și Senatul Veneției.

5. Sub acest Pavel 5 Ducele și Senatul Venețienilor au luat asupra lor judecata oarecărora înrăutățiți monahi și persoane Bisericești, și asupra lor nici o faptă urâtă nu-și găseau, la care un Brixian oarecare din Mănăstirea Sfântului Augustin silind o tânără de 11 ani și a stricat-o, și ca să nu se vădească nelegiuirea a omorât-o. Pe acesta companionii lui l-au osândit la temniță, iar Senatul sa tulburat foarte de fapta cea neomenească a monahului, l-au osândit ca să i se taie mădularele. Încă și altul oarecare Frandulinu Baldemarin din forul Iulian Mănăstirea Nambrosiei, se defăima că a făcut amestecare necurată și furturi în ocârmuirea Taruisină, și mulți alții care au otrăvit

pe tatăl său, cât și pe fratele său pe care Senatul ia închis. Asemenea acest Senat au oprit printr-o inscripție particulară de a mai face cineva chinovii și vreo casă de străini fără voia lui, și a pus lege dintru început ca averile mirenilor să nu se legalizeze la tagma sfântă, sau să se vândă, sau nici depozit să nu se pună. Papa striga că acestea sau legiuit, împotriva slobozeniei Bisericești și a pronomiilor scaunului Apostolic, iar Venețienii se luptau pentru drepturile Aristocrației lor, de unde papa iau afurisit și pe Preoți ia lipsit de slujbă. Atunci Ducele Leonard al Venețienilor au vestit prin scrisori tuturor acelora din catalogul sfânt, ca afurisania papii să fie fără nici o putere, și porunca ca să se săvârșească Sfintele ca și mai înainte, mai vârtos că prea puțini episcopi se îngrijise pentru această afurisanie, pe urmă și Iezuiții au lăsat Veneția, pentru care pricină au fost surghiuniți ca niște intriganți. Drept aceea Pavel a promulgat o nouă diplomă, la care dimpreună cu afurisania oprea și citirea scrisorilor Ducelui și alte lucruri intrigante. Dintru acestea dar la început războiul era numai în cuvinte, iar din partea Aristocrației Venețienilor în dialectul locului lupta cu bărbăție Antonie Quirinu Senator al Venețienilor, Pavel Sarpie din tagma Serugilor, și Ioan Marsilie din tagma Ștefaniților, asemenea de către Venețieni se răspândeau și alte scripte atât legislatorii cât și bărbații din tagma sfântă. Iar din partea papii luptau foarte următorii judecători din Roma, Cardinalii: Robert Belarmin, Cesar Baronie, și Askanie Columna. Și așa în câtă vreme se bătea războiul de amândouă părțile cu multe scripte, papa în sfârșit a declarat război Venețienilor, aceasta au făcut-o și Venețienii. În ajutorul papii au venit Spaniolii, iar Venețienilor Bretanii, cu toate aceste încă ținând războiul în Italia, Cardinalul Irușa a fost trimis mijlocitor către craiul Galilor, care prin meșteșugirea și silința sa făcut pricirea de la 1606 și 1607 o au contenit-o în acest chip, papa să se retragă de la Venețieni, și împăcându-se afurisania să o ridice cu totul, afară de acestea amândoi se luptau de către cei Bisericești ca să se predea craiului Galiei. Capucinii și ceilalți Bisericești să iasă din cetate, și nici să mai primească Iezuiți dintre cetățeni. Cardinalul Ioușa pentru silința sa la această pricină a luat patru casete (lădițe) de vase de argint, care costau peste 6000 de dinari cu coroană. Asupra lui Pavel Sarpie sa făcut vicleşuguri atât la Roma cât și în Veneția, în care purtătorii de sabia l-au rănit cu sabia de trei ori, rămânând o sabie în coasta sa, și aruncând săgeți ca să împrăștie norodul ce se adunase, au

fugit ucigașii crezând că Pavel a murit de glonț. Tiano a scris o carte întreagă pentru aceste pricini dintre Venețieni și papă, ce este la foaia 137 a istoriei sale, Citește și pe Gaspar Ludovic urmat de Istoria lui Sleidano *Cartea 12 la 1606 și Cartea 13 la anul 1607.*

Starea Spaniei.

6.În Spania în locul lui Filip 2 a intrat împărat fiul său Filip 3, care în anul 1610 a scos din împărăția sa 9.000 de Mauri creștinați, ca unii ce vrăjmășeau și făceau intrigi. La anul 1614 mai toată Biserica Spaniei se supăra din pricina dihoniei înnoite de către Dominicani și Franciscani, la care erau împăcați și Iezuiții pentru curata și necurata zămislire a Pururi Fecioarei Maria, pentru că Dominicani ziceau cum că Pururi Fecioara Maria asemenea ca și ceilalți oameni ar fi căzut în păcatul strămoșesc, care Franciscanii o tăgăduiau slăvind-o fără ocară păcatului strămoșesc, nici papa Pavel 5 nu a îndrăznit a rându această cerere și a o hotărî așa sau almintrele, deși se îndupleca la părerea Dominicanilor. Multe sau mai făcut pentru aceste dihonii. Vezi pe Luca Badingu, care le descrie pe toate cu de amănuntul. Deci Filip 3 a murit la 1621.

Galia.

7.În Galia Eric 4 părăsind erezul Hughenoților, sa înscris la papistași, și pentru aceasta Clement 8 la dezlegat de afurisanie la care pentru erez îl pusese de 3 ori la 1541, și aceasta la papiștii cei mai învăpăiați nu se cuvenea, în ochii căroră Indictul Nanticesc era ca o pecete. Eric 4 la 1642 a publicat o inscripție foarte aspră împotriva duelului, și în același an a primit pe Iezuiți în împărăția sa, pe care după 1542 ia scos din toată împărăția după luarea cetăților Burdegalu și Tolosa, ca pe unii ce se defăimaseră cu greșeala paricidului (omorârea de părinte), pentru care Ioan Caselu se înfățișa împăratului încins cu sabia, și împăratul nu numai că ia adus în împărăție, dar încă lea ridicat și un Gimnaziu, la care a rânduit venit pe tot anul 9.000 de galbeni, iar Iezuiții pentru acest dat înscris făgăduiau, că dacă vor ajunge iarăși papi asemenea cu Bonifatie 8, Benedict 13 sau Iulie 2 apoi ei vor face ceea ce au făcut Filip Pulhru și Ludovic 12, care sau luptat pentru împăratul și pentru drepturile împăratului împotriva Arhierilor Romii. Vezi la Gaspar Ludorpie *Cartea 1 anul 1607*, în sfârșit Eric a fost omorât de către Francisc Rabailacu la anul 1610 a rămas diadoh al său Ludovic 13 încă copil fiind de 9 ani. Vezi pe Tiano *Cartea 129 anul 1603 Cartea 132 anul 1604 și Cartea 137 anul*

1606, pe Hitreu la anul 1610, și Istoria lui Gramudu Cartea 1 anul 1610.

Anglia.

8.În Anglia iarăși sau ridicat priciri și răutăți mari între papiști și Iezuiți, pentru care vezi pe Tiano Cartea 136 anul 1601, murind împărăteasa Elisabeta în 1602, Iacob 6 care mai înainte a stat rigă Britaniei cei mari iar acum al Scoției, sa vestit diadoh al ei, prin care nădăjduiau papiștii că vor așeza iarăși religia lor în Anglia, dar în zadar. Citește pe Gaspar Ludorpie Cartea 9 anul 1603 foaia 435, și pe Tiano Cartea 121 anul 1603, împotriva acestui Iacob sa făcut un complot groaznic prin praful de pușcă ce se puse în 36 de case a Mănăstirii Bestu curtea Parlamentului, de care era să se prăpădească împăratul cu împărăteasa cu tot neamul împărătesc și al boierilor împărăția la 1606. Această faptă îndrăzneată sa făcut încă și în vremea împărătesei Elisabeta de către mai marii Iezuiților, care îndemnau și pe papiștii din Anglia să facă aceasta împotriva celor puși sub afurisania papii pentru nobitalele dogmii, vestindu-le lor și plată de la Dumnezeu. Vezi pe Tiano Cartea 135 anul 1605. Gaspar Ludorpie Cartea 12, și Epistola lui Iacob Causabonu către Fortona Dukeul.

Germania.

9.În Germania erau dese tulburări și războaiele dintre Papistași, Luterani și Calvinii pentru așezarea dogmelor fiecărui sistem și a celorlalți. Pentru care citește pe scriitorii pomeniți Gaspar Ludorpie Cartea 13, și pe Tiano Cartea 135. **Sveția.** Asemenea și în Sveția pe care o stăpânea Sigismund riga Poloniei cu cuvânt de clironomie, și care a fost ucis de papiști, dar i sa împotrivit foarte unchiul său Carol ce a împărățit după Sigismund, sârguindu-se pentru Luterani. Vezi pe Tiano Cartea 131 anul 1604.

10. Asemenea și în Ungaria erau tulburări și izgoniri ale Luteranilor, precum și în Polonia iarăși nu mai puțin războaie și comploturi, ale cărora pricinuitori erau Iezuiții. Vezi pe Tiano și pe Ludorpie.

CAPITOLUL IV.

ERETICII CE SAU IVIT LA APUS ȘI SINOADELE CELE FĂCUTE DE DÂNȘII

Jacob Boihmie.

1.Jacob Boihmie tăbăcarul, născut din neam prost și neînsemnat, zicea cum că sar fi umplut de multe ori de lumină Dumnezeiască, de care luminându-se, (precum flecăreau ei) mințind, a scris o carte cu numele de lumină, și alte pentru cele trei începătorii la anul 1623, au dat taina cea mare la Facere, și alte ce sunt pline de bârfe nebunești. Acestui nebun iau urmat mulți din Silezia, Lusația, și din alte Eparhii. Vezi faptele Boihmisticești etc, tipărite la Amsterdam la 1682.

Jacob Arminie.

2.Jacob Armenie din Belgia, bărbat învățat și om Bisericesc al Bisericii Amsterdamului, pe urmă și dascăl la Academia din Lebdicu de teologie Calvină, care a pus 5 articole pentru orânduirea cea mai dinainte împotriva Luteranilor: 1. Alegerea orânduirii celei de mai înainte să nu fie de sine. 2. Plata lui Hristos să nu fie nicidecum. 3. și 4. Că stăpânirea de sine a omului să nu fie orânduită de mai înainte și lucrarea darului să se împotrivescă la pocăință. 5. Credincioșii cei adevărați pot ca să cadă din credința cea adevărată, și că la acest fel de păcate să se alunece, care nu pot să fie cu credința cea adevărată și dreaptă. **Gomariții. Contraremonstranții. Armenianii.** Între acestea sa împotrivit foarte lui Iacob Franciscu Gomaru după ce următorii lui sau numit Gomariți și Contraremonstranți, precum și de la Armenie Armeni, care sau mai numit și Remonstranți de la cartea cea de rugătoare, pe care Iacob a închinat-o la cei mai mari ai Olandei au numit-o Remonstrattia, la care sau făcut multe priciri. Vezi pentru dânșii la facerile Sinodului din Dardakikis, și pe alți Istorigi.

Valentin Veigeli.

3.Valentin Veigeli, pastor, precum obișnuiesc a zice Protestanții, a semănat multe dogme nebunești și nelegiuite pentru Dumnezeu lângă Friberghia Misiei, pentru Scriptură, și pentru Taine. Pentru Scriptură zicea că este moartă după literă, iar că în ea nu sar afla nimic peste fire sau de luat aminte. Cuvântul supune lui Dumnezeu și Tatăl, și pe Hristos îl face Dumnezeu mai mic, și trupul său să-l fi adus din cer, iar nu să-l fi luat din Pururi Fecioara Maria. Dreptatea lui Hristos zicea că este socotită foarte cu greșală, și pe cei ce se apăra de dânsa îi numea foarte batjocoriți. Oamenii lui Hristos

sunt dea pururi, în care el și locuiește, însă zicea că nu viază prin Hristos. Defăima Tainele și toate mijloacele cele de mântuire din afară. Nu primea slujirea cea de obște. Pe legiuitori îi învinovăța și puterea Noului Testament o primea. Defăima societatea și prigoana toate bunurile. Nunta cea cinstită o numea desfrânare. Învierea nelegiuitorilor o tăgăduia și altele asemenea adunate atât de la eretici cei vechi, cât și de la Paracelsu. Pe acest nelegiuitor l-au urmat Fratorii care se numea Fratorii Crucii de la Rodos, pentru care vezi pe Andrei, pe Libanie, pe Nicolae Anie, și pe alții.

Isaia Stifelie.

4.Isaia Stifelie pe la începutul acestui veac, a semănat oarecare dogme nebunești și fără cuviință, aflări de demoni următori de om, care între celelalte nebunii ale sale sa numit pe sine Dumnezeu și parte de o ființă a lui Hristos fără de păcat, și nemuritor, în vreme ce acum cu puțin mai înainte a murit de apoplexie.

Ezechil Met.

5Ginerele lui Stifelie a fost Ezechil Met, din Turingia, care defăima Dumnezeiasca Scriptură și Tainele și se fălea în suflarea Duhului Sfânt. Asemenea bârfea zicând cum că ar fi voievodul Mihail și Cuvântul lui Dumnezeu, și că trupul său personal ar înfățișa trupul lui Hristos, atât a lui Stifelie cât și a lui Met. Boihmie a scris împotriva lui foarte, tipărind dimpreună cu alte scrieri ale lui în Amsterdam.

Iulie Cesar.

6.Iulie Cesar, sau după alții Luțilie Boninu era din Italia, învățând mai întâi filosofia și teologia, pe urmă doftoria, și în sfârșit arătându-se la toți ateii mai ateu decât toți ateii a fost aruncat în foc. Pentru care citește Istoria Galiei a lui Gramondu⁶².

Pricire în Ratisboni.

7.Pricirea din Ratisboni dintre papiști și Luterani sa făcut la 1601 luna Noiembrie pentru canonul învățaturii și a judecătorului pricinilor credinței. Pentru această cerere Luteranii puneau aceiași cerere în 12 principii, iar papiștii numai într-un principiu, care era acesta: Dumnezeiasca Scriptură nu este judecător la toate cele pentru credință, și la pricirile religiei Hristiane, la ce este canon mincinos, nici singură, nici unică, dar afară de Scriptură din necesitate trebuie să se primească

---

⁶² Istoria Galiei Cartea 3 la anul 1619 foaia 209 Ediția Mogunt. La anul 1673.

tradițiile și hotărârile Bisericii și conglăsurile dascălilor drept slăvitori. Papiștii și Luteranii fiind siliți de stăpânitori ca să numească pe judecătorul lor, au hotărât că adevărat judecător sobornicesc ce este peste toate ce este așezat peste toate dihoniiile ce sar putea ivi pentru credință este Arhiepiscopul Romii, care poate hotărî singur sau cu Soborul a toată lumea, și că totdeauna acesta este judecător adevărat, de câte ori hotărăște din scaun ca un Arhiepiscop, ce nu este vinovat de nici o greșală, și nădăjduim, ziceau, în această zi și în acest ceas să lucreze pentru o virtute mai desăvârșită a judecății Prea Sfântului nostru Kir Clement 8 cel mai mare și mai bun Arhiepiscop. Auzind dar Luteranii de la dâșii, cum că papa este judecător al dihoniiilor celor pentru credință, pe care nu numai că îl defăimau ca pe un vinovat de atâtea greșeli, ci îl numeau și Antihrist, au lepădat cu totul propoziția lor, iar papiștii neputând să audă cum că papa lor este Antihrist, au stricat pricirea dintre dâșii.

Sinodul din Delfinat.

8.În anii aceștia au făcut Sinoade și Luteranii, în Vapingia din Delfinat la 1603 pentru unirea Luteranilor și a Calvinilor, și pentru alte convenite lor. Au propovăduit și pe papa Romii Antihrist.

Sinod în London.

9.Soborul din London din Anglia, care a întărit credința cea îndreptată a Protestanților, și nemărginita stăpânire a Bisericii împărăteștii sale măriri, să se împărtășească măcar de trei ori pe an, părinții să-și boteze copii lor, copii nu sunt destoinici spre împărtășire să se împărtășească, semnul Crucii să se păzească în sfântul Botez. Vezi pe Tiano.⁶³ Și Sinodul Lodrakinescu sau adunat la 1608 pentru potolirea pricinilor dintre Remonstranți și Andiremonstrați. Citește practicele acestuia⁶⁴.

---

⁶³ Cartea 131 la anul 1604 foaia 1101 unde zice așa: Parents in puerorum suorum sacro Ianacro, et pueri coenae Dominicae incapaces, suscertos esse prohibentur, adică Părinții la scaldătoarea cea sfințită a însuși copiilor lor, și copii nedestoinici de împărtășire li se poruncește a fi nănași etc.

⁶⁴ În anii aceștia sau mai adunat și alte Sinoade ale Latinilor din care primul este cel din Mehinsia la 1607 sub Pavel 5 Arhiepiscopul Romii care pentru buna rânduală a Bisericii au dat 26 de titule din care cel dintâi cuprinde 9 capete pentru credință, cel 2. 6. Pentru Taine, cel 3. 9 pentru Botez, cel 4. 2 pentru Mir, cel 5. 8 pentru pocăință, cel 6 cuprinde numai un cap pentru Indulgențe. Cel 7. 8 pentru Taina Euharistiei, cel 8. 2 pentru Maslu, cel 9. 8 pentru hirotonii cel 10. 8 pentru căsătorie, cel 11. 6 pentru învățătura și propovăduirea Dumnezeiescul cuvânt, cel 12. 20 pentru Liturghie și sfințitele ceremonii. Cel 13. 6 pentru sărbători și posturi, cel 14. 5 pentru Icoane și trupuri Sfinte, cel 15, 4 pentru superstiții, cel 16 pentru episcopi, cel 17. 16 pentru protopopi, preoți etc. cel 18. 9 pentru clerici. Cel 19. 6 pentru oficiile Bisericești, cel 20. 6 pentru școli, cel 21. 4 pentru îngrijire, cel 22. 13 pentru averile Bisericești, cel 23. 1 pentru înnoirea Bisericilor, cel 24. 9 pentru monahi, cel 25. 5 pentru dreptul Bisericii, și cel 26. 5 pentru sinodul local.

CAPITOLUL V.

SCRIITORII PAPIȘTI ȘI LUTERANI CE ÎNFLOREAU ÎN ANII ACEȘTIA.

Gavriil Vascuez

1.Gavriil Vascuez, de neam Spaniol din tagma Iezuiților, renumit între papistași la filozofie și teologie, a scris sholii la teologia lui Toma Aquino tipărite la Antuerpia la 1621.

Francisc Suarez

2.Francisc Suarez, adică Suariul spaniol din cetatea Granata, Iezuit, a făcut sholii la metafizica lui Aristotel, la teologia lui Toma, adică pentru virtute, pentru legi și starea religiei, tipărite la Lugdun la 1625.

Marc Antonie de Dominic.

3.Marc Antonie de Dominic Arhiepiscopul Spalatului, bărbat vestit la învățătură, care părăsind papismul sa înscris la următorii lui Luther, pe urmă fiind pizmuțit de Spanioli, sa întors iarăși la Roma, unde fiind pus în temniță, a murit acolo otrăvit, iar trupul lui și cărțile le-au ars înaintea publicului. A lăsat 10 cărți pentru obștea Bisericească tipărite la Eidelberghi pe la 1618 și în London pe la 1620.

Iacob Gualtirul.

4.Iacob Gualtirul Iezuitul din Galia, a scris o scară Hronografică de la Nașterea lui Hristos până la 1608.

Scriitori Luterani.

5.Dintre scriitorii Luterani cei mai mari sunt aceștia, Iacob și fratele său Filip, Elburnerii. Leonard Huteru, Baltazar Mentzer, Baltazar Meisner, Ioan Bigelman, Frederic Barduin, Ioan Papu, Filip Marbahi, și Ștefan Gerlahi, care sau vestit și grecilor din Țarigrad.

Riherie

6.Riherie dascălul din Paris a scos cărți împotriva papistașilor la 1612 în care arată să nu fie monarhie în Biserică, nici nu se cuvine papei acest fel de vrednicie, precum se declara însuși papa, ci numai în Biserică, al căreia mădular este și papa, dimpreună cu ceilalți episcopi.

CAPITOLUL VI.

AUTOCRATORII ȚARIGRADULUI MUSTAFA 2, MURAT 4 ȘI IBRAIM 1 ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Mustafa 1 Autocrator Răsăritului 1622 d.Hr.

1. Murind Osman, a luat împărăția fratele lui Ahmet 1, acest Mustafa 1 la 1622 Mai 10 care a scăpat de la închisoarea în care se afla, și pentru mișelia și asprimea sa a fost scos din scaun de către Ieniceri, și iarăși a fost închis pe la mijlocul lui Septembrie 1623 împărățind numai 15 luni și după 8 ani de la căderea sa, a fost sugrumat în închisoare și a murit.

Murat 1 Autocrator Răsăritului 1623 d.Hr.

2. A luat împărăția Murat 4, după care marele său vizir a vrut să strice cu totul neregulile Ienicerilor, și în vremea când se întorcea de la Adrianopole și se afla în Țarigrad, a fost sugrumat vizirul de Perși, care au luat Babilonul, și ca să meargă el împotriva lor, a prelungit pacea cu Ferdinand 2 Autocratorul Apusului. Acest război a stătut cu îndoială până ce a venit chiar Murat la dâșii cu 300.000 de ostași și a luat înapoi Babilonul, adică Bagdadul și dimpotrivă a intrat până la Marea Caspică. Îndată dar ce sa depărtat Murat de acele locuri le-a și pierdut. Iar după acestea în vreme ce se gătea ca să pornească război împotriva Hristianilor de la Apus și a lui Matei, a murit la anul 1640 Februarie 1 într-o Sâmbătă, trăind 33 de ani, din cate numai 17 a împărățit și în locul său a intrat fratele său Ibraim.

Ibraim 1 Autocrator Răsăritului 1640 d.Hr.

3. Primind sceptra împărăției Ibraim 1 îndată a ridicat război asupra Venețienilor, fățarnicind-u-se cum că vine să bată Malta, fiindcă Cavalerii de Malta îi răpise oarecare corăbii, de unde cu această înșelăciune deodată fără veste și-a pogorât stolul său la Creta și a stăpânit Hania la 1645 și pe urmă după puțină vreme și celelalte sate ale Ostrovului, nu au mai rămas decât Mitropolia acestui Ostrov, care sa apărat 20 de ani. Aflându-se acest Ibraim în cetatea capitală, și stricând pe fiica Muftiului, Ienicerii siliți fiind de Muftiu, s-au revoltat

împotriva lui Ibraim și l-au închis în cele șapte Gulade unde l-au și sugrumat dimpreună cu 30 de sultane ale Palatului său la 1648 rămânând diadoh fiul său Mehmet fiind de 7 ani.

Patriarhi ai Țarigradului.

4. Patriarhi ai Țarigradului în aceste vremi au fost Kiril Lucari de 5 ori, Grigore al Amasiei, Antim de Adrianopol, Kiril de Veria de 3 ori, Atanasie Patelarie de 3 ori, Neofit al Iracliei ce fusese mai înainte, Partenie de Adrianopol, Ioanichie la Iracliei de 2 ori, Partenie Oxon, și Kiril la Târnovului.

Kiril Lucaris

5. Mutându-se din viață Patriarhul Timotei la 1621 Septembrie 13 într-o Miercuri, după ce a stat Patriarh 8 ani, clerul Bisericesc din Țarigrad precum și boierii au ales de Patriarh pe Kiril Lucari Patriarhul Alexandriei, care petrecea atunci în Moldova, care luând poruncă de la Sultanul Osman, l-au adus în Țarigrad la 8 Noiembrie. Deci a stăpânit scaunul 4 Luni (sau după alții 1 an și 4 Luni) și cu nedreptate a fost scos din scaun și trimis surghiun de, ***Grigore al Amaseiei***, care se mai numea și Stavromasia, și care cu alunecare a răpit scaunul aceleuia în luna Mai sultan fiind Mustafa și la 17 Iulie Husein pașa l-a îmbrăcat pe Grigore în caftanul împărătesc, cu dânsul fiind și cei doi Arhieri caterisiți, Mitrofan al Ahridelor și Ioasaf care fusese la Seres. Deci Grigore după 3 luni de Arhierie a fost pus în fieră de Ahmet aga de la surghiunit la Rodos. ***Antim de Adrianopol***. Iar a doua zi dimineață pașa Husein îmbracă în haina cea împărătească pe Antim fost de Adrianopol fiind și Arhieriei cu clericii ce se întâmplaseră atunci, care nu puțini erau la număr, și sau pus în scaunul Țarigradului. Acest fiind Patriarh, Arhieriei ce se aflau în Țarigrad au pus sub afurisanie și blestem pe Grigore, și Antim stăpânind scaunul 50 de zile sa retras de bună voie, și sa dus și a locuit în Muntele Athos. În acești ani datoria Patriarhiei era peste 70 de pungi.

Kiril Lucari a doua oară Patriarh.

6. În același an pe la Septembrie sub Murat 2 a fost chemat Kiril Lucari din surghiun, a luat iarăși scaunul Patriarhal. Între acestea Isac al Halkidonului voind să se facă Patriarh și împiedicându-se a fost surghiunit în Ungaria. Iar în anul următor la 1624 Iezuiții nemulțumindu-se a tulbura numai pe Prinții și Împărații de la Apus, cum și Bisericele de sub stăpânirea lor, au vrut încă cu gând rău a tulbura și Biserica Răsăritului, de unde venind la poarta Autocrată

Otomană au adus prihăniri și defăimări împotriva Patriarhului Kiril, încât puțin a lipsit să-l scoată din scaun, dar descoperindu-se vicleșugul Iezuiților lui Kiril iarăși i-au înnoit stăpânirea, iar pe aceia cu necinste ia scos din Țarigrad. De unde nemaiputând Iezuiții a face vreun rău lui Kiril și-au pus în minte să-l propovăduiască de Calvinist. Aceasta auzind rușii au trimis la 1630 către Teofan Patriarhul Ierusalimului ce se afla atunci la Iași, întrebând dacă e adevărat ce zic Iezuiții, către aceștia a alcătuit 16 capete arătând că înțeleptul Kiril este neîmpărțășit de ceea ce zic Iezuiții, ținând Kiril cele ale Bisericii Răsăritului. Însă pentru alte goniri ce sau făcut împotriva lui a fost scos din scaun.

7. Sub acest Kiril, a fost trimisă o Carte în Țarigrad tipărită la Geneva la 1632 cuprinzând 18 capete și 4 întrebări pline de Calvinism, care aveau titlul așa: „Kiril Patriarhul Țarigradului la cei ce întreabă și cercetează pentru credința și religia grecilor etc.” Pe care Meletie al Sirigului o dărapănă în capetele cele Calvinești, și întrebările lui Kiril Lucari, tipărite la București Ungro-Vlahia la 1604.

Kiril al Veriei

8. Iar la 1632 Kiril al Veriei a îmbrăcat caftan împărătesc la 6 Octombrie fiind prohirisit Patriarh Țarigradului și la 11 Octombrie fiind scos din scaun și surghiunit la Tened. În sfârșit dezvinovățindu-se prin ragilele sale sa dus iarăși la Eparhia sa Veria.

Kiril Lucari a 3-a oară Patriarh. Iar Kiril Lucari a treia oară a luat scaunul, și datorita Patriarhiei sa făcut mai mare de cum sa arătat mai sus. *Atanasie Patelarie Patriarh.* Iar la 6 Martie în anul următor, prin Șafer Capitac pașa Atanasie Criteanul ce se numea Patelarie a intrat în scaun, și a trimis surghiun pe Kiril Lucari. Atanasie a stat Patriarh 40 luni, în 7 a sfințelor Patimi a fost scos din scaun prin lucrarea Mitropoliților. *Kiril Lucari a 4-a oară Patriarh.* Prin Mitropoliți a fost adus Kiril Lucari din surghiun sa suit a 4-a oară în scaunul Patriarhal. Și Atanasie Patelarie a luat iarăși Tesalonicul, și de acolo au venit în Angona Italiei, închipuindu-și ca să meargă la Roma, de unde de acolo au trimis mai înainte pe Calist al Adrianopolei scriind la papa Romii și rugându-l ca după ce va ajunge el acolo să aibă scaunul Țarigradului. Iar papa ia răspuns că dacă va iscăli la mărturisirea credinței Romane, va avea scaunul Cardinalului al 73-lea. *Atanasie Patelarie a 2-a oară Patriarh.* Între acestea mâniindu-se Patelarie sau dus în Moldova, și de acolo venind în Țarigrad prin

mijlocirea oarecărora, iarăși sa făcut Patriarh și în ziua de Sfinții Apostoli tălmăcind zisa aceasta: „Tu ești Petru” după părerea teologilor, a dat-o unui Atanasie oarecare, și după povața lui a tipărit-o. ***Kiril al Veriei de a 2-a oară Patriarh.*** Deci după un an în luna Martie cu ajutorul pașei Ibraim caimacanul iarăși sa suit în scaun Patriarhal, surghiunind pe Patelarie la Rodos. Stând dar Patriarh 16 luni și arătându-se lacom a fost surghiunit la Rodos.

Neofit al Iracliei.

8.La 1636 în luna Iunie sa suit în scaunul Patriarhal Neofit care a fost în Iraclia, care cu puțin mai înainte fusese surghiunit de Kiril al Veriei, în care an au adus în surghiun și pe Kiril Lucari. Drept aceea stând Neofit 1 an în scaun, sa retras de bună voie la liniște la o Biserică. Deci aceste schimbări ale Patriarhilor a îndatorat Patriarhia până la 200 pungi, pentru care Arhieriei ce se aflau în Țarigrad în dicasterii erau trași de creditori pentru banii ce dăduseră celor patru care se făcuseră mai înainte Patriarhi, adică lui Kiril Lucari, Atanasie Patelarie. Kiril al Veriei și Neofit al Iracliei, care neregulat se împrumutau de la Bostangii, Ceauși, Capigii, meșteri nemți, Evrei, și alte nații, pentru care sau pus chezași Mitropoliții, de unde și rău pătimeau.

Kiril Lucari a 5-a oară Patriarh.

9.Iar la 1638 Martie 8 iarăși sa suit în scaun a 5-a oară Kiril Lucari și în același an 9 Iunie,⁶⁵ a fost surghiunit în Lemocopia ce este deasupra la cetatea cea nouă a Țarigradului, și la 8 Iunie sa suit în scaun Kiril al Veriei a 3-a oară împreună cu alții l-au defăimat pe Kiril Lucari la împărat că este eretic, l-au sugrumat din porunca împăratului și l-au aruncat în Mare. Ura și prigoana ce a arătat-o către Lucari la făcut urât la toți Hristianii, de unde și prin lucrarea prietenilor lui Lucari l-au dat jos din scaun pe Kiril al Veriei l-au surghiunit în Cartagena și acolo fiind și el sugrumat.

Partenie al Adrianopolii bătrânul.

10. Surghiunit fiind dar Kiril, urmează Partenie Mitropolitul de Adrianopole care se numea bătrânul, cu alegerea sinodului a fost pus în scaunul Țarigradului la 7 Iulie care stăpânind 5 ani și 2 luni a fost surghiunit în Cipru de către Partenie cel tânăr, și după vreme întorcându-se a murit, precum zic, la Hio de otravă. ***Partenie cel tânăr***

---

⁶⁵ Sau după cum zic alții 1 an și 10 luni.

Patriarh. Iar după scoaterea bătrânului din scaun sa făcut diadoh Partenie cel tânăr al Adrianopolii, care se mai numea și grabnicul. Acesta era din Ioanina unde și arhierise mai înainte, bărbat cucernic, cinstit și magnifisent. Deci nepăzind privegheerile și slujbele cele lungi ale Bisericii a fost caterisit pentru lenevirea acelora, de unde după 2 ani și 2 luni de patriarhat, prin caterisire a fost scos din scaun și a fost surghiunit. Acest Partenie era curios la părerile sale și tiran, pentru care a și mărit embaticurile preoților, și cu toate că era lacom tot na scos nici un Arhieriu din Eparhia sa.

Ioanichie al Iracliei.

11. Diadoh acestuia a fost Ioanichie al Iracliei, care Patriarhind 11 luni și atâtea zile, sa lăsat de Patriarhie. ***Partenie cel tânăr a 2-a oară Patriarh.*** Și iarăși a intrat Partenie cel tânăr Patriarh a doua oară păstorind norodul lui Dumnezeu 2 ani și 6 luni, sa necinstit în stăpânire de Pavlikie și de alții, și îndată fiind pus în caic ca să fie surghiunit, și fiind omorât acolo a fost aruncat în mare.

Sinodul Țarigradului.

12. Sub Patriarhia lui Kiril al Veriei la 24 Septembrie 1634 sa făcut sinod în Țarigrad, la care au fost puse sub afurisanie cele ce a scris Kiril Lucari sau alt mincinos Kiril și cele 18 capete Calvinești scrise pe numele lui, acest sinod fiind întărit și de Patriarhul Partenie cel bătrân.

Alt Sinod în Țarigrad.

13. Iar la anul 1642 luna Mai Indict 10 sau mai făcut și alt sinod în Țarigrad împotriva acestor capete. Citește Cartea lui Dositei al Ierusalimului foaia 27 împotriva Luteranilor și Calvinilor.

14. Luând pricină Iezuiții din aceste capete, amărau totdeauna pe Hristiani ce petreceau în Lituania, Ucraina, Podolia și Polonia, zicând cum că Patriarhul Țarigradului sar fi făcut Calvin, de unde adesea și fără sfială îi silea să se facă papistași. Pentru aceasta și Petru Movilă cel vestit Mitropolitul Kievului, a alcătuit catehism credința drept slăvitorilor și a tipărit-o. ***Sinod la Iași (11 Martie-9 Decembrie 1642)*** . Între acestea și Prințul Moldo⁶⁶-Vlahiei, Vasile cel vestit îndemnând

---

⁶⁶Mitropolitul Moldovean a fost uns de patriarhul de Țarigrad, de când s-a așezat scaunul său până în vremea Soborului de la Florența. Pentru că Mitropolitul era atunci un om de rând și nu cunoștea bine Sfânta Scriptură, precum și ca să-și păstreze cinstea ce i-o dădea cel de al șaptelea scaun, precum și alte cinstiri pe care i le făgăduise papa, a semnat împotriva vrerii solului trimis cu el de Alexandru cel Bun, domnul Moldovei, toate hotărârile greșite și

---

amăgitoare ale soborului, dar după ce sa isprăvit soborul, nu a mai cutezat să se întoarcă în Moldova; de aceea Marcu, arhierul din Efes, a dat Moldovei ca Mitropolit pe un arhidiacon bulgar de neam, om foarte vestit pentru smerenia și credința lui; iar pentru că și Patriarhul de Țarigrad se dăduse de partea potrivnică, i-a poruncit să ceară întărirea sa totdeauna de la patriarhul de Ohrida. Și, începând de-atunci, mitropoliții Moldovei au luat obiceiul să ceară totdeauna până la începutul veacului trecut hirotonisirea de la patriarhul de Ohrida. Dar când a luat domnia Vasile Lupu și a cercat să orânduiască trebile țării pe care le-a găsit încurcate, parte din pricina lenevirii înaintașilor săi, parte din pricina tulburărilor dinăuntru, atunci Partenie, pe vremea aceea patriarh de Țarigrad, i-a trimis scrisoare alcătuită în chipul acesta:

*„Noi dăm de știre măriei-tale să afle că Biserica Moldovenească era odinioară sub ascultarea Bisericii Răsăritului, aceasta fiind muma cea bună și dreaptă a tuturor creștinilor, iar mitropolitul ei, ca toți ceilalți, era uns de scaunul sobornicesc de la Țarigrad. **Veacuri la rând a rămas sub această ascultare, până la vremea domniei lui Ioan Paleologul, când Patriarhul mincinos Mitrofan a semnat hotărârile Soborului Bisericesc din Florența, zdruncinând credința tuturor iubitorilor credinței celei adevărate în scaunul sobornicesc cel mai dintâi de la Țarigrad. Dar fiindcă uneltele și aceia care au stârnit această molimă rea au fost dați la o parte din cale curând după aceste tulburări, iar sfânta Biserică a lui Dumnezeu, mireasa Mirelui cel nevinovat, a fost adusă iarăși la pacea ei de odinioară, în faima cea de mai înainte, asemenea s-a dat în lături orice pricină de prepus; de aceea mai cu seamă este desăvârșit lipsit de cuviință ca biserica moldovenească, socotită totdeauna una din mădularile cele mai alese și mai de frunte ale Bisericii Răsăritului, să nu dobândească sfințirea de la scaunul cel mai înalt, ci de la cel mai de jos. De aceea puținătatea noastră și tot soborul cel sfânt se roagă prea plecat de măria-ta să îngădui ca un mădular atât de ales al Bisericii să se lipească iarăși la scaunul cel cinstit și să poruncești ca Mitropolitul Moldo-Vlahiei (așa numesc grecii Moldova), așa cum era obiceiul înainte vreme, să ceară ungerea de la scaunul nostru cel pravoslavnic de Patriarh – lucru întru lauda Domnului și slava Maicii noastre, Biserica cea adevărată, iar pentru noi va fi o pricină de bucurie veșnică.”***

Vasile (Lupu), înduplecând-se de această scrisoare a Patriarhului și a Soborului, porunci să nu se mai ungă de atunci încolo Mitropolitul Moldovei de nimeni în afară de patriarhul de Țarigrad. Și porunca aceasta a întărit-o puțină vreme după aceea, Soborul Bisericesc ca sa făcut la Iași, chiar sub acest domn, împotriva Iconoclaștilor și a altor eretici din acele vremuri, cu glasul și iscălitura tuturor Patriarhilor chiar și a celui de Ohrida. Altminteri Mitropolitul Moldovei i se arată în Biserica Răsăritului o cinstire cu totul deosebită, care nu se arată altora. El nu poartă, ce e drept, numele de Patriarh, dar nici nu ascultă de vreunul, căci cu toate că este uns de Patriarhul de la Țarigrad, totuși nu poate fi așezat sau scos din scaun de către acesta și nici nu trebuie să aștepte ψῆφον (vot) ca toți ceilalți Mitropoliții, Bisericii celei mari Țarigrădene.

După ce (Mitropolitul) a dobândit întărirea domniei, trei episcopi ai Moldovei împlinesc punerea mâinilor deasupra capului și dau de știre Patriarhului printr-o scrisoare că cutare și cutare om cucernic, cu frica lui Dumnezeu și învățat, s-a ales cu ajutorul Sfântului Duh, și nu în alt chip care să atârne de vrerea omenească. Același lucru îl face și domnul printr-o scrisoare oșebită către Patriarh și-l roagă să întărească în slujba aceasta, prin binecuvântarea sa, pe cel așezat în scaun; la care lucru Patriarhul nu poate să se împotrivescă în nici un chip și trebuie să urmeze întru totul domnului. Afară de acestea, el mai este de tot slobod de dajdia care se plătește Patriarhului sub numele de κοινότητος καὶ

pe Partenie Patriarhul Țarigradului ca să trimită Arhieriei să facă sinod în Iași, și asemenea ca dâșii să trimită și riga Poloniei. Deci Patriarhul a trimis Arhieriei și împreună cu dâșii și pe dascălul Meletie al Sirigului, iar regele Poloniei a trimis pe Mitropolitul Kievului și pe alți Episcopi, care au venit în Iași au făcut Sinod localnic și capetele au lepădat și le-au afurisit ca fiind eretice, iar mărturisirea credinței cea alcătuită de Petru cercetând-o o au întărit-o.

Trupul Sfintei Paraschiva cea tânără se aduce la Iași.

βοηθεῖας (împărtășire de ajutor); asemenea nici o lege nu-i poruncește să întrebe pe patriarh despre lucruri care s-au săvârșit sau se vor săvârși în Biserica Moldovenească; dimpotrivă, el are tot așa de multă slobozenie în Biserica sa ca și Patriarhul din Ohrida în a sa. Cu toate că Mitropolitul stă la un loc de cinste atât de înalt, totuși el nu poate nici să așeze nici să scoată din scaun pe vreunul din arhieriei săi, căci numai domnul poate să cântărească felul de viață și învățătura acelora care ar putea să fie aleși și să cerceteze pricinile celor ce trebuie să fie scoși din slujbă, precum și să hotărască. Căci domnia a luat pe ei toate acestea; numai binecuvântarea după canoanele statornicite de Apostoli a lăsat-o în grija Mitropoliților.

În schimb nici Domnul nu poate să schimbe, să adauge sau să scoată ceva în trebile duhovnicești fără încuviințarea Mitropolitului, cu toate că el cârmuiește ca un stăpân singur peste toți supușii săi. Această rânduială nu o țin decât domnii cei evlavioși. Căci, dacă omul nu cinstește credința, atunci nici o lege nu poate să-l îngrădească. Iar când e vorba de vreoucidere și domnul osândește pe oarecine la moarte, slujba Mitropolitului nu este alta decât sau să întărească sau să îndrepteze înaintea divanului judecata domnului după lege, iar domnul, ca bun creștin și iubitor al dreptății, îngăduie aceasta.

Arhieriei își împlinesc fără vreo împotrivire din partea cuiva slujba în Eparhiile lor, așază în slujbă preoții de sub ascultarea lor și, dacă aceștia săvârșesc vreo ticăloșie, îi scot din slujbă fără să aibă milă; și nimeni nu se împotrivesc la aceasta. Totuși ei nu au dreptul să așeze și să scoată din slujbă stareți și arhimandriți, fiindcă pe aceștia și judecă numai divanul domnesc. Pentru greșeli mai mici, fiecare se pedepsește că către mai marele său; diaconul de preot, preotul de protopop, ieromonahul și călugărul de egumen sau arhimandrit, protopopul, egumenul și arhimandritul de episcop, episcopul de Mitropolit, Mitropolitul de Domn, Domnul de cugetul său și de Dumnezeu, care folosește câteodată pe sultan drept unealtă pentru a îndrepta și a pedepsi pe Domn. Pentru greșeli mai mari, care trebuie pedepsite sau cu moarte sau cu luarea preoției, numai preoții, ieromonahii sau călugării stau sub judecata episcopilor lor. Iar starețul, arhimandriții și arhieriei nu se pot pedepsi decât de domn. Dar dacă unul din acei pe care domnia i-a scos de sub puterea judecății ei săvârșește ceva împotriva legii sobornicești sau vreo strâmbătate, atunci arhierieul este dator să dea de știre Mitropolitului printr-o scrisoare, iar acesta înfățișează domniei pricina. Mitropolitul primește de la fiecare preot din Eparhia sa, în fiecare an, 200 de aspri ca dajdie și o piele de vulpe sau de jder; în afară de acestea, el nu mai are voie să mai ceară altceva. asemenea nu are venituri nici de la Arhieriei, dacă aceștia nu-i dăruiesc ceva de bunăvoia lor. Aceleași venituri le au și Arhieriei din Eparhiile lor. **DIMITRIE CANTEMIR DESCRIEREA MOLDOVEI.** BIBLIOTECA ȘCOLARULUI. LITERA CHIȘINĂU 1998 n.tr.

15. Despre Partenie se zice că luând bani de la Vasile Prințul Moldovei ca să plătească datoriile Patriarhiei, atârând de zidurile cetății trupul Sfintei Parascheva ce era la Patriarhiei pus în toc, și l-a trimis la Iași. Această Sfântă Parascheva nu este Paraschiva cea veche ce se prăznuiește la 26 Iulie, ci aceasta mai de pe urmă este din satul Epivata lângă Silivria. A fost aduse acest sfânt trup în Țarigrad, din Belgrad Serbia după ce a fost cucerit de turci. Iar acum se află la Iași în Biserica Sfinților trei Ierarhi, izvorând multe minuni. Acest Prinț al Moldovei fiind mare încuviințat, au plătit datoria Patriarhiei ce era peste 20 grăunțe de bani la 1641 cu cuvânt să nu mai plătească Arhieriei dajdie, ajutoare⁶⁷, etc.

16. La 1644 Decembrie 14 Mitropoliți au dat un Tom dimpreună cu Patriarhul Partenie cel tânăr, care Tom se află în condica Bisericii, prin care au legiuit, că dacă Arhierul nu va plăti dajdiile și ajutoarele cele aruncate pe dânsul sinodicește etc. să se caterisească și să se izgonească din Eparhie.

Tălmăcirea Noului Testament în limba grecească apla.

17. În anii aceștia Maxim din Caliopoli, ucenic al lui Kiril Lucari, a tălmăcit în limba grecească apla tot Noul Testament, pe care dăruindu-l la cei ce cugetau cele ale Calvinilor, și tipărindu-l ei au adus multe și în Țarigrad și au înduplecat pe Patriarhul ca să împartă pe la Hristiani pentru folosul sufletesc, iar Meletie al Sirigului în Amvonul Bisericii au propovăduit arătându-le la norod, și zicând cum că sunt nelegiuite și afară de obiceiul Bisericesc, afurisind și pe tălmăcitori și pe cel ce a lucrat pentru primirea lor, pentru care a și fost surghiunit de Patriarh în Hio.

Patriarhii Alexandriei, Antiohiei, și Ierusalimului.

---

⁶⁷ **Iată** ce zice Cantemir, domnitorul Moldovei: „Sfânta Paraschiva precum aflăm din cărțile Bisericești, era stăpână a satului Epivata, pe care apoi la câștigat Apocavcos, voievodul însuși stăpânitor Andronic Paleologul. Sultanul Murat IV a dat voie domnitorului Moldovei, Vasile, să mute sfintele ei moaște din Biserica Patriarhală a Constantinopolului. Le-a câștigat acestea pentru cele multe și mari binefaceri și slujbe făcute Sfintei Bisericii celei mari; că din însăși veniturile sale a plătit peste 260 de pungi de aur ce datora ea turcilor și creștinilor. Însă fiindcă la turci este interzis a strămuta mort peste 3 mile, afară de trupul sultanului, a cheltuit peste 300 de pungi la Poarta otomană, ca să ia voie pentru strămutarea sfintelor moaște și ca să ia poruncă către un Capugibașa, ca să le însoțească în Moldova .... În anul de la Adam 7149 (1641) iar al domniei lui al 8-lea, în 13 Iunie). (Din Viețile Sfinților Luna Octombrie 14, n.tr)

18.În anii aceștia după Kiril Lucari sa făcut Patriarh Alexandriei Gherasim, și după acesta Ioanichie. Al Antiohiei Eftimie, și al Ierusalimului Paisie.

CAPITOLUL VII.

ELINII CE ÎNFLOREAU ÎN ANII ACEȘTIA⁶⁸.

---

⁶⁸Varlaam cu metania din Secu, fost egumen la 23 Septembrie 1632 se va face hirotonirea lui întru Mitropolit al Moldovei, și cuvântul de salutare îl ține însuși Meletie Sirigul, Varlaam participă la Sinodul de la Iași. Varlaam Mitropolitul Moldovei tălmăcește și tipărește la Iași la 1643, Cazanaia cu titlul „Carte românească”, printre primele cărți tipărită în limba română.

Proorocii

despre vremurile din urmă și căderea creștinească a Moldovei.

Document domnesc descoperit de Paul de Alep într-un sipet al lui Duma Negru despre vremurile din urmă ale Moldovei, de la Mitropolitul Varlaam.

După plecarea mitropoliților fanarioți vor urma oameni nevrednici la scaunul Moldovei, care vor încerca să vândă dreapta credință.

Amestecurile de credință drept-măritoare cu cele papistășești și păgânești nu vor mai fi o urâciune și o urgie înaintea lui Dumnezeu.

Oamenii se vor vinde între ei, vor fi tăieri de sabie între frați pentru putere și ranguri pământești.

Moldova va fi ruptă și împărțită după bunul gust al puterii de la Răsărit, prin sfaturi mârșave și ticăloase.

La vremea din urmă o hiară roșie cu multe capete va înghiți întreaga Europă creștină, iar oamenii se vor sălbătăci mai rău decât fiarele.

Oamenii se vor înrăi și vor strica obiceiurile pământului, înmulțindu-se între ei ca dobitoacele fără nici o nerușinare, lepădând Sfânta Taină creștină a nunțiilor.

Vor defăima obiceiurile creștinești dedându-se la tot felul de obiceiuri străine, iar păgânii se vor amesteca cu sângele creștinesc. Mare urgie va fi atunci.

Domnii pământului vor oameni vânduți satanei, care nu vor mai purta grija poporului drept-credincios.

Moșiile strămoșești vor fi călcate cu japca și luate de străini după bunul lor plac, lucru nemiintâlnit în curgerea timpului în Moldova.

Biserica strămoșească va fi rușinată de noile obiceiuri păgânești și papistășești, aduse cu sila de vlădicii lor cu apucături satanicești. Oameni afierosiți lui Hristos cu slujba veșnică vor lepăda sfântul chip și făgăduința înaintea lui Hristos, dedându-se la viața lumească de mai înainte.

La vremea din urmă pământurile nu-și vor mai da roada lor, pădurile vor fi tăiate, iazurile vor fi secate, oamenii vor vinde moșiile fără rușine, uitând că strămoșii lor le-au păstrat cu sabia.

Legile creștinești ale țării vor fi lepădate, iar hrisoavele voievodale vor fi luate în răs, iar conducători netrebnici vor face legământ cu fiara apocaliptică.

Vlăstarele moldovenești, urmașii domnilor și boierilor de demult, se vor deda la obiceiuri și apucături ieftine.

Meletie al Sirigului și Teodor Coridaleul.

1. Bărbați vestiți în virtute și în învățatură au fost în anii Meletie al Sirigului,⁶⁹ și Teofil Coridaleul din Atena, care a învățat învățăturile

---

Bărbații vor schimba obiceiul dumnezeiesc al demnității lor și se vor acoperi cu straie femeiești, iar femeile vor umbla precum bărbații.

Adunările din sărbători și toate obiceiurile pământului vor fi schimbate în obiceiuri și apucături sălbatice păgânești, aducând în Moldova în locul jocului de sărbătoare jocuri de la sălbatici.

La vremea de apoi, pe pământurile Moldovei va domni sărăcia, jalea, moartea, spaima, frica și omul nu va mai fi stăpân în bătaura lui.

Vor pune Domnii pământului biruri și legi cum n-a mai fost de la întemeierea Moldovei. Vor pune biruri și pe aerul lăsat de Dumnezeu.

Hiarele pământului și păsările și toate dobitoacele își vor schimba firea lor și vor apărea alte feluri de dobitoace, iscodite după mintea omului care vor fi slabe la trup și fără de folos.

La vremea cea din urmă oameni se vor strânge unii lângă alții în tot felul de născociri, lepădând truda satului, munca va fi o rușine, rușinea va rămâne un obicei, iar cei drepti vor fi socotiți nebuni. Se vor înșela unii pe alții crezând că asta e legea lui Dumnezeu.

În cele din urmă, ultima rânduială a pământului: Se vor dezgropa oasele strămoșilor și părinților noștri, vor fi dărâmate Bisericile, vor fi lepădate rânduielele creștinești și vor ieși un soi de oameni care tot în numele lui Dumnezeu vor face biserici fără Cruce, vor nesocoti Sfânta Jertfă și, în cele din urmă, o vor amesteca în slujire cu păgâni.

Așa arată Apocalipsa Sfintei cărți a Scripturii, că la vremea din urmă, când veți vedea urâciunea pustiirii stând în locul cel sfânt, războaiele pe alocurea, urgiile și uciderile între oameni, lepădarea pruncilor din pântecul femeiești și oameni căutând liniștea de la un capăt la latul al pământului, când graiurile se vor amesteca ca altă dată în Babilon și sfârșitul va fi aproape.

Moldova cea frumoasă și bogată, plină de daruri dumnezeiești, plină de locașuri sfinte, plină de oameni harnici și credincioși, va cădea în mâinile păgânilor și a necredincioșilor, iar căderea ei va fi mai grea decât căderea Constantinopolului din vremea măritului nostru domn Ștefan cel Mare și Sfânt.

Binecuvântat a fost pământul Moldovei și nerușinată a fost oara oamenilor, care, prin faptele și apucăturile lor stricate, vor întoarce pe voievozi în morminte și vor face pe strămoși să lăcrimeze sub glie, stând cu fruntea plecată în fața Marelui Stăpân Hristos pentru rușinea lăsată de urmașii lor.

PAUL de ALEP.

Document din Moldova dat de Mitropolitul Varlaam Mitropolitului Macarie cu prilejul călătoriei prin Moldova, adus de pustnicii de la schitul Zosima din ținutul Neamțului – cu titlul „Prorocii despre vremurile din urmă și căderea creștinească a Moldovei.”

Preluat din revista GLASUL MONAHIILOR 12/2004. N.tr.

⁶⁹ Meletie al Sirigului, de neam Kris, unul din cei mai înțelepți ai veacului acestuia, a învățat științele în Patavia, de unde întorcându-se a urmat Protosinghel la Biserica Țarigradului. Deci fiind vestit Sinod la Iași în Moldova, a fost trimis acolo de către Patriarhul Țarigradului ca să cerceteze mărturisirea de credință a drept slăvitoarei Rusii. Acest a scris o contradicție împotriva capetelor lui Lucari, cu titlul: Meletie Sirigul Ieromonahul, Contradicție

clasice la Roma, iar Filosofia în Patavia de la dascălul Cremonie, a dat reguli la retorică, logică, fizică, și pentru suflet la metafizică, asemenea și pentru Taine, în care carte depărtează mult de Biserică învățătura împărtășirii ca o iscoadă a urmașilor Latinilor etc. și se conglăsuia cu Kiril Lucari. În sfârșit fiind câtăva vreme Mitropolit de Artos și mai pe urmă dându-și demisia sa dus în patria sa, unde a fost prădat de tâlhari, și căzând în melancolie a murit. Vezi pe Coresie și Leon Alasie.

CAPITOLUL VIII.

MIHAIL TEODOROVICI ÎMPĂRATUL MOSCOVEI, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LUI ÎN BISERICA RUSIEI

Mihail Teodorovici împăratul Moscovei 1613 d.Hr.

1. Izgonind în sfârșit Moscalii pe Polonezi din Moscova, îndată au proclamat ca împărat al lor pe Mihail Teodorovici la 1613 precum se arată mai sus la capitolul 2. Deci stăpânirea sau dat iarăși adevăratului ei clironom, fiindcă tatăl său Teodor Nikitici care a fost surghiunit de Boris împreună cu acest Mihail fiul său precum am mai zis, sa îmbrăcat cu shima monahicească numindu-se Filaret, și în sfârșit sa făcut Patriarh Moscovei trăgându-se din neamul lui Ivan Vasilovici cel întâi stăpânitor al Moscalilor, de unde de la acest Mihail începe iarăși șirul împăraților Rusiei de până acum. Încoronându-se dar Mihail împărat Moscovei și a toată Rusia, și începând a ocârmui împărăția sa și a o curăți de nereguli și de relele întâmplări în care se afla. Izgonind și pe Polonezi din toate părțile statului său ca niște pricinuatori de atâtea tulburări, sa afla iarăși în tulburare, pentru că Ladislau după ce a văzut reforma Moscoviților și nepăsarea lor către dânsul, nerecunoscându-l ca împărat, având oaste din destul a intrat în Rusia și a ajuns până la Moscova cerând sceptrul precum îi făgăduiseră, însă această expediție, a luat sfârșit cu o împăcare pentru 14 ani, cedând Rușii Polonezilor Ducatul Siberiei, Eparhiile

---

către mărturisirea credinței Hristianicești dată de Kiril al Țarigradului, intitulând-o în numele tuturor Hristianilor Bisericii Răsăritului. Au mai scris încă și la cele patru întrebări și răspunsuri ale aceluiași.

Czernocoviei și a Novgorodului, pe care la tulburările cele mai dinainte ale Rușilor le răpise și le supusese.

Oarecare mincinos Dimitrie.

2. Nu se liniștise încă bine Rusia de această tulburare, și iarăși sa ivit o nouă scenă între dâșii, fiindcă femeia mincinosului Dimitrie celui dintâi, după moartea lui a luat de bărbat pe un Ivan Martin Bițiacuski, fiind ofițer la acel mincinos Dimitrie, care avea un fiu numit Dimitrie, ce la născut după moartea bărbatului ei. Deci pe aceasta la înfățișat și la prezentat ia de clinorom Moscovei, și ofițerul bărbatul ei cel de al doilea unindu-se cu Moscalii părtinea fiului femei sale, zicând cum că ar fi adevărat clinorom al împărăției, însă a fost vădit și bătut, copilul a fost sugrumat, asemenea mama a murit în temniță.

Alt mincinos Dimitrie.

3. Îndată dar ce sa sfârșit această scenă, sa ivit a treia înșelătorie, ca să aducă chipul lui Dimitrie. Acesta dar se vestea pe sine, zicând cum că fugise din mâinile Tătarilor ce umblau să-l omoare, vestindu-se cum că a murit, și căpătase mare ocrotire de la cei din Novgorod și Pleskobi?, și încă mai mare ar fi căpătat de la cazaci și sfejii dacă Peru Petragie care a fost trimis în Moscova ca să afle tot adevărul, nu ar fi descoperit înșelătoria lui. În sfârșit înțelegând cum că el a fost cunoscut, a fugit, și fugind a fost prins chiar de ostașii săi și a fost predat la Moscoviți, și așa a încetat și această scenă a mincinosului Dimitrie. După vreme însă Mihail a făcut război cu sfejii și pe urmă pace în Stolpona în 1635 cu cedarea oarecărora locuri ce erau lângă hotarele sale. Iar după ceasta stăpânind în pace până la 1645 a murit de apoplexie, trăind 49 ani, și din aceștia împărățind în Rusia 32 ani, lăsând diadoh pe fiul său Alexie precum se va arăta mai jos la capitolul 12.

Patriarhii Rusiei.

4. Sub acest împărat au fost Patriarh Moscovei după săvârșirea lui Filaret tatăl lui Mihail ce a adormit la 1634 Ioasaf, care stând Patriarh 8 ani a adormit, și în locul lui sa făcut Iosif la anul 1642.

CAPITOLUL IX.

FERDINAND 2 ȘI FILIP 3 AUTOCRATORII APUSULUI, ȘI CELE FĂCUTE PE VREMEA LOR ÎN BISERICA DE LA APUS.

Ferdinand 2 Autocratorul Apusului 1619 d.Hr.

1. Murind mai sus pomenitul Autocrator Matei la 1659 Ferdinand 2 strănepot lui Ferdinand 1 din Carol fiul său, cel înfiat de Matei Autocratorul, rămânând fără copii, sa făcut Autocrator, prin îndemnul lui Filip 3 regele Spaniei, dacă Boemii cu Moravii, Silezii și Lusații nu l-ar fi voit și sa fi împotrivit. Pentru care pricină sau ridicat tulburări în Boemia și Germania, precum se va arăta mai jos. ***Ferdinand 3 Autocrator anul 1636 d.Hr.*** Drept aceea murind acesta la 1636 sa făcut diadoh al său Ferdinand 3 care sfârșind pacea în Germania după un război de 30 de ani și a făcut părtași împărăției pe fiul său Ferdinand Francisc, a fost vestit împărat Romanilor, care a murit înaintea tatălui său la 1657 pentru care sa așezat Leopold.

Arhieriei Romii.

2. În Italia după Pavel 5, Arhieriei ai Romii sau făcut Grigore 15, Urban 8 și Inocențiu 10.

Pavel 5.

3. Pavel 5 a stăpânit scaunul 1605-1621 pe care lingușitorii judecătoriei din Roma, nu sau rușinat a-l numi una cu Dumnezeu nu numai în cărțile cele tipărite în Italia, neobosit Monarh al obștii Hristianilor, și tare păzitor al puterii papicești, ci încă i-au mai scris lui și zicerea lui Isaia 40;23 „Regi vor fi dățătorii tăi de hrană și regine te vor alăpta; pân-la pământ se vor pleca înainte-ți și praful picioarelor tale vor linge;” (Biblia Bartolomeu Anania) Nu sau mai văzut vreodată papă să înalțe acest fel de înrăutățiți lingușitori, pe care îi lăsa să ridice și să mărească cinstea sa și să scadă cinstea lui Dumnezeu. Acest Pavel 5 sa silit să-l ardă pe Bartolomeu Borgesie, ce se fălea în Galia cum că acest Pavel este fiul său din curvie.

Grigore 15 papă.

4. După acest Pavel a intrat Grigore 15 care la primul an al arhieriei sale îndemna pe Ludovic 13 ca să asuprească pe Luterani, și cât va fi cu puțință să-i izgonească, sfătuind pe împăratul să păzească urmele împăraților de mai înainte, care cinsteau rugămințile papilor, ca și poruncile lui Dumnezeu. Deci arhierind 2 ani și 5 luni a murit. Pentru care citește pe Gramond *Cartea 9 anul 1621. Urban 8 papă.*

După care a intrat Urban 8, care fiind iubitor de învățătură era laudat pentru aceasta de Gramond *Cartea 13 la anul 1624*. Cine a fost acesta se arată lămurit în cartea dată pentru stăpânirea papiei, de Iezuitul Ispaniodu cu cuvânt de întreprinderi, care cuprindea asupra împăratului Spaniei, fiindcă nu sa temut a zice că papa se arată cap Bisericii fără nici un temei, și că a răpit cu sila acea stăpânire ce o ține pentru sine, care nici nu are vreo jurisdicție la ceilalți episcopi, nici nu este papa peste sinoade, deși puțin mai înainte fiind în slujba Tainii, au afurisit pe toți cei ce vor îndrăzni a îngrozi stăpânirea papicească la Sinoade.

Inocențiu 10 papă.

5.După aceasta sa făcut Inocențiu 10 la 1644 care mai înainte se numea Ioan Baptistu Pamfilie, care nu sa rușinat a asculta predica cea vrednică de răs, din Roma a lui Ioan Baptistu Catum Siritu, în care nu numai că îl asemăna cu Fiul lui Dumnezeu, ci încă îl și protimisea, și a primit aceasta nelegiuitul. Citește pe Lavrerintie Vaah *Triumful Romii foaia 233*, unde zice că acest Inocențiu nu merita nici o laudă, arate singur amorul ce-l avea cu Olimbia Maldahina, prin care a și luat în stăpânire scaunul, pentru că această Olimbie era femeia fratelui său, care încă trăind bărbatul ei, era în foarte desfrânat amor cu acest Inocențiu. De unde murind bărbatul ei, tot cu dânsa se ținea, și făcea toate după placul ei, adunând o mulțime de bani și socotind potrivnice voii lui toate hotărârile celor mai înainte de dânsul, și altele asemenea, pe acestea toate le-a scris împreună cu viața sa Abatele Gualdu, care petrecea în Roma în vremea când se făceau acestea. În sfârșit murind Inocențiu la 1655 Olimbia a fost izgonită din Roma de Alexandru 7 și bolnăvindu-se de lingoare a murit.

Starea Spaniei.

6.În Spania după moartea lui Filip 3 sau vestit diadoh Filip 4 la 1621, care a scos de sub crăia Portugaliei. În timpul împărăției acestuia mulți din cetatea Seviliei lăsând papismul se numeau pe sine Luminați pe la anul 1623 cu care nume în veacul de mai sus au început a se numi papistașii din Spania. Această sectă de oameni nu numai că se înmulțea în toate zilele, ci se adăogau și oameni vestiți, încât numărul Luminaților era la 10.000, pe care îi îngrozea cercetătorii cu cele mai groaznice prigoniri, de unde văzând că în acest chip nu pot isprăvi nimic au prefăcut cruzimea în blândețe, și pe unii cu nădejde de iertare, pe alții cu cuvinte dulci, și pe alții în alt fel iau

silit ca să primească papismul, iar ceilalți lăsând Spania, sau dus în ale Eparhii.

7.Între acestea trebuie să știm cum că luptându-se Spaniolii cu atâtea, și aflând ura papicească, puțin a lipsit să se lipsească Arhieriei Romii cu totul de veniturile Bisericii Spaniole, de la care primeau multă bogăție. Pe vremea acestora sa pornit întâia dată pricire pentru cum a fost zămislită Pururi Fecioara Maria, adică care din două? Sa zămislit cu păcatul strămoșesc sau nu? Această pricire nu a încetat până în vremea aceasta, ba încă se mai lățea până la Filip 4, ei au rugat fierbinte pe papa Grigore 15 urmașul lui Pavel 5 ca să hotărască în sfârșit această pricire, către care Grigore a răspuns, cum că veșnica Înțelepciune nu au descoperit încă adâncurile acestei Taine. În sfârșit la 1622 a dat poruncă ca nimeni să nu îndrăznească în parte a întări sau prin scris sau prin grai, cum că Pururi Fecioara Maria s-ar fi zămislit în păcat, și să iasă de la dânșii ceea ce i sa permis lui în scaunul papal, în acest chip însă, încât să nu o comunice acelora ce întăresc a fi zămislirea în păcat. Deci cu această nouă hotărâre și pe urmă cu constituție de obște sau iertat Dominicanilor ca numai între dânșii să fie conversația pentru zămislirea Fecioarei Maria. În sfârșit Alexandru 7, prin hotărârea dată la 1661 a pus sub grele pedepse așezămintele ce sau făcut de către înaintașii săi, hotăra cum că Fecioara Maria a luat din darul Sfântului Duh, apărându-se de păcatul strămoșesc, poruncind încă cum că nimeni din cei ce vor cugeta altmintrelea să nu se primească în eresul Dominicanilor, mai adăogând cu că această pricire nu sa precurnat de Biserica lui Hristos nici de scaunul Apostolic, precum și de noi, zice papa în porunca cea mai sus pomenită, cum nu voim nicidecum a o precurma, nici a ne supune la această slavă. De unde arătat este că nici Alexandru nu a îndrăznit a îndrepta această pricire care în cursul a 500 de ani atâta sa întărit, și nu este de mirare cum că vreunul din papi, care se făleau nebunește pe sine zicând cum că ar fi cei mai mari judecători ai tuturor pricinilor celor pentru credință, n-au putut a hotărî această pricină, și cu adevărat aceasta nu au făcut-o pentru altă, decât ca o parte din cei ce se priceau să nu se facă vrăjmași ai lui. Citește pe Ioan Eric Eidigarul la Istoria Papatului: *Istoria Papatului num. 223, 232 și 244.*

Galia.

8.În Galia sub Ludovic 13 dihoniiile dintre Protestanți și Catolici au căzut la un război casnic, încât Constantin Alitofiau mărturisește

despre aceste prigoane în cap: 44 zicând: „Din Protestanți pentru ocrotirea neclintită a credinței lor de la 1550 până la 1580 în Spania, Galia, Anglia, și Belgia mai mult 900.000 de oameni se întărită, dintre care sunt și 400 de Prinți, 48 de Cometaș, 225 de Baroni, și 147,528 de nobili, în vremea acestor ticăloșii Galia pașiștilor au adus mâini de oameni aliați, unde un mare număr de mărturisitori au pierit.” Pentru care citește pe Gramodu⁷⁰. Parlamentul Lutetiei au publicat ca să se ardă cartea Iezuitului Santaler, în care era cuprins pentru nemărginita stăpânire a Arhierilor, că adică papa poate a pogorî din vrednicia împărătească pe Autocratori, pe Prinți pentru vreo greșeală oarecare, sau pentru că nu va fi vrednic de împărăție, etc. Vezi pe Gramondu *Cartea 25 la anul 1623*. Drept aceea după Ludovic 13 a intrat Ludovic 14 care mergea pe anul 5 al vârstei sale, și în același an, sau mai bine zis în numele său cu alegere obștească Parlamentul a întărit la 8 Iulie Indictul Nanticesc al Luteranilor, pe care l-a întărit și el după ce a venit mai în vârstă la 1652 deși toate acestea le-a făcut în zadar, pentru că tot acest împărat Ludovic 14 la 1685 cu o nouă hotărâre a stricat Indictul Nanticesc, cu toate drepturile Reformașilor, care făcându-se toate Bisericele Reformașilor din Galia sau stricat, și cetăți întregi sau silit ca să tăgăduiască religia lor. Iar acei ce păzeau acestea cu statornicie și răbdare, erau prigoniți atât de groaznic, încât nici cu fuga, nici cu moartea nu puteau să scape. Citește Istoria Papală a lui Edigeru, *Num. 32*, și Istoria lui Alitofilu *cap: 55 până la 108*, și pe Sorelie în monarhia Galiei *la anul 1655*.

Altă prigoană în Pedemontia.

9.În Pedemontia Ducele Sababdiei a ridicat o groaznică prigoană împotriva Valdicilor, în vreme când ostașii papistași mânioși tăind țâțele femeilor le ardeau în foc și le sorbeau, loveau capurile pruncilor din scutece și le zdrobeau frigându-le creierii, îi mânca, pe alții încă trăind punându-i pe frigare îi frigea, și alte asemenea, pe care văzându-le solul englez Samuil Morlandu, și împotrivind-u-se Ducelui Sababdiei i-au zis lui, cu adevărat dacă le-ar fi văzut acestea tiranii cei vechi s-ar fi rușinat, ca unii ce nu a putut să afle acest fel de pedepse asupra Hristianilor. Acest Samuil descrie această căsăpire într-o carte întregă, dovedind toate cu mărturii vrednice de credință pentru ticăloșiile cele de curând făcute Valdiceștilor, tipărind la 1651 în

---

⁷⁰ Cartea 4 la anul 1625 până la Cartea 18 la anul 1629.

Luteția, cum și Istoria lui Petru Bueru pentru Valdici, tipărită tot la 1651 în Comitatul Aga.

Anglia.

10.În Anglia diadoh lui Iacob craiul Bretaniei, sau făcut fiul său Carol 1 căruia nu ia plăcut să stăpânească norodul, de unde și sau ridicat de la Puritani tulburări și intrigi, și pricina era, că împăratul a pus la cele împărătești pe Enrikea lui Eric 4 și la căsătorii a orânduit cu jurământ ca să se întrebuițeze liber religia papistașă. Pentru care citește pe Iustin Robert *Bretan trac. Cart 26*, și Gramondu *Cartea 16 la anul 1626*. Deci Puritanii, adică curații, sau numit așa la anul 1568 pe care ceilalți Reformați îi numeau îndreptați, și care nu voiau să se supună la episcop, fălindu-se că ei sunt totdeauna aceia care vor curăți pe cei din Anglia de tulburările papistașilor, și toate celelalte abuzuri, pentru care și obiceiurile și sărbătorile, cum și ceremoniile la care englezii se comunica cu papiștii le publicau ca fiind superstiții, și obiceiurile Bisericii din Genova cu totul nu voiau să le păzească, către care Elisabeta 5 împărăteasa Angliei cât se putea mai politicos se purta cu dânșii. Acești Puritani care se mai numeau și Prezbiterieni (Vezi sub însemnarea), înmulțind societatea lor, întăreau cum că poruncile stăpânirii să nu fie primite, și recomandau întocmiri asupra monarhiei, cum și ocârmuirea Bisericii engleze o defăimau cu batjocori, și au îngreuiat și supărat pe mulți, ca să dea jurământ este cu puțință la supunere și credință? Citește Hronicile lui Kamidino *foaia 399*. Deci răspândindu-se acești Puritani sau împărțit în: Conformați, adică schimbați, și Neconformați. Conformații se numeau cei ce primeau numai îndreptarea ceremoniilor de către ocârmuirea Ierarhică, iar cei ce tăgăduiau acestea se numeau Nonconformiști. Deci dintru aceste două părți au ieșit și alții, precum Boruniștii, sau precum voiau ei a se numi despărțiți. Citește pe Boetie *Politica Bisericească Partea 1 Cartea 1 epilog 1 cap: 2 și 6*. În sfârșit după ce sau predat papiștii de către englezi și au fost ciocârțiți de către Scoțieni la 1649 mai vârtos prin viclesugurile lui Oliver Cromwel și a Puritanilor, Carol 2 fiul lui Carol 1 după moartea lui Cromwel, au luat titlul de ocrotitor al Angliei de împărat sa chemat în 1660 și a întărit slujba și stăpânirea episcopilor, împlânzind pe cât sa putut și tulburările Puritanilor. După

aceasta sa făcut împărat Angliei Iacob 2, care unindu-se cu papiștii nu târziu au luat această împărăție, dar în locul său a intrat Wilhelm⁷¹.

Starea celorlalte Eparhii ale Europei.

11. Pentru cele ce sau făcut în celelalte Eparhii ale Europei, adică în Boemia, Germania, Suedia, Polonia, și în Ungaria, în care în veacul acesta nu se făcea altceva decât numai tulburări, prigoane și războaie între Papiști și Protestanți, citește Istoria Bisericească a Boemiei *cap: 44 până la 107* și Teatrul European *Partea 1, 6, 2 de la 1626 până la 108.*

Titlul Cardinalilor.

12. La anul 1630 adunându-se Cardinalii în Roma, au hotărât ca nici o tagmă a lor să nu întrebuițeze titlul Reverență și Eminentă, adică prea cucernic și ales, rugând pe papa ca să poruncească celorlalți Bisericești să nu se mai numească cu acest fel de titlu, decât numai Electorii împărăției Romane, Magistratul Spitalului Ierusalimului, și acești Cardinali. Vezi teatrul European *Partea 2 la anul 1630.*, și

---

⁷¹ Sub Carol 1 sa făcut în Irlanda o groaznică tragedie. Papiștii Irlandezi voind ca să-i stingă cu totul pe Protestanți din acest Ostrov, a făcut complot împotriva lor, deci tot clerul se plimba prin oarecare adunări ca să găsească un bun prilej să săvârșească neomenescul lor scop. La aceste adunări contribuia și papa Nunție îndemnându-i pe ei ca să se pornească împotriva vrăjmașilor lui Dumnezeu, unde se aflau nobili și mareșali Protestanți. Seara mai înainte de a se însera unul dintre complotiști temându-se de Dumnezeu, a alergat către ocârmuitorii din Dublin și au descoperit cele ce erau să se întâmple a doua zi, de unde îndată sau gătit ca să se împotrivesc la năvălirea complotiștilor. Deci neputând complotiștii să-și săvârșească scopul lor, sau aprins mai mult de mânie, și în loc să-și prefacă părerea lor, ei au început a alerga cu armele în mâini, încoace și încolo, omorând pe câți îi întâmpina, până la 400.000 într-o zi. Istoricul englez Isac Larerie în Istoria Angliei Tomul 3 foaia 176 și 177 sub Carol 1 la anul 1641 Ediția Rotterdam 1623 așa descrie acest înfricoșat omor de oameni. Vezi și pe Domnul Evghenie la descrierea dihoniiilor dintre Protestanți foaia 152 sub însemnarea 3, zice Larerie. Această neomenie a început la 23 Octombrie:

„Zi înrăutățită, în care sau unit începătorii acestei sângeroase stricăciuni, ce au ținut 2 luni, cu un barbarism neomenesc, pentru că cei ce au fost junghiați sau au trecut prin sabie, au pățimit mai puțin rău, căci unora le scoteau ochii și după o pedeapsă de câteva zile, îi făcea să cerce și moartea muceniciei, pe alții îneca în apă, pe alții îi ardea, pe care îi și silea ca ei singuri să ție pe umărul lor paie ce trebuia să ardă, și pe alții îi omora cu frigul cu foamea cu setea, ba pe unii dintre ei îi și îngropa de vii. Pe mume le atârna în spânzurătoare, și pe fiicele lor le spânzura de gâtul mumelor lor, ca să le mai înmulțească durerea cu pedeapsa acelora, nu sau milostivit încă nici de prunci ce încă erau în pântecul femeilor, nici de rodul pe care îl purtau ele în pântecul lor, ci întâmplându-se să nască o nenorocită de aceasta în vremea când încă se afla în chinurile facerii, au luat pruncul și l-au dat la câini și la porci de l-au mâncat, desfătându-se de această vedere atât de jalnică și vrednică de ură. Dar acestea nu le-a îndestulat încă neomenia lor, ci în unele locuri au silit pe părinți și pe mume ca ei însăși să-și omoare fii, adică copii să ridice viața părinților și a mumelor, femeile pe a bărbaților lor și bărbații pe a femeilor lor. Deci la această ucidere au fost omorâți 200.000 de suflete (sau după cei ce mai împuținează numărul 154.000), care sa lătit de la o margine a Irlandei până la cealaltă.”

Tot acest scriitor zice mai jos, ca să știe cineva cât sau împărțit papa și Apostolii săi la acest omor de oameni, citească Epistola Misionarului Apostolic în Anglia de către dascălul Fore al Sorbonii (tipărită la 1687). În această epistolă vorovește de acest complot cutremurându-se, și mărturisește între acestea cum că tot clerul Roman sau amestecat, cum și papa Nunție la toate adunările complotiștilor. La aceasta este și mărturia lui Mak-Guiru unul dintre mai marii acestui nelegiuit complot, și această carte se precedea de alta ce le-au făgăduit-o la 1642 Ianuarie 4 spre invitarea la această rebeliune. Vezi tot pe acest Larerie, pe Temple, pe Kalrkie, adunările lui Rusborttie, prescurtarea Irlandei, și pe Klaredoni în Istoria războaielor casnice.

acestea numai pentru Europa, iar pentru Asia și Etiopia în cele următoare.

Japonia.

13.În Japonia unde oarecare crai și cetăți primiseră credința Hristiană, la anul 1622 și în anii următori, au pornit groaznică prigoană asupra Hristianilor, pe care Varinie o descrie în cartea Pentru Religia Japonezilor, pentru că nu se putea închipui o pedeapsă așa de nemilostivă pe care să nu o primească, și așa Hristianii se pedepseau pe la părțile intime ale trupului cu mușcături de șerpi, care din otravă mureau, altora iarăși desplicându-le pânțelele îi puneau întru un lemn, unde săptămâni întregi erau pedepsiți cu dureri nespuse, alții prin foc, fier, și spânzurătoare mureau. Pricina acestei neîmblânzite goane era din ura Buziilor (preoții lor) ce avea către Hristiani, din pricina scrisorilor celor religioase ale Iezuiților, care socoteau să amenințe pe craii Japoniei cu ticăloșie și stricare.

China.

14. La China în care multe Eparhii ale împărăției sau numit Hristiani, și-au pus toată silința ca și cu pilda lor să izgonească cu totul idolatria, pentru care au și răspândit multe cărți în limba Chineză în toată împărăția Chinei, care cărți cuprindeau temeliile legilor Hristianicești, cu toate acestea în vremea în care se lucrau acestea de către Iezuiți, și se întemeia credința Hristiană în acele Eparhii, se ridicau și Biserici. Buznii adică preoții chinezilor pizmuind lățirea religiei Hristianicești, nu numai că se împotriveau la Cărți, ci încă îndemna și la prigoană împotriva lor, pentru care Iezuiții se luptau cu cei creștinați și îi puneau în temniță ca și pe niște robi, încât se părea a fi atârnați de atâta de mare stricăciune. Deci Părinții și cei mai mari decât cei ce întărise credința, abia cu mari osteneți au putut să capete slobozenia lor cea mai dinainte, și atunci Hristianismul sa răspândit în toată China, și prin silința lui Andrei Cofleru Iezuit ce era din Austiria, sau botezat împărăteasa, numindu-se Elena și fiul ei Constantin, asemenea au mai primit și alții sfântul Botez, dar iarăși furtuni și tulburări tulbura răspândirea Hristianismului la care împăratul dăduse în scris permisul să fie în imperiul său, până când au năvălit tătarii în China și au stricat pe împăratul, încât de frica primejdiei ce era să i se întâmple sau înecat. Iar noul Autocrator al Tătarilor din China primind cu priință pe Iezuitul Ioan Adamoshalo, atât pentru învățătura lui cât și pentru alte meșteșuguri, cât și pentru știința dialectului Chinez, la

făcut mai mare sfetnic, care a înduplecat pe împăratul ca să se poarte cu priință către Hristiani, încât a scris voia sa cu inscripție împărătească pe o piatră mare înaintea ușilor Bisericii ce se făcuse de către Iezuiți, care inscripție cuprindea pentru lățirea credinței Hriatianicești în tot imperiul, și a dat poruncă să se scrie spre veșnica pomenire atât în limba Chineză, cât și cea Tătară. Citește pe Atanasie Ciceru *În China strălucită partea 2 cap: 8 foaia 104 adiția Amsterdam la anul 1667.*

Etiopia.

15.În împărăția Hampesinească a Etiopiei, fiindcă Iezuiții au început iarăși a întări cele folositoare lor, au înduplecat pe împăratul Suesu să mărturisească cu tărie credința Papicească, și cu ale sale scrisori să o ceară de la Arhiereul Romii. Trimițând dar Patriarhul Alfonso Medix Spaniolul, ce era din tagma Iezuiților, au înduplecat pe împăratul la 1626 ca să jure și să supună la picioarele papii pe însăși împărăția sa. Deci a făcut aceasta mai întâi Vasilid fiul cel întâi născut al împăratului și toți proconsulii și Mareșalii, asemenea și clericii și monahii Hampesianilor ce se mai aflau, asemenea au legiuit, ca și femeile cele de sânge împărătesc să jure. Între acestea Patriarhul trimis de papa oprea, ca să nu se mai facă hirotonii de Mitropolitul Alexandriei, și a poruncit ca la toate ceremoniile cele sfințite să se supună Papiștilor, dar însă fiindcă din nelegiuirea și schimbarea religiei, împărăția se ticăloșea de feluri de revolte și omoruri, în sfârșit împăratul a hotărât să fie iar la credința cea dintâi pe care ei o numeau Alexandrină, și așa de obște cu trompete și cu timpane și strigări propovăduiau toți la toți Hristianii de sub stăpânirea sa, a poruncit ca să păzească religia lor cea dintâi, pe care aceea toți într-o unire au primit-o și așa îndată a căzut religia papistașă din împărăția Hampesiană, pe care cu atâtea ostenele și mari cheltuieli, cum și cu vărsări de sânge, cum și cu vărsare de sânge o întărise, și pricina acestei fără de veste schimbări se dă la sila și graba cea mare a Iezuiților, care cu asprime și cu mare silă sau silit cât sau putut ca să șteargă cu totul toate ceremoniile. Murind dar împăratul Suesu la 1632 fiul său a izgonit din împărăția sa pe toți Iezuiții, din care mulți împotrivind-u-se la credința Alexandrină, au fost pedepsiți, și pe cei ce Patriarhul iau lăsat acolo, pe toți ia spânzurat. Asemenea și Bernard Nogosira, Vicarul Patriarhului, a murit sugrumat, alți doi Capucini voind iarăși să ducă religia papistașă în Etiopia, au fost uciși cu pietre,

și după aceștia și alora trei le-au tăiat capul cu securea. Vezi pe *Lodolfu Istoria Etiopiei Cartea 3 cap: 10 până la 14.*

CAPITOLUL X.

MEHMET 4 AUTOCRATORUL TURCILOR, ȘI CELE FĂCUTE PE VREMEA SA ÎN BISERICA DE LA RĂSĂRIT.

Mehmet 4 Autocrator Răsăritului 1684 d.Hr.

1.Sugrumând pe Sultanul Ibraim precum sa arătat mai sus, a fost vestit Autocrator fiul său Mehmet 4 pe la mijlocul lui August 1648 fiind de 8 ani, sub grija maicii sale dimpreună cu 16 Mareșali epitropi care au continuat fără oprire războiul împotriva Cretei pornit de Sultanul Ibraim 1 la 1644 al cărui Principat al lui Mehmet au stăut minunat pentru urmarea războiului la Creta, și pentru alte două războaie cu Ungaria. La 1656 acest Mehmet au scos în Transilvania un Prinț, ca să pună pe altul, care a dat pricină de război Ungurilor, la care Hristianii la 1660 au prăpădit Varadinul, și la 1661 Neohausel și Sirenberg dimpreună și alte cetăți, iar la 1 August 1644 Turcii au biruit la Sfântul Gotardu, pentru care au și făcut armistițiu pentru 20 de ani, și la 1669 au stăpânit toată Creta care fusese stăpânită de Venețieni, care război a ținut 27 de ani neconținut, și la 1672 au stăpânit cetatea Camenița în Polonia, iar în anul următor au fost biruiți de către Polonezi la Coținu.

Patriarhii Țarigradului.

2.Sub acest Autocrator Patriarhii ai Țarigradului sau făcut aceștia: Ioanichie 2 a doua oară, Kiril 3, Atanasie 3 al Târnovului a doua oară, Paisie 1 al Larisei, Partenie al Hiului, Partenie al Prusei, Dionisie la Larisei din Enidru, Climi al Iconiei, Metodie al Iracliei, Dionisie al Muselimului, Gherasim al Târnovului, Atanasie al Larisei, și de la aceștia iarăși Patriarhii care au mai fost.

Ioanichie al Iracliei a 2-a oară Patriarh.

3.După scoaterea lui Partenie cel grabnic a intrat a doua oară Ioanichie al Iracliei la anul 1650 care șezând 1 an în scaun a fugit. *Kiril la Târnovului.* Kiril al Corintului sau și al Târnovului care se mai numea și spânul, a îmbrăcat caftan și a stat Patriarh 20 zile, nici în

scaun nu a fost pus. **Atanasie Patelarie a 2-a oară Patriarh.** Și îndată după dânsul sa făcut Patelarie a doua oară care după 15 zile a fost scos, fiindcă nu l-au primit Mitropoliții, pentru care vezi înapoi. **Paisie al Larisei Patriarh.** Deci după lăsare pomenitului Atanasie, sa făcut Patriarh Țarigradului Paisie al Larisei la 1652 stăpânind scaunul 1 an și mai bine (sau după alții numai 9 Luni) sa retras din scaun făcându-se nevăzut. Sub acest Patriarh sa fost trimis Arhiereilor din Țarigrad din partea Patriarhului Nikon al Moscovei întrebare, acesta a caterisit mulți Arhierei pentru bani, și în locul său sau ales alții, precum se arată în condici.

Ioanichie al Iracliei a 3-a oară Patriarh.

4.După acesta sa suit în scaun Ioanichie al Iracliei a treia oară care șezând în scaun ca și cei mai înainte de dânsul 1 an și 11 luni, în sfârșit a fost pus în temniță de către Chestor, adică Tefterdaru, unde șezând 16 zile și-a dat demisia, luând pentru dânsul din societatea Arhiereilor milosteniile cele date Bisericii de la Ostroavele Cicladelor. **Kiril al Târnovului a 2-a oară Patriarh.** Deci iarăși sa suit în scaunul Patriarhal Kiril al Târnovului în al doilea rând care șezând 14 zile a fost surghiunit în Cipru. **Paisie a doua oară Patriarh.** După care a intrat Paisie a doua oară, care a stat Patriarh 11 luni, și fiind scos din scaun a luat Cizicul, de unde fiind iarăși scos a luat Efesul.

Partenie al Hiului Patriarh.

5.La anul 1656 sa pus în scaunul Patriarhal Partenie Mitropolitul Hiului, bărbat cucernic și cu purtări bune, șezând în scaun 3 luni, a fost pârât pe nedrept la împăratul de către Prințul Tătarilor, adică ca unul ce trimite scrisori la Moscova, și fiind învinovățit de viclean, deși împăratul cercetând a aflat adevărul, totuși pentru vrednicia Prințului Tătarilor la spânzurat în Parmacapi în Sâmbăta lui Lazăr la anul 1657 pe care la ținut spânzurat trei zile, în sfârșit la aruncat în Mare, și găsindu-l Hristianii l-au îngropat în Ostroave. Scârbă dar și jale nu puțină sa pricinuit Hristianilor din Țarigrad pentru aceasta. De atunci pe nici unul dintre Patriarhi nu-i lăsa epitropii să se înfățișeze la împăratul, precum a fost obiceiul la cei din trecut. Stând Patriarh dar acest Partenie, Hanul Tătarilor a trimis sol către Hatmanul Cazacilor care venind la dânsul, și văzând acolo șezând lângă dânsul pe un Mitropolit oarecare care fusese mai înainte al Niceii, și având mare îndrăzneală la cei de acolo, l-a pizmuit afurisitul, de unde întorcându-se de acolo a vorovit multe necuviința la Prințul său pentru pomenitul

Mitropolit, iar Hanul îndată au vestit acestea ce a spus solul său, episcopului prea puternic al împărăției, și acela a poruncit ca îndată să vină Patriarhul înaintea sa, care înfățișându-se și fiind cercetat cu deamănuntul la cele ce sa vorovit despre dânsul, la aflat nevinovat la toate, însă nu a voit ca să arate deșarte cuvintele Hanului, la hotărât precum se arată la spânzurătoare.

Gavriil Ganu.

6.După acest nedreptățit Partenie cu voia Arhierilor a luat scaunul, Ganu și Gavriil Hora, bărbat cu totul neîmpărtașit de învățătură. Urmând dar întru acestea 12 zile, cu necinste cu prigonirile Arhierilor a fost scos care pentru ca să nu mai fie supărați de dânsul pentru cele trebuincioase, i-au dat Mitropolia Prusiei, iar după 2 ani fiind pârât la ocârmuitorul cel din Prusa cum că ar fi botezat un turc din cei proști, a murit spânzurat. În acest an și Arhiepiscopul Serbiei venind la Moscova venind la Moscova un oarecare Maxim ia răpit scaunul Arhiepiscopal, întorcându-se dar acest Gavriil al Serbiei, și împotrivind-se ca să-și ia înapoi scaunul său, Maxim la pârât la puternica împărăție ca fiind viclean și a fost spânzurat în Prusa.

Partenie Mogilalu.

7.La anul 1657 Arhierii au chemat pe Partenie al Prusiei ce se numea Mogilalu, sa suit în scaun la 30 Aprilie, precum se arată la monumentul cel din Condică, care cuprinde așa: „Nici una din pricini poate ca să-i fie începutul împărțirii, iar începutul este rădăcina și izvorul totului. Fiind dar că fericitul întru pomenire Kir Partenie stăpânitorul scaunului a toată lumea al Țarigradului, a fost învinovățit pe nedrept încă pe vremea Arhieriei sale, pentru aceasta ne-am adunat noi Arhierii ce ne aflăm în Biserica Sfântului Marelui Mucenic Gheorghe purtătorul de biruință, și făcând alegeri după canoane, am pus mai întâi pe Kir Partenie al Prusiei și al Trigliei, al doilea pe Kir Dionisie al Larisei, și al treilea pe Macarie al Smirnei, de unde sau și trecut numele lor în Condică spre dovada și siguranța Bisericii celei Mari 1657 Mai 1 Indictul 10. Deci dar ca să nu se facă schimbare lui Gavriil după sfintele canoane, silindu-ne am iscălit în condică, care am judecat a fi fără de nici o tărie, și socotită întru nimic.” Deci Partenie a stat Patriarh 3 ani și 6 luni, și sa retras din scaun, luând Prusa în stăpânirea sa.

Dionisie al Larisei.

8.Dionisie Mitropolitul Larisei din Ostrovul Andru, ce se numea spânul și panteră sălbatecă, sa suit în scaunul Patriarhal la 1660 Iunie 29 într-o Duminică, pentru care citește Condica Bisericii. Acesta a unit la 1633 cele două Eparhii a Zuhinlor și Nevrocopu Dramei, cum și Mitropolia Filipului.

Partenie a 2-a oară Patriarh.

9.Iar la anul 1665 Octombrie 21 întorcându-se din Valahia mai sus pomenitul Partenie al Prusiei, sa suit în scaunul Patriarhal a doua oară după ce a fugit Dionisie. ***Klimi al Iconiei.*** Și la 1668 Septembrie 9 sa făcut Patriarh Klimi Mitropolitul Iconiului după ce Partenie a fost surghiunit în Tened. Venind dar Arhieriei în Țarigrad, unde locuia pe vremea aceea stăpânitorul, și șezând Patriarhia fără păstor 3 luni, și 20 zile, din pricină căci Clement nu se pusese în scaunul Patriarhal de către Mitropoliți, pentru aceea fiind scos acesta, a fost prohirisit ***Patriarh Metodie al Iracliei*** la 1669 Ianuarie 3 nu cu puține cheltuieli, care îmbrăcând la Adrianopole caftanul împărătesc, a mers de la poartă până la Mitropolie cu căciulă roșie de catifea, pe care erau cruci albe de argint. Deci de atunci a lipsit de la Patriarhi două lucruri ce li se da de la Poartă, întâi umbrela, fiindcă nimeni după dânsul nu a mai purtat-o, nici o mai aducea în mâini în călătoria sa precum făceau cei mai înainte de dânsul, și al doilea odată cu Patriarhul nu a mai îmbrăcat 12 Arhieriei cu caftane împărătești după cum era obiceiul. În sfârșit acest Metodie pentru cele ale traiului vieții au dat lui Partenie Mitropolia Proilavului, pe urmă și Târnovo.

Partenie a 3-a oară Patriarh.

9.Deci la 1671 în luna Martie viind Partenie de la Adrianopol sa suit iarăși în scaun. ***Metodie Arhierarisește în Veneția.*** Fugind Metodie, de unde pornind Metodie din Țarigrad au venit la Veneția, unde ia sa încredințat cu stăpânire Biserica Sfântului Gheorghe, fiindcă atunci murise al Filadelfiei, pe care papa Clement 1 la pârât la Venețieni, zicând că este împotriva legilor și a canoanelor ca să fie doi Patriarhi într-o Eparhie, și neputând isprăvi nimic a stat arhieriu multă vreme săvârșindu-se. Drept aceea la anul 1672 luna Octombrie Partenie este scos din scaun. ***Dionisie Muselimu Patriarh.*** Dionisie al Larisei ce se zicea Muselimu, sa făcut Patriarh în Adrianopol, unde petrecea împăratul, și la 8 Noiembrie venind în Țarigrad sa suit în scaun. Iar Partenie exilându-se și fugind pe drum, iarăși a fost prins și surghiunit în Cipru.

Gherasim al Târnovului.

10. La 1673 August 14 sa făcut Patriarh Gherasim al Târnovului. ***Partenie Mogilalu a 4-a oară Patriarh.*** Și după 2 ani cum am zice la 1 Ianuarie, iarăși sa suit în scaunul Patriarhal Partenie Mogilalu a 4-a oară. ***Dionisie Muselimu a 2 oară Patriarh.*** Și la 29 Iulie 1676 a 2-a oară Dionisie Muselimu. ***Atanasie al Raideștului Patriarh.*** Iar la anul 1679 Iulie 30 Atanasie Episcopul Raideștului care nu sa învrednicit a se sui în scaun de Mitropoliți după obicei, ci numai cu alegere obștească a Mitropoliților sinodului la 13 August. ***Iacob Mitropolitul Larisei Patriarh.*** După scoaterea acestuia, sa făcut Patriarh Iacob Mitropolitul Larisei, iar la 1682 se retrage Iacob. ***Dionisie Muselimu a 3-a oară Patriarh.*** A venit iarăși a 3-a oară Dionisie Muselimu la 30 Iulie și după 2 ani la 16 Martie iarăși sa suit ***Partenie Mogilalu a 5-a oară***, în sfârșit la 1685 Aprilie 20 prin obșteasca adunare a Sinodului a fost ales ***Iacob al Larisei a 2-a oară*** și Partenie a luat Mitropolia Vidinului iar Dionisie a Halkidonei.

Dionisie a 4-a oară Patriarh.

11. Iar la 1686 Septembrie 23 sa suit în scaun a patra oară Dionisie Muselimu. ***Iacob al Larisei a 3-a oară Patriarh.*** Iacob al Larisei îl scoate pe fostul Patriarh și stăpânind câțeva vreme a dat locul lui Calinic al Prusiei, precum se va arăta mai jos.

Lauda lui Dionisie.

12. Viața, năravurile și faptele acestor Patriarhi, cum și a celor pomeniți mai sus le lăsam la alții care știu și voiesc a le descrie, iar cât pentru Dionisie Muselimu, toți mărturisesc că a fost bărbat învățat, virtuos, învățator, învăța Duminicile și sărbătorile în Biserici cuvântul lui Dumnezeu, postitor, iubitor de slujbă, și râvnitor pentru starea Bisericii, spre lauda căruia Cacabela dascălul cel vestit are o prea frumoasă filadă, în care fiecare va pricepe virtutea sa. În sfârșit s-a săvârșit în Valahia, cunoscându-și de mai înainte sfârșitul, rugându-se și zicând: „Doamne în mâinile Tale îmi dau duhul meu.” Pentru ceilalți însă nu vom arăta decât ocârmuirea lor cea rea, care odinioară a strigat Clement episcopul Romii zicând: „Urât, și de tot urât, și nevrednic de însoțirea cu Hristos” etc. pe urmă mai adaogă: „Fericiți sunt bătrânii ce-și pregătesc calea, și ale căroră osteneli au fost cinstite și desăvârșite.”

Patriarhii Ierusalimului.

13. După Paisie la 1670 sa făcut *Patriarh Ierusalimului Nectarie* care viind în Țarigrad în același an a înduplecat pe un bărbat bogat anume Manolache din Castoria de a deschis școli la Țarigrad în limba elinească, la Hio, și la Anadol, iar la anul 1679 Ianuarie 23 Indict 7 acest Nectarie se retrage din scaunul Patriarhal. *Dositei Patriarh Ierusalimului*. Arhieriei care se aflau în Țarigrad au ales Patriarh pe Dositei Mitropolitul Cesareii din Palestina⁷². *Patriarhii Alexandriei*. Iar Patriarhul Alexandriei a urmat Paisie, pe care pizmuindu-l Partenie Patriarhul Țarigradului, a trecut la Moscova unde găsim pricină poruncii împărătești l-au caterisit la 1678 luna Noiembrie, și a făcut *Patriarh Alexandriei pe Ioachim* fost Mitropolit de Rodos. Iar în 12 Ianuarie 1682 sa mutat din viață Macarie Patriarhul *Antiohiei*, sa pus în locul lui⁷³.

14. Iar Prințul Moldovei Vasile, plătind toate datoriile, și arătând-o slobodă de toate datoriile, Arhieriei dimpreună cu Patriarhul au pus un Tom sinodal, ca să nu mai ceară de la Arhieriei cereri, ajutoare, contribuții, și altele de acestea, dar însă schimbările dese dintre Patriarhi au făcut toate acestea zadarnice.

Mesia cel mincinos al evreilor.

15.În anii aceștia sau ivit și la Iudei un mincinos Mesia în acest chip. Un evreu oarecare anume Savetei Sevi din nobilii Țarigradului, locuind într-o parte a Țarigradului de unde fiind ocărât și izgonit sa dus la Smirna, de acolo la Gaza, unde a început să se vestească pe sine Mesia, a locuit într-o peșteră în Palestina dimpreună cu alți înșelați de dânsul, de acolo ia înștiințat pe Iudei pentru dânsul pe Iudeii din

---

⁷² Sub Patriarhia lui Dositei sa făcut sinod la Ierusalim pentru capetele lui Lucari împotriva Calvinilor, unde sau așezat 7 capete. Capul: 1. Biserica Răsăriteană nu la cunoscut niciodată pe Chiril în acest fel, precum zic vrăjmașii, nici au văzut vreodată pe acela scriind capetele, și spre întărire aduce 400 și mai bine de mărturii din vorovirile lui Lucari, care arată cum căci Chiril cugeta cele dimpotrivă.

Capul: 2. Cum că după chibzuirea celui ce rea, însă le-a dat cu totul pe ascuns, încât Răsăritenii nu au văzut pe nici unul, nici Biserica Catolicească.

Capul: 3 Cum că mărturisirea lui Chiril nu este mărturisirea Bisericii Răsăritului.

Capul: 4 Cum că din două una, sau este cu neputință Răsăritenilor a vedea această mărturisire, sau știind-o este cu neputință a fi Hristianii desăvârșiți.

Capul: 5 Cum că Răsăritenii urăsc aceste capete, încât de multe ori cu jurământ au adevărit pe Chiril cum că și în Biserică învăța împotriva acestor capete, numai pentru că nu a scris împotriva lor, pentru două mari sinoade, sau pus sub blestem și afurisanie.

Capul 6: Că să fie la puțină cugetarea Bisericii Răsăritene, pentru problemele cele din capete.

Între acestea acest Sinod au mai pus 18 hotare și 4 întrebări dimpreună cu dezlegările lor: 1. Dacă Sfânta Scriptură trebuie cetită de toți Hristianii de obște, a căreia dezlegare zice că nu. 2. Dacă Scriptura este înțeleasă de toți Hristianii și dezlegarea zice nu. 3. Care cărți numești Sfânta Scriptură? 4 Pentru Sfintele Icoane și pentru închinarea la Sfinți ce trebuie să cugetăm.

⁷³ Chiril 2 la anul 1719 de unde și scriitorul nu o știa fiindcă mai înainte cu 4 ani a urmării lui Chiril se sfârșise.

Ierusalim, și nu-l cred, vine și în Ierusalim și este izgonit. După aceasta merge la Smirna, acolo este crezut de Iudei, scrie Iudeilor din Țarigrad și este primit pe urmă și de toți Iudeii, și se face pornire de Iudei din toate părțile, merg Iudeii Țarigrădeni la Smirna, se dă veste că face minuni, trece de la Smirna la Calipoli, și aleargă o mulțime de norod evreiesc spre întâmpinarea lui. A ajuns vestea pentru dânsul la episcopul împărăției Turcilor, și a poruncit ca să-l ducă pe mare de la Calipoli la Țarigrad la 1666, pe care scoțându-l norodul din corabie cu bătai, l-au dus la episcop, care întrebându-l dacă sun adevărate cele ce sau auzit despre dânsul, el au zis, cum că este înțelept, și zice ale lui Dumnezeu. Auzind acestea episcopul la pus la închisoare, și văzând pe Iudei neastâmpărându-se pentru legitimațiile cele veselitoare și nouă pe care Mesia le da lor, episcopul l-a periorisit în cetatea Avidului. Între acestea Iudeii din toate părțile uitându-se noaptea la nori ziceau, iată norii duc la Ierusalim evrei, nădăjduind toți cât mai în grabă vor zbura. Și încă un evreu oarecare la Arta învăpăindu-se foarte de decuseară și voind ca să zboare la cer au căzut pe pământ și sa sfârâmat. Deci se găteau toți vânzându-și avuțiile lor, și făcându-le în aur de bucurie, de unde neastâmpărându-se nicidecum evreii, și socotind mari lucruri, consulul l-au adus legat pe mincinosul Mesia din Avidu la împăratul, care petrecea la Adrianopoli, precum și pe episcopul său la Creta, unde de frică sa turcit, iarăși mergea în sinagoga Iudeilor, zicând către Turci că merge ca să învețe pe Iudei credința în Mahomed, iar către Iudei pricinuind multe era crezut că este Mesia, zicând, iată a venit ceasul. Deci îi da lui nobilii Iudeilor pe fiicele lor de le strica, ca să ia sămânță de la dânsul. Încă și alte multe făcea pe ascuns, pentru care în sfârșit l-au și omorât.

Alt mincinos Mesia al Iudeilor.

16. Iar la 1683 sa ivit iarăși în Tesalonic un evreu oarecare, propovăduindu-se pe sine Mesia, în care crezând toți Iudeii din Ierusalim au scris pentru dânsul și la alte cetăți unde erau Evrei, sistisindu-l (organizând) în fiecare cetate prin scrisori de Prinț al Iudeilor. Veselindu-se dar Iudeii de mincinosul lor Mesie și cinstindu-l ca pe un împărat, a ajuns vestea până la împăratul Turcilor ce petrecea atunci în Belgrad, care a trimis la Tesalonic să prindă pe acest mincinos Mesie, l-au găsit trimișii stând în casă cu slavă nu puțină aducându-i-se cinste ca unui împărat. Luându-l dar de acolo l-au dus la împăratul unde de frică a trecut la Mahomedanism, și întorcându-se

la Tesalonic, mulți dintre Evrei ca să nu mai ducă rușinea în Tesalonic sau făcut Mahomedani.

CAPITOLUL XI.

BĂRBAȚII ELINI CE ÎNFLOREAU ÎN ANII ACEȘTIA LA VIRTUTE ȘI ÎNVĂȚĂTURĂ.

1.Bărbați vestiți în virtute și învățătură au fost în anii aceștia Nectarie Patriarhul Ierusalimului, Nicolae Kerameul, Ioan Cariofil, Gherasim Vlahul, Paisie Ligaridi, Ilarion Kigala, Panaioti Ermineul a împărăției Turcilor.

Nectarie al Ierusalimului.

2.Nectarie Patriarhul Ierusalimului ce se trăgea de la Creta, a învățat de la dascălul Meletie Makri pe la Handacul din Creta, Metocul Sinaiților, iar logica și filosofia de la Teofil Coridaleul. Petrecând în Sinai viață pusnicească, a scris Hronograful hronicu, și după moartea lui Paisie Patraruhul Ierusalimului, cu alegere de obște atât a Aghiotafiților și a lui Kir Partenie Patriarh atunci al Țarigradului, cum și cu a clericilor și a boierilor se hirotonește Patriarh al Ierusalimului, ostenindu-se mult pentru împodobirea și înnoirea Dumnezeieștilor Biserici din Ierusalim. Pentru bătrânețe și neputință retrăgându-se dar din Patriarhie, se afla episcop în Ierusalim, unde pentru punerile cele aduse lui de către fratorii din Ierusalim prin Petru maistrul său, a scris o contradicție pentru începutul papii, care carte sau tipărit la Iași în Moldova la 1682. Sfârșitul iau fost în Ierusalim la Biserica Arhanghelilor.

Nicolae Kerameul.

3.Nicolae Kerameul se trăgea din Eparhiile Ioaniților, a învățat în Veneția la dascălul Prohor, unde învățând filosofia și medicina a fost stăut foarte bun, încât a lăsat multe scrieri de medicină, filozofie, teologie, lexicoane, și împotriva papistașilor, din care sa dat numai arma asupra credincioșilor, având titlul: „Dezvinovățirile acestor învinovați pe nedreptate asupra uneia singure Apostolice și Catolice Biserică”, tipărită la Episcopia Râmnicului (Valahia) pe la 1705 care o găsești în Tomul Haras după sinodul cel sub Fotie foaia 10 făcută prin

îndemnul lui Kir Partenie Patriarhul Țarigradului. În sfârșit a murit la Iași în Moldova pe la 1670.

Ioan Cariofil.

4.Ioan Cariofil, se trăgea din Bizantia, sau după Dositei Patriarhul Ierusalimului în scrierea cea către dânsul, dint-un sat dincolo de numita cetate Careia, de vreme ce a luat și acest nume, Cariofil. A învățat de la Teofil Coridaleul, la care sa făcut desăvârșit filosof Peripatetic. Și-a făcut mare nume în Țarigrad când era dascăl acolo și logofăt mare al Bisericii celei Mari, a scris multe, și nu primea împărțșirea ca și dascălul său Coridaleul. Deci după moartea lui Patriarhul Ierusalimului la vestit printr-o cărticică tipărită la Iași în Moldova pe la 1644 cum că ar fi cugetat cele ale Luteranilor și Calvinilor, cu toate acestea se va arăta aceasta mai pe urmă.

Gherasim Vlahul.

5.Gerasim Vlahul, se trăgea cu neamul din Creta egumenu marelui Gheorghe Scalitul, dascăl de știință și predicator, care petrecând în Veneția, și murind Arhiereul de acolo din Filadelfia, sau ales de către drept slăvitorii Hristiani Venețieni, Arhiereu Filadelfiei, ocârmuind dar Biserica drept slăvitorilor din Veneția au murit. A scris retorică, fizică Peripapatetică, teologie după sholastici, armonie hotărâtă a celor ce sunt, lexicon elinesc, și latinesc, și alte multe, din care lexiconul și armonia hotărâtă a celor ce sunt, sau tipărit în Veneția.

Paisie Ligaridi.

6.Paisie Ligaridi, din Hio. Acesta era mai întâi ocrotitor Bisericii papistașe, și a scris și o tălmăcire a sfintei Liturghii spre ajutorul aceștia. Istorie pentru Patriarhi și pusnici asupra Bisericii Răsăritului. Mai în parte încă împotriva sfințitului Fotie, și pentru începutul papii. Mai pe urmă mergând în Moscova și-a schimbat toate cugetările sale, și sa făcut mare ocrotitor al Bisericii Răsăritului, scriind în Latină împotriva Luteranilor și Calvinilor, pentru Duhul Sfânt, că numai din Tatăl purcede, împotriva începuturilor papii. Au adormit întru pocăința Hristianilor de acolo îl au pe dânsul la bună veste.

Ilarion Kigala.

7.Ilarion Kigala, era de neam din Cipru, a luat învățătură în Limba Latină în Veneția și Patavia, și încă Ieromonah fiind, a pornit la Ierusalim, și a scris o gramatică în limba elinească, pe urmă a fost pus

Arhiereu în Cipru, și scriind la Țarigrad pentru nerătăcitoarea sărbătoare al Paștelui, a murit.

Panaiotaki Ermineul.

8. Panaiotaki Ermineul al împărăției Turcilor, era cu neamul din Bizanț, învățat în limba Latină, Elină, și Arabă, matematician și astronom, precum se arată în Epistola cea către dânsul a lui Atanasie Kirkeru și din Obeliscul din Țarigrad. El sa făcut vestit din conversația ce sa făcut înaintea lui Bavli Efendi, și a tuturor celor mai mari ai Turcilor, cum și pentru alte izbânzi ale sale, pricinuind nu puțin folos Hristianilor, după cucerirea Cretei de către Turci.

CAPITOLUL XII

ALEXIE MIHAILOVICI ȚARUL MOSCOVEI, ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA SA ÎN BISERICA RUSIEI.

Alexie Mihailovici țarul Rusiei 1645 d.Hr.

1. Murind Mihail Teodorovici, precum se arată în capitolul 8 fiul său Alexie Mihailovici a luat sceptrul împărăției la 1645 care tânăr fiind, împărăția era ocârmuită de epitropi, până ce a venit la vârsta împărătească. Deci la 1653 pornind război a lovit pe Polonezi și le-a luat Smolenscul, dimpreună și multe alte sate ale Lituaniei, cu acea parte a Ucrainei ce este dincolo de râul Nipru, cu Kievul și alte câteva cetăți, iar la 1655 a luat de la Suedezi feluri de orașe și cetăți, și a făcut armistițiu de 13 ani, aceste războaie au ținut până la 1667 iar la 1669 rebelia lui Ștefan Stencu Radcinu ce o făcuse dimpreună cu cazacii, a pricinuit mare tulburare la împărăție, fiindcă supusese afară de alte cetăți supusese și Eparhii ale Rusiei mici, și împărăția Astrahanului. Însă în sfârșit fiind stricați de către generalul Dorgurucu, și fiind prins chiar de ai lui l-au predat Moscalilor, care l-au omorât cu cea mai amarnică moarte, rupându-l în patru părți și punându-l pe lemne înalte pentru hrana păsărilor, și în acest chip și-a luat răsplătirea ostnelilor sale.

2. Iar după acestea pornindu-se mai sus pomenitul Alexie Mihailovici, și adunându-și oaste bună, și gătind cele trebuincioase

pentru război, a vestit război împotriva Turcilor, cu care sa și bătut voinicește pe vremea aceea din pricina cazacilor adică a Zaporojenilor, după care acest război au urmat și pe vremea diadohului lui Teodor, precum se va arăta. Cu toate acestea acest Alexie a stat bărbat vestit la cuget și la putere, ca nici unul altul dintre împărații cei mai dinainte de dânsul, aducând multă faimă împărăției sale. În sfârșit a murit la 1676 Ianuarie 30 împărățind 31 de ani și a lăsat doi fii, din prima nuntă pe Teodor și Ioan, și o fiică numită Sofia, iar din nunta a doua numai pe Petru ce a împărățit cu fericire. Teodor dar ca unul ce era mai mare a luat împărăția tatălui său, precum se va arăta mai jos în cap: 15.

Nicon Patriarhul Rusiei.

3.Sub împăratul Alexie au urmat Patriarhul Moscovei Nicon și Ioasaf, din care Nicon suindu-se în scaun la 1652 Iulie 10 și arhierind 6 ani, a fost caterisit și surghiunit de către Sinodul ce se adunase la Moscova pentru oarecare reforme și cruzimi ale lui, precum au adeverit Patriarhii ce sau întors de acolo, adică Paisie al Alexandriei și Macarie al Antiohiei.

Sinod în Moscova împotriva lui Nicon.

4.Deci din pricina reformelor Patriarhului Nicon și a altor pricini Bisericești sa adunat Sinod la Moscova la 1667 luna Ianuarie din porunca Autocratorului Alexie, față fiind și el, dimpreună și cu cei doi Patriarhi Paisie al Alexandriei și Macarie al Antiohiei, și 15 Mitropoliți, 5 Episcopi, 13 Arhimandriți și Egumeni 44 care toți s-au adunat atât în Rusia cea mare, cât și în cea mică ca să îndrepteze lucrurile cele vârate în Biserica lor de către eretici, care erau acestea: **1.** Zicea de cărțile cele Bisericești tălmăcite din nou îndreptate și tipărite sub Nicon Patriarhul, că sunt eretice. **2.** Vorbeau de rău fără rușine vechile orânduiele și învățături Bisericești. **3.** Ziceau că să nu mai fie nicidecum Biserică, și prin urmare nici Arhieriei, nici preoți. **4.** Să nu se primească jertfele Hristianilor, care nu vor fi după învățăturile lor, având niște Cruci, pentru împlinirea Dumnezeieștilor învățături ale Tainelor, asemenea și altele mai multe dogmatisea după părerea lor, iar nu după așezământul Bisericesc. Pe acestea toate le-a stricat adunarea Sinodului, iarăși au înnoit obiceiul cel vechi Bisericesc, și dogmele cele drepte le-au întărit⁷⁴. Au mai pus încă și 50

---

⁷⁴ Aceștia sunt cei ce se numesc acum rascolnici pentru care se va arăta în următorul tom al 4-lea.

de Canoane caterisind pe Nikon pentru oarecare reforme ale sale, și dezlegând cererile cele pornite de către împăratul, au prohirisit și alt Patriarh, în locul lui Nikon, pe nenorocitul Ioasaf în următorul an la 7 Iulie. Citește Tomul acestui Sinod, ce se află în Condica Bibliotecii Ierusalimului ce se află în Țarigrad.

5. Acești Patriarhi au stricat și Sinodul ce se făcuse în Moscova de Mitropolitul ei Macarie sub Ioan Vasilovici împăratul Moscovei, și a toată Rusia, ca pe unul ce legiuise rău oarecare lucruri, adică a se însemna cu semnul Crucii numai cu două degete, iar nu cu trei. Aleluia să se zică numai de 2 ori iar nu de 3 ori, și pentru celelalte ce sunt cuprinse în cartea cea numită de dânșii al 100 -lea cap și pentru afurisanie, pe care fără cuvânt a dat-o.

CAPITOLUL XIII

FERDINAND 4 ȘI LEOPOLD AUTOCRATORII DE APUS ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA APUSULUI.

Ferdinand 4 împărat anul 1657 d.Hr.

1. Murind Ferdinand 3 la 1657 a fost ales împărat Romanilor fiul său Ferdinand 4 care a murit după 40 de zile. **Leopold împărat Apusului anul 1658 d.Hr.** Apoi a fost ales împărat Leopold Ignatie la 1682 pe vremea căruia nu puțină stricăciune sa făcut Turcilor, pentru că aceștia ridicându-se cu război asupra lui Leopold la 1682 sub prințul Cara Mustafa a prădat Panonia, și a împresurat Veneția mai bine de 2 luni, în sfârșit fiind biruit, cu mare stricăciune sau împrăștiat, și prin urmare ținând în continuare războiul între dânșii până la 1700 a pierdut multe cetăți.

2. Deci unind-se Venețienii cu Germanii au ridicat război împotriva Turcilor, și au stăpânit Ostrovul Levcadia și Peloponezul cum și alte câteva.

3. Iar la 1687 au ridicat război asupra împăratului craiul Galiei și neputând să se împotrivescă lui, cum și Monarhului Turcilor sau unit cu craiul Angliei Gulielmu, și cu al Olandei, cum și cu alții, care unindu-se toți împreună foarte rău l-au lovit.

4. Sub acest împărat au urmat Arhierii Romii Alexandru 7, Clement 9, Clement 10, Inocențiu 11, Alexandru 8, Inocențiu 12 și Clement 11.

Alexandru 7 papă.

5. Alexandru 7 la 1655 sa prohirisit papă, care se numără între papii cei învățați, pentru că a înflorit nu numai cu filosofia cea din afară, ci încă și cu știința legilor și a teologiei, prin care și-a deschis calea care ducea către scaunul papal, la care făcându-se stăpânitor a ridicat prigoană împotriva Valdicilor, cu toate că pe la începutul arhieriei sale se arăta că vrăjmășește calea pe care au mers papii cei dinaintea lui, cu obiceiul cel rău care îmbogățeau pe rudele lor cu mari și bogate daruri, dar pe urmă sa arătat pe sine rău urmând acelora asemenea îmbogățind pe nepoții săi. Iar pe la 1667 în al doilea rând a slobozit o scară împotriva cărților celor oprite, care prin Sinodul cel din Trident cu adunarea 18 și 25 sau dezlegat, și atunci Pius 5 le-au orânduit sub stăpânirea sa să se dea, și după aceasta Sixt 5 le-au mai înmulțit, iar Clement 8 le-au protocolit.

Clement 9 papă.

6. Clement 9 a fost prohirisit papă la 1667 bărbat învățat, care a fost trimis de către Urban 8 Nunțiu al său în Spania, de acolo fiind chemat la Roma de Inocențiu 10 petrecea viața de rând, și dintâi au fost canonic mai mare în Biserica Sfânta Maria, pe urmă sa făcut ocârmuitor cetății, în sfârșit și papă, după 3 ani la 1670 a murit.

Clement 10 papă.

7. Urmaș al său sa făcut la 1670 Emilie Altieri de neam roman, care cu puțin mai înainte fusese prohirisit Cardinal, apoi papă, numindu-se Clement 10 care nu a făcut altceva mai bun, decât că pe mulți din urmașii săi ia făcut sfinți.

Inocențiu 11.

8. Iar după acesta a fost pus episcop Romii Inocențiu 11 la 1679 care nimic altceva nu socotea cuviincios măririi sale decât a pune intrigi și războaie între Prinții Hristiani, și să se unească cu dânșii pentru folosul său.

Alexandru 8 papă.

9. După acesta a intrat Petru Octombonu Venețianul, pe la 1689 numindu-se Alexandru 8, cea mai mare ispravă a lui canonismul prin care la anul 1604 5 sfinți mari de curând arătați ia numărat cu ceilalți. Stând dar papă 1 an și 3 luni sa săvârșit.

Inocențiu 12.

10. La 1641 Iunie 22 sa prohirisit papă Romii Antonie Pignatelu Arhiepiscop de Neapole, numindu-se Inocențiu 12, după imitarea lui Inocențiu 11 care la ridicat pe dânsul la vrednicia de Cardinal, care venind la adânci bătrânețe a murit la 1700 lăsând diadoh scaunului pe Ioan Franciscu Albanul, care sa numit Clement 11.

CAPITOLUL XIV.

DIHONIILE CE SAU RIDICAT ÎNTRE LUTERANI ȘI REFORMAȚI ȘI PENTRU FELURI DE ERETICI CE SAU IVIT ÎN ANII ACEȘTIA.

Cornilie Iansenie.

1.Cornilie Iansenie Ipra Episcop din Filandria, a dat o carte pentru dar sub titlul lui Augustin, care sa tipărit după moartea autorului la 1640. Deci a numit așa această carte, fiindcă pe această învățătură ce era în această carte sau silit ca să-i o atribuie lui Augustin, așa socotea să aibă autoritate, la care Iansenie lupta foarte tare împotriva lui Molino, Suarizie și a celorlalți ce erau supuși la părerea lor. Se apăra încă, cum că darul lucrează fără de vreo împotrivire, și că este deosebit de scopul lui Dumnezeu, că nici un dar este ajutor, decât acea lucrare ce desăvârșește fericirea, cum că Hristos nu a murit pentru mântuirea tuturor oamenilor. Deci fiindcă învățătura lui Iansenie se împotrivea la acea a lui Molino, pentru aceea cartea lui era cu totul neacceptată la urmașii lui Molino ce erau din compania lui Iisus, de unde mulți dintre ei se purtau aspru asupra lui Iansenie, și nu primeau deloc cartea lui, cu care se unise și Urban 8, care la 1641 printr-o poruncă dată a învinovățit cartea lui Iansenie, fiindcă prin carte dihoniile cele mai înainte de dânsul se înfățișau iarăși în minte. Pentru această poruncă prea puțin îngrijeau Belgii, pe care nu o lăsau nici să se publice în statul lor. Deci papa ca să-și mai împuterniceze porunca cea slobozită de dânsul, a mai întărit-o iarăși la anul 1644 și pe această întărire iarăși a reluat-o Inocențiu 10 după ce a dat lui Iansenie 5 propoziții ca de eretice, dar nici în acest chip nu se astâmpăra. De unde Alexandru 7 a dat a patra poruncă, a învinovățit

pe Iansenie, și după aceasta și 5 de abia au încetat intrigile și filonikiile pentru acestea.

Priciri ale Luteranilor pentru Hristos.

2.Iar în Biserica Luteranilor, sau ridicat priciri între teologii din Tübingen pentru starea lipirii și Înălțării lui Hristos. Teologii din Tübingen se împotriveau zicând cum că Hristos ca un om, adică asupra întrupării sale în starea lipirii ce au lipsit și sau unit cu mărirea Sa, desăvârșit ar fi întrebuințat chipul acesta, încât încă în mijlocul morții ocârmuia toate ca un împărat cele din cer și pe pământ, cu toate că pe ascuns. Giesicii dimpotrivă întăreau cum că starea lipirii ar fi, după care Hristos sa lipsit pe sine, nu numai de Dumnezeiasca Sa mărirea cea după ființă, ci și de îndeletnicirea cea desăvârșită și obștească a slavei Dumnezeiești, și pentru această tăgăduia, că Hristos nu a dat nicidecum un fel de Dumnezeiască mărirea în vremea lipirii Sale, pentru că dimpotrivă minunile cele făcute de Dânsul și adâncurile minunilor și a socotinelor le arăta și le vedea, tăgăduia numai întrebuințarea cea deplină și neîncetată a mării cu care Hristos sa lipsit. Teologii Saxonii cererea adică că Hristos după trup în starea lipirii era peste tot locul de față? Au răspuns așa după judecata lor: Cererea aceasta lesne se poate dezlega, pentru că dacă ca lua înfățișarea sa în particular, în loc de în toate, pretutindeni este, care a izvorât și unirea cea personală, și din nemărginita împărtășire a ipostasului, fiind ca un început, arătat este că nu poate să tăgăduiască Trupul lui Hristos, între acestea în starea lipirii față să fi soft trupul cu zidurile, sau să nu fi fost departe de vreo zidire, prin iscusita metodă a universului, și prin ipostasul universal al tuturor. Dacă dar înfățișarea se ia universală după scopul și duhul Scripturii, apoi în loc de nicidecum despărțit se va lua.

Mihail Moleino.

3.Sub Inocențiu 11 pe la 1680 d.Hr. trăia în Roma un monah oarecare bătrân anume Mihail de Molino, având dat de la papa să îndrepte conștiințele oamenilor celor păcătoși din Roma, care avea astfel de sfințenie fățarnică, pe ascuns învăța pe oameni nebuneștile sale eresuri, care erau acestea: **1.** Cum că omenirea întrupatului Duh a lui Dumnezeu nu este dat Tatălui, ci numai cuvântul ce este în veci în sânurile Tatălui și celelalte. **2.** Credincioșii nu trebuie să dea cinste și închinăciune Sfintelor Icoane. **3.** Indulgențele cele vestite ale papistașilor sunt fără de nici un folos, asemenea nu este nevoie

credincioșii să mărturisească păcatele la părintele duhovnicesc, pentru că toate păcatele se șterg cu rugăciunea făcută în odihnă și în liniște și îndemna pe următorii lui cu toată silința și fără îndoială să se împărtășească cu Sfintele Taine, fără a mai cere dezlegare păcatelor de la părintele Duhovnicesc. 4. Amestecările cele trupești care se fac fără de nici un scandal nu sunt nicidecum păcate, etc. Aceste eresuri cunoscându-le Cardinalul Dietre, le-a făcut cunoscute la Sfântul Oficiu, precum ei îl numesc, și chemându-l pe el, i sa dat poruncă să se închidă într-o cetate numită a Sfântului Înger la anul 1685 și după trecerea a câteva luni, propovăduind învățătura lui de eretică a primit osândirea pedepsei, ca să șadă toată viața sa în temniță. În sfârșit la 1687 învățătura lui a fost judecată de către sfânta lor adunare, ca una ce cuprindea 68 de propoziții eretice. Pentru care citește pe adaosul Istoriei lui Galdruhie în Viața lui Inocențiu 11.

Starea Angliei.

4.În Anglia murind Carol 2 la 1685, fratele lui Iacob 2 a fost vestit împărat. Îndată după proclamarea sa înfățișându-se papiștilor a slobozit o inscripție, ca fiecare să fie slobod a crede după cum e voia conștiinței sale, de care inscripție luând cunoștință episcopii Angliei, cât și Protestanții, părerea ce hrănea pentru lățirea papismului la scos din împărăție, care abia scăpând cu femeia și copii lui, au fugit la riga Galiei Ludovic 14. Iar în locul său au adus pe Principele Ranges ce era unit cu dânșii la 1688.

CAPITOLUL XV.

TEODOR ALEXIEVICI, PETRU ȘI IOAN FRĂȚII ÎMPĂRATULUI MOSCOVEI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RUSIEI.

Teodor Alexievici împărat al Rusiei.

1.După moartea lui Alexie Mihailovici, precum se arată mai sus în cap: 12, fiulsău cel întâi născut Teodor Alexievici, a fost prohirisit împărat Moscovei și a toată Rusia la 1676 fiind cu vârsta de 13 ani, care era foarte slab la temperament, și nepractisit în războaie, însă cu toate acestea tot a urmat războiul cu turcii în vreme când Latinii sau

unit cu dâșii lăsând pe Moscali singuri, și nevoind ca să se supună nici un lucru la Turci, Moscalii s-au întrarmat ca să urmeze singuri războiul cu Turcii, și așa întemeind o armată de 150.000, au făcut mari biruințe împotriva Turcilor, izgonindu-i de la împresurarea cetății Cehiniului, cu o pierdere a potrivnicilor de 30.000, și 69 de tunuri, dar numai cu aceasta nu a încetat acest război, ci a urmat până la 1681 cu pierderea atât a unei părți, cât și cealaltă, în sfârșit sa făcut pace de 20 de ani, cu tocmeală ca Moscalii să oprească în Ucraina ce au câștigat dincolo de râul Nipru, iar cealaltă să rămână Turcilor. Deci mai pe urmă voind Țarul încă în vremea acestei păci să-și mai ușureze împărăția sa, și neascultând pe doctorii care-l sfătuiău să nu se însoare, el a luat a doua femeie pe Maria Metveona Eupraxină dintr-o familie Poleacă, și au făcut nunta cu mare paradă, însă această bucurie sa făcut îndată în mare scârbă și tânguire, fiindcă mărindu-se slăbiciunea sa la adus în atâta stare, încât la 27 Aprilie au și luat sfârșit zilelor sale la 1682. **Petru și Ioan împărații Moscovei.** Neavând fii au lăsat diadoh împărăției sale pe fratele său Petru, în vreme ce se cuvenea diadohia fratelui său Ioan ca cel ce era mai mare decât Petru, și născuți dintr-o mamă, însă fiindcă și acest Ioan era slab la temperament și foarte scurt la vedere încât se părea a fi orb, pentru aceea au făcut diadoh pe Petru în vârstă de 10 ani, fiindcă arăta semne bune ale duhului și ale bărbăției.

2. Această alegere a lui Petru de împărat al Moscovei, după moartea lui Teodor a deschis câmp de dihonii și stricare a împărăției, fiindcă Prințesa Sofia sora lui Ioan nemulțămindu-se a vedea pe fratele ei Ioan că este aruncat din diadohie, și prevăzând că ea nu va avea parte la ocârmuire, fiind deșteaptă și ingenioasă, a întrebuițat feluri de meșteșugiri ca să ridice rebeliune spre folosul ei. Deci a înduplecat pe comandantul Streleiților (un fel de tagmă de Ieniceri) dimpreună cu cei dintâi boieri și clerici, și a împrăștiat vorbe cum că doctorii au omorât pe țarul Teodor, iar norodul încrezându-se lesne la aceasta, a făcut pe ostași ca să ia armele, și partea cea mai puternică a Streleiților au intrat cu armele în mâini în Palatul Kremlin, nu puține rele au făcut, omorând pe cei dintâi ai curții împărătești.

3. La această tulburare Petru a fost păzit de către Cneazul Galișinu ducându-se departe de Moscova 20 de ceasuri, cu toate acestea mânia norodului și a ostașilor a mai urmat câteva zile și a trebuit ca să înceteze aceste prigoniri, și să se vestească de împărat

Ioan împreună cu fratele său Petru. În sfârșit vădindu-se cum că pricina acestei rebeliuni a fost Sofia, a fost prinsă și închisă într-o Mănăstire, unde a șezut cu mare pază până ce a murit, iar Ioan care din pricina slăbiciunii atât a trupului cât și a duhului său, avea prea mică parte la ocârmuirea împărăției, împărățind împreună cu fratele său Petru până la 1688 a fost scos din scaun, pentru vânzarea ce a făcut împotriva lui Petru, și așa a rămas singur Petru Autocrator al Moscovei, care pentru izbânzile lui cele eroice, a câștigat nume de mare și pentru reformele cele fericite ce a făcut neamului său, a luat numele de părinte al Patriei, al căruia Istorie pentru slăvitele lui izbânzi, biruințe, mărirea și împodobirea împărăției, cum și multe altele, fiindcă sunt ale veacului următor nu le vom descrie aici.

Patriarhii Rusiei, Ioachim și cel din urmă Patriarh Adrian.

4.În anii aceștia după moartea lui Ioasaf care a stat Patriarh 5 ani, au urmat Patriarhi ai Moscovei și a toată Rusia Ioachim Potirum la 1672 Iulie 7 și după acesta Adrian la 16 August în 24 într-o Duminică, iar după moartea acestuia de la 1702 nu sa mai făcut alt Patriarh, Petru cel Mare a scos vrednicia de Patriarh și în locul lui a organizat un Sinod Bisericesc.

CAPITOLUL XVI.

SULEIMAN 2, AHMET 2 ȘI MUSTAFA 3 AUTOCRATORII ȚARIGRADULUI ȘI CELE CE SAU FĂCUT ÎN VREMEA LOR ÎN BISERICA RĂSĂRITULUI.

Suleiman 2 Autocrator 1687 d.Hr.

1.Fiind scos din scaun Mehmet 4 cu o mare defăimare precum se arată în cap: 9, Mareșalii și ceilalți boieri au pus în scaun pe Suleiman 2 fratele său la anul 1687 a cărui împărăție a fost faimoasă, pentru cucerirea Belgradului și ale altor cetăți ale Ungariei, cu toate că Belgradul a fost iarăși luat înapoi la 1690 și a murit la 1691 fără a lăsa diadoh.

Ahmet 2 Autocrator 1691 d.Hr.

2.După moartea aceluia sa vestit Autocrator fratele său Ahmet 2 la 1691 care împărățind 4 ani, ca și fratele său și lăsând copii a murit.

Deci copii lui nefiind încă în vârstă sau retras. **Mustafa 2 Autocrator 1695 d.Hr.** Și la 1695 sa vestit monarh Mustafa 2 fiul lui Sultan Mehmet 4, care la Carloviț la 1649 a făcut pace cu toți împărații Hristiani cu care avusese război. În sfârșit a împărătit 8 ani și făcându-se rebeliune de către Turci, a fost scos din scaun și în locul lui sa vestit împărat fratele său **Sultan Ahmet 3** la anul 1703 August 11 într-o Miercuri iar pricinile schimbării lui Sultan Mustafa au fost: **1.** Petrecerea sa în Adrianopole. **2.** Mărirea cea mare a Muftiului, pentru că acesta porunca tuturor și covârșea cu mult pe ceilalți ai împărației, lua cele ce se cuveneau Mareșalilor împărației, și nu se făcea nimic fără dânsul, de unde ajungând la mare bogăție și vrednicie, pe toți ceilalți nu îi băga în seamă fiindcă el era cel ce porunca, ocârmuia până și a pune în funcție pe epitrop. Pentru aceasta era urât de către toți dascălii lor, adică de către Ulamați. **3.** Fiindcă nu a plătit Ienicerilor și celorlalți ostași leafa pe mai multe luni. **4.** Și cea mai mare au fost precum socoteau ei, învoielile cele făcute cu Germanii și cu Polonezii, fiindcă se unise ca să despăgubească pe Autocratorul de la Apus de banii ce-i cheltuse la războiul cel fără de nici un cuvânt, mai înainte de a se împlini și a se săvârși anul hotărât al păcii, pe care la stricat părintele său Mehmet la 1683 și această plată fiind cunoscută la toți ca un haraci, o socotea de nesuferită.

Patriarhii Țarigradului.

3.Sub acești Autocratori au urmat Patriarhi Țarigradului Calinic al Prusiei, Neofit al Adranopolii, Dionisie Muselimu, și Gavriil al Halkidoniei.

Kiril al Prusiei.

4.După scoaterea din scaun a lui Iacob al Larisei a intrat Calinic la Prusiei la 1690 care dând scaunul Adrianopolului lui Clement, a scos pe adevăratul ei Mitropolit Neofit ce o păstorea, pentru care pricină. **Neofit Patriarh.** Atât a lucrat pe ascuns acest Neofit, încât a scos din scaun pe Calinic și sa făcut el Patriarh Țarigradului în Adrianopoli împotriva Canoanelor, care stând Patriarh numai 5 luni a fost scos din scaun de același **Calinic al Prusiei Patriarh** ce a doua oară a stat în scaun 2 ani.

Dionisie Muselimu a 5-a oară Patriarh.

5.Iar la 1693 viind epitropul puternicei împărații a Turcilor asupra Germanilor, și trecând prin Ungro-Vlahia, Prințul ei Constantin Basarab a mijlocit ca să facă Patriarh pe Dionisie Muselimu de a 5-a

oară stând în scaun 7 luni și întorcându-se episcopul Turcilor din expediția cea către Germani la Adrianopoli, au chemat unii pe **Calinic** (*a 3-a oară Patriarh*) ca să vină la Adrianopol, de unde și Patriarh îndată sa făcut, care auzind-o Dionisie din Țarigrad, a pornit și el la Adrianopoli, unde pornindu-se atâtea scandaluri și jalobe asupra judecătoriei împărătești, și după multe feluri de sudălmi și necinstiri, sa suit iarăși în scaun **Calinic a 3-a oară** la 1694, iar Dionisie fugind în Ungro-Vlahia, unde sa săvârșit din viață fiind îngropat în târgul Târgoviște, iar Calinic ocârmuind scaunul 8 ani, a murit în Patriarhie pe la 1702. **Gavriil al Halkidonului**. În scaunul Patriarhal a intrat Gavriil al Halkodonului, pe vremea căruia Episcopia Redestului ce mai înainte era al Iracliei, pe urmă cinstindu-se de Arhiepiscopat, sau dat iarăși Mitropolitului Iracliei, unde își are scaunul său.

Sinod în Țarigrad asupra lui Cariofil.

6.La 1691 în vreme ce Calinic al Prusiei era Patriarh în Țarigrad, s-au făcut sinod local împotriva lui Ioan Cariofil, cu ajutorul și silința lui Dositei Patriarhul Ierusalimului, pentru o carte, în care lepăda împărtășania, lucru cu totul străin la Biserica. Deci era de față la acest sinod și mai sus pomenitul Ioan Cariofil, care la toate cele ce se vorbea și zicea împotriva lui tăcea, mai vârtos cunoscând că acest sinod nu era adunat atâta pentru îndreptarea cuvântului cât pentru defăimarea lui, căutând încă unii ca să-l scoată din Oficiul Bisericii (pentru că era logofăt mare al Bisericii). Făcându-se dar în acest chip sinodul, sau dat și un tom sinodal împotriva acelei cărți, și a eresului său cel vestit, al cărui început este: Prost cuvântul etc. unde a iscălit și acest Cariofil unindu-se la toate cu Biserica, pentru care vezi în cartea cea asupra lui Cariofil foaia 28. Deci după ce se porniseră împotriva lui cu ocări aceia nu s-au potolit, și temându-se ca să nu-i aducă vreo necinste, sau dus în Ungro-Vlahia la anul 1693 la Prințul Constantin Basarab unde a și murit. În Ungro-Vlahia a scris un manual pentru oarecare îndoieli, și a sinoadelor celor adunate împotriva lui. Vezi în Cartea lui Dionisie al Ierusalimului împotriva lui Cariofil.

Pricire în Ioanina pentru Dumnezeiasca ființă și lucrare.

7.Iar la 1695 în Ioanina era arhiereu Clement Hiotul sa propus de către dascălii ce erau atunci în Ioanina pentru Dumnezeiasca ființă și lucrare, și Clement de Ioanina dimpreună cu cei cu dânsul, zicea cum că Dumnezeiasca ființă se deosebesc în faptă de Dumnezeiasca lucrare, ca și pâinea de piatră, iar Preotul Gheorghe Sugduri

dimpreună cu ucenicii săi, zicea cum că Dumnezeiasca ființă se deosebește de Dumnezeiasca lucrare cu cuvântul cel hotărâtor, iar nu în faptă, precum pâinea de piatră. Clement de Ioanina purtându-se cu îngreiere asupra lui Gheorghe Sugduri a împrăștiat vorbe împotriva lui, zicând că Sugduri slăvește deosebirea cea după gând a Dumnezeieștii ființe și lucrări, și îndată a și făcut Sinod localnic în Ioanina, trăgând la dânsul și pe Visarion Macri, cu toate acestea nu a putut să isprăvească nimic nici cu sinodul, în sfârșit silindu-se în toate chipurile ca să necinstească măcar pe Gheorghe Sugduri, a scris la Biserica Țarigradului, cum că Gheorghe Sugduri învață în Ioanina deosebirea cea după gând a Dumnezeieștii firi și lucrări. Deci voind Biserica ca să pună sub afurisanie pe Gheorghe Sugduri, și înștiințându-se el de meșteșugul cel făcut împotriva lui, a scris la Biserica cea Mare, unde zicea că a cugetat și cugetă pentru Dumnezeiasca lucrare, de unde ia venit răspuns cu toată cinstea cuviincioasă. Între acestea mâniindu-se mai mult Clement al Ioaninei și aflându-se în Țarigrad, au defăimat pe Gheorghe Sugduri către Dositei Patriarhul Ierusalimului că adică slăvește și învață în Ioanina deosebirea cea după gând a Dumnezeieștii firi și lucrări. De unde potrivindu-se el lui Clement, și mai vârtos că și fiind iubitor de defăimare, a scris cu adevărat acestea în Înainte cuvântarea la Tomul iubirii: „Fiind dar nă în Epir se bătea pentru alte învățături neștiind nimic, pentru că pornindu-se de neînvățătură se silește ca să întemeieze acolo dogma cea scoasă și lepădată de Sfinții Părinți, adică că Dumnezeiasca ființă nu se deosebește de Dumnezeiasca lucrare după cuvânt, ce numai după socotință etc.” nescriind numele, de unde se defaimă de adevăr.

Vicleșuguri ale lui Metodie al Tesalonicului.

8. Patriarh fiind în Țarigrad Calinic la 1697, Metodie ce mai înainte fusese Arhiepiscop Tesalonicului, pe care pentru oarecare pricini a fost scos cu afurisanie, se silea ca să ia iarăși Eparhia Tesalonicului. Drept aceia neputând cu nici un chip să o ia, a dat o scrisoare episcopului împăratului Turcilor, mai găsind și pe altul împreună lucrător cu părerea sa, care cuprindea așa: „Pentru ce să se vândă toate Mitropoliile și Episcopiile de Patriarhul Țarigradului, și Mitropoliți și Arhieri să se aleagă de dânsul, și sinodul cel pentru dânsul, iar nu de împărăție, precum și toate celelalte stăpâniri se cumpără, și acestea să se facă de către episcopul împărăției la cei ce

voiesc să se facă Mitropoliți și Episcopi, și a le număra și cu anul, dând la vistierie atâta câtașime de bani. Iar Patriarhul să nu aibă altă stăpânire decât numai hirotonia din porunca epitropului împărăției pe cumpărătorii vreunei Mitropolii sau Episcopii, ce nu va fi Arhiereu, și să ia atâta hotărât.” Deci plăcând aceasta epitropului, a început să o pună în lucrare, dar Patriarhul dimpreună cu Arhiereii ce se aflau în Țarigrad au întâmpinat pe puternica Poartă cu multe daruri și cheltuieli, pentru care pricină nu puțină cheltuială de bani sa făcut în Biserica cea Mare. De unde Patriarhului i sau dat iarăși poruncă împărătească a avea aceiași stăpânire ca și mai înainte pe Mitropolii și Episcopii și pe toată Eparhia. Iar pe Metodie ce mai înainte fusese al Tesalonicului l-au scos, și după acestea l-au și surghiunit.

CAPITOLUL XVII.

BĂRBAȚII ELINI CE ÎNFLOREAU ÎN ANII ACEȘTIA ÎN VIRTUTE ȘI ÎNVĂȚĂTURĂ⁷⁵.

---

⁷⁵*Dosoftei Mitropolitul Moldovei* voia să pună în mâna preoților cartea românească de slujbă și tipărește în limba română la 1672-3 Psaltirea în versuri, la Uniev la 1672, apoi tipărește la Iași cea dintâi Liturghie în românește „*Dumnedzâiasca Liturghie*” la 1679 tradusă din grecește, ca un dar limbii rumânești” și în același timp, o carte de ajutor pentru preoții „carii nu nțăleg sârbiaște sau elliniaște” și *Molitvelnic de nțălesu* la 1681, Octoih, Paremiile de peste an, la 1682, începe a tâlcui din Viețile Sfinților la 1682, etc.

Antim Ivireanul Mitropolit în Țara Românească 1708-1716. (În anul 1686 se întâlnește cu Dosoftei Mitropolitul Moldovei și așa se hotărăște să tipărească pe înțelesul poporului în limba română.) Începe activitatea tipografică în anul 1691 a tipărit la București cărți în limbile greacă, slavonă, arabă, georgiană, română, deși era de neam georgian a tradus în limba română și este printre primii fondatori ai limbii literare și Liturgice române și a lucrat la tipărirea în limba română: **Dumnezeiasca și Sfânta Evanghelie**, București, greacă și română București 1693, **Psaltirea**, București 1694, **Psaltirea București 1694 română și slavonă**, **Orânduirea slujbei în 21 a lui mai la ziua Sfinților slăviți și asemenea cu Apostolii mari Împărați Constantin și Elena**, Snagov 1696, în română și slavonă, **Dumnezeiasca și Sfânta Evanghelie**, Snagov, 1697, **Acatistul Maicii Domnului și alte rugăciuni**, 1698, **Carte sau lumină de Maxim Peloponesianu**, Snagov 1699, **Învățăture creștinești** Snagov 1700, **Floarea darurilor** Snagov 1700, **Psaltirea Snagov 1700**, **Noul Testament** București 1703, **Ceaslov**, București 1703 slavonă și română, **Învățătură pe scurt pentru Taina Pocăinței**, Râmnic 1705, **Antim Ivireanul**, **Antologhion Râmnic 1705**, **Sfânta și Dumnezeiasca Evanghelie**, Râmnic 1705, **Slujba Adormirii Născătoarei de Dumnezeu**, cu **Paraclisul de obște**, Râmnic 1706 în română și slavă, **Evloghion Liturghier și Molitvelnic**, Râmnic 1706 (din acest an tipărește cu ajutorul domnitorului Constantin Brâncoveanu), **Octoihul 1706** în română și slavonă, **Cuvânt la mântuitoarea patimă a Domnului nostru Iisus Hristos**, Râmnic 1707, de Gheorghe Maiota,

1.Bărbați vestiți întru virtute și învățătură au înflorit în anii aceștia, Dositei Patriarhul Ierusalimului, Alexandru Mavrocordat din Aporit, Visarion Makri, și Gheorghe Sugduri.

Dositei al Ierusalimului.

2.Dositei Patriarhul Ierusalimului, de neam era din Peloponez, și din mică copilărie a fost slujitor Patriarhului Paisie al Ierusalimului, iar după săvârșirea lui Paisie, Arhidiacon Nectarie, a urmat diadoh aceluia, de la care a învățat mai ales Limba elinească, și după acesta sa hirotonit mitropolit al Cesareii din Filipu. Drept aceea demisionând Nectarie din scaunul Patriarhal al Ierusalimului din Cesareia Filipului, sa mutat la scaunul Patriarhal al Ierusalimului. Fiind iubitor de învățătură, a ajuns și a învățat mult, dar nu din cei ce cercetează lucrurile cu mare scumpătate. Drept aceea el este primul care a făcut ieșirea Sfântului Mormânt (precum o numesc Aghiotafiții) tipărită elinește în Iași din Moldova prin Ieromonahul român Mitrofan la 1680 pe urmă și în București Ungro-Vlahia în vremea Prințului Constantin Basarab a tipărit nu puține cărți elinești, spre folosul drept slăvitorilor Hristiani, pe care le da în dar. A scris și un manual împotriva lui Ioan Cariofil, Agapi, Hara, încă și pentru cei ce au fost Patriarhi în Ierusalim etc. Sa săvârșit la 1707 sub diadohul Hrisant nepotul său.

Alexandru Mavrocordat.

Învățătura Bisericească pentru preoție, de Antim Ivireanul, Târgoviște 1710, Psaltirea Târgoviște 1710, Rugăciuni în toate zilele săptămânii Târgoviște 1712, Dumnezeieștile și Sfintele Liturghii, Târgoviște 1713, Pilde filosofești, Târgoviște 1713, Catavasier Târgoviște 1713, Evloghion adică Molitvelnic, Târgoviște, Alexandria Târgoviște, Capete de poruncă la toată ceata Bisericească autor Antim Ivireanul, Târgoviște 1714, Catavasier Târgoviște 1714, Hrisov pentru abrogarea văcăritului de Ștefan Vodă Cantacuzino, 1714, Ceaslov, Târgoviște 1715. A trimis primat tipografie cu caractere arabe la Alep, 1704, și în țara lui natală în Georgia, la Tbilisi la 1708 a mai tipărit cărți și în greacă, arabă, slavonă, georgiană, aproximativ 68 titluri de carte. Mitropolitul Antim este acuzat de răzvrătire împotriva turcilor și magie este caterisit de Sinodul din Țarigrad, sub Domnitorul Nicolaie Mavrocordat primul domnitor Fanariot, acesta îl dă pe mâna turcilor care îl omoară.

Domnitorul Munteniei **Sfântul Constantin Brâncoveanu** (1688-1714) Mare ctitor de cultură ortodoxă, mai ales în vremea Mitropolitului Antim, finanțează tipărirea de cărți, pentru țările care se aflau sub robia turcilor, greci, slavi sârbi și bulgari, arabi, georgieni. Tot sub patronajul lui se dezvoltă și arhitectura, anume stilul Brâncovenesc, Mănăstirea Hurezi (1693) poate fi privită ca tipul definitiv al arhitecturii religioase a Românilor, Mănăstirea Sinaia, biserica Colței, Mogoșoaia, etc.

3.Alexandru Mavrocordat, după părinte era din Hiot, iar după maică din Constantinopol, care sa născut și a crescut în Patavia, acolo a învățat limba elenă și latină și toate științele. Deci plecând odată de la Veneția la Patavia fiind cu un coleg de școală în corabie, în vremea când înotau spre Patavia, era și un Frator, care fiind beat dormea un somn foarte greu, iar colegul lui Alexandru aprinzând o lumânare de seu a vârat-o în șezutul Fratorului lumina în corabie. Arătată sa făcut această faptă Aristocrației, și au trimis să fie prins Alexandru și colegul lui ca să-i pedepsească, ei auzind au fugit, iar Aristocrația Venețienilor dacă nu ia găsit ia făcut cunoscuți în toată stăpânirea lor. Drept aceea Alexandru îndată sa dus la Florența unde a scris în Latină un manual pentru circulația sângelui, dedicat Ducei locului, pe care văzându-l Ducele și nu puțin laudându-l la ocrotit, dăruindu-i bani din destul. De acolo prin silința aceluiași Duce venind în Țarigrad, a urmat dascăl cetății la școala fondată de Manolaki Castorianul, unde a dat retorica în elenă, cât și o tălmăcire pentru nașterea și moartea lui Aristotel, a mai învățat încă și limba Arabă, Turcă, Slavonă, Franceză și alte limbi, făcându-se iscusit la limbi, a ajuns mare dragoman al împărăției Turcilor, și după puțin și mare logofăt al Bisericii celei Mari. Înaintând dar la împărăția Turcilor, pentru că era preferat de epitropi și de boierii cei mari ai lor, a fost trimis de către Sultan sol pentru pacea cu Germanii pe la anul 1700. Iconomisind dar bine cele ale păcii Sultanul la cinstit cu funcția de Aporitu, la care funcție nu sa mai învrednicit să ajungă un grec vreodată, de când a stăpânit turcul Țarigradul. Ajungând întru acestea Alexandru la împărtașit pe fiul său de înțelepciunea și învățătura sa, la suit și pe fiu la vrednicia de dragoman și mare logofăt al Bisericii celei Mari, călcând în toate pe urmele părintelui său. În sfârșit Nicolae Mavrocordat⁷⁶ se face Prinț al Moldovei de împărăția Turcilor, pe Ioan fiul său cel mai tânăr al lui Alexandru la făcut dragoman al ei. Acest Alexandru a scris Istoria Iudeilor, a Sirienilor, și a Romanilor, și trăind bine și cu cinste a ajuns până la adânci bătrânețe, sa mutat către Domnul la anul 1709.

Visarion Makri.

4.Visarion Macri, călugăr și preot, de neam Ioanit, care mergând la Țarigrad a învățat Elinește de la Ioan Cariofil și Alexandru Mavrocordat, pe urmă a venit la Ioanina și a urmat dascăl aici, fiind

---

⁷⁶ Întâiul domn Fanariot

întemeiată atunci de curând școala lui Giuma, unde a scris și tehnologia meșteșugului Gramticii, numind-o Stahologie, pe care a tipărit-o la Veneția, fiind foarte folositoare celor literați. A scris teologie ortodoxă mai pe larg, care a fost tipărită la București Ungro-Vlahia, și la 1699 sa mutat către Domnul.

Gheorghe Sugduri.

5.Gheorghe Sugduri preot, de neam Ioanit, care a învățat în Veneția limba Latină, Italiană, și Elenă, și viind în Ioanina a urmat dascăl în școala de acolo, predând și legile elinești, filosofia și teologia, în scurt ținând mai multă vreme această școală a împraștiat ucenici de ai lui prin toate satele și cetățile de sub stăpânirea Turcească. A scris și o Introducere la logică, unirea a toată Scriptura veche și nouă elinește⁷⁷.

---

⁷⁷ În acest veac au urmat și alții vestiți de virtute și învățătură. Dintre Răsăriteni au fost: Gheorghe Coresi, Gheorghe Protosinghelul, Ioan Natanail, Gherasim Cris, Mihail Cortagie, Filip Kiprie, Hristofor Anghel, și Agapie monahul. Iar dintre Apuseni Alație, Arcudie, Andrei de Hesne, Ștefan de Hamps, Cornilie a Lapide, Antonie Posebinu, Ioan Mariana, Iacob de Febre, Ferdinand Ugelie, Filip Labe, Avraam Eidae și Ioan Daleul.

Gheorghe Coresi de neam Hiot, născut din părinți nobili, filosof Aristotelic, teolog și doctor bun, a scris multe cărți de Filosofie și teologie, pentru Taine, mai înainte hotărâre, darul, și stăpânirea de sine, pentru închinarea la Sfinți și la Icoane, pricire cu oarecare Fratori, asupra cărții Latinilor pentru purcederea Duhului Sfânt, care sau tipărit foaia 176 a Tomului Catalogi și almintrele, contradicții asupra lui Belarmin pentru începutul papii, contradicție asupra sinodul eretic din Flandra etc.

Gheorghe Protosinghelul, de neam Hiot, era printre cei învățați și virtuoși ai vremii sale, a scris pentru Taine, etc.

Ioan Natanail, preot și econom Țarigradului, a scris Tălmăcirea Sfintei Liturghii etc.

Gherasim Cris, ce a urmat Patriarh Alexandriei, după Lascari, bărbat filosof și teolog, învățat în limba, Elenă, Latină, Ebraică, și Arabă, care demisionând din scaun sa odihnit în Muntele Athos.

Mihail Cortagie Cris, bărbat învățat la Filosofie și Teologie, a scris cuvânt apărător pentru vrednicia preoției, care a fost tipărit la Veneția la anul 1644.

Filip Ciprie, Protosinghel al Bisericii celei Mari, care a fost față și la cele două Sinoade din Țarigrad, mergând până la Partenie al Adrianopolei, adică până la 1639. Sa tipărit în Elenă și Latină în Franecuera Belgului (Belgia?) la 1679.

Hristofor Anghel, bărbat virtuos, care pătimind multe de la Agareni pentru numele lui Hristos, a fugit și sa dus în Anglia, unde a scris o carte prea frumoasă în limba apla pentru starea grecilor ce se află în ziua de astăzi, care sa tipărit dimpreună cu Hronicul Cipriului în Franecuera.

Agapie monahul, Cris, a scris o carte prea frumoasă numită Mântuirea Păcătoșilor, tipărită cu cheltuiiala lui la Veneția de Antonie Iuliano pe la 1641 care a fost tipărită pe urmă de mai multe ori. Această carte a făcut mult zgomot între Calvinii, fiindcă învață învederat împărtășirea pâinii și a vinului, cu însuși Trupul și Sângele lui Hristos. Mai vartos Claudie Ministrul religiei Calvine, precum numesc ei pe cei Bisericești ai lor, voind să arate de minciună ceea ce sa zis de către Antonie Arnold și Simon Richard pentru veșnicia credinței Bisericești prin împărtășire, zice cum că acest Agapie este neadevărat, și cartea a fost adunată de un Frator oarecare neînvațat, fiindcă nici Alație nu vorbește de acest Agapie, nici pentru acest fel de carte. Cu toate acestea Domnul Simon Richard și Domnul Arnold arată învederat minciuna lui Claudie, pentru care vezi sub însemnările acestui Richard la scriptele lui Gavriil Seviru foaia 132 tipărită la Paris la 1686 cu titlul Fides Ecclesie Orientali sadic credința Bisericii Răsăritului, mărturia acestuia și Richard pentru Agapie la sfârșitul cărții sale și pe Arnold la veșnicia credinței Bisericești. Au mai scris încă Agapie în limba apla Agricultura (lucrarea pământului) și altele.

Leon Alație, cu neamul Hiot, unul dintre primii lingușitori ai papii. Acesta a venit din mica lui copilărie în Italia, unde sa făcut păzitor Bibliotecii Vaticanului din Roma, în care vreme atât a înaintat la învățătură încât a

PRESCURTARE

DE ÎNVĂȚĂȚURA, BUNA RÂNDUIALĂ, ȘI MORALUL BISERICII ÎN ACEST VEAC 17.

1. După regula urmată trebuie să pomenesc pe scurt învățătura, buna rânduială, și moralul Bisericesc din acest veac, dar fiindcă acesta este cel din urmă veac care a fost scris de înțeleptul Meletie, pentru aceasta mi se pare mai cuviincios în puține vorbe a repeta prescurtarea veacurilor trecute, din care cetitorul să poate lesne învăța întâmplările cele mai de nevoie ale miresei lui Hristos Biserica.

întrecut pe toți cei învățați ai vremii sale. A scris multe și feluri de Cărți, precum pentru unirea cea dea pururi a Bisericii Răsăritului și Apusului, pe care mai bine ar fi numit-o neunirea cea dea pururi, A scris și o îndeletnicire pentru Agricultură, carte foarte bună. Catalogul scriptelor sale vezi-l cartea numită Calogerianei în Tomul 30 foaia 272. Vezi pentru aceasta și pe Ilie Dunin, Lavrentie Crasul, Mabilonie, și alții.

Arcudie, Preot din Cherchira, Papalatu, care sugând superstițiile Papicești în școlile Romii, a scris Unirea Bisericii Răsăritului și a Apusului la înaintarea celor șapte Taine, și altele câteva.

Andrei de Hesne, de neam francez, unul din cei mai vestiți scriitori ai veacului acestuia, care viind de la Paris lângă un sat oarecare a fost sfărâmat (călcat) de car la 1640. Acesta a scris Istoria Arhierieilor Romii, Istoria Cardinalilor, o Istorie a Angliei etc.

Ștefan de Hamps, lezuit și teolog, a murit la 1701 a scris multe, dar cea mai vrednică de laudă este cartea cea pentru eresul lui lansenie.

Cornilie a Lapide, lezuit înțelept, de neam francez, a învățat teologia în Roma și au scris monumenturi bune la Dumnezeiasca Scriptură.

Antonie Posebinu din Mantua, din tagma lezuiților care pentru politica sa a fost trimis de Grigore 13 către mulți împărați ai Europei pentru mari pricini. Se află o Sfințită Bibliotecă a lui și o mai înainte sfințită gătire, cum și o descriere a sfințitelor manuscrite a tuturor Bibliotecilor din Europa.

Ioan Mariana, de neam Spaniol, din compania lui Iisus, învățat în limba Elinească, teologie, Istoria Bisericească și politică. A scris și o Istorie a Spaniei în 30 Cărți, însemnări la Scriptură etc.

Iacob de Febre, Arhidiaconul lui Liebucs dascăl la Sorbona, care a scris pentru Protestanți cărți multe și bune.

Ferdinand Ugelie, de neam Italian din tagma Cisterpiisilor, a scris sfințita Italie, adică pentru cei ce au fost episcopi în Italia și în celelalte Ostroave.

Filip Labeul, lezuit vestit întru învățatură, virtute și alte daruri. A scris și o Bibliotecă ca cărților manuscrite, despre scriitorii Istoriei Bizanțului, manual Hronologic și o nouă adunare a Sinoadelor în 17 Tomuri. În vremea când se tipărea Tomul 11 sa săvârșit, de unde Cosarție din aceeași Companie a săvârșit acest lucru.

Avraam Eidae, Calvin, dascăl teolog, a scris o sumă de teologie etc. Contemporan cu el era și Ioan Eric Eidigiru, alt teolog Protestant, care a urmat dascăl de Istorie Bisericească.

Ioan Daleu, teolog Protestant vestit, unul dintre cei mai înțelepți scriitori dintre îndreptați, a scris pentru întrebuințarea Părinților, carte pe care Protestanții o găsesc de bună, pentru mărturisire, etc.

2. Mesia care era propovăduit de proroci și era așteptat de Iudei, a venit la anii 5508 de la zidirea lumii⁷⁸. Cuvântul lui Dumnezeu sa întrupat din sânurile unei Fecioare și sa numit Iisus, a propovăduit Evanghelia mântuirii Evreilor, le-a zis lor că El este Mesia pe care l-au propovăduit prorocii, și a arătat aceasta prin faptele și învățăturile cele Dumnezeiești. Ei nu-l cunosc, îl răstignesc, moare, și a treia zi a Înviat, ia întărit pe ucenicii Săi după Înviere printr-o conversație cu dânșii de patruzeci de zile. Ia trimis să propovăduiască Evanghelia la toate neamurile și să le boteze pe dânsele în numele Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, Sa Înălțat la ceruri, a trimis Sfântul Duh Apostolilor Ucenici ai Săi ca să închidă întărirea Bisericii Sale, a prevestit că Biserica mireasa Sa va avea multe supărări, dar porțile iadului nu o vor zdrobi pe ea, și cum că El va fi cu dânsa până la sfârșitul veacurilor. Acest fel de prorocie a Sa împlinit în toate părțile ei, și în tot locul și vremea Apostolii au propovăduit Evanghelia mai întâi la Evrei și la neamuri. Pe mulți i-au adus în via lui Hristos. Evreii și neamurile i-au prigunit. Autocrații Romii au bătut Biserica în *primele 3* veacuri, au omorât pe mulți credincioși prin foc și sabie, au pus în faptă tot chipul ca să-i prăpădească, de unde s-au ivit mulți mucenici, din sângele lor ca dintr-o sămânță roditoare sa înmulțit grâul Bisericii, adică credincioșii. Au ieșit mulți proroci și dascăli mincinoși, dar nu au ținut multă vreme, pentru că Biserica Sobornicească a lui Hristos totdeauna triumfa. Începutul veacului **4** este cea mai fericită epocă a Bisericii care a luat răsuflare de la credinciosul Constantin. Atunci a slăbit Idolatria și a strălucit Hristianismul. Însă în aceiași vreme din zăzaniile diavolului a odrăslit un oarecare vrăjmaș al Dumnezeirii lui Hristos, care a bătut Biserica mai în tot acest veac, zic nelegiuitul Arie, la părerea căruia au contribuit împărați, episcopi, și dascăli ca să o întărească, și ar fi reușit, dacă Mirele Bisericii nu ar fi împuternicit-o pe ascuns împotriva vrăjmașilor, pe care cu bărbăție ia învins. În veacul **5** iarăși a fost tulburată Biserica de Pelaghie, Nestorie, Eutihie, dar iarăși a triumfat Ortodoxia. În veacul **6** a tulburat iarăși Biserica oarecare cereri pentru scripte și scriitori. S-au pornit oarecare mari tulburări în veacul **7** priciri pentru cele două firi și voi ale lui Hristos, dar au luat sfârșit fericit prin Sinod, învinovățind pe cei ce ziceau că Hristos are

---

⁷⁸ Însemneze cetitorul iubitor de învățătură cum că aceasta este obșteasca noastră hronologie, și de pofteste citească însemnarea din Tomul 1 al acestei Istории Bisericești foia 84.

numai o fire. În veacul **8** Iconoclaștii (stricătorii Icoanelor) au molipsit Biserica, însă Biserica sa curățit de cei ce voiau să lepede închinarea la Icoane.

Shisma Apusenilor de la Biserica Ortodoxă, au mâhnit Biserica în veacul **9**. Veacul **10** sa arătat lipsit de învățătură și nereguli, dar între întuneric strălucea lumina Pravoslaviei, și credința sa păzit întreagă. Veacul **11** au născut eresul lui Virengarie și priciri între papii Romii și împărați, au urmat aceste priciri și în veacul **12** în care mulți eretici au răsărit în Apus. În veacul **13** Apusenii care au căzut în multe nereguli, au vrut să târască și pe Pravoslavnici la eresurile lor, dar nu au putut. Veacul **14** a tulburat Biserica cu ridicare Episcopilor Romii, care de 40 de ani se războiau între dânșii și care shismă a luat sfârșit în veacul **15** prin Sinoadele de la Vasilia și Constantia, în care veac mult s-au ostenit Apusenii la Sinodul din Florența să se unească cu pravoslavnicii, dar în zadar, pentru că Biserica Ortodoxă a lepădat acest fel de nelegiuită și eretică unire. Veacul **16** a născut pe Luterani, Zwinglini și Calvinii. Veacul **17** a tulburat Apusul cu pricirile cele pentru dar.

3.Cum a învățat Hristos, în acest chip au propovăduit Apostolii credința și moralul, acestea le-au primit Părinții și au fost în Biserica noastră cea Ortodoxă de la Hristos și până în zilele noastre. Buna rânduială sa prefăcut după circumstanța vremurilor, iar Biserica cea întemeiată de Hristos, a fost, este, și va fi până la sfârșitul veacurilor. Amin.

Sfârșitul părții a doua a Tomului III.

CUPRINS

TOMUL III

PARTEA I.

**ISTORIA BISERICESCĂ
VEACUL 12**

Cap: I. Eric 5 Craiul Alamanilor, și cele ce sau făcut de dânsul în Biserica Apuseană.....

II. Cumplita neînțelegere între Eric 5 și papa Pashal 2 și cei după dânsul pentru pronomion al Bisericeștii îmbrăcări .....

III. Shisma ce sa făcut în Roma între Pashal 2, și între potrivnicii lui, adică antipapii împotriva papii.....

IV. Soboarele cele mai însemnate ce sau făcut în acești ani în Apus.....

V. Bărbații ce au înflorit în fapta bună și ce au făcut vrednic de laudă făcut în anii aceștia.....

VI. Monarhii Ioan Comnino al Răsăritului, și Lotarie Saxonul al Apusului, și cele ce sau făcut în Biserică în vremea lor.....

VII. Eresul Adamiților, și alți eretici ce sau arătat în acești ani în Apus.....

VIII. Monarhii Manuil Comnino la Răsărit, Curradu 3 la Apus, și cele făcute în Biserică în vremea lor. ....

IX. Ereticii din Apus: Petru Availardul, Arpoldu Briksianul, Gilbert Poretanul și Evdon.....

X. Soboarele ce sau făcut în anii aceștia în Apus

XI. Bărbații cea au încuviințat în anii aceștia. ....

XII. Autocratorii Răsăritului Alexie Comnino 2, Andronic Comnino, Isac Anghel și Alexie Anghel, și cele ce sau făcut în Biserică în vremea lor.
.....

XIII. Autocratorii Apusului Frederih 1 barbă roșie, și Eric 6 și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Apuseană. ....

XIV. Pentru eresul Valdiceștilor și pentru învățătura lor.

XV. Soboarele ce sau făcut în Apus în acești ani.....

XVI. Bărbații ce a încuviințat în fapta bună în acești ani.

SINOPSIS Adică adunare pentru învățătura, buna rânduială, și moralul Bisericii în veacul 12. .... 66.

ISTORIA BISERICĂSCĂ VEACUL 13.

CARTEA XIII.

CAP: I. Autocratorii Răsăriteni, Alexie Anghel tânărul, și Alexie Duca Martuflului și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserică.
.....

..... 68

II. Teodor Lascăr este pomăzuit împărat în Niceia după ce au luat Latinii Constantinopolul	72
III. Autocratorii de Apus Filip 2 și Otton 4, și pentru cele ce sau făcut în vremea lor în Biserică.	74
IV. Pentru pieirea Valdiceștilor, și pentru învățatura lui Almarihu și a lui Ava Ioachim Floricescul	79
V. Soboarele care sau făcut în anii aceștia.	82
VI. Bărbații cei ce au încuviințat în fapta bună, în anii aceștia..	84.
VII. Ioan Duca Batați Împăratul, și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserică.	85
VIII. Frederih 2 craiul Alamanilor, și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Apuseană.	91
IX. Feluri de gâlcevi, comploturi, și eresuri care s-au ridicat în Biserica Apuseană de către monahii Medicanți (cerșetori)	102
X. Soboarele Apusene ce sau făcut în anii aceștia.	107
XI. Bărbații Apuseni ce au înflorit în acești ani în cuvinte și în învățături	108
XII. Împărații Constantinopolului Teodor Lascăr cel tânăr, și Mihail Paleologul și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserică---	109
XIII. Pentru zadarnicele tratative ale unirii Bisericii Răsăritului cu Biserica Apusului din vremea lui Mihail Paleologul și papa Grigore 10 Episcopul Romii	117
XIV. Bărbații elini care au încuviințat în acești ani	
XV. Autocratorii de la Apus Rudolf 1 și Adolf Nasobiul și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Apuseană	
XVI. Ereticii Arnadlul de Vila Nova, Raimund Lulliul, Begardii și Fratikelii și învățatura lor	
XVII. Soboarele ce sau făcut în anii aceștia în Apus	
XVIII. Andronic Paleologul, și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Răsăriteană.	
XIX. Shisma ce sa făcut în Constantinopol în vremea lui Andronic cel bătrân	
XX. Ioan Danilov, și Ioan Ioanovici care au împărțit în Moscova, și cele ce sau făcut în Biserica lor.....	

XXI. Arătarea Tomului făcut împotriva lui Iona Becul făcut de Prea Sfântul Patriarh Lumnice Kir Grigore Ciprianul și de Sfințitul Sobor cel împreună cu dânsul, de care apucându-se oarecare, acest Patriarh a făcut întâmpinare contra lor.

.....

XXII. Bărbații care au încuviințat în anii aceștia cu fapta bună și învățătura .....

XXIII. Sfârșitul războiului sfânt din Palestina al Latinilor. Începutul Autocrației Otomane.....

SINOPSIS Adică adunare pe scurt, despre învățătura buna rânduială Bisericească și moralul Bisericii în acest veac 13...

ISTORIA BISERICESCĂ CARTEA XIV.

VEACUL 14.

Cap: I. Monarhii Apusului Albert I Austriacul, Eric 7, Ludovic, și Frederih Zăvistitorul Autocrației și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Apuseană. ....

II. Vinovățiile și eresurile cele cu neadevăr zise împotriva Tagmei Templierilor și pentru Pierzarea lor desăvârșită .....

III. Ereticii Lolardu Valter, Ioan de Oliba și pentru muierea cea din Anglia. ....

IV. Soboarele ce sau făcut în anii aceștia în Apus. ....

V. Scriitorii cei mai însemnați care au înflorit în anii aceștia în Apus .....

VI. Autocrații Constantinopolului Andronic tânărul, Ioan Cantacuzino și Ioan Paleologul, și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului .....

VII. Zadarnica solie a lui Andronic cel tânăr, către Benedict 12 episcopul Romii, pentru unirea Bisericilor. ....

VIII. Varlaam de Calabria și eresul lui. ....

IX. Varlaamitenii, adică Grigore Akindin episcopul Efesului, și Nicchifor Grigora episcopul Ganului, Dexios monahul, Prohor Kidoni și Soboarele ce sau făcut împotriva lor .....

X. Bărbații care au încuviințat în fapta bună și în învățatură în anii aceștia. ....

XI. Sultanii Ohran și fii lui Suleiman și Murat, Autocrații de la Răsărit și pentru tâlcuitorul religiei Perșilor

XII. Autocrații de la Apus Ludovic 5 și Carol 4, și pentru cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Apuseană. ....

- XIII. Ioan Wiklif și capetele lui eretice. ....
- XIV. Scriitorii din Latini ce au înflorit în anii aceștia ...
- XV. Autocratorii Constantinopolului Andronic și Manuil fii lui Ioan Paleologul, și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului
.....
- XVI. Elinii ce au încuviințat în acești ani în fapta bună și în învățatură .....
- XVII. Sultanii Turcilor Baiazid și Isan, Musan și Mehmet asemenea și pentru Demir Han adică Tamerlan Hanul sciților și cele ce sau făcut în Biserica în vremea lor .....
- XVIII. Împărații Rusiei Vasile Dimitriovici și Grigore fratele său, și Vasile Vasilovici și Ioan Vasilovici și cele ce sau făcut în Biserica Rusiei în vremea lor .....
- XIX. Autocratorii Apuseni Veceslav și Robert Palatinul și cele ce sau întâmplat în vremea lor în Biserica Apusului .....
- XX. Shisma dintre episcopii Romii Urban 6, Bonifatie 9, Clement 7 și Benedict 13 .....
- XXI. Soboarele din Apus ce sau făcut în acești ani .....
- XXII. Bărbații cei însemnați care au încuviințat întru învățatură la Latini .....
- ADUNARE, a buneii rânduieli și a moralului Bisericii în acest veac 14 .....

PARTEA II.

ISTORIA BISERICESCĂ

CARTEA XV.

VEACUL 15.

Cap: I. Autocratorul Constantinopolului Ioan al 7-lea Paleologul fiul lui Manuil și cele ce sau făcut de el în Biserica, și despre mergerea sa la Sinodul din Florența. ....

II. Împăratul Turcilor Murat 2 fiul lui Mehmet, și cele ce sau făcut de le în Biserica, și pentru Gheorghe Castriotul ce sa zis și Skanderbeiu
.....

III. Autocratorii Apusului Sigismund și Albert 2 și cele ce sau făcut de ei în Biserica Apusului .....

- IV. Ioan Hus și Ieronim din Praga învățătura împotriva Papismului pentru care au fost osândiți la ardere pe rug de Soborul cel din Constantia .....
- V. Soboarele ce sau făcut în Apus în anii aceștia .....
- VI. Bărbații Apuseni care încuviințau în învățatură .....
- VII. Întoarcerea lui Ioan Paleologul din Florența la Constantinopol, și cele ce sau făcut în Răsărit după acel mincinos Sobor .....
- VIII. Constantin Paleologul ultimul împărat Hristian al Constantinopolului, pentru cele ce sau făcut de el în Biserică pentru căderea Constantinopolului .....
- IX. Soboarele ce sau făcut în Biserica Răsăriteană după întoarcerea elinilor de la Florența.....
- X. Ioan Vasilievici împăratul Moscovei și cele ce sau făcut de le în Biserica Rusiei.
- XI. Bărbații care au încuviințat cu învățătura în acești ani.
- XII. Frederih 3 din Apus Autocratorul și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Apuseană. ....
- XIII. Starea Bisericii Apusene în acești ani .....
- XIV. Sinodul din Tolit Bărbații Apuseni înfloriți în învățatură .....
- XV. Mohamed 2 împăratul Țarigradului și cele făcute de dânsul în Biserica Răsăritului după cucerirea Țarigradului.....
- XVI. Bărbații care înfloreau în acești ani în virtute în învățatură și pentru eresul lui Ali .....
- XVII. Baiazid și Selim împărații Țarigradului și cele făcute de ei în Biserica Răsăritului .....
- Prescurtare la învățătura, buna rânduială și moralul Bisericii din acest veac 15. ....

ISTORIA BISERICESCĂ

CARTEA XVI

VEACUL 16.

- Cap: I:** Pentru împăratul Maximilian I împăratul Apusului și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Apusului .....
- II. Sinoadele ce sau făcut în acești ani în Apus .....
- III. Martin Luther, Huldrych Zwingli, Ioan Ikolambadie, și pentru cele făcute de dânșii în Biserica Apusului. ....
- IV. Ivanovici împăratul Moscovei și cele ce sau făcut în vremea sa în Biserica Rusiei .....

- V. Suleiman împăratul Turcilor, și cele ce sau făcut în vremea sa în Biserica Apusului.....
- VI. Carol 5 Autocratorul Apusului și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Apusului.....
- VII. Tagma Iezuiților și a Capucinilor .....
- VIII. Osebiții eretici ce sau arătat în Europa în anii aceștia
- IX. Pentru Sinoadele care sau făcut în anii aceștia în Apus
- X. Ioan Vasilovici împăratul Moscovei și cele făcute în vremea lor în Biserica Rusiei .....
- XI. Autocratorii Turcilor Selim 2, Murat 3, și Mahomed 3 și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului .....
- XII. Hotărârea lui Pilat făcută asupra Mântuitorului Hristos, și cele scrise în hotărâre .....
- XIII. Împărații Moscovei Teodor sau Fedor Ianovici, și Bori Gudenon și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Rusiei
- XIV. Drept slăvitorii Bărbați care au înflorit la învățătură în anii aceștia .....
- XV. Autocratorii de la Apus Ferdinand 1, Maximilian 2 și Rudolf 3, și cele ce sau făcut în Biserica Apusului în vremea lor .....
- XVI. Eresul lui Eric Nicolae, Francisc Punki și Samuil Uberu
- XVII. Sinoadele și pricirile la Apus în anii aceștia .....
- XVIII. Scriitorii care au înflorit în Apus .....
- Prescurtarea de învățătura, buna rânduială și moralul Bisericii din acest veac 16 .....

ISTORIA BISERICĂSCĂ

CARTEA XVII.

VEACUL 17.

- Cap: I** Autocratorii Ahmet 1 și Osman 1 și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului .....
- II. Mincinosul Dimitrie 1 împărat de Țuski și Ladislau împăratul Moscovei, și pentru tulburările făcute de dânșii în Rusia de mincinoșii Dimitrii, și pentru Biserica din Rusia .....
- III. Matei Autocratorul Apusului, și cele făcute de el în Biserica Apusului .....
- IV. Ereticii ce sau ivit la Apus și Sinoadele cele făcute de dânșii
- V. Scriitorii Papiști și Luterani ce înfloreau în anii aceștia
- VI. Autocratorii Țarigradului Mustafa 2, Murat 4 și Ibraim 1 cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului .....
- VII. Elinii ce înfloreau în anii aceștia .....

VIII. Mihail Teodorovici împăratul Moscovei, și cele ce sau făcut în vremea lui în Biserica Rusiei .....

IX. Ferdinand 2 și Filip 3 Autocratorii Apusului, și cele făcute pe vremea lor în Biserica de la Apus .....

X. Mehmet 4 Autocratorul Turcilor, și cele făcute pe vremea sa în Biserica de la Răsărit .....

XI. Bărbații elini ce înfloreau în anii aceștia la virtute și învățătură

XII. Alexie Mihailovici Țarul Moscovei, și cele ce sau făcut în vremea sa în Biserica Rusiei .....

XIII. Ferdinand 4 și Leopold Autocratorii de Apus și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Apusului .....

XIV. Dihoniile ce sau ridicat între Luterani și Reformați și pentru feluri de eretici ce sau ivit în anii aceștia .....

XV. Teodor Alexievici, Petru și Ioan frații împăratului Moscovei și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Rusiei .....

XVI. Suleiman 2, Ahmet 2 și Mustafa 3 Autocratorii Țarigradului și cele ce sau făcut în vremea lor în Biserica Răsăritului .....

XVII. Bărbații elini ce înfloreau în anii aceștia în virtute și învățătură .....

Prescurtare de învățatura, buna rânduială, și moralul Bisericii în acest veac 17 .....

SFÂRȘITUL TOMULUI 3.